

Nek Bible

Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua
New Guinea

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua
New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829

Contents

Nek 1
Matayo 3
Maleko 71
Luka 112
Yoane 183

Nek Bible
New Testament portions in the Nek language of
Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek
long Niugini

Nek Bible

New Testament portions in the Nek language of
Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek
long Niugini

[nif]

Translation: 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narapela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Table of Contents

Gĩngit manda k'ndem Matayoli youkuk Ama Wapmañ Yesu indañguk

Yesu en ama wapmañ Devit endok sambat

¹ Anutuli Yesu en Mesia * nĩmbi taleñguk endok soliilok kot sambat wĩn ñĩndĩñ: Yesu endi ama wapmañ Devit endok sambat, tĩmbi Devit endi Ablaamdok sambat.

² Ablaam wĩn Aisak endok beu, Aisak wĩn Jekop endok beu, tĩmbi Jekop wĩn Juda gĩta dal kwayañii endok besi.

³ Juda wĩn Peles gĩta Sela endok beset. (Menjettok koi Tama.) Tĩmbi Peles wĩn Heslon endok beu, Heslon wĩn Ram endok beu.

⁴ Tĩmbi Ram wĩn Aminadap endok beu, Aminadap wĩn Nason endok beu, Nason wĩn Salmon endok beu.

⁵ Tĩmbi Salmon wĩn Boas endok beu. (Meñlok koi wĩn Rahap.) Tĩmbi Boas wĩn Obet endok beu. (Meñlok koi Rut.) Tĩmbi Obet wĩn Jesilok beu,

⁶ Jesi wĩn ama wapmañ Devit endok beu.

⁷ Tĩmbi Devit wĩn Solomon endok beu. (Solomon meñ wĩn dama Ulielok tamĩn pakuk.)

⁸ Tĩmbi Solomon wĩn Reoboam endok beu, Reoboam wĩn Abia endok beu, Abia wĩn Asa endok beu.

⁹ Tĩmbi Asa wĩn Jeosafat endok beu, Jeosafat wĩn Jeolam endok beu, Jeolam wĩn Usia endok beu.

¹⁰ Tĩmbi Usia wĩn Jotam endok beu, Jotam wĩn Ahas endok beu, Ahas wĩn Hesekia endok beu.

¹¹ Tĩmbi Hesekia wĩn Manase endok beu, Manase wĩn Amon endok beu, Amon wĩn Josaia endok beu.

¹² Tĩmbi Josaia wĩn Jeoiakin gĩta dal kwayañii endok besi. Nain wolonda Babilon nasili Israel amatam kaikan gĩngĩn'embi, endok kwelan kuñgulok yanañgip ñañgĩliñ.

¹³ Yesulok solii Babilon ña pakĩliñ, walinin bĩkap Yesu en indañguk endok kot sambat wĩn ñĩndĩñ: Jeoiakin wĩn Sealtiel endok beu, Sealtiel wĩn Selubabel endok beu.

¹⁴ Tĩmbi Selubabel wĩn Abiut endok beu, Abiut wĩn Eliakim endok beu, Eliakim wĩn Asol endok beu.

¹⁵ Tĩmbi Asol wĩn Sadok endok beu, Sadok wĩn Akim endok beu, Akim wĩn Eliut endok beu.

¹⁶ Tĩmbi Eliut wĩn Eleasa endok beu, Eleasa wĩn Matan endok beu, Matan wĩn Jekop endok beu,

¹⁷ Jekop wĩn Josep endok beu. Tĩmbi Josepti tamĩn Malia tĩmbĩmbi, Maliali wakan Yesu apmĩnguk, koi Mesia kitiñ.

¹⁸ Wĩndĩnda ama sambat Ablaamdok plon kusei kĩmĩpi bĩkap Devittok plon talelak wĩn 14, tĩmbi sambat wĩndĩngangot Devittok plon kusei kĩmĩpi bĩkap Babilon ñañgĩliñ endok plon talelak wĩn 14, tĩmbi walinin ama sambat nombo inda-ta-bĩumbi, Mesia indañguk endok kunakunatsi wĩn bo 14got.

Yesu indaindanlok kasat

* **1:1:** Anutuli ama wapmañ no amatamĩii epmektok ni-mulektok e-kwambĩñ da tĩm biñguk. Ama wolok koi Juda amatamdok manda plon wĩn Mesia, tĩmbi Grik manda plon Klisto kitiñ.

18 Yesu Mesia indañguk wolok kasat w+n ñ+ndiñ. Endok meñ Malia Josepta giñg+it wili+ñg+il+ñ. Endi gama yakan n+m kuñ+il+mbi, D+ndim Woñdi kundit t+mb+mbi, Malial+ gwañgwa m+nj+p t+nguk. W+ndiñ indañm+ñguk w+n inda-dakleumbi,

19 giñg+it+ñ Josep endi biup nandiñguk. Gan endi ep t+ndin k+ndem kuñgukta siñgi mayek n+m m+up nandiñ+pi, gitakan biup nandiñguk.

20 W+ndiñ t+mbepi nanandi kena ti-kuñ+il+mbi, Wopum Anutul+ añelo no ni-mul+mbi, lat plon indañm+mbi n+ñguk, “Josep, ama wapmañ Devit endok komblin, d+ik ñ+ndiñ nandi: Malia gwañgwa m+nj+p t+lak w+n D+ndim Woñ endoñnan nanin, wala t+mbi d+ik en tamga t+mbep n+m m+si+w+ñ.

21 Gwañgwa apmekak en wakan amatamñii yomj+lok toptop plon nanin epmekak, wala t+mbi koi Yesu k+it+ukañ.” Añelol+ w+ndiñ n+ñguk.

22-23 Wopumd+ plofet ama no damañgan kuñguk endok man plon ñ+ndiñ indauktok eñguk,

“Nandañ. Wembe sim ama g+ta gama n+m douñguk nol+ gwañgwa m+nj+p t+mbi, gwañgwa apm+umbi, endok koi Emanuel k+it+nekal+ñ.” ✧

(Kot wolok kusei w+n ñ+ndiñ, ‘Anutul+ n+n g+ta kulak’). Manda wal+ bien indauktok nepek w+ndiñ Malialoñ indañm+ñguk.

24 T+mbi Josept+ dounan nanin m+lap+i, Wopumdok añelol+ molo manda n+ñguk wolok tuop klembi t+ñguk. Endi tam+n Malia nañg+il+mbi, ilnan ñañg+m+ik.

25 T+mbi endi wapat tamdok kuñgu gama n+m kuñg+m+iknan Malial+ gwañgwa apm+umbi, Josept+ gwañgwa wolok koi Yesu k+it+ñguk.

2

Soliña nandi-tale amal+ juda amatamdok ama wapmañ komblin kanepi b+ñg+il+ñ

1 Elott+ Juda amatamdok ama wapmañ pal+ñ+il+mbi, Yesu gwañgwal+ Betleem it kwelan, Judia distrik wandiñ indañguk. T+mbi soliña nandi-tale amal+ maim lamb+lak kandañ nanin b+mbi, Jerusalem it kwelan tombi

2 e-nand+mbi eñg+il+ñ, “Gwañgwa Juda amatamdok ama wapmañ kuuktok indak endi kwet delok patak? N+ndi endok soliña maim lamb+laknan indaumbi kañbi, ‘M+lelem t+ñm+na’ embi kle bam+ñ.”

3 T+mbi ama wapmañ Elot endi manda w+n nand+mbi, nandum m+latañguk, t+mbi amatam Jerusalem kuñg+il+ñ git+ik endi bo w+ndiñgangot t+ñg+il+ñ.

4 T+mbi Elott+ tapma ama bies+ ba end+ikñe manda nandi-tale ama k+it+semum b+umbi e-nand+ t+mbi enguk, “Mesia endi it kwet delok s+n+ik indauktok een?”

5 Eumbi tambane n+ñg+il+ñ, “Betleem it kwelan, Judia distrik kandañ. Neta, plofet ama nol+ Anutulok manda no ñ+ndiñ youp biñguk patak,

6 ‘Betleem it kwet Judia kwelan, d+ikok kandañ telak dama no indambi, Israel amatamnañ yanañg+pi yamb+di+kñeukak, wala t+mbi d+ik Juda it kwet damandama tañ d+w+n endok p+mb+ñ n+m. N+m s+n+ik.’ ✧

7 T+mbi Elott+ manda w+n nand+mbi, soliña nandi-tale ama telak gitak entiañeum b+umbi, soliña wal+ dawanda s+n+ik indañguk wolok en-nandi-k+il+ñ eumbi ni-dakleñg+il+ñ. Ni-dakleum nand+mbi,

⁸ Betleem ñaneliñdok en-mupi eñguk, “Sindi ñambi, e-lonji ti-kiliñ embi, gwañgwa win tĩmbi indanekaliñ. Tĩmbi indaumbi, nombo undane bĩm nanbĩm nandiĩmbi, nak bo wĩndiñgangot ñambi, mĩlelem tiñmetat.”

⁹ Wĩndiñ eumbi, endi Jerusalem bimbi, Betleem ñaĩgĩliñ. Telak plon ñaĩpi, soliña maim lambĩlaknan kandañ kaĩgĩliñ wali bĩndambo inda-sembi, telak dama ti-semum ñambi, Betleem tomgĩliñ. Tombĩmbi, soliñali gwañgwa pakuk it wolok plon ña kwambĩ dam pakuk.

¹⁰ Palĩm kaĩbi, walenji kĩndem daumbi, silĩsilĩ wopum sĩnik tĩmbi,

¹¹ it wolok gĩnañnan loĩgĩliñ. Lombi, gwañgwalĩ meñat palĩmbi kaĩgĩliñ. Kaĩbi mĩlelem ti-ñĩmbi, nepek kusei kusei tuan loloñ mep bĩĩgĩliñ win jĩmbi, tĩmĩt pĩsapi, simba kĩndemda mĩĩgĩliñ. Wĩn gol wakĩt tuk mĩliñ kĩndem siĩgin plon saplesaplelok, ba nepek mĩliñ kĩndem sinjilok wandin mĩĩgĩliñ.

¹² Tĩmbi Anutulĩ doulat plon Elottok kandañ nĩm undane ñaneliñdok molo manda enbĩmbi, endi telak tambon nolok isi kuseinan ñanepi ñaĩgĩliñ.

Anutulĩ Yesu gwañgwa tĩke-kamaĩnguk

¹³ Soliña nandi-tale amalĩ ña-taleumbi, Wopumdok añelo nolĩ doulat plon Joseptoñ indaĩmĩmbi nĩnguk, “Ama wapmañ Elot endi mik amaĩni gwañgwa ñĩn lonjĩmbi wali kĩmneliñdok en-mulepi tĩlak. Wala tĩmbi dĩk mĩlapi, gwañgwa meñat yanaĩgĩliĩmbi, Isip kwelan pi ñambi, wandiñ kunekaliñ, nak undane bĩmbĩlok ganbetat wolok tuop.”

¹⁴ Eumbi, Joseptĩ mĩlapi, gwañgwa meñat yanaĩgĩliĩmbi, tim Isip kwelan ñanepi ñaĩgĩliñ.

¹⁵ Ñambi, wandiñ pat-ta-kuumbi, Elotti sembĩnguk.

Wopumdi pofet ama nolok man plon ñĩndiñ indauktok eñguk,

“Ñĩñana Isip kwelan kuumbi kitiñmambi bĩnguk.” *
Wĩn manda wali bien indauktok wakan endi Isip kwelan ña kuĩgĩliñ.

¹⁶ Elotti soliña nandi-tale amalĩ juluñt tĩñmĩngĩliñ win ka-nandi-tombi, gimbit kolan tĩmbi, mik ama en-mulĩmbi, Betleem it kwelan ba kwet diwĩn ñasiñgan pakañ wandiñ ñaĩgĩliñ. Ñambi, gwañgwa gwĩlat tĩpet nĩm makleĩgĩliñ win gĩtik yandĩpmum kĩm-taleĩgĩliñ. Neta, soliña nandi-tale amalĩ Elotta ñĩndiñ nĩngĩliñda tĩmbi, “Nĩndi soliña win ka-ta-bĩnambi, gwĩlat tĩpet tĩlak.”

¹⁷ Nepek wĩndiñ indaumbi, pofet Jelemaialiĩ manda ñĩndiñ eñguk wolok bien inda-dakleĩnguk,

¹⁸ “Rama it kwelan kwawa indaumbi, mano kwĩlĩm wopum tañ.

Wĩn Resellok kombliñi endi gwañgwanjii gĩtik kĩm tale-sĩnik taĩgĩliñda kut-blambla eumbi,

bineliñdok en-busumbusuk ti nĩm ka biañ.” *

¹⁹ Ama wapmañ Elotti sembĩngukta, Wopumdok añelo nolĩ Joseptoñ Isip kwelan lat plon indaĩmĩmbi nĩnguk,

²⁰ “Gwañgwa wali kĩmbektok eĩgĩliñ endi ip gĩtikkan kĩm-taleĩgĩliñ, wala tĩmbi dĩk mĩlapi, gwañgwa meñat yanaĩgĩliĩmbi, Israel kwelan undane ñawit.”

²¹ Eumbi mĩlapi yanaĩgĩpi, Israel kwelan undane bĩnguk. Bi tombi,

* **2:15:** Hosea 11:1 * **2:18:** Jeremaia 31:15 Damañgan Resel win Jekoptok tamĩn kuĩnguk, Josep gĩt Benjamin endok meñjet. Juda amatamdi enda nandum endi endok menji wandin tĩlak.

²² ‘Elottok n+ñañ Akelao end+ beulok k+ñjan Judia distriktok ama wapmañ indambi yambi-d+kñelak’ g+ñg+it w+in nand+mbi, kwet wand+ñ ña kuupi m+s+ñguk. Gan lat plon molo manda nand+mbi, Galili distrik wand+ñ ñambi,

²³ it kwet no koi Nasalet wand+ñ ña pat-kuñguk. Plofet amali Mesiala “Nasalet ama n+nekal+ñ” eñg+il+ñda t+mbi Josept+ wand+ñ ña papi kuñ+il+mbi, manda wali bien indañguk.

3

Yoane tuk ii-sem kena t+ñguk w+in end+ Yesulok telak t+d+ind+meñmiñguk

¹ Yesul+ gama Nasalet it kwelan kuñ+il+mbi, Yoane amatam tuk i-semliñguk end+ Judia distrik wand+ñ kwet silanin kambaññan wandinnan ña kuñ+pi, amatam g+ñg+it manda ñ+nd+ñ enguk,

² “Nain n+m ombataumbi, Kunum Molomdi amatam g+it+k indañgan yambi-d+kñeukak, wala t+mbi sind+ t+pañg+pañg+ilembi, g+inañji tam-banew+!”

³ W+in Yoanelañgan plofet Aisaial+ manda ñ+nd+ñ embi youkuk patak,

“Kwet kambaññan silaninnan ama noli ñ+nd+ñ k+it+lak,

‘Wopumdok telak t+ñ+mbi,

t+nd+ime kena t+ñm+nekal+ñ.’ ” *

⁴ Yoanel+ plofet ama no nom+k dasidasin kamel domdi t+nd+n w+in dasimbi, boñg+unan b+it gw+lap+it tembi pa kul+ñguk. T+mbi endok nanañ w+in gotak g+ta bupit tuk koñgom kli g+inañ nanin epbi pa nal+ñguk.

⁵ T+mbi Jelusalem it kwet ba Judia distrik ba Jodan tuk tomo tombonan nanin amatam asupgand+ endoñ b+mbi,

⁶ yomji e-jamilaumbi, Jodan tuknan g+inan tambatambatok tuk i-semliñguk.

⁷ T+mbi end+ Falisi ba Sadusi ama asup tuk inepi b+um yambi+mbi, ñ+nd+ñ enguk, “S+nd+ ama manji manbenji malet upmat nom+k. Anutul+ kolanj+lok tuan omb+samepi tilak. Sind+ nokoñ b+mbi, ñ+nd+ñ nandañ ba, ‘Tuk inetam+ñda, endok g+mb+it w+ilambane-kotnetam+ñ?’ Nanand+ñji wali bien n+m tilak!

⁸ S+nd+ g+inañji tambaneñg+il+ñda, wolok tuom ep t+nd+nji k+ndem wolok bien daut n+mumbi kana!

⁹ N+m kañbi, g+inañj+il+ manda juluñ ñ+nd+ñ enel+ñ, ‘N+nd+ Ablaamdok sambatta t+mbi kolandok k+ñjan n+m t+kenekam+ñ.’ Nak sanba nand+w+it: Anutul+ gumañ eumbi, sindok k+ñjan kawat ñali Ablaamdok sambat indanel+ñ!

¹⁰ Kapinoñgo ipkan komba kuseinan k+m+k+m+il+in patak, wala t+mbi kombal+ bien k+ndem n+m pa laliyañ w+in g+it+k j+n+mbi, komba g+inañ silok.

¹¹ Amatam d+wis+il+ g+inañji tambaneñg+il+ñ w+in samb+ nandineliñdok nak tukgot i-samlet. Gan ama no siñgina kandañ indaukak end+ D+nd+im Woñ g+it komba d+nd+n i-samekak. End+ loloñ s+n+k, nak kambak ñandin ñali kesi gw+lap kiund+il+imettok tuop n+m.

¹² End+ amatam k+ndem ba kolan ep danbepi tilak, w+in amali plaua nanañ m+ñj+p g+it gw+lap ep danbi, bien w+si+kopi, gw+lap ba k+il+k+il+k siu d+lak, w+nd+ñgangot ama wali k+ndes+ epbi, kolasi komba k+m+k+m n+mnat g+inañ ep siu d+nekal+ñ.”

Yoanel+ Anutulok N+ñañ Yesu tuk iñmiñguk

¹³ Nain wolonda Yesul+ Galili distrik b+mbi, Jodan tuknan ña tombi, Yoanel+ tuk iñmektok n+ñguk.

14 Gan Yoaneli Yesulok kusei ka-nandi-tombi, “Wĩndiñ nĩm” embi, kĩmĩsip ñĩmbi nĩnguk, “Dĩk mek nak tuk i-nameñ ñak. Nĩtekteka tĩmbi nokoñ bĩlañ?”

15 Gan Yesuli tambane nĩnguk, “Man ñĩndiñgĩt nandi-nambi, nak elet wĩndiñ tĩ! Wĩndiñ tĩñipi, Anutuli dĩndĩm kuñgula elak wĩn tuopkan kĩmĩt-klendetamĩk.” Wĩndiñ eumbi nandiñĩmbi, gĩnan tambatambattok tuk iñmĩnguk.

16 Iñmĩ-taleumbi, wolongan tuk pawan lambi ipi kañguk wĩn: kunum tombĩmbi, Anutulok Woĩdĩ mambaip wandĩn endok plon pĩumbi kañguk.

17 Kañĩlĩmbi, kunum gĩnañ nanin manda no ñĩndiñ kĩtũtu pĩumbi eñguk, “Ñĩne nokok nĩñana sĩnik. Nak gĩnañnalĩ en kasĩlembi, nandi-koñgom tĩmĩlet.”

4

Satandĩ Yesu tĩ-kuyuk tĩmĩnguk

1 Yesuli tuk i-taleumbi, Satandĩ tĩ-kuyuk tĩmĩmektok Dĩndĩm Woĩdĩ en nañgĩlĩmbi, kwet kambaññan sĩlaninnan ñañguk.

2 Ñambi, tim sandap 40 nanañ gĩtik kĩmĩsip tĩ-talembi, nanañ gawat kuñguk.

3 Tĩmbi tĩ-kuyuk amalĩ endoñ bĩmbi nĩnguk, “Tĩkap dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnik kulañda, kusaka tĩmbi dakleuktok kawat ñĩ pakañ enbĩmbi, kĩnjan nanañ indawĩt.”

4 Eumbi, mandan wĩlambane-kopi tambane nĩnguk, “Anutulok mandan ñĩndiñ youyoulĩn patak, ‘Nanañĩngot kuñgu nĩm mĩlak. Nĩm. No en Anutulok man mandan kĩmĩt-klẽmbi tañgonelakta endĩ wakan kuñgunat tĩlak.’” ✧

5 Wĩnaña Satandĩ Yesu nañgĩpi, Anutulok it kwet, Jelusalem, wandĩñ ñambi, tapma it pendĩm malap plon lo kĩmĩpi

6 nĩnguk, “Ale. Dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnikta, dĩkopi ma pi! Nekte, manda ñĩndiñ youyoulĩn patak, ‘Anutuli añeloñĩ gambĩ-dĩkñenelĩndok enbĩmbi, dĩkok pĩuñda kĩsilĩ gepmumbi, kawat noli kesĩka no nĩm youlelak.’” ✧

7 Eumbi, Yesuli tambane nĩnguk, “Nĩm. Manda nombo ñĩndiñ youyoulĩn patak, ‘Dĩk Molomga Anutu endok gembĩn inda-dakleuktok tĩ-kuyuk nĩm tĩñmekañ.’”

8 Wĩndiñda Satandĩ nombo nañgĩpi, kwet jañgĩn ombap sĩnik no wolok plon lo kĩmĩpi, kwet gĩtik wolok gembĩn ba paman daulĩmĩnguk.

9 Daulĩmbi nĩnguk, “Tĩkap dĩk naka mĩlelem tĩ-nambi, nan-wowoñ tĩmbetañda, nepenepek kalañ ñĩn gĩtik sĩnik dĩkok bi-gametet.”

10 Eumbi nĩnguk, “Satan, dĩk nambĩmbi ñau! Manda ñĩndiñ youyoulĩn patak, ‘Dĩk Molomga Anutu en noñganda mĩlelem tĩ-ñĩmbi, kuñguña endok gĩngĩt wĩlĩmekañ.’” ✧

11 Yesuli wĩndiñ eumbi, Satandĩ kak bim ñaumbi, añelolĩ bĩm tĩmbi platañgĩlĩñ.

Yesuli amatam Anutulok kapmalnan kuñgula eni-daut tĩ-semguk

Yesuli Kunum Molomdok kenan kusei kĩmĩkuk

¹² ‘Yoane t̄kembali, it kwambiñ ḡinañ k̄m̄l̄m̄ patak’ ḡiñḡit wal̄i Yesulok pawañ ḡinañ p̄umbi, nain wolondañgan end̄i Judia distrik bimbi, Galili distrik undane ñañguk.

¹³ Gan end̄i il kusei Nasalet wand̄iñ n̄im kuñguk, end̄i Kapaneam it kwelan pit m̄lat t̄imbektok wand̄iñ ñambi kuñguk. It kwet w̄in Galili tuk gwañ balliñ patak. Kwet w̄in sambat t̄ipettoñ, w̄in Sebulon ḡit Naptali, endok kweset.

¹⁴ Plofet amali nepek indauktok eñguk w̄in inda-dakleuktok Yesuli Kapaneam ñañguk. Neta, plofet Aisaiali ñ̄nd̄iñ youkuk,

¹⁵ ‘Sebulon ḡita Naptali endok kweset, w̄in Galili kwet, wand̄iñ amatam asupt̄i kuañ, Judalok sambat end̄iñgot n̄im.

Kwet w̄in telak Galili tuk gwañnan ñalak wand̄iñ patak, Jodan tuk tambon kandañ.

Amatam wand̄iñ kuañ enda ñ̄nd̄iñ elet:

¹⁶ amatam yomj̄l̄ok k̄l̄im̄ ḡinañ kuañ enda Anutul̄i enlok kolsalen wopum kol̄i sale-semguk, t̄imbi k̄m̄k̄m̄lok ḡiñḡit kuañ endok kañdañ bo saleñguk.” ✱

¹⁷ Yesuli wand̄iñ ña tombi, kusei k̄m̄ipi, ḡiñḡit manda ñ̄nd̄iñ eu p̄iñguk, ‘Nain n̄im wobataumbi, Kunum Molomdi amatam ḡit̄k indañgan yambi-d̄ik̄ñelak, wala t̄imbi s̄ind̄i t̄i-pañḡipañḡilembi, ḡinañj̄i tambanewit!”

¹⁸ T̄imbi nain nola Yesuli Galili tuk gwañ balliñnan ñañipi, pis tiatia ama t̄ipet, dakwaya yambiñguk, w̄in Simon koi no Petlo, t̄im kwayañ Andlu. End̄i gwañnan pis tiatia l̄ikset kop pal̄imbi,

¹⁹ Yesuli yambim enguk, “S̄it̄i b̄imbi, nak nep kle-kuumbi, nak ama tiatia kena san-daut t̄i-sametat.”

²⁰ Eumbi, wolongan l̄ikset bimbi, Yesu kle ña en ḡita kuñḡim̄ik.

²¹ T̄imbi Yesuli yousi ñañipi, ama dakwayañgot t̄ipet nombo ep t̄imbi indañguk, w̄in Sebedilok n̄iñañiit Yakobo ḡit kwayañ Yoane. End̄i beset Sebedi ḡit k̄ikeñ plon papi, pis tiatia l̄iksi ḡil̄ine-pak̄il̄iñ. T̄imbi Yesuli k̄iti-semumbi,

²² wolongan beset ḡit k̄ikeñ kak bimbi, Yesu kle ña en ḡita kuñḡim̄ik.

²³ T̄imbi Yesuli Galili distrik tuop kle-ḡimbut kuñguk. Kuñipi, amatam it kiyaun̄j̄i ḡinañ eni-daut t̄i-sem̄bi, Anutul̄i amatam n̄itek yambi-d̄ik̄ñelak wolok ḡiñḡit manda k̄indem eu p̄umbi, amatam j̄imbat kusei kusei inda-semguk ep t̄imbi k̄indem dañḡil̄iñ.

²⁴ End̄i w̄ind̄iñ t̄imb̄imbi, koi ḡiñḡitti Silia provins tuop p̄ind̄i dañguk. T̄imbi amatamdi j̄imbats̄iat ḡit̄k endoñ yanañḡipi b̄iñḡil̄iñ, w̄in ama j̄imbat ba p̄iñḡip gawat kusei kusei inda-semguk, ba ama yal kolanj̄at, ba ama k̄im katap tañḡil̄iñ, ba ama kes̄it kuñgulok tuop n̄im ḡit̄kkan endoñ yanañḡip b̄imbi, ep t̄imbi k̄indem dañḡil̄iñ.

²⁵ T̄imbi amatam k̄im̄in wopum Galili nanin, ba Dekapolis, Jelusalem, Judia, ba Jodan tuk tambon kandañ nasi end̄i endoñ pa b̄imbi kle kuañḡil̄iñ.

5

Kunum Molomdi amatam n̄itein yambi-d̄ik̄ñelak?

¹ T̄imbi Yesuli ama k̄im̄in wopum kle kuñḡil̄iñ yambi-bimbi, kwet k̄im̄innan lombi pipakuk. Pipal̄imbi, gwañgwañiil̄i endoñ b̄im̄ k̄im̄in t̄imb̄imbi,

² kusei k̄im̄ipi, ñ̄nd̄iñ eni-daut t̄i-sem̄bi enguk,

³ “Amatam Anutulok dainan n̄is̄ila nandum p̄imb̄iñen t̄ilak

endí wakan Kunum Molomdi yambi-dikñelak,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

4 Ti-blamblae tímbi mano ti-kuañ

endí wakan Anutuli en-busumbusuk ti-semekak,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

5 Kayombinembí kuañ

endí wakan Anutuli kwet gítik endok giñgít wísem-taleñguk wín
kasilenekaliñ,

wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

6 Anutulok dainan dándim kunelñndok nandi-koñgom wopum tañ

endí wakan Anutuli ep tímbi endí plap taumbi, wolok tuop tinekalíñ,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

7 Nosiila gínañ busuk ti-semañ

enda wakan Anutuli wíndíñgot gínañ busuk ti-semekak,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

8 Gínañji Anutulañgot biñmañ

endí wakan kunum gínañ ñambi, Anutu kanekaliñ,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

9 Mik gimbit nain plon kulan busuk tímbi indañ

endí wakan Anutuli 'wembe gwañgwanai' enbekak,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

10 Amatam Anutulok man tañgoneañda tímbi, míláp kusei kuseilí inda-
semlak

endí wakan Kunum Molomdi yambi-dikñelak,
wala tímbi endí amatam diwín yapma kle-pakañ.

11 Kwapme kwapme amatamdi síndi giñgítnai kuañda tímbi kosí tímbi
kolaumbi, míláp kusei kusei sami, juluñtí manda kolan kusei kusei síndok
plon embi, síngiñjí siañ, nain wolonda síndi amatam diwín yapma kle-
pakañ.

12 Neta, tuanji wopum kunum gínañ pat-samlak, wala tímbi walenji
kíndem daumbi, sílísíli tinekalíñ. Amatamdi plofet ama damañgan
kuñgíliñ enda bo wíndíñgangot míláp kusei kusei tí-semmañgíliñ.”

Kunum Molomdok kapmainan nitek kulok?

13 Yesulí yousímbe, gwañgwañiila ñíndíñ enguk, “Palañdí* kena tílak
wolok tuop síndi amatam gítíktok boñgípsinan wíndíñgangot tañ. Gan
palañdok koñgom pí-taleumbi, nek ñala bíndambo koñgom dawík? Wíndíñ
tíndílok tuop ním. Palañ wandin walí kena nímnat, wín slak kwet plon
yalímulím ñaumbi, ama kesísíli yali-pañgípmañ.

14 It kwet no jañgínnan indañgan palímbe, nepek nolí ním masipmek.
Wíndíñgangot síndi kwelalok amatam endok kolsalen.

15 Ama nolí kolsalen píndopi, kambottí tapliwík ba? Ním a. Endí wín
indañgan kímlímbe, it gínañnan pí mílát tañ gítik enda kolí sale-semlak.

16 Wíndíñgangot síndok kolsalenlí amatam kolí sale-semsemlok. Kusei
ñíndínda wíndíñ tílok: endí síndok kundítsi kíndem ka-nandañda tímbe,
Bepsi kunum gínañ patak en ní-kíndem danekaliñ.”

17 Yesulí yousímbe enguk, “Síndi naka ñíndíñ ním nandi-nambi
enekaliñ, ‘Anutuli endíkñe manda Moselok kínan kímt-nímguk, tímbe
plofet amalí manda níni-daut tí-nímgíliñ. Yesulí manda wakan wialektok

* 5:13: Palañ wín moník manda plon sol.

indañguk.' Sindi wíndiñ ním enekaliñ. Nak manda wín wialettok ním indañgut, tambo nak wolok kusei tímba inda-dakleuptok indañgut.

18 Nak biañgan sínik sanba: kunum kwet patekamík tuop endíkñe manda youp bimbín pakañ walí gítik papat kwambiñ patnekalíñ. Wín Anutuli nepek indauptok elak wín gítik gama ním indañlímbi, endíkñe manda lakat sínik nolí bo no ním paitnekalíñ. Ním sínik.

19 Wíndiñda tíkap sindi endíkñe manda lakat sínik wandin no lapípi, amatamdi wíndiñgangot tñelíñdok ení-daut sem tí-semañ, Kunum Molomdi sínda nandum gíñgítñiilok boñgípsinan pímbiñen sílanin sínik tílak. Gan tíkap sindi endíkñe manda gítik tañgonembi, amatamdi wíndiñgangot tñelíñdok ení-daut sem tí-semañ, Kunum Molomdi sínda nandum gíñgítñiilok boñgípsinan loloñ tílak."

20 Yesuli yousímbe enguk, "Díndím kuñgula nak ñíndiñ sanlet: endíkñe manda nandi-tale ama gít Falisi ama endí endíkñe manda youyoulin patak wín gítik kímít-kle-kíliñ eañ. Tíkap sindi ama wín ním yapma klembi, Anutu nitek kunelíñdok nandílak wíndiñ ním kunekaliñda, síndi Kunum Molomdok gíñgítñiilok ním indanekaliñ.

21 Síndi ama damasíla manda ñíndiñ ení-enín wín nandi-taleañ, 'Dík ama no ním wíli kímbekek. ✧ No en ama no wíli kímbekekta, endí manda plon kímíttok.'

22 Gan natna ñíndiñ sanlet: no en nolla gimbit tílakta, en manda plon kímíttok. Ba no en nol manda winjít nímbe ní-suambatak, en wakan kadíkñelok mín wopum gíñañ kímíttok. Ba no en nol ñíndiñ nílak, 'Dík ama kamen sínik', endí jímbeñdok komba gíñañ ní-muttok.

23 Wala tímbe dík tapma tímbepi sisuettan ña ipi, nokali nandi-kola tígamek wín nandi-síwítañda,

24 kak, nepenepeka sisuet kuseinan kímípi, díndímgan ña noka tímbe indaumbi, en gíta manda e-sale tímbe, not busuk tíndekamík. Wíndiñ tí-tale-bimek, kíndem ñambi tapma tímbekañ.

25 Ba tíkap ama nolí manda plon gapílep tílakta, síti telak plon yakan ñandemík, wolondañgan plapkan sínik tambon tí-díndímelok manda en gíta eum díndím eukak. Ním kañbi, ama walí kañ-dan amalok kiinan gapílimbi, kañ-danlí bo tem dumanlok kiinan gapílimbi, endí gepmbi, it kwambiñ gíñañ gapílek.

26 Nak biañgan sínik ganba: dík it kwambiñ gíñañ papi, mínem ombímilok een wín ombi-taleumek gambiumbi píukañ.

27 Manda ñíndiñ damañgan een wín síndi nandi-taleañ, 'Dík ama nolok tamín gíta telak joñgo ním kuukañ.' ✧

28 Gan natna ñíndiñ sanlet: ama nolí tam no ka-galkta tílakta, en wakan ikan enlok gínan nanandín gíñañ tam wín en gíta telak joñgo kulak.

29 Wíndiñda tíkap dauka tombonlí gep tiañeumbi, yomdok sísoñ plon pi píwíñ ñala dauka wín gítnei kopi, dauka tombongot kuukañ. Ním kañbi, gwílapka gítik jímbeñ gep kolím píuñ a.

30 Ba tíkap kík tombonlí gep tiañeumbi, yomdok sísoñ plon pi píwíñ ñala kak dombi kopi, kík tombongot kuukañ. Ním kañbi, gwílapka gítik jímbeñ ñauñ a.

31 Tímbe damañgan ñíndiñ pa eñgíliñ, 'No endí tamín kle-kolep tílakta, wolok tuop kundit yout daklembi míkukak.' ✧

³² Gan natna ñindíñ sanlet: tam telak joñgo ním kuñguk en slakan ním kle-kokottok. Neta, ama no en tamín wandin kle kolímbi, wapai kombliin tíkewíktá, ama walí tamín wakít endok wapai kombliin yom plon yapíímbi, telak joñgo kundemík.

³³ Sindí ama damasíla ñindíñgangot eníenín wín nandí-taleañ, ‘Dík manda e-kwambíñ dañguñ wín ním maklembi tambílekañ. Dík Wopumdok dainan nepek nek tándílok e-top tíñguñ wolok tuop tímbekañ.’ ✧

³⁴⁻³⁵ Gan natna ñindíñ sanlet: e-kwambínda manda no ním enekaliñ, wín kunum ba kwet ba Jelusalem wolok plon ním enekaliñ. Ñindíñda: kunum gíñañ Anutulí pipapí, amatam yambí-díkkíelak, tímbe kwettí wín kesilok gemañ tímbeñbi, kesi wolok plon kímítak. Tímbe Jelusalem wín Ama Wapmañ wopum endok il kwel.

³⁶ Tímbe dík kumbañga sak bip ba satnin tímbe indauktok tuop ním, wala tímbe kumbañgala bo ním e-kwambíñ daukañ.

³⁷ Ama nolí nepek nola san-kaumbi, dándímgan tambanembi, ‘Oñ’ ba ‘Ním’ nínekaliñ. Tíkáp sindí mandanjí tímbe kwambíñ danelíñdok nandañ wín Kolan Molomdok kandañ nanin bílak.”

³⁸ Yesulí yousímbe enguk, “Sindí manda ñindíñ damañgan een wín nandí-taleañ, ‘No en ama nolok dai tímbe kolaukta, endok dai bo tímbe kolalok. Ba no en ama nolok man kwandai wílí gíloñmekta, endok man kwandai bo wílí gíloñmílok.’ ✧

³⁹ Gan natna ñindíñ sanlet: ama no kolan tí-samumbi, tambon ním ombíñmínekaliñ. Ním síník. Tambon sindí ñindíñ tínekaliñ: tíkáp ama nolí bumga tombon wílekta, tombon wíndíñgot wílektok tambanemílekañ.

⁴⁰ Ba tíkáp ama nolí kiupíñga kasíleuktok manda plon gapílepi nandílakta, sauloñga wíndíñgot bíñmekañ.

⁴¹ Ba tíkáp ama nolí kaikan gan-gíñgínembi, nepenepelí wín kwet kímín noñgan † wolok tuop bembí ñañmeñdok elakta, dík kwet kímín típet wolok tuop bembí ñañmekañ.

⁴² Ba tíkáp ama nolí nepek nola gan-nandí tílakta míukañ, ba nepeka no nain dumangot tíke-kuup ganlakta nandíñmekañ.

⁴³ Sindí damañgan ñindíñ een wín nandí-taleañ, ‘Dík nokala gíñañ kíndem tíñmekañ, tímbe kanjikkala nandí-kola tíñmekañ.’ ✧

⁴⁴ Gan natna ñindíñ sanlet: kanjiksiila gíñañ kíndem tí-semnekaliñ, ba ama mílap kusei kusei tí-samañ enda Anutulí gwílam tí-semektok nímolo tí-semnekaliñ.

⁴⁵ Wíndíñ tíñpi, sindí kunum Bepílok wembe gwañgwa kuañ wín inda-dakleukak. Neta, endí ama gítikkan, wín ama kíndem mandan kímít-kleañ wakít ama kolan mandan wíkañ enda gítík mímend kolí sale-sembe, gwi nímut-semíak.

⁴⁶ Tíkáp sindí ama gíñañ kíndem tí-samañ endañgot gíñañ kíndem tí-semnelíñda, nektok kuseila Anutulí tambon ombí-samek? Wín takis epep ama kolan ‡ endí bo telak wakangot kleañ wín!

⁴⁷ Ba tíkáp sindí nosíllañgot not tí-semañda, kundítsí walí amatam díwín endok kundítsí nítek maklewík? Amatam Anutu ním nandíñmañ endí bo wíndíñ ním tañ ba?”

✧ 5:33: Wok Pris 19:12, Namba 30:3, Lo 23:22 ✧ 5:38: Kisim Bek 21:24, Wok Pris 24:20, Lo 19:21

† 5:41: Grik manda kesik yalí ñañañ 1,000ndok tuop elak, wín Roma amalok mail noñgan ba 1.5 kilomita netepeke. ✧ 5:43: Wok Pris 19:18 ‡ 5:46: Juda amalí takis epep amala nandum endí takis epñpi, amatam juluañtí tí-sembe, Judalok kanjiksi, wín Roma ama, not tí-semañ, wala tímbe endí Anutulok dainan ñanelíñdok tuop ním.

48 Yesulí wíndíñ embi yousímbi, dándim kuñgula manda eñguk wolok bien wín ñíndíñ enguk, “Kunum Bepsílok gínan nanandín ba ep tíndín wín gítík kindem ba dándim síníkgot. Wíndíñda tímbi síndok gíñañ nanandínji ba ep tíndínji bo gítík kindem ba dándim síníkgot palekak.”

6

Gíñañ tiptok kena nítek tílok

1 Yesulí yousímbi, gwañgwañiila enguk, “Síndi gíñañji tiptok kena tíñpi ka-kíliñ embi, amatamdok dausínan ep tíndínji sambí-daklenelíñdok ním tínekaliñ. Ním kañbi, Besí kunum gíñañ patak endí tuanjí tambon ním ombí-samek.

2 Ama manjí manbenjí malet nomík endí it kiyau gíñañ ba ipaka boñgípnan gíñgíli wopumgan tíñpi, míñem nepenepek ama pímbíñesíla emañ, wín amatamdí kosi gíñgít tíke-lonelíñdok wíndíñ tañ. Nak biañgan sanba: endí tuanjí ikan kasíle-taleañ. Wala tímbi nain nola ba nola dík plap kena tíñpi, wíndíñ ním tímbekeañ.

3-4 Dík ama pímbíñesí ep kímlíñpi, plap kenañga tílañ walí dausínan sembín palektok dík kíka dándímdí nek tílak wín kíka kepmala ním tímbekeañ. Tímbi Bepkalí nepek dausínan sembín indalak wín kalakta endí tuan ombí-gamekak.

5 Ama manjí manbenjí malet nomík endí it kiyau gíñañ ba telak balambalak ba pañga indanan ípi, nímolo tínepi nandañ, wín amatamdí yambí-daklenelíñdok wíndíñ tañ. Nak biañgan sanba: endí tuanjí ikan kasíle-taleañ. Wala tímbi nain nola ba nola dík nímolo tíñpi, wíndíñ ním tímbekeañ.

6 Dík nímolo tímbepe, dítnañgan doundou ika gíñañ lombi, yamañga sípbi, Bepka kwet sembín patak enda nímolo tíñmekeañ. Tímbi Bepkalí nepek dausínan sembín indalak wín kalakta endí tuan ombí-gamekak.

7 Amatam anutu juluíngan nímolo tí-semañ endí manda sílanin asup pinapi, ‘Nímolo ombapníla nandí-nímetak’ wíndíñ nandíñpi pa tañ. Gan síndí nímolo tínepi,

8 endok nímolonjílok telal ním klenekaliñ. Síndi Bepsíla nepek nola gamañ ním ní-nandíñlímbi, neka lonjíañ wín endí ikan nandí-talelak.

9 Wíndíñda nímolo ñíndíñ tínekaliñ,
‘Kunum Bepní, díkok koka wín gíñgíngan tí-gamlok.

10 Dík amatam gítík níp tímbi gíñgítgai indambi,
kunum gíñañ kuañdí mañga tañgoneañ
wíndíngangot níndí kwelan ñolok tañgoneneñ.

11 Dík nanañ sandap ñolok tuop nímíñ.

12 Níndí amatamdí yom tí-nímañ wín bí-semamíñ,
wíndíngangot dík yomní bí-nímíñ.

13 Dík tí-kuyuk plon ním nímbiwíñ,
tambo kolandok kínan nanin nípmíñ.’

14 Nandañ. Síndi amatam ep tíndínji kolan wín bí-semnelíñda, Bepsí kunum gíñañ patak endí bo síndok yomjí bí-samekak.

15 Gan, tíkap síndí amatam ep tíndínji kolan ním bí-semnelíñda, Bepsí endí bo ep tíndínji kolan ním bí-samekak.”

16 Tímbi Yesulí yousímbi enguk, “Ama man manbenjí malet nomík endí nanañ gítík kímsíp tíñpi, dei blamblae ba tí-kolakola embi, nanañ kímsíp tañ wín amatam dausínan inda-daklenelíñdok. Nak biañgan sanlet: endí

tuanji ikan kasile-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola sindi nanañ gitik kimsip tindilok telak kimit-kleñipi, windin nĩm tĩnekalĩ.

17 Dik nanañ gitik kimsip tiñipi, tuk imbi, kumbañga sak youlekañ.

18 Windin timbeñda, dik nanañ kimsip tilañ win Bepka kwet sembĩn patak en noñganlañgot inda-daklewiñ, amatamda nĩm. Tĩmbi Bepkali nepek dausnan sembĩn indalak win kalakta endi tuan ombi-gamekak.”

19 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Kwelan ñolok kwĩnakam ba bapapti nepenepek tĩmbi kolalak, tĩmbi kumbu amalĩ it wiapi, kumbu tañ. Wala tĩmbi sindi gwĩlaptok kenañgot tĩmbi, nepenepesi tuan wopum kwelan ñolok pat-samektok nĩm ti-jumit tĩnekalĩ.

20 Tambon sindi tuanji kĩndem win kunum gĩnañ pat-samektok ti-jumit tĩnekalĩ. Win kunum gĩnañ kwĩnakam ba bapapti nepek no nĩm tĩmbi kolalak, tĩmbi kumbu amalĩ bo it wiapi, kumbu nĩm tĩañ, wala tĩmbi tuanji nĩm pailekak.

21 Kusei ñĩndĩnda tĩmbi windin tindilok sanlet: nepek neka sinik nandum loloñ tilak walañgot gĩnañ nanandĩnjilĩ pat-samlak.

22 Daut endi tipala nomik, endi piñgipnĩlok kolsalen. Tikap daukali kĩndem patakta, kolsalenli piñgipka gĩnañ gitik kolĩ salelak.

23 Gan, tikap dauka kolanla, piñgipka gĩnañ gitik kilĩme-patak. Windĩnda tĩmbi, tikap nepek gep kolĩ salelok wali kilĩm indañgukta, biañgan kilĩm mulum gĩnañ kulañ.”

Anutu en noñganla kena tĩmĩlok

24 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enguk, “Kena gwañgwa sĩlanin endi molom tipettok kena ti-semektok tuop nĩm. Windin tĩmbekta, molomĩn nola not ti-ñĩmbi tĩke-kwambĩ dambi, molomĩn nola nandĩkunjĩ tambi, siñgi wilĩmek. Windiñgangot sindi nepek tipelat, win Anutu gitĩ minem kwilĩkwilĩ, endok kena tĩnelĩndok tuop nĩm.

25 Wala tĩmbi ñĩndĩn sanba nandĩwit: sindi kuñgunjila ba gwĩlapsila nandĩmbi, nanañ tuk ba dasindasinji tuop pat-samlak wala nandĩ-bendi nĩm tĩnekalĩ. Biañgan sinik: nepek nek ñali bien sinik? Win kuñgunjilĩ nanañ maklelak, tĩmbi gwĩlapsilĩ dasindasinji maklelak.

26 Sindi monik yambi nandĩwit: endi nanañ tipimbi met-na wisĩ-kot windin nĩm tañ, gan sindok Bepsi kunum gĩnañ patak endi ep towilak. Tĩmbi nĩtek? Sindi monik endok pĩmbĩn ba? Nĩm a! Sindi endok loloñ sinik, wala tĩmbi endi windiñgangot sep towilak.

27 Ba sindoñnan nanin ama nin ñali sinik kuñgunla nandĩ-bendi wopum tiñipi, kuñgun lakat nombo guma yousum ombatawĩk?

28 Tĩmbi dasindasinjila neka nandĩ-bendi wopum tañ? Sindi pepekañgolalok paman klinan indambi pakañ win ka nandĩwit: endi dasindasinjilok kena nĩm tañ,

29 gan pamanji win kĩndem bien sinik. Nak wala ñĩndĩn sanlet: ama wapmañ Solomon endi dasindasin pamanat dasiñguk, gan endok pama win kli wolok paman nĩm makleñguk.

30 Kli nepek pamanji mangan indambi, desa yañetambi bĩndip pilak win bo Anutu en dasindasinji emlakta, nĩtek tĩmbi endi dasindasinji nĩm tĩmbi inda-samek? Nanandĩ-kilĩktĩnjĩ lakat nĩm pat-samlak ba?

31 Windĩnda sindi nandĩ-bendi tĩmbi, ñĩndĩn nĩm enekalĩ, ‘Nĩndi nanañ tuk nek ep na tĩnekamĩn?’ ba ‘Nĩndi dasindasin nek dasi kunekamĩn?’

32 Ama nindi Anutu biañgan en nĩm nandĩñmañ endok gĩnañji ba nanandĩnjilĩ nepenepek gitik wandindokgot pat-semak. Tĩmbi kunum

Bepsili ñindinñ nandi-sam-talelak: sindi nepek gitik win nim pat-samekta guma nim kunelñ, wala timbi nepek wala nandi-bendi wopum nim tinekalñ.

³³ Sindi ginañ nanandinjili dama nepek ñala kimilim pat-samekak: sindi Anutulok giñgitñii indam kumbi, dñndim kuñgu kunekalñ. Windinñ tinekalñda, nepek diwin gitik wandin wali bo inda-samekak.

³⁴ Wala timbi sindi desa nek indauk wolok man nandi-bendi wopum nim tinekalñ, win desalok giñgit. Sandap nolok mlap win sandap wolok tuop. Nim kañbi, yousimbi e-ta-ñaumbi mlatauk.”

7

Sindi amatamdi nek ti-sammelñdok nandañ, windiñgangot enda ti-semnekalñ

¹ Yesuli manda yousimbi ñindinñ enguk, “Sindi amatamdok ep tindinjikañ-danbi, endi kolasi windinñ nim enekalñ. Nim kañbi, Anutuli sinda windiñgangot ti-samek.

² Nekta, telak nitek plon sindi amatam yambi-dan ti-semañ, windiñgangot Anutuli bo sambid-dan ti-samekak. Timbi kusei nitektok tuop sindi amatam yambi-dan ti-semañ, kusei wolok tuopkan Anutuli bo sambid-dan ti-samekak.

³ Di k nitek timbi nokalok dainan kilikilik minam win kalañ, gan ditnalok dauka ginañ komba bem pakamlak win nim ka-daklelañ?

⁴ Ditnalok dauka ginañ komba bem windinñ patakta, nitek nokala ñindinñ tuop nmben, ‘Notna, nak dauka ginañ kilikilik patak win klewa lambi-gamek.’

⁵ Di k ama juluñgandok. Dama ditnalok dauka ginañ komba bem patak win kle-kopmek, siñgi kindem dei-kiliñ embi, nokalok dai ginañ kilikilik minam patak win kle-kolekañ.

⁶ Sindi nepek no Anutulok giñgit wilimimin win tikembi, kamotta nim emnekalñ. Nim kañbi, kamott undanembi, sinla sep sainelñ. Ba sindi sinlok kokomji tuan lolon win bitta nim emnekalñ. Nim kañbi, bit kesisili yali mina dam kotnelñ.” *

⁷ Yesuli yousimbi, nimolo tindila ñindinñ enguk, “Sindi nepek nola tipikañ wala ni-nandi tinekalñ, timbimbi nandi-samekak. Sindi nepek nola lonjimbi tipikañ wala lolonji tinekalñ, timbimbi nepek wolok bien kanekalñ. Sindi yaman wawit tinekalñ, timbimbi Anutuli pisat-sambi sep plaptaukak.

⁸ Win kusei ñindinñda: ni-nandiñ tuop nandi-semekak. Lonjiñ tuop bien kañ. Yama wikañ tuop yama pisat-semekak.

⁹ Sindoñnan nanin nindi ñinañ nanañla eumbi kawat m>wik? Nimbek noli tuop nim.

¹⁰ Ba pislal eumbi, malet no nim nanalok kindem m>wik ba? Win bo tuop nim.

¹¹ Sindi ama yomat, gan nepenepek kindem gwañgwa bisatsila emnelñdok nandi-kiliñ eañ. Windinñda timbi, sindi ñindinñ sinik nandi-wit: Beps kunum ginañ patak endi mek sapma klembi, nepenepek kindem ama nindi enda ni-nandañ enda guma emekak.

* **7:6:** Yesuli e-yout manda windinñ eñguk win endi Anutulok giñgit manda kindem wala nandum tal tilak ama wandisi wala nim enendok eñguk.

12 Sindi amatamdi nek ti-sammelndok nandi-koñgom tañ, wındiñgangot enda ti-semnekaliñ. Manda wali wakan endikñe manda Moseli kimiti-nimguk ba manda plofet amalí nini-daut ti-nimgilñ wolok kusei tĩmbi ında-daklelak.

13 Sindi yama gik wandiñ lonekalñ. Jĩmbiñ ñañalok yama win wopum, tĩmbi telak jĩmbiñ kandañ ñalak win basakñanen, ba kesitti ñañalok pañgĩtnin, wala tĩmbi amatam asupgandi telak win kleañ.

14 Gan kuñgu kwambiñ ñañalok yama win gik sñik, tĩmbi kuñgu wandiñ ñañalok telak win bo tip tĩmbi gliñgliñnat. Wala tĩmbi ama noñgan noñgandiñgot telak yama win kañbi, gĩnañ loañ.”

Ep tĩndĩnjlok bien wali kusasi tĩmbi daklelak

15 Yesuli yousĩmbi enguk, “Plofet ama julunjuluñ enda yambi-kiliñ embi kunekaliñ. Endi sipsip busukñanen wandin nomik sĩndoñ bañ, gan gĩnañ nanandĩnji win kamot moyen sañan wandin: endi sep tĩmbi kolanelndok nandiñ.

16 Sindi endok ep tĩndĩnji ba kenanjlok bien kañbi, kusasi ka-dĩndĩm enekaliñ. Kuañgĩmdi mandañ bien nanalok lalilak ba? Ba gĩnjattĩ gip bien nanalok lalilak ba? Nĩm a.

17 Komba tĩpitĩpin kĩndem endi bien kĩndemgot lalilak, komba kolan endi bien kolan lalilak.

18 Komba kĩndem endi bien kolan lalilali win nĩm patak, ba komba kolan endi bien kĩndem lalilali win bo nĩm patak.

19 Tĩmbi komba no bien kĩndem nĩm laliũmbi jinbĩm gĩloumbi, komba gĩnañ silok.

20 Wĩndiñgangot sindi plofet ama julunjuluñ endok ep tĩndĩnji kañbi, kĩndem kusasi ka-daklenekaliñ.

21 Amatam ‘Wopumna, Wopumna’ pa naniñ endi gĩtikandi Kunum Molomdok gĩngĩt nĩm indambi kunekaliñ. Win Bepna kunum gĩnañ patak endok man mandan tañgoneañ endiñgot kunum gĩnañ lonekalñ.

22 Kunum Molomdi amatam yambi-danbekak wolonda asuptĩ ñĩndiñ nanĩnekalñ, ‘Wopum, win dikok kokala nĩndi plofet manda eñgĩmĩñ, yal kolan ep kle-semgĩmĩñ, tĩmbi kundit gembĩnat engano asup tĩngĩmĩñ yañ!’

23 Wĩndiñ eumbi, ñĩndiñ e-daklembi enbetat, ‘Sindi Anutulok endikñe manda makleñgĩliñ. Nak nĩm nandi-samlet. Sindi nambĩmbi ñawit!’ ”

24 Yesuli yousĩmbi enguk, “No en manda gĩtik ñĩn san-talelet win tĩkekulakta, endi ama nanandĩnat ñandin: endi il kĩndilĩpi, ita mambi ilĩmbi, kawat ta kusei gĩnañ meli pĩmbi, gembĩnatkan youli gĩlim da-taleñguk. Wĩndiñ tĩmbi, il kĩndit-talem palĩmbi,

25 nain nola gwi gwam wopum sñik it plon suañguk, tĩm sasaleli bo it pendit-tĩlalĩmbi, dĩndam pakuk. Nekta, kawat ta kusei gĩnañ meli pĩmbi youli gĩlim dañgukta nĩm gĩloñguk.

26 Gan no en manda gĩtik ñĩn san-talelet win nandiĩmbi nandi-kĩmkĩmmelakta, endi ama kamen ñandin: endi il kĩndilĩpi, ita kenanjat sĩlanin plon mambi ikuk. It kĩndit-talem palĩmbi,

27 gwi gwam wopum sñik it plon suambi, kĩnanjat kĩndilĩmbi, sasaleli bo it pendip yout mĩnjulĩmbi gĩlom pĩmbi, lĩlime-taleñguk.”

28-29 Yesuli amatam kĩmĩn wopum nanandi emguk, win endi endikñe nandi-tale amanjiilĩ eni-daut ti-semmañgĩliñ wolok tuop nĩm tĩñguk. Nĩm, endi enlok man ba gembĩn plon eni-daut ti-sem ti-kuñguk, wala tĩmbi manda eu taleumbi amatamdi nandi-gĩtĩngĩtik tĩmbi, dambenĩ pĩmbi pakĩliñ.

Ama Wapmañi gembin Juda amatamda daut semguk

8

Yesuli amatam asup ep timbi kindem dañguk

¹ Yesuli kwet jañginnan nanin pi ñaumbi, amatam kimin wopumdi en kle ñañgĩlñ.

² Timbi ama no wanda kwambinñat endi Yesuloñ bimbibi, m̄ilelem tiñimbibi nñguk, “Wopum, t̄kap dik nep k̄im̄lep nandilaña, guma j̄mbatna timbi taleumbi, kindem dawa.” *

³ Eumbi, kii kot-suapi, ama win t̄ike-kambi nñguk, “Nak nandi-gamlet. Dik kindem da” eumbi, wolongan wanda kwambinñ wali pailmbi kindem dañguk.

⁴ Timbi Yesuli ñ̄ndiñ nñguk, “Nandilañ. Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nim̄ ti-semekañ. Nim̄. Dik ñambi, gw̄lapka tapma amala daulm̄umbi, j̄mbatka talelak win gambi-dakleukak. Timbi dik amatamdi wandaña biañgan ip talek win gambi-nandinel̄ndok Moseli endikñe manda k̄im̄it-n̄mguk wolok tuop tapma t̄mbekañ.”

⁵ Timbi Yesuli Kapaneam it kwelan ñañguk. Ña tombimbibi, Romalok mik ama 100 endok telak damanj̄ endi Yesuloñ bimbibi ni-ḡñḡnembibi

⁶ eñguk, “Wopum, kena gwañgwana j̄mbat wopum indañmumbi, kii kesi dalandaumbi, piñḡp gawat wopum nandimbibi, ilan patak.”

⁷ Eumbi nñguk, “Ale, nak ña timba kindem dautak.”

⁸ Gan mik amalok telak damanj̄ili tambanembibi nñguk, “Wopum, nak ama piñb̄ñenen, nit̄ek dik nokoñ ilan bi-wiñ? Dik mandañgot eumbi, kena gwañgwana kindem dawin.

⁹ Kusei ñ̄ndiñda win̄diñ elet: lolonalok kapmalnan win natna kulet, timbi nokok kapmalnan mik ama diwin noli kuañ. Timbi nak nola ‘Dik ñau!’ n̄mbambi ñalak, ba nola ‘Dik bo!’ n̄mbambi b̄lak, timbi kena gwañgwana ‘Kena ñin ti!’ n̄mbambi, kena win t̄lak.”

¹⁰ Yesuli manda win nandimbibi nandi silikñembi, amatam en kle ñañḡilñ endi ñ̄ndiñ enguk, “Yakñes! S̄ndi ama ñin kawit! Biañgan sanlet: endi Juda ama nim̄, gan endi nanandi-k̄ilik̄ti wopumnat! Nak Israel s̄ndok boñḡpsinan nanandi-k̄ilik̄ti wandin nim̄ kañgut.

¹¹ Nak ñ̄ndiñ sanba: Kunum Molomdi kusei k̄im̄ipi, amatamñii indañgan yambi-d̄ikñembi, nanañ sina wopum ti-semekak, wolonda amatam asup kwet tuopnan nanin endi bimbibi, Ablaam, Aisak ḡt Jekop en ḡta nanañ nanekalñ.

¹² Gan Anutul̄i Juda amatam dama ḡñḡtñii ep kasileñguk win asup ep kleumbi, kil̄m ḡñañ piñmbi, wandiñ maño kw̄l̄im̄ timbi, manji s̄-ḡl̄im̄ danekalñ.”

¹³ Timbi Yesuli mik amalok telak dama nimbibi eñguk, “Dik ñau. Nanandi-k̄ilik̄ti t̄ilañ wolok tuop inda-gametak.” Eumbi, wolongan s̄n̄k telak damalok kena gwañgwa j̄mbal̄ taleumbi kindem dañguk.

¹⁴ Timbi Yesuli Petloloñ ilan ña loñguk. Lombi kañguk win: Petlolo yapman tam piñḡu komba diumbi, ipat plon dou-pakuk.

* 8:2: Juda amalok nanandi-k̄ilik̄tn̄ji ñ̄ndiñ pakuk: j̄mbat ba ep t̄indin diwin wali ama ep timbi kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ñas̄ñgan ñanel̄ndok tuop nim̄.

15 Tĩmbi Yesulĩ kii plon tĩke-kaumbi, jĩmbalĩ taleumbi, tam walĩ mĩlapi, nanañ tuk tĩmbĩ plaptañguk.

16 Maim pĩumbi, ama yal kolanjĩat asup yanañgĩpi, Yesuloñ bĩñgĩlĩñ. Bĩumbi, man mandalĩñgot yal ep kle-kopi, amatam jĩmbatsĩat gĩtĩk ep tĩmbĩ kĩndem dañgĩlĩñ.

17 Wĩndĩñ tĩñguk, endĩ plofet Aisailĩ kundit indauktok eñguk wolok tuop tĩñguk, wĩn ñĩndĩñ,
“Endĩ jĩmbat ba pĩñgĩp gawatnii nĩpma tĩkembali bem-nĩmguk.” ✨

Yesulĩ en kle-kuñgulok manda enguk

18 Amatam asuptĩ Yesu kle-gĩmbup palĩm yambĩmbi, gwañgwañiilĩ tuk guañ tambon kandañ ñañałok enĩ-dĩkñeñguk.

19 Tĩmbi endĩkñe manda nandĩ-tale ama nolĩ Yesuloñ bĩmbi nĩñguk,
“Endaut. Dembek dembek ñaukañ tuop nak gep kle-kuutat.”

20 Eumbi tambane nĩñguk, “Kamot moyen klinalok endĩ kwet tombañjĩat, tĩmbi monĩk endĩ bo isĩat, gan Amalok Nĩñañ en il no nĩm palmĩlak.”

21 Tĩmbi gwañgwañiiloñ nanin ama nolĩ Yesu ñĩndĩñ nĩñguk, “Wopum, nandĩ-namumbi, dama ña bepna kĩndit tapli-bimek bĩm gep kle-kuutat.”

22 Gan Yesulĩ nĩñguk, “Nĩm a. Ama gĩnañjĩ tip kĩmkĩmĩn endĩ kĩndem nosĩ tĩke kĩmĩpi kĩnditnelĩñ. Dĩkta bĩm, nep kle.”

Yesulĩ sasale wopumda manda nĩmbĩmbi bĩñguk

23 Tĩmbi Yesulĩ kĩkeñ plon loumbi, gwañgwañiilĩ en kle ñambi loñgĩlĩñ.

24 Tĩmbi tuk guañ plon ñañĩlĩmbi, sasale wopum plapkan sĩnĩk pendĩpi, tuk munjulĩmbi, kĩkeñ kot tapliupi tĩñguk. Gan Yesu enla dou kamalam pakuk.

25 Tĩmbi gwañgwalĩ Yesu tĩmbĩ silĩkñeumbi nĩñgĩlĩñ, “Wopum, nĩpmĩ plata! Kuñgunĩ taleupi tĩlak.”

26 Eumbi enguk, “Nekta gembĩnjĩ pĩumbi mĩsĩañ? Nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ lakat nĩm pat-samlak ba?” Wĩndĩñ embi mĩlapi, sasale gĩt tuk enombĩmbi, sasalelĩ biumbi, tukĩ busukñanen douñguk.

27 Tĩmbi ama Yesu gĩta pakĩlĩñ endĩ ka silĩkñeumbi eñgĩlĩñ, “Ama ñĩn nĩtein sĩnĩk, ñala sasale gĩt tukĩ mandan tañgoneamĩk?”

Yesulĩ ama tĩpet endok yal kolan kle-semguk

28 Galili tuk guañ tambon kandañ, Gadala nasilok kwelan, ama tĩpet yal kolanjĩat endĩ sumnan pa kuñgĩmĩk. Endĩ ama sañasĩt sĩnĩkta tĩmbi ama nolĩ endĩ kuñgĩmĩknan kandañ ñañambĩt tĩndĩlok tuop nĩm. Yesulĩ wolok ña tombĩmbi, ama tĩpet endĩ sumnan nanin pĩmbi, en tĩmbĩ indambi

29 kĩtĩmbi nĩñgĩmĩk, “Anutulok Nĩñañ, dĩk nekta nĩndoñ bĩlañ? Kwelan kuñgulok nainnii gama nĩm dumalañĩlĩmbi, kena gĩm nĩmepi bĩlañ ba?”

30 Bĩt kĩmĩn wopum no kambak mayañgan kuñĩpi, kwet minañ-pakĩlĩñ.

31 Tĩmbi yal kolan endĩ Yesulĩ nandĩ-semektok nĩ-gĩñgĩnembĩ eñgĩlĩñ,
“Tĩkap dĩk nĩp kleup tĩlañda nandĩ-nĩmumbi, bĩt kĩmĩn da pakañ endok gĩnañjĩ gĩnañ ña pĩna.”

32 Eumbi enguk, “Ale, pĩm ñawĩt!” Tĩmbi wolongan yal kolan endĩ ama tĩpet yambĩk bĩmbi, bĩt asup endok gĩnañjĩ gĩnañ ña pĩñgĩlĩñ. Pĩumbi, bĩt gĩtĩk endĩ gembĩnat woñepi, kwet yaliup jĩłopi, jĩmbĩñ pĩmbi, tuk guañ gĩnañ tuk nañbi kĩm-taleñgĩlĩñ.

33 Tĩmbi bit ka-dikĩe ama endĩ pim ñambi, it kwet wopumnan ña tombi, bittok kasat ba ama tĩpet yal kolanjĩat kuĩgĩmĩk endok kasat gĩtĩk amatamda tĩ-semgĩlĩĩ.

34 Wĩndĩĩnda tĩmbi amatam it kwet wopumnan kuĩgĩlĩĩ gĩtĩk endĩ Yesu bĩ kaĩbi, kwesi bim ñauktok nĩ-nandumbi nandĩ-semguk.

9

Yesulĩ ama no kii kesi dalandan endok yomĩn bĩmbi, tĩmbi kĩndem daĩguk

1 Tĩmbi Yesulĩ kĩkeĩ plon lombi, tuk guaĩ tombo kandaĩ undane ñambi, engok il kwelnan tomguk.

2 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ ama no kii kesi dalandan taĩgonembi, endoĩ bĩĩgĩlĩĩ. Bĩu yambĩmbi, nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩlok kusei ka-nandĩ-tombi, ama taĩgo plon pakuk enda ñĩndĩn nĩĩguk, “Notna, waleĩga busukĩeun: nak yomga gĩtĩk bi-gamlet.”

3 Wĩndĩĩ eumbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ wala nandum pĩmbi, nĩsĩĩgan ñĩndĩn eĩgĩlĩĩ, “Ama ñalĩ yom bĩĩmektok elak endĩ Anutula en wandin eĩpi nĩ-lakatalak yaĩ!”

4 Yesulĩ gĩnaĩ nanandĩnjĩ ka-daklembi enguk, “Nekta gĩnaĩnjĩ gĩnaĩ nanandĩ kolan wandin tĩ-namaĩ?”

5 Anutulĩ gembĩn nĩm namumda, nak ama ñala ‘Yomga bi-gamlet’ ba ‘Dĩk mĩlapi, kesĩtĩ ñau!’ wĩndĩn nĩmbambi, bien kĩndem indauk ba? Nĩm a!

6 Wĩndĩĩnda Amalok Nĩñaĩ kwelan ñolok yom bĩmbilok gembĩn palmĩlak wĩn nak ñĩndĩn daut sametet.” Yesulĩ wĩndĩĩ embi, ama kii kesi dalandanla nĩĩguk, “Dĩk mĩlapi, ipaka tĩkembĩ, ikanan ñau!”

7 Eumbi, wolongan mĩlap ipi, ipal tĩkembĩ, ilnan ñaĩguk.

8 Tĩmbi amatam kundit wĩn kaĩgĩlĩĩ endĩ mĩsĩmbi, Anutulĩ gembĩ wandin amala emguk wala nĩ-kĩndem daĩgĩlĩĩ.

Yesulĩ yom ama gĩta yakan nanaĩ naĩguk

9 Tĩmbi Yesulĩ walinin pĩ ñaĩĩpi, ama no koi Matayo takis epep ilan kena tĩ-palĩmbi kaĩbi nĩĩguk, “Dĩk bĩmbi nep kle-kuukaĩ.” Nĩmbĩmbi, wolongan mĩlapi kle ñaĩguk.

10 Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩgwaĩĩ endĩ it gĩnaĩ lo pipapi, nanaĩ naĩgĩlĩĩ. Naĩĩmbi, takis epep ama ba ‘yom ama’* asup dĩwĩndĩ bĩ yousĩmbi, en gĩta nanaĩ yakan na-pakĩlĩĩ. Na-palĩĩĩmbi,

11 Falisi ama dĩwĩndĩ wĩn kaĩbi, nandum pĩ-sĩnĩk taumbi, Yesulok gwaĩgwaĩĩ en-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Sandautsĩ endĩ neta takis epep ba yom ama en gĩta nanaĩ nalak?”

12 Yesulĩ manda wĩn nandĩmbi enguk, “Kĩndesi endĩ gwasap amalofĩ nĩm ñaĩ. Wĩn jĩmbatsĩat endĩngot gwasap amalofĩ ñaĩ.

13 Sĩndĩ ñambi, Anutulok mandan ñĩndĩn youyoulĩn patak wĩn pinapi, bien ka-daklenekalĩ, ‘Nak ama gĩnaĩ busuk tĩ-semnelĩndok nandĩlet, tapma tĩ-namaĩ wala nĩm.’ ✧ Wĩndĩĩnda nak yom ama en-tiaĩeuttok indaĩgut, ama nĩsĩla nandum dĩndĩm sĩnĩk tĩlak enda nĩm.”

Yesulok endaut manda kombĩn wakĩt ep tĩndĩn damanĩn wĩn nĩm kiuttok

* **9:10:** Falisi amalĩ amatam dĩwĩndĩ endĩkĩe manda nĩm kĩmĩt-kle-kĩlĩĩ eaiĩgĩlĩĩ enda nandum yom ama tĩĩgĩlĩĩ. ✧ **9:13:** Hosea 6:6

14 Nain wolonda Yoane tuk ii-sem kena tñnguk endok gwañgwañiil; Yesuloñ bñmbi nñ-nandñmbi eñgñlññ, “Falisi ama gñta nñndñ nanañ kñmñsip pa tamññ, gan nñtektadok dñkok gwañgwañgail; wñndññ nñm pa taññ?”

15 Eumbi, Yesul; gwañgwañiil; kusei nekta ep tñndññ damanin nñm kñmñkleñgñlññ wñn eu dakleuktok eyout manda dñwñn eñguk. Eññpi, enla ba gwañgwañiilok plon ññndññ embi enguk, “Ama nol; tamññ tñlakta tñmbi, sina mñn na-sñlñsñlñlok nain indaumbi, nolilñ; kñndem blandok telak kleññpi, nanañ kñmñsip tñnelññ ba? Wolok tuop nñm. Gan ama wñn nolilok boñgñpsñnan nanin yapma tñke-ññaumek, nolilñ; blandok telak klenepi, nanañ kñmñsip pa tñnekalññ.”

16 Yesul; wñndññ embi yousñmbi enguk, “Ama nol; dasindasin damanin dñkñendñkñen mambupmeupi sandum kusip komblin nñm tñkelak. Wñndññ tñmbekta, dasindasin wñlñlñmbi, sandum kusip komblin wal; ññ titambi, dasindasin damanin tiaññeum blañganeumbi, gñnañ wopungan sññk indauk.

17 Tñmbi wain tul komblin bo meme gwñlap kawai gñnañ nñm wñl; gñlolo. Wñndññ tñmbekta, wain tull; bend; wopum dambi, meme gwñlap kawai tñmbi tawa kolaumbi, wain kwelan lamñt pñ-talewñk. Wala tñmbi wain tul komblin wñn gwñlap komblin gñnañ pa wñl; gñlolo, tñmbi nñset tñpelat kñndemgot patemñk.”

Yesul; tam jñmbalat no gembñnl; tñmb; kñndem daumbi, wembe sembñsembñn no tñmb; mñlakuk

18 Yesul; wñndññ eññlñmbi, ka-dñkñe ama nol; endoñ bñmbi, kuañ kuseinan mñlelem tññpi nñnguk, “Wembana kombñkan sññk sembñlak. Gan wandangan dñk bñmbi, kñka endok plon kñmñlñmbi, kuñgun nombon indañmun.”

19 Eumbi, Yesul; mñlapi, gwañgwañii gñta ka-dñkñe ama klem ilnan ññanepi ññngñlññ.

20-21 Tñmbi tam no tam jñmbat ññ indañmñ palñmbi, gwñlat 12 taleñguk end; enla ññndññ e-nandñnguk, “Nak Yesulok dasindasingot tñke-kautatta, kñndem dauat.” Wñndññ eññpi, endok siñgi kandañ ññambi, dasindasin kusipgot tñke-kañguk.

22 Tñke-kaumbi, undanem tam kañbi nñnguk, “Wembe, waleñga kñndem dawñn. Nanandñ-kñlñktññgñl; gep tñmb; kñndem dalañ.” Tñmbi nain wolondañgan tam wal; kñndem dañguk.

23 Tñmbi Yesul; ka-dñkñe ama endok ilnan ññ tombi yambñnguk wñn: am-atam asup kñmñn tñ-palñmbi, dñwñsñl; blandok kap pakññuakt; pendñlñmbi, dñwñsñl; mano tñmbi, losala wopungan tñngñlññ. Tñ-palñm yambñmbi

24 enguk, “Sñnd; mñlapi ññ-talewñt. Wembe tip end; nñm sembñk. End; slak dou-patak.” Eumbi ka-kwalepgñlññ.

25 Gan amatam ep kleum pawan pñ-taleumbi, Yesul; wembe pakuknan lombi, kii plon tñkeum mñlakuk.

26 Tñmbi kundit wolok gññgñtt; kwet wolok tuop sapakññeñguk.

Yesul; ama tñpet dauset sipmñsipmñn gñt ama no man sipmñsipmñn ep tñmb; kñndem dañgñlññ

† 9:20-21: Juda amatamñ nandum jñmbat wal; tam ep tñmb; kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ññsññgan ññanelññdok tuop nñm.

²⁷ Yesulí waliningan pí ñañí+mbi, ama típet daset sisipm+n endí siñgi kandañ klembi kí+tíñm+m eñg+m+k, “Devittok Komblin, d+k n+ta blan tí-ním+ñ.”

²⁸ Yesulí it g+nañ lo pal+mbi, ama típet walí endoñ bíñg+m+k. B+umbi enand+mbi eñguk, “Nak gumañ sep t+mba kíndem dandem+k w+n sítí nandí-kílkítí tí-namam+k ba?” Eumbi n+ñg+m+k, “Oñ, Wopum, wíndíñgan.”

²⁹ Eumbi, kiilí daset tíke-kambi enguk, “Nítek nandí-kílkítí tí-namam+k wolok tuop inda-samun.”

³⁰ Eumbi, dautset tomb+mbi, kí+m+sip manda kwambíñ ñíndíñ enbi eñguk, “Sítí nepek ñín inda-samlak w+n ama díwín nola ním eníndekam+k.”

³¹ Wíndíñ eñguk, gan endí ñambi, Yesulok gíñgít w+n kwet wolok tuop e-sapakñeñg+m+k.

³² Ama típet walí walinín pí ñañí+mbi, amatamdí ama no yal kolaní man t+mbí sipm+ñguk w+n Yesuloñ nañgíp bíñgí+ñ. Nañgíp b+umbi,

³³ yal kolan kleñ+umbi, man sisipm+n endí kusei kí+m+pi, manda eñguk. T+mbi amatamdí w+n ka sílkíñembi eñgí+ñ, “Dama Israel kwelan nepek ñandin no ním indañguk.”

³⁴ Gan Falisi amalí ñíndíñ pa n+añgí+ñ, “Yal kolandok telak damanjí+ gembí m+umbi, yal kolan pa ep kle-semgak.”

Ama Wapmañí kena gwañgwañii molo manda enguk

Yesulí kena gwañgwa 12 en-tiañembi, kena tínelíñdok molo manda enbi en-mukuk

³⁵ T+mbi Yesulí it kwet wopum ba típ gít+k kle-g+mbulepi ñañguk. Ñañ+pi, amatam it kiyauñj+ g+nañ ení-daut t+sembi, Anutulí amatam yambí-d+kñelak wolok plon gíñgít manda kíndem eu p+umbi, amatam jímbat kusei kusei inda-semguk ep t+mbí kíndem dañgí+ñ.

³⁶ T+mbi endí ama kí+m+n wopum yambíñguk w+n endí sipsip ka-d+kñenj+ nímnat ba t+plaplaenj+ nímnat nom+k kuumbi yambum m+lataumbi blan t+semguk. Blan t+sembi,

³⁷ gwañgwañiila ñíndíñ enguk, “Nanañ bien mepmettok asupgan pakañ, gan kena ama w+n lakatgot.

³⁸ Wala t+mbi síndí Anutu kena molom nímolo tíñmumbi, kena ama ep t+mbí indaumbi, kenan g+nañ en-mul+m ñambi, bien ep kí+m+n kotnekalíñ.”

10

¹ T+mbi endí gwañgwañii 12 kí+tí-semum b+umbi, yal kolan ep kle-semnelíñdok ba jímbat kusei kusei ep t+mbí kíndem danelíñdok gembí enguk.

² Ama ennumulín 12 endok kosí ñíndíñ: dama Simon koi no Petlo, t+mbi kwayañ Andlu, gít Sebedilok n+ñañíit Yakobo gíta kwayañ Yoane,

³ Filip gít Batlomio, t+mbi Tomas gít Matayo takis epep ama, t+mbi Yakobo Alifaialok n+ñañ gít Tadaio.

⁴ T+mbi Simon Selot * gít Judas Iskaliot en Yesu bola tíñm+ñguk.

⁵⁻⁶ T+mbi Yesulí gwañgwa 12 wala wakan en-mupi, molo manda embi enguk, “Israel amatam endí sipsip pait-pakañ wandín, wala t+mbi síndí

* **10:4:** Selot ama endí Roma nasilí Juda amatam yambí-d+kñeñgí+ñ w+n endok kwelan ep kleu ñanelíñdok nandímbi, mík t+semgí+ñ.

endoñgot ña yambi+nekalíñ. Síndí Samalia amatam endok isi kwesi+nan ním lonekalíñ, ba amatam Judalok sambat ním endoñ ním ñanekalíñ, Juda amatamdoñgot ñanekalíñ.

⁷ Ñañípi, gíngít manda ñíndíñ enínekalíñ, ‘Kunum Molomdi amatamíii yambi-dikñelak wín inda-dakleup tìlak.’

⁸ Tímbe jimbatsiat ep tímbe kíndem danekalíñ, ba kím+kímín ep tímbe mílatnekalíñ. Wanda kwambiñjiat ep tímbe gíllita-semnekalíñ, ba yal kolanjiat ep kle-kot-semnekalíñ. Gembí samsamín wín tuan nímnnat, wala tímbe síndí kena tuan nímnnat kenane-semnekalíñ.

⁹⁻¹⁰ Ama kena tìlak enda tuan mílok, wala tímbe síndí ñanepi, mánem gímín ba satnín ním mep ñanekalíñ. Síndí líksi ním tañginekalíñ. Tímbe kiupi tìpet wakít kesisi gwílap ba toña youtilok ním mep ñanekalíñ.

¹¹ Síndí it kwet wopum ba tip nolok ba nolok lonekalíñ, wolonda ama kíndem nolí not tí-samektok e-lonjímbe en-nandí tìnekalíñ. En-nandí tímbe+mbi, nísí inda-dakleumbi, en gíta ñambi, wandíñ patnekalíñ tuop endok ílñangot dou mílat tìnekalíñ.

¹² Endok ílñan loñípi, amatam ñíndíñ enínekalíñ, ‘Busuk síndok kandañ palekak.’

¹³ Tíkáp it wolok gínañ pakañ endí not tí-samnekalíñda, busuk walí endok kandañ palekak. Nímnda, Anutu ní-nandumbi, busuk wín yapma tíkeukak.

¹⁴ Tíkáp it ba it kwet nolok ama nolí not no ním tí-samnelíñda ba mandanjí no ním nandínelíñda, yambinekalíñ. Yambinep tíñípi, dausi+nan kesisi plon kwíllíñ sapak wít sapleum píumbi, ‘Anutulí síngi wít-nímmlak’ wíndíñ sambí-nandí-daklenekalíñ.

¹⁵ Nak biañgan sanba nandíwít: Anutulí amatam yambi-danbekak wolonda it kwet sínda síngi wít-samnekalíñ endok kolanjí wolok tuan walí amatam kolan papait nindí damañgan Sodom gít Gomola it kwelan kuñgíllíñ endok kolanjíllok tuan makleukak.” †

Yesulok gwañgwañii endí amatam yambi-kíllíñ embi kulok

¹⁶ Yesulí yousímbe enguk, “Nandañ. Nak amatamdoñ san-mulam ñambi, kanjíkñailok boñgípsí+nan kunekalíñ. Endí kamot moyen sañan wandín, tímbe síndí sípsip gembíñjí nímnnat wandín. Endí sep tímbe kolanelíñdok nandañ, wala tímbe síndí nandí-kíllíñ tímbe kuñípi, yom ním tìnekalíñ. ‡

¹⁷ Síndí ama yambi-kíllíñ embi kunekalíñ. Endí manda plon sep kímítnelíñdok ama biesílok kísi+nan sapíllímbe, it kiyajunjí gínañ sep waipnekalíñ.

¹⁸ Endí naka tímbe ama wapmañ ba ka-díkñe ama endoñ mandala sanañgíllímbe, telak inda-samumbi, gíngít manda kíndem en ba díwín Juda ama ním enda bo enínekalíñ.

¹⁹ Mandala sep ñañíllímbe, ‘Nek enetamíñ, ba manda telal nítek plon enetamíñ’ wala nandí bendí wopum ním tìnekalíñ. Neta, manda plon íllímbe, wolongan Anutulí manda eelok daut samumbi enekalíñ.

²⁰ Manda enekalíñ wín sínllok ním. Wín Bepsí enlok Díndím Woñ endí sep tímbe pañgítaumbi enekalíñ.

²¹ Ama díwín nak ním nep kleañ endí dasii ba kwayañjii nandí-kíllíkti namañ wín kanjíkñailok kísi+nan yapípi, yandípmí kímnelíñdok. Ba besii

† **10:15:** Sodom gít Gomola nasílok tímípmíle wandín wala Anutulí ep síu dínguk. (Stat 18:17-19:29)

‡ **10:16:** Grik manda plon Matayolí manda wín ñíndíñ youkuk, “Síndí malet nandí-daklenat ba mambaip yom nímnnat wandín kunekalíñ.”

dîwîndî gwañgwañjî bîsat wîndîñgangot tî-semnekalîñ. Tîmbi wembe gwañgwalî menjî bepsîla wîndîñgot kanjîk tî-sembi, amalî yandîpmî kîmmelîñdok enekalîñ.

²² Tîmbi nokok gîñgîtnai kuañda tîmbi amatam gîtikî nandî-kunjîta wopumgan tî-sam tî-kunekalîñ. Gan no en mîlap wandin indañmekak tuop nep kwambîñ dambi nîm nambiukak, endî wakan Anutulî kuñgu taletalen nîmnatnan tîke-kîmîlekak.

²³ Tîmbi it kwet nolok nasilî mîlap kusei kusei samnekalîñda, it kwet nolok pimbi ñanekalîñ. Nak biañgan sanba: sîndî Isael it kwet patak tuop kenanjî gama nîm tîmbi taleñîlîmbi, Amalok Nîñañ en bî tombekak.”

Yesulok gwañgwañii endî Anutu en noñganla mîsî-ñîmlak

²⁴ Yesulî yousîmbi enguk, “Mîlaptok kandañ nak ñîndîñ sanlet: gwañgwalî nîndaulin nîm makle-patak, tîmbi kena gwañgwa sîlanin endî molomñîn nîm makle-patak.

²⁵ Wala tîmbi amalî nîndaout ba molom mîlap nîtek tî-semnekalîñ, wîndîñgangot gwañgwan ba kena gwañgwanla tî-semnekalîñda, wala endî manda nîmnat. Endî naka Belsebul nangîlîñ, wîñ Satan. Sambatsîllok kumbamla wîndîñ nîñgîlîñda, nîtek tîmbi sambatnai nîm san-kolakolae sînik tî-sammelîñ?

²⁶ Gan amala nîm mîsînekalîñ. Nepek sembîñ patak wîñ sîndî amatam enbî tawaumbi, ba manda sembîñ gîtik wîñ eu inda-dakleukak.

²⁷ Manda tim sîñlañgan sansanîñ wîñ maim plon amatam gîtik enî-dakle-semnekalîñ, ba manda janjat sanlet wîñ indañgan e-kolî pîukak.

²⁸ Sîndî amatamda nîm mîsînekalîñ. Endî gwîlapsîñgot wîpî, gînañjî tip wîwîttok gembî nîm pat-semalak. Gan Anutu endî gwîlap gîtik gînañjî tip nîset tîpelatkan ep munjulîm jîmbîñ pîndemîktok gembî palîmlak endañgot mîsînekalîñ.

²⁹ Monîk tipnam tîpet mînem kwandai gîmîñ noñganlîñgot tuatuan, gan noñgan piulekta, sîndok Bepsîlî wîñ nandî-talelak. Endî monîk kambak wandin yambi-dîkîñelakta,

³⁰ sîndî bo sambî-dîkîñelak, tîmbi kumbanjî saktok kunakunat wîñ bo nandî-talelak.

³¹ Sîndî Anutulok dainan loloñ sînik, monîk tiptip asupgan yapma kleañ, wala tîmbi amatamda nîm mîsînekalîñ.

³² Sîndî amalok dausînan ‘Nak Yesulok gîñgît kulet’ wîndîñ e-dakleañ, nak bo wîndîñgangot kunum Bepnalok dainan sînda nî-dakleutat.

³³ Gan sîndî naka amalok dausînan ‘Nak nîm nandîñmîlet’ eañ, nak bo wîndîñgangot kunum Bepnalok dainan sînda ‘Nak nîm nandî-semlet’ eutat.”

Yesulok sambalîlî mîlap bembîmbi, no en epmî plap taukak enda tuan palmekak

³⁴ Yesulî yousîmbi, gwañgwañiila ñîndîñ enguk, “Sîndî ñîndîñ nîm nandî-namnekalîñ, ‘Endî kwelandok mik gîtik tîmbî taleupi indañguk’. Nak mik tîmba taleuktok nîm indañgut. Nîm. Nak kakit nomîk

³⁵ amatam ep tambîleptok indañgut. Wîndîñda ama nolî beula kanjîk tîñmumbi, wiulî meñla kanjîk tîñmum, tamînlî nambîñ tamla kanjîk tîñmekak,

³⁶ wîñ ama nolok sambalîlî endî endok kanjîkñîi tînekalîñ. ✧

³⁷ Nandañ. Ama no en ginañli nak nep kasilelak, gan ginañli meñ ba beu ep kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop nım ti-namlak. Timbi ama no ginañli nak nep kasilelak, gan ginañli wemben ba gwañgwan kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop nım ti-namlak.

³⁸ Timbi ama no kloñbali nım bembı nep kle-kulakta, enda bo nandiñmam tuop nım ti-namlak.

³⁹ Ama no kuñgun enlok biñmilak, endok kuñgun pailmekak. Gan ama no naka timbi kuñgun bi-namlakta, endı kuñgun taletalen nımnat indañmekak.”

⁴⁰ Yesulı yousımbı enguk, “No en sinda not ti-samlak, endı naka not ti-namlak, timbi no en naka not ti-namlak, endı Anutu nan-mukuk enda not tiñmilak.

⁴¹ No en plofet ama no endok kenanla timbi not tiñmilak, enda Anutulı plofeta tuan kindem mlak wındiñgangot mıukak. Timbi no en ama dındım no endok dındım kuñgula timbi not tiñmilak, enda Anutulı ama dındımmla tuan kindem mlak wındiñgangot mıukak.

⁴² Sındı gıñgıtnai kosı nımnat ñın endoññan nanın no ka-nandiwit. Nak biañgan ñındıñ sanlet: no en ama wolok kusei ka-daklembı, plap tiñmilak ba tukgot gıpi mlak endok tuan wın biañgan Anutulı kımılım palmekak.”

11

¹ Yesulı gwañgwañıı 12 wındıñ enı-dıkñe-sem-talembı, walinin pı ñambi, Juda amatam enı-daut ti-sembi, gıngıt manda kındem enbektok it kwet pakılñnan ñağuk.

Yesu en Juda amalok ama wapmañ ba nım wala ginañ tıpet tiñgılıñ

Yoane tuk ii-sem endı Yesulok telak dama tiñmiñguk

² Timbi Yoane tuk ii-sem kena tiñguk en it kwambıñ ginañ kımılım pakuk. Papi, Yesu Mesialı kundit kusei kusei tiñguk wolok gıñgıt nandiñgukta, gwañgwañıı dıwın en-mulım Yesuloñ ñambi,

³ ñındıñ nıkañbi eñgılıñ, “Anutulı ama nı-mulım bı-nımektok een wın dik wakan ba? Ba nola mandı-ta-kunekamıñ?”

⁴ Eumbı, Yesulı tambanem enguk, “Sındı undane ñambi, kunditna dausıı kañ ba pawanjılı nandañ wolok kasat Yoanela ñındıñ tiñmiñekalıñ:

⁵ dausı sipsipmın endı deiañ, kesıt nım kuañ endı kesıt kuañ, wanda kwambıñjat endı wandanjı gılıtalak. Pawanjı kamalañguk endı manda nandañ, kımğılıñ endı nombo ep tımba mlap kaik pakañ, ba pımbıñen enda gıñgıt manda kındem enba nandañ.

⁶ Timbi no en kusatna ka-nandumbı, nanandi-kılıktın nım pipılak, endı amatam dıwın yapma kle-patak.”

⁷ Timbi Yoanelok gwañgwañııı Yesu kañbım ñañlımbı, Yesulı amatam kımın ti-pakılıñda Yoanela ñındıñ enguk, “Sındı kwet kambañnan sılaninnan ñağılıñ, wın nek kanepi ñağılıñ? Wın klinandok kundıt no sasalelı pendılımbı ña-bıt tımbım kanepi ñağılıñ ba?

⁸ Tikap nımda, sındı nek kanepi ñağılıñ? Ama no dasidasın kındem pamanat kanepi ñağılıñ ba? Nandañ: ama wandısı endı ama wapmañdok ısınan pipat mlal ti-kuañ.

⁹ Wındıñda nek kanepi ñağılıñ? Plofet ama no ba? Biañgan. Gan plofet ama kañgılıñ walı plofet sılanın no nım. Nak ñındıñ sanlet: Yoane endı engano.

10 Endi Anutulok giñgıt ee ama, wın enda wakan manda ñındıñ youp bimbın patak, ‘Nandılañ, nak giñgıt ee amana no ni-mulambi, telak dama ti-gambi, telak ti-dındıme kena ti-gamekak.’ * Wın Yoanela manda wındıñ youp bimbın patak.

11 Nak biañgan sanba: Yoaneli amatam gitik dama kuñgılıñ ba man ñındıñgıt kuañ endok loloñ sınık yañ, gan ama pımbıñesı gitik Kunum Molomdok giñgıtıñii kuañ endı bo Yoane makleañ.

12 Yoaneli tuk ii-sem kena kusei kımıpi tiñguk walinin bıkap man ñındıñgıt nepek ñandin indalak: ama kolan ba sañan endı Kunum Molomdı amatamñii nıtek yambi-dıkñelak wolok endaut manda wın mik ti-ñımbi, tımbı kolanlıñdok giñgıne kena tañ.

13 Yoaneli kenan gama nım kusei kımılıñımbi, Mose gıta plofet ama gitik endı Kunum Molomdı amatamñii telak nıtek yambi-dıkñeukak wolok plon manda youkılıñ.

14 Tıkap sindı manda ñın tıke-dasinelıñdok tuopta wın ñındıñ: plofet amalı Eliá Mesialok telak dama indauptok eñgılıñ wın Yoane wakan.

15 No en pawañnat endı mandana nandımbi nandı-kılıñ eukak.”

Amatamđi Yesulok kenanla nandum tıal tiñgukta enombıñguk

16 Yesulı yousımbi enguk, “Nak amatam man ñındıñgıt kuañ sinda nıtek ewıt? Sındı wembe gwañgwa wandin ipakanan pipapi, nosiila ñındıñ kıtı-semañ,

17 ‘Pakñuak pendıtnambi, sindı kap nım tilıñ. Ba nındı kap blan tinambi, mano nım tilıñ.’

18 Kusei ñındıñda tımbi sinda wembe gwañgwa sanlet: Yoaneli indambi, nanañ gitik kımısımbi, wain tuk no nım pa nalak, tımbi sindı ‘Yal kolanlı pıñımlak’ pa nıañ.

19 Tımbi Amalok Nıñañ endı indambi, nanañ git wain tuk pa nalak, tımbi sindı ñındıñ pa nıañ, ‘Wı kawıt! Endı nanañ git wain tuk nana molom, takis epep ba yom ama not ti-semalak!’ Gan amatam Anutulok nanandı kleñıpi kundit kındem tañ endı nanandı wın dındım sınık tımbı dakleañ.” Yesulı wındıñ eñguk.

20 Endı dama it kwet dıwınnan kundit engano gembınat sınık asupgan tiñguk, gangan wınasılı gınañjı nım tambaneñgılıñ, wala tımbi endı kusei kımıpi, it kwet wın enombımbi eñguk,

21 “Kolasin git Betsaida nasi sindı kilañmet! Anutulı mek salamılekak! Nak kundit engano gembınat asup sindok kandañ tiñgut, gan sindı gınañjı nım tambaneñgılıñ. Kundit wın Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, endı gınanjı tambaneañ wın inda-daklenepi blandok dasindasin dasımbi, kwılıñ plon pipatnelıñ. *

22 Wındıñda sanba nandıwıt: Anutulı amatam sambı-danbekak wolonda sindok kolanjılok tambon walı Tilo git Sidon nasılok tambon wın mak-leukak.

23 Tımbi Kapaneam nasi, sindı ‘Anutulı kunum gınañ nıp loukak’ wındıñ nım nandınekalıñ! Nım sınık, sindı jımbıñ sep kolı pımbılokgot. Nekta, nak kundit engano gembınat asup sindok kandañ tiñgut, gan sindı gınañjı nım tambaneñgılıñ. Kundit wın Sodom kwelan indaumda, wınasılı gınañjı tambaneumbi, Anutulı it kwet wın nım tımbı kolaumbi, ñındıñgıt guma palek.

* 11:10: Kisim Bek 23:20, Malakai 3:1

* 11:21: Kolasin git Betsaida nasi endı Juda amatam, Tilo git Sidon nasi endı Judalok sambat nım.

²⁴ Wɪndiñda sanba nandiwɪt: Anutuli amatam sambɪ-danbekak sɪndok kolanjɪlok tambon walɪ Sodom nasilok tambon wɪn makleukak.”

Amatamdɪ Yesu enloñ bineliñdok enguk

²⁵ Nain wolonda Yesuli ñɪndiñ eñguk, “Bep, kunum kwet molom, nak ñɪndiñda gan-kɪndem dalet: dɪk nanandiñga dɪwɪn ama nanandiñjat ba nandi-daklenjat enda kɪmɪsembiñguñ, gan nanandi sembɪn wɪn amatam nanandiñjɪ nɪmnat enda tɪmbɪ dakle-semguñ.

²⁶ Bep, biañgan sɪnɪk, dɪk wɪndiñ indauptok nandiñguñ.”

²⁷ Eñɪpi yousɪmbi, amatamda enguk, “Bepnalɪ gembɪn nanandin gɪtɪk wɪn naka nam-taleñguk, tɪmbi en noñganliñgot Nɪñañ nandi-namlak. Tɪmbi Bep wɪn nindi nandiñmañ? Wɪn Nɪñañ en ba ama nin endɪ epmbi, Bep daut semlak endiñgot Bep nandiñmañ.

²⁸ Kena gɪm tɪmbi mɪlap bemañ sɪndɪ gɪtɪk nokoññan bi-talewɪt. Bɪumbi, nak pat-nandi samambi, sɪmbasɪ busukñewɪn.

²⁹ Nak kulan busuk molom, natnala nɪm ewa lolak, wala tɪmbi sɪndɪ nambium sanañgɪlambi, manda san-daut tɪ-samlet wɪn tañgonenekaliñ. Wɪndiñ tɪ-kuñɪpi, gɪnañjɪli busukñaneukak. Tañgotañgo nak tañgoneneliñdok samlet wɪn tɪkembɪ tañgonenekaliñ.

³⁰ Wɪn mɪlap nɪm, wɪn pañgɪtninga n.”

12

Yesulok mandalɪ endikñe manda damañgan youkɪliñ wɪn maklelak

¹ Sabat pat-nandi nain nola Yesuli plaua nanañ kena boñgɪpnan ñañɪlɪmbi, gwañgwañjɪ en kle-ñañgɪliñ endɪ nanañjɪla tɪmbi, kusei kɪmɪpi, plaua mɪnjɪp mep nañgɪliñ.

² Tɪmbi Falisi ama dɪwɪndɪ wɪn kañbi, Yesu nɪmbi eñgɪliñ, “Wɪ ka. Gwañgwañgailɪ Sabat pat-nandi naindok endikñe manda maklembi, kena tañ.”

³ Eumbi enguk, “Devit gɪt nolii en gɪta pakɪliñ endɪ nanañ gawat inda-semgukta Devitti nɪtek tɪñguk? Sɪndɪ kasat wɪn pinapi nandañ, gan nandi-kamalañ bek?”

⁴ Endɪ Anutulok sel it gɪnañ lombi, plaua nanañ simbi, Anutula tapma tɪñmɪmɪn wɪn mep pɪumbi, sambalii gɪta nañgɪliñ. Plaua wɪn tapma ama endiñgot nanalok, gan Devit gɪt nolii endɪ kɪmɪsip manda maklembi nañgɪliñ.

⁵ Tɪmbi endikñe manda Moseli youkuk walɪ ñɪndiñ nɪni-daut nɪmlak wɪn sɪndɪ wɪndiñgangot pinat nandiɪmbi kamalañ bek: Sabat pat-nandi nainnan tapma amalɪ tapma it gɪnañ kena tɪñɪpi, Sabattok endikñe manda makleañ, gan walɪ Anutulok dainan yom nɪm indalak.

⁶ Tapma ittok kandañ nak ñɪndiñ sanlet: nepek ñɪ patak wolok loloñli tapma it maklelak.

⁷ Tɪmbi Anutulok mandalɪ ñɪndiñ elak, ‘Nak ama gɪnañ busuk tɪ-semneliñdok nandiɪlet, tapma tɪ-namañ wala nɪm.’ Sɪndɪ manda wolok kusei nandi-kɪliñeumda, ama yom nɪm tañ en yom plon nɪm yapɪtneliñ.

⁸ Nekta, Amalok Nɪñañ Anutuli nɪ-mukuk endɪ Sabat pat-nandi nain wolok molom.”

⁹ Yesuli walingangan yousɪm ñambi, it kiyaunjɪnan loñguk.

¹⁰ Tɪmbi ama no kii tombon dalandan endɪ wolok bɪm pakuk. Wɪndiñda ama dɪwɪsɪli Yesu manda plon kɪmɪtnepi nɪ-nandiɪmbi eñgɪliñ, “Dɪk nɪtek

nandi!añ? Ama noli Sabatta ep tĩmbi kĩndem da wĩn kĩndem tĩmbek ba nĩm?”

¹¹ Eumbi enguk, “Sĩndofĩnan nanin no endok sipsip noĩngangot palmek wali Sabat nainnan ban gĩnaĩ pĩmbi, endĩ nĩtek tĩmbek? Endĩ sipsip wĩn tĩke tiaĩeumbi lambĩuk bek.

¹² Gan amali loloĩ sĩnĩk, sipsip maklelak yaĩ! Wala tĩmbi Sabat nainnan kundit kĩndem tĩ-semeĩ wĩn kĩndem.”

¹³ Eĩpi, ama wala nĩndĩn nĩnguk, “Kĩka kot-suat” eumbi, amali wĩndĩn tĩmbĩmbi, kiili bĩnda kĩndem dambi, tombon wandin tĩnguk.

¹⁴ Gan Falisi amali mĩlapi pĩ nĩmbi, kĩmĩn tĩmbi, telak nĩtek plon Yesu wĩli kĩmnelĩndok manda e-lonji tĩngĩlĩn.

¹⁵ Yesuli wĩn nandi-daklembi, walinin pĩm nĩnguk.

Yesu en nĩndok kena ama?

Tĩmbi amatam asuptĩ Yesu kle nĩaumbi, jĩmbatsiat gĩtik ep tĩmbi kĩndem daumbi,

¹⁶ kena tĩnguk wolok gĩngĩt joĩgo nĩm eu satauktok e-kĩmĩsip tĩ-semguk.

¹⁷ Endĩ wĩndĩn tĩmbĩmbi, Anutuli plofet Aisaielok man plon Mesialok manda nĩndĩn eĩnguk wolok bien inda-dakleĩnguk,

¹⁸ “Nĩn nokok kena gwaĩngwa nak en natnalok kasileĩngut.

En wakan nak gĩnaĩnali kasilembi, nandi-koĩngom tĩ-nĩmbi, endofĩnan Woĩna kĩmĩlĩmetat.

Tĩmbi nak telak nĩtek plon amatam ep tĩmba dĩndĩmenekalĩn wĩn endĩ kwelalok amatamda enĩ-dakle-semekak.

¹⁹ Endĩ gimbit ba manda kwambĩnĩlok nĩm, tĩmbi endĩ paĩga indanan manda nĩm eu pĩukak.

²⁰ Endĩ klinandok kundit gembĩn nĩmnat gĩloup tĩlak wandin no nĩm ombekak,

ba tipalalok kolsalen duat pĩpĩt tĩlak wandin no nĩm pendĩlĩm kĩmbekak. Endĩ kenane-palĩmbi, amatam dĩndĩm indanelĩndok telak wali inda-dakleukak wolok tuop.

²¹ Tĩmbi kwet tuop ama wali bĩmbi epmektok en mandĩ-patnekalĩn.” ✧

²² Nain wolonda ama no Yesuloĩ naĩngĩp bĩngĩlĩn, wĩn yal kolanĩ pĩnĩmĩngukta tĩmbi man ba dai tĩpelatkan sĩpgĩmĩk. Tĩmbi Yesuli tĩmbi kĩndem daumbi, nepenepek kaĩbi manli manda eelok salaktaĩmĩnguk.

²³ Tĩmbi amatam gĩtikĩ kundit wĩn ka sĩlĩkĩnĩmbi, nĩsĩngan e-nandi tĩmbi pa eĩngĩlĩn, “Ama Wapmaĩ Devittok Komblin bĩmbĩlok e-ta-baĩ wĩn nĩakan bek?”

²⁴ Gan Falisi amali manda wĩn nandiĩngĩlĩnda tĩmbi Yesula nĩndĩn eĩngĩlĩn, “Wĩn yal kolandok telak damanjĩ Belsebul endok gembĩnlaĩngot yal kolan ep kle-semalak.”

²⁵ Yesuli nanandĩnjĩ ka-nandiĩngukta nĩndĩn enguk, “Ama wapmaĩ nolok gĩngĩtĩnĩlĩ tambĩpi nĩsĩngan miaĩ endĩ kola sĩnĩk taĩ. Ba it kwet ba sambat noli wĩndĩngangot taĩ endĩ nĩm dĩndam patnelĩn.

²⁶ Wĩndĩngangot Satandok gĩngĩt noli enlok nol no kle kolĩmda, Satandĩ enla mik tĩnĩmumbi, endok ka-dĩkĩnenĩ plakan talewĩk.

²⁷ Sĩndĩ ‘Ama wali Belsebulok gembĩnla yal kolan ep kle-kot pa tĩlak’ wĩndĩn naka nanĩañ. Manda wĩn bien tĩmbekta, nĩndĩ sĩndok gwaĩngwanjĩ gembĩ emumbi, yal kolan ep kle-kot pa taĩ? Belsebul ba? Nĩmda, manda nokok gembĩnalok kuseila eaĩ wolok bien nĩm inda-daklelak yaĩ.

28 Wɨn Anutu enlok Woñdɨ nep plataumbi, yal kolan ep kle kotet, Belsebullɨ nɨm. Wɨndɨñda ñɨndɨñ inda-daklelak: Anutulɨ ikan sɨndok boñgɨpsinan amatam yambɨ-dɨkñelak.

29 Ba ama nolɨ ama gembɨnat nolok it gɨnañnan slak lombi, gɨñgɨtñii joñgoñgan epmektok tuop ba? Nɨm ya! Dama endɨ ama gembɨnat wɨn tɨkembɨ, toalɨ ap imbi bium palmek, nepek nek it gɨnañ pakañ wɨn gumañ ep talewɨk.

30 Ama no nak not nɨm tɨ-namlakta, endɨ kanjɨk tɨ-namlak. Tɨmbi ama no nak nɨm nep platambi, Anutuloñ amatam nɨm ep kɨmɨn tɨlakta, endɨ ep kleum papuseneañ.

31 Wɨndɨñda ñɨndɨñ sanlet: amatam yom tañ ba Anutu nɨ-kolayañ, endok yomjɨ gɨtɨk Anutulɨ gumañ bi-semekak, gan ama no Dɨndɨm Woñ nɨ-kolalakta, endok yomɨn Anutulɨ nɨm biñmekak.

32 Tɨmbi ama no Amalok Nɨñañ enda manda kolan elakta, endok yomɨn Anutulɨ gumañ biñmekak, gan ama no Dɨndɨm Woñ gembɨn namlak, enda manda kolan elakta, endok yomɨn Anutulɨ man ñɨndɨñgɨt ba nain taletalenan bo nɨm biñmekak. Wɨndɨñda kusatnala gɨnañ tɨpet nombo nɨm tɨnekalɨñ.

33 Komba no kɨndemda, endɨ bien kɨndemgot pa lalilak, tɨmbi komba no kolanda, endɨ bien kolangot pa lalilak. Wɨn komba walɨ kolan ba kɨndem wɨn bienlɨ mek daut samlak.

34 Sɨndɨ manjɨ manbenjɨ malet upmat nomɨk. Ama kolanda, nɨtek tɨmbi manda kɨndem enelɨñ? Nepek kusei kusei ama nolok gɨnañnan tokñelakta, wakan eu lambɨlak.

35 Ama kɨndem nepek kɨnde kɨndem gɨnan gɨnañ pa wɨsɨ-kotak, endɨ nepek kɨndemgot pa tɨlak, tɨmbi ama kolan nepek kola kolan gɨnan gɨnañ pa wɨsɨ-kotak, endɨ nepek kolangot pa tɨlak.

36 Nak ñɨndɨñ sanba: Anutulɨ amatam sambɨ-danbekak nain wolonda endɨ manda kolan gɨtɨk eñgɨlɨñ wolok kusei e-daklenelɨñdok sanbekak.

37 Neta, Anutulɨ mandañga kañ-danbi, wolok tuop dɨk ama dɨndɨm ba ama kolan ganbɨ indaukak.”

Yesu en enlok kusai tɨmbɨ dakleuptok kundit engano no tɨmbɨm kanelɨñdok nɨñgɨlɨñ

38 Tɨmbi endɨkñe manda nandɨ-tale ama gɨta Falisi ama endoñnan nanin dɨwɨndɨ Yesu nɨñgɨlɨñ, “Endaut, dɨk nandɨ-nɨmbi, kundit engano sɨnɨk no tɨmbɨmbi kanetamɨñ.”

39 Gan endɨ ñɨndɨñ tambane enguk, “Amatam man ñɨndɨñgɨt kuañ sɨndɨ kolan tɨmbi, Anutu bi-sɨnɨk tañ. Sɨndɨ kundit no kanepi pa nandañ, gan plofet Yonalok kundilɨñgot daut samum kanekalɨñ.

40 Yonalɨ tim sandap tɨpet gɨt no tuk gaut wopumdok mɨnjɨp gɨnañ pakuk. ✧ Wɨndɨñgangot Amalok Nɨñañ endɨ bo maim tɨpet gɨt no kwet gɨnañ palekak kanekalɨñ.

41 Nandañ: Anutulɨ amatam manda plon yapɨlekak nain wolonda Niniwe nasi Yonalok molo manda nandɨñgɨlɨñ endɨ amatam man ñɨndɨñgɨt kuañ sɨn gɨta yakan mɨlapi, sɨndok kusasɨ tɨmbɨ dakleukak. Neta, endɨla Yonalok mandala gɨnañjɨ tambaneñgɨlɨñ, gan sɨndɨla ama nin Yona maklelak endok manda nandɨmbi, gɨnañjɨ nɨm tambaneñgɨlɨñ.

42 Wɨndɨñgangot Anutulɨ amatam manda plon yapɨlekak nain wolonda kwet koi Sibá wolok tam wapma endɨ bo amatam man ñɨndɨñgɨt kuañ sɨn gɨta yakan mɨlapi, sɨndok kusasɨ tɨmbɨ dakleukak: endɨla ama wapmañ

Solomondok nanandi k'indem nandiuktok kwet mayañgan nanin sin'ik wali endoñ b'iñguk, gan s'indila ama Solomon maklelak endok mandan nandi-kimneñg'il'iñ."

⁴³ Yesul'i yous'imbi enguk, "Yal kolan noli ama no ka-mis'im poñawikta, endi kwet kasatnan ña b'it t'imbi, pipapat kombilin lonj'iwik. Lonj'im n'im kañbi,

⁴⁴ enla ñ'ind'iñ ewik, 'Nak bindambo undane it dama pakutnan ñawa'. Embi ña kaw'ik w'in: it w'in jamimbi ti-kiliñem biumbi, itgot palek.

⁴⁵ Kañbi p'i ñambi, yal kolan kit tambon tambon t'ipet endok gemb'anjil'i en makleañ ep t'imbi indambi yanañg'il'im, it wolok g'inañ lombi pi pat m'ilat t'inel'iñ. W'ind'iñda t'imbi damañgan ama wala m'lap lakat indañm'iñguk, gan man m'lap wopum sin'ik indañmek. Enda indañm'iñguk, w'ind'iñgangot amatam man ñ'ind'iñg'it kolan ti-kuañ s'indoñ inda-samekak."

Yesulok sambalii w'in nin?

⁴⁶ Yesul'i amatam manda en-pal'iñ'iñm'bi, meñ g'it kwayañii endi b'i tombi, pawan ipi, en g'ita manda e-nandi t'inel'iñdok eñg'il'iñ.

⁴⁷ T'imbi ama noli Yesu n'imbi eñguk, "Nand'iñ. Meñga kwayañgai pawan b'i ipi, dik'ita manda e-nandi t'inepi nandañ."

⁴⁸ Gan Yesul'i ama wala ñ'ind'iñ tambane n'iñguk, "Mena kwayanai w'in nin?"

⁴⁹ Eñ'ipi, gwañgwañiila kit yout ti-sem'bi n'iñguk, "Ñ'i ka: mena kwayanai ñ'i pakañ.

⁵⁰ Neta, no en Bepna kunum g'inañ patak endok man tañgonelakta, endi wakan nokok mena, kwayanai, ba witnai biañgan t'añ."

Ama Wapmañli amatamñii nittek yambi-dikñelak wala Yesul'i e-yout manda enguk

13

G'iñg'it manda k'indem w'in nanañ m'anj'ip ama noli kena g'inañ kokuk wandin

¹ Sandap wolonda Yesul'i it bimbi, tuk guañnan ñambi, amatam eni-daut ti-semepi tuk baliliñnan ña pipakuk.

² T'imbi amatam asupt'i endoñ b'i k'im'in tiñg'il'iñda t'imbi, endi k'ikeñ nolok plon lombi pipakuk. Pipal'imbi, amatam k'im'in wopum endi tuk pawan l'imbi,

³ e-yout mandali nepek asuptok plon eni-daut ti-semguk.

Ti-semñ'ipi ñ'ind'iñ enguk, "Nandañ. Ama noli nanañ m'anj'ip kokotta kenañ g'inañ ñañguk.

⁴ Ñambi, m'anj'ip kot-ti-kot-ti-ñañ'iñm'bi, m'anj'ip d'iw'in telak plon p'umbi, mon'ikti b'im na-taleñg'il'iñ.

⁵ T'imbi m'anj'ip d'iw'indi kawatt'i salaiumbi kwet lakatgot pakuknan piñg'il'iñ. M'anj'ip kwet plongot pak'iñda t'imbi mindin plakan tawa lamb'iñg'il'iñ.

⁶ Gan kakail'i sua embi, kwet n'im t'ike gemb'laumbi, maimd'i lambi ep d'iumbi, yañetambi k'im-taleñg'il'iñ.

⁷ M'anj'ip d'iw'indi kwet koselek m'anj'ip pakuknan piñg'il'iñ endi yakayakan tawa lambumbi, koselekti bend'imbi ep tapliumbi k'im-taleñg'il'iñ.

⁸ M⁸inj⁸p d⁸w⁸nd⁸i kwet galk g⁸nañ p⁸iñg⁸il⁸ñ wal⁸i lamb⁸m wopum dambi, bien laliñg⁸il⁸ñ. Kusei d⁸w⁸nd⁸i bien 100 100 laliñg⁸il⁸ñ, d⁸w⁸nd⁸i bien 60 60 laliñg⁸il⁸ñ, t⁸mbi d⁸w⁸nd⁸i bien 30 30 w⁸nd⁸ñ lali-ta-ñ⁸añg⁸il⁸ñ.

⁹ No en pawañnat end⁹i mandana nand⁹i⁹mbi nand⁹i-k⁹il⁹ñ eukak.”

¹⁰ Papalembi, Yesulok gwañgwañiil¹⁰i endoñ b¹⁰i¹⁰mbi n¹⁰i-nand¹⁰i¹⁰mbi eñg¹⁰il¹⁰ñ, “Amatam manda enlañ w¹⁰n kusei n¹⁰te¹⁰ta t¹⁰mbi e-yout manda g¹⁰ta pa enlañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Molomd¹¹i amatam telak n¹¹te¹¹k yambi-d¹¹kñelak w¹¹n damañgan pat-sem¹¹b¹¹n pakuk. Nepek w¹¹n end¹¹i s¹¹nda sanbi dakle-talelak, gan amatam d¹¹w¹¹nda n¹¹m.

¹² Neta, no en nepek palm¹²lak w¹²n t¹²ke-kuumbi, enda nombo yousi-m¹²umbi, asupgan palmekak. Gan no en nepek palm¹²lak wala nandum t¹²lakta endok nepek lakat palm¹²lak w¹²n apma t¹²keñm¹²umbi, slak palekak.

¹³ Ama wandis¹³i wal¹³i dauts¹³il¹³i kañ, gan n¹³m ka-d¹³nd¹³m eañ, ba pawanj¹³i kim¹³ikañ, gan n¹³m nandañ ba n¹³m nand¹³-dakleañ, wala t¹³mbi nak manda e-yout manda g¹³t pa enlet.

¹⁴ Plofet Aisaial¹⁴i nek indauktok eñguk w¹⁴n man ñ¹⁴nd¹⁴iñg¹⁴t amatam wandis¹⁴iloñ inda-sem¹⁴lak. End¹⁴i Anutulok mandan ñ¹⁴nd¹⁴iñ eñguk, ‘Amatam ñal¹⁴i manda nand¹⁴nekaliñ, gan n¹⁴m nand¹⁴-daklenekaliñ, ba dauts¹⁴il¹⁴i kanekaliñ, gan nek kañ w¹⁴n n¹⁴m ka-nand¹⁴-tomnekal¹⁴iñ.

¹⁵ Nekta, endok g¹⁵nañ nanand¹⁵ñj¹⁵il¹⁵i kwamb¹⁵iñ dañgukta, pawanj¹⁵il¹⁵i manda nand¹⁵inepi kunj¹⁵it tañ, ba dauts¹⁵il¹⁵i n¹⁵m kanel¹⁵ñdok masipmañ. W¹⁵nd¹⁵ñ n¹⁵m t¹⁵mb¹⁵inda, end¹⁵i dauts¹⁵il¹⁵i kañbi, pawanj¹⁵il¹⁵i nand¹⁵i¹⁵mbi, g¹⁵nañj¹⁵il¹⁵i nand¹⁵-tombi, g¹⁵nañj¹⁵i tambaneumbi, nak ep t¹⁵mba k¹⁵ndem danel¹⁵ñdok nokoññan b¹⁵nel¹⁵ñ.’ ✨ Anutul¹⁵i amatamdok plon manda w¹⁵nd¹⁵ñ eñguk.

¹⁶ Gan s¹⁶nd¹⁶ila dauts¹⁶il¹⁶i k¹⁶ndem kañ, t¹⁶mbi pawanj¹⁶il¹⁶i guma nandañ, wala t¹⁶mbi amatam d¹⁶w¹⁶n yapma kle-pakañ.

¹⁷ Nak biañgan s¹⁷n¹⁷k sanba: plofet ama g¹⁷ta ama d¹⁷nd¹⁷m damañgan kuñg¹⁷il¹⁷ñ end¹⁷i nepek s¹⁷nd¹⁷i kañ w¹⁷n kanepi nand¹⁷-koñgom t¹⁷ñg¹⁷il¹⁷ñ, gan n¹⁷m kañg¹⁷il¹⁷ñ, ba manda s¹⁷nd¹⁷i nandañ w¹⁷n nand¹⁷inepi nand¹⁷-koñgom t¹⁷ñg¹⁷il¹⁷ñ, gan n¹⁷m nand¹⁷ñg¹⁷il¹⁷ñ.”

¹⁸ T¹⁸mbi Yesul¹⁸i yousi¹⁸mbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “S¹⁸nd¹⁸i pawanj¹⁸i kim¹⁸ipi, m¹⁸ñj¹⁸p kokottok e-yout manda san¹⁸t wolok kusei san-daklewambi nand¹⁸w¹⁸t.

¹⁹ Nanañ m¹⁹ñj¹⁹p telak plon p¹⁹ñguk manda wolok kusei w¹⁹n ñ¹⁹nd¹⁹iñ: amal¹⁹i Anutul¹⁹i amatamñii n¹⁹te¹⁹k yamb¹⁹-d¹⁹kñelak wolok g¹⁹ñg¹⁹t manda nand¹⁹i¹⁹mbi n¹⁹m t¹⁹ke-kulak, t¹⁹mbi kolan molomd¹⁹i b¹⁹i¹⁹mbi, manda g¹⁹nañnan kokol¹⁹n w¹⁹n apma t¹⁹keñm¹⁹lak.

²⁰ M²⁰ñj²⁰p kawat plon p²⁰ñguk manda wolok kusei w²⁰n ñ²⁰nd²⁰iñ: amal²⁰i g²⁰ñg²⁰t manda s²⁰il²⁰il²⁰nat nand²⁰i²⁰mbi, plakan g²⁰nan g²⁰nañ dasilak,

²¹ gan manda g²¹nan g²¹nañ p²¹lak wal²¹i n²¹m pa kwamb²¹iñ dalak. N²¹m, wal²¹i nain dumangot papi pail²¹m²¹lak. W²¹n kuñgunlok plon m²¹lap indañm²¹lak, ba Anutulok manda t²¹ke-kuañ endok plon m²¹lap kusei kusei inda-semum yamb²¹lak, nain wolongan nanand²¹-k²¹il²¹kt²¹n pi p²¹lak.

²² Ba m²²ñj²²p kwet koselek m²²ñj²²p pakuknan p²²ñguk manda wolok kusei w²²n ñ²²nd²²iñ: amal²²i g²²ñg²²t manda w²²n nand²²ilak, gan kwelalok m²²lap ba m²²ñem kwil²²kwil²²i wolok nand²²-koñgoml²²i g²²nañ t²²mb²²i pail²²m²²bi, manda nand²²ilak wolok bien n²²m indañm²²lak.

²³ Mɨnjɨp kwet galk gɨnañ pɨñgɨlɨñ manda wolok kusei wɨn ñɨndɨñ: amalɨ gɨñgɨt manda wɨn nandɨmbɨ nandɨ-kɨlɨñ embɨ, kɨmɨt kle kuañ. Endok bien wɨn 100 ba 60 ba 30 wolok tuop indalak.”

Kunum Molomdok ka-dɨkɨne kena kanjɨk nat, gan wandangan embɨ sapakñelak

²⁴ Tɨmbɨ Yesulɨ yousɨmbɨ, e-yout manda no amatamda ñɨndɨñ enguk, “Kunum Molomdɨ gɨñgɨtɨii yambɨ-dɨkɨñelak wɨn ñɨndɨñ: ama nolɨ kenan gɨnañ nanañ kɨndemlok mɨnjɨp kokuk,

²⁵ gan tim boñgɨpnan ama gɨtɨktɨ dou-palɨñɨlɨmbɨ kanjɨkñɨlɨ kena wolok ñambɨ, kli kolandok mɨnjɨp kopi pi ñañguk.

²⁶ Pakapi, mindin tawa lambɨmbɨ, bien indaup tɨmbɨmbɨ, kli kolandɨ bo inda-dakleñgɨlɨñ.

²⁷ Inda-dakleumbɨ, ama wolok kena gwañgwañiilɨ wɨn kañbi, molomloñ ñambɨ nɨñgɨlɨñ, ‘Wopum, dɨk kenañga gɨnañ mɨnjɨp kɨndemgot kokuñ. Gan nɨtek tɨmbɨ, kli kolanɨ indalak?’

²⁸ Wɨndɨñ nɨ-nandumbɨ enguk, ‘Wɨn kanjɨkna nolɨ kolɨmbɨ lambɨlak.’ Eumbɨ nɨ-nandɨmbɨ eñgɨlɨñ, ‘Wɨndɨñda nɨndɨ ña kli wɨn tamat kotnetamɨñ ba?’

²⁹ Eumbɨ enguk, ‘Wɨndɨñ nɨm. Kak biu palen. Nɨm kañbi, kli tamat kokamɨñ embɨ, nanañ wakɨt tamatnelɨñ a.

³⁰ Biumbɨ, nanañ gɨta kli nɨset tɨpelatkan lambɨndekamɨk. Tɨmbɨ nanañ mepmettok nain indaumek, nak kena ama enbambɨ, dama kli moyen tamap imbi, komba gɨnañ sium dɨukak. Tɨmbɨ nanañ bien wɨn wɨsɨkot itna gɨnañ ep wɨsɨkolɨm palekak.’”

³¹ Yesulɨ e-yout manda no ñɨndɨñ enguk, “Kunum Molomdok kaundɨkɨne kena wɨn mastat mɨnjɨp * ama nolɨ kenan gɨnañ kokuk wandin.

³² Mastat mɨnjɨp wɨn yaya mɨnjɨp tip mɨnam sɨnɨk yañ, gan tawa lambɨlak wolonda yaya walɨ dɨwɨn yapma klembɨ, komba nomɨk wopum dalak, wala tɨmbɨ yaya wolok gayam plon monɨktɨ bɨmbɨ, isi tañ.”

³³ Yesulɨ yousɨmbɨ, e-yout manda no ñɨndɨñ enguk, “Kunum Molomdok kaundɨkɨne kena wɨn ñɨndɨñ: tam nolɨ kɨmɨlɨ bendɨ lakatgot tɨkembɨ, plaua kwɨlan wopungan wakɨt tambanembɨ, papalem kaumbɨ, plaua walɨ gɨtɨk bendɨmbɨ lambɨlak.”

³⁴ Yesulɨ amatam kɨmɨn wopumda manda gɨtɨñgɨtɨk enguk wɨn endɨ telal no gɨt nɨm eñguk, endɨ e-yout mandalɨñgot enguk.

³⁵ Endɨ wɨndɨñ tɨmbɨmbɨ, plofet ama nolɨ manda ñɨndɨñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

“Nak e-yout mandalɨñgot manda enbi, nanandɨ sembɨn kwet kusei kɨmɨkɨmɨlɨnan nanin pat-ta-bañ wɨn enba dakleutat.” ✧

³⁶ Tɨmbɨ Yesulɨ amatam kɨmɨn wopum yambɨk bimbɨ, gwañgwañiilɨ gɨt ilan ñañguk. Ña palɨñɨlɨmbɨ, gwañgwañiilɨ endoñ bɨmbɨ nɨkañbi eñgɨlɨñ, “Dɨk e-yout manda eñañ wɨn - kli moyen kena gɨnañ lambɨlak - wolok kusei nɨtek? Wɨn nɨnɨmbɨ nandɨna.”

³⁷ Eumbɨ enguk, “Ama mɨnjɨp kokuk wɨn Amalok Nɨñañ en wakan.

³⁸ Kena wɨn kwet ñɨn man pakamɨñ wolok walan, tɨmbɨ nanañ mɨnjɨp wɨn Kunum Molomdok gɨñgɨtɨii. Tɨmbɨ kli kolan wɨn kolan molomdok gɨñgɨtɨii,

* 13:31: Mastat mɨnjɨp wɨn wambɨñ mɨnjɨp wandin. ✧ 13:35: Kap 78:2

39 tĩmbi kanjik kli kolan m+njip ep kokuk win kolan molom Satan en. M+njip bien mepmet win kwet nain taletalenan wolonda indaukak, tĩmbi kena tĩndĩ ama win Anutulok añeloñii.

40 Kli kolan tamap wip siañ wĩndĩngangot nain taletalenan kolan molom-dok gĩngĩtĩii enda inda-semekak.

41 Nain wolonda Amalok Nĩñañ endĩ añeloñii en-mulĩmbi, kwet tuop gĩngĩtĩii endoññan nanin ama kolan tañ en ba dĩwĩn no ep tiañeumbi yom tañ endĩ wakĩt ep kĩmĩn tĩmbi,

42 jĩmbĩndok komba kwambĩñ gĩnañ ep kolĩ pĩnekalĩñ. Wandĩñ endĩ mano kwĩlĩm tĩmbi, manjĩ si-gĩlĩm danekalĩñ.

43 Gan amatam Bepĩlok man tañgoneñgĩlĩñ endĩ kunum gĩnañ lombi, maim duatak wĩndĩñ duapi, indañgan endok kapmainan kuumbi yambĩ-dĩkĩeukak. No en pawañnat endĩ mandana nandĩmbi nandĩ-kĩlĩñ eukak.”

Kunum Molomdok kaundĩkĩe kenala Yesulĩ e-yout manda dĩwĩn no enguk

44 Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wolok walan win nepek tuan wopungan sĩnik kena gĩnañ kĩmĩsembum pakuk wandin. Ama noli nepek win tĩmbĩ indambi, taplim biium pakuk. Tĩmbi sĩlĩsĩli wopum indañmĩngũka endĩ nepenepelĩ gĩtik ña tuatualok kĩmĩlĩm tua-taleumbi, mĩnem walinin tĩkembĩ, nepek tuan wopum win endok indañmektok kwet win ña tua kleñguk.

45 Tĩmbi Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wolok walan no kawat tuan wopum wandin: ama noli kawat tuan wopumgot win tuaup yolonjĩnguk. Yolonjĩmbi,

46 kawat kĩndem sĩnik no kañbi, ña nepenepelĩ gĩtik tuatualok kĩmĩlĩm tua-taleumbi, mĩnem walinin tĩkembĩ, kawat win ña tuañguk.

47 Tĩmbi Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wolok walan no win ñĩndĩñ: pis tiatia lĩk wopum tuk gĩnañ kolĩ pĩumbi, pis kusei kusei epgĩlĩñ.

48 Lĩk tokñeumbi tiañe pawan lambĩ pipapi, pis kañ-dan tĩngĩlĩñ, win pis nanalok kĩndem kambot gĩnañ ep kĩmĩpi, pis kolan win ep kokĩlĩñ.

49 Kwet nain taletalenan wĩndĩñ wakan indaukak: Anutulĩ añeloñii en-mulĩm bĩmbi, ama Anutulok man tañgoneañ endok boñgĩpsĩnan nanin ama kolan epbi,

50 jĩmbĩndok komba kwambĩñ gĩnañ ep kolĩ pĩnekalĩñ. Wandĩñ mano kwĩlĩm tĩmbi, manjĩ si-gĩlĩm danekalĩñ.”

51 Yesulĩ e-yout manda eu taleumbi, gwañgwañii en-nandĩmbi eñguk, “Sĩndĩ e-yout manda gĩtik sanlet wolok kusei nandĩ-dakleañ ba?” Enbĩmbi, endĩ “Oñ, nandamĩñ” nĩngĩlĩñ.

52 Eumbi enguk, “Wĩndĩñda endĩkĩe manda nandĩ-tale amalĩ Kunum Molomdok gĩngĩtĩ indambi kuañ endĩ ama nepek kĩndem wĩsikot isĩnan kĩmĩlĩm patakñan nanin epmañ wandin: endĩ Anutulĩ nanandĩ damañgan eñguk ba man elak win nandĩ-daklembi, wolok tuop amatam enĩ-daut tĩ-semañ.”

Yesulĩ en Ama Wapmañ engano win Juda amala daut semguk

Yesulok il kuseinan nasilĩ siñgi wĩlĩmngĩlĩñ

53 Yesulĩ e-yout manda win eu taleumbi, walinin pĩ ñambi,

54 il kuseinan ña tomguk. Tombi, it kiyaunjĩ gĩnañ lombi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Tĩmbi amatam mandan nandĩngĩlĩñ endĩ nandĩ-gĩtĩngĩtik

embi, n̄siñgan n̄ind̄iñ eñḡil̄iñ, “Ama ñal̄i nanand̄i wandin ba kundit engano s̄in̄k t̄ind̄i lok gemb̄i w̄in denanin t̄ikeñguk?”

⁵⁵ N̄ind̄i endok kusei nandam̄iñ yañ! End̄ila it k̄indik̄indit ama endok n̄iñañgot. Meñlok koi w̄in Malia, kwayañii w̄in Jekop, Josep, Simon ḡit Judas,

⁵⁶ t̄imbi endok wiwii w̄in n̄in ḡita yakan kuam̄iñ. W̄ind̄iñda nanand̄in ḡit gemb̄in wandin w̄in n̄ind̄i daulm̄iñguk?”

⁵⁷ W̄ind̄iñ eñ̄ipi, endok mandan ba ep t̄ind̄in wala nandum t̄lal t̄iñguk. T̄imbi Yesul̄i enguk, “Amatam d̄iw̄ind̄i plofet ama giñgiñgan t̄iñmañ, gan enloñ nasii ba noliil̄i w̄ind̄iñ n̄im t̄iñmañ.”

⁵⁸ W̄ind̄iñ embi, n̄im nand̄i-k̄il̄ikt̄i t̄iñm̄iñḡil̄iñda t̄imbi kundit engano asup wand̄iñ kandañ n̄i m t̄iñguk .

14

Elott̄i Yesula nandum en Yoane k̄imnan nanin m̄ilakuk w̄ind̄iñ t̄iñguk

¹ Nain wolonda Galili distriktok ama wapmañ Elot end̄i Yesu koi ḡiñḡit nand̄imbi,

² kena amañii n̄ind̄iñ enguk, “End̄i Yoane tuk ii-sem en wakan. K̄imnan nanin m̄ilakukta t̄imbi kundit engano t̄imbektok gemb̄in wopumgan palmlak.”

³⁻⁴ Kusei n̄ind̄iñda Elott̄i w̄ind̄iñ nand̄iñm̄iñguk: damañgan end̄i enlok kwayañ Filip endok tam̄in Elodia apma t̄ikeñguk. Apma t̄ikeumbi, Yoanel̄i n̄ind̄iñ pa n̄liñguk, “D̄ik Elodia tamga t̄ikeñguñ w̄in n̄indok end̄ik̄iñe manda maklelañ.” * W̄ind̄iñda Elott̄i eumbi, Yoane t̄ike imbi, it kwamb̄iñ ḡinañ k̄im̄ik̄il̄iñ.

⁵ Elott̄i Yoane w̄il̄i k̄imbektok nand̄iñguk, gan amatamda m̄isiñgukta w̄ind̄iñ n̄im t̄iñguk. Neta, Juda amal̄i Yoanela nandum plofet no t̄iñgukta t̄imbi.

⁶ Gan w̄inaña n̄ind̄iñ indañguk: Elottok indainda nain indaumbi, yokñiilok nanañ sinat t̄i-semumbi, Elodialok wembanl̄i b̄i endok daus̄inan kap t̄iñguk. Kap tiumbi, Elott̄i wembe wolok kapta nand̄i-koñgom t̄iñgukta t̄imbi,

⁷ manda n̄ind̄iñ e-kwamb̄iñ dambi n̄iñguk, “Biañgan s̄in̄k. D̄ik nepek nola ba nola nan-kautañ wolok tuop gametet.”

⁸ W̄ind̄iñ eumbi, meñloñ ñaumbi, nanand̄i n̄ind̄iñ m̄iumbi, Elottoñ undane ñambi n̄iñguk, “D̄ik eumbi, Yoane tuk ii-sem endok bim domb̄imbi, kumbam jawañ plon k̄im̄ipi b̄i nam̄it.”

⁹ Ama wapmañd̄i manda w̄in nand̄imbi nandum m̄ilatañguk. Gan manda yokñiilok daus̄inan e-kwamb̄iñ dañgukta t̄imbi end̄i nand̄iñm̄imbi, wembel̄i eñguk wolok tuopkan t̄inel̄iñdok eñguk.

¹⁰ T̄imbi it kwamb̄iñ ḡinañ ñambi, Yoanelok bim domb̄imbi,

¹¹ kumbam jawañ plon k̄im̄ipi b̄im wembe m̄iumbi, meñloñ t̄ike ñañguk.

¹² T̄imbi Yoanelok gwañgwañiil̄i b̄im dalandan bem ña k̄indik̄il̄iñ. W̄ind̄iñ t̄i-talembi, siñgi ña Yesu kasat t̄iñmumbi nand̄iñguk.

Yesul̄i ama 5,000 ḡita tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

* **14:3-4:** End̄ik̄iñe mandal̄i amal̄i enlok dal ba kwayañlok tam̄in t̄ikeuktok k̄im̄isip t̄iñm̄ilak. Dal ba kwayañ end̄i yam̄in pap semb̄iñguk wolondañgot k̄indem w̄ind̄iñ timbek. (Wok Pris 18:16, 20:21, Lo 25:5-6)

13 Yoane wili kimitnguk wolok gitngit Yesul nanditngukta endi gwañgwañii git walinin pi ñanelñdok kikeñ nolok plon lombi, kwet ama nimnatnan nisitngan kunepi ñañgilñ. Ñaumbi, amatamdi gitngit win nandimbi, isi kwesi bimbi, kesitt en klem, tuk baliliñ ñañgilñ. Ñakap, Yesul ñaupi nanditnguknan ña tomgilñ.

14 Timbi Yesul kikeñ plon nanin pinpi, amatam kimin wopum yambitnguk. Yambimbi, blan ti-sembi, jimbatsiat ep timbi kindem dañguk.

15 Kwet timlala timbimbi, gwañgwañiil Yesuloñ bimbi nitngilñ, “Kwet kilim elak. Timbi ñin kwet ama nimnatnan pakamñ, windinda dk amatam en-mulimbi, it kwelan ñambi, nanañji tua nambit.”

16 Eumbi enguk, “Nekta ñanelñdok eañ? Sin nanañ ep towiwit.”

17 Eumbi, jip jup timbi nitngilñ, “Ñindok plaua nanañ kit tombon git pis tipet walitngot pat-nimlak.”

18 Eumbi enguk, “Win nokoñnan mep biwit.”

19 Windin embi, amatam enbimbi, kli yali gimbañ dambi pipakilñ. Timbi Yesul plaua nanañ kit tombon git pis tipet win epbi, kunum plon deium loubi, Anutu weñmimbi, plaua win ombimbi, gwañgwañiila emguk. Emumbi, endi ep papusenembi, amatam em-taleumbi,

20 gitikt nambi na-tokñe titngilñ. Timbimbi, dip pakuk win gwañgwañiil epmbi, sandin lik 12 wolok ginañnan dasium tokñeñguk.

21 Nanañ nañgilñ win ama 5,000 nitepek, gan tam git wembe gwañgwa nim ep kunakilñ.

Yesul tuk gwañ plon yaliyali ñañguk

22 Ama kimin gitikt nanañ nambi taleumbi, Yesul gwañgwañii engitnginembi, nisitngan kikeñ plon lombi, tuk gwañ tambon kandañ damandama ñanelñdok en-mukuk. En-mulim ñañilimbi, amatam kimin gitikt isinan en-mulepi pakuk.

23 Papi, amatam en-mulim ña-taleumbi, Yesu en engan nimolo timbepi jañginnan lo pakuk. Kwet kilim eumbi, jañginnan engan palimbi,

24 gwañgwañiilok kikeñdi ña tuk gwañ boñgipnan tomguk. Tombimbi, sasalei ñañgilñ kandañnan bitngukta, tukti kikeñ munjupi, tike lombi pimbi titnguk.

25 Kwet gama nim salañilimbi, Yesul gwañ plon yali ta-ñakap gwañgwañii ep timbi dumalañguk.

26 Timbi gwañgwañiil tuk plon yaliyali bimbi kañbi, “Asil bilak!” embi, gembinj pimbi, misimbi kwawa titngilñ.

27 Timbi wolongan Yesul eni-daklembi eñguk, “Nim misiwit, natna bilet, walenji busukñewin.”

28 Timbi Petlol nitnguk, “Wopum, biañgan ditna bilañda, nanbimbi, tuk plon yalim dikoñan biwa.”

29 Eumbi nitnguk, “Natna ya, bo!” Nimbimbi, kikeñ plon nanin pi tuk plon yalimbi, Yesuloñ ñañguk.

30 Ñañpi, sasale wopum wikukta tuk mlakuk win kañbi, misimisi ñakap tuk ginañ pup timbi, kitimbi eñguk, “Wopum, nepmñ.”

31 Eumbi, wolongan Yesul kii kot-suap tikembi nitnguk, “Nanandikilititngga lakat pakamlak. Nekta ginañ tipet tilañ?”

32 Windin eñpi, Petlo nañgilimbi, kikeñ plon loñilimbi, sasalei kilp eñguk.

33 Tĩmbi gwañgwa kĩkeñ plon pakĩlĩñ endĩ Yesuloñ mĩlelem tĩmbi nĩngĩlĩñ, “Biañgan dĩk Anutulok Nĩñañ.”

34 Tuk guañ dĩkĩe-talembi, Genesalet it kwet kandañ lo suañgĩlĩñ.

35 Suaumbi, wĩnasĩli Yesu ka-daklembi, manda kĩmĩlĩmbi, kwet wolok tuopkan ñañguk. Ñaumbi, amatamdĩ ama jĩmbatsiat gĩtik yanañgĩp endoñ bĩngĩlĩñ. Bĩmbi,

36 Yesu dasindasin kusipgot tĩke-kanelĩñdok nĩ-nandĩ tĩngĩlĩñ. Nĩ-nandumbi nandĩ-semumbi, tĩke-kañgĩlĩñ tuop kĩnde m dañgĩlĩ?

15

Anutulok dainan nek ñalĩ ama tĩmbĩ kolalak wĩn Yesulĩ enĩ-daut tĩ-semguk

1 Tĩmbi Falisi ama gĩt endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ Jelusalem bĩmbi, Yesuloñ bĩngĩlĩñ. Bĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-nandĩngĩlĩñ,

2 “Nĩtek tĩmbi, gwañgwañgailĩ bep pañniilok telak ñĩn makleañ? Endĩ nanañ nanepi, telak nĩnĩ-daut tĩ-nĩngĩlĩñ wolok tuop kĩsĩ nĩm wĩlĩpi pa nañ.”

3 Eumbi tambane enguk, “Nĩtek tĩmbi, sĩndĩ sĩnlok ep tĩndĩñ klenelĩñdok Anutulok endĩkĩe manda makleañ?”

4 Neta, Anutu en endĩkĩe manda tĩpet ñĩndĩñ kĩmĩt-nĩnguk, ‘Dĩk meñga beka gĩngĩngan tĩ-semekañ’, tĩmbi ‘Ama no meñ ba beu en-kolalakta en wĩlĩ kĩmluk.’ ✧

5 Gan sĩndĩ endĩkĩe manda tĩpet wĩn maklembi, amatam ñĩndĩñ enĩ-daut pa tĩ-semañ: tĩkap ama no meñ ba beu epmĩu plaptauktok nepek no palmĩlak, gan ‘Nak nepek wĩn ikan Anutulok gĩngĩt wĩlĩmĩngut’ wĩndĩñ enlakta,

6 endĩ kĩndem beu nĩm nandĩ-ñĩmbi, nĩm tĩmbi plaptalak. Wĩndĩñ tĩñĩpi, endĩ beu gĩngĩngan nĩm tĩ-ñĩmbi, endĩkĩe manda maklelak. Wĩndĩñda sĩndĩ sĩnlok ep tĩndĩñ klenelĩñdok Anutulok endĩkĩe manda tĩmbĩ lakatalak.

7 Yakñesi! Sĩndok manjĩ manbenjĩ malet nomĩk! Anutulĩ plofet Aisaialok man plon ñĩndĩñ embi, sĩndok kolanjĩlok walan e-kĩliñ eñguk,

8 ‘Amatam ñalĩ manjĩlĩngot kotna gĩngĩt e-tĩke-loañ, gan gĩnañ nanandĩnjĩli mayañgan sĩnik pat-semalak.

9 Endĩ amalok nanandĩ wĩn nokok endĩkĩe manda wandin enĩ-daut tĩ-semañ, wala tĩmbi endĩ nan-wowoñ tañ wĩn sĩlaningot.’ ✧

10 Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn gĩtik kĩtĩ-semum bĩumbi enguk, “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi nandĩ-kĩliñ ewĩt.

11 Nepek nek ñalĩ ama tĩmbĩmbi, Anutulok dainan dĩndĩm palektok tuop nĩm? Wĩn nepek nanambi, mĩnjĩpnĩ gĩnañ pĩlak walĩ nĩm. Wĩn nepek kolan gĩnañnĩ gĩnañ papi, manĩ plon lambĩ pĩlak walĩ mek ama tĩmbĩ kolalak.”

12 Papalembi, Yesu gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩngĩlĩñ, “Ba dĩk Falisi amalĩ mandañga wĩn nandĩmbi, nandĩ-kola tĩ-gamlĩñ wĩn nandĩlañ ba?”

13 Eumbi tambane enguk, “Falisi ama endĩ kli kolan kena gĩnañ nĩsĩ lambañ wandin. Tĩmbi Bepna kunum gĩnañ patak endĩ kenan gĩnañ nepek nĩm tĩpiñguk wĩn kakasiat gĩtik ep tamat-taleukak.

14 Sindi yambium patneliñ. Ama dautsi sipsipm+n endi nosii telak daut semnepi pa tañ. Tĩmbi dai sipsipm+n noli dai sipsipm+n no telak daulimekta, niset tĩpelatkan dĩmat gĩnañ pĩndem+k.”

15 Tĩmbi Petloli Yesu niñguk, “Dik e-yout manda manĩlok plon eñañ wolok kusei kĩndem nĩnbi dakleutak.”

16 Eumbi enguk, “Gwañgwanai sindi bo nĩtek tĩmbi nandi-dakleneliñdok gamañgot tĩpĩkañ?”

17 Sindi ñin nĩm nandi-dakleañ ba? Nepek mani gĩnañ pĩlak wali tem meñ gĩnañ pĩmbi, temdok telak plon ñambi, tem koñ gĩnañ pĩlak.

18 Gan nepek mani gĩnañnan nanin lambĩmbi pĩlak wali gĩnañni gĩnañ nanin lambĩlak. Tĩmbi wali mek biañgan ama Anutulok dainan tĩmbi kolalak.

19 Nak nepek ñandinda elet: wĩn ama gĩnañji gĩnañ nanandi kolan kusei kusei indaumbi tañ wĩn ñĩndiñ: ama wĩli kĩm tañ, ba nolok wapai ba tam+n kumbu tañ, ba telak joñgo kuañ, ba nepek kumbu tañ, ba ama nolok siñgin joñgoñgan siañ, ba kosi eu kolayañ.

20 Kundit wandin wali mek tĩmbĩmbi, amali Anutulok dainan dĩndim patneliñdok tuop nĩm. Gan endi Falisi amalok ep tĩndinji nĩm kĩmĩt klembi, kisi nĩm wĩlĩpi ep na-tañ wali nĩm ep tĩmbi kolalak.”

Yesuli kwet dĩwindok amatam gembĩn daut semguk

Yesuli Kenan tam no endok wemban yal kolannat tĩmbi kĩndem dañguk

21 Tĩmbi Yesuli gwañgwañii gĩt walinin pi ñambi, Tilo gĩt Sidon it kwet tĩpet pakam+kĩnan ñañguk.

22 Ña tombĩmbi, Kenan tam no kwet wandiñ kuñguk endi endoñ bĩmbi, kitiñmi-giñgĩnembĩ niñguk, “Wopum, Devittok Komblin, dik blan tĩmbi, mandana nandi-namĩñ. Yal kolandi wembanalok gĩnan gĩnañ pĩmbi, kola-sinik talak.”

23 Eumbi, Yesuli nandi-kĩmnembĩ ñañguk. Tĩmbi gwañgwañiili Yesuloñ bĩmbi ni-giñgĩnembĩ eñgĩliñ, “Tam wali kiti kitiñĩpi ni-p klelak, wala tĩmbi dik kak ni-mulim ñaun.”

24 Nĩmbĩmbi enguk, “Nak Isael amatam sipsip pait-pakañ wandin endañgot nan-mulim bi indañgut.”

25 Yesuli wĩndiñ eñguk, gan tam wali endoñ bĩmbi, kesĩnan mĩlelem tĩmbi niñguk, “Wopum, nep kĩmĩt.”

26 Wĩndiñ eumbi niñguk, “Wembe gwañgwalok nanañji yapma tĩkembĩ, kamotta emem wĩn tuop nĩm.”

27 Eumbi niñguk, “Wopum, wĩn kĩndem elañ, gan molomjĩli nanañ nambĩmbi dip pĩlak wĩn kamotti wakan pa nañ wĩn.”

28 Wĩndiñ eumbi nĩmbi eñguk, “Tam, nanandi-kĩliktiñga wĩn wopum. Nandi-lañ, wolok tuop inda-gam+n.” Eumbi, wolongan wemban kĩndem dañguk.

Yesuli amatam jĩmbatsiat asup ep tĩmbi kĩndem dañgĩliñ

29 Tĩmbi Yesuli walinin piñ ñam Galili distrik tombi, tuk guañ baliliñ ñam kwet kĩm+n no wolok lombi pi pakuk.

30 Tĩmbi amatam asupgandi endoñ biñĩpi, amatam jĩmbatsiat yanañgip biñgĩliñ, wĩn ama kesik nĩm kuañ wakĩt ama kisi ba kesisi dalandan, ba dautsi sipsipm+n ba manji sipsipm+n, ba jĩmbat dĩwĩn noli epmi epm+n

wakıt asup yanañgıp bımbı, Yesulok kuañ kuseinan ep bı kımın kolımbı, ep tımbı kındem dañguk.

³¹ Ep tımbı kındem daumbı, amatamdı yambıñgılıñ wın: ama manjı sipmın kuñgılıñ endı manda eñgılıñ, ama kısı ba kesisi dalandan endı kındem dañgılıñ, ama kesitti nım kuñgılıñ endı kesitti kuñgılıñ, tımbı ama dausı sipsipmın endı deiñgılıñ. Wın yambımbı yambı sılkımbı, İslael amatamdı Anutu nı-wowoñ tıñmañ en nı-kındem dañgılıñ.

Yesulı ama 4,000 gıta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

³² Yesulı gwañgwañii kiti-semum bımbı enguk, “Amatam ñalı sandap tıpet gıt no nakıta palımbı, nanañjı talelak, wala tımbı nak blan tı-sembi, slak en-mulam ñanelıñdok nım nandılet. Nım kañbi, telak plon dautı kolımbı, katap tınelıñ.”

³³ Eumbı, gwañgwañiilı nıñgılıñ, “Ñolok it kwet no nım pakañ, wala tımbı nındı nanañ denanın ep bımbı, amatam kımın wopum ñın ep towinambi, tuop tı-semek?”

³⁴ Eumbı, Yesulı en-nandımbı eñguk, “Sınlok plaua nanañ nıtek pat-samlak?” Tımbı endı eñgılıñ, “Plaua kıt dıwın tıpetgot, tımbı pis titip lakat sınık pat-nımlak.”

³⁵ Wındıñ eumbı, Yesulı amatam enbım nandımbı, kwelan pipakılıñ.

³⁶ Tımbı endı plaua nanañ kıt tombon tıpet wakıt pis wın epmbı, Anutu weñmımbı ombımbı, gwañgwañiila emumbı, amatam em-ta-ñañgılıñ.

³⁷ Tımbı endı gıtık nanañ wın nañbi na tokñeñgılıñ. Na tokñeumbı, dıp pakuk wın gwañgwañiilı ep dasiumbı, sandıñ lık wopum kıt tombon tıpet tokñeñguk.

³⁸ Wın ama 4,000 nıtepek endı nanañ nañgılıñ, gan tam ba wembe gwañgwa endok kunakunatsı nım epgılıñ.

³⁹ Yesulı wındıñ tı-talembı, amatam en-mulım ñaumbı, en kıkeñ plon lombı, gwañgwañii gıt Magadan ka ndañ ñañgu k.

Yesu enlok kusei inda-dakleñguk

16

Yesulok kusei gama nım ka-nandı-tomgılıñ

¹ Tımbı Falisi gıt Sadusi ama dıwın Yesuloñ bıñgılıñ endı sısoñ tıñmınelıñdok nındıñ nıñgılıñ, “Kunum Molomdok gembın pakamlakta wın nında daut nımeñdok dık kundit engano sınık no tımbımbı kana.”

² Eumbı tambane enguk, “Maimdı pı sembep tımbımbı, kunum gım daumbı, sındı ñındıñ pa eañ, ‘Desa nain kındem indaukak.’

³ Kwet salaumbı, mulukualı kunum masıpmılak wala sındı ñındıñ pa eañ, ‘Gwi sasale inda-nımetak.’ Wındıñda sındı kunum kañbi, maim iletak ba gwi wıletak wın kındem ka-dakleañ. Gan sındı man ñındıñgıt nepek nek indalak wın kañbi, wolok kusei nım ka-nandı-dakleañ.

⁴ Nıtek tımbı ama man ñındıñgıt kuañ sındı kolan tımbı, Anutu bı-sınık tañıpi, kundit engano kanep kıtı-nandañ? Gan kundit no nım daut samum kanekalıñ. Nım. Ñın noñgangot kanekalıñ: wın plofet Yona indañmıñguk wındıñgangot inda-namekak.” Yesulı wındıñ embi yambımbı pım ñañguk.

⁵ Tuk guañ tambon kandañ tımbı dumalanelıñdok ñañıpi, gwañgwañiilı kamalambi, plaua nanañ no nım ep ñañgılıñ.

6 Tîmbi Yesulî enguk, “Sîndî Falisi gîta Sadusi endok plaua kîmîlî bendîla ka-kîlîñ enekalîñ.” *

7 Wîndîñ eumbi, nisîñgan e-nandî tîmbi eñgîlîñ, “Plaua nanañ nîm tîke-bîmîñ wala elak bek.”

8 Yesulî wîn yambi-nandîmbi enguk, “Nekta sîngan ‘Plaua nîm pat-nîmlak’ wîndîñ e-nandî-taîñ? Biañgan nanandî-kîlîktînjî wîn lakat sînik pat-samlak.

9 Kusatna gama nîm nandî-dakleañ bek? Nak plaua nanañ kît dîwîngot wîn tambîpi, ama 5,000 ep towîwambi, sîndî dîp palîmbi, sandîñ lîk 12 dasium tokñeñguk wîn sîndî nîm nandî-tomañ ba?

10 Ba plaua kît tambon tîpet walî ama 4,000 ep towîwambi, dîp palîmbi, sandîñ lîk wopum nîtek dasîngîlîñ?

11 Nîtekte tîmbi, sîndî mandana nîm nandî-dakleañ? Nak plaua nanañla nîm et, wîn nak Falisi gît Sadusi endok plaua kîmîlî bendîla ka-kîlîñ enelîñdok sanît.”

12 Wîndîñ eumbi, kombîkmek ñîndîñ nandî-dakleñgîlîñ: endî nanandî Falisi gît Sadusîlî amatam emañ wala ka-kîlîñ enelîñdok enguk, plaua kîmîlî bendî wala nîm.

Yesu en nin sînik wîn Petlolî e-dakleñguk

13 Tîmbi Yesulî gwañgwañîi gît it kwet no koi Sisalia Filipai wandîñ kandañ ñañguk. Ña tombi, gwañgwañîila en-nandî tîmbi eñguk, “Amatamdî Amalok Nîñañ enda nin sînik pa eañ?”

14 Eumbi nîñgîlîñ, “Dîwîndî Yoane tuk ii-sem eumbi, dîwîndî plofet Elia nombô indauptok een ip wakan bek eumbi, dîwîndî plofet Jelemaia ba plofet no damañgan kuñguk en wîndîñ pa ganîañ.”

15 Wîndîñ eumbi enî-nandîmbi eñguk, “Tîmbi sînila naka nin sînik pa nanañ?”

16 Enî-nandumbi, Simon Petlolî nîñguk, “Dîk Mesia, Anutu kuñgu molom endok Nîñañ.”

17 Eumbi, Yesulî nîñguk, “Simon Yoanelok nîñañ, dîk amatam dîwîn yapma kle-patañ. Nanandî wîn amalok nanin nîm. Bepna kunum gînañ patak endî ganbîm dakleñguk.

18 Wîndîñda nak ñîndîñ ganlet: koka kombîlin Petlo kîtîlet, wîn Kawat. Tîmbi nak kawat wolok plon kîkesîmînnai yapîlam gembîlambi bendî wopum danekalîñ. Bendî wopum daumbi, kîmdok gembînlî bo kîkesîmînnai ep tîmbi pîuktok tuop nîm.

19 Tîmbi Kunum Molomdok amatamîi yambi-dîkñewîñdok nak gembî gamlet. † Dîk nepek nola kwelan e-wiat tî-semumbi, Kunum Molomdok dainan wîndîñgot wiawiat indaukak, tîmbi dîk nepek nola e-wiat nîm tî-semumbi, Kunum Molomdok dainan wîndîñgot gama pat-semekak.”

20 Wîndîñ eñîpi, kîmîsip kwambîñ tî-sembi, enla en Mesia, Anutulî ama wapmañ nî-mulektok e-kwambîñ dañguk wîn joñgo nîm eelok enguk.

Yesu en mîlap bembî kîmbekak wala gwañgwañîila enguk

* **16:6:** Juda amatam endok nanandînjî gînañ ‘kîmîlî bendî’ wîn nepek no walî dîwîn tîmbi tambane wolok walan. Yesulî ñolok kîmîlî bendîla eñguk endî Falisi gît Sadusi amalî amatam endaut manda juluñgan enbîmbi nanandînjî kamalañguk wolok plon e-yout tîñguk. † **16:19:** Grik manda plon Matayolî ñîndîñ youkuk, “Nak Kunum Molomdok yama kîi gametat.” Manda wolok walan wîn ñîndîñ: Petlo gît kîkesîmîn endî Anutulok man tikembi, kwelan ñolok amatamdok yomjî e-wiat tî-semañ ba kîmîlîm pat-semektok eañ.

21 Nain wolonda Yesulí kusei kímipi, nepek indañmekak wala gwañgwañiila ñíndíñ en-síwíkkuk: endí Anutulok man tañgoneuptok Jerusalem it kwelan loubi, Juda ama biesí gíta tapma ama biesí ba endíkñe manda nandí-tale ama endí míláp kusei kusei tíñmínekalíñ. Tíñmumbi, Roma amalí wílím kímímbi, sandap típet gít no tímímbi, Anutuli tímí mílalekak.

22 Wíndíñ eumbi, Petlo engan Yesu nañgípi, ña ní-ñombímbi ní-kímísip tíñpi, Anutuli kamaiuktok embi níñguk, “Wopum, míláp wandin síník bo ní m inda-gamekak.”

23 Eumbi tambanem, Petlola ñíndíñ níñguk, “Satan, dík wi! Dík Anutulok nanandí ní m klelañ. Ním. Dík amalok nanandí klembi, telak masip tí-namlañ.”

24 Wíndíñ embi, gwañgwañi gítíkta enbi eñguk, “Ama no en nak nep kle kuup nandílakta, endí enlok nanandí nla nandum tlal tímímbi, endí kloñbatlí tíke bembí, nep kle kuuktok sanlet.

25 Neta, no en kuñgun enlok kasíleupi nandílakta, endok kuñgun pailímekak, gan no en naka tímímbi kuñgun bí-namlakta, endí kuñgun taletalen nímnat indañmekak.

26 Tíkáp ama nolí kwelalok nepenepek gítík kasílewík, gan síñgi en jímíñ píwík, nain wolonda nepek walí nítek tíke-kímílek? Tímímbi kuñgun taletalen nímnat wín bíndambo nítek kasílewík? Wín tuop ní m.

27 Kusei níndíñda wíndíñ elet: Amalok Níñañ endí Beulok gembín walalannat añeloñi yanañgípi undane bíupi tílak. Undane bímek, amatam gítíkí ep tíndínjé nek tíñgíñ wílok tuopkan tuanjé emekak.

28 Nak biañgan síník sanba: ama ní pakañ síndok boñgípsínan nanin díwíndí gamañgot kwelan kuñlímbi, Amalok Níñañdí amatam yambídíkñeuktok bí indaumbi kanekalíñ.”

17

Yesulok kusei wín plofet ama gít Anutu endí e-kwambíñ dañgíñ

1 Maim kí tãmbon noñgan taleumbi, Yesulí gwañgwañi típet gít no, wín Petlo, Yakobo gíta kwayañ Yoane, yanañgímbi, kwet jañgín ombap no wílok lombi, ní síñgan pakíñ.

2 Pakapi, gwañgwañi lí kañlímbi, Yesulok píñgíu walan engano tíkíleñguk, wín timan dai maim daut wandin, tímímbi dasindasin wín kolsalen walalan síník saleñguk.

3 Tímímbi platik síník plofet ama típet damañgan kuñgímík, wín Mose gít Elia, endí gwañgwañi loñ indambi, Yesu gít manda e-nandí tíñgíñ.

4 Wíndíñ tímímbi, Petlolí Yesula níñguk, “Wopum. Níndí ní pakamíñ wín kíndem síník. Wala tímímbi dík níndíñ nandíwíñda, nak it jala típet gít no kíndiletet, wín no díkok, no Moselok, no Elialok.”

5 Petlolí manda wíndíñ eñlímbi, mulukua walalan síník walí platik síník ep tímímbi, mulukua gíñañ nanin manda no níndíñ kí tíu píumbi eñguk, “Níne nokok níñana síník. Nak gíñañnalí en kasílembi, enda wale kíndem tíñmílet, wala tímímbi síndí endok mandan nandímbi kímít-klenekalíñ.”

6 Tímímbi gwañgwañi lí manda wín nandímbi, gembínjé píumbi, gapok pímbi, timanjé daut kwelan píñgíñ.

7 Gan Yesulí endoñ ñambi, ep kañbí enguk, “Mílalet! Síndí ní m mísínelíñ.”

8 Wɪndɪñ enbɪmbi, endɪ deimbi kañgɪlɪñ wɪn: Yesu en noñgan ilɪmbi kañgɪlɪñ.

9 Walinin kwet jañgin plon nanin pɪñpi, Yesulɪ gwañgwañii e-kɪmɪsip tɪ-sembi enguk, “Nepek ñɪn kalɪñ wolok kasat ama nimbek nola nɪm enɪnekaliñ. Gamamek, Amalok Nɪñañ endɪ kɪmnan nanin mɪlalekak, wolondamek kɪndem enɪnekaliñ.”

10 Tɪmbi gwañgwañiilɪ nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Wɪndɪñda kusei nekta endɪkñe manda nandɪ-tale amalɪ ñɪndɪñ pa eañ, ‘Plofet Elialɪ Mesialok telak dama tɪmbi bɪukak?’”

11 Eumbi enguk, “Biañgan Elialɪ dama undane bɪmbi, amatam tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-semekak.

12 Gan natna ñɪndɪñ sanlet: plofet no Elia wandin endɪ ikan bɪñguk, gan amalɪ endok kusei gama nɪm ka-nandɪ-dakleñgɪlɪñ. Endɪ nɪsɪlok nanandɪnjɪ klembi, kundit kolan kusei kusei tɪñmɪñgɪlɪñ. Tɪmbi Amalok Nɪñañla kolan wɪndɪñgangot tɪñmɪnekaliñ.”

13 Wɪndɪñ eumbi, gwañgwañiilɪ Yesulɪ Yoane tuk ii-sem tɪ-kuñguk endok plon e-yout tɪmbi eñguk wɪn nandɪ-tomgɪlɪñ.

Yesulɪ nanandɪ-kɪlɪktɪla nepek bien sɪnɪk enguk

14 Yesu gɪt gwañgwañii tɪpet gɪt no endɪ amatam asuptɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñnan pɪ tombɪmbi, ama nolɪ Yesuloñ bɪmbi, kesiinan mɪlelem tɪ-ñɪmbi nɪñguk,

15 “Wopum, dɪk nɪñanala blan tɪñmɪñ. Gwañgwa ñalɪ kwapmeñgan gɪnañ kamalalak nain wɪn tɪkeumbi, kɪm katap tɪmbi, komba gɪnañ ba tuk gɪnañ pa pɪumbi, pɪñgɪu kola sɪnɪk talak.

16 Nak gwañgwañgailɪ tɪmbɪ kɪndem danelɪñdok nañgɪpi bɪñat, gan endɪ tɪ-tlap biun patak.”

17 Wɪndɪñ eumbi, Yesulɪ tambane eñguk, “Amatam man ñɪndɪñgɪt kuañ sɪndɪ nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ nɪm pat-samumbi, kamakama tañ. Nak sɪn gɪta papata kunjit tɪlet! Nain nɪtek sɪnɪk sɪn gɪta gamañgot kuwambi, nandɪ-kɪlɪktɪ namnekaliñ?” Wɪndɪñ embi, “Gwañgwa wɪn nokoñ nañgɪp bɪwɪt!” enguk.

18 Nañgɪp bɪumbi, Yesulɪ yal kolan gwañgwalok gɪnannan pakuk wɪn nɪ-ñombɪumbi poñañguk. Poñaumbi, wolongan gwañgwa walɪ kɪndem dañguk.

19 Nɪsɪñgan palɪñpi, gwañgwañiilɪ Yesuloñ bɪmbi nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Kusei nɪtekta tɪmbi nɪndɪ yal kolan wɪn kle-kotneñdok tɪpɪkamɪñ?”

20-21 Eumbi enguk, “Nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ lakat sɪnɪk walɪ tuop nɪm. Nak biañgan sɪnɪk sanba: nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ wambɪñ mɪnjɪp tɪp mɪnam wandin pat-samekta, kundit gɪtɪk tɪnep nandañ kɪndem eumbi indauk, wɪn kwet jañgin ñala bo kɪndem nɪnelɪñ, ‘Dɪk mɪlapi da wolok ñau!’ nɪmbɪmbi, wolok tuop tɪmbek.” *

Yesulɪ enlok kuseila gwañgwañiila en-kaikta tɪ-semguk

22 Yesulok gwañgwañii gɪtɪk endɪ Galili distrik kɪmɪn tɪ-palɪmbi, ñɪndɪñ enguk, “Nain nɪm ombataumbi, Amalok Nɪñañ kanjɪkñiilok kɪsɪnan kɪmɪlɪmbi,

23 wilɪ kɪmbɪmbi, sandap tɪpet gɪt no ñaumbi, Anutulɪ kɪmnan nanin tɪmbɪ mɪlalekak.” Wɪndɪñ eu nandɪmbi, gɪnañjɪ mɪlata sɪnɪk tañguk.

* **17:20-21:** Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wɪn ñɪndɪñ, “Ama nanañ gɪtɪk kɪmɪsip tɪñpi, nɪmolo tañ endɪñgot yal kolan ñandɪsɪ gumañ ep kle-semnelɪñdok, telak no nɪm patak.”

²⁴ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi Kapaneam it kwelan ña tomgiliñ. Tombimbi, ama minem tapma it ti-dindim eelok epmañgiliñ endi Petloloñ bimbibi ni-nandimbi eñgiliñ, “Endautsi endi tapma ittok takis minem pa kimitak ba nim?”

²⁵ Eumbi niñguk, “Ba! Kimitak ñak.” Windiñ embi, it ginañ loñguk.

Lombi, manda gama nim eñilimbi, Yesuli ni-nandimbi eñguk, “Simon, dik nitek nandilañ? Kwelalok ama wapmañdi kena kusei kuseilok minem pa mekañ win denanin? Win niñañjiilooñ nanin mekañ ba ama diwisiloñ?”

²⁶ Eumbi, Petloli eñguk, “Ama diwisiloñ.” Eumbi niñguk, “Windiñda niñañjiilil slak papi, takis minem nim pa kimitakañ.

²⁷ Gan nim kañbi, ginañji tinda kolaumbi, gimbit ti-nimneliñ. Windiñda dik ñambi, tuk guañnan pis tiatia toa no kolim piwin. Timbi pis dama tiañeutañ endok man tambipi, minem kwandai no man ginañ paletak kautañ win tike bimbibi, enda emekañ. Minem wali nitettok takislok tuop timbetak.”

Yesuli Ama Wapmañlok kapmalnan kuñgula gwañgwañii eni-daut ti-semguk

18

Kunum Molomdok giñgitñii pakañ endok boñgipsinan nindi loloñ sñik yañ?

¹ Nain wolonda gwañgwal Yesuloñ bimbibi ni-nandimbi eñgiliñ, “Kunum Molomdok giñgit boñgipninan nindi loloñ sñik yañ?”

² Eumbi, Yesuli gwañgwa tip no kitinim mumbi, boñgipsinan kimitipi

³ enguk, “Nak biañgan sñik sanba: tikap sindi ginañ nanandinji nim tambanembi, gwañgwa bisat nomik nim indaneliñda, sindi Kunum Molomdok giñgitñii nim indanekaliñ.

⁴ No en kayombanembi, gwañgwa tip ñandin indalakta, en wakan Kunum Molomdok giñgitñiilok boñgipsinan loloñ sñik patak yañ.

⁵ No en naka nandimbi, gwañgwa ñandin nola not tinmilakta endi wakan naka not t-namlak.

⁶ Gan no en gwañgwa koi nimnat ñandin ñali nandi-kilikti ti-namlak wandin no ni-tiañeumbi, yom plon pipilakta ama wali blangandok. Neta, Anutuli mīlap wopungan mīukakta tmbi. Endi kundit wandin gama nim tiñilimbi, kawat wopum no bim plon topmbi, tike kolim tuk kimbini ginañ piūmda wali mīlap lakat indañmek.

⁷ Kwelalok amatam endi blasiñgandok. Neta, nain tuop nepek kusei kuseili yom plon ep tiañeneipi inda-semañ. Gan nepek wandin win nindi tmbi inda-semak en Anutuli mek ti-lamilekak.

⁸ Windiñda dik kika ba kesika tombonli yomdok sisoñ plon gapilim pipilañda, kak dombi kolim ñaumbi, kika ba kesika tombongot kumbi, kuñgu taletalen nimnatnan loukañ. Nim kañbi, kika ba kesika tipelatkan kukapi, komba nim pa kīmlaknan wandin gep kolim piūñ a.

⁹ Ba dik dauka tombonli yomdok sisoñ plon gapilim pipilañda, dauka win gitnei kolim ñaumbi, dauka tombongot kumbi, kuñgu taletalen nimnatnan loukañ. Nim kañbi, dauka tipelatkan kukapi, jimbini dok komba galk ginañ gep kolim piūñ a.

¹⁰⁻¹¹ Sindi kuñgunji ka-kiliñ enekaliñ. Nim kañbi, gwañgwa kosi nimnat wandin endoñnan nanin nola nandum tlat tmbimbi, en tmbi kolaneliñ. Neta, nak ñindiñ sanba: añelo gwañgwa wandin yambi-dikñeañ endi

kunum ginañ kumbi, enda tĩmbi kwapmeñgan Bepna kunum ginañ patak endoññan kındem ña indañ. *

12 Sındi nitek nandañ? Tĩkap ama nolok sipsip 100 palmek, tĩmbi noñgan no pailĩm kak biwĩk ba? Nĩm a. Endi 99 yambium kwet jañgĩnnan palĩmbi, ña noñgan no pait-patak wĩn lonjĩwĩk.

13 Nak biañgan sanba: endi sipsip 99 enda silisili tĩlak, gan noñgan pailĩm tĩmbi indalak enda silisili wopum sinĩk tĩlak.

14 Windiñgangot Bepsi kunum ginañ patak endi gwañgwa koi nĩmnat wandin endoñ nanin no nĩm pailektok nandĩlak.”

Sambatnũ gĩt manda ti-dĩndĩm eelok telak

15 Yesuli yousĩmbi enguk, “Nokok sambatnai sĩndoñ nanin noli yom tĩgamumbi, dĩk ñam sítekan papi, kusei daulmekañ. Tĩmbi endi mandañga nandĩm tĩke-kĩliñ elakta, endi bĩndambo not tĩ-gambi, dĩkok sambat indaukak.

16 Ba endi mandañga wĩlektak, ama noñgan ba tĩpet yanañgĩlĩmbi endoñ ñanekalĩñ. Tĩmbi nokailĩ manda gĩtik ama wolok plon kĩt yout tĩlan wĩn e-gembĩlanekalĩñ, endi kũe mandalĩ molo manda elak wolok tuop. ✧

17 Ba endi mandanjĩ wĩt kak kolektak, ama wĩn kĩkesĩmĩndok kĩsinan kĩmĩlekañ. Kĩkesmĩndok manda wĩndiñgangot wĩt kak kolektak, enda nandĩmĩmbi, endi takis epep ama ba ama Anutu nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmañ endok tuop tĩmbekak.

18 Nak biañgan sanba: sındi nepek nola kwelan e-wiat tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndiñgot wiawiat indaukak, tĩmbi sındi nepek nola e-wiat nĩm tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndiñgot gama pat-semekak.

19-20 Tĩmbi nak yousĩmbi ñĩndĩñ sanba: ama tĩpet ba tĩpet gĩt no endi nokok kotna plon kĩmĩn tañda, nak en gĩta patet, wala tĩmbi sĩndoñ nanin ama tĩpet endi kwelan ñolok ginañjet kiulĩm noñgan tĩmbĩm, nepek nola ba nola nĩmolo tĩmbĩmbi, Bepna kunum ginañ patak endi nandĩ-semekak.”

Notniĩlok yomjĩ nain tuop bi-semlok

21 Tĩmbi Petloli Yesuloñ bĩmbi ñĩkañbi eñguk, “Wopum. Notna noli yom pa tĩ-namumbi, nain nitek yomĩn biñmetat? Nain 7got biñmet walĩ tuop ba?”

22 Eumbi nĩñguk, “Nain 7got nĩm a. Dĩk 70 im 7 biñmi-ta-ñaukañ, wĩn yom bĩmbi tĩñĩpi nĩm kunakunattok elet.

23 Kusei ñĩndĩñda tĩmbi wĩndiñ elet: ama wapmañ noli nepek tĩñguk wĩndiñgangot Kunum Molomdi gĩñgĩtĩnii yambi-dĩkñelak. Ama wapmañ walĩ kena amañĩli nepek slak epgĩlĩñ wolok kĩnjan ombĩmĩnelĩndok entiañeñguk.

24 En-tiañembi, kena kusei kĩmĩlĩmbi, ama no nañgĩp bĩñgĩlĩñ endoñan kĩnjan ombĩmĩektok palmĩñguk wĩn mĩnem 45 milion. †

25 Endi mĩnem wĩn ombĩmĩektok tuop nĩm, wala tĩmbi ama wapmañdi mĩnem dĩwĩn epmektok nandĩñĩpi, kena gwañgwañii ñĩndĩñ tĩnelĩndok enguk: endi ama en wakĩt tam gwañgwañii ba nepenepek gĩtik palmĩlak wĩn epbi, tualok kĩmĩtnelĩndok enguk.

* **18:10-11:** Nandĩ-tale ama dĩwĩndi mandak kusip no gamañgot patak eañ. Wĩn ñĩndĩñ, “Neta, Amalok Nĩñañ endi amatam yomjĩla tĩmbi pait-pakañ epmektok indañguk.” ✧ **18:16:** Lo 19:15 † **18:24:** Yesuli mĩnem kunakunattok eñguk wĩn wopum sinĩk. Mĩnem walĩ ama 10,000 endi gwĩlat 15 gĩtik kena tĩñgĩlĩñ endok tuanji.

26 Wɪndiñ eumbi, kena ama walɪ ama wapmañdok kesɪnan mɪlelem tɪmbi, ñɪndiñ ni-blambla eñguk, ‘Ama wapmañna, blan ti-nambi, naingot namumbi, nak kɪnjan tuopkan ombi-gam-taleutat.’

27 Tɪmbi ama wapmañdi ama wala blan ti-ñɪmbi, kɪnjan wopum palmiñguk wɪn gɪtik biñmɪmbi, kak slak bium ñañguk.

28 It gɪnañ nanin pɪ ñañpi, kena gwañgwa nol no tɪmbi indañguk, endoñan kɪnjan ombiñmektok palmiñguk wɪn mɪnem 100. † En wakan tɪmbi indambi, bim plon tɪke kandipi nɪñguk, ‘Dɪk mɪnem slak tɪkeñguñ wɪn ñɪndiñgɪtañgan ombi-namɪñ!’

29 Tɪmbi nollɪ kesɪnan mɪlelem ti-ñɪmbi, ñɪndiñ ni-blambla eñguk, ‘Dɪk nandi-nambi, nain namumbi, nak kɪnjan ombi-gametat.’

30 Eumbi nandi-kɪmnembi, it kwambiñ gɪnañ nañgɪp ña kɪmɪpi ñɪndiñ nɪñguk, ‘Kɪnjan ombi-tale-namumek gep pɪsattok’.

31 Tɪmbi nolili kundit wɪn ka-nandiɪmbi, gɪnañji biañgan mɪlataumbi ña ama wapmañ kasat tɪñmɪ-taleñgɪliñ.

32 Tɪñmɪ-taleum nandiɪmbi, kena ama wɪn bindambo ni-tiañembi ñɪndiñ nɪñguk, ‘Ama kolan papait, dɪk nan-blambla eumbi, nak blan ti-gambi, kɪnjanna wopum wɪn kak bi-gamɪt.

33 Nɪtek tɪmbi, nak bi-gamɪt, gan dɪk wɪndiñgangot nokala blan nɪm tɪmbi biñmɪñañ?’

34 Wɪndiñ embi, gɪnañ komba dɪumbi, mik amaloiñ nañgɪp ñambi enguk, ‘Sɪndi nain tuop kena gɪm mɪumbi, endi kɪnjanna wopum wɪn ombi-nam-taleumek, wolonda sɪndi kañbiumbi pɪukak.’ ”

35 Yesulɪ e-yout manda wɪndiñ en-talembi eñguk, “Sɪndi noñgan noñganli gɪnañji gɪtikti nosiilok yomji nɪm bi-sem-taleneliñda, Bepna kunum gɪnañ patak endi wɪndiñgangot noñgan noñgan sɪndok yomji nɪm bi-sameka k.”

19

1 Yesulɪ manda wɪndiñ e-talembi, Galili distrik bimbi, Juda amatamdok kwelan Jodan tuk dat kandañ patak wandiñ ñañguk.

2 Tɪmbi amatam asupgandɪ en kle ñaumbi, jɪmbatsɪat ep tɪmbi kindem dañgɪliñ.

Wapatam Anutulɪ ep kiukuk wɪn amalɪ nɪm tambɪktok

3 Tɪmbi Falisi ama dɪwɪndi Yesuloñ bɪmbi, ti-kuyuk tɪñmɪnepi ni-nandiɪmbi eñgɪliñ, “Dɪk nɪtek nandiñlañ? Damañgan Moseli endi kɪne manda kɪmɪt-nɪnguk wolok tuop ama nolɪ enlok nanandiñla nepek kusei wala ba wala tamɪn kle-kolek ba nɪm?”

4 Eumbi tambane enguk, “Manda youyoulin ñɪn patak wɪn sɪndi pinat nandiɪmbi kamalañ bek. Nain kusei kɪmɪkɪmɪlinan Anutulɪ ama ep tɪmbi indañguk wolonda endi ama gɪt tamɪn ep tɪmbi indañgɪmɪk. ✧

5 Tɪmbi ñɪndiñ eñguk, ‘Kusei wɪndiñda amalɪ meñ beu yambimbi, tamɪnnat galɪ-kwambiñ daumbi, pɪñgɪpset noñgan indayamɪk.’ ✧

6 Wɪndiñda nak ñɪndiñ sanlet: endi pɪñgɪp noñgan indambi, nombo tɪpet nɪm tamɪk. Wala tɪmbi wapatam Anutulɪ ep kiukuk wɪn amalɪ nɪm tambɪktok.”

† 18:28: Yesulɪ mɪnem kunakunat eñguk wɪn lakat sɪnik, sandap 100 wolok kenalok tuangot.

✧ 19:4: Stat 1:27, 5:2 ✧ 19:5: Stat 2:24

7 Tĩmbi Falisi amalĩ ñĩndĩñĩ nĩngĩlĩñĩ, “Tĩkap wĩndĩñĩnda, nĩtek tĩmbi Moselĩ endĩkĩe manda ñĩndĩñĩ kĩmĩkuk: ama no tamĩn kle-kolektok nandĩlakta, endĩ manda no wolok tuop youp mĩmbi kleum ñaukak?” ✧

8 Eumbi enguk, “Sĩn bamba bep pañĩilok gĩnañ kwambĩndanjĩla tĩmbi Moselĩ nandĩ-sambi, tam kĩndem ep klenelĩndok eĩnguk. Gan nain kusai kĩmĩkĩmĩlĩnan wĩn wĩndĩñĩ nĩm pakuk.

9 Wĩndĩñĩnda tĩmbi nak ñĩndĩñĩ sanba: ama no tamĩn telak joĩngo nĩm kuĩnguk wĩn kleum ñaumbi, komblin tĩlak endĩ telak joĩngo kulak.”

10 Tĩmbi gwaĩngwañĩilĩ tam kle-kokottok plon Yesu ñĩndĩñĩ nĩmbi eĩngĩlĩñĩ, “Tĩkap wĩndĩñĩnda, amalĩ tam nĩm tĩmbi slak palekta wĩn kĩndem.”

11 Eumbi enguk, “Ama Anutulĩ ep tĩmbĩ paĩngĩtalak endĩngot manda wĩn guma tĩkeañ, ama gĩtĩkkandĩ nĩm.

12 Nandañ. Kusei ñĩndĩñĩnda ama dĩwĩsilĩ tam nĩm epmañ: wĩn dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ kolan indaĩngĩlĩñĩnda tĩmbi slak pakañ. Tĩmbi dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ komblin inda-satalok gembĩn wĩn ama nĩsĩ dombu kokĩlĩñĩ, wala tĩmbi tam nĩm tĩkem slak kuañ. Tĩmbi ama dĩwĩn nolĩ Kunum Molomdok kenan tĩnelĩndok tam nĩm tĩmbi slak pakañ. No en manda ñĩn nandĩ-daklelakta endĩ tĩkeukak.”

Kunum Molomdok gĩngĩt wĩn nĩn?

13 Tĩmbi amatamdĩ gwaĩngwa bĩsat Yesulĩ kii endok plon kĩmĩpi nĩmolo tĩ-semektok endoñ yanaĩngĩp bĩngĩlĩñĩ. Bĩumbi, gwaĩngwañĩilĩ enombĩngĩlĩñĩ,

14 gan Yesulĩ ñĩndĩñĩ enguk, “Kunum Molomdĩ ama ñandĩsĩ enlok gĩngĩtĩilĩ yambĩ-dĩkĩelak, wala tĩmbi gwaĩngwa bĩsat yambiumbi nokoñ bĩwĩt, telak masip nĩm tĩ-semnelĩñĩ.”

15 Wĩndĩñĩ embi, kii gwaĩngwa bĩsattok plon kĩmĩpi, gwĩlam tĩ-sem-talembi, walinin pĩm ñaĩnguk.

16 Tĩmbi ama nolĩ Yesuloñ bĩmbi nĩnguk, “Endaut, nak kuĩngu taletalen nĩmnat kasileuttok ep tĩndĩn kĩndem nek tĩmbettok nandĩlañ?”

17 Eumbi nĩnguk, “Kusei nekta dĩk nokoñ bĩmbi, nepek nek ñalĩ kĩndem sĩnĩk wala nan-kalañ? Anutu en noĩngangot endĩ kĩndem, wala tĩmbi dĩk en gĩta nain taletalen nĩmnat kuuĩndok nandĩlañda, endĩkĩe mandan taĩgonembi kleukañ.”

18 Eumbi, ama walĩ Yesu ñĩndĩñĩ nĩ-nandĩñĩnguk, “Dĩk endĩkĩe manda dek ñala sĩnĩk elañ?” Eumbi nĩnguk, “Endĩkĩe manda ñala elet: dĩk ama nĩm wĩlĩ kĩmbekak, telak joĩngo nĩm kuukañ, kumbu nĩm tĩmbekañ, ama no manda plon patak endok siĩngin joĩngo nĩm siukañ,

19 meĩga beka giĩngĩngan tĩ-semekañ, tĩmbi dĩtnala nandĩlañ wĩndĩngangot nokaila nandukañ.” ✧

20 Eumbi, ama sim endĩ nĩnguk, “Endĩkĩe manda gĩtĩk wĩn nak ikan taĩgonembi kle-talelet. Gan nepek nek wala sĩnĩk gamañ tĩpĩkalet?”

21 Eumbi nĩnguk, “Tĩkap dĩk Anutulok nanandĩn gĩtĩk kle-taleup nandĩlañda, dĩk ña nepenepeka gĩtĩk tuatualok kĩmĩlĩm tua-taleumbi, mĩnem wĩn epmbi, ama pĩmbĩñesĩla em-taleumbi, tuaĩga kunum gĩnañ inda-gamekak. Wĩndĩñĩ tĩ-talembi, bĩ nep kle kuukañ.”

22 Ama simdĩ manda wĩn nandĩmbi, nepenepek asup palmĩngukta tĩmbi gĩnañ kolaumbi gwĩlĩlambi bim ñaĩnguk.

²³ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiila enguk, “Nak biañgan sɪnɪk sanba: ama mɪnem kwɪlɪkwɪlɪnat nolɪ Kunum Molomdok gɪñgɪt indauktok nandɪlakta endɪ gliñgliñnat.

²⁴ Nak bɪndambo ñɪndɪñ sanba: kamel nolɪ lɪk bemdok gɪnañ gik wolok ña tompɛ nandɪwɪkta endɪ kena kwambɪñ tɪmbek. Tĩmbi ama kwɪlɪkwɪlɪnat no Anutulok gɪñgɪt indaup nandɪlakta endɪ wɪndɪñgangot kena kwambɪñ tɪmbekak, gan endok kenan wɪn kamellok kenan makdelak.”

²⁵ Gwañgwañiilɪ manda wɪn nandɪmbi, kolan sɪnɪk sɪlɪkñembi eñgɪlɪñ, “Tɪkap wɪndɪñda, nɪndɪ Anutulok gɪñgɪt tuop indauk?”

²⁶ Wɪndɪñ eumbi, Yesulĩ dɪndɪmgan yambɪmbi enguk, “Amalɪ wɪndɪñ tɪndɪlok tuop nɪm, gan Anutulɪ nepek gɪtɪk wɪn tuop tɪ-taleuk.”

²⁷ Tĩmbi Petlolɪ tambanembi nɪnguk, “Kalañ. Nɪndɪ nepenepekɪ gɪtɪk bi-talembi bɪmbi, dɪk gep kle kuamɪñ, wala tɪmbi nɪndɪ tuan nek tɪkenekamɪñ?”

²⁸ Eumbi enguk, “Nak biañgan sɪnɪk sanba: Anutulɪ nepek gɪtɪk tɪmbi kaitaumek, Amalok Nɪñañ endɪ ama wapmañdok pipapipat plon pipapi, kusei kɪmɪpi, amatam gɪtɪk yambɪ-dɪkñeukak. Wolonda ama 12 nep kle kuañ sɪndɪ bo ama wapmañdok pipapipat plon pipapi, Isael ama sambat 12 yambɪ-dɪkñenekalɪñ.

²⁹ Tĩmbi no en naka tɪmbi il ba dal kwayañii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bɪsalɪ ba nanañ kenan ba nepek wɪn gɪtɪk bi-taleñgukta, Anutulɪ wolok tambon nain asupgan yousɪñmɪ-ta-ñambi, kuñgu taletalen nɪmnat wakɪt mɪukak.”

Kunum Molomdɪ gɪñgɪtñii sɪloñ tɪ-semhlak

³⁰ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Nain taletalenan ñɪndɪñ indaukak: ama asup nin endɪ man ñɪndɪñgɪt ama dɪwɪsɪlok dausɪnan damandama tañ endɪ sɪñgɪ sɪnɪk itnekalɪñ, tɪmbi sɪñgɪ sɪnɪk bañ endɪ d amandama itnekal ññ.

20

¹ Nekta, Kunum Molom wɪn endɪ wain kena molom nolɪ kena gwañgwañii en-tiañembi yambɪ-dɪkñeñguk wandin. Kwet salaumbi, kena molom walɪ kɪmɪn kwelan ñambi, kena gwañgwa dɪwɪn epmepi,

² kena nain noñgan wolok tuan en-indaumbi nandum tuop tɪmbɪmbi, kena gɪnañ en-mulɪm ñañgɪlɪñ.

³ Tĩmbi kwet ip sala-sɪnɪk taumbi, ama walɪ nombo ñambi, ama dɪwɪn kenala nɪm ñañañ kɪmɪn kwelan slak palɪmbi yambɪmbi,

⁴ ñɪndɪñ enguk, ‘Sɪndɪ bo ña wain kenana tɪmbɪmbi, kena tɪnetañ wolok tuan sametet.’ Wɪndɪñ eumbi, wain kena tɪndɪla ñañgɪlɪñ.

⁵ Tĩmbi maim boñgɪp palɪmbi, kena molomdɪ bɪndambo ña ama dɪwɪn kena tɪñmɪnelɪñdok en-mukuk. Tĩmbi maimdɪ gama nɪm pɪ-semɪñɪlɪmbi endɪ wɪndɪñgangot tɪñguk.

⁶ Tĩmbi kwet kɪlɪmekɪlɪmelok tɪmbɪmbi, bɪndambo ñambi, ama dɪwɪn kena nɪm tɪndɪn slak pakɪlɪñ ep tɪmbi indaumbi enguk, ‘Sɪndɪ nekta sandap ombap kena nɪm tɪmbi slak palɪmbi, timlala tɪlak?’

⁷ Eumbi nɪñgɪlɪñ, ‘Nimbek nolɪ kena no nɪm nɪmɪk.’ Eumbi en-mupi enguk, ‘Ale, sɪndɪ bo ñambi, wain kenana gɪnañ kena tɪmbɪt.’

⁸ Kwet kɪlɪm eumbi, wain kena molomdɪ kena ka-dɪkñe amala nɪmbi eñguk, ‘Dɪk kena gwañgwa kɪtɪ-semum bɪumbi, tuanjɪ emɪñ. Emepi, sɪñgɪ bɪlɪñ endoñan kusei kɪmɪpi em ta-ña, dama bɪlɪñ enda sɪñgɪ emu talewɪn.’

9 Tĩmbi kena ka-dikñeli ama kwet bipmem tĩmbĩmbi, kena kusei kĩmĩkĩlĩñ enbĩm bĩumbi, kena nain noĩngandok tuan em-taleĩnguk.

10 Emumbi, dama biĩngĩlĩñ endĩ ‘Tuan tĩke lo nĩmetak bek’ em nandĩngĩlĩñ, gan ka-dikñeli ama noĩngan noĩngan enda bo kena nain noĩngandok tuan emguk.

11 Tuanjĩ tĩkeĩpi, kusei kĩmĩpi, kena molomda em balep ti-ĩmbi

12 eĩngĩlĩñ, ‘Siĩngi bilĩñ endĩ kena nain dumangot tĩlĩñ, gan nĩndĩ sandap ombap maim kwambĩñ gĩnañ kena piĩngip gawalat ti-patnambi kĩlĩm elak. Nekta sĩnĩk siĩngi bilĩñ en gĩta tuan walan noĩngangot nĩmĩlañ?’

13 Wĩndĩñ eumbi, kena molomdi endoĩñan nanin nola ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Notna, nak kolan nĩm ti-gamlet. Dik kena nain noĩngandok tuanla gan-nandĩwambi, nandum tuop tĩk wĩn.

14 Wala tĩmbi mĩnemga tĩkemi ñau. Nak mĩnem gamit, wĩndĩñgan siĩngi bilĩñ emepi nandĩt.

15 Nak natnalok mĩnem wĩndĩñ ba wĩndĩñ tĩmbep nandĩmbi, kĩndem tĩmbet. Nak gĩnañ sĩloñ ti-semlet, wala dik nĩsĩlok taĩngan yambi-gimbĩt tĩlañ ba?’”

16 Yesulĩ e-yout manda wĩndĩñ embi enguk, “Wĩndĩñda ama man ñĩndĩngĩt siĩngi sĩnĩk bañ endĩ damandaman itnekalĩñ, tĩmbi damandaman bañ endĩ siĩngi sĩnĩk itnekalĩñ.”

Ama Wapmañ Yesulĩ indaĩngan il kwelnan Jelusalem loĩnguk

Ama Wapmañ Yesu endĩ kena nek tĩmbektok indaĩnguk?

17 Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem lo ñaupi, gwaĩngwaĩni 12 kiti-semum bĩumbi, nĩsiĩngan telak telak ñaĩpi enguk,

18 “Nandañ! Nĩndĩ lokap, Jelusalem tomnambi, Amalok Nĩñañ tĩkemi, tapma ama biesĩ ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama endok kisi plon kĩmĩlĩm loukak. Tĩmbi endĩ manda plon kĩmĩpi, wĩlĩ kĩmbektok manda embi,

19 Roma amalok kisi plon kĩmĩlĩmbi, endĩ Amalok Nĩñañ endok plon nĩsasale manda embi waipmbi, tĩkem kloĩbat plon wĩlĩm kĩmbekak. Tĩmbi maim tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Anutulĩ en kĩmnan nanin tĩmbi mĩlalekak.”

20 Tĩmbi Yesulĩ kĩmbektok en-taleumbi, Sebedilok tamĩn endĩ nĩñañiit tĩpet, wĩn Yakobo gĩt Yoane, en gĩta Yesuloñ bĩmbi, mĩlelem ti-ĩmbi, nepek no nandĩñmektok nĩnguk.

21 Tĩmbi Yesulĩ nĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Dik nekta nandĩlañ?” Eumbi nĩnguk, “Dik ama wapmañ indambi, amatam yambi-dikñeukañ nain wolonda nandĩ-nambi, nĩñanait tĩpet ñali bo ama wapmañ indambi, kĩka dĩndĩm ba kepmanan pipatamĩktok nandĩlet.”

22 Eumbi, Yesulĩ nĩñañiit ñĩndĩñ enguk, “Siti nĩtekte eamĩk wĩn nĩm nandĩ-dakleamĩk. Nak mĩlap bemetat * wĩn siti tuop bemdekamĩk ba?” Eumbi nĩngĩmĩk, “Niti tuop.”

23 Wĩndĩñ eumbi enguk, “Siti biaĩngan nokok mĩlap bemdekamĩk, gan nĩndĩ kĩtna dĩndĩm ba kepma kandañ pilekak wĩn natna ewa taleuktok tuop nĩm. Pipapat wĩn Betnalĩ ama dek endĩ engan epmep nandĩlak enda ti-wĩlĩ dikĩe ti-semguk.”

* **20:22:** Yesulĩ mĩlap bembemla eĩnguk wĩn endĩ Grik manda plon ñĩndĩñ eĩnguk, “Nak tuk wĩtna tĩke lombi nambetat wĩn siti tuop tĩke lombi nandekamĩk ba?”

²⁴ Tĩmbi gwañgwañii 10 endi manda wın nandiñgiliñda, dakwaya tĩpetta gĩnañji komba dñguk.

²⁵ Gan Yesulĩ gwañgwañii gĩtik kiti-semum bĩumbi enguk, “Sĩndi kwe-lalok yambi-dikĩe ama endok ep tĩndĩnji nandi-taleañ: amatamdok kuñgun ba kım wın ama wapmañjilok kiinan patak, tĩmbi ama loloñdi pĩmbiñesila endikĩe mandanjĩ kwambĩñ enbi, tañgonem kleneliñdok gĩngĩneañ.

²⁶ Gan sındok boñgĩpsinan wĩndiñ nım tilok. Nım sınik. Sĩndoñnan nanin no en wopum kuuktok nandilakta, endi noliilok tĩplaplaenji kuukak.

²⁷ Tĩmbi no en sındok telak damanjĩ kuuktok nandilakta, endi kena gwañgwañji silanin kumbi,

²⁸ Amalok Nĩñañ tĩnguk wolok tuop tĩmbekak. Endi amatam asup ep tĩmbi platambi, endok kınjan kĩmbektok ama sınik indañguk, endi en tĩmbi plataneliñdok nım.”

Ama tĩpet dautset sisipmın endi Yesu en ama wapmañ wın nandi-dakleñgimik

²⁹ Yesulĩ gwañgwañii gĩt Jeliko it kwet bim ñañilĩmbi, amatam kımın wopumdi en kle ñañgiliñ.

³⁰ Tĩmbi ama tĩpet dautset sisipmın endi telak pawan pi pakımik. Endi Yesulĩ yapma kleup tĩmbim nandĩmbi, wolongan kitiĩmbi nĩngimik, “Devittok Komblin, dik nita blan ti-nimĩñ.”

³¹ Endi wĩndiñ kitiĩmbi, amatam asupti enombĩmbi, en-kimĩsip tĩngiliñ, gan endi wopungan kitiĩmbi nĩngimik, “Wopum, dik Devittok Komblin, nita blan ti-nimĩñ.”

³² Eumbi, Yesulĩ wĩnga ipi kiti-sembi enguk, “Siti nitek ti-samettok nandamik?”

³³ Eumbi nĩngimik, “Wopum, niti dik dautnet tĩmbi tom-nĩmeñdok nandamik.”

³⁴ Tĩmbi Yesulĩ blan ti-sembi, dautset kiilĩ tĩke-kaumbi, wolongan dautset tombĩmbi, nepenepek kañbi, Yesu kle ñañgim ik.

21

Yesulĩ ama wapmañ nomik Jelusalem loñguk

¹ Yesu gĩt gwañgwañii endi Jelusalem it kwet tĩmbi dumalaumbi, Oliv kwet jañginnan lombi, Betfage it kwelan tomgiliñ. Tomñilĩmbi, Yesulĩ gwañgwañiit tĩpet en-mupi

² enguk, “Siti it kwet da patak wolok ñandekamik! Ñam tombi, wolongan doñki nĩñaññat toalĩ ep top yambiyambin kandetamik. Kañbi pĩsap yanañgipi bĩwit!

³ Tĩkap nimbek noli sambĩmbi san-kaumbi, ñĩndiñ nĩndekamik, ‘Molomdi doñki kena emektok nandilak. Tĩmbi plastik sınik yambiumbi yanañgiliĩmbi bĩndetamik.’”

⁴ Yesulĩ doñkila eñguk wın endi plofet ama noli damañgan kumbi manda eñguk walĩ bien inda-dakleuktok tĩnguk. Manda wın ñĩndiñ,

⁵ “Saiondok * amatam ñĩndiñ enbim nandiwit: Ama wapmañji endi sındi sepmektok bĩ-samlak.

Endi kayombĩnembi, doñki plon pipatak,

* 21:5: Jelusalem it kwet koi no wın Saion. Plofetti ‘Saiondok amatamla’ eñguk endi Jelusalem nasi ba Islael amatam gĩtik endok plon ep yout tĩnguk.

win doñki sim wolok plon pipapi b+lak.” ✱

⁶ T+mbi gwañgwa t+pet endi ñambi, Yesul+ kena manda enguk wolok tuop t+mbi,

⁷ doñki me n+ñañ yanañg+pi, Yesuloñ b+ñg+m+ik. B+mbi, sauloñjet kiundepe, doñki plon k+m+l+mbi, Yesul+ wolok plon lo pipapi ñañguk.

⁸ T+mbi amatam k+m+n wopum endoñnan nanin asupgand+ endok koi g+ñg+it t+ke-loneliñdok sauloñj+ telak plon samba eñ+l+mbi, d+w+ind+ komba sak kiyat domb+mbi mep b+m, w+nd+iñgot telak plon ipane-ta-ñañg+l+iñ.

⁹ T+mbi amatam Yesu siñgi dama t+mbi kleñg+l+iñ endi enda Mesia n+mbi, ñ+nd+iñ yous+yous+iñgan k+i+mbi eñg+l+iñ,

“Ama wapmañ Devit endok Komblin b+lak, koi t+ke-low+it!

Molomd+ ama ñ+n ama wapmañn+ kuuktok n+ mukuk en wakan gw+l+lam t+iñmen!

Anutu kunum g+nañ patak endok koi t+ke-lona!” ✱

¹⁰ Yesul+ Jerusalem it kwelan ama wapmañ nom+ik lo tomb+mbi, w+nasi g+i+kt+ win ka sil+k+iñmbi, “Win nin?” e-nand+iñg+l+iñ. E-nandumbi,

¹¹ amatam k+m+n wopumd+ tambane e-ta-ñañg+l+iñ, “Ñ+n plofet Yesu en Nasalet it kwet, Galili distrik nanin.”

Yesul+ tapma ilan gemb+n daut semguk

¹² T+mbi Yesul+ tapma it sañ jimba g+nañ lombi, k+m+l+ tua t+mbi, m+nem kena ti-pak+l+iñ lo yamb+mbi, nandum tuop n+m t+iñguk. W+nd+iñda endi ama tapma t+nd+i+lok nepenepek k+m+l+m tuañg+l+iñ g+i+ik ep klembi, ama m+nem tambo m+iñ kena t+iñg+l+iñ endok k+m+i+k+m+tsi wak+it mon+ik tuatualok k+m+i+k+iñ endok pipapats+ w+l+ tombol+mbi,

¹³ ñ+iñd+iñ enguk, “Anutulok manda no ñ+iñd+iñ youyoulin patak, ‘Nokok itna win nan-wowon t+nd+i+lok it een’. ✱ Gan k+m+l+ tua ama s+nd+i it ñ+n t+mb+m kumbu amalok pat-semb+ it nom+ik t+lak.”

¹⁴ Yesul+ tapma it sañ jimba g+nañnan pal+ñ+l+mbi, ama kes+it n+m kuñg+l+iñ g+i+ ama daus+ sipm+i+ipm+n endi endoñ b+umbi, ep t+mb+ k+ndem dañguk.

¹⁵ T+mbi wembe gwañgwa wand+iñ pak+l+iñ endi ñ+iñd+iñ k+i+iñg+l+iñ, “Ama wapmañ Devittok Komblin endok koi t+ke-low+it!” Tapma ama bies+ g+i+ end+i+k+ñe nand+i-tale ama end+ manda win nand+i+mbi, Yesu kundit k+ndem engano asup t+iñguk win kañbi, g+nañj+ komba d+umbi,

¹⁶ ñ+iñd+iñ n+i-nand+iñg+l+iñ, “End+ Mesia ganañ win d+ik nand+lañ ba?” Eumbi tambane enguk, “Ba win nand+let ñak. Gan s+nd+la Ama Wapmañ Devitt+ Wopumla ñ+iñd+iñ n+iñguk win pinapi nand+i-kamalañ bek, ‘D+ik wembe gwañgwa tip ba wopum ep t+mb+ pañg+taumbi, gan-t+ke-loumbi k+ndem dalak.’” ✱

¹⁷ W+nd+iñ embi, ama bies+ yambimbi, Jerusalem nanin Betani it kwelan ñambi, wand+iñ douñguk.

Yesul+ komba fik no n+suambal+mbi yañetañguk

¹⁸ Kwet salaumbi, Yesul+ Jerusalem undane ñañ+pi, nanañ gawat t+iñguk.

¹⁹ T+mbi deium ñaumbi, komba fik no telak pawan pal+mbi kañguk. Kañbi, ñas+iñgan kuseinan ña bienla deium loumbi, lonj+ ka-t+l+api, sakgot kañguk. Kañbi, komba fik n+suambapi eñguk, “D+ik bienga nombo n+m lal+u+kañ, n+m s+n+k.” Eumbi, wolongan komba fik wal+ yañetambi k+m+iñguk.

✱ 21:5: Aisaia 62:11, Sekeraia 9:9 ✱ 21:9: Kap 118:25-26 ✱ 21:13: Aisaia 56:7 ✱ 21:16: Kap 8:3

²⁰ Gwañgwañiilí wín ka silikñembi eñgíliñ, “Nítek tímbe, komba fik ñalaí platik síník kímbe yañetalak?”

²¹ Eumbi, Yesulí tambanembi enguk, “Nak biañgan síník sanba: tíkap síndí gíñañ típet ním tímbe, Anutu biañgan nandí-kílikíki tíñmí-kunelíñda, nak kundit komba fik ñala tí wíndíñgangot síndí bo tínelíñ. Tímbe wakangot ním ya. Tíkap síndí kwet jañgín ñala ‘Mílapi, tuk kimbíñ gíñañ pí!’ nímbe, gumañ wolok tuop indawík.

²² Síndí Anutula nepek no ba no tímbe tok nímolo tí-ñímbe, nandí-samek tok nandí-kílikíki tañda, wíndíñ inda-samekak.”

Yesulí nindok manla kena pa tínguk wala ní-nandíñgíliñ

²³ Yesulí tapma it sañ jímbe gíñañ lombi, amatam ení-daut tí-semguk. Ení-daut tí-sem-palíñ-ímbe, tapma ama biesí gíta Islael amalok ama biesí endí endoñ bímbi, ní-kañbí eñgíliñ, “Nindí ganbímbi, kundit ñandin pa tílañ? Ba nindok mandanla ba gembínla wíndíñ pa tílañ?”

²⁴ Eumbi tambane enguk, “Nak bo nepek nola san-nandutet. Díndím tambane naní-netañda, nak bo nindok mandala kundit wandin síník pa tílet wín sanbetet.

²⁵ Nindí Yoane nímbe, amatam tuk í-semguk? Wín Kunum Molomdí ba ama nolí?” Wíndíñ eumbi, kusei kím-pí, ní-síñgan dombí tañan tímbe eñgíliñ, “Níndí ‘Kunum Molomdí’ wíndíñ eneñda, endí ñíndíñ ní-ní-nandutak, ‘Wíndíñda síndí nekta Yoanelok mandan ním nandí-dasiñgíliñ?’

²⁶ Gan níndí ‘Ama nolí Yoane nímbe kena tínguk’ wíndíñ eneñda, amatam kímín wopum Yoanela pofet nandíñmañ endí nítek tí-nímnelíñ walañgot mísí-netamíñ.”

²⁷ Wíndíñda endí Yesu níndíñ tambane níñgíliñ, “Nindí Yoane nímbe, tuk í-semguk wín níndí ním nandamíñ.” Eumbi enguk, “Ale, wíndíñda nak bo nindí nanbímbi, kundit pa tílet wín ním sanbetet.”

Yesulí Juda ama biesílok gíñañ kwambíñjí e-dakleñguk

²⁸ Yesulí yousímbi, Juda ama biesíla enbí eñguk, “Síndí kasat ñala nítek nandañ? Ama nolok níñañíit típet kuñgím-k. Tímbe tualoñ ña níndíñ nínguk, “Tua, dík man ñambi, wain kena tí!”

²⁹ Eumbi, jíjup tínguk, gan síngimek endí gíñañ tambaneumbi, ña kena tínguk.

³⁰ Tímbe besetti monaloñ ña wíndíñgangot nímbe, beula nínguk, ‘Ale, ñautet.’ Endí wíndíñ eñguk, gan ním ña nguk.

³¹ Síndí nítek nandañ, gwañgwa níndí beulok man tañgoneñguk?” Eumbi, endí eñgíliñ, “Tualí.”

Tímbe Yesulí enguk, “Nak biañgan sanba: takis epep ama ba tam telak jóngolok endí síndok kwesi kí-jannan Anutu enlok gíngít indaumbi yambí-díkñelak.

³² Kusei níndíñda tímbe wíndíñ indalak: Yoanelí bímbi, díndím kuñgulok telak daut samumbi, síndíla mandan nandum lal tínguk, gan takis epep ama gít tam telak jóngolok endíla mandan wín nandímbi tíke-kíliñ eñgíliñ. Síndí nepek wín kañgíliñ, gan gíñañjí ním tambanembi, Yoanelok mandan nandímbi ním tíke-kíliñ eñgíliñ.”

Yesulí tapma ama biesí gít Falisi ama endí wain kena ka-díkñe ama kolasi wandin eñguk

³³ Yesul+ yous+mbi, tapma ama bies+ ba Falisi amala enbi eñguk, “Nak e-yout manda no sanbambi nand+w+it. Kena molom noli wain kap kwet nolok t+ipiñguk. T+ipi-talembi, sañ im g+imbunembi, wain tul wis+idottok kwet no k+indipi, kena ka-d+ikñelok it ombap kloñ no kawatt+ k+indil+im ikuk. W+ind+ñ ti-talembi, kenan w+in ka-d+ikñelok kis+i plon k+m+ipi, kwet mayañgan nolok ñañguk.

³⁴ Ña kuñ+il+mbi, bien mepmettok nain indaumbi, kena gwañgwañii d+iw+ind+ wain bien enlok mepmettok ka-d+ikñeloañ en-mul+im b+mbi, wain kena g+inañ tomgil+ñ.

³⁵ T+imbi ka-d+ikñe end+ gwañgwa en-mumul+in w+in epmbi, no w+ipi, no w+il+ k+imb+mbi, no kawatt+ wik+il+ñ.

³⁶ W+ind+ñ t+imb+mbi, kena molomdi gwañgwa d+iw+in nombo en-mukuk. Kunakunats+ w+in gwañgwa dama en-mukuk yapma klembi, asup en-mul+imbi b+ tomb+mbi, kundit w+ind+ñgangot t+semgil+ñ.

³⁷ Siñgi s+in+ik end+ enlok n+ññañ s+in+ik n+imupi, ñ+ind+ñ nand+ñguk, ‘N+ññanañ ña tomb+mbi kañbi, giñgiñgan t+ñm+inekali+ñ.’

³⁸ T+imbi ka-d+ikñel+ n+ññañ w+in kañbi, n+is+ñgan ñ+ind+ñ eñg+il+ñ, ‘Gamanda end+ wakan kena ñolok molom t+imbekak, wala t+imbi n+ind+ en w+ipi, kenan ñ+in n+inlok giñgit kasilema.’

³⁹ W+ind+ñ embi t+ikeñ+ipi, kena g+inañ nanin munjut munjut ñakap, kena pawan w+il+ k+imguk.”

⁴⁰ Yesul+ w+ind+ñ embi en-nand+mbi eñguk, “Wain kena molomdi undane b+imek, ka-d+ikñe w+in n+itek t+semekak?”

⁴¹ Eumbi n+ñg+il+ñ, “Nepek kolan s+in+ik t+ñg+il+ñda t+imbi end+ bo kolan s+in+ik yand+pmum k+m-talenekali+ñ. T+imbi end+ kena ka-d+ikñe komblin k+indem ep kas+ilembi, kenan endok kis+inan k+m+il+mbi, wain bien mepmettok nain indaumbi, nain tuop end+ bien d+iw+in enlok mel+im t+kunekali+ñ.”

⁴² T+imbi Yesul+ enla manda embi enguk, “Anutulok manda youyoul+in patak ñ+in s+ind+ pinat nand+mbi kamalañ bek, ‘Molom en ñ+ind+ñ t+imb+ indañguk:

it k+indik+indit amal+ ita kawatt+ t+ind+in nola kena n+imnat embi siñgi w+il+img+il+ñ,

gan kawat wal+ ta d+iw+in g+it+ik yapma klelak.

N+ind+ w+in kanambi, kundit g+it+ikñ+in t+lak.’ * †

⁴³ Manda wolok tuop it k+indik+indit amal+ kawat w+in siñgi w+il+img+il+ñ, w+ind+ñgan s+ind+ nak siñgi w+it-namgil+ñ, wala t+imbi nak ñ+ind+ñ sanba nand+w+it: S+ind+ Anutulok giñgit+ñii ku-ta-bañ, gan end+ pipapipat w+in sapma t+ikembi, amatam no n+ind+ endok manda tañgonembi bien t+imbi indañ enda emekak.

⁴⁴ Ama noli kawat wolok plon pi w+ilekta en w+il+ m+inanda taleuk. Ba kawat wal+ ama nolok plon p+iw+ikta, kawat wal+ ama w+in w+il+ g+akñe-taleuk.” †

⁴⁵ Tapma ama bies+ git Falisi ama end+ Yesul+ e-yout manda eñguk w+in nand+mbi, “N+indañgan elak” w+ind+ñ nand+mbi,

⁴⁶ t+ikenepi nand+ñg+il+ñ. Gan amatam k+m+n wopum end+ Yesula plofet no w+ind+ñ nand+ñm+ñg+il+ñ, wala t+imbi Falisi amal+ amatamdi mik t+semnel+ñ wala m+is+mbi, n+im t+ikeñg+il+ñ.

* 21:42: Kap 118:22-23 † 21:44: Nand+tale ama d+iw+ind+ ñ+ind+ñ eañ: Matayo en sambat w+in n+im youkuk.

22

Kunum Molomdi en-tiañelak wïn Yesuli nïm nandi-kïmkïmnelïñdok eñguk

¹ Yesuli yousïmbi, nombo ama biesïla e-yout mandali manda enïñïpi, ñïndïñ eñguk,

² “Kunum Molomdi gïñgïtñii yambi-dïkñelak wïn ñïndïñ: ama wapmañ nolok nïñañli tamïn tikeup tïmbïmbi, wapmalï kena gwañgwañiilï nanañ sina wopum tïñmïnelïñdok embi,

³ manda kïmïpi, yokti nanañ wïn nanelïñdok en-tiañeñguk. Tïmbi nanañ nanalok nain indaumbi, yokñiilï bïnelïñdok kena gwañgwañiilï en-mulïmbi ñañgïlïñ. Gan yokñiilï bïmbïla kunjit tambi, nïm embi gïñgïnem pakïlïñ.

⁴ Tïmbi ama wapmañdi bïndambo kena gwañgwa dïwïn bo en-mupi, yokñii ep tiañeñguk enda ñïndïñ enïnelïñdok enguk, ‘Nandañ. Nak nanañna ip tï-wïlï dïkñet. Nokok bulmakau wapai sim ba nïñañ dïwïn no gwok galkñat yandïp si-talembe, nepek gïtik tï-jumït tï-sam-talemïñ. Sïndï bïumbi, nïñanalï tam tïmbetak en gïta na sïlïsilï tïna!’

⁵ En-mulïmbi, kena gwañgwañiilï ña manda eñguk wïndïñ engïlïñ, gan yokñiilï mandanjï nandi-kïmnebi ñañgïlïñ. Dïwïndï nanañ kenanjïnan ñañgïlïñ, dïwïndï mïnem kenanjïla ñañgïlïñ.

⁶ Tïmbi dïwïndï ama wapmañdok kena gwañgwa wïn epbi kolan tï-sembe yandïp kïmgïlïñ.

⁷ Wïndïñ tïmbïmbi, ama wapmañdi gïnañ komba dïumbi, mik amañii en-mulïmbi ña ama kena gwañgwa yandïpgïlïñ wïn yandïp talembe, isï kwesï wakït sium dïñguk.

⁸ Tïmbïmbi ama wapmañdi kena gwañgwañiilï dïwïnda ñïndïñ enguk, ‘Yoknailok nanañ sina tï-sem-talet, gan ama nak en-tiañeñgut endï kïndesï nïm.

⁹ Wïndïñda sïndï telak mannan ñambi, amatam yambïnetañ tuop entiañeum bïmbi, wapatamdok sina dum nanañ nambït.’

¹⁰ Eumbi, kena gwañgwañiilï enguk tuop telak man tuop ñambi, amatam kïndesï ba kolasï yambïñgïlïñ gïtik ep kïmïn tïmbi yanañgïlïmbi, nanañ nanala bïmbi, it gïnañ tokñeñgïlïñ.

¹¹ Amatam it gïnañnan lo pi palïñlïmbi, ama wapmañdi yambep loñguk. Lombi yambïñïpi kañguk wïn: ama nolï dasindasin nain wolok dïndïm sïnik yokñiila emgïlïñ wïn nïm dasimbi, bï pipalïm kañbi

¹² nï-nandïñguk, ‘Notna, nïtek tïmbi dïk dasindasin gamït wïn nïm dasimbi bïñ?’ Eumbi, ama walï manda nïmnat palïmbi,

¹³ ama wapmañdi kena gwañgwañiilï enbi eñguk, ‘Sïndï kii kesi toalï topbi, pawan kolï pïmbi, kïlïm gïnañ palen.’” Yesuli e-yout manda wandin embi yousïmbi eñguk, “Kïlïm gïnañ amalï mano kwïlïm tïmbi, manjï sï-gïlïm danekalïñ.

¹⁴ Nandañ. Kunum Molomdi amatam asup en-tiañelak, gan noñgan noñgan mandan nandïmbi bañ endïñgot ep kasïlelak.”

Falisi amalï Yesu sïsoñ tïñmïnep nandïmbi, takis mïnem kïmïkïmïttok plon nï-nandïñgïlïñ

¹⁵ Tïmbi Falisi amalï Yesu manda plon kïmïtnelïñdok nandïmbi, ña kïmïn tïmbi, mandali sïsoñ tïñmïnepi e-sambat tïñgïlïñ. Tï-talembe,

¹⁶ nⁱsⁱl^ok gwañgwanjii dⁱwⁱn gⁱt ama wapmañ Elot endok sambalii dⁱwⁱn * en-mulⁱm^bi ñambi nⁱñgⁱlⁱñ, “Endaut, nⁱndⁱ dⁱk^ok kusaka nandamⁱñ, dⁱk juluñ manda nⁱm embi, biañgangot pa elañ, Anutulⁱ nⁱndⁱ nⁱtek kuneñdok nandⁱlak wⁱn lolon ba pⁱm^bin gⁱtⁱk mⁱsⁱmⁱsⁱ nⁱmⁿat tuopkan nⁱnⁱ-daut nⁱm tⁱ-nⁱm^lañ.

¹⁷ Wala tⁱm^bi gan-nandⁱnambi nⁱn^bekañ: Romalok ama wapmañ Sisa enda takis mⁱnem mamⁱñ wala nandum dⁱndⁱm elak ba nⁱtek?”

¹⁸ Wⁱndⁱñ eumbi, Yesulⁱ kolan tⁱñmⁱnepi nandⁱñgⁱlⁱñ wⁱn ka-nandⁱm^bi enguk, “Sⁱndⁱ ama manjⁱ manbenjⁱ malet nomⁱk, mandalⁱ sⁱsoñ tⁱ-namnepi bañ ba?”

¹⁹ Takis mⁱnem pa kⁱmⁱkamⁱñ mⁱnem wⁱn no daut namⁱt” eumbi, mⁱnem kwandai satnin no ña tⁱke bⁱ daulmⁱñgⁱlⁱñ.

²⁰ Tⁱm^bi Yesulⁱ en-nandⁱm^bi eñguk, “Mⁱnem plon ama walan gⁱt kot kundit wⁱn nindoñ?”

²¹ Eumbi nⁱñgⁱlⁱñ, “Wⁱn Sisaloñ”. Wⁱndⁱñ eumbi enguk, “Ale, Sisalok gⁱñgⁱt wⁱn Sisala tambane mⁱnekalⁱñ, tⁱm^bi Anutulok gⁱñgⁱt wⁱn Anutula tambane mⁱnekalⁱñ.”

²² Wⁱndⁱñ eumbi, nandⁱ piasat tⁱm^bi bimbi pⁱ ñañgⁱlⁱñ.

Sadusi amalⁱ Yesu sⁱsoñ tⁱñmⁱnep nandⁱm^bi, kⁱmⁿan nanin mⁱlamⁱlattok plon nⁱ-nandⁱñgⁱlⁱñ

²³ Sandap wolondañgan Sadusi ama dⁱwⁱn endⁱ Yesuloñ bⁱñgⁱlⁱñ. (Ama walⁱ ‘Ama sembañ endⁱ nⁱm mⁱlamⁱlattok’ wⁱndⁱñ pa eañ.) Endⁱ Yesuloñ bⁱm^bi, ñⁱndⁱñ nⁱ-nandⁱm^bi

²⁴ eñgⁱlⁱñ, “Endaut. Endⁱkñe manda Moselⁱ kⁱmⁱt-nⁱmguk walⁱ ñⁱndⁱñ elak: ama nolⁱ yamⁱn pap sembilakta, endok sambat nⁱm talenelⁱñdok kwayañlⁱ endok tamⁱn kanjalⁱ tⁱkembi, dallok kⁱnjan gwañgwa bⁱsat ep tⁱm^bi indanekalⁱñ. ✱

²⁵ Wⁱndⁱñda, dakwaya kⁱt tambon tⁱpet endⁱ ñolok kuñgⁱlⁱñ. Tⁱm^bi tualⁱ tam no tⁱkembi kukap, komblin nⁱmⁿat yamⁱn papi sembiñguk. Sembumbi, monalⁱ tam wakangot tⁱkeñguk.

²⁶ Tⁱkembi, endⁱ bo wⁱndⁱñgangot yamⁱn papi sembiñguk. Tⁱm^bi gwik endⁱ bo wⁱndⁱñgangot tⁱñguk. Tⁱm^bm ña gwik konjok endok plon taleñguk.

²⁷ Endⁱ gⁱtⁱkkandⁱ sembiⁱ-taleumbi, siñgi sⁱnⁱk tam walⁱ bo sembiñguk.

²⁸ Ale, dⁱk eumbi nandⁱna: dakwaya endⁱ gⁱtⁱktⁱ tam wⁱn tⁱkeñgⁱlⁱñ, wala tⁱm^bi ama sembiñgⁱlⁱñ endⁱ mⁱlamⁱlat nainnan mⁱlalimbi, ama kⁱt tombon tⁱpet endoñ nanin ama nindⁱ sⁱnⁱk tam wⁱn tⁱkeukak?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Sⁱndⁱ Anutulok mandan youyoulⁱn patak wⁱlok kusei ba endok gembⁱn nⁱm nandⁱ-dakleañ, wala tⁱm^bi mⁱlamⁱlatta nandumbi kamalalak.

³⁰ Amatamdⁱ kⁱmⁿan nanin mⁱlatmek endⁱ kunumdok añelo nomⁱk wapatam nⁱm pa tⁱnekalⁱñ.

³¹ Tⁱm^bi ama sembiⁱm^bi mⁱlatnekalⁱñ wⁱlok kandañ Anutulⁱ manda ñⁱndⁱñ sanguk wⁱn sⁱndⁱ pinat nandⁱm^bi kamalañ bek,

³² ‘Natna Anutu wakan Ablaam wakⁱt Aisak ba Jekop endⁱ nan-wowoñ tⁱ-namañ.’ ✱ Endⁱ bep pañnii kwelan nombo nⁱm kuañ endok plon wⁱndⁱñ eñguk. Tⁱm^bi ama kaik kuañ endⁱñgot Anutu nⁱ-wowoñ tañ, ama sembiⁱsembⁱn endⁱ nⁱm.”

* **22:16:** Falisi amalⁱ takis minem Roma ama wapmañda mⁱmⁱn wala nandum piumbi, Elottok sambaliliⁱ wala nandum kⁱndem dañguk. ✱ **22:24:** Lo 25:5, Stat 38:8 ✱ **22:32:** Kisim Bek 3:6,15,16

33 Amatamdi Yesuli nanandi emguk win nandi-ambi, nandi-git+ngit+ik e t+ngil+in.

Falisi amal+ Anutulok mandan plon Yesu sisoñ t+ñm+inipi t+tlak+il+in

34 Yesuli Sadusi amalok manji masipm+ingukta, Falisi amal+ win nandi-ambi, bi kim+n timbi, Yesuloñ b+ngil+in.

35 Endoñnan nanin no endi endikñe manda nandi-tale ama. Endi Yesu sisoñ t+ñmep n+nanandi-ambi eñguk,

36 “Endaut. Endikñe manda nek ñali sin+ik dama timbi, loloñ sin+ik t+lak yañ?”

37 Eumbi n+nguk, “S+ndi g+inañji wak+it g+inañji tip ba nanandi+nji git+ik Wopum Anutunji endok biñm+inekal+in.” *

38 Endikñe manda wali dama sin+ik timbi, loloñ sin+ik yañ.

39 Timbi endikñe wandiangot no win ñ+nd+in, ‘D+ik d+itnala nandi+lañ, w+nd+ingangot nokala nandi+ñmekañ.’ *

40 Moseli endikñe manda git+ik kim+it-n+mguk ba plofet amal+ nanandi n+mgil+in wolok bien endikñe t+pet wali n+n+ dakleam+ik.”

41 Falisi amal+ kim+n ti-pal+ñ+il+imbi, Yesuli ñ+nd+in en-nandi-ambi

42 eñguk, “Mesia Anutul+ amatamñii epeplok n+mbi taleñguk win s+ndi enda n+tek nandañ? En nindok komblin?” Eumbi n+ngil+in, “Endi ama wapañ Devit endok komblin.”

43 Eumbi enguk, “W+nd+inda kusei n+tektok D+nd+im Woñdi Devittok g+nan nanand+n timbi daklembi, enlok komblin win ‘Wopumna’ k+timbi, ñ+nd+in eñguk,

44 ‘Wopum Anutul+ Wopumnala ñ+nd+in n+nguk, D+ik k+itna d+nd+im kandañ pipal+imbi, nak kanj+kkai d+kok kapmainan yap+ilambi patnekal+in wolok tuop.’ *

45 Manda wolok tuop Devitti Mesiala ‘Wopumna’ k+it+nguk, wala timbi Mesial+ n+tek Devittok kombingot t+mbek?”

46 Eumbi, ama biesi git+ikti manda tambon no tambane n+nel+ñ+dok tuop n+im. Timbi nain wolondañgan kusei k+m+pi, mandal+ sisoñ t+ñm+inipi ekaeka d+w+in t+nep m+simbi kak biñg+il+in.

23

Yesuli Falisi g+ta end+ikñe manda nandi-tale amalok ep t+nd+inji juluñgan w+n e-dakleñguk

1 Timbi Yesuli gwañgwañii g+ta ama kim+n wopum ti-pak+il+in enda ñ+nd+in enguk,

2 “Falisi git end+ikñe manda nandi-tale ama endi Moselok k+njan ipi, end+ikñe manda san-daut ti-samañ.

3 Wala timbi manda sanañ win git+ik t+ke-kunekal+in, gan ep t+nd+inji n+tek tañ win n+im kim+it-klembi t+nekal+in. Nekta, endi end+ikñe manda san-daut ti-samañ, gan nis+ manda win n+im t+ke-kuañda timbi.

4 End+ikñe manda s+nda san-daut ti-samañ win nepek m+lap win sind+ingot tañgonel+ñ+dok samañ wandin. Gan nis+ sep timb+ pañg+itanel+ñ+dok k+it kim+it no t+nepi n+im nandañ.

5 Nepek tañ git+ik win endi amal+ yamb+imbi e-k+ndem da ti-semnel+ñ+dokgot pa tañ. S+ndi Falisi git end+ikñe nandi-tale ama endok

kama besañ ba dama immisi w+n kañ ba? * W+n wopum s+n+k! T+mbi kuñgunji Anutu biñmañ w+n inda-dakleuptok endi dasindasinji kusip bleblememat ombapli t+nd+n w+n pa dasiañ.

⁶ T+mbi sina wopum indalaknan ba it kiyau g+nañ endi pipapat daman-dama pakañ wolokgot pipatnepi nandañ,

⁷ t+mbi amatam kim+n kwelan yambañ endi we sembi giñgiñgan ti-semneliñdok ba kosi eu loumbi, 'endaut' pa en+neliñdok nandañ.

⁸ Nandi+w+: ama noñgan endiñgot sindok sandautsi s+n+k, t+mbi sindi gitik dakwayañgot, wala t+mbi amatamdi sindok kosi eu loneliñdok 'nin+ndaut' windiñ n+m san+nekalñ.

⁹ Windiñgangot sindi kwelan ñolok ama nola 'Bepni' n+m kit+nekalñ. Bepsi noñgangot endi kunum g+nañ patak.

¹⁰ T+mbi bo amatamdi sinda 'telak damani' n+m san+nekalñ. N+m. Sindok telak damanji w+n noñgan endiñgot, w+n Mesia Anutul+ en sepmektok ni-mukuk en wakan.

¹¹ Sindok ama lolonji+ sindok kena gwañwanji kuukak.

¹² No en enlok koi t+ke lolakta, Anutul+ endok koi t+ke piukak. T+mbi no en kayomb+nenmbi kulakta, Anutul+ endok koi t+ke loukak."

¹³⁻¹⁴ Yesuli yous+mbi enguk, "Endikñe manda nandi-tale g+ta Falisi ama sindi kilañmet! Ama manji manbenji malet nom+k sindi amatam kunumdok yama sip semañ, w+n s+n+ Kunum Molomdok giñgit n+m indañ, gan amatamdi endok giñgit indanep nandañ w+n telak masip ti-semañ, wala t+mbi Anutu en mek sambekak. †

¹⁵ Endikñe nandi-tale g+ta Falisi ama sindi kilañmet! Ama manji manbenji malet nom+k sindi gwañwanji+ noñgangot t+mbi indaneliñdok kwet tuop ba tuk kimb+ñ dikñembi ku-taleañ. Sindi kolandok giñgit tañ, t+mbi ama noli gwañwanji+ indambi, nanand+nji git ep t+nd+nji+ kim+it-kle-talalak sindi en t+mb+m kolandok giñgit t+ñ+pi, sapma klembi, kola s+n+k talak.

¹⁶ Ama dausi sisipm+n nosiila telak daut semañ sindi kilañmet! Sindi ñ+ndiñ eni-daut ti-sembi tañ: t+kap ama noli ñ+ndiñ eup nandi+lak, 'Nak Anutulok dainan windiñ ba windiñ t+mbetok e-kwamb+ñ da t+let', gan endi Anutulok koi kit+up m+s+mbi, tapma ittok plon e-gemb+lalakta, endi manda w+n k+ndem lapilektok tuop. Gan t+kap endi nepenepek goll+ t+nd+n tapma ilan pakañ wolok plon manda e-kwamb+ñ dalakta, endi manda w+n lapilektok tuop n+m. Sindi windiñ pa eni-daut ti-semañ.

¹⁷ Sindi ama dausi sisipm+n g+ta kamas+! Anutulok dainan nek ñali loloñ s+n+k? W+n nepek goll+ t+nd+n wali loloñ s+n+k, ba tapma it wali loloñ s+n+k? Nepek goll+ t+nd+n wali tapma ilnan n+m pal+mda, wali loloñ n+m t+mbek yañ.

¹⁸ T+mbi bo ñ+ndiñ eni-daut ti-semañ, 'Amali sisuet plon manda e-kwamb+ñ dalak, endi manda w+n k+ndem lapilektok tuop. Gan t+kap endi tapma no sisuettok plon kim+lim patak wolok plon manda e-kwamb+ñ dalakta, endi manda w+n lapilektok tuop n+m'.

* **23:5:** Juda amal+ kama besañ ba dama immisi bit gw+lapti t+mbi, Anutulok manda di+w+n (Kisim Bek 13:1-10, 13:11-16, Lo 6:4-9, 11:13-21) pepa plon youpi, wolok g+nañ dasimbi, n+molo t+nd+lak nainnan dasiañgiñ. † **23:13-14:** Nandi-tale ama di+w+ndi+ manda kusip no gamañgot patak eañ. W+n ñ+ndiñ. "Endikñe manda nandi-tale g+ta Falisi ama sindi kilañmet! Ama manji manbenji malet nom+k sindi n+molo ombap amal+ sambi-nandi t+neliñdok tañ, gan tam kanjak juluiñt ti-sembi, isi yapma t+keañ, wala t+mbi kolanji+lok tuan ombi-tikenekaliñ w+n ama di+w+ndok tuan makleukak."

19 Sɪndi dautsi sipmɪn. Anutulok dainan nek ñali loloñ sɪnik? Wɪn tapma wali loloñ sɪnik, ba sisuet wali loloñ sɪnik? Tapma wɪn sisuettok plon nɪm kɪmɪlɪm palɪmda, wali loloñ nɪm tɪmbek yañ.

20 Wala tɪmbi no en sisuettok plon manda e-kwambiñ dalakta, endi sisuet wakɪt nepek gɪtik wolok plon kɪmɪlɪm pakañ nepek wolok plon mandan e-kwambiñ dalak.

21 Tɪmbi no en tapma ittok plon manda e-kwambiñ dalakta, endi tapma it wakɪt Anutu en wolok kulak endok plon manda e-kwambiñ dalak.

22 Tɪmbi no en kunumdok plon manda e-kwambiñ dalakta, endi kwet wolok Anutuli pipapi, kunum kwet yambi-dɪkñelak wakɪt Anutu enlok plon manda e-kwambiñ dalak.

23 Endikñe nandi-tale ama gɪta Falisi ama sɪndi kilañmet! Anutu en mek sambekak. Ama manji manbenji malet nomɪk sɪndi nepek gɪtik kasɪleañ wɪn danbɪm, kɪt tambon tambon tɪmbɪmbi, tambon noŋgan Anutulok pa mañ, wɪn nepek tipnam gwasap wandin tuan wopum nɪmnat wɪn bo sɪndi nɪm kamalañ. Wɪndiŋgan sɪndi endikñe manda wandin kambak kɪmɪt-kleañ, gan endikñe manda Anutu enlok dainan loloñ sɪnik wɪn pa lapikañ. Endikñe manda loloñ sɪnik wali nosii kundit dɪndɪm ba mamasa ti-semneliñdok, tɪmbi Anutu tɪke-kwambiñ daneliñdok pa sanañ. Wɪndiñda sɪndi gembɪ kopi, endikñe manda loloñ wɪn kɪmɪt-klenekaliñ. Tɪñpi, endikñe manda dɪwɪn gɪtik wɪn bo nɪm nandi-kɪmnenekaliñ.

24 Sɪndi ama dautsi sisipmɪn wandin wali nosiila telak daut sembi, ñɪndiñ tañ: sɪndi endikñe manda tip mɪnam wɪn ka-kiliñ em kleañ, gan endikñe manda bien wopum sɪnik wɪn nɪm pa ka-nandi-dakleañ. Wɪndiñda sɪndi ama nolɪ kwɪnakam tip mɪnam sɪnik tuk wɪtna gɪnañ nanin tɪke kotak, gan kamel wopum wolok patak wɪn nɪm kañbi, tuk tɪke lombi, wakɪtañgan kɪmo elak en wandin!

25 Endikñe nandi-tale ama gɪt Falisi ama sɪndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomɪk sɪndi jawañ ba kambot pawañgot wɪlɪt-kiliñ tɪndɪn wandin, gan nepek kolan kusei kusei gɪnañji gɪnañ tokñe-patak, wɪn sɪndi ep tɪndɪnji kɪndem wolok walan pa tañ, gan ama piñpiñen sɪndi gɪnañji gɪnañ sɪnɪlañgot pa nandañ.

26 Falisi dautsi sisipmɪn sɪndi dama gɪnañji kambot gɪnañ nomɪk wɪn wɪlɪlɪmek, wolondamek pawan kɪndem daukak.

27 Endikñe nandi-tale ama gɪta Falisi ama sɪndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomɪk sɪndi ama sum no kawattɪ masipbi, pama satnin walɪ sapleñgɪlɪñ wandin. Pawan ka kɪndem danat, gan wolok gɪnañ ama kwandat gɪt nepek dañgalan wali tokñe-patak.

28 Wɪndiñgangot sɪndi amalok dausɪnan ep tɪndɪnji dɪndɪm walan tañ, gan ep tɪndɪnji juluñ ba tɪmɪpmɪlelɪ gɪnañji gɪnañ tokñe-patak.

29 Endikñe nandi-tale ama gɪta Falisi ama sɪndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomɪk sɪndi plofet ama damanin ba ama Anutulok dainan dɪndɪm kuñgɪlɪñ endok sum wɪn ti-kɪndem dam ti-jamilambi, sumnan pama kɪndem kɪndem kɪmɪpi,

30 juluñgan ñɪndiñ pa eañ, ‘Bep pañniilok nainnan kunemda, nɪni ep tɪmbɪ platambi, plofet ama nɪm yandɪp kɪmneñ.’

31 Manda wɪndiñ pa eañ wɪn ñɪndiñ inda-daklelak: bep pañjiilɪ plofet yandɪpgɪlɪñ, tɪmbi endok komblinji sɪndi enɪsɪ nomɪk kuañ.

32 Wala tɪmbi kɪndem a, bep pañjiilɪ plofet yandɪp kɪm kena kusei kɪmɪkɪlɪñ wɪn yousɪmbi, sɪndi ña tɪmbɪ taleukak!

33 Sɪndi malet upmat wandin! Anutuli manda plon sep kɪmɪlɪmbi, jɪmbiñdok gɪñgɪt tɪnekalɪñ wɪn sɪndi nɪtek maklenekaliñ? Wali tuop nɪm.

³⁴ Wɪndiŋda ñɪndiŋ sanba: nak plofet ama wakɪt ama nanandɪnɟat ba ama Anutulok telak san-daut taŋ sɪndoŋ en-mulambi baŋ. Gan sɪndi dɪwɪn yandɪp kɪmbi, dɪwɪn kloŋbat plon yandɪp kɪmnekalɪŋ. Dɪwɪn it kiyaunɟi ɡɪnaŋ ep waipbi, dɪwɪn it kwet ñanekekalɪŋ tuop ep klem ɡɪmɡɪm embi, yandɪp kɪmneliŋdok. Sɪndi kolan wɪndiŋ pa ti-semnekekalɪŋ,

³⁵ wala tɪmbi damasɪli ama dɪndɪm ɡɪtɪk yandɪpmɪu kɪmɡɪliŋ wolok tuan wɪn sɪndi ombi-tɪkenekalɪŋ. Ama yom nɪmnat damandama wɪli kɪmguk wɪn Abel. Tɪmbi siŋgi endi ama dɪndɪm asup yandɪp-ta-ñambi, siŋgi sɪnik endi Sekalaia Belekialok niŋaŋ tapma it wakɪt sisuet wolok boŋɟipsetnan wɪli kɪmguk.

³⁶ Nak biaŋgan sɪnik sanba: yandɪpmɪu kɪmɡɪliŋ wolok tuan wɪn amatam man ñɪndiŋɟita kuaŋ sɪndi ombi-tɪkenekalɪŋ.”

³⁷ Yesulɪ yousɪmbi eŋguk, “Jerusalem Jerusalem amatam sɪndi plofet ama yandɪp kɪmaŋ, tɪmbi ama Anutulɪ sɪndoŋ en-mulɪm baŋ wɪn kawattɪ yandɪp kɪm pa ti-semaŋ. Puput meŋli nɪñaŋii ep kamailak, wɪndiŋgangot nak nain asupgan sep kamaiuttok nandɪŋgut, gan sɪndi nɪm nandɪ-tale-namɡɪliŋ.

³⁸ Nandaŋ: Anutulɪ tapma isi biumbi, itgot pat-samekak.

³⁹ Nak ñɪndiŋ sanlet: sɪndi ñɪndiŋ nanɪnekekalɪŋ, ‘Molomdi ama ñɪn ana wapmaŋni kuuktok ni-mukuk en wakan gwɪlam tɪñmen!’ ✨ wɪndiŋ nanɪnekekalɪŋ, wolondam ek nombo nambɪnekekalɪŋ, damala nɪm.”

Kwet nain taletalenan Ama Wapmaŋ Yesulɪ undane tombekak

24

Kwettok nain taleupi tilak wɪn nɪtek ka-nandɪlok?

¹ Yesulɪ tapma it bɪmbi, pɪ ñaŋɪliɪmbi, gwaŋgwaŋiili endoŋ bɪmbi, it ɡɪtɪk tapma it saŋ jimba ɡɪnaŋ pakɪliŋ wɪn kauktok nɪŋɡɪliŋ.

² Eumbi enguk, “Ale. Nɪndi it kɪndem ñɪn ɡɪtɪk kana. Nak biaŋgan sɪnik sanba: nain indaumbi, it ɡɪtɪk kawat wopumdɪ tɪndɪn ñɪn ep wialɪmbi, kawat papuseneumbi, kawat noli nollok plon no nɪm gali-palekak.”

³ Tɪmbi Yesulɪ Oliv kwet jaŋɡɪn wolok lom pipalɪmbi, gwaŋgwaŋiili enɪsɪngan endoŋ bɪmbi nɪ-nandɪmbi eŋɡɪliŋ, “Nain neka sɪnik wɪndiŋ indaukak wɪn nɪnɪmbɪm nandɪna. Tɪmbi nek kundit no indaumeke wɪn ñɪndiŋ ka-nandɪnekamɪŋ: dɪkok undane tomtom nainga indaumbi, kwettok nain taleupɪ tilak?”

⁴ Eumbi, Yesulɪ tambanembi enguk, “Sɪndi ka-kɪliŋ embi kunekalɪŋ. Nɪm kaŋbi, ama noli sɪnda juluŋɪt ti-samek.

⁵ Neta, ama asuptɪ nokok kotna plon bɪ indambi, ‘Natna Mesia Anutulɪ nan-mulektok e-kwambɪŋ daŋguk wɪn nak ñakan’ wɪndiŋ embi, amatam asup juluŋɪt ti-semnekekalɪŋ.

⁶ Nain wolonda sɪndi mik ñasɪŋgan taŋ wolok ɡɪŋɡɪli wakɪt mik mayaŋgan taŋ wolok ɡɪŋɡɪt nandɪnekekalɪŋ, gan nɪm mɪsɪnekekalɪŋ. Nepek wɪn ɡɪtɪk indaindalok elet, gan kwet taletalelok nain wɪn gamamek indaukak.

⁷ Ama sambat noli sambat no ɡɪt mik minekekalɪŋ, ba ama wapmaŋ noli ama wapmaŋ no ɡɪt mik minekekalɪŋ, ba kwet nolok ba nolok nanaŋ map wopum indaukak, ba kwet mɪnjamɪnɟat tɪmbekak.

8 Gan nepek wɪn gɪtɪk indaukak wɪn tamdɪ gwaŋgwa tɪkenepi dama siŋgin gawat lakalakat nandañ wandin. Siŋgin gawat wopumgan wɪn siŋgimek indaukak.

9 Nain wolonda sɪndɪ gwaŋgwanai kuañda tɪmbi amatam gɪtɪktɪ nandɪ-kunjɪt wopumgan tɪ-sambi sepmbi, kanjɪksiilok kɪsɪnan sapɪɪmbi, dɪwɪn kena gɪm samnekalɪñ, dɪwɪn sandɪp kɪmnekalɪñ. Wɪndɪñ tɪ-sam tɪ-kuumbi,

10 sɪndoñnan nasɪ asuptɪ nanandɪ-kɪlɪktɪnjɪ biu pɪumbi, tambon tambon bola tɪ-sembi, nandɪ-kunjɪt wopumgan tɪ-sem-kunekalɪñ.

11 Tɪmbi plofet julunjuluñ asuptɪ indambi, amatam asup juluñɪt tɪ-semnekalɪñ.

12 Tɪmbi amatamdɪ tɪmɪpmɪle wopumgan sɪnɪk tɪnekalɪñda tɪmbi asup-gandɪ nosiila gɪnañjɪ tomo mɪ tañ wɪn nombo nɪm tɪnekalɪñ.

13 Gan no en wandigan embi gɪñgɪnembi, dɪñɪndam palekak, en wakan Anutulɪ nain taletalen indaumbi enlok tɪke-kɪmɪlekak.

14 Tɪmbi amatam gɪtɪk Anutulɪ yambi-dɪkɪneukak wɪn nandɪ-daklenelɪñdok endɪ gɪñgɪt manda kɪndem ñɪn kwet tuop eu sapakñelok nandɪlak. Sapakñe-taleumek, nain taletalen wɪn indaukak.”

Mɪlap wopum sɪnɪk indaukak

15 Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Nepek kolan papait tapma it tɪmbɪ kolaukak wolok plon plofet Daniellɪ manda no youp biŋguk patak. ✧ (No en manda youtet ñɪn pinalekak endɪ wolok kuseɪ nandɪ-kɪlɪñ ewɪn.) Wɪndɪñda sɪndɪ nepek kolan wɪn Anutulok ilnan kwel kɪnjannan ilɪm kanekalɪñ,

16 Judia distrik pakañ endɪ kwet jañgɪnnan pi ñanelɪñdok elet.

17 Tɪmbi kwet plon pakañ endɪ nepenesii metnepi isɪ gɪnañnan nɪm lonelɪñ,

18 ba kena gɪnañ pakañ endɪ saulonjɪ tɪkenepi isɪnan nɪm undane ñanelɪñ.

19 Tɪmbi nain wolonda tam mɪnjɪpsɪat ba gwaŋgwa num pa emañ endɪ blasɪñgandok.

20-21 Nain wolonda amatamdɪ mɪlap wopum sɪnɪk bemnekalɪñ, wala tɪmbi sɪndɪ nain wolokta nɪmolo pa tɪnekalɪñ. Nɪm kañbi, mɪlap wɪn gwi sasale ba Sabat pat-nandɪ nainnan inda-samumbi, pi ñañalok telak kɪmɪsip tɪ-samek, ñala. Mɪlap wandin wɪn kwet kuseɪ kɪmɪkɪmɪlinan nanin bɪkap ma ñɪndɪñgɪta no nɪm indaɪndan, gɪtikñin sɪnɪk indaukak. Tɪmbi wolok siŋgi kandañ bo mɪlap wandin nombo nɪm indaukak.

22 Tɪkap Anutulɪ nain wɪn ikan nɪm tɪmbɪ dumalaumda, amatam gɪtɪktɪ talenelɪñ. Gan endɪ amatam ep danbi enlok gɪñgɪt kasɪleŋguk enda tɪmbi nain wɪn tɪmbɪ dumalaukak.

23-24 Nain wolonda Mesia julunŋan ba plofet julunŋan endɪ indambi, nɪsɪlok kusaɪ tɪmbɪ dakle-semnelɪñdok amatam dausɪnan kundit gembɪnat engano sɪnɪk tɪmbi, julunŋɪt tɪ-semnekalɪñ. Tɪkap ama wandisɪ endɪ tuopta, endɪ amatam Anutulɪ ep danbi enlok gɪñgɪt kasɪleŋguk enda bo julunŋɪt tɪ-semnelɪñdok nandɪnekalɪñ. Wɪndɪñda tɪkap ama noli ñɪndɪñ sanbekta, ‘Yakñesɪ! Mesialɪ ñɪ patak!’, ba ‘Wɪ kawɪt! Endɪ da patak’ wɪndɪñ sanbɪmbi, manda wala nandum tlal tɪmbekak.

25 Nandañ. Nak nepek wandin indaukak wɪn itañgan san-talelet,

26 wala tĩmbi tĩkap endi ‘Yakñes! Mesiali kwet kambaññan silaninnan bi patak’ wĩndiñ sanĩnekalĩñda, wandiñ nĩm ñanekaliñ. Ba ‘Endi it ñolok gĩnañ patak’ wĩndiñ sanbiĩmbi, mandanjĩ nandum tlal tĩmbekak.

27 Kusei ñĩndiñda wĩndiñ sanlet: Amalok Nĩñañ endok tomtom wĩn pišapišat wandin, wala tĩmbi kwet kĩmĩli taleñguknan amatam gĩtĩkkandi wĩn kanekaliñ.”

28 Yesuli wĩndiñ embi, e-yout manda no ñĩndiñ eñguk, “Nepek wĩli kĩnguk patakñan klekakaktĩ kĩmĩn tĩmbiĩmbi, delok patak wĩn inda-daklelak.”

Amalok Nĩñañ endi indañgan tombekak

29 Yesuli yousiĩmbi eñguk, “Mĩlap wopum nain wolonda indaukak wali taleumek, maimdi bipmĩĩmbi, yakĩptĩ nĩm saleukak, tĩmbi dombonĩgĩptĩ kwesi bĩmbi bululup em piñekaliñ. Tĩmbi nepek kwambiñ dĩwĩn bamup silaninnan pakañ ep mĩnjaliĩmbi jĩlop talenekaliñ.

30 Wolongan nepek dĩwĩn no kunum plon indambi, Amalok Nĩñañli tombepi tĩlak wĩn tĩmbi dakeukak. Indaumek, kwelalok amatam gĩtĩkkandi wĩn kañbi, mĩsĩm mano tĩmbi kanekaliñ wĩn: Amalok Nĩñañ en Anutulok gembĩn ba kolsalen wopumnat mulukua plon piĩmbi tombekak.

☆

31 Tĩmbi mumumli wopungan pendĩlim kĩtĩmbi, endi añeloñii enmulĩm ñambi, kunum kwet kĩmĩli taleñguknan amatam enlok gĩñgĩt ep danbi kasileñguk wĩn ep kiut-talenekaliñ.

32 Sĩndi komba konelok plon nanandi ñĩn epnekalĩñ: endi sak kawai pi-taleumbi pakap, kii gayamdi tukñat tĩmbi, sak kaik indaum kañbi, wolonda maim nain indaupi tĩlak wĩndiñ nandañ.

33 Wĩndiñgangot sĩndĩla nepenepek gĩtĩk sanit wali indaum kañmek, Amalok Nĩñañli yamanan papi tombepi tĩlak wĩndiñ ka-nandiñekaliñ.

34 Nak biañgan sĩnik sanba: ama sambat ñĩndiñgĩta kuañ endi gama nĩm sembĩ-taleñliĩmbi, nepek gĩtĩk wali indaukak.

35 Kunum kwet paitekamĩk, gan mandanalĩ nĩm paipi, papat kwambiñ palekak.”

Amalok Nĩñañ endok tomtomñĩla tĩ-pañgĩpañgĩle kena tĩ-kuñgunlok

36 Tĩmbi Yesuli yousiĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Nepek wĩn dawanda sĩnik indaukak wĩn ama nolĩ nĩm nandĩlak. Kunumdok añelo gĩta Anutu enlok Nĩñañ endi bo wĩn nĩm nandañ, wĩn Bep en noñgandĩngot nain wĩn nandĩlak.

37 Amalok Nĩñañ endok tomtom nainnan nepek nek indaukak wĩn nepek Noalok nainnan indañguk wandin.

38 Tuk gwam gama nĩm indañliĩmbi, amatamdi nanañ tuk sina tĩmbi, wapa tam pa tĩngĩliñ. Wĩndiñ tĩ-kuñliĩmbi ñakap, Noa en kĩkeñ wopum kĩndikuknan loñguk.

39 Loumbi, gwam wopum suambi, amatam gĩtĩk ep walaiñguk nain wolondañgangot endi nek inda-semguk wĩn ka-nandi-tomgĩliñ. Wĩndiñgangot Amalok Nĩñañ endok tomtom naindi amatam nĩm mandĩ-paliĩmbi kaikan inda-semekak.

40 Nain wolonda ama tĩpet endi kena gĩnañ yakan paliñliĩmbi, no bĩmbi, no matĩkeukak.

41 Tĩmbi tam tĩpet endi yakan nanañ mĩndi-paliñliĩmbi, no bĩmbi, no matĩkeukak.

⁴² Sɪndɪ Wopumjɪli nain nekta sɪnɪk bɪ tombekak wɪn nɪm nandañ, wala tɪmbi ka-kɪliñ embi kunekalɪñ.

⁴³ Sɪndɪ manda ñɪn nɪm nandi-kamalanekalɪñ: it molomdɪ kumbu amali tim nain nekta sɪnɪk bɪup eŋguk wɪn nandɪwɪmda, endɪ kaik papi, kumbu ama mandɪ-palɪmbi, endɪ bɪm il wɪlɪ blaŋganeumbi, gɪnañ louktok tuop nɪm.

⁴⁴ Nɪm kañbi, sɪndɪ nain no ‘Endɪ nɪm bɪutak bek’ wɪndɪñ nandɪñɪlɪmbi, wolondamek en bɪ tombek, wala tɪmbi sɪndɪ nain tuop endok tomtomñɪla tɪ-paŋgɪpaŋgɪle tɪ-ta-kunekalɪñ.”

⁴⁵ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Sɪndɪ kena gwaŋgwa nanandɪ kɪndem ba mataŋgotanɔnat wandɪn kunekalɪñ. Molomdɪ kena gwaŋgwa wandɪn nola kena gwaŋgwa dɪwɪn yambi-dɪkɪneuktok kɪmɪpi, nanañ dandan nainnan sɪnɪk nanañ dan-semektok nɪmbi, molom en kwet nolok ñawɪk.

⁴⁶ Ña kukap, ilnan undane bɪmek kawɪk wɪn: kena gwaŋgwa walɪ molomdɪ nɪŋguk wolok tuop tɪmbɪmbi kaumbi, kɪndem dañmek.

⁴⁷ Nak biaŋgan sɪnɪk sanba: molomdɪ kena gwaŋgwa wɪn enlok nepenepeli gɪtɪk ka-dɪkɪneuktok nɪmbɪ taleukak.

⁴⁸ Gan tɪkap kena gwaŋgwa walɪ ama kolanda, endɪ gɪnañɪ ‘Molomna plakan nɪm undane bɪukak’ wɪndɪñ nandɪmbi,

⁴⁹ kusei kɪmɪpi, kena gwaŋgwa nolii yandɪpmek, tɪmbi ama tuk sañan nanalok en gɪta nanañ tuk nabek.

⁵⁰ Endɪ molom nain nekta sɪnɪk undane bɪukak wɪn nɪm nandɪlakta, endɪ nɪm mandɪ-palɪmbi, kaikan bɪ tombekak. Tombi,

⁵¹ kena gwaŋgwa wɪn tɪ-lamɪpi, ama Anutulok manda julunjululɪ taŋgoneaŋ en gɪta kɪmɪlɪmbi, mano kwɪlɪm tɪmbi, man sɪ-gɪlɪm daukak.”

25

¹ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Amalok Nɪñañ tombekak wolonda Anutulɪ amatam yambi-dɪkɪneukak wolok walan no ñɪndɪñ: ama no tam tɪndɪlok nain tombɪmbi, tam sim kɪt tombon tombon endɪ tɪpalanjɪ tɪkembali, tam nosɪ wapai tɪmbepi tɪŋguk endok ilan ñaŋgɪlɪñ. Ñam papi, wapailɪ bɪm enlok ilnan yanaŋgɪlektok mandɪŋgɪlɪñ.

²⁻⁴ Tam sim kɪt tombon endɪ kamasɪla tɪmbi, tɪpalanjɪŋgot tɪkembali, tul wɪlɪŋgɪlo gɪnañ no nɪm wɪpi tɪkeŋgɪlɪñ. Tɪmbi tam sim kɪt tombon endɪ nanandɪnjɪat, wala tɪmbi tɪpalanjɪ tɪkembali, tul wakɪt wɪlɪŋgɪlo gɪnañ wɪpi tɪkeŋgɪlɪñ.

⁵ Tɪmbi endɪ ama wɪn mandɪ ka-tɪlapi, gwasaeem douŋgɪlɪñ.

⁶ Dou-palɪñɪlɪmbi, tim bomup tɪmbɪmbi, kɪtɪkɪtɪ no ñɪndɪñ indaŋguk, ‘Ama bɪmbɪlok een en ip tamɪn naŋgɪp, ilnan ñauktok bɪlak, ipa mɪlap pɪm bɪmbi tɪmbɪ indawɪt!’

⁷ Tɪmbi tam sim endɪ nandɪ sɪlɪkɪnem mɪlapi, tɪpalanjɪ tɪkembali tɪ-dɪndɪm tɪŋgɪlɪñ.

⁸ Tɪmbi kamasɪlɪ nanandɪnjɪat enda ñɪndɪñ engɪlɪñ, ‘Nɪndok tɪpalanjɪ kɪmlak, wala tɪmbi sɪndɪ tul kambak wɪt-nɪmɪt.’

⁹ Eumbi, nanandɪnjɪat endɪ ñɪndɪñ engɪlɪñ, ‘Wɪn nɪtek tɪneñ? Nɪndok tɪpala tul wɪn tɪpala tɪpettok tuop nɪm, wala tɪmbi sɪndɪ tuatua ilan ñam sɪnlok tuawɪt.’

¹⁰ Tɪmbi endɪ tul tuanep ñañɪlɪmbi, ama walɪ tam gɪŋgɪt wɪlɪmɪŋgɪlɪñ enda bɪ tombi, tamɪn wakɪt tam sim tɪ-jumɪt tɪ-pakɪlɪñ wɪn enlok ilnan yanaŋgɪlɪmbi ñaŋgɪlɪñ. Ña amalɪ tam tɪmbepi nanañ sɪ-jumɪt tɪŋguknan it wolok loum, yama sipmu kwambɪñ daumbi, nanañ tuk na-pakɪlɪñ.

11 Palinñilimbi, tam kamasí kít tombon endí bo bímbe kítímbe, ñíndíñ eñgíñ, ‘Ama wopum, ama wopum, yama písat-nímíñ.’

12 Kítímbe enguk, ‘Nak biañgan sanba: nak síndí ním nandí-samlet.’”

13 Yesulí e-yout manda wíndíñ embi yousímbe enguk, “Síndí Amalok Níññañ endí dawanda síník bí tombekak wín ním nandíañda tímbe ka-kíñliñ embi mandí-kunekalíñ.”

Amalok Níññañí gamañ ním tomñílimbi, kenangot tí-kulok

14 Yesulí yousímbe, Amalok Níññañí tombekak nain wolok plon e-yout manda no ñíndíñ endí eñguk, “Ama nolí kwet nolok ñaupi, kena gwañgwañii en-tiañeum bíumbi, nepenepelí tambípi, ka-díkñeñmínelíñdok emguk.

15 Tíñípi, ama nola míñem kwandai 5,000 míñguk, nola 2,000 míñguk, tímbe nola 1,000 míñguk, wín kena tañ gembíñjí yambí-nandílak wolok tuop ka-díkñeñmínelíñdok emguk. Em-talembi, en yambímbe ñañguk.

16 Ñañílimbi, ama míñem 5,000 epguk endí wolongan kusei kímípi, míñem kena mímbe yousímímbe, míñem 5,000 nombo indañmíñguk.

17 Nollí no míñem 2,000 epguk endí bo míñem kena mímbe, míñem 2,000 nombo indañmíñguk.

18 Gan ama míñem 1,000 epguk endí wíne molomlok míñem wín ep ñambi, kwet gíñañ kíndit taplium pakuk.

19 Tímbe molomdí nain ombap kukap undanem bíñguk. Bímbi, kena gwañgwañii míñem emguk wala ep kímín tíñguk.

20 Tímbe ama míñem 5,000 mímín endí bímbi, míñem 10,000 daulmímbe eñguk, ‘Molom, dík míñem 5,000 namguñ. Tímbe nak wín epbí, kena mímwambi nombo yousímbe, 5,000 nombo indañguk.’

21 Eumbi, molomñílí ñíndíñ níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe, nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bímbi, sílisilí tina!’

22 Wíndíñ eumbi, kena gwañgwa míñem 2,000 mímín endí bo bí tombi, míñem daulmímbe níñguk, ‘Molom, dík míñem 2,000 namguñ, tímbe nak míñem wín kena mímwambi yousímbe, míñem 2,000 nombo indañguk.’

23 Eumbi, molomñílí ñíndíñ nínguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bímbi, sílisilí tina!’

24 Tímbe ama míñem 1,000 mímín endí bo bí tombi eñguk, ‘Molom, nak kusaka ñíndíñ íp nandílet: dík ama kunduwat. Dík nanañga ním típi nalañ, amalí tímbe indaumbi gamnelíñdok pa elañ. Tíñípi, amalí kwet nolok nanañ típium indalak wín yapma tíkelañ.

25 Wala tímbe nak díkok míñemga ním kañbí pailek wala mímímbe, kwet kíndípi, tapli sembam pakuk ñín tíke gam bílet.’

26 Wíndíñ eumbi, molomñílí manda ñíndíñ tambane níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kolan ba kunjitan! Dík kusatna ñándin bek wín nandílañ: nak nanañna ním típi nalet, amalí tímbe indaumbi namnelíñdok pa elet. Tíñípi, kwet nolok amalí nanañ típium indalak wín yapma tíkelañ.

27 Wíndíñda nítek tímbe míñemna wín míñem it gíñañ ním kímíkuñ? Wandíñ kímílimda, nak bímbi, míñemna wín míñem it gíñañ nanin epmep ewambi, lakat yousím-namnelíñ.’

Molomli wɪndiñ embi,

²⁸⁻²⁹ kena gwañgwa diwisiɫa ñɪndiñ enguk, 'Ama gitik nepek diwin patsemɫak wɪn tike-kuañ, enda nombo yousim emambi, asupgan pat-semekak. Gan ama no nepek palmɫlak wala nandum tɫal tɪmbɪmbi nɪm tike-kulakta, nepek lakat palmɫlak wɪn apma tikeñmambi slak palekak. Wala tɪmbi sɪndi mɪnem 1,000 ñɪn apma tɪkɪmbi, ama mɪnem 10,000 ep patak enda mɪwɪt.

³⁰ Tɪmbi kena gwañgwa kena nɪmnat ñɪn tɪke kolɪm pawan kɪɫɪm gɪnañ piwɪn. Wandɪñ amalɫ mano kwɪɫɪm tɪmbi, manji sɪ-gɪɫɪm danekalɪñ.'

Amalok Nɪñañ endi nain taletalenan amatam gitik ep danbekak

³¹ Yesulɪ yousimbi enguk, "Amalok Nɪñañɪ añeloñii gitik en gɪta bi tombi, ama wapmañ gembɪn walalannat inda-dakleumek, endi amatam gitik ep danbektok ama wapmañ pipapat plon pipalekak.

³² Tɪmbi añelolɪ amatam kwelan damañgan kuñgɪɫɪñ ba man ñɪndiñgɪt kuañ gitik wɪn endok dainan kɪmɪn tɪmbɪmbi yambi-danbi, sambat tɪpet ep samba eukak. Meme sipsip yambi-dɪkñe amalɫ tañ wɪndiñ ep danbi,

³³ amatam dɪndɪm kɪt dɪndɪmnan yambimbi, diwɪn kɪt kepmanan yambiumbi patnekalɪñ.

³⁴ Tɪmbi amatam kɪt dɪndɪmnan patnekalɪñ enda ñɪndiñ enbekak, 'Bepnalok gwɪlam sɪndok plon patak sɪndi biɪmbi, kuñgu kɪndem kasɪlewɪt! Kuñgu wɪn Anutulɪ kunum kwet kusei kɪmɪkuknan tɪ-jumɪt tɪ-sam-taleñguk.

³⁵ Kusei ñɪndiñda sɪndi kuñgu wɪn kasɪlenekalɪñ: nak nanañnala map palambi, sɪndi nanañ namgɪɫɪñ. Ba tuknala kɪmbambi, tuk namgɪɫɪñ. Nak nosɪ nɪm, gan sɪndi not tɪ-nambi, isɪnan nanañgɪp ñañgɪɫɪñ.

³⁶ Sandumna nɪmnat tɪmbambi, sɪndi sandum namgɪɫɪñ. Jɪmbat inda-namumbi nambi-dɪkñeñgɪɫɪñ. It kwambɪñ gɪnañ palambi bi nambɪñgɪɫɪñ.'

³⁷ Amatam dɪndɪm endi manda wɪn nandɪmbi, tambon ñɪndiñ nɪnekalɪñ, 'Wopum, dawanda nanañgala palɪmbi gambɪmbi, nanañ gangɪmɪñ? Ba dawanda tukkala kɪmbɪmbi, tuk gangɪmɪñ?

³⁸ Dawanda dɪk notnɪ nɪm, gan not tɪ-gambi, itnɪnan ganañgɪp ñañgɪmɪñ? Ba sandumga nɪmnat gambɪmbi, sandum gangɪmɪñ?

³⁹ Dawanda jɪmbat tɪñguñ ba it kwambɪñ gɪnañ pakuñ, tɪmbi ña gambɪñgɪmɪñ?'

⁴⁰ Eumbi, Ama Wapmañɪ ñɪndiñ tambane enbekak, 'Nak biañgan sɪnɪk sanba: sɪndi nepek no nokok notnai kosɪ gɪñgɪɫ nɪmnat endoñnan nanin nola tɪñmɪñgɪɫɪñ wɪn wakan naka tɪ-namgɪɫɪñ tilak.'

⁴¹ Wɪndiñ eñɪpi, amatam kii kepmanan ñɪndiñ enbekak, 'Anutulok yala sɪndok plon patak sɪndi wi-nambi, komba galk gɪnañ ña-talewɪt. Komba taletalen nɪmnat wɪn Anutulɪ Satan gɪt endok añeloñiiɫok tɪ-jumɪt-semguk.

⁴² Kusei ñɪndiñda sɪndi komba galk gɪnañ ñanekalɪñ: nak nanañ map palambi, sɪndi nanañ nɪm namgɪɫɪñ. Tuknala kɪmbambi, tuk nɪm namgɪɫɪñ.

⁴³ Nak nosɪ nɪm, tɪmbi sɪndi not nɪm tɪ-nambi, isɪnan nɪm nanañgɪp ñañgɪɫɪñ. Sandum nɪmnat palambi, sɪndi sandum no nɪm namgɪɫɪñ. Jɪmbat tɪ-palambi ba it kwambɪñ gɪnañ palambi, sɪndi nɪm bi nambɪñgɪɫɪñ.'

⁴⁴ Tɪmbi endi bo tambane ñɪndiñ nɪnekalɪñ, 'Wopum, dawanda nɪndi gambɪnambi, dɪk nanañgala ba tukkala pakuñ, ba dɪk notnɪ nɪm, ba sandumga nɪmnat pakuñ, ba jɪmbat tɪ-pakuñ, ba it kwambɪñ gɪnañ pakuñ, tɪmbi nɪndi plap nɪm tɪ-gangɪmɪñ?'

45 Tĩmbi endi bo ñĩndĩñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan sɪnɪk sanba: sɪndi ama kosɪ nɪmnat ñĩn endoññan nanin ama no plap nɪm tɪñmɪñgɪlɪñ wɪn wakan nak tɪ-namgɪlɪñ tɪlak.’”

46 Yesulɪ wɪndiñ embi yousɪmbi enguk, “Ama wɪndiñ tɪñgɪlɪñ endɪla pɪ ñambi, kuñgu kolan taletalen nɪmnat tɪkeumbi, pɪñgɪp gawat papat kwambɪñ ɪnda-semekak. Gan amatam dɪndɪm endɪla kuñgu kɪndem taletalen nɪmnat kas ɪlembi, Ama Wapmañ en nakan kunekalɪñ.”

Ama Wapmañ Yesu wɪlɪ kɪmbi, kɪmnan nanin mɪlakuk

26

Yesu kɪmkɪmlok tɪ-pañgɪpañgɪle tɪñmɪñgɪlɪñ

1 Yesulɪ manda wɪn gɪtɪk eu taleumbi, gwañgwañiila ñĩndiñ enguk,

2 “Sandap tɪpet tɪmbɪmbi, kamaikamai gwɪlat * ɪndaukuk wɪn sɪndi nandi-taleañ. Nain wolonda Amalok Nɪñañ kanjɪkɪñiilok kɪsɪnan kɪmɪlɪmbi, kloñbat plon wɪlɪ kɪmbekak.”

3 Yesulɪ wɪndiñ eñɪlɪmbi, tapma ama biesɪ gɪtɪ Juda ama biesɪ endi tapma amalok telak damanjɪ koi Kaiapas endok ɪlan kɪmɪn tɪmbi,

4 Yesu telak gitak tɪkembɪ wɪlɪ kɪmbektok e-sambat tɪñgɪlɪñ.

5 Tɪñɪpi, ñĩndiñ pa eñgɪlɪñ, “Nɪndi gwɪlat gɪnañ wɪndiñ nɪm tɪna. Nɪm kañbi, amatamdi nɪmbi-nandiñmbi, gimbit tɪm mik tɪ-nɪmnelɪñ.”

6 Yesulɪ Betani it kwelan ñambi, Saimon dama wanda kwambɪñ ɪndañmɪñguk endok ɪlan ña pakuk.

7 Endi nanañ na-palɪñlɪmbi, tam nolɪ tuk mɪlɪñ kɪndem tuan wopum sɪnɪk wɪn tɪkem endoñ ña ɪndambi, kumbam plon yalɪmukuk.

8 Gwañgwañiilɪ wɪn kañbi, gɪnañjɪ komba dɪumbi eñgɪlɪñ, “Tuk tuan wopum wandɪn nekta tɪmbɪ kolalak?”

9 Nɪndi tuk wɪn kɪndem tualok kɪmɪtnamda, mɪnem walinin tɪkembɪ, ama pɪmbɪñesɪla emneñ.”

10 Yesulɪ mandanjɪ nandi-daklembi enguk, “Tam ñala mɪlap nekta mañ? Endi nepek kɪndem sɪnɪk tɪ-namlak ee.

11 Ama pɪmbɪñesɪlɪ nain tuop sɪn gɪtañgan kunekalɪñ, gan natna sɪn gɪta nain tuop nɪm kuutat.

12 Tam ñalɪ tuk mɪlɪñnat ɪ-namlak wɪn nak kɪmbambi nep kɪnditnekalɪñ wolok ɪtañgan pɪñgɪpna tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-namlak.

13 Nak biañgan sanba: amalɪ dembek dembek ñambi, Anutulok kaundi-kñelok plon gɪñgɪtɪ manda kɪndem ñĩn kwet tuop enekalɪñ, wandiñ endi tam ñalɪ nepek tɪ-namguk wolok kasat wakɪt tɪ-semumbi, tam ñĩn nandi-sɪwɪtnekalɪñ.”

14 Tɪmbi gwañgwa 12 endoññan nanin no koi Judas Iskaliot endi tapma ama biesɪloñ ñambi,

15 enɪ-nandiñmbi eñguk, “Tɪkap nak Yesu sɪndok kɪsɪnan kɪmɪletta, sɪndi nek namnelɪñ?” Eumbi, wolongan mɪnem kwandai satnin 30 mɪñgɪlɪñ. †

* 26:2: Kamaikamai gwɪlat wolok kusei wɪn ñĩndiñ: damañgan Islael amatam endi Isip kwelan kena gwañgwa sɪlanin kuñgɪlɪñ. Kuumbi, amatamñi Isip ama wapmañdok kiinan nanin yapma ep-mektok Anutulɪ añelo no nɪ-mulɪmbi, Islael amatam sɪpsɪp nɪñañdok wekai yamanjɪnan sapleñgɪlɪñ yapma klembi, Isip amatamdok gwañgwa telak damanjɪ yandɪp kɪm-taleñgɪlɪñ. (Kisim Bek 12).

† 26:15: Mɪnem kwandai satnin 30 wɪn kena nain 120 wolok tuan.

16 M+umbi, kusei k+m+pi, Yesu bola tñmektok nain k+ndem dawan indauktok wala k+m+it-nand+ tñnguk.

Yesul+ k+mbepi, gwañgwañii ti-pañg+pañg+le ti-semguk

17 Plaua nanañ k+m+il+ bend+ n+m+nat nanalok gw+lat kusei k+m+il+mbi, gwañgwañiil+ Yesuloñ b+mbi n+ñg+il+ñ, “D+ik gw+lattok nanañ delok ti-jum+ti-gamnambi nambep nand+ilañ?”

18 Eumbi, Yesul+ ama nolok koi embi enguk, “Jelusalem lombi, endoñ ñam ñ+nd+ñ n+nekal+ñ, ‘N+n+ndautt+ d+ika ñ+nd+ñ elak, nokok nainnal+ indalak, wala t+mbi nak gwañgwanai g+ta d+ikoñ ilan b+mbi, gw+lattok nanañ nanetam+ñ.’ ”

19 T+mbi gwañgwal+ Yesul+ eñguk wolok tuop t+mbi, gw+lattok nanañ tuk ti-jum+ik+il+ñ.

20 Kwet k+il+m eumbi, Yesu g+it gwañgwañii 12 end+ nanañ nanepi pi pak+il+ñ.

21 Nanañ na-pal+mbi Yesul+ enguk, “Nak biañgan s+n+ik sanba: s+ndoñ nanin noli kanj+knailok k+s+inan nap+letak.”

22 W+nd+ñ eu nand+mbi, g+nañj+ kola s+n+ik taumbi, kusei k+m+pi, noñgan noñgan+ Yesu n+ nand+mbi eñg+il+ñ, “Wopum, nakta n+m bek?”

23 Eumbi tambane enguk, “Ama no nak+ta yakayakan nanañ t+kendepi, k+tnet jawañ g+nañ kot-suakam+ik end+ nap+letak.

24 Amalok N+ñañd+ Anutulok mandal+ telak n+tek k+mbektok elak w+nd+ñgan k+mbekak. Gan ama nin en bola tñmetak end+ blangandok. Anutu en mek kaukak. Meñd+ n+m apm+umda, w+n k+ndem dañmek.”

25 Eumbi, bola t+nd+ ama Judasl+ Yesu n+ nand+mbi eñguk, “N+n+ndaut, nakta n+m bek?” Eumbi n+ñguk, “D+itna elañ w+nd+ñgan.”

26 Nanañ na-pal+ñ+il+mbi, Yesul+ plaua nanañ no t+kembi, Anutula weñm+mbi omb+m gwañgwañiila plaua w+n embi enguk, “S+nd+ t+ke namb+it. Ñ+n nokoñ p+ñg+ipna.” Namb+mbi,

27 wain w+tna no t+kembi, Anutu weñm+mbi, wain w+n embi enguk, “S+nd+ g+it+kkand+ ñ+n namb+it.

28 Wain tuk ñ+n nokoñ wekatna. Amatam asup endok yomj+ bi-sem-bi-semlok nak w+n lam+it-semlet. Toptop ñ+n Anutul+ amatam+ñii g+it t+lak w+n wekatnal+ t+mbi kwamb+ñ dalak.

29 Nak ñ+nd+ñ sanba: nak wain tuk kwelan ñolok nombo n+m nambetat. N+m s+n+ik. Pakapmek Bepnalok kunum n+il+n+il+n g+nañ nak wain tuk w+n komblin s+n g+ta yakayakan nanekam+ñ.”

30 T+mbi Yesu g+it gwañgwañii end+ kap no tiñg+il+ñ. Tiu taleumbi, walinin p+ ñambi, Oliv kwet jañg+innan lonepi ñañg+il+ñ.

31 Ñañ+il+mbi, Yesul+ gwañgwañii enguk, “Anutulok manda no ñ+nd+ñ youyouln patak, ‘Nak sipsip ka-d+ik+ne ama w+lambi, k+kes+m+n g+nañ kuañ end+ papusenenekal+ñ.’ * Nepek inda-nametakta t+mbi manda wolok tuop s+nd+ g+it+ik tim ñolondañgan nanand+ k+il+ikt+nj+ pi p+utak.

32 Gan Anutul+ nak k+m+n nanin nepm+um m+latmek, nak dama Galili kwelan ñawambi, s+nd+ siñgi b+ namb+nekal+ñ.”

33 Eumbi, Petlol+ tambane n+ñguk, “Nepek inda-gametakta t+mbi d+w+nd+ nanand+ k+il+ikt+nj+ pi p+umbi gambinetañ bek, gan nakta n+m s+n+ik.”

34 Eumbi nãnguk, “Nak biañgan ganlet: man tim ñolok ginañnangan puputti gama nãm kitiñlãm, dik nain tãpet gõt no ‘En nãm nandiñmãlet’ wĩndiñ eutañ.”

35 Tĩmbi Petlolã nãnguk, “Tĩkap endi dikita nitnãttok nanã-nandiñneliñda, ‘Nak nãm nandiñmãlet’ wĩndiñ nãm eutet. Nãm sãnãk.” Tĩmbi gwañgwa ðiwĩn gõtĩk endi bo wĩndiñgan e-taleñgĩliñ.

Yesulĩ en kimbepi nĩmolo tĩmbi tĩ-pañgĩpañgĩle tĩñguk

36 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañi gõt kwet no koi Getsemãne wandiñ ñãnguk. Ñã tombi, ñĩndiñ enguk, “Sĩndi ñolok pi palit, tĩmbi nak dakdan ñambi, nĩmolo tĩmbetet.”

37 Wĩndiñ embi, Petlo gĩta Sebedilok nĩñañiit tĩpet yanañgĩpi ñãnguk. Ñãñĩpi, walen kolaumbi, gĩnan mĩlataum

38 enguk, “Walena kola sãnãk taumbi, kimbepi nandiãlet. Sĩndi nakita ñĩñgan kaik palit.”

39 Eñĩpi, lakat ñãña embi, gapok pĩmbi, nĩmolo ñĩndiñ tĩñguk, “Ambep, tĩkap dik tuopta, nandi-nambi, mĩlap ñĩn napma tĩke. Gan dik ðĩtnalok nanandiñgañgot kãmĩt-kle, nokoñ nãm.”

40 Nĩmolo tĩ-talembi, gwañgwañi tĩpet gõt no endoñ undane ñambi, yambum endi dou-palãm, Petlo ñĩndiñ nã-nandiñguk, “Nĩtekte tĩmbi, sĩndi nain duman ñĩn nakita kaik patneliñdok tuop nãm?”

41 Sĩndi kaik papi, nĩmolo tĩ-palit. Nãm kañbi, tĩ-kuyuk inda-samumbi pi pĩneliñ. Biañganak. Gĩnañjĩli kundit kĩndem tĩndĩlok nandiãlak, gan pĩñgĩpsĩli mĩlatalak.”

42 Wĩndiñ embi, nombo ñam nĩmolo ñĩndiñ tĩñguk, “Bepna. Mĩlap ñĩn napma kleuktok telal no nãm patakte, nak mĩlap wĩn bemettok nandiãlañ, wĩndiñgan inda-namen.” Nĩmolo tĩ-talembi,

43 nombo undane gwañgwañiiloñ ñã yambĩñguk wĩn: dausi mĩlataumbi dou-pakĩliñ. Wĩndiñ yambĩmbi,

44 bĩndambo yambim ñambi, nĩmolo dama tĩñguk wakangot nombo tĩmbĩmbi, nain tĩpet gõt no tĩñguk.

45 Tĩmbi nombo undane ñam yambum dou-palãm, ñĩndiñ enguk, “Sĩndi gamañgot doumbi, pat-nandi tĩ-pakañ ba? Yakñesi. Amalok Nĩñañ bola tĩñmumbi, yom amalok kĩsĩnan pũktok nain inda-talelak.

46 Mĩlãm, ñãna. Da kawit: ama bola tĩ-namnamlok ip ñãsiñgan bĩlak.”

Yesu tĩkeñgĩliñ

47 Yesulĩ wĩndiñ eñĩlãm, gwañgwañi 12 endoññan nanin ama no koi Judas endi bĩñguk. Tĩmbi tapma ama biesĩ ba Juda ama biesĩ endi ama kãmĩn wopum no en-mulãm, endi kakit ba dimbanjĩ epmbi, Judas gĩta bĩñgĩliñ.

48 Endi gama nãm bĩñlãm, bola tĩndi ama wali kundit no daut semepi ñĩndiñ enguk, “Ama nak nandi-koñgom tĩ-ñĩmbi weñmetet † wĩn ama sĩndi lonjiañ en wakan. En tĩkenekaliñ!”

49 Judasĩ bĩ tombi, wolongan Yesuloñ bĩmbi, “Nĩnĩndaut, we gamlet!” nĩmbi, nandi-koñgom tĩ-ñĩm weñmĩñguk.

† 26:48: Wĩn Juda amatamdi nosi we semĩpi sĩmumu tĩ-semañ.

50 Tĩmbĩmbi Yesulĩ nĩnguk, “Notna, nek tĩmbeñdok nandĩlañ wĩn platik tĩ.” Š Eumbi, amalĩ Yesuloñ bĩm kĩsĩ kot-suapi tĩkembali, tĩke-kwambĩñ dañgĩlĩñ.

51 Wolongan ama Yesu gĩt pakĩlĩñ endoññan nanin nolĩ kakil ombap tiañembi, tapma amalok telak damanjĩ endok kena gwañgwa sĩlanin nolok pawan wĩlalĩm dĩkĩe pĩnguk.

52 Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Yesulĩ nĩnguk, “No en kakittĩ mik tĩlakta, en bo kakittĩ wĩlĩ kĩmbekak, wala tĩmbi kakitka il gĩnañ kĩmĩlĩ ñawĩn.

53 Nak guma Bepna kĩtĩñmambi, wolongan añelo kunakunatsĩ nĩmnat endĩ nep tĩmbĩ platanelĩñdok en-mulek wĩn dĩk nĩm nandĩlañ ba?

54 Gan wĩndĩñ indaukta, nepek gĩtĩk Anutulok mandalĩ natnala indanamektok elak walĩ bien nĩm indawĩk.”

55 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, ama kĩmĩn en tĩkenepi bĩngĩlĩñ enda ñĩndĩñ enguk, “Nĩtek tĩmbi sĩndĩ kakit ba dimba mepi nepnepi bañ? Nak ama pĩñpĩñen no ba? Sandap tuop nak tapma it sañ jĩmba gĩnañ pipapi, amatam enĩ-daut tĩ-sem tĩmbambi, sĩndĩ nĩm nepgĩlĩñ.

56 Gan plofet amalĩ manda youkĩlĩñ wolok bien indauktok nepek gĩtĩk ñĩn inda-talelak.” Tĩmbi gwañgwañĩ gĩtĩktĩ Yesu bĩmbi, pi ña-tĩlĩngĩlĩñ.

Yesu manda plon kĩmĩkĩlĩñ

57 Tĩmbi ama Yesu tĩkeñgĩlĩñ endĩ en nañgĩpi, tapma ama telak damanjĩ Kaiapas endok ilnan ñañgĩlĩñ. (It wolok gĩnañ endĩkĩe manda nandĩ-tale ama gĩt Judaa ama biesĩ endĩ kĩmĩn tĩ-pakĩlĩñ.)

58 Nañlĩmbi, Petlolĩ siñgi kandañ giñgiñgan ep kle ñambi, tapma ama telak damanjĩ endok it sañ jĩmba gĩnañ loñgĩlĩñ wolok ñambi loñguk. Lombi, Yesu nek indañmetak wĩn kaup nandĩmbi, mik ama gĩta pi pakuk.

59 Tapma ama biesĩ gĩt Judaa ama biesĩ dĩwĩn endĩ gĩtĩktĩ Yesu wĩlĩ kĩmnelĩñdok nandĩngĩlĩñda tĩmbi, ama nĩndĩ Yesulok siñgin joñgo simbi, kusei juluñgan eu indauktok yolonjĩngĩlĩñ.

60 Tĩmbi ama asup endĩ bĩmbi, manda juluñgan embi youkĩlĩñ, gan endĩ wĩlĩ kĩmkĩmlok yom bien no nĩm eu indañgĩlĩñ. Siñgimek ama tĩpet no endĩ bĩmbi

61 eñgĩmĩk, “Ama ñalĩ manda no ñĩndĩñ eñguk, ‘Nak guma Anutulok it wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnan bĩndambo tĩmba kaitam mĩlalekak.’”

62 Wĩndĩñ eumbi, tapma amalok telak damanjĩ endĩ mĩlap ipi, Yesu nĩ-nandĩmbi eñguk, “Nĩtek? Mandalĩ gep youkamĩk wĩn biañgan ba juluñgan? Ba dĩk manda no tambane ewĩñdok tuop nĩm ba?” Endĩ wĩndĩñ eumbi,

63 Yesulĩ yom nĩmnat, gan wandingan embi, manda tambon no nĩm nĩnguk. Tĩmbi telak damanjĩlĩ nĩnguk, “Anutu kuñgu molom endok dainan manda biañgan eumbi nandĩna: Mesia wĩn Anutulĩ nĩ-mulĩmbi, bĩ-nĩmektok een wĩn dĩk wakan ba? Dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnĩk ba?”

64 Eumbi nĩnguk, “Elañ wakan. Gan nak ñĩndĩñ sanba: gamanda sĩndĩ kanekalĩñ wĩn: Amalok Nĩñañ endĩ Anutu Gembĩ Molom endok kũ dĩndĩmnan pipapi, kunum gĩnañ nanin mulukua plon pĩukak.” ✨

Yesulĩ en Anutulok tuop sĩnĩk wĩndĩñ eñgukta tĩmbi,

65 tapma amalok telak damanjĩ endĩ gĩnañ komba dũmbi, kiupĩn blañganembi eñguk, “Endĩ Anutu nĩ-tĩke-pĩm yalilak yañ! Ama sĩlanin ñalĩ

Anutu ni-suambatak wɪn sɪndɪ ip ka nandañ, wala tɪmbi ama nolɪ ama wolok kusei eu indauktok nombo nɪm tɪpɪkamɪñ.

⁶⁶ Sɪndɪ enda nɪtek tɪñmɪlok nandañ?” Eumbi tambane nɪñgɪlɪñ, “Yomɪnla tɪmbi kɪmkɪmdok nandamɪñ.”

⁶⁷ Wɪndɪñ eumbi, ama dɪwɪndɪ timan dai plon manjɪ iwɪt suambapi, kɪt ombɪmbi wɪkɪlɪñ, tɪmbi dɪwɪndɪ kɪt pɪndɪmdɪ wɪpɪ

⁶⁸ nɪñgɪlɪñ, “Dɪk Mesia sɪnɪkta, plofet manda embi, wɪn nɪndɪ gwɪtak wɪn nɪnbɪ nandɪna!”

Petlolɪ Yesula ‘Nak en nɪm nandɪñmɪlet’ eñguk

⁶⁹ Yesu manda plon kɪmɪlɪñɪmbi, Petlolɪ sañ jimba gɪnañ it pawan pipakuk. Pipalɪmbi, kena wembe nolɪ endoñ bɪmbi nɪñguk, “Dɪk bo Yesu Galili nanin endok sambat.”

⁷⁰ Gan Petlolɪ ama gɪtɪk endok dausɪnan e-semɪmbi nɪñguk, “Nak dɪk manda elañ wɪn nɪm nandɪlet.”

⁷¹ Wɪndɪñ embi mɪlapi, sañ jimbalok yamanan ñaumbi, kena wembe nolɪ kañbi, wɪ pakɪlɪñ enda ñɪndɪñ enguk, “Ama ñɪn Yesu Nasalet nanin endok nol no.”

⁷² Eumbi, Petlolɪ nombo e-kɪmɪsemɪmbi eñguk, “Anutulok dainan biañgan elet. Nak ama wɪn en nɪm nandɪñmɪlet.”

⁷³ Nain nɪm ombataumbi, wolok ikɪlɪñdɪ Petloloñ bɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Biañgan sɪnɪk, dɪk endok sambat. Mañga malaptɪ e-daklelak.”

⁷⁴ Eumbi, Petlolɪ manda kwambɪñgan embi, ñɪndɪñ enguk, “Biañgan sɪnɪk, nak en nɪm nandɪñmɪlet. Juluñgan eletta, Anutulɪ kɪndem nep tɪmbɪ kolawɪn.” Endɪ wɪndɪñ eu taleumbi, wolongan puputtɪ kɪtɪñguk. Kɪtɪumbi,

⁷⁵ Yesulɪ Petlo manda ñɪn nɪñguk wɪn nandɪ-sɪwɪkuk, “Puputtɪ gama nɪm kɪtɪñɪmbi, dɪk nain tɪpet gɪt no ‘Nak en nɪm nandɪñmɪlet’ eutañ.” Wɪn nandɪ-sɪwɪpɪ, pawan pɪ ñambi, sɪmba gawat wopum tɪmbi kukuk.

27

Yesu Pilatoloñ nañgɪp ñaumbi, Judasɪ toa topmbi kɪmguk

¹ Kwet salaumbi, tapma ama biesɪ gɪtɪk gɪta Juda amalok ama biesɪ endɪ Yesu wɪlɪ kɪmbektok e-sambat tɪm,

² Yesu toalɪ top nañgɪp ñambi, Pilato wɪn Roma amalɪ Judia distrik ka-dɪkñeuktok nɪmbɪ taleñgɪlɪñ endok kiinan kɪmɪkɪlɪñ.

³ Judas Yesu bola tɪñmɪñguk endɪ ama biesɪlɪ Yesu manda plon kɪmɪpɪ, wɪlɪ kɪmbektok eu taleñgɪlɪñ wɪn yambɪñguk. Yambɪmbi, nepek tɪñguk wala nandum mɪlataumbi, mɪnem kwandai satnɪn 30 tapma ama biesɪ gɪta ama biesɪ dɪwɪn endɪ mɪñgɪlɪñ wɪn epbi, bɪndambo tambane emepi ñañguk. Ñam tombi

⁴ enguk, “Nak yom tɪmbi, ama yomɪn nɪmnat sɪndok kɪsɪnan kɪmɪlatta tɪmbi en ip wɪlɪ kɪmnepi tañ.” Wɪndɪñ eumbi nɪñgɪlɪñ, “Wɪn nɪndok nepek nɪm. Wɪn dɪnalok nepek yañ.”

⁵ Wɪndɪñ eumbi, Judasɪ mɪnem kwandai satnɪn wɪn tapma it sañ jimba gɪnañ kolɪ pɪumbi, en walinin pɪm ñambi, toa topmbi kɪmguk.

⁶ Tɪmbi tapma ama biesɪlɪ Judasɪ mɪnem kolɪ pɪñguk wɪn gamapi eñgɪlɪñ, “Mɪnem ñɪn ama wɪlɪ kɪmbetak endok wekailok tuan. Tapma ittok mɪnem gɪt yousɪnetamɪñda, endɪkñe manda maklenetamɪñ.”

7 Wala tĩmbi endi manda e-topmbi, mĩnem wali ama no kwet kambot pa tĩlĩnguk endok kwet no tuambi, ama mayańgan nasi nindi Jelusalem pap sembĩnekalĩ endok amasum palektok eu taleńguk.

8 Endi kwet win Yesu kĩmkĩmlok tuanli tuańgĩlĩnda tĩmbi, amatamdi kwet wolok koi Kwet Wekaiat wĩndĩ kitińgĩlĩ, win nĩndĩńgĩt gamańgot pa kĩań.

9-10 Tapma ama biesili wĩndĩ tĩńgĩlĩ, win plofet Jelemaiali indauktok eńguk wolok tuop indańguk. Endi Mesialok plon nĩndĩ embi youp bińguk patak,

“Israel amali mĩnem kwandai satnin 30 walińgot ama win tuanep e-topmĩmbi, mĩnem walińgan epi, kwet kambot tĩndi amalok kwet no tuańgĩlĩ, win Wopum Anutuli molo manda nanguk wolok tuopkan tĩńgĩlĩ.” *

Pilatoli Yesu manda plon kĩmĩpi, klońbat plon wali kĩmbektok eńguk

11 Tĩmbi Yesuli ka-dĩkĩe ama Pilato endok damanan ilĩmbi, ka-dĩkĩeli nĩnandĩmbi eńguk, “Juda ama endok Ama Wapmań dĩa nĩkan ba?” Wĩndĩ eumbi nĩńguk, “Ip elañ wĩndĩńgan.”

12 Gan tapma ama biesi gĩt Juda ama biesi dĩwĩndi manda kusei kusei nĩ-youkĩlĩ, wolonda Yesuli manda tambon no nĩm tambanem enguk.

13 Tĩmbi Pilatoli nĩnandĩmbi eńguk, “Manda gĩtik gep youpi eañ win dĩa nĩm nandĩlań ba?”

14 Gan endi man gali kwambĩń dambi, nepek nola manda tambon no nĩm tambane nĩńguk. Wĩndĩ tĩńgukta, Pilatoli silĩkĩembi, nandi-gĩtĩńgĩtĩkĩe tĩńguk.

15 Kamaikamai gwĩlat nain tuop ka-dĩkĩeli nĩndĩ pa tĩńguk: endi amatam kĩmĩn wopum nandi-sembi, ama nolok koi kitińgĩlĩ en wakan it kwambĩń gĩnań nanin pĩsat-semlińguk.

16 Nain wolonda ama kolan no koi gĩńgĩlat it kwambĩń gĩnań kĩmĩlĩm pakuk, koi Balabas.

17 Wĩndĩnda amatam asupti kĩmĩn tĩ-taleumbi, Pilatoli eni-nandĩmbi eńguk, “Sĩndi ama ninda nak pĩsat-samettok eañ, Balabas ba Yesu Mesia nĩnĩn enda eañ?”

18 Kusei nĩndĩnda endi wĩndĩ eńguk: amatamdi Yesu ka-galkta tĩńgĩlĩnda tĩmbi, ama biesili en ka-gimbĩt tĩńpi tĩkemi, ka-dĩkĩelok kiinan kĩmĩlĩmbi, kusasi yambi-daklemi, wĩndĩ eńguk.

19 Tĩmbi endok kusei no nĩndĩ: endi ama yambi-dan kena pa tĩlĩnguk wolok pipalĩńlĩmbi, tamĩnli manda nĩndĩ kĩmĩlĩm endoń loumbi eńguk, “Dĩk ama nĩn kolan no nĩm tĩńguk win biu palen. Nak tim en ip lat kolan plon kańbi, nandĩwam mĩlatak.” Pilatolok tamĩnli wĩndĩ eńguk,

20 gan tapma ama biesi ba Juda ama biesi dĩwin endi amatamda engĩlĩ, “Sĩndi Pilatola nĩndĩ nĩnekalĩ, ‘Dĩk Balabas kak bimbi, Yesu wĩwĩttok eukań!’ ” Wĩndĩ embi, eni-gĩńgĩneumbi, wolok tuop nĩńgĩlĩ.

21 Tĩmbi ka-dĩkĩeli amatam nombo en-nandĩmbi eńguk, “Ama tĩpet endońńan nanin nĩn pĩsalĩmettok eañ?” Eumbi, “Balabas” nĩńgĩlĩ.

22 Eumbi enguk, “Tĩmbi Yesu Mesia nĩnĩn enda nĩtekwet tĩńmetet?” Eumbi, gĩtĩkkandi kitińgĩlĩ, “Klońbat plon lowĩn!”

* 27:9-10: Sekeraia 11:12-13, Jeremaia 32:6-9

23 Tĩmbi Pilatoli enguk, “Nĩtekte? Endi kolan nek tĩnguk?” Eumbi, wopungan kitĩmbi, nain asupgan ñĩndĩñ eñgĩlĩñ, “Kloñbat plon lowĩn! Kloñbat plon lowĩn!”

24 Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Pilatoli ka-nandĩnguk wĩn: en Yesu nepek no tĩñmĩlok tuop nĩm. Tombon amatamdi gĩmbĩt tĩmbi, mik tĩnepi tĩngĩlĩñ. Wĩndĩñda Yesulok kĩmkĩm wĩn Pilatolok yomĩn nĩm indauktok endi ñĩndĩñ tĩnguk: endi Juda amalok ep tĩndĩñ no klembi, tukta eumbi, tuk tĩke bĩ mĩumbi, dausĩnan kii wĩlĩpi enguk, “Ama endok kĩmkĩmlok mĩlap walĩ nokok plon nĩm loukak, wĩn sĩnlok nepek.”

25 Eumbi, amatam gĩtik endi manji noĩngan kitĩ kolĩ ñaumbi nĩngĩlĩñ, “Kĩm wĩn nĩndi ba kombliinii nĩndok plon loukak!”

26 Tĩmbi Pilatoli amatamdok manda kĩmĩt-klembi, Balabas pĩsat-sembi, Yesu waipnelĩndok eñguk. Eumbi, wĩndĩñ tĩmbi taleumbi, mik amalĩ kloñbat plon wĩtnelĩndok kĩsĩnan kĩmĩkuk.

Mik amalĩ Yesu nĩ-lakalaka tĩ-ñĩmbi, kloñbat plon wĩkĩlĩñ

27 Tĩmbi ka-dĩkĩelok mik amalĩ Yesu naĩngĩp pĩmbi, ka-dĩkĩelok ilan ñam nĩsĩ kuĩngĩlĩñnan wandĩñ lombi, nosii gĩtik en gĩta kĩmĩn kokĩlĩñ.

28 Tĩñĩpi, Yesu enlok dasindasin kiundĩpi, mik amalok sauloĩ gĩmĩn no dasi-mĩmbi,*

29 toa pĩsĩkĩat bondĩnembi, kumbam plon dasi-mĩmbi, toña no kii dĩndĩm kandañ kĩmĩlĩmĩngĩlĩñ. Wĩndĩñ tĩñĩpi, ña mĩlelem tĩmbi, nĩ-lakalaka tĩ-ñĩmbi eñgĩlĩñ, “We, Juda amalok ama wapma!”

30 Eñĩpi, iwĩt endok plon suambapi, toña lom tĩkembali, walĩngan kumbam plon nombo nombo wĩkĩlĩñ.

31 Nepek kusei kusei wĩndĩñ tĩñmĩ-talembi, mik amalok sauloĩ kiundĩpi, enloĩ dasindasin nombo dasi-mĩm pĩumbi, kloñbat plon wĩtnepi naĩngĩp pĩ ñaĩngĩlĩñ.

32 Pĩ ñaĩĩpi, telak plon ama no Sailini nanin koi Simon ña tĩmbi indaĩngĩlĩñ. Tĩmbi indambi, en nĩ-gĩngĩneum Yesulok kloñbat bembĩmbi ñaĩngĩlĩñ. Ñambi,

33 kwet no koi Golgata wandĩñ ña tomgĩlĩñ. (Kot walan ñĩndĩñ, ‘Kumba Kwandat Kwet’.)

34 Ña tombi, wain tuk gĩta gwasap kimbĩñ wakĩt ep kiukiulĩn wĩn tĩke mĩum na-nandĩmbi, kunjitam biĩnguk.

35 Tĩmbi kloñbat plon wĩlĩ taleumbi, dasindasin tĩkenepi satu sañala kopi, dasindasin danbi epgĩlĩñ.

36 Wĩndĩñ tĩmbi, pipapi ka-dĩkĩe-pakĩlĩñ.

37 Tĩmbi kumbam mindin plon kusei neta wĩkĩlĩñ wolok manda ñĩndĩñ youp kĩmĩkĩlĩñ, “Ñĩn Yesu, Juda amalok Ama Wapmañĩ.”

38 Tĩmbi ama piĩpiĩen tĩpet en gĩta yakan yandĩpbi, no tombon no tombon ep mambĩ ikĩmĩk.

39 Tĩmbi ama wandĩñ ñaĩambĩt tĩngĩlĩñ endi Yesula kumbanji dĩnguneĩpi nĩ-suambapi

40 nĩngĩlĩñ, “Nĩtekte? Dĩk tapma it wiapi, nain tĩpet gĩt no wolok gĩnaĩngan tĩmbi kaitauktok eñguĩ wĩn. Nĩtek tĩmbi dĩtnalok pĩngĩpka nĩm tĩke-kĩmĩtañ? Dĩk Anutulok Nĩñañ sĩnĩkta, kloñbat plon nanin pĩ!”

* **27:28:** Ama wapmañ endi bo sauloĩ gĩmĩn dasiaĩngĩlĩñ, wala tĩmbi mik amalĩ Yesu en ama wapmañ sĩnĩk wolok walan julũngan tĩnelĩndok mik amalok sauloĩ gĩmĩn dasi-mĩngĩlĩñ.

41 Tĩmbi tapma ama biesi wakiti endikĩne nandi-tale ama ba Juda ama biesi diwĩn endi bo wĩndiĩngot ni-kolakola embi eĩngĩliĩ,

42 “Ama diwisi ikan ep kimituk, gan enlok piĩngu tike-kimilektok tuop nĩm. En Isael ama nĩndok ama wapmaĩ siniĩkta, kloĩbat plon nanin piwĩn! Piwimek, endi Mesia bĩmbĩndok een ip wakan wĩn nandi-kilikti tĩĩmĩnetamĩĩ.

43 Endi Anutulok plon panjaĩnganembi, endok Niĩnaĩ siniĩk wĩndiĩ elak. Tikap wĩndiĩnda, papa kana: Anutuli tike-kimilektok nandiĩlak ba nĩm.”

44 Ama piĩndasi tĩpet Yesu git yandiĩpgĩliĩ endi bo wĩndiĩngot nĩmbi kolaĩngimĩk.

Yesu kĩmĩĩnguk

45 Kwet nain boĩngip tĩmbĩmbi, kwet tuop kilim indaĩnguk. Inda-palĩmbi ñakap, 3 kilok tĩĩnguk.

46 Wolongan Yesuli wopungan kitĩmbi eĩnguk, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Wĩn nĩndiĩ, “Anutuna, Anutuna, nektu nambilaĩ?” *

47 Tĩmbi wandiĩ pakĩliĩ endoĩnan nanin diwĩndi mandu wĩn nandiĩmbi eĩngĩliĩ, “Endi plofet Elia kitĩĩmĩlak.”

48 Wolongan mik ama nolĩ woĩep ñambi, nepek busukĩnanen wali tuk kĩndem tiaĩewik no tike bĩmbi, wain tuk kimbĩni gĩnaĩ wisiĩmbi, komba bem kusip plon topbi, Yesuli nanalok mĩĩnguk.

49 Gan diwisiĩli eĩngĩliĩ, “Biukĩn, Eliali tike-kimilepi bĩutak bek, wĩn kaĩmek.”

50 Tĩmbi Yesuli nombo wopungan kitĩmbi, engan kimit nandum, woĩ poĩnaumbi kĩmĩĩnguk.

51 Wolongan nepek nĩndiĩ indaĩnguk: tapma ilan sandum masipmasip wopum tĩĩngĩliĩ wĩn boĩngipgan tawam blaĩnganembi, gwat nanin pi lap taleĩnguk, tĩmbi kwet mĩnjat mĩnjat tĩmbĩmbi, kawati jĩĩngĩn diwĩn tawu piĩngĩliĩ.

52 Tĩmbi sumlok yama piĩsalĩmbi, Anutulok giĩngiti damaĩngan kĩm-taleĩngĩliĩ asupti mĩlapi,

53 sumji biĩngĩliĩ. Bĩmbi, Yesuli kĩmnan nanin mĩlalĩmbi, wolonda endi Anutulok it kwet dĩndim engano, wĩn Jelusalem, wandiĩ lombi, amatam asuptoĩ inda-semgĩliĩ.

54 Mik amalok telak dama git amaĩni Yesu ka-dikĩne-pakĩliĩ endi mĩnjamĩnjat ba nepek kusei kusei indaĩnguk wĩn kaĩngĩliĩ endi kolan mĩsiĩmbi eĩngĩliĩ, “Biaĩnganak. Nĩne Anutulok Niĩnaĩ siniĩk.”

55 Yesuli Galili distrik nanin Jelusalem bĩĩnguknan tam asupti en gĩta yakan bĩmbi, tĩmbi plata pa ti-ta-kuĩngĩliĩ. Yesu wali kĩnguk sandap wolondaĩngan endi bo Golgata bi pakĩliĩ, gan endi mayaĩngan ipi, dei posnemi kaĩngĩliĩ.

56 Wĩn endoĩ nanin no koi Malia Makdala nanin. Tĩmbi Malia no, Jekop git Josep endok menjet. Tĩm no wĩn Sebedilok niĩnaĩniit endok menjet.

Yesu kĩndikĩliĩ

57 Ama mĩnemmat no Alimatia nanin endi bo Yesulok gwaĩngwa no, koi Josep. Maim piup tĩmbĩmbi,

58 endi Pilatoloĩ ñambi, Yesulok dalandanda eĩnguk. Eumbi, Pilatoli nandiĩmĩmbi, tike mĩneliĩndok enguk. Eumbi, wolok tuop mĩmbi tikeĩnguk.

59 Tĩkembali, sandum satnin bambulum nĩmnat wali tĩmipi,

* 27:46: Kap 22:1

⁶⁰ tike ñambi, enlok sum ginañnan kımıkuk. Sum wın komblin sınık, kawat ginañ wın Josep enlok kulup bimbın. Joseptı Yesulok dalandan wolok kımıpi, kawat wopum no munjulım bı yama masıpmınguk. Wındıñ ti-talembi, walinin pi ñaınguk.

⁶¹ Joseptı dalandan sumnan kımılıñılımbi, Malia Makdala nanin en gıta Malia no endı sum dat kandañ pipapi ka-tuakımık.

⁶² Kwet salaum Sabat patnandı nain tımbımbi, tapma ama biesı gıt Falisi ama endı yakan Pilatoloñ ñam

⁶³ nımbi, Yesulok plon ñındıñ eıngılıñ, “Ama wopum, nındı ama julunju-luıdok walı gama kaik kuñpi, manda no eınguk wın nandına sıwtak. Endı ñındıñ eınguk, ‘Nain tıpet gıt no ñaumeı, kımnan nanin mılaletat.’

⁶⁴ Wala tımbi dık eumbi, sum wın ka-dıkıñe-kılıñ e-palımbi, nain tıpet gıt no wın taleukak. Nım kañbi, gwaıngwaııılı ña dalandan kumbu tım tıke ñambi, amatamda juluıgan ñındıñ enınelıñ a, ‘Yesu en ip kımnan nanin mılakuk.’ Wındıñ enelıñda, juluıt manda komblin walı Yesulı juluıt manda eınguk wın maklewık.”

⁶⁵ Eumbi, Pilatolı nandı-sembi enguk, “Kındem a. Sındı mik ama dıwın epmbi, sumnan yanaıgıp ñaum, sum masip kwambıñ danelıñdok nıtek tınep nandañ wolok tuop tınekalıñ.”

⁶⁶ Wındıñ eumbi, sumnan ñam, sum masip kwambıñ danelıñdok kawattı sum dai masıpmınguk wolok plon nısılok kımısip no kımıpi, ka-dıkıñe nelıñdok mik ama wandıñ yambium pakılıñ.

28

Yesulı kımnan nanin mılakuk

¹ Sabat patnandı nain taleumbi, kena nain kusei kımıkımılınan kwet salawa salawa tımbımbi, Malia Makdala nanin gıt Malia nolı endı Yesulok sum kandepi ñaıngımık.

² Tımbi platik sınık kwet mınjamınjat wopum sınık mınjalımbi, wolonda Wopumdok añelo nolı kunum ginañ nanin pımbi, kawat sum masıpmınguk wın manjaneum ñaumbi, kawat wolok plon pipakuk.

³ Endok walan wın pısapısat walalan wandin, tımbi dasindasin wın satnın sınık.

⁴ Tımbi ama sum ka-dıkıñe-pakılıñ endı en kañbi, kolan mısıngılıñda tımbi kısı kesısı blaıblaı tımbımbi, amalı kımañ wandin kwelan pi pakılıñ.

⁵ Tımbi añelolı tam tıpetta enguk, “Nım mısındemık. Nak nandılet sıtı Yesu kloıbat plon wıklıñ en kandepi bamık.

⁶ Gan endı ñı nım patak. Endı damaıgan manda sanguk wolok tuop Anutulı tımbi mılalak. Kwel kınjangot ñı bı kawıt.

⁷ Tımbi sıtı plapkan ñambi, gwaıngwaıııla ñındıñ enbıt, ‘Endı kımnan nanin ikan mılalak, man ñındıngıt dama Galili kwelan ñaumbi, sındı wandıñ ña kanekalıñ.’ Manda ip wakan sanlet.”

⁸ Wındıñ eumbi, endı mısıngımık, gan sılısılı wopumdı gınaıjet gınaı tokıeumbi, platikan sum bimbi, gıngıt manda gwaıngwaıııla endepi woıep ñaıngımık.

⁹ Nañılımbi, platik sınık Yesulı ep tımbi indam we semumbi, endı endoñ kesınan ña mılelem tımbi, tıke-kañpi nı-wowoıe tıngımık.

¹⁰ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Nĩm mĩsĩndemĩk, ña notnai Galili ñanelĩĩndok enbĩmbi, wandĩĩ ñam nambĩnekalĩĩ.”

¹¹ Tam tĩpet endĩ gwaĩngwaĩiiloĩ ñaĩĩĩmbi, mik ama sum ka-dĩkĩĩngĩĩĩ endoĩĩnan nanin dĩwĩndĩ it kwelan undane ñambi, nepek gĩtĩk sumnan indaĩnguk wolok kasat wĩn tapma ama biesĩla tĩ-semgĩĩĩ.

¹² Tĩmbi tapma ama biesĩlĩ Juda ama biesĩ dĩwĩn en gĩta kĩmĩn tĩmbi, ñĩndĩĩ tĩnelĩĩndok e-topbi, wolok tuop tĩĩngĩĩĩ: endĩ mĩnem asupgan mik amala embi

¹³ engĩĩĩ, “Sĩndĩ amatamda ñĩndĩĩ enĩnekalĩĩ, ‘Nĩndĩ dou-patnambi, gwaĩngwaĩiilĩ tim bĩmbi, dalandan kumbu tĩkembĩ ñalĩĩ.’ Wĩndĩĩ enekalĩĩ.

¹⁴ Tĩkap manda wĩn Pilatolok pawan gĩnaĩ pũkta, nĩndĩ mek ñam kambĩ, nepek ñĩn tĩ-dĩndĩm enambi, mĩlap no nĩm inda-samekak.” *

¹⁵ Eumbi, mik amalĩ mĩnem wopum wĩn ep ñambi, ama biesĩlĩ manda eĩngĩĩĩ wolok tuop tĩĩngĩĩĩ. Tĩmbi manda walĩ Juda amatamdok boĩgĩpsĩnan eu sapakĩe-tĩke-bĩĩnguk.

Yesulĩ gwaĩngwaĩiiloĩ inda-sembi, kena tĩnelĩĩndok enguk

¹⁶ Tĩmbi Yesulok gwaĩngwaĩiilĩ 11 endĩ Galili distrik ñambi, damaĩngan endĩ molo manda no enguk kwet jaĩngĩn wolok loĩngĩĩĩ.

¹⁷ Loumbi, Yesulĩ wandĩĩngan inda-semum kaĩbi mĩlelem tĩĩmĩĩngĩĩĩ. Gan dĩwĩsĩlĩ “Yesu en kamĩĩ ba?” embi, gĩnaĩ tĩpet tĩĩngĩĩĩ.

¹⁸ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwaĩiiloĩ ñasĩĩngan ñambi enguk, “Bep Anutulĩ kunum kwet yambĩ-dĩkĩĩeutok gembĩ gĩtĩk wĩn naka nam-taleĩnguk.

¹⁹ Wala tĩmbi sĩndĩ kwet tuop ñambi, amatam gĩtĩk nokok gwaĩngwanai ep tĩmbĩ indanekalĩĩ, wĩn Bep, Nĩñaĩ gĩt Dĩndĩm Woĩ endok kosĩ plon yatnaĩ tuk i-sembi,

²⁰ endĩkĩe manda san-daut tĩ-sam-kuĩngut wĩn gĩtĩk enĩ-daut tĩ-semumbi taĩgone-talenekalĩĩ. Nandaĩ: nak nain tuop sĩn gĩta ku-ta-ñawambi, kwettok nain taleukak wolok tuop.”

* **28:14:** Mik ama kena tĩĩpi douaĩngĩĩĩ wĩn yandĩpmĩ kĩmyaĩngĩĩĩ.

Gĩngit manda k'ndem Malekolĩ youkuk Mesialĩ indańguk

*Yoanelĩ Mesialok * telak tĩ-dĩndĩm e kena tĩńguk*

¹ Yesu endĩ Mesia, Yambattok nĩńań. Gĩngit manda k'ndem endok plon nĩndĩń kusei kĩmĩtak.

² Manda no Yambattĩ Mesiala nĩńguk wĩn plofet Aisaialĩ nĩndĩń youp bińguk patak,

“Nandĩlań! Nak tĩplaplatna no kĩmĩlam nĩmbi, dĩkok telak dama tĩmbi, telak tĩ-dĩndĩm e-gamekak.

³ Ama no kwet ama nĩmnatnan nĩndĩń kĩtĩ-kolĩ nĩlak, ‘Wopumdok telak tĩ-dĩndĩm tĩ-nĩmĩt!

Telak kelam tĩ-dĩndĩm tĩ-nĩmnekaliń!’ ”

⁴ Tĩmbi manda wolok tuop ama no miti tuk i-sem-i-sem tĩńguk, koi Yoane, endĩ kwet ama nĩmnatnan nĩ-indańguk. Indambi, nĩndĩń eu pĩumbi enĩ-ta-kuńguk, “Sĩndĩ gĩnanjĩ tambanembi, kuńgu kolan bi-talembe, miti tuk inekaliń. Wolondamek Yambattĩ yomjĩ bi-samekak.”

⁵ Tĩmbi amatam Judia kwelan ba Jelusalem it kwelan pakĩlĩ endĩ gĩtĩkkandĩ isĩ kwesĩ bĩmbi, Yoaneloń nĩ indambi, yomjĩ e-jamilaumbi, Joldan tuk gĩnań miti tuk i-sem-ta-kuńguk.

⁶ Yoanelok dasindasin wĩn plofet amalok dasindasinjĩ wandĩń, wĩn kamel domdĩ tĩndĩn, tĩmbi endĩ bońgĩunan bĩt gwĩlaptĩ tem kulĩńguk. Nanań tuk wĩn gotak gĩt bupit mĩnjĩp tuk końgom kli gĩnań nanin na-kulĩńguk.

⁷ Tĩmbi endĩ nĩndĩń eu pĩumbi, amatam enĩ-ta-kuńguk, “Ama no nokok sińgĩna kandań indaup tĩlak endĩ nak nomĩk nĩm, endĩ ama loloń sĩnĩk. Ama pĩmbĩńen, nak kambak nĩandin nĩalĩ nepek no tuop nĩm tĩ-nĩmet.

⁸ Nak tuk sĩlaningot i-sam-ta-kulet, gan endĩ Dĩndĩm Yallĩ i-samekak.”

Yesu en Mesia inda-dakleńguk

⁹ Yoanelĩ kena kusei kĩmĩlĩńĩlĩmbi, Yesulĩ Nasalet it kwet Galili provins gĩnań pakuk. Pakapi, il kusei bĩmbi, Joldan tuknan nĩa-tombĩmbi, Yoanelĩ tuk i-nĩmĩńguk.

¹⁰ Tuk i-nĩm-taleumbi, Yesulĩ tuk pawañ lońĩpi dei loubi kańguk wĩn: kunum pĩsalĩmbi, Dĩndĩm Yallĩ monĩk koi mambaip wandĩń walĩ endok plon pĩńguk.

¹¹ Pĩńĩlĩmbi, kunum gĩnań nanin manda no nĩndĩń kĩtĩu pĩńguk, “Dĩk nĩńana nońgan sĩnĩk. Nak gambi-galk tambĩ, nandĩ-końgom tĩ-gamlet.”

¹² Tĩmbi wolondańgan Dĩndĩm Yallĩ Yesu kwet sĩlaninnan nĩ-mulĩmbi nĩńguk.

¹³ Kwet wandĩń ama nĩmnat, gaut moyendĩńgot kuńgĩlĩń. Yesulĩ wandĩń nĩmbi, tim sandap 40 pakuk. Palĩńĩlĩmbi, Satańdĩ endoń bĩmbi, tue-kańbi tĩ-nĩm-ta-ku wĩt nĩm kańbi bĩm nĩńguk. Tĩmbi añelolĩ bĩmbi, Yesu tĩmbĩ platańgĩlĩń.

* 1:: Damańgan Yambattĩ Isael amatam nĩndĩń enĩ-kwambĩń dańguk: endĩ ama no amatamĩĩ ep mektok nĩ-mulekak. Juda amalĩ ama wolok koi Mesia kĩtĩmbi, endok indainda nain mandĩ-ta-kuńgĩlĩń.

14 Yoane it kwambiñ ginañ kımıkılıñ wolok siñgi kandañ Yesulı Galili kwelan undane-ñambi, Yambattok gıñgıt manda kındem eu pıumbı,

15 ñındıñ enı-ta-ñañguk, “Yambattı nain wopum amatamııı yambı-dıkñeuktok kımıkuk. Nain wın ip indalak, wala tımbı sındı gınanjı tambanembı, kuñgu kolan bimbı, gıñgıt manda kındem ñın nandı-kwambiñ danekalıñ!”

Yesulı gembın Juda amatam daut semguk

Yesulı gwañgwañıı tıpet tıpet kıtı-semguk

16 Tımbı Yesulı Galili tuk guañ balılıñ ñañıpi, Simon gıt kwayañ Andlu yambıñguk: endı tuk guañ gınañ ipı, pis lık molom molom kop tiañe tıñgımık. Pis epep kena wın endok mınemjet kena wakan.

17 Yesulı yambımbı kıtı-sembi eñguk, “Sıtı bıwıt!” embı enguk, “Sıtı pis epep kena tı-ta-bamık. Kena wın bimbı bım, nak nep kle-kuumek, nak sep tımba pañgıtaumbı, Yambattok amatam epep kena tı-kundekamık.”

18 Enbımbı, platik sınık pis ba pıslık bimbı, wolongan kusei kımıpi, Yesu kle-ñañgımık.

19 Tımbı Yesulı kambak jılop ñañıpi, dakwaya tıpet, Sebedilok nıñañııt Yakobo gıt Yoane, yambıñguk: endı nosııt gıta kıkeñ plon papi, pis lık wopumjı tı-dındım e kena tıñgımık.

20 Yesulı yambımbı, wolongan en kle-kundemıktok kıtı-semumbı, beset Sebedı gıt kena gwañgwañıı kıkeñ plon yambımbı, Yesu kle-ñañgımık.

Yesulı yal kolan no kle-kokuk

21 Tımbı Yesulı gwañgwañıı gıt Kapaneam it kwelan ña-kuñguk. Tımbı Sabat patnandı nain indaumbı, it kiyau gınañ lombı, kusei kımıpi, amatamda enı-daut tı-sembi, nanandı emguk.

22 Endı endıkñe manda nandı-tale amalı enı-daut tı-semmañgılıñ wındıñ nım tıñguk. Endı ama kosı gıñgılat nomık manda gembınat sınık eñguk, wala tımbı amatam mandan nandıñgılıñ endı nandı-sılıkñe-tıñgılıñ.

23 Tımbı ama no yal kolannat it kiyau gınan pakuk

24 endı Yesula kıtı-ñımbı eñguk, “Yesu Nasalet nanin, dık nekta nındok kandañ bıñ? Dık nıp tımbı kolaneñdok bıñ ba? Nak dık nandı-gamlet: dık ama dındım Yambattoñ nanin.”

25 Wındıñ eumbı, Yesulı yal kolan nı-ñombımbı nıñguk, “Mañga galımbı, ama ñın kañbimbı poñau!”

26 Nımbımbı, yal kolandı ama mınjamınjat tıñıpi, kwawa wopungan tımbı, amalok gınañ nanin ka-mısım poñañguk.

27 Wındıñ tımbımbı, amatam gıtıktı ka-sılıkñembı mısıñıpi, nısıñgan ñındıñ e-nandı-tıñgılıñ, “Nepek nek ñandıñ indalak? Nandınandı ñın gıtıkñın ba gembınat bien! Endı yal kolan wakıt manda kwambım enbımbı, mandan nandımbı tañgoneañ.”

28 Tımbı Yesulok koi gıñgıt platik sınık Galili kwet tuop eu satañguk.

Yesulı amatam asup ep tımbı kındem daumbı, Galili kwelan gıñgıt manda enguk

29 Tımbı Yesu gıt gwañgwañıı endı it kiyau bimbı, pawañ pı-ñañgılıñ. Pı-ñaumbı, wolongan Simon gıt Andlu endı Yesu, Yakobo gıt Yoane yanañgılıñ ñambi, isetnan loñgılıñ.

³⁰ Lo-tomb+mbi Yesu n+ñg+il+ñ, “Simon yapman tam j+mbat p+ñg+u kunduwat s+n+ik wal+ t+keumbi dou-patak.” W+nd+ñ n+mb+mbi,

³¹ endoñ ñañguk. Ñambi, kii plon t+kem t+mb+im m+lal+mbi, j+mbali wolongan taleumbi, nana tuk emguk.

³² T+mbi maim daut p+sembumbi, patnand+ nain taleumbi, amatam j+mbas+at g+it ama yal kolanj+at g+it+ik Yesuloñ yous+yous+ñgan yanañg+pi b+ñg+il+ñ.

³³ T+mbi Kapaneam nas+ g+it+kkand+ it yamanan k+im+n t+ñg+il+ñ.

³⁴ T+mbi Yesul+ amatam j+mbat kusei kuseil+ ep m+ñguk asupgan ep t+mbi k+ndem daumbi, yal kolan wak+it kle-kot-semguk. W+nd+ñ t+mb+mbi, yal end+ en nin w+n nand+ dakle-ñ+mumbi, manda n+im enel+ñdok e-k+m+isip t+semguk.

³⁵ T+mbi Yesul+ kil+im mulum g+inañ m+lapi, kwet ama n+m+natnan p+ñambi, wand+ñ n+molo t+ñguk.

³⁶ N+molo t+pal+mbi, Simon g+ta noliil+ m+lapi, Yesu lonj+mbi, lonj+ta-ñakap

³⁷ t+mbi indaumbi n+ñg+il+ñ, “Kapaneam amatam g+it+kti gamb+ne eñ+pi gep lonj+añ!”

³⁸ N+mb+mbi enguk, “Nand+let. Gan nak g+ñg+it manda k+ndem ewa p+uptok s+n+ik indañgut, wala t+mbi it kwet d+w+n ñas+ñgan pakañ wand+ñ ñana.”

³⁹ W+nd+ñ embi, Galili kwet tuop kuñ+pi, it kiyaus+ g+inañ g+ñg+it manda en+en+ kena t+ñ+pi, yal kolan wak+it ep kle-kot-t+sem-ta-kuñguk.

Yesul+ ama wanda kwamb+ñnat no t+mbi k+ndem dañguk

⁴⁰ T+mbi ama no wanda kwamb+ñnat end+ Yesuloñ b+mbi kakukule-eñ+pi, m+lelem t+ñ+mbi, kumbam d+ñgunembi n+ñguk, “T+kap d+ik nep t+mbi k+ndem daw+ttok nand+lañda, d+ik tuop.”

⁴¹ Eumbi, Yesul+ enda blan wopum t+ñ+mbi, kii kosuap t+keñ+pi n+ñguk, “Nak nand+gamlet, d+ik nombo k+ndem da!”

⁴² N+mb+mbi, plastik s+n+ik wandan kwamb+ñ pail+mbi, k+ndem dañguk.

⁴³⁻⁴⁴ T+mbi Yesul+ n+ k+m+isip kwamb+ñ t+ñ+mbi n+ñguk, “Nand+lañ. D+ik nimbek nola nepek inda-gam+ik wolok kasat joñgo n+im enbekañ. N+im s+n+ik. D+ik ñambi, p+ñg+ipka tapma ama daul+m+umbi, k+ndem dañ w+n gamb+nandukak. T+mbi Mosel+ end+ikñe manda eñguk wolok tuop d+ik tapma t+mb+mbi, amatam g+it+kti j+mbatka talelak w+n gamb+nand+nekal+ñ.” Yesul+ manda w+nd+ñ embi, d+nd+mgan n+mul+mbi

⁴⁵ ñañguk. Gan end+ kusei k+m+pi, kundit nek endok plon indañ+ñ+ñguk wolok kasat amatamda t+sem-ta-kuñ+pi eu satañguk. W+nd+ñda t+mbi Yesul+ it kwelan indañgan ñañala nandum m+lataumbi, kwet ama n+m+natnan ña-pakuk. Ña-pal+ñ+l+mbi, amatam kwet tuop endoñ bi-teleñg+il+ñ.

2

Yesul+ yom bimbilok gemb+ palm+lak

¹ Sandap d+w+n taleumbi, Yesul+ b+ndambo Kapaneam it kwelan ña-tomguk. T+mbi amatam d+w+nd+ “End+ b+ik, ilan patak” eu sataumbi,

² amatam asupgand+ endoñ b+ñg+il+ñ. B+mbi, it g+inañ lo-pil+ tokñeumbi, yamanan wak+it pipap masip m+umbi, g+ñg+it manda enguk.

³ Giñgít eñilimbi, ama diw'in nolí endoñ biñgíliñ, endoñnan nanin ama típet gít típet endí nosí no kii kesi dalandan taño plon bembí biñgíliñ.

⁴ Bimbi, Yesulok kuañ kuseinan kímítnelíndok ama kímín gínañ ñam wít ním kañbi, it pendím bat plon loñgíliñ. Lombi, Yesulok kumbamnan kandañ pendím gínañ tímbi tombímbi, ama kii kesi dalandandok taño plon toalı topbi, it pendím plon nanin kímílim pínguk.

⁵ Wíndíñ tímíbimbi, Yesulí nanandí kílíktíñjlok kusei ka-nandí-tombi, ama kii kesi dalandanla nímbe eñguk, "Notna, yomga bi-gamlet."

⁶ Tímbe endíkñe manda nandí-tale ama diw'in wíngan pipakíliñ endí gínanjí gínañ ñíndíñ kímít-nandíñgíliñ,

⁷ "Nekta ama sílanin ñalı 'Yomga bi-gamlet' embi, Yambat ní-tíke-pí-yalalak? Yom bímbilok gembí wín Yambattoñgot palímak."

⁸ Wíndíñ kímít-nandíñilímbe, Yesulí wí ipkan gínañlí yambí-nandí-daklembe enguk, "Gínanjílí neta wíndíñ nandí-kunakunaeañ?

⁹ Tíkap nak ama ñala 'Mílapi, ipatka tíkembí ñau!' nímmbimbi, kíndem dawíkta, nak 'Yom bi-gamlet' nít walí wíndíñgot kíndem indañmek.

¹⁰ Wíndíñda kwelan ñolok yom bímbilok gembí wín Ama Sísiníktóñ palímak wín dau samettok

¹¹ nak ama kii kesi dalandan ñala ñíndíñ nítlet, 'Mílapi, ipatka tíkembí, íkanan ñau!'"

¹² Yesulí wíndíñ tímíbimbi, ama walí mílapi, wolongan ípal tíkembí, amatam dausínangan poñañguk. Tímbe amatam gítíktí ka-gítíp gítíp tímbe, Yambat ní-kíndem dambí eñgíliñ, "Nepek ñandin damañgan no ním kañgímíñ."

Yesulok nanandínlí amalok nanandíñjí maklelak

¹³ Tímbe Yesulí bíndambo tuk guañ balilíñnan pí-ñañguk. Ñaumbi, amatam kímín wopumgandí endoñ bíumbi ení-daut tí-semguk.

¹⁴ Tímbe walínin yousím ñañípi, Alífaialok níñañ Livailí takis epep ílan pípalímbe kañbí níñguk, "Bím nep kle-ku!" Nímmbimbi, kenan bímbi mílapi, kusei kímípi kle-ñañguk.

¹⁵ Tímbe Livailí Yesu ní-tiañeum ílan loubi, nana towínguk. Tímbe takis epep ama gíta ama endíkñe manda ním kímít-kle-kíliñ eañ (ama wandísí asupgandí Yesu kleñgíliñ) endí bo Yesu gít gwañgwañíi en gíta lombi, nana yakan nañgíliñ.

¹⁶ Tímbe Falísí ama endok boñgípsínan nanin endíkñe manda nandí-tale ama diw'in endí Yesu en gíta pípapi, nana nambímbe kañbí, nandu mílataumbi, gwañgwañíila enbí eñgíliñ, "En neta takis epep ama ba ama endíkñe manda ním kímít-kle-kíliñ eañ en gíta pípi, nana nalak?"

¹⁷ Eumbi, Yesulí manda wín nandímbe, ñíndíñ enbí eñguk, "Kíndemsí endí gwasap amalóñ sílanan ním ñañ. Wín jímbasíat endíñgot gwasap amalóñ ñañ. Wíndíñgangot nak ama díndím enda ním bíñgut. Ním a. Nak ama yomsíat ení-tiañeupi bíñgut."

Yesulok nanandínlí sosílok nanandíñjí maklelak

¹⁸ Tímbe nain nola Yoane tuk í-sem-í-sem kena tínguk endok gwañgwañíi gít Falísí ama endí sosílok telak kleñípi, nana gítík kímísíp tíñgíliñ. Tíñílmbe, ama diw'in endí Yesuloñ bímbi ní-kañbí eñgíliñ, "Yoanelok gwañgwañíi ba Falísí ama endok gwañgwanjii endí nana kímísíp tímíbimbi, neta díkok gwañgwañgailí wíndíñ ním tañ?"

19 Ni-nandumbi, Yesuli enlok ba gwañgwañiilok plon ñ+ndiñ embi enguk, “Tikap ama noli tam timbektok nana sina wopum tĩmbĩmbi, nolii kiti-semum bĩngĩliñ endi kindem nana kĩmĩsip tĩneliñ ba? Nĩm a. Ama wali nolii gĩta paliñĩlĩmbi, nana kĩmĩsip kindem nĩm tĩneliñ.”

20 Gan nain wĩn indaumbi, ama eni-tiañenguk en noliiok boñgĩpsĩnan nanin yapma tĩke-ñaumbi, wolondamek noliiĩ nana kĩmĩsip tĩnekalĩñ.”

21 Yesuli wĩndiñ embi, sosiłoñ telak gĩt enloñ telak wolok eyout manda tĩpet embi, ñ+ndiñ enguk, “Nimbek noli dasindasi damanin dikiñendi-kĩnen plon sandum kusip kombli nĩm kĩmĩt takapbi youlek. Wĩndiñ tĩmbekta, kaik wali damanin tiañeumbi blañganeumbi, gĩnañ wopungan sĩnik indauk.

22 Tĩmbi bo wain tul kombli wain gwĩlap kawai gĩnañ nĩm wĩli gĩłowik. Wĩndiñ tĩmbekta, tullĩ bendi-wopum dambi, gwĩlap tĩmbi tawaumbi, tul gĩta gwĩlap kolandemik. Wala tĩmbi wain tul kombli wĩn gwĩlap kombli gĩnañ wĩli gĩłolok.”

Yesulok nanandi ni Moselok endi-kĩne manda maklelak

23 Tĩmbi Sabat patnandi nain nola Yesuli plaua kena boñgĩp dikiñe-ñaupi ñaumbi, gwañgwañiil en kle-ñañgĩliñ. Ñañipi, kusei kĩmĩpi, plaua mĩnjip met-nañgĩliñ.

24 Tĩmbi Falisi amali yambĩmbi, Yesu nĩmbi eñgĩliñ, “Wĩ ka! Neta endi kĩmĩsip manda maklembi, patnandi nainda kena tañ?”

25-26 Eumbi tambane-enguk, “Nain wolonda Abiatali tapma amalok telak damanji paliñĩlĩmbi, Devit gĩt amañii nananjĩla gawat ti-palĩmbi, Deviti nĩtek tĩnguk? Sindi kasat wĩn nĩm pinat-nandiñgĩliñ bek? Devit endi Yambattok it gĩnañ lombi, plaua Yambatta mĩmĩn mepi nañguk. Plaua wĩn tapma amalĩngot nanalok, gan Deviti kĩmĩsip manda maklembi, plaua nañbi, noliiła bo mep eumbi nañgĩliñ.”

27 Yesuli wĩndiñ embi eni-daklembi eñguk, “Yambatti ama Sabatta tĩmbi nĩm tĩmbi indañguk. Nĩm sĩnik. Endi Sabat patnandi nain wĩn amatam ep tĩmbi pañgĩtaneliñdok kĩmĩkuk.

28 Wala tĩmbi nak, Ama Sisiñikti, amatamdi Sabat patnandi nainda nek nek kindem tĩndiłok ewa talelak.”

3

1 Tĩmbi Sabat patnandi nain nola Yesuli bĩndambo it kiyau gĩnañ loubi, ama kii dalandan noli wolok pipakuk.

2 Palĩmbi, Yesulok kanjikĩni endi Yesu manda plon kĩmĩtneliñdok nandiñgĩliñ, wala tĩmbi endi Yesu Sabattok sambat kleñipi, ama wĩn kañbiutak, ba kĩmĩsip makleñipi, ama wĩn tĩmbi kindem dautak wala ka-tuakĩliñ.

3 Wĩndiñ ka-tualĩñĩlĩmbi, Yesuli ama kii dalandan ni-tiañembi niñguk, “Mĩłapi indangan it!” Wĩndiñ embi,

4 Falisi amala eni-kañbi eñguk, “Sabattok endi-kĩne manda wali nĩtek elak? Patnandi nainda kindem ba kolan tĩlok, ama ep tĩmbi kindem dalok ba ep tĩmbi kĩmlok?” Yesuli wĩndiñ eni-kaumbi, manda tambon nĩm tambane-nĩmbi, sĩlak nambĩm ñaumbi pakĩliñ.

5 Tĩmbi Yesulok gĩnañ di-kokop eneumbi tambane-yambĩmbi, gĩnañ kwambĩndanjiła walen kolaumbi, ama wala ñ+ndiñ niñguk, “Kĩka kosuat!” Eumbi, kii kosuapi, kindem dañguk.

6 Tĩmbi Falisi ama endĩ it kiyau bimbi, pawañ poñambi, wolongan ama wapmañ Elottok sambatñii gĩt kĩmĩn tĩngĩlĩñ. Kĩmĩn tĩmbi, kusei kĩmĩpi, nĩtek tĩmbi wĩtneñ eñĩpi, manda e-lonji-tĩngĩlĩñ.

Amatam kĩmĩn gĩt icktĩ Yesu kleñgĩlĩñ

7 Yesu gĩt gwañgwañii endĩ pi-ñambi, Galili tuk guañ baliliñ ñañgĩlĩñ. Ñañĩlĩmbi, ama kĩmĩn wopungan endĩ Yesu kleñgĩlĩñ. Endĩ Galili kwelan naningot nĩm a. Amatam Judia kwelan

8 ba Jelusalem it kwelan, ba Idumaia kwelan ba Joldan tuk tambon kanda, ba Tilo gĩt Saidon it kwet kandañ pakañ, amatam asupgan endĩ Yesu kundit neknek tĩ-kuñguk wolok gĩngĩt nandĩngĩlĩñda tĩmbi endoñ bĩngĩlĩñ.

9-10 Endĩ amatam asup ep tĩmbĩ kĩndem dañgukta, wala tĩmbi ama jĩmbasiat ba wandanjĩat endĩ tĩke-kanelĩñdok kle-gĩmbupi, tambo klekot-tĩngĩlĩñ. Wĩndĩñ tĩngĩlĩñda tĩmbi, Yesulĩ kĩkeñ plon loup nandĩmbi, gwañgwañiila enguk, “Nĩm kañbi, amatamdi nep kamainelĩñ, wala tĩmbi kĩkeñ tipnam no bĩmbi namandĩ palen.”

11 Tĩmbi ama yal kolanjĩat Yesu kañgĩlĩñ endĩ kesinan mĩlelem tĩmbi dĩngunembi, ñĩndĩñ kĩtĩngĩlĩñ, “Dĩk Yambattok Nĩñañ sĩnĩk.”

12 Wĩndĩñ kĩtĩñĩlĩmbi, Yesulĩ enlok kusei nĩm e-daklenelĩñdok enĩkĩmĩsip kwambĩñ tĩ-semguk.

Yesulĩ telak netek plon Yambattĩ gĩngĩtĩñi yambi-dĩkñelak wala enĩ-daut tĩ-semguk

Yesulĩ enĩ-mumulĩn 12 ep danguk

13 Tĩmbi Yesulĩ kwet kĩmĩn nolok lombi, ama epmep nandĩnguk wakan enĩ-tiañeum bĩngĩlĩñ.

14 Bĩmbi, endoñnan nanin ama 12got epbi, kosĩ ‘enĩ-mumulĩn’ kĩtĩmbi enguk, “Sĩndĩ nakĩta kunelĩñdok sep danlet. Danbi sanĩ-mulambi, gĩngĩt mandana e-ta-kunekalĩñ.

15 Tĩmbi yal kolan ep klekot-tĩ-semnelĩñdok gembĩ pat-samekak.”

16 Ama 12 Yesulĩ ep danguk endok kosĩ ñĩndĩñ: Simon (koi no Petlo kĩtĩnguk).

17 Tĩmbi Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩt Yoane (endok koset komblin Boanelges ep kĩtĩnguk, nĩnĩlok manda plon ‘Endĩ dĩlĩmat wandĩñ’).

18 Tĩmbi Andlu, Filip, Batlomio, Mataiyoy, Tomas, Yakobo Alifaielok nĩñañ, tĩmbi Tadaio, ba Simon Selot.

19 Tĩmbi Judas Iskaliot, ama endĩ Yesu bola tĩ-ñĩnguk.

Yesulok sambat bien sĩnĩk wĩ nin?

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt ilan ñañguk. Ñaumbi, bĩndambo amatam asuptĩ endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ. Nain tuop wĩndĩñ tĩngĩlĩñda tĩmbi, Yesu gĩt gwañgwañii endok nana tuk ep na nain no nĩm inda-semguk.

21 Tĩmbi Yesulok wekal sambat endĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi, “Gĩnañ kamalalak” embi, isĩ kusei bimbi, tĩknelĩñdok ñañgĩlĩñ.

22 Ñañĩlĩmbi, endĩkñe manda nandĩ-tale ama dĩwĩn Jelusalem it kwelan pakĩlĩñ endĩ Yesu pakuknan bĩmbi ñĩndĩñ eu satañguk, “Belsebul endĩ Yesulok gĩnañnan patak”, ba “Yal kolandok yambi-dĩkñenjiĩ gembĩ mĩmbi, yal kolan ep kle-kotak.”

23 Eumbi, Yesulĩ kĩtĩ-semum bĩmbi enguk, “Kusei nekta Satañdĩ enlok yalñii ep kle-kolek?”

24 Tikap it kwet nolí tambípi, nisíñgan mimbi, tambo wít-tínelíñda, it kwet walí ním kwambíñ dambi palek.

25 Ba sambat nolí tambípi, nisíñgan mimbi, tambo wít-tínelíñda, sambat walí ním kwambíñ dambi patnelíñ.

26 Wíndíñgangot Satañdí ikan yalíiila kanjík tímbi, ep tambíliñda, endí kwambíñ dambi ilektok tuop ním. Endí tale-sín tawík.

27 Tímbi Satañ endí ama no gembínat nomík. Ama nolí endok it gínañ gembínat lombi, gíñgítíii joñgoñgan ep mektok tuop ním. Dama endí ama gembínat wín tikembi, toalí ap imbi bium palímek, gíñgítíii palímlak wín kíndem ep talewík.”

28 Yesulí wíndíñ embi yousímbi enguk, “Nak biañgan sanlet: amatamdí díwísila ba Yambatta kolan tíñímbi yom tañda, yom wín gítíkkan Yambattí kíndem bí-semekak.

29 Gan no endí Díndím Yal ní-kolalakta, endok yomín bíñím-bíñímlak tuop ním patak, yomín walí papat kwambíñ palímekak.”

30 Endíkíne manda nandí-tale amalí Yesulok gínañnan yal kolan patak embi, Díndím Yallok kenan wíndíñ e-kolakola e-ta-kuañgíliñda tímbi manda wíndíñ eñguk.

31 Tímbi Yesu meñ kwayañii endí tombi, it pawan ipi, Yesu gít e-nandí-tínelíñdok manda kímlím loñguk.

32 Loumbi, amatam Yesu kle-gímbupi pipakíliñ walí Yesu nímbi eñgíliñ, “Meñga nokai pawan bí ipi, gambínep nandímbi eañ.”

33 Eumbi tambane-enguk, “Mena notnai wí nin?”

34 Wíndíñ embi, amatam kle-gímbup pipakíliñ yambíñípi enguk, “Kawít! Nokok mena, notnai ní pakañ.

35 No endí Yambattok man tañgonelakta, walí wakan nokok mena notnai síník.”

4

Yambattok mandalí telak nítek plon píndí dam ñalak

1 Tímbi Yesulí tuk guañ balíliñ ña-papi, bíndambo kusei kímbi, amatam ení-daut tí-semguk. Nain wolonda amatam endoñ bí kímn tíngíliñ wín wopungan síník, wala tímbi Yesulí kíkeñ nolok plon lo pipalímbi, kambak munjulím ñaña eñguk. Tímbi amatam kímn gítíktí tuk bambalnan pipakíliñ.

2 Tímbi Yesulí nepek asuptok plon eyout manda embi, ení-daut tí-semguk. Tíñípi enguk,

3 “Nandíwít! Ama nolí nana mánjíp kokota kena gínañ ñañguk.

4 Ñambi, mánjíp kot-tí-kot-tí-ñañíliñ, díwín telak plon pímbi, moníktí bímbi, yout-na-taleñgíliñ.

5 Tímbi mánjíp díwíndí kwet lakatgot kawattí salaiñguknan píngíliñ. Wolok kwet lakat pakukta, mánjíptí platikan tawa-lambíñgíliñ,

6 gan endí kakai plongot pakukta, maimdí lambí ep dímbi yañetambi kímlím-taleñgíliñ.

7 Tímbi mánjíp díwíndí koselek mánjíp boñgípsinan píngíliñ endí yakayakan tawa-lambumbi, koselektí gembíñjat lambí ep tapli-taleumbi, bien ním laliñgíliñ.

8 Tím mánjíp díwíndí kwet galk plon píngíliñ endí tawa-lambímbi, bien kíndem síník laliñgíliñ. Kwandai díwíndoñ bien lakat, díwíndoñ kambak asup, díwíndoñ asup síník wíndíñ laliñgíliñ.”

9 Yesulí eyout manda wíndíñ embi yousímbe enguk, “No en pawañnat endí mandana nandímbe tíke-kíliñ eukak.”

10 Tímbe amatam kímín gítik endí ña-taleumbi, Yesu, gwañgwañii 12 gíta nosii díwín nísíñgan pakíñ. Papi, eyout manda gítik eñguk wolok kusasíla ní-kaumbi

11 ñíndíñ enguk, “Telak nítek plon Yambattí amatamñii yambí-díkñelak wín damañgan pat-sembeñ pakuk, gan nak man sínda wakan sanba dakleumbi, kísí plon kímít-talelet. Gan amatamdí nokok gíñgít ním inda-taleañ enda wakan nak nandí nandí gítik wín eyout mandalíñgot ení-daut tí-semlet.

12 Wíndíñ tímbe, endí deimbi kañ, gan ním ka-dakleañ, ba pawanjí kímípi nandañ, gan ním nandí-dakleañ. Endí ka-nandí-daklenelínda, gínanjí tambaneumbi, Yambattí yomjí kíndem bí-semek.”

13 Tímbe Yesulí yousímbe ení-kañbi eñguk, “Eyout manda sanít wolok kusei ním nandí-dakleañ ba? Wíndíñda eyout manda gítik nítek nandí-talenelíñ?

14 Nandañ! Ama nana mínjíp kotak endí Yambattok manda e-kolí pílak.

15 Mínjíp telak plon pílak wolok walan ñíndíñ: manda wín nandumbi, gínanjí gínañ píumbi, Satañdí platikan bí manda yapma tíke-semalak.

16 Ba mínjíp kwet kawatgot plon pílak: endí manda wín nandímbe nandí-koñgom tímbe nandí-dasiañ.

17 Gan manda wín gínanjí gínañ kakai ním tílakta, nain dumangangot tíke-kuañ. Gíñgít mandala tímbe mílap ba kanjík endok plon indaumbi, endí platikan síník pípímbe biañ.

18 Ba mínjíp koselek mínjíp boñgípsínan pílak: ama díwín manda wín nandí-taleañ,

19 gan kwelalak mílap, ba mínem kwílikwíli wolok nandí-koñgom julúñgan, ba nepek kusei kusei díwísí wolok galktí gínanjí tokñeumbi, manda nandímbe, platik kamalaumbi, bien ním indalak.

20 Ba mínjíp kwet galk plon pílak wolok walan wín ñíndíñ: ama endí wakan manda nandím kasílembi tíke-kuañda, bien ep tíndínjí plon inda-ta-ñalak: díwíndí lakat, díwíndí kambak asup, díwíndí asup síník laliañ.”

Yambattok mandalí telak nítek plon bien indalak

21 Tímbe Yesulí Yambattok mandala ñíndíñ enbi eñguk, “Ama nolí sipala it gínañ tíke-lombi, kambottí tapliwík ba pípat doundou kapmainan kímílek ba? Ním a! Endí it gínañ tíke-lombi, indangan kímílémbi kolí salewík.

22 Wolok tuopgan manda gítik pat-sembeñ patak wín eu inda-daklelok. Tímbe nepek gítik wít-tapliñgíliñ patak wín tímbe inda-daklelok.

23 No en pawañnat endí mandana ñín nandímbe tíke-kíliñ eukak.”

24 Yesulí wíndíñ embi enguk, “Pawanjílí manda nítek nandañ wín nandímbe tíke-kíliñ enekalíñ. Manda nítek nandímbe tañgoneañda, Yambattí wolok tuopgan nanandí sambí, nombo yousímbe samí-síník taukak.

25 Neta, no endí nanandí Yambattí míñguk wín tíke-kulakta, endok nanandín wín tímbe wopum daukak. Gan no endí nanandí wín nandí-kímneumbi ním tíke-kulakta, nanandín palímílak wín apma tíke-ñímíumbi, sílak palekak.”

Yambattí telak nítek plon gíñgítñii yambí-díkñeumbi inda-sata-tañ

26 Tímbe Yesulí yousímbe enguk, “Yambattí enlok gíñgítñii telak nítek plon yambí-díkñeumbi inda-sata-tañ, nak wolok plon eyout manda no

ñĩndĩñ sanba nandĩwĩt: ama nolĩ kena gĩnañ nana mĩnjĩp kot-tĩ-kot-tĩ-tĩlak.

²⁷ Kot-talembi, ilan ñambi, tim sandap dou-mĩlat-ta-kuumbi, mĩnjĩp walĩ bendĩ-wopum dambi, mĩndĩñ lambĩlak. Gan telak nĩtek plon lambĩlak wĩn en nĩm nandĩlak.

²⁸ Kwet en kena tĩmbĩmbi, bien indalak. Dama mĩndĩñ lambĩ-indaumbi, sap kĩmĩlĩmbi, siĩgi kandañ bien indalak.

²⁹ Bien gĩlĩta-taleumbi, epep nain indaumbi, ama walĩ bien ep mĩlak.”

³⁰ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Yambattĩ telak nĩtek plon enlok gĩñgĩtĩĩ tĩpet sĩnik wĩngan yambĩ-dĩkĩneumbi inda-sata-taĩ? Kusei wolok plon nĩndĩ eyout manda nek enambi dakleutak?

³¹ Yambattok kĩkesĩpmĩn wolok bendĩmbendĩn wĩn wambĩñ mĩnjĩp nomĩk. Mĩnjĩp wĩn tipnam sĩnik, mĩnjĩp dĩwĩn kena gĩnañ kokañ wĩn wolok tuop nĩm.

³² Kwet plon kotnambi, lambĩ bendĩ-wopum dambi, yaya dĩwĩn gĩtik wĩn yapma klėlak. Kii gayam wopungan tĩmbĩmbi, monĩktĩ kĩndem wolok plon isĩ tĩmbi, pĩtĩñ patnelĩñ.”

³³ Yesulĩ manda enĩ-ta-kumbi, eyout manda wandĩñ asupgan eĩguk; wĩn amatam nandĩnandĩnjĩlok tuop enbi,

³⁴ kwapeĩngan eyout mandalĩngot enilĩnguk. Gan eyout manda wolok bien gwaĩgwaĩnĩ nĩsĩĩngan palĩmek e-dakle-tĩ-semilĩnguk.

Yesulĩ gembĩn gwaĩgwaĩnĩla daut semguk

Yesulĩ sasale gĩt tuk enbĩmbi, kĩlp eĩngĩmĩk

³⁵⁻³⁶ Sandap wolonda kwet kĩlĩm eumbi, Yesulĩ kĩkeñ plon pipapi, gwaĩgwaĩnĩla enbi eĩguk, “Nĩndĩ tuk gwaĩ dĩkĩneumbi, dat kandañ ñana.” Eumbi, gwaĩgwaĩnĩlĩ ama kĩmĩn gĩtik yambimbĩ, kĩkeñ plon lombi, Yesu joĩgo naĩgĩpĩ, tuk tambon kandañ ñaĩgĩlĩñ. Tĩmbi ama dĩwĩndĩ kĩkeñjĩ tĩkembĩ, ep klembi ñaĩgĩlĩñ.

³⁷ Ñaĩlĩmbi, sasale wopungandĩ kusei kĩmĩpi, tuk pendĩlĩm mĩlapi, kĩkeñjĩ gĩnañ pũmbi tokĩneup tĩnguk.

³⁸ Gan Yesulĩ joĩgo wĩngan kĩkeñ temĩk siĩgi kandañ kumba gamba kĩmĩpi dou-pakuk. Tĩmbi gwaĩgwaĩnĩlĩ tĩmbĩ sĩlĩkĩneumbi nĩngĩlĩñ, “Nĩnĩndaut. Tuk gwaĩ gĩnañ pĩnepi tamĩñ. Wĩn nĩm nandĩ-nĩmlañ ba?”

³⁹ Nĩmbĩmbi mĩlapi, sasale nĩ-ñombĩmbi, tuk gwaĩnda nĩnguk, “Gitak! Busukĩane!” Eumbi, sasalelĩ kĩlp eumbi, tuk tĩ busukĩneumbi pakuk.

⁴⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩgwaĩnĩla enguk, “Neta gembĩnjĩ pĩlak? Nĩtektatĩmbi, nakĩta kuañ, gan gama nĩm nandĩ-kĩlĩk tĩ-namañ?”

⁴¹ Eumbi, dambe taletalet tĩmbi, nĩsĩĩngan e-nandĩ-tĩmbi eĩngĩlĩñ, “En ama nĩtnein, ñala sasale gĩt tuk gwaĩdĩ man taĩngoneamĩk?”

5

Yesulĩ eumbi, yal kolan asup endĩ bĩt gĩnanjĩ gĩnañ pĩñgĩlĩñ

¹ Tĩmbi Yesu gĩta gwaĩgwaĩnĩ endĩ tuk gwaĩ dĩkĩneumbi, tambon kandañ, Gelasa amatamdok kwelan, ña-tomgĩlĩñ.

² Tombi, Yesulĩ kĩkeñ bimbĩ, kwambĩñ loubi, ama no yal kolannat amasunnan pakuk endĩ yambĩmbi Yesuloñ bĩnguk.

³⁻⁴ Ama wĩn toa kwambĩñ ba aindĩ kii kesi nain nain im-maĩngĩlĩñ, gan ama nolĩ endok gembĩn tĩke-pĩuktok tuop nĩm. Endĩ toa pat-tĩmbĩ dĩkĩneumbi, ain wĩp mĩndĩ-palĩmbi pa glolĩnguk. Tĩmbi endĩ sañan daumbi,

kii kesi toa ba aindi nombo immelñndok tuop nım kaañgılıñda kak biumbi, sumnan dou-mılat-pat-tılıñguk.

⁵ Tim sandap tuop endi sumnan ba kwet jañgin plon papi, kwawa wopum timbi, kawattı siñgin gwılap wıpi dombımbi pa kulıñguk.

⁶⁻⁸ Ama endi wakan mayañgan ipi, Yesu kañbi, endoñ woñep bımbi nıñguk, “Yal kolan, dık ama gınañ nanin poñau!” Nımbi nı-gıñgıneumbi, bı-tombi, kesinan mılelem tı-ñımbi, kwambıñgan kıtımbi nıñguk, “Yesu, Yambat Loloñ Sınık endok Nıñañ, dık nek tı-namepi bılañ? Nak Yambattok koi plon ganlet: dık kena gım nım namekañ.”

⁹ Nımbımbi, Yesulı “Koka nin?” nı-nandumbi tambane-nıñguk, “Kotna Kımın Gıtık. Nındı asupgandı kuamıñ, ñala.”

¹⁰ Endi wındıñ embi gıñgıneumbi nıñguk, “Nındı kwet ñın bineñdok nım nını-mulekañ.”

¹¹ Timbi kamañgan bıt asup kımın wopumgandı kloñnan kumbi, kwet mina-pakılıñ.

¹² Wındıñda yal kolan endi Yesulı nandı-semumbi, bıt gınanjı gınañ pınelıñdok nı-nandıñgılıñ.

¹³ Nı-nandumbi nandı-semum ama gınañ nanin lambı poñambi, bıt gınanjı gınañ pıñgılıñ. Pıumbi, bıttı kloñnan woñep pımbi, kwet bambalnan jılopi, tuk guañ gınañ pıñgılıñ. Bıt lakat nım, 2000 netepep gıtık endi pımbi, tuk nam kım-taleñgılıñ.

¹⁴ Timbi bıt kaulı-dıkñe ama endi pımbi woñep ñambi, ama it kwelan ba kenanjı gınañ pakılıñ tuop kasat tı-semgılıñ. Tı-semumbi, endi nepek nek indañguk wın kanelıñdok bıñgılıñ.

¹⁵ Bımbi, Yesuloñ tombi, ama kañbi ka-nandıñgılıñ wın: ama yal kolan kımın gıtıkknat kuñguk endi gınañ nanandın tombımbi, dasindasi kımıpi, busukñanengan pipakuk. Amatamdı daut gıtıkñın wı kañbi mı-sıñgılıñ.

¹⁶ Nepek ka-nandı-tıñgılıñ endi ama yal kolannat kuñguktok plon ba bıttok kandañ nepek indañguk wolok kasat tı-semgılıñ.

¹⁷ Kasat wın nandı-talembi, wınasılı wolongan Yesulı kwesı wın bim ñawıktok nı-nandı-tımbımbi nandı-semguk.

¹⁸ Timbi Yesulı kıkėñ plon loñlımbi, ama yal kolan kle-kolımguk endi kle-ñawıktok nı-nandı-tıñguk.

¹⁹ Gan Yesulı nım embi nıñguk, “Dık ika kwekanan ñambi, nokai gıta kuñıpi, Wopumdı telak nıtek plon blan tı-gambi nandı-gambi, nepek wopum tı-kındem da-gam-talek wolok kasat tı-semekañ.”

²⁰ Eumbi, ama walı it kwet 10 wolok kandañ ñambi, kusei kımıpi, Yesulı nepek tı-ñımguk wolok kasat tı-sem-kuumbi, amatam gıtıktı nandımbi nandı-gıtıp gıtıp tıñgılıñ.

Yesulı wembe sembısembın gıt tam jımbalat ep tımbı kındem dañgımık

²¹ Timbi Yesu gıt gwañgwañı endi kıkėñ plon lombi, bındambo tuk guañ dıkñeumbi, tambon kandañ ña-tomguk. Tombi, tuk balılıñnan palıñlımbi, amatam asupgandı endoñ bımbi, kımın tıñgılıñ.

²² Tıñlımbi, it kiyau kaulı-dıkñe ama no koi Jailus endi bımbi Yesu kañbi, kesinan mılelem tımbi

²³ dıñgunembi nı-kuulembi eñguk, “Wembana tıpmınam endi sembupi tılak. Ñala dık kındem bımbi, kıkalkı endok plon kımılımbi, kındem dambi palen.”

²⁴ Nımbı nandımbi, en gıta ñañguk.

Ñañilimbi, amatam kımın wopum endi kle-gimbupi, tambo kle-kot-tiñipi ñañgılıñ.

25 Endok boñgıpsınan tam no ñañguk, endi tamdok jımbat ti-ta-kuumbi, gwılat 12 tiñguk.

26 Timbi gwasap ama asupti gwasap kusei kusei mımbi walı mılap yousi mımbi, siñgi gawat wopum sınık nandımbi kuñguk. Timbi kena tiñgılıñ wolok tuan mınem kwılıkwılı palımguk gıtık wın em-taleñguk, gan jımbalı nım pañgıtañguk.

27-28 Tam endi wakan Yesulok giñgıt nandilıñgukta timbi ñındıñ kımıt-nandı-tiñguk, “Nak dasindasingot tıke-kautetta, gumañ kındem daudet.” Wındıñ nandımbi, amatam kımın gıtık ñañgılıñ boñgıpsınan Yesulok siñgi kandañ ñambi, dasindasin tıke-kañguk.

29 Tıke-kaumbi, wolongan wekailı kala daumbi, piñgiu pañgıta-taleumbi nandıñguk.

30 Timbi Yesulok gembın nolı tiañeum nandımbi, wolongan tambanembi enı-nandımbi eñguk, “Nındı dasindasina tıke-kalak?”

31 Eñilimbi, gwañgwañıilı nıñgılıñ, “Kalañ: amatam kımın gıtıktı gep kle-gimbupi tambo kle-kot-tañ. Neta ‘Nındı neplak?’ elañ?”

32 Gan Yesulı ‘Nındı sınık nep mık?’ wın ka-daklewıktok yambi-ta-ñañguk.

33 Wındıñ timbımbi, tam endi piñgiu plon kundit indañguk wala nandı-mısımbi, blañblañ tiñipi Yesuloñ bıñguk. Bımbi, kuañ dombınnan mılelem ti-ñımbi, enlok kusei eu tawaumbi nıñguk.

34 Nımbımbi, Yesulı nıñguk, “Wembe, nanandı kwambındañgala kındem dalañ. Mılapka taleumbi, waleña kındem daumbi, ña kındemgot kuukañ.”

35 Yesulı tam manda wındıñ nı-palıñilimbi, it kiyau kaulı-dıkñelok ilan nanın ama dıwın manda tıke-bımbi, nosı kañbi nıñgılıñ, “Wembaña ip sembılak. Ñala endaut amalı sılahan nektok ıkanan kesıt gawat ñautak?”

36 Gan Yesulı manda wın nandı-kımnembi, kaulı-dıkñela nıñguk, “Nım mısiwıñ, sılak nandı-kılık ti-namı-ta-ñaukañ!”

37 Wındıñ embi, amatam gıta gwañgwañıi dıwın en nım klenelıñdok enı-kımısip ti-sembi, Petlo, Yakobo gıta kwayañ Yoane endıñgot yanañgıpi ñañguk.

38 Ñambi, kaulı-dıkñelok ilan tombi, amatam kımın giñgılı ba mano kulım timbi kut-palımbi yambıñguk.

39 Yambı-nandımbi, it gınañ lombi enguk, “Sındı nekta giñgılı wopum timbi kut-pakañ? Wembe ñın nım sembık, endi sılak dou patak.”

40 Wındıñ eu nandımbi, kolan ka-kwalepgılıñ.

Gan Yesulı amatam gıtık ep kleum pawan piumbi, wembe meñ beu gıta gwañgwañıi tiptet gıt no wın yanañgıpi, wembe pakuknan loñguk.

41 Lombi, wembe kii tıkembi, nısilok manda plon “Talita kumi” nıñguk, wın ñındıñ, ‘Wembe tip, mılat ganlet.’

42 Eumbi, wolongan wembe walı mılapı, ñañambıt tiñguk. (Wembe wolok gwılalı 12.) Timbi amatam wolok pakılıñ endi nepek wın kasılıkñembi, nanandınjı nım nandı-dakleñgılıñ.

43 Timbi Yesulı kasat ama dıwında nım ennelıñdok kımısip kwambıñ ti-sembi, wembe wın nana mımbi nambektok enguk.

6

Nasalet nasili Yesulok gembina nandum tlal tñguk

1 Tĩmbi Yesulĩ kwet walinin ñambi, gwañgwañii gĩta il kuseinan ñam pakuk.

2 Pakap, Sabat patnandĩ nain indaumbi, it kiyau gĩnañ lombi, kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut ti-semumbi nandĩngĩliñ. Tĩmbi asuptĩ nandĩ-gĩtip gĩtip tĩmbi eñgĩliñ, “Ama sĩlanin ñalĩ manda gĩtik ñin denanin inda-ñĩmĩnguk? Nanandĩ wopuwopum ñin inda-ñĩmĩnguk wĩn netepein sĩnik? Ba kundit tĩndĩn walan wĩn engano sĩnik!

3 Endĩ it tĩndĩ ama sĩlanin wĩn! Malialok nĩñañ, ba Yakobo, Jose, Juda gĩta Simon, endok dasĩ. Tĩmbi wiwii endĩ nĩn gĩta kuañ.” Wĩndĩñ embi nandĩ-ñĩmum pi-sĩnik tañguk.

4 Tĩmbi Yesulĩ enguk, “It kwet dĩwĩn endĩ plofet ama nola nandum loloñ tĩlak, gan ilnan nasĩ ba nolii ba wekal kusipñii endĩ ka-mĩsi-ti-ñĩmañ.”

5 Wĩndĩñ tĩngĩliñda tĩmbi, kundit engano tĩmbepi nandum mĩlataumbi, sĩlak ama jĩmbasat tĩpet sĩnik kiilĩ ep kaumbi, kĩndem dañgĩliñ.

6 Tĩñĩpi nandĩnguk, “Nekta sĩnik tĩmbi, kenanala nandum tlal tĩlak?” Wĩndĩñ nandĩñĩpi, enĩ-daut ti-semektok it kwet kle-gĩmbut-ñañguk.

Yesulĩ endok kusei gwañgwañiila daut semguk*Yesulĩ gwañgwañii 12 kenala enĩ-mupi, endikñe ti-semguk*

7 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii 12 enĩ-tiañeum bĩumbi, kena tĩneliñdok ama tĩpet tĩpet enĩ-mupi, yal kolan ep kle-semneliñdok gembĩ emguk.

8 Tĩmbi enguk, “Sĩndĩ ñanepi, nepek no ñim tĩke-ñanekaliñ, toñanjĩngot. Nana ba lĩk wĩn ñim tĩke-ñanekaliñ, ba mĩnem kwandai gĩmĩn no dasin-dasinjĩ gĩnañ ñim dasinekaliñ.

9 Kesĩsĩlok gwĩlap wĩnda tĩkenekaliñ, dasindasi tĩpet wĩ ñim, noñgangot dasinekaliñ.”

10 Wĩndĩñ embi enguk, “It kwet nolok tombĩmbi, ama nolĩ sani-tiañeumbi, endok il gĩnañ londekamĩk, it kwet wolok patekamĩk tuop endok ilnangot dou-mĩlat-tĩ-patekamĩk.

11 Tĩkap it kwet nolok tombĩmbi, wĩnasilĩ not ñim ti-sambi, mandanjĩ ñim nandĩnekalĩnda, yambimbĩ ñanekaliñ. Ñanepi, kesĩsĩ plon kwĩliñ sapak wit-sapleum piukak. Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, kundit kolan tĩngĩliñ wĩn ka-nandĩ-tomnekalĩñ.”

12 Yesulĩ wĩndĩñ eumbi, gwañgwañiilĩ ñambi, amatam gĩnanjĩ tambaneniñdok gĩngĩt manda engĩliñ.

13 Tĩñĩpi, yal kolan asup ep kle-kot-semgĩliñ, ba jĩmbasat asup gwasap tullĩ saple-sembi, ep tĩmbĩ kĩndem dañgĩliñ.

Elottĩ Yesulok gembĩn nandĩ-tomguk

14 Tĩmbi Yesulok koi gĩngĩt pĩndĩ dañgukta tĩmbi, ama wapmañ Elot endĩ bo wĩn nandĩnguk. Ama dĩwĩsĩli Yesula ñĩndĩñ eañgĩliñ, “Yoane, tuk i-sem-i-sena ama en wakan bĩndambo kĩmnan nanin mĩlakuk, wala tĩmbi endĩ kena gembĩnat tĩmbi kulak.”

15 Ba dĩwĩndĩ Yesula “En Elia” eañgĩliñ, ba dĩwĩndĩ “Endĩ plofet ama no, plofet ama damanin wandiñ nomĩk” eañgĩliñ.

16 Wĩndĩñ eumbi, Elottĩ wĩn nandĩmbi pa eñguk, “Yoane, ama wĩn damañgan natna ewa bim dombum kĩmguk, en wakan mĩlapi kulak.”

17-18 Elot endi kusei ñindĩnda wĩndĩñ eñguk: endi bo enlok kwayañ Filip endok tam+n koi Elodia apma tĩkeumbi, Yoanelĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi nĩnguk, “Dĩk kwayañgalok tam matĩke-patañ wĩn kĩmĩsip manda mak-lelañ.” Endi wĩndĩñ nĩlĩngukta, Elotti bo tam+n nandĩ-ñĩmbi, kena gwañgwañii enĩmulĩmbi ñambi, Yoane tĩkembali, it kwambĩñ gĩnañ im kĩmĩlĩmbi pakuk.

19 Tĩmbi Elodiali Yoanela gimbit gĩnan gĩnañ tĩke-papi, wĩlektok nandĩnguk. Gan endi tuop nĩm,

20 neta Elotti Yoane tĩke-kamaĩnguk. Endi Yoanela nandum ama dĩndĩm sĩnik, Yambattok kena tĩndĩlok ama no tĩmbĩmbi, enda ka-mĩsĩmĩsĩ e-tĩ-ñĩnguk. Tĩmbi endi Yoane nĩ-tiañembi, mandan nandĩlĩnguk. Nandĩñipi, “Nĩtek tĩmbet?” embi, gĩnañ tĩpet tĩmbi nandĩ-bendi-tĩlĩnguk. Gan endi Yoanelok mandan nandĩ-koĩngom tĩlĩnguk.

21 Tĩmbi Yoane wĩlĩ kĩmbektok telak no Elodiala ñindĩñ inda-ñĩmĩnguk. Elotti indaindan nain indaumbi, amañii loloñ ba ama sañanjilok telak dama ba Galili kwettok ama biesĩ ep kĩmĩn tĩ-talembi, nana sina wopum tĩ-semguk. Tĩmbi endi kĩmĩn tĩmbi nana na-palĩmbi,

22 Elodia enlok wemban endi amalooñ ña tombi, dausĩnan kap tĩnguk. Kap tiumbi, Elot gĩt yokĩii endi kañbi nandĩ-kĩndem dañgĩlĩñ. Tĩmbi Elotti wembe sim nĩnguk, “Dĩk nepek wala ba wala eumbi gametet.”

23 Embi e-kwambĩñ dambi nĩnguk, “Nepek wala ba wala eumbi, kĩndem gametet. Nak kwet ñin ka-dĩkĩlet wala bo eumbi, kĩndem tambĩpi, tambon gametet.”

24 Wĩndĩñ eumbi, wembelĩ meñloñ ñambi nĩ-nandĩmbi nĩnguk, “Nak nektok sĩnik eutet?” Eumbi, meñlĩ nĩnguk, “Yoane miti tuk i-sem-i-sem tĩnguk endok kumbamla e!”

25 Eumbi, wolongan platik sĩnik ñambi, Elottoñ tombi nĩnguk, “Dĩk ñindĩngĩtañgan Yoanelok kumbam jawañ plon kĩmĩpi namĩñ!”

26 Eumbi, Elotti nandum kola-sĩnik tañguk. Gan endi yokĩiilok dausĩnan manda e-kwambĩñ da-ñĩmĩngukta tĩmbi, mandan wĩn pi-pĩwĩktok tuop nĩm nandĩnguk.

27 Nĩm nandĩ-ñĩmlok, gan joĩgo nandĩ-ñĩmbi, wolongan enlok kamaikamai ama no Yoanelok kumbam tĩke-bĩuptok nĩ-mukuk. Nĩ-mulĩmbi, it kwambĩñ gĩnañ ñambi, Yoanelok bim dombĩmbi,

28 kumbam jawañ gĩnañ kĩmĩpi tĩke-bĩ wembe mĩmbi, meñĩnlĩ kauptok tĩke-ñam mĩnguk.

29 Tĩmbi Yoane gwañgwañiilĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi, it kwambĩñnan ñambi, Yoanelok dalandan tĩke-ñambi kĩndikĩlĩñ.

Yesulĩ Juda ama 5000 nana ep towiñguk

30 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii 12 wĩn kenala enĩ-mukuk endi undane-bĩmbi, enloñ kĩmĩn tĩmbi, kena tĩngĩlĩñ ba gĩngĩt manda enĩ-daut tĩ-semgĩlĩñ wolok kasat gĩtĩk tĩ-ñĩmgĩlĩñ.

31 Tĩmbi amatam asup sĩnik walĩ yousĩyousĩ ñañambĩt tĩ-palĩmbi, Yesu gĩta gwañgwañii endi nana tuk nanelĩndok nandĩngĩlĩñ, gan nain no nĩm inda-semguk, wala tĩmbi Yesulĩ enguk, “Bĩmbi, nĩnĩngan kwet ama nĩmnatnan ñana! Nain duman wandĩñ ña-kunambi, siñginjĩ busukĩanewĩn.”

32 Wĩndĩñ eumbi, endi kĩkeñ plon lombi, nĩsĩngan tuk guañ dĩkĩembi, kwet ama nĩmnat tĩmbĩ dumalanelĩndok ñañgĩlĩñ.

33 Ñañi+mbi, amatam asupti yamb+mbi yamb+nandi-tomgiliñ. T+mbi amatam it kwet tuop nanin biñgiliñ endi bo kesiti woñep ñambi, Yesuli ñanepi nandiñguknan dama ña-tomgiliñ.

34 T+mbi Yesuli wolok ña-tombi, kikeñ plon nanin piñipi, amatam k+min wopum yamb+mbi, g+nañli ñiñdiñ nandiñguk, “Sipsip yambi-d+kñenji n+mnat nom+k tañ”. Windiñ yambi-nandi+mbi, blan ti-sembi, kusei k+mipi, nepek asup eni-daut ti-semguk.

35 Eni-daut ti-semumbi, maim daut ip pi-sembeipi tiñgukta t+mbi, gwañgwañili endoñ bi+mbi niñgiliñ, “Ñin kwet ama n+mnatnan patnambi, maim daut ip piupi tilak.

36 Wala d+k amatam eni-mul+mbi, it kwet ba it jala ñasiñgan pakañnan wolok ñambi, nananji tua nambit.”

37 Eumbi tambane-enguk, “Singan nana ep towiut!” Eumbi nandi-piasat t+mbi niñgiliñ, “D+k nek elañ? N+ndi ñambi, minem nek ñal+ nana tuam bi+mbi emneñ? Minem 200 wolok tuop n+m!” *

38 Eumbi enguk, “Sinlok nana nitek pat-samlak ña kawit!” Eumbi ña kañbi undane-b+mbi niñgiliñ, “Plaua kit tambongot t+m tuk gaut t+petgot pat-n+mlak.”

39-40 Eumbi, Yesuli amatam kli k+ndem plon samba sambat pipatneliñdok enbi+mbi, diw+ndi 100, diw+ndi 50 w+ndiñ pipakiliñ. Pipal+mbi,

41 Yesuli plaua kit tambon g+ta tuk gaut t+pet w+n epmbi, kunum plon dei loumbi, Yambat we ñ+nguk. We ñ+m-talembi, plaua omb+mbi, gwañgwañii em-ta-ñaumbi, endi bo t+ke-papusenembi, amatam emgiliñ. T+mbi Yesuli tuk gaut t+pet w+n w+ndiñgot ep danbi+mbi, amatam g+tkkan emumbi,

42 g+tkkandi nañbi na-tokñeñgiliñ.

43 Windiñ t+mbi+mbi, plaua ba gaut w+n na-tlatlap t+m biñgiliñ w+n ep dasiumbi, sandiñ lik 12 tokñeñguk.

44 Amatam nana nañgiliñ endoñnan nanin amalok kunakunas+ w+n 5000.

Yesuli tuk guañ plon ñañguk

45 T+mbi wolongan Yesuli gwañgwañii eni-giñg+nembi, kikeñ plon lombi, tuk guañ dikñembi, Betsaida it kwelan damandama ñaneliñdok en+mukuk. Eni-mul+m ñañi+mbi, Yesu en amatam isi+nan eni-mulepi pakuk.

46 Papi eni-mut-talembi, n+molo t+mbektok kwet jañg+nnan loñguk.

47 T+mbi kwet kil+m eumbi, gwañgwañiilok kikeñdi tuk guañ boñg+ppan ñañi+mbi, Yesu en engan kwambi+ñnan papi,

48 yambiñguk w+n: sasalel+ ñañgiliñ kandañ biñgukta, kikeñ plon papi tuk k+ndit-tlal+mbi yambiñguk. Kwet gama n+m salañi+mbi, Yesuli tuk guañ plon kesiti ñambi ep t+mbi dumalambi, yapma kle-ñaupi nandiñguk.

49-50 T+mbi gwañgwañiil+ Yesu tuk guañ plon bi+mbi kañbi, “Walen tip no kam+ñ” w+ndiñ k+mit-nandiñgiliñ. Endi g+tkkandi en kañbi m+simbi, gemb+nji pi+mbi, kwawa tiñgiliñ. Gan Yesuli manda embi enguk, “Ñin natna ya, s+mbasi busukñaneumbi n+m m+si+neliñ.”

51 W+ndiñ embi, kikeñ plon loumbi, sasalel+ kilp eumbi, ka-silikñembi nanand+nji n+m nandi-dakleñgiliñ.

52 G+nañ kwambiñ kuñgiliñda t+mbi endi Yesuli plalal+ kundit engano tiñguk wolok kusei n+m nandi-tomgiliñ.

Yesuli amatam nandi-kilik ti-ñi+m+ñgiliñ ep t+mbi k+ndem dañguk

* 6:37: Minem denali 200 w+n kena nain 200 wolok tuan.

⁵³ Tuk guañ dikñe-talembi, Genesalet kwelan tombi, kikeñ tike-kwambinda-koli piñguk.

⁵⁴ Tĩmbi kikeñ plon nanin piñbumbi, wolongan amatam Yesu kadakleñgĩliñ endi

⁵⁵ it kwet tuop woñep ñambi, kusei kĩmĩpi, jĩmbasat tañgo plon ep kĩmĩpi, Yesuli wandĩñ ba wandĩñ ñañguk tuop nandĩmbi, endoñ ep biñgĩliñ.

⁵⁶ Endi it kwet tip ba wopum ba it jala nolok ba nolok ñaumbi, amatamdi jĩmbasat endoñ ep biñbumbi, ini plon yapikĩliñ. Yapipi ni-nandi-tĩmbi, dasindasin kusipgot tike-kanelĩndok nandĩmbi ni-nandiñgĩliñ. Tĩmbi nandi-semum tike-kañgĩliñ tuop kĩndem dañgĩliñ.

7

Yesuli nepek nek ñali Yambattok dainan ama tĩmbi kolalak wala eni-dakleñguk

¹ Tĩmbi Falisi ama gĩt endikñe manda nandi-tale ama diwĩn Jerusalem nanin biñgĩliñ endi bi Yesuloñ kĩmĩn tiñgĩliñ. Kĩmĩn tĩmbi

² kañgĩliñ win: Yesulok gwañgwañii diwĩn endi sosĩlok telak nandi-kĩmnembi, kisi niñ wĩlipi, nana sĩlak ep nambĩmbi yambĩngĩliñ. Yambĩmbi nandum tuop niñ ti-semguk.

³ Neta, Falisi ama gĩt Juda ama diñdim kunepi nandañ endi gĩtik sosĩlok ep tiñdĩnji ep kwambĩñ dambi kunelĩndok eni-daut ti-semañ. Ep tiñdi no win endi kisi niñ wĩlikañda, nana niñ nañ.

⁴ Tikap endi kĩmĩli tuannanan ñambi bañ, nain wolonda tuk niñ iyañda, endi nana niñ nañ. Endi Yambattok dainan kĩndem patnelĩndok jawañ kambot gĩta nepenepek diwĩn no pat-wĩlikañ, ba sosĩlok ep tiñdi wandĩngot diwĩn asupgan kĩmĩt-klembi tañ.

⁵ Wĩndĩnda Falisi ama gĩta endikñe manda nandi-tale ama endi Yesu ñĩndĩñ ni-kañgĩliñ, “Ni-tekta tĩmbi, gwañgwañgaili sosĩlok ep tiñdi niñ kĩmĩt-klembi, kisi niñ wĩlipi nana nañ?”

⁶ Niikaumbi enguk, “Ama man manbenji ti-pelat! Eu inda manda no plofet Aisaialĩ youkuk win sĩndok julũĩtsĩlok kusei inda-dakle-kĩliñ elak. Yambattok manda win ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Amatam ñali manjiliñgot kotna tike-loañ, gan gĩnañ nanandĩnjiñli mayañgan sĩnik patak.

⁷ Endi mandana nandi-kĩmnembi, ama sĩlanĩndok nandĩnandĩ eni-daut ti-semañ. Wĩndĩnda endi kap niñmolo tĩmbi nani-kĩndem da-tañ win sĩlanin.’

⁸ Manda wolok tuop sĩndi Yambattok endikñe manda bimbĩ, amalok ep tiñdĩnji tike-kwambĩñ dambi kleañ.”

⁹ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Sĩndi sosĩlok ep tiñdĩnji kĩmĩt-klenelĩndok nandĩmbi, Yambattok endikñe mandan wĩlambane-kokotok kundit ti-kĩndem dañ.

¹⁰ Neta, Moseli manda ñĩndĩñ embi youp biñguk patak, ‘Di-k meñga bekala nandum loloñ tĩmbekak’, ba ‘No en meñ beula manda eni-suambat-tĩlakta, wĩli kĩmbekak.’ Moseli wĩndĩñ eñguk,

¹¹ gan sĩndok kandañ win ñĩndĩñ sĩnik: ama no meñ ba beula ñĩndĩñ ñĩlak, ‘Nepek nek pat-namlak win Yambat mĩuptok e-kwambĩñ dañgut, wala tĩmbi gep kĩmĩlettok tuop niñ.’ Endi wĩndĩñ niñmbĩmbi,

¹² sĩndi kĩmĩsip ti-ñĩmbi ñĩndĩñ niñ, ‘Di-k meñga ba beka bĩndambo niñ tike-kĩmĩlekañ.’

13 Wɪndɪŋgəngot sɪndɪ sosɪlok ep tɪndɪnjɪla yanaŋgɪp pɪŋɪpi, Yambattok endɪkɪne manda tɪmbɪ lakatalak. Tɪmbɪ sɪndɪ kundit kolan wandisɪ asupgan pat-taɪŋ.”

14 Tɪmbɪ Yesulɪ bɪndambo amatam kɪtɪ-sembi enguk, “Sɪndɪ gɪtɪkkan mandana ŋɪn nandɪmbɪ nandɪ-kɪlɪŋ ewɪt.

15-16 Nepek gɪtɪk nambɪmbɪ mɪnjɪpsɪ gɪnaɪ pɪlak walɪ sep tɪmbɪ kolaup-tok tuop nɪm. Gan nepek gɪnanjɪ gɪnaɪ papi lambɪ-lamɪtak walɪ mek sep tɪmbɪ kolayaɪŋ.”

17 Tɪmbɪ Yesulɪ amatam kɪmɪn gɪtɪk yambimbi, gwaŋgwaŋii gɪta it gɪnaɪ lo-pakuk. Palɪmbɪ, gwaŋgwaŋiiɪ eyout manda eŋguk wala nɪ-kaŋgɪlɪŋ.

18 Nɪ-kaumbi enguk, “Sɪndɪ wɪndɪŋgot nanandɪnjɪ nɪmnat bek? Nana walan kusei kusei nambɪmbɪ, mɪnjɪpsɪ gɪnaɪ pɪlak walɪ sep tɪmbɪ kolaup-tok tuop nɪm. Wɪn nɪm nandaɪ ba?

19 Nepek wandiɪ walɪ amalok gɪnanjɪ gɪnaɪ sɪnɪk nɪm pɪlak. Nɪm sɪnɪk. Walɪ tem meɪ gɪnaɪ pɪmbɪ, temdok telak plon dɪndɪmɪgan ŋambi, tem koɪ gɪnaɪ pɪlak.” (Yesulɪ wɪndɪŋ embi, nana gɪtɪk Yambattok dainan kɪndem gɪtɪkgot embi enɪ-dakle-tɪ-semguk.)

20 Tɪmbɪ Yesulɪ yousɪmbɪ enguk, “Nepek amalok gɪnanjɪ gɪnaɪ papi lambɪ-lamɪtak walɪ biaŋgan ep tɪmbɪm kolayaɪŋ.

21 Nekta, wɪn amalok gɪnanjɪ gɪnaɪ nanin sɪnɪk nanandɪ kolan walɪ lambɪ-lamɪlɪmbɪ ŋɪndɪŋ taɪ: endɪ telak joŋgo kuaɪ, ba kambu taɪ, ba ama yandɪp kɪm-taɪ, ba tam ba wapat noloŋ kumbu taɪ,

22 ba ka-galkta taɪ. Wɪndɪŋ tɪmbɪ, tɪmɪpmɪle kusei kusei taɪ. Tɪmbɪ endɪ not juluɪŋ taɪ, ba siŋgi mɪsɪ ba mayek nɪmnat sasaleaɪ, ba not ka-gimbɪt taɪ, ba manda winjɪt eaɪ, ba nɪsɪla nandum loloŋ tɪlak. Wɪndɪŋ tɪŋɪpi, nandɪ-kamalambi kuaɪ.

23 Nepek kolan gɪtɪk walɪ amalok gɪnanjɪ gɪnaɪ papi lambɪmbɪ lamɪtak walɪ biaŋgan Yambattok dainan ep tɪmbɪ kolayaɪŋ.”

Yesulɪ enlok kusei ama dɪwɪnda daut semguk

Yesulɪ Fonisia tam no endok wembanlok gɪnaɪ yal kolan nɪ-kleŋguk

24 Tɪmbɪ Yesulɪ mɪlapi, gwaŋgwaŋii gɪtɪ Juda amatamdok kwet bimbi, Tail it kwet kandaɪ ŋaŋguk. Ŋambi, sɪlak pat-nandɪ-tɪmbepi it nolok gɪnaɪ lombɪ, amalɪ en wandɪŋ patak wɪn nɪm nandɪ-ŋɪmnelɪŋdɪk nandɪŋguk, gan endɪ pat-sembektok tuop nɪm.

25 Nɪm sɪnɪk. Wembe no yal kolannat endok meɪlɪ ‘Yesu wandiɪ patak’ nandɪmbɪ, wolongan endoŋ bɪmbɪ, kesinan mɪlelem tɪmbɪ,

26 dɪŋgunembi, wembanlok gɪnaɪ yal kolan kle-ŋɪmektok nɪ-gɪŋgɪneŋguk. Tam wɪn endɪ Juda tam nɪm. Endɪ Fonisia nanin, Silia kwelan indaŋguk,

27 wala tɪmbɪ Yesulɪ ŋɪndɪŋ nɪŋguk, “Gwaŋgwa bɪsat endɪ nana dama natokɪnekalɪŋ. Nɪm kaɪbi, endok nana wɪn yapma tɪkembali, kamotta ep kot-semneɪ.”

28 Eumbɪ, tamdɪ tambane-nɪŋguk, “Wopum, biaŋgan elaɪ. Gan gwaŋgwa bɪsat endɪ nana nambɪmbɪ dɪp kwelan pɪlak wɪn kamottɪ naaɪ.”

29 Eumbɪ, Yesulɪ nanandɪ kɪlɪktɪnlok kusei ka-nandɪ-tombɪ nɪŋguk, “Dɪk wɪndɪŋ elaɪ, wala tɪmbɪ kɪndem a, ŋau! Yal kolan endɪ wembaŋga ip kambimbi ŋalak.”

30 Eumbɪ, ilnan ŋambi kaŋguk wɪn: biaŋgan yal kolan walɪ wemban kak ŋaumbɪ, ipal plon pat-nandɪ-tɪŋguk.

Yesulɪ ama kaman no tɪmbɪ kɪndem daŋguk

31 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt Tail it kwet kandañ pi-ñambi, Saidon it kwet dikñembi, Dekapolis kandañ ñambi, Galili tuk gwañnan tomguk.

32 Tombĩmbi, ama no nañgĩp bĩmbi, Yesulĩ kii endok plon kĩmĩlektok ni-nandiñgĩliñ. Ama wolok pawañ sipsipmĩn, tĩmbi man manben mĩlap, manda dĩndĩm ewĩktok tuop nĩm.

33 Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn gĩtik wĩn yambĩmbi, ama wĩn tĩke-nañgĩpi ña nĩsetkan pakĩmik. Palĩñpi, Yesulĩ kii nĩñañ tĩpettĩ endok pawañ gĩnañ sua embi iwĩt suambi, man manben tĩke-kañguk.

34 Tĩke-kañpi, kunum plon dei loumbi yayakñembi, enlok mandan plon “Efata” eñguk, wĩn “Dĩk tom!”

35 Eumbi, ama wolok pawañ tombĩmbi, man manben salaktaumbi, kusei kĩmĩpi, manda dĩndĩm nandiñmbi eñguk.

36 Tĩmbi Yesulĩ amatamda kasat wĩn nĩm eu satawĩktok enbi, kĩmĩsip kwambĩm tĩ-semguk. Nain asup kĩmĩsip wandĩngot tĩ-semliñguk, gan nĩm, endĩ gĩñgĩnembi pa eu satañguk.

37 Tĩmbi kasat wĩn nandiñgĩliñ endĩ biañgan nandi-sĩlikñembi eñgĩliñ, “Kundit gĩtik tĩ-kulak wĩn kĩndem gĩtikgot. Endĩ ep tĩmbĩmbi, pawanjĩ kaman endĩ bo nandi-tomañ, tĩmbi manjĩ galĩnguk endĩ manda eañ.”

8

Yesulĩ amatam 4000 nana ep towiñguk

1 Tĩmbi nain wolonda bĩndambo amatam kĩmĩn wopum nolĩ Yesu gĩta papi, nananjĩ taleumbi sĩlak pakĩliñ. Palĩmbi, Yesulĩ gwañgwañii ep kĩmĩn tĩmbi enguk,

2 “Amatam nain tĩpet gĩt no nakĩta papi, nananjĩ taleumbi, blan tĩ-semlet.

3 Tĩkap nak sĩlak isĩnan enĩ-mulam ñanetañda, telak boñgĩpnan dausi diman tĩmbĩmbi kĩm-katap tĩnelĩñ. Dĩwĩn nolĩ kwet mayañgan nanin bĩmbĩn.”

4 Eumbi tambane-nĩngĩliñ, “Kwet ñolok it kwet nĩmnat. Nĩndĩ nana tuop denanin tĩkembĩ ep towinetamĩñ?”

5 Eumbi enĩ-kañguk, “Sĩnlok nana nĩtek pat-samlak?” Eumbi nĩngĩliñ, “Plaua kĩt tambon tĩpetgot pat-nĩmlak.”

6 Tĩmbi Yesulĩ amatam enbĩmbi, kwelan pi-pakĩliñ. Pipalĩmbi, endĩ plaua kĩt tambon tĩpet ep papi, Yambat we ñĩmbi ep tambĩpi, gwañgwañiila emguk. Emĩ-ta-ñambi, dani-papusenembi emnelĩñdok enbĩmbi, wolok tuop tĩmbi emgĩliñ.

7 Tĩñpi, Yesulĩ tuk gaut tiptip tĩpet sĩnik pat-semguk wĩ epbi, Yambat we ñĩmbi, wĩn bo dani-papusenembi emnelĩñdok enbĩmbi emĩ-ta-ñañgĩliñ.

8 Tĩmbi amatamdi nana wĩn nañbi na-tokñeñgĩliñ. Tĩmbi nana na-tlatlap tĩmbĩmbi dĩp pakuk wĩn ep dasiumbi, sandĩñ lĩk wopum kĩt tambon tĩpet tokñeñguk.

9 Amatam nana nañgĩliñ wĩn 4000 netepek. Tĩmbi Yesulĩ enĩ-mulĩm ñaumbi,

10 wolongan endĩ gwañgwañii gĩt kĩkeñ plon lombi, Dalmanuta kwet kandañ ñañgĩliñ.

Yesulĩ gwañgwañii en Mesia tĩmbĩ dakleñguk

Yesulok kusei gama nĩm nandi-tomgĩliñ

11 Tĩmbi Falisi ama endĩ Yesu tue-kambi ti-ñĩm nepi endoñ bĩmbi, en gĩta e-tańa-tambĩt tĩmbi gĩńgĩnembi, Yambattĩ endok kusei tĩmbĩ daklewĩktok nandĩmbi, kundit no tĩmbĩm kanelĩńdok nĩńgĩlĩń.

12 Nĩmbĩmbi, Yesulĩ gĩnań kwambĩndanjĩla nandum mĩlataumbi enguk, “Neta amatam ñalı kundilĩ kanepi eań? Nak biańgan sanlet: kundit wandiń no nĩm dat samum kanekalĩń. Nĩm sĩńik.”

13 Yesulĩ wĩndĩń embi, Falisi ama yambĩmbi, gwańgwańii gĩta bĩndambo kĩkeń plon lombi, tuk guań tambon kandań ñanepi ñańgĩlĩń.

14 Ñańĩpi, gwańgwańiilĩ kamalambi, nana no nĩm ep bĩńgĩlĩń, gan plaua nońgangot kĩkeń plon pat-senguk.

15 Tĩmbi Yesulĩ nandĩnandĩ moyendĩ gwańgwańiilok gĩnanjĩ gĩnań bendi-wopum dawĩk wala mĩsĩmbi, molo manda eyout plon kĩmĩpi enguk, “Sĩndĩ Falisi ama ba ama wapmań Elot endok plaua kĩmĩlĩ bendĩla ka-kĩlĩń enekalĩń!”

16 Eumbi, gwańgwańiilĩ nĩsĩńgan “Nana nĩm pat-nĩmlakta wala elak bek” embi e-nandĩ-tĩńgĩlĩń.

17 Tĩmbĩmbi Yesulĩ wĩn nandĩmbi enĩ-kańbi eńguk, “Sĩndĩ nana nĩm wĩn neta e-nandĩ-tań? Sĩndĩ kusatna gama nĩm nandĩmbi nandĩ-tomań bek? Wĩndĩń gĩnanjĩ kwambĩń dańguk bek?”

18 Sĩndĩ dausat, gan nĩm kań, ba pawanjat, gan manda nĩm nandań, ba sĩndĩ nandĩ-kamalayań bek?

19 Nak plaua kĩt tambongot wĩn tambĩpi, ama 5000 ep towiwambi, nambĩm dĩp pakuk wĩn sĩndĩ sandĩń lĩk nĩtek dasium tokńeńguk?” Yesulĩ wĩndĩń enĩ-kaumbi, “Lĩk 12 tĩna tokńeńguk” nĩńgĩlĩń.

20 “Ba nak plaua kĩt tambon tĩpetgot walĩ amatam 4000 ep towiwambi, nambĩm dĩp pakuk wĩn sĩndĩ sandĩń lĩk wopum nĩtek dasium tokńeńguk?” Eumbi, “Lĩk kĩt tambon tĩpet tĩna tokńeńguk” nĩńgĩlĩń. Nĩmbĩmbi,

21 ñĩndĩń enguk, “Sĩndĩ kusatna gamańgot nĩm nambĩ-nandĩ-dakleań bek?”

Yesulĩ ama no dai kolan tĩmbĩ kĩndem dańguk

22 Tĩmbi Yesulĩ gwańgwańii gĩta Betsaida it kwelan ña-tomguk. Tombĩmbi, ama dai kolan no endoñ nańgĩp bĩmbi, tĩke-kauptok nĩ-nandĩńgĩlĩń.

23 Tĩmbi Yesulĩ ama en kii plon tĩkembĩ nańgĩlĩmbi, it kwet pawań pĩńgĩmĩk. Tĩmbi Yesulĩ ama wolok dai plon iwĩt suambi, kiilĩ endok plon kĩmĩpi nĩ-kańguk, “Dĩk nepek no kalań ba nĩm?”

24 Nĩmbĩmbi deimbi eńguk, “E. Nak ama dĩwĩn yambĩlet. Gan nak yambĩwambi, kombalĩ ñań nomĩk tĩlak.”

25 Eumbi, nombo kii dai plon kĩmĩlĩmbi, dai gembĩnat deimbi, kĩndem dańguk. Kĩnde daumbi, nepenepek gĩtĩk wĩn ka-dakleńguk.

26 Tĩmbi Yesulĩ ama wĩn it kwelan nombo louptok nĩ-kĩmĩsipbi, dĩndĩmgan ilnan ñauktok nĩ-mukuk.

Yesulĩ enlok kusei tĩmbĩ dakleńguk

27 Tĩmbi Yesulĩ gwańgwańii gĩta pi-ńambi, it kwet tiptip Sisalia Filipai it kwet wopum kle-gĩmbupi pakĩlĩń wandĩń ñańguk. Telak plon ñańĩpi, gwańgwańii enĩ-kańbi eńguk, “Amatamdĩ naka nĩn sĩńik pa nanań?”

28 Eumbi nĩńgĩlĩń, “Dĩwĩndĩ dĩka Yoane amatam miti tuk i-sem-ta-kuńguk en ganań. Tĩmbi dĩwĩndĩ dĩka Elia ganań, wĩn plofet ama damanĩn

endi bɪndambo indaup een ip wakan bek. Ba dɪka plofet damanin no pa ganɪaɪn.”

²⁹ Eumbi, Yesulɪ enɪ-nandɪmbi eɲguk, “Gan sɪnla naka nin sɪnɪk nanɪaɪn?” Eumbi, Petlolɪ manda nɪndɪnɪ tambane-nɪnguk, “Dɪtna Mesia wakan.”

³⁰ Eumbi, Yesulɪ kɪmɪsip tɪ-sembi, gama enlok kusei ama nola nɪm ennelɪndok enguk.

³¹ Tɪmbi wolongan Yesulɪ kusei kɪmɪpi, Yambattok nanandɪ kwambɪn Mesia enlok plon nɪndɪnɪ enɪ-daut tɪ-sembi enguk, “Amalok Nɪnɪan endɪ mɪlap ba siɲgi gawat kusei kusei inda-nɪmektok. Ama bɪesɪ, tapma ama biesɪ gɪt endɪkɪne manda nandɪ-tale ama endɪ kusali kaumbi, tuop nɪm tɪmbɪmbi, siɲgi wɪlɪmɪumbi wɪlɪ kɪmbekak. Tɪmbi sandap tɪpet gɪt no tɪmbɪmbi, bɪndambo kɪmnan nanin mɪlalekak.”

³² Yesulɪ wɪndɪnɪ eɲɪpi enɪ-dakle-ta-nɪaɲguk. Eu dakleumbi, Petlolɪ engan tiaɲem nɪambi, kusei kɪmɪpi, manda wolok nɪ-nɪombɪnguk.

³³ Gan Yesulɪ tambanembi, gwaɲgwaɲiilok dausɪnan Petlo nɪ-nɪombɪmbi eɲguk, “Sataɲ, dɪk nambi nɪau! Dɪk amalok nanandɪngot klelaɲ, Yambattoɲ nɪm.”

Yesulɪ en kle-kuɲgukolok manda enguk

³⁴ Tɪmbi Yesulɪ amatam kɪmɪn wopum wakɪt gwaɲgwaɲiilok kɪtɪ-semum bɪumbi enguk, “Ama no endɪ nak nep kle-kuupi nandɪlakta endɪ enlok nanandɪn ba galk siɲgi wɪpi, kloɲbalɪ tɪke-lo-bembi, nep kle-kuuktok elet.

³⁵ Neta, no endɪ natnala ba gɪngɪt manda kɪndemnalok kuɲgun bɪnamlak, endɪ wakan kunumdok kuɲguɲ taletalen nɪmnat inda-nɪmekak. Gan no endɪ kwelalok kuɲguɲ enlok tɪke-kɪmɪlep nandɪlakta, endɪ kunumdok kuɲguɲ kola-nɪmekak.

³⁶ Kola-nɪmɪumbi, kwelalok nepenepek kusei kusei gɪtɪk ep kasɪleɲguk walɪ nɪtek tɪmbi tɪmbɪ londaukak?

³⁷ Endɪ kuɲgun kolaɲguk wɪn nek nɪalɪ tuambi, bɪndambo kasɪleukak? Wɪn tuop nɪm.

³⁸ Man nɪndɪnɪgɪta Yambat siɲgi wɪlɪmɪmbi, yomsɪat kuaɲ, ba dɪwɪndɪ naka ba mandanala maetambi kuaɲ. Nain taletalenan Ama Sɪsɪnɪktɪ dɪndɪm aɲelo yanaɲgɪpi, Beulok gembɪ ba kolsalennat indangan indaukak wolonda endɪ bo en maeta-nɪmgɪlɪn wɪn maeta-semekak.”

9

¹ Yesulɪ wɪndɪnɪ embi enguk, “Nak biaɲgan sɪnɪk sanlet: Yambattɪ nain kɪmɪkuk wɪn indaumbi kusei kɪmɪpi, amatam gɪtɪk ini plon gembɪnat yambɪ-dɪkɪneukak. Tɪmbi biaɲgan nɪ pakaaɲ sɪndoɲnan nanin dɪwɪn endɪ gama kaik kuɲɪlɪmbi indaumek kanekalɪn.”

Yambat, Mose gɪta Elia endɪ Yesulok kusei tɪmbɪ kwambɪnɪ daɲguk

² Kena nain kɪt tambon noɲgan taleumbi, Yesulɪ gwaɲgwaɲiilok tɪpet gɪt no, wɪn Petlo, Yakobo gɪt Yoane yanaɲgɪlɪmbi, kwet jaɲgɪn ombap nolok lombi, wandɪnɪ nɪsɪnɪgan pakɪlɪn. Palɪmbi, gwaɲgwaɲiilok dausɪnan Yesulok siɲgin walan tɪkɪleumbi,

³ dasindasin salembi, walalan bien sɪnɪk indaɲguk. Kwelan nɪlok ama nolɪ sandum satnin wandɪnɪ tɪmbektok tuop nɪm.

⁴ Tɪmbi gwaɲgwaɲiilok plofet ama damanin tɪpet, Elia gɪt Mose, endɪ indambi, Yesu gɪta manda e-nandɪ-tɪmbɪmbi yambɪngɪlɪnɪ.

⁵⁻⁶ Yambɪmbi, kolan mɪsɪumbi, Petlolok nanandɪn kamalaumbi, “Manda nɪtek ewɪt?” embi, Yesula nɪndɪnɪ nɪnguk, “Nɪnɪndaut! Nɪ pakamɪn wɪn

kɪndem sɪnɪk. Wala tɪmbi it jala tɪpet gɪt no mana! Dɪkok no, Moselok no, Elialok no.”

7 Tɪmbi mulukua noli pɪmbi ep tɪmɪlɪmbi, Yambattɪ mulukua gɪnaɪ nanin kɪtu pɪumbi enguk, “Nɪne nokoɪ nɪɪana noɪgan sɪnɪk. Nak en kalgkta tɪ-ɪɪmlet. Sɪndɪ endok manda tɪke-kwambɪɪɪ dambi kunekalɪɪ!”

8 Eumbi, gwaɪgwaɪɪɪ wolongan deimbi kaɪgɪlɪɪ wɪn: Mose gɪt Elia endɪ ikan pailɪmbi, Yesu en noɪgan palɪmbi kaɪgɪlɪɪ.

9 Tɪmbi endɪ kwet jaɪgɪn plon nanin pɪɪɪpi, Yesulɪ nepek wɪ kaɪgɪlɪɪ wolok manda kasat ama nola joɪgo nɪm ennelɪɪndok e-kɪmɪsip tɪ-semguk, kasat wɪn Amalok Nɪɪan endɪ kɪmnan nanin mɪlalekak wolondamek kɪndem enelɪɪndok enguk.

10 Eumbi, endɪ Yesulok manda wɪn nandɪ-kwambɪɪɪ dambi, nɪsɪɪgan “Kɪmnan nanin mɪlatmɪlat wɪn nɪtek?” embi e-nandɪ-tɪɪgɪlɪɪ.

11 Tɪmbi endɪ Yesu nɪ-kaɪbi eɪgɪlɪɪ, “Kusei nektok endɪkɪe manda nandɪ-tale amalɪ Elia Mesialok telak dama bɪuptok pa eaɪ?”

12 Eumbi, Yesulɪ Yoane miti tuk i-sem-ta-kuɪguk endok plon ɪɪndɪɪɪ e-youpi enguk, “Elia endɪ biaɪgan Mesialok telak dama bɪmbi, amatam gɪnanjɪ tɪmbɪ kaitanelɪɪndok bɪukak. Gan nɪtekta tɪmbi, Ama Sɪsɪnɪkta bo ɪɪndɪɪɪ youyoulɪn patak: endɪ sɪɪgin gawat kusei kusei bembɪmbi, amalɪ nɪ-tɪke-pɪ sɪnɪk tanekalɪɪ?”

13 Gan nak Eliala ɪɪndɪɪɪ sanba: endɪ bo ikan bɪumbi, amalɪ nɪsɪlok nanandɪ klembi, manda endok plon youyoulɪn patak wolok tuopgan nepek kusei kusei kolan tɪ-ɪɪmgɪlɪɪ.”

Yesulɪ ama gwaɪgwa no yal kolannat tɪmbɪ kɪndem daɪguk

14 Tɪmbi Yesu gɪt gwaɪgwaɪɪɪ tɪpet gɪt no endɪ kwet jaɪgɪn bɪmbi pɪ-ɪɪmbi, gwaɪgwaɪɪɪ dɪwɪn pakɪlɪɪɪnan tomgɪlɪɪ. Tombi yambumbi, amatam kɪmɪn wopumdɪ ep gɪmbupi pakɪlɪɪ, tɪmbi endɪkɪe manda nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ gwaɪgwaɪɪɪ gɪta e-taɪan tɪɪgɪlɪɪ.

15 Tɪmbi ama kɪmɪn gɪtɪk endɪ Yesu bɪumbi kaɪɪpi, ka-sɪlɪkɪɪmbi, endoɪ we woɪep ɪɪmbi, we ɪɪmgɪlɪɪ.

16 Tɪmbi Yesulɪ enɪ-nandɪmbi eɪguk, “Sɪndɪ neta e-taɪan taɪ?”

17-18 Eumbi, amatamdok boɪgɪpsɪnan nanin ama noli Yesula ɪɪndɪɪɪ tambane-nɪguk, “Endaut. Nak nɪɪana yal kolan nat dɪk tɪmbɪ kɪndem dawɪktok naɪgɪpi bɪt, gan dɪk nɪm palaɪnda gwaɪgwaɪgailɪ yal kolan wɪn kleklelok enɪt, gan endɪ tɪ nɪm kaɪbi bilɪɪ. Yal kolan walɪ endok man manben tɪmbɪ galɪmbi, manda nɪm pa elak. Nainɪn inda-ɪɪmlak tuop yallɪ nɪɪana tɪmbɪ kolakolalok tɪke-kolɪmbi pa pɪlak. Tɪmbi man payak lambumbi, man sɪ-gɪlɪm dambi, pɪɪgɪu dɪɪndɪɪ pat-tɪlak.”

19 Yesulɪ manda wɪn nandum mɪlataumbi enguk, “Nak gɪnaɪ kwambɪɪndanjɪla kunjɪt tɪlet. Nain nɪtek sɪnɪk nak nombo sɪn gɪta palambi, nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namnekalɪɪ? Gwaɪgwa wɪn nokoɪ tɪkem bɪwɪt.”

20 Eumbi naɪgɪp bɪumbi, yal kolan walɪ Yesu kaɪbi, wolongan gembɪ kopi, kwelan kolɪ pɪumbi, tɪkɪle-binjat tɪmbɪmbi, man payak lambɪɪguk.

21 Tɪmbi Yesulɪ beu nɪ-kambi eɪguk, “Nain nɪtek sɪnɪk kundɪt ɪɪndɪɪɪ tɪ-ta-bɪlak?” Eumbi nɪguk, “Damaɪgan gwaɪgwa tip palɪmbi inda-ɪɪmɪguk.”

22 Nain asup yal kolan walɪ nɪɪana komba galk gɪnaɪ ba tuk gɪnaɪ tɪke-kolɪmbi pa pɪumbi, wɪlɪ kɪmbektok tuop pat-tɪlak. Gan, tɪkap dɪk tuopta, nɪnda blan nandɪ-nɪmbi, nɪp kɪmɪlekaɪ.”

²³ Wɨndɨñ eumbi Yesulɨ nɨñguk, “Netekta ‘tikap dɨk tuopta’ nanɨlañ? Dɨk nandɨ: no en nandɨ-kɨlɨktɨnat kulakta Yambattɨ nek inda-ñɨmektok nandɨlak wolok tuopgan tɨ-ñɨmlak.”

²⁴ Eumbi, wolongan gwañgwa beulɨ kɨtɨmbi nɨñguk, “Nak nandɨ-kɨlɨk tɨ-gamlet. Gan nandɨ-kɨlɨktɨna lakalakaen, wala tɨmbi nep tɨmbi pañgɨtawa.”

²⁵ Tɨmbi Yesulɨ amatam asuptɨ endok kandañ woñep bɨñgɨlɨñ wɨn yambɨmbi, yal kolanɨ gwañgwa wolok man ba pawañ masip mɨñguk wakan nɨ-ñombɨmbi nɨñguk, “Natna gani-sipbi ganlet: poñambi, bɨndambo nɨm undane-bɨmbi pɨukañ.”

²⁶ Eumbi, yal kolandɨ kwawa embi, gwañgwa tɨmbi wopungan gembɨ kolɨmbi, yal kolan en bim poñañguk. Poñaumbi, kwelan pi wɨpi, dalandan nomɨk palɨmbi, amatam kañgɨlɨñ endoñnan nanin asuptɨ “Kɨmlak” eñgɨlɨñ.

²⁷ Gan Yesulɨ gwañgwa kii plon tɨke-mɨlalɨmbi mɨlapi ikuk.

²⁸ Tɨmbi Yesulɨ it gɨnañ lombi, gwañgwañii gɨt nɨsɨñgan papi nɨ-kañbi eñgɨlɨñ, “Kusei neta nɨndɨ yal kolan wɨn klenep tɨ pi kamɨñ?”

²⁹ Eumbi enguk, “Yal kolan ñandisɨ endɨ nɨmololɨñgot gumañ ep klelok, nepek nolɨ nɨm.”

Yesulɨ kɨmbektok manda enbɨmbi, nain tɨpet tɨñguk

³⁰⁻³¹ Tɨmbi Yesu gɨt gwañgwañii endɨ wɨnanin ñambi, Galili kwet dɨkñembi ñañgɨlɨñ. Ñañɨpi, Yesulɨ gwañgwañii enɨ-daut tɨ-semep nandɨñgukta tɨmbi amalɨ en wandɨñ patak wɨn nɨm nandɨ-ñɨmnelɨñdok nandɨñgukta. Ñañɨpi, ñɨndɨñ enɨ-ta-ñañguk, “Amalok Nɨñan en kanjɨkñii endok kɨsɨ plon kɨmɨlɨmbi wɨlɨ kɨmbekak. Tɨmbi kena nain tɨpet gɨt no tɨmbɨmbi, kɨmnan nanin mɨlalekak.”

³² Gan gwañgwañii endɨ manda eñguk wolok kusei nɨm nandɨ-daklembi, nɨ-kanelɨñdok mɨsɨmbi biñgɨlɨñ.

Yesulɨ kuñgulok manda gwañgwañiila enɨ-daut tɨ-semguk

Kiupi kuñgulok manda

³³ Tɨmbi ñakap, Kapaneam it kwelan tombi, it gɨnañ lo-taleumbi, Yesulɨ gwañgwañii enɨ-nandɨmbi eñguk, “Telak plon nekta e-tañan tɨlɨñ?”

³⁴ Enɨ-nandumbi, endɨ telak plon “Gwañgwa nɨndok boñgɨpnɨnan nɨndɨ sɨnɨk nɨp maklembi, dama tɨlak?” embi, e-kle-kot-tɨñgɨlɨñda tɨmbi, manda nɨm embi gitakan pakɨlɨñ.

³⁵ Tɨmbi Yesulɨ pipapi, gwañgwañii 12 kɨtɨ-semum bɨmbi enguk, “Tɨkap ama nolɨ telak dama kuupi nandɨlakta, en wakan enla nandum pɨmbɨñ tɨmbɨmbi, nolii gɨtɨk endok siñgi kle-kumbi, tɨplaplainjɨ kuukak.”

³⁶ Wɨndɨñ embi, gwañgwa tip no nañgɨp bɨmbi, boñgɨpsɨnan kɨmɨpi, kiilɨ kamai-papi enguk,

³⁷ “No endɨ naka tɨmbi gwañgwa ñandingan no not tɨ-ñɨmekta, endɨ nak not tɨ-namek. Tɨmbi no endɨ nak not tɨ-namekta, nakgot nɨm a, nin nanɨmukuk en not tɨ-ñɨmek.”

³⁸ Tɨmbi Yoanelɨ Yesula “Nɨnɨndaut” embi nɨñguk, “Nain nola nɨndɨ ama nolɨ dɨkok koka embi, yal kolan ep kle-kot-semum kañgɨmɨñ. Gan endɨ nɨndoñnan nanin nɨm, wala tɨmbi nɨndɨ kɨmɨsip tɨ-ñɨmkap nɨm kañbi biñgɨmɨñ.”

39 Eumbi enguk, “No en kotna embi, kundit gembinat tilak, wandiñ wali nitek plon pañgítambi, platik nani-kolauk? Wíndiñ tindiłok tuop ním, wala tímbi ním kímisip tí-ñimnekalíñ.

40 Neta, no en níndok kenanıla kanjık ním tí-nímlakta endi níndok notni tilak.

41 Tímbi no endi Mesialok sambatñii kuañda tímbi tukgot gipi samek, enda nak biañgan sanlet: Yambattı plap kena kambakan wandiñ wolok tuan biañgan ombi-ñimekak.

42 Tímbi no endi giñgítana koi nímnat ñandin no tímbi pipímbi yom tilakta, en blangandok. Endi kundit kolan wandiñ gama ním tíñilímbi, nolı kawat wopum no tikembi, bim plon tembı-ñímbi, tuk kimbıñ gınañ munjut-kolım pímbi kímımda wın kındem. Ním kañbi, kundit kolan wandiñ tímımbi, Yambattı kınjan mılap wopum ombi-ñimekak.

43-44 Tıkap kıkali gep tímbi pipímbi yom tílañda, kıkı wın dombekañ. Wíndiñ tímbi, kıkı tambongot kukapi, kuñgu taletalen nímnat gınañ ñaukañ. Ním kañbi, kıkı típelatkan kukapi, jımbıñdok komba galk taletalen nímnat gınañ píwıñ.

45-46 Ba tıkap kesıkali gep tímbi pipímbi yom tílañda, kesıkı wın dombekañ. Wíndiñ tímbi, kesıkı tambongot kukapi, kuñgu taletalen nímnat gınañ ñaukañ. Ním kañbi, kesıkı típelatkan kukapi, jımbıñnan gep kolı píwıñ.

47 Ba tıkap daukali gep tímbi pipímbi yom tílañda, dauka wın gıtnei kolekañ. Wíndiñ tímbi, dauka tambongot kukapi, Yambattok kuñgu taletalen nímnat gınañ ñaukañ. Ním kañbi, dauka gıtık kukapi, jımbıñnan gep kolı píwıñ.

48 Jımbıñ wandiñ sıñgin gawat taletalen nímnat palekak: wandiñ bınem amalok gaumjı nañ endi ním kímnekalıñ, ba kombalı papat kwambıñ dımbi ei-ta-ñaukak.”

49 Yesulı wíndiñ embi enguk, “Siundılo tíñıpi, simu tapma plon kımıkañ walı Yambattok dainan tapma tímbi kındem dalak. Wíndiñgangot Yambattok dainan kındem daneñdok komba dındınlı amatam nıdı gıtık indanımlak.

50 Simu wın nepek kındem sınık. Gan, tıkap simulok koñgom gembın pailekta, nombo kındem dawıktok nepek no tuop ním tíneñ. Wala tímbi sındı nosilok boñgıpsınan simu koñgom gembınnat nomık kumbi, ep kiupi busukñanengan kunekalıñ.”

10

Wapatam tambıtambıtok manda

1 Tímbi Yesulı gwañgwañii gıt kwet wınanin yousım ñambi, Judia kwelan ba Joldan tuk tambon kandañ ñañguk. Ñañilímbi, amatam kımın no kımın no bındambo endoñ bımbi kımın tíañgılıñ. Tímbi kena pat-tılıñguk wíndiñgangot bındambo enı-daut tí-sem-ta-kuñguk.

2 Tímbi Falisi ama dıwındı bımbi, Yesu tue-kañbi tí-ñımnep nandıñıpi ní-kañbi eñgılıñ, “Endıkñe mandalı ama nolı kındem tamın kle-kolektok elak ba nitek?”

3 Eumbi manda tambane-enguk, “Moselı sosiila endıkñe manda nitek kımıt-semguk?”

4 Eumbi níñgılıñ, “Moselı ñındıñ nandı-semguk: ama no endi tamın bıup nandımbi, endok kusei pepa plon youp mımbi, kındem ní-kleuk.”

⁵ Eumbi tambane-enguk, “Ginañ kwambindanjila Moseli endikñe manda win youpi kimit-samguk.

⁶ Gan nain kusei kimikimilinan win windin nım pakuk. Moseli ñindin youkuk, ‘Yambatti ama ep timbi indaņguk wolonda endi ama git tam indaņgılnı.

⁷ Kusei wala timbi amali meñ beu yambimbi, tamınloñ gali-kwambın daumbi,

⁸ piņgıp noņgan indayamık.’ Windin youyoulin patakta timbi, ama git tam endi nombo tipet nım tindemık. Endi wapatam timbi, piņgıp noņgan patemık.

⁹ Wala timbi wapatam Yambatti ep kiukuk win amali nım tambilek.”

¹⁰ Timbi Yesuli gwaņgwañii git bindambo ilan ña-palıñıpi, wapatam tambo ka-mısı-taņ wolok nı-nandumbi

¹¹ tambane-enguk, “No endi tamın ka-mısımbi, tam komblin tilakta, ama wali wakan tamın kolan tı-ñımbi, Yambattok dainan telak joņgo kulak wakan.

¹² Ba tam noli wapai ka-mısımbi, ama komblin tilakta, endi bo windiņganot telak joņgo kulak wakan.”

Nindi Yambattok kuņgu kwambın kasileukak?

¹³ Timbi amatamdi wembe gwaņgwa tiptip Yesuli ep kawıktok yanaņgıp bıņgılnı. Bıñılnımbi, gwaņgwañıilı kımısip tı-sembi enombıñgılnı.

¹⁴ Windin timbımbi, Yesuli yambım gınañ komba dıumbi enguk, “Sıdi wembe gwaņgwa yambımbi nokoñnan bıwıt! Yambatti ama ñandısı wakan enlok giņgit yambi-dikñelak, wala timbi nombo nım kımısip tı-semnekalıñ!

¹⁵ Nak biaņgan sanlet: no endi wembe gwaņgwalok tuop Yambattok kapmainan nım kulakta, endi wakan Yambattok giņgit nım.”

¹⁶ Windin embi, wembe gwaņgwa noņgan noņgan ep ya-apbi, kiilı kumbanjı plon kımıpi, ep gwılam tı-semguk.

¹⁷ Timbi Yesuli gwaņgwañii git telak kusei kımıp ñanep tıñılnımbi, ama noli endoñ woņep bımbi mılele-tı-ñım nı-nandımbi eņguk, “Endaut kındem. Nak nıtek timbi, kuņgu taletalen nımnat kasıleutat?”

¹⁸ Eumbi tambane-nıņguk, “Kusei nekta naka kındem nanılañ? Ama noli kındem nım, Yambat en noņgandı kındem.

¹⁹ Dık endikñe manda Yambatti kimıt-nımıņguk wolok kusei ip nandılañ: ‘Dık ama wılı kım nım timbekañ. Telak joņgo nım kuukañ. Kumbu nım timbekañ. Ama joņgo siņgin nım siukañ. Ama nolok nepek joņgo nım timbi pailım tıke-ñımekañ. Dık nain tuop meņga bekala nandı-semum loloñ tındekamık.”

²⁰ Yesuli windin eumbi nıņguk, “Endaut. Nak gwaņgwa sim papi kusei kımıp, endikñe manda win gitik ikan taņgonembi kimıt-kle-ta-bılet.”

²¹ Yesuli dındımgan kambi, wale kındemda nandı-ñımbi nıņguk, “Dık nepek noņgan walaņgot tıpkalañ. Wala timbi dık ñam nepenepeka gitik tualok kımıt-taleumbi, mınem gamnekalıñ win epmbi, ama pımbıñesıla emumek, tuan wopum kunum gınañ pat-gamekak. Windin tımek bımbi, nak nep kle-kuukañ.”

²² Ama wali mandan win nandum mılataumbi, timan dai kolaņguk. Endi il ba kenañ asup palımguk wı nım bıuptok nandım gınañ mılataumbi, kak bim ñaņguk.

23 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii tĩkĩle-yambĩmbi enguk, “Ama kwĩlĩkwĩlĩnjĩat Yambattok gĩñgĩt indanep nandañda endĩ kena kwambĩñ tĩnekalĩñ.”

24 Wĩndĩñ eumbi nandĩm nandĩ-sĩlĩkĩñeñgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ yousĩm “Nĩñanai” embi, nombu ñĩndĩñ enguk, “No endĩ Yambattok gĩñgĩt indaup nandĩlakta endĩ kena kwambĩñ tĩmbekak.

25 Kamel noli lĩk bem gĩnañ tip wolok ña tombepi nandĩwĩmda, endĩ kena kwambĩñ tĩmbek. Tĩmbi ama kwĩlĩkwĩlĩlĩn wopum no endĩ Yambattok gĩñgĩt indaup nandĩlakta, endĩ wĩndĩñgot kena kwambĩñ tĩlak, gan endok kenañlĩ kamellok kenañ maklembi mĩlata-ñĩmekak.”

26 Eumbi, gwañgwañiilĩ kolan sũlĩkĩñembi, nĩsĩñgan e-nandĩ-tĩmbi eñgĩlĩñ, “Mĩlap wandiñda, nĩndĩ kuñgu taletalen nĩmnat wĩn tuop kasĩlewĩk?”

27 Tĩmbi Yesulĩ dĩndĩngan yambĩmbi enguk, “Ama endĩ nĩsĩlok gembĩnjĩla tuop nĩm, gan Yambattĩ kĩndem ep mek. En wakan nepenepek gĩtik tuop tĩ-taleuk.”

28 Wolongan Petloli nĩnguk, “Yakñe! Nĩndok kandañ nĩtek? Nĩndĩ nepenepekĩ gĩtik bi-talem bĩmbi, dĩk gep kle-kuamĩñ wĩn.”

29 Eumbi enguk, “Nak biañgan sanba: no endĩ natnala ba gĩñgĩt manda kĩndemla tĩmbi il ba daliĩ ba kwayañii ba dalañii ba wĩwii ba meñ beu ba gwañgwa bĩsatĩii ba nana kenañ gĩtik bi-taleñguk,

30 endĩ wakan il gĩt daliĩ gĩt kwayañii gĩt dalañii gĩt wĩwii gĩt meñii gĩt gwañgwa bĩsatĩii gĩt nana kenañ inda-ñĩmbi, yousĩm nombu wopumgan inda-ñĩmekak. Tĩñĩpi, man kwelan ñolok naka tĩmbi kena gĩm mĩumbi, kunumdok kuñgu kusei kĩmĩlekak wolonda kuñgu taletalen nĩmnat inda-ñĩmekak.

31 Nain wolonda ama man ñĩndĩñgĩt amatamdok dausĩnan damandama tañ endoñnan nanin asuptĩ siñgi patnekalĩñ. Tĩmbi siñgi sĩnik endok kandañ asuptĩ dama patnekalĩñ.”

Yesulĩ kĩmbi mĩlalekak wolok bĩndambo enbĩmbi, gama nĩm nandĩ-dakleñgĩlĩñ

32 Tĩmbi endĩ Jerusalem it kwelan lonelĩñdok telak klem ñañgĩlĩñ. Yesu endĩ telak dama tĩ-semumbi, gwañgwañiilĩ endok kundit wĩ kañ nandĩ-bendĩ-tĩmbĩmbi, amatam ep kle-ñĩngĩlĩñdĩ mĩsĩmĩsĩ plon ñañgĩlĩñ. Ñakap, Yesulĩ gwañgwañii 12 nĩsĩñgan bĩndambo ep kĩmĩn tĩmbi, enlok plon nepek inda-ñĩmekak wolok manda enĩ-dakle-semguk. Enĩ-dakle-semñĩpi,

33 ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ nandañ. Nĩndĩ Jerusalem it kwelan loamĩñ. Lotomnabi, Amalok Nĩñan wĩn tapma ama biesĩ ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi, wĩlĩ kĩmbektok manda eu talembe, Roma amalok kĩsĩ plon kĩmĩtnekalĩñ.

34 Kĩmĩlĩmbi tĩ-lakalaka e-tĩ-ñĩmbi, manjĩ iwĩttĩ suambap bĩt gwĩlap pĩsĩkĩattĩ waĩpi wĩlĩ kĩmbekak. Tĩmbi maim tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, kĩmĩn nanin mĩlalekak.”

35 Tĩmbi Sebedilok nĩñañiit tĩpet, Yakobo gĩt Yoane, endĩ Yesuloñ bĩmbi nĩñgĩmĩk, “Nĩnĩndaut. Nĩtĩ nepek nola ba nola endetamĩk wĩn dĩk nandĩmbi tĩ-nĩmeñdok nandamĩk.”

36 Eumbi enguk, “Nak sĩa nek tĩ-samettok nandamĩk?” Enĩ-kaumbi,

37 ama wapmañ patep nandĩñgĩmĩkta ñĩndĩñ nĩñgĩmĩk, “Dĩk inda-daklembi, amatam indangan yambĩ-dĩkĩñeukañ, nain wolonda nandĩ-nĩmumbi, nĩtoñ nanin noli kĩka dĩndĩmnan, noli kĩka kepmanan pĩ-patekamĩk.”

³⁸ Gan Yesulí enguk, “Sítí manda eamík wolok kusei ním nandí-daklembi naníamík.”

Endí windíñ embi, yousím mílap bemep tilak wolok ñíndíñ enguk, “Nak tuk kimbíñ nambetat wín sítí gíla nandekamík ba? Ba tuk iutat wín sítí gíla indekamík ba?” Yesulí windíñ ení-kaumbi,

³⁹ “Nítí tuop” eñgímík. Eumbi enguk, “Biañgan. Natna tuk nambetat wín sítí bo nandekamík, ba tuk iutat wín sítí bo indekamík.

⁴⁰ Gan nindí kítina síník kandañ ba kítina kepma kandañ pipalekak wín nak ewa taleuktok tuop ním. Pipapipat wín Yambat en ikan tí-kíliñ embi eu tale-semguk.”

⁴¹ Tímbi gwañgwañii kít tambon tambon endí manda wín nandímbi, Yoane gít Yakobo enda gínanji komba díñguk.

⁴² Tímbi Yesulí ení-tiañeum bíumbi enguk, “Síndí nandañ, kwet tuop yambí-díkñe ama ba ama loloñ endí gíñgítjii kíndem ním pat-yambí-díkñeañ. Endí ama kunduwat, amatam endok kapmainan kuañda nandísemum nisílok kena gwañgwa sílanin síník tímíbmbi, kena gím pat-emañ.

⁴³ Gan síndok boñgípsínan windíñ ním inda-samektok sanlet. No endí síndok boñgípsínan ama wopum indaup nandílakta, endí típlaplapsí kuukak,

⁴⁴ ba telak damanji kuup nandílakta, amatam gítík endok kena gwañgwa sílanin kuukak.

⁴⁵ Ama Sísiník endí bo windíñgangot kulak. Endí amatam típlaplae tíñímneliñdok ním, endí tambon típlaplae tí-sembi, amatam asup endok kíngan kímbi, yomsílok tuan ombí-tale-semektok indañguk.”

Yesulok kusei inda-dakleñguk

Ama dai kolan endí Yesulok kusei nandí-dakleumbi tímíbí kíndem dañguk

⁴⁶ Tímbi Yesulí gwañgwañii ba amatam kímín wopum gíta Jeliko it kwelan bí tombi díkñem ñañguk. Wínanin ñañíñmbi, ama no dai kolan amatamda mínem ba nanañla kítínat tí-kuñguk koi Batimaio, Timaiolok níñañ, endí telak pawañ pipakuk.

⁴⁷ Pipalíñíñím nímbi eñgíñíñ, “Yesu Nasalet nanin endí bílak.” Nímbi nandím kusei kímípi, Yesu Mesialok koi no plon kítí-ñímbi eñguk, “Yesu, Devittok Níñañ, dík blan tí-namíñ!”

Gembínat kítí-palímbi,

⁴⁸ amatam asuptí ní-ñombímbi níñgíñíñ, “Gitakan pat!” Gan endí kwambíñgan kítímbi eñguk, “Devittok Níñañ-o, blan tí-namíñ!”

⁴⁹ Wíndíñ eumbi, Yesulí bí ípi enguk, “Kítí-ñímím bíwín.” Eumbi, ama dai kolan kítí-ñímbi níñgíñíñ, “Ním mísíwíñ. Endí kítí-gamlak. Mílapí ñau!”

⁵⁰ Eumbi, sauloñ kolí palímbi, díkop mílapí, Yesuloñ ñañguk.

⁵¹ Ñaumbi, Yesulí ní-nandím eñguk, “Nak nek tí-gamíttok bílañ?” Eumbi níñguk, “Nandaut loloñ. Nak nombo deiup nandílet.”

⁵² Eumbi níñguk, “Kíndem a, ñau! Nanandí-kíñíktíñgalí gep tímíbím kíndem dalañ.” Eumbi, wolongan ama wolok dai kíndem daum deimbi, Yesu klem telak ñañguk tuop ñañguk .

¹ Tĩmbi Yesu gĩta gwañgwañii endĩ lo-ñakap, Jelusalem it kwet tĩmbi dumalaumbi, kwet jañgin koi Oliv wolok loñgĩlĩñ. Loñpi, it kwet tĩpet, Betfage gĩt Betani, wandĩñ lo-tombi, Yesulĩ gwañgwañiit tĩpet eni-mupi

² enguk, “Sĩtĩ it kwet da patak wolok ñandekamĩk! Ñam lombi, wolongan doñki nĩñañ toali top bimbın kandetamĩk. Doñki endok plon ama nolĩ no nĩm pipapi ñaņguk. Kañbi pĩsap naņgĩpi bĩwĩt!”

³ Tĩkap nimbek nolĩ sambĩmbi, ‘Sĩtĩ neta wĩndĩñ tamĩk?’ eumbi, ñĩndĩñ nĩndekamĩk, ‘Molomdi kena mĩmbi, platik kĩmĩli undanem bĩutak.’”

⁴ Yesulĩ wĩndĩñ eumbi ñam, doñki nĩñañ telak yamanan top bimbın kañbi pĩsakĩmĩk.

⁵ Pĩsat-palĩñĩmbi, ama dĩwĩn wolok ikĩlĩñ endĩ eni-kañbi eņgĩlĩñ, “Sĩtĩ nek tĩndepi, toa pĩsakamĩk?”

⁶ Enĩ-kaumbi, Yesulĩ manda eņguk wĩndĩñgan tambane-engĩmĩk. Eumbi yambium,

⁷ doñki nĩñañ Yesuloñ naņgĩpi ñaņgĩmĩk. Ña-tombi, saulonji kiundĩp doñkilok plon kĩmĩlĩmbi, Yesulĩ wolok plon lo-pipapi ñaņguk.

⁸ Tĩmbi amatam asuptĩ Yesu koi gĩņgĩt tĩke-loneliñdok saulonji telak plon samba eņgĩlĩñ, dĩwĩndĩ kli sap kena gĩnañ nanin dombĩ mep bĩmbi, wĩndĩņgot telak plon ipaneņgĩlĩñ.

⁹ Tĩmbi amatam Yesu telak plon siņgi dama tĩm kle-ñañgĩlĩñ endĩ ñĩndĩñ kĩtĩmbi nĩ-tĩke-loņgĩlĩñ,

“Yambattok koi tĩke-lowĩt!”

Ama ñĩn Molomdok koi plon nĩ-mulĩmbi bĩ indalak en nĩ-kĩndekĩndem ewĩt!

¹⁰ Sotnĩ Devit endĩ gĩņgĩtĩnii kĩndem yambĩ-dĩkñeņguk,

wĩndĩñgangot ama ñalĩ tĩ-nĩmekak,

wala tĩmbi en nĩ-kĩndekĩndem ewĩt!

Yambat kunum gĩnañ patak endok koi tĩke-lona!”

¹¹ Yesulĩ Jelusalem it kwelan lo-tombi, tapma it sañ simba gĩnañ loņguk. Lombi, nepek gĩtĩņgĩtĩk ka-nandĩ-tĩ-talembi, kwet kĩlĩm eumbi pĩm gwañgwañii 12 gĩt Betani it kwelan lombi douņgĩlĩñ.

Yesulĩ tapma it tĩ-dĩndĩm tĩņguk

¹² Kwet salaumbi, Jelusalem ñanelĩñdok Betani it kwet bimbi, telak plon ñañpi, Yesulĩ nanañ gawat tĩņguk.

¹³ Tĩmbi deium ñaumbi, komba koi fik no sakñat kañbi, “Bien patak bek?” embi ñam lonjiņguk. Gan bien indaında nain nĩm indaņgukta, sakgot pakuk.

¹⁴ Wandin kañbi, komba wala nĩņguk, “Dĩkok nana bien wĩn ama nolĩ nombu nĩm nambekak.” Eumbi, yala manda wĩn gwañgwañiilĩ nandĩņgĩlĩñ.

¹⁵ Ñakap, Jelusalem it kwelan lo-tomgĩlĩñ. Tombi, Yesulĩ tapma it sañ simba gĩnañ lombi, nepenepeksĩ tapma tĩndĩlok tuaņgĩlĩñ yambĩņguk. Yambĩmbi nandum pi-sĩnĩk taumbi, kusei kĩmĩp ep kleņguk. Ep klembi, ama mĩnem tambo mĩ kena tĩņgĩlĩñ endok kĩmĩkĩmĩtsĩ ba ama mambaip pat-tuaņgĩlĩñ endok gembanji ep wĩlĩ tombokuk.

¹⁶ Tĩñpi, tapma it sañ simba gĩnañ nepek no tĩke-ña-bĩt nĩm tĩnelĩñdok kĩmĩsip tĩ-semguk.

¹⁷ Tĩmbi amatam eni-daut tĩ-sembi eņguk, “Kwet ñolok plon Yambattok manda ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Itna ñĩn kwet tuop amalok nĩmolo it

timbekak.' Gan sindi it ni+n timbimbi, kumbu ama sañan endok kawat tombaŋ wandiñ tilak."

¹⁸ Amatam kimin wopumdi Yesu manda eni-daut ti-semguk win nandimbi nandi-silikne-tiŋgiliñ. Tapma ama biesi git endikne manda nandi-tale ama endi windiñ nandimbi, Yesu nepek nek tiŋguk ba eŋguk wolok giŋgit nandimbi, amatamdi Yesuloñ kandañ ña gal-taleneliñ wala misimbi, wili kimmnelidok telak e-lonji-tiŋgiliñ.

¹⁹ Timbi Yesu git gwaŋgwañii endi kwet kilim eumbi tuop Jerusalem it kwet bimbi ñaŋgiliñ.

Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk

²⁰ Kwet salaumbi, Jerusalem undane-ñañipi, fik komba win pakuknan bindambo ña-tombi kaŋgiliñ: komba wali kakainan kusei kimpipi yañeta-lo-taleŋguk.

²¹ Timbi Petloli wi kañbi, Yesuli komba ni-ñombiŋguk win nandi-siwipi niŋguk, "Niñndaut, ni ka! Komba ni-suambakuñ win yañeta-talelak."

²² Eumbi tambane-enguk, "Sindi Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk win nandi-kwambiñ dambi kunekaliñ.

²³ Nak biaŋgan sanlet: tikap ama noli kwet jaŋgin ñala 'Mlapi, tuk kimbini ginañ pi!' embi, windiñ indauptok nandi-kwambiñ dambi, ginañ tipet nim tilakta, wolok tuopgan inda-ñimekak.

²⁴ Windiñda niñdini sanba nandiwit: sindi nimolo tiñipi, nepek wala ba wala Yambat ni-nandumbi nandi-samekak windiñ nandi-kwambiñ dambi kuañda, bien wolok tuopgan inda-samekak.

²⁵⁻²⁶ Besi kunum ginañ patak endi sindok ep tindinji kolan win bi-samektok sindi nain tuop nimolo tiñipi, dama nosi nola nandi-kola tiñimañ win bi-ñimnekalini." *

Yesuli ama biesi gita manda e-kle-kot-tiŋguk

Yesuli nindok manla kena pat-tiŋguk wala e-nandiŋgiliñ

²⁷ Timbi Yesuli bindambo gwaŋgwañii git Jerusalem it kwelan ña-tombi, tapma it sañ simba ginañ lom wandiñ ñaŋambit tiŋguk. Tiñilimbi, tapma ama biesi ba endikne manda nandi-tale ama git ama biesi diwin endi endoñ bim

²⁸ ni-kañbi eŋgiliñ, "Dik kundit ñandin tilañ win gembu ba nanandi denanin tikembi pat-tilañ? Ba nindok manla pat-tilañ?"

²⁹ Eumbi enguk, "Nak windiŋgangot manda noŋgan sinik sani-nandutet. Wi nanbimek, nak nindok manla kundit tilet win tambon sani-dakleutet.

³⁰ Yoane tuk i-sem-i-sem endi kena tiŋguk win kunumdok ep tindin ba amalok ep tindin? Win nanimbimbi nandiwa."

³¹ Windiñ eumbi, nisigan e-tañan timbi eŋgiliñ, "Niñdi 'kunumdok ep tindin' windiñ enambi eutak, 'Timbi neta endok mandan nim nandi-kilikti ti-ñimgiliñ?'

³² Gan nombu 'amalok ep tindin' windiñ enambi, amatamdi nitek tinimnetañ?" Windiñ embi misigiliñ. Nekta, amatam gitikti Yoanela nandum profet biaŋgan tiŋgukta timbi.

³³ Windiñda endi Yesu niñdini tambane-niŋgiliñ, "Yoaneli kena tiŋguk win kunumdok ep tindin ba amalok ep tindin win niñdi nim nandamni."

* **11:25-26:** Nandi-tale ama diwindi manda kusip no patgot tilak eañ. Manda win niñdini, "Gan, tikap sindi nim bi-ñimnekalinda, Besi kunum ginañ patak endi bo ep tindinji kolan nim bi-samekak."

Eumbi enguk, “Ale, wɪndɪn̄da nak bo nindok mandala kundit pat-tilet wɪn n̄m sanbetet.

12

Yesulɪ ama biesɪ Yambattok kena ka-dɪk̄n̄eñgɪlɪn̄ endok ep tɪndɪnjɪ kolan eu dakleñguk

¹ Tɪmbi Yesulɪ kusei kɪmɪpi, eyout mandalɪ manda enguk. Eñɪpi, n̄ɪndɪn̄ enguk, “Ama nolɪ kwet nolok wain kap tɪpimbi, dɪm kwambɪn̄ tɪñguk. Tɪmbi wain tul wɪsɪ-dottok kwet no kɪndɪpi, kawattɪ it ombap kloñ no kena ka-dɪk̄n̄elok kɪndɪlɪm ikuk. Tɪmbi endɪ wain bien dɪwɪn gama indaum epeplok nandɪn̄ɪpi, ama dɪwɪn enbɪ taleumbi, kena gɪtik kɪsɪ plon kɪmɪkuk. Kɪmɪpi, ama en il kusei bimbi, kwet mayañgan sɪnɪk n̄añguk.

² N̄a-kuñɪlɪmbi, wain bien indaumbi, mepmeptok nain indañguk. Indaumbi, kena molomdɪ kena gwañgwa no wain bien dɪwɪn ep bɪ-n̄mektok nɪ-mulɪm n̄ambi, kena ka-dɪk̄n̄e amalolñ n̄añguk.

³ N̄a-tombɪmbi, ka-dɪk̄n̄e ama endɪ bien n̄m mɪmbi, endɪ gwañgwa wɪn tɪkem wɪpi, molomloñ sɪlak nɪ-mulɪmbi n̄añguk.

⁴ Undane-n̄aumbi, molomdɪ kena gwañgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi n̄añguk. N̄aumbi, kumbam wɪlɪ tawaumbi, kundit mayetan tɪ-n̄mɪumbi, molomloñ undane-n̄añguk. N̄aumbi,

⁵ molomdɪ kena gwañgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi, ka-dɪk̄n̄e endok kandañ n̄a-tombɪmbi wɪlɪ kɪnguk. Gan molomdɪ wandɪñgan embi, kena gwañgwa asup bɪndambo enɪ-mulɪm n̄añgɪlɪn̄. N̄aumbi, endok plon wɪndɪñgangot ka-dɪk̄n̄elɪ kanjɪk tɪ-sembi, dɪwɪn sɪlak yandɪpbi, dɪwɪn yandɪp kɪmgɪlɪn̄.

⁶ Tɪmbi molom enlok ama noñgan ku-n̄mɪn̄guk, wɪn enlok nɪñañ noñgan sɪnɪk en wakan gɪnañlɪ nandɪ-koñgom tɪ-n̄mɪlɪn̄guk. Gan enda n̄ɪndɪn̄ kɪmɪt-nandɪ-n̄ɪmbi eñguk, ‘Ka-dɪk̄n̄e amalɪ natnalok nɪñana sɪnɪk en kañbi, nandum lololñ tɪmbɪm wain bien mɪmbi, n̄m wɪlɪ kolaukak.’ Wɪndɪn̄ nandɪmbi, sɪñgi sɪnɪk nɪñañ engan ka-dɪk̄n̄e amalolñ nɪ-mulɪmbi n̄añguk.

⁷ Gan ka-dɪk̄n̄e kolasɪ endɪ nɪñañ wɪn kañbi, nɪsɪñgan n̄ɪndɪn̄ e-nandɪnandɪ tɪmbi eñgɪlɪn̄, ‘Yakñesii, endɪ wakan kukapi, kena n̄n kasɪleukak, wala tɪmbi wɪtnam kɪmbɪmbi, kena n̄n n̄ndok gɪñgɪt tɪmbekak.’

⁸ Wɪndɪn̄ eñɪpi tɪke-wɪlɪ kɪmbɪmbi, kena pawañ joñgo kolɪm pɪñguk.”

⁹ Yesulɪ eyout manda wɪndɪn̄ tɪ-sem-talembi enɪ-nandɪm eñguk, “Sɪndɪ nɪtek nandañ? Kena molom endɪ gɪñgɪt wɪn nandɪmbi, nɪtek tɪmbekak? Endɪ bɪ-tombi, ka-dɪk̄n̄e kolan yandɪp kɪmbi, ka-dɪk̄n̄e komblin bɪndambo ep indambi, wain kenañ endok kɪsɪ plon kɪmɪlekak.”

¹⁰ Yesulɪ wɪndɪn̄ embi, yousɪm enla manda n̄ɪndɪn̄ embi enɪ-nandɪn̄guk, “Yambattok manda youyoulɪn patak n̄n sɪndɪ gama n̄m pinat-nandɪn̄gɪlɪn̄ bek?

‘It ta no it tɪndɪ amalɪ kenan n̄mnat embi sɪñgi wɪlɪmgɪlɪn̄ walɪ ta dɪwɪn yapma klembi, it tɪke-kwambɪn̄ dalak.

¹¹ Wɪn Wopumdɪ tɪmbi indaum kanambi, kundit gɪtikn̄in tɪlak.’ ”

¹² Yesulɪ wɪndɪn̄ eumbi, ama biesɪlɪ “Eyout manda wɪn n̄nla elak” nandɪ-daklembi, tɪkenelɪndok nandɪn̄gɪlɪn̄, gan amatam kɪmɪn wopum endɪ mik tɪ-semnelɪn̄ wala mɪsɪmbi, kak, kañbimbi n̄añgɪlɪn̄.

Yesu takisla tue-kambiñgɪlɪn̄

13 Tĩmbi Juda ama biesilĩ Falisi ama dıwın gıta Elottok nolii dıwın Yesu mandalı sısoñ tı-ñımneliñdok eni-mukıliñ.

14 Eni-mulĩmbi, Yesuloñ bım nĩmbi eñgılıñ, “Endaut. Nĩndı dıkok kusaka nandamıñ: dık manda juluñıt nım pa elañ. Dık loloñ ba pımbıñ gıttıkan sınık Yambattok telak dındım nını-daut tı-nĩmbi, amalı nıtek nandı-gamneliñ wala nım mısılañ. Ñala eumbi nandına: nındı Sisa, Roma kwettok ama wapmañ mayańgan sınık patak, enda takis mınem mınambi walı tuop tılak ba nım?”

15 Wın mılok ba nım mılok?” Wındıñ eumbi, Yesulı juluñıtsılok kusei nandı-daklembi enguk, “Sındı neta mandalı sısoñ tı-namañ? Sındı mınem kwandai satnı no tımbı indaumbi, daut namumbi kawa.”

16 Eumbi, mınem tıke-bım mıum kañbi eni-nandımbi eñguk, “Ama walan ba kot kundit wın nındoñ?” Eumbi, endı “Sısalolı” nıñgılıñ. Wındıñ nımbımbi

17 enguk, “Sısalok gıñgıt wın Sisa enla tambon mınekalıñ, ba Yambattok gıñgıt wın Yambat enla tambon mınekalıñ.” Wındıñ eñpi, ama biesılok sısoñ makleumbi, ka-piasat tı-ñımgılıñ.

Kımnan nanin mılamılatok plon Yesu nı-nandıñgılıñ

18 Tĩmbi Sadusi ama dıwındı Yesuloñ bıñgılıñ. Endı kımnan nanin mılamılat wın nım patak eñpi enı-daut tı-sem-ta-kuañ. Endı Yesuloñ bımbi nı-nandım eñgılıñ,

19 “Endaut. Moselı Juda amatam nında manda nındıñ yout-nımguk, ‘Ama nolı tam tıkembi, yamın pap sembekta, kwayañlı dallok kanjalı tıkembi, dallok gwańgwa bısat ep tımbı indanekalıñ.’”

20 Sadusi amalı wındıñ embi yousım nıñgılıñ, “Damańgan dakwaya kıt tambon tıpet kuñgılıñ. Endoñnan nanin tua endı dama tam tımbi, kombın nımnat, yamın papi sembıñguk.

21 Sembumbi, monalı dallok kanjalı tıkembi, wındıñgangot yamın papi sembıñguk. Sembumbi, gwıek endok plon wındıñgangot inda-nımıñguk.

22 Dakwaya kıt tambon tıpet endı tam wakangot tıkembi, yamın gıtık papi sembı-taleñgılıñ. Tımbi sıñgi sınık kanjaksı walı wındıñgot sembıñguk.

23 Ama kıt tambon tıpet gıtıkkandı tam wakangot tıkeñgılıñda. Tıkap, mılamılat nain indauk, nain wolonda tam wın nındok sınık tımbekak?”

24 Sadusi amalı wındıñ eumbi, Yesulı enguk, “Sındı Yambattok manda wolok kusei ba Yambattok gembın nım nandı-kılıñ eañ bek, wala tımbi kımnan nanin mılamılata nandumbi kelam dalak?”

25 Amatamdı kımnan nanin mılapı, wapatam nım indanekalıñ. Endı kunumdok añelo nomık sılak kunekalıñ.

26 Tımbi Yambattı amatam kımnan nanin ep mım mılatnekalıñ ba nım, wolok sındı Moselı kasat nın youkuk wın nım pinat-nandañ ba? Mose endı komba tıp no wolok plon komba manben indaum kañbi ñańguk. Ñaumbi, Yambattı ama ikan sembıñgılıñ endok plon nındıñ nıñguk, ‘Nak Ablaamdok Yambat, Isakalok Yambat, Yakobolok Yambat, nak endok Yambatsı patet.’ Yambattı wındıñ eñpi,

27 nındıñ eu dakleñguk: endı sembısembındok Yambat nım a, endı kaik kuañ endok Yambat. Nekta, ama sembı-taleñgılıñ endı bo Yambattok dainan kaik kuañda tımbi. Wındıñda sındı mılamılat nım patak eañda, bıañgan nandım kamalalak.”

Ama nolı endıkñe manda dek walı dama sınık tılak wala Yesu nı-kañguk

28 Tĩmbi Yesu gĩt Sadusi ama endĩ manda e-kle-kot-ti-pal-ĩĩĩĩĩĩmbi, endĩkĩne manda nandĩ-tale ama no wolok bĩm yambiĩnguk. Yambiĩmbi, Yesulĩ manda tambon kĩndemgot tambane-enbĩm nandĩĩngukta nĩ-kaĩbi eĩnguk, “Yambattĩ endĩkĩne manda gĩtik kĩmĩt-nĩmĩĩnguk, tĩmbi nek ĩĩalĩ dama ti-sembi, dĩwĩn gĩtik yapma kle-talelak?”

29 Eumbi tambane-nĩnguk, “Endĩkĩne manda ĩĩalĩ dama sĩnĩk tĩlak, ‘Israeĩ amatam sĩndĩ manda ĩĩn nandĩmbi tĩke-kĩliĩ enekalĩĩ: Molom en noĩngan. Endĩ nĩndok Yambatnĩ, dĩwĩn no nĩm pakaĩ.”

30 Wala tĩmbi dĩk gĩnaĩga gĩt waleĩga tip gĩt nanandĩĩga gĩt gembĩĩga gĩtik Yambat Molomga endokgot bi-ĩĩĩĩĩĩmekaĩ.”

31 Tĩmbi endĩkĩne manda wandiĩngan no ĩĩndĩn patak, ‘Dĩk dĩtnala ti-gamlaĩ, wĩndĩĩngangot nokala ti-ĩĩĩĩĩĩmekaĩ.’ Endĩkĩne manda tĩpet walĩ endĩkĩne manda dĩwĩn gĩtik yapma klembi pakamĩk.”

32 Yesulĩ wĩndĩn eumbi, endĩkĩne manda nandĩ-tale amalĩ “Waak!” embi nĩnguk, “Endaut, dĩk manda biaĩngan sĩnĩk elaĩ. Yambat en noĩngangot, dĩwĩn no nĩm pakaĩ.”

33 Tĩĩĩpi, nĩndĩ endok gaut tapma sina dĩumbi, nepek dĩwĩn wĩndĩngot tapma ti-ĩĩĩĩĩĩmneĩ wĩn kĩndem. Gan tĩkap nĩndĩ gĩnaĩnĩ gĩt nanandĩnĩ gĩt gembĩnĩ gĩtik endokgot bi-ĩĩĩĩĩĩmneĩ, ba nĩnla ti-nĩmamĩnĩ tuop wĩndĩngangot notniĩla ti-semneĩ, wĩn tapma kuseĩ kuseĩ yapma klembi, endok dainan kĩndem bien sĩnĩk.”

34 Ama endĩ manda tambon wĩndĩn eumbi, Yesulĩ endok nanandĩn kĩndem kaĩbi nĩnguk, “Dĩk Yambattok gĩngĩt kĩndem indawĩn.” Wĩndĩn nĩmbĩmbi, Juda ama biesĩĩ en mandalĩ sĩsoĩn ti-ĩĩĩĩĩĩmnepi mĩsĩmbi, nepek nola bĩndambo nĩm nĩ-kaĩngĩĩĩn.

Yesulĩ endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endok mandanjĩ ba kunditsĩ kolan eu dakleĩnguk

35 Tĩmbi Yesulĩ tapma it saĩ simba gĩnaĩn papi, amatam enĩ-daut ti-sem-tĩnĩpi enĩ-kaĩbi eĩnguk, “Nĩteкта tĩmbi, endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endĩ Mesia en Devittok kombingot eaĩ?”

36 Dĩndĩm Yallĩ Devittok gĩnaĩn tĩmbi tĩkĩleumbi, Devit en Mesiala ĩĩndĩn eĩnguk, “Yambat Wopumĩ nokok Wopumnala ĩĩndĩn nĩnguk: Dĩk bĩmbi, kĩtna sĩnĩk kandaĩ pipapi, nakĩta amatam yambi-dĩkĩne-kundekamĩk. Kuĩnĩpi, kanjĩtgai ep pĩ-yaliwambi, dĩkok kapmainan patnekalĩn.”

37 Wĩndĩĩnda Devit en Mesiala ‘Wopumna’ kĩtĩnguk, wala tĩmbi Mesia endĩ Devittok kombĩn sĩlaningot ba? Nĩm a. Endĩ Devittok Wopum.” Tĩmbi ama kĩmĩn wopum Yesulok manda nandĩmbi nandĩ-koĩngom tĩngĩĩĩn.

38 Tĩmbi Yesulĩ enĩ-daut ti-sem-tĩnĩpi enguk, “Sĩndĩ endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endok nandĩnandĩnĩ ba ep tĩndĩnĩ ka-kĩliĩ enekalĩn! Dĩwĩn endĩ amatamdĩ yambum loloĩn tĩmbektok nandaĩ, wala tĩmbi endĩ ama loloĩn endok dasĩndasĩnĩ pat-dasĩmbi, ‘tĩna nĩmbĩt’ taĩ. Tĩmbi endĩ amatamdĩ kĩmĩn kwelan we semĩnĩpi, kosĩ tĩke-lonelĩĩnda nandaĩ.”

39 Tĩnĩpi, it kiyau gĩnaĩn ba nana sina wopum gĩnaĩn endĩ ama loloĩnĩlok pipapat plon patnepi nandaĩ.

40 Endĩ tam kanjak juluĩnĩt ti-sembi, isĩ nepenepeksĩ yapma tĩkeañ, tĩmbi amatamdok dausĩnan ti-kelakelamjĩ kot-taplinelĩndok nĩmolo ombap taĩ. Endĩ ep tĩndĩnĩ dĩndĩm walan taĩ, wala tĩmbi Yambattĩ tuan mĩlap sĩnĩk ombĩ-semekak.”

Yesulĩ tam kanjak nolok kundit kĩndem eu dakleĩnguk

⁴¹ Tĩmbi Yesulĩ tapma it gĩnañ papi, mĩnem Yambattok kĩmĩkĩlĩñ wolok tambon kandañ pipakuk. Pipapi kañĩlĩmbi amatamdi bi, mĩnem tapĩkot kawat diñgwindi gĩnañ dasiu piñguk. Amatam kwĩlkwiĩnĩ wopum asupti bĩmbi, mĩnem wopumgan kĩmĩlĩmbi piñguk.

⁴² Tĩñlĩmbi, tam kanjak piĩmbĩñen nolĩ bĩmbi, mĩnem kwandai gĩmĩn tiptet kĩmĩlĩmbi piñguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩmbi Yesulĩ wĩn kañbi, gwañgwañii kiti-semum biĩmbi enguk, “Nak biañgan sanba: amatam diwĩn endi mĩnem wopumgan kolĩmbi, wopum gama niĩlok pat-semalak. Gan tam kanjak piĩmbĩñen ñali mĩnem nana tualok palĩmik wĩn gĩtik kolĩ taleumbi, ñam niĩmnat, silanin sinĩk patak, wala tĩmbi mĩnem kĩmĩlak wĩn diwĩn gĩtikĩkandĩ kĩmĩlalĩñ wĩn yapma kle-talelak.

Yesulĩ nain taletalenan nepek nek indaukak wolok eni-dakleñguk

13

Mĩlaplok kusei kĩmĩkĩmĩlĩn

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt tapma it sañ simba gĩnañ nanin pi-ñañĩpi, gwañgwañ nolĩ tapma it kit youpi niñguk, “Niĩndaut, ñĩ kawĩñ! It gĩtik ñĩn engano kĩndem bien. Tĩmbi kawat wopum wopumdiñgan tĩndĩn.”

² Eumbi niñguk, “It wopum ñĩ yambĩlañ wala ganba: Juda amatamdok kanjĩksiilĩ bĩmbi, it gĩtik ñĩn wiapi, kawat no niĩm biĩmbi, kawat nollok plon palekak. Niĩm sinĩk.”

³ Yesulĩ wĩndĩñ embi, Jelusalem it kwet bĩmbi, Oliv kwet jañgĩnnan loĩnguk. Lombi, tapma it tambon kandañ wolok pip palĩmbi, Petlo, Yakobo, Yoane gĩta Andlu endiñgot endoñ bĩm ni-kambi eñgĩlĩñ,

⁴ “Diĩk niĩmbi nandĩna: nepek nek tapma ittok plon elañ wĩn dawanda indaukak? Ba kundit nek ñali dama indaumbi ka-nandĩnekanĩñ: mĩlap kusei gĩtik ip inda-nĩmep tĩlak?”

⁵ Tĩmbi Yesulĩ nepek indaukak wolok eni-dakleñĩpi eñguk, “Siĩndĩ ka-kĩlĩñ embi kunekalĩñ. Niĩm kañbi, ama nolĩ tue-sambiĩmbi, julũ mandan wĩn nandĩ-ñĩmnelĩñ.

⁶ Ama asupti nokok kotna plon bi-ĩndambi, ‘Natna Mesia wakan’ embi, amatam asup tue-yambiĩmbi, julũ mandanjĩ nandĩ-kwambiñ danekalĩñ.

⁷⁻⁸ Tĩmbi ama sambat diwĩndĩ mĩlapi, sambat diwĩnda mik ti-semnekalĩñ, tĩmbi ama wapmañ diwĩndok sambattĩ mĩlapi, wapma diwĩndok sambatta mik ti-semnekalĩñ, wala tĩmbi siĩndĩ miktok gĩngĩlĩ nandĩnekalĩñ, ba mik mayañgan indaumbi wolok gĩngĩt nandĩnekalĩñ. Wĩndĩñ nandĩñĩpi, niĩm silĩkĩñembi mĩsĩnekalĩñ. Nepek wĩn gĩtik biañgan indaukak, gan kwet nain taletalen wali gama niĩm. Tĩmbi mĩnjamĩnjat kwet nolok ba nolok tĩmbekak, ba nana map inda-semekak.” Yesulĩ wĩndĩñ embi, e-yout manda enbi eñguk, “Nepek wi gĩtik indaukak wĩn tamdi gwañgwa tĩkeup dama siĩngĩn gawat lakalakat inda-ñĩmlak wandĩñ indaukak. Gan siĩngi kandañ mĩlap wopum sinĩk indaukak.

⁹ Nain wolonda sinĩla niĩtek kuañ wĩn ka-kĩlĩñ embi kunekalĩñ. Kanjĩksiilĩ sepi, mandala ama biesĩlok kisĩ plon sambiĩmbi, it kiyau gĩnañ sandĩpnekalĩñ. Tĩmbi siĩndĩ nokok gĩngĩtnai kuañda tĩmbi yambĩ-diĩkñe ama ba ama wapmañ endok dausĩnan ipi, kusatna e-dakle-semnekalĩñ.

¹⁰ Tĩmbi gĩngĩt manda kĩndem wĩn biañgan amatam gĩtikta dama eu piĩm ennekalĩñ. Eni-taleumek, kwet nain taleukak.

11 Tĩmbi kwapme kwapme sepbi, mandala sanañgip ñañĩlĩmbi, ‘Manda nĩtek enetamĩñ?’ wĩndĩñ embi nandĩ-bendĩ-wopum itangan nĩm tĩnekalĩñ. Nĩm a! Nain wolonda sĩnĩngan manda wĩn nĩm enekalĩñ. Wĩn Dĩndĩm Yalli gĩnanjĩ tokĩneumbi, Yambattĩ manda samekak wĩn wakan enekalĩñ.

12 Wolonda naka tĩmbi dallĩ kwayañ ba kwayañdĩ dal kanjĩktok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi, yandĩp kĩmnekalĩñ. Ba beptĩ wembe gwañgwañĩ kanjĩktok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi, yandĩp kĩmnekalĩñ. Tĩmbi wembe gwañgwalĩ meñjĩ besĩla kanjĩk tĩ-sembi, wĩndĩñgangot tĩmbĩmbi yandĩpmĩ-kĩmnekalĩñ.

13 Kotnala tĩmbi ama gĩtĩktĩ nandĩ-kola wopumgan tĩ-samĩ-kunekalĩñ. Gan amatam mĩlap wĩn ba wĩn gĩñgĩnembĩ bembĩ, kuañ tuop nep kwambĩñ da-kuañda en wakan Yambattĩ ep mekak.”

Mĩlap wopum sĩnĩk indaukak

14 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nepek kolan papait no tapma it gĩnañ, kĩmĩsip tĩndĩnnan, wandĩñ loukak. Loumbi, Yambattĩ wĩn kañbi, nandum pĩ-sĩnĩk taumbi, enlok il sĩngi wĩlĩmekak. (No endĩ manda ñĩn pinapĩ, wolok kusei nandĩ-kĩlĩñ eukak.) Sĩndĩ nepek kolan wĩ kañbi, nain wolonda amatam Judia kwelan pakañ endĩ pĩmbi, kwet jañgĩnnan lonekalĩñ.

15 Tĩmbi no endĩ it pawan papi, nepek nola it gĩnañ nombo nĩm loukak,

16 ba no endĩ kena gĩnañ papi, sauloñn tĩkeupi undane ilan nĩm ñaukak.

17 O wem! Nain wolonda tam gwañgwa mĩnjĩpsat, ba gwañgwa num emañ endĩ blasĩngandok.

18 Tĩmbi sĩndĩ mĩlap wĩn gwi sasalĩ nainnan nĩm indauktok nĩmolo tĩ-kunekalĩñ.

19 Neta, nain wolonda mĩlap wopum sĩnĩk indaukak. Yambattĩ kwet tĩmbĩ indaĩnguknan bĩkap man ñĩndĩñgĩt mĩlap wandĩñ no nĩm indaĩnguk, tĩmbi bĩndambo nĩm indaukak.

20 Tĩkap Wopumdĩ nain wĩn nĩm tĩmbĩ dumalawĩmda, amatam gĩtĩkkan talenelĩñ. Gan endĩ amatam ep danbi enlok gĩñgĩt kasĩleñguk enda wakan nandĩ-sembi, nain wĩn ikan tĩmbĩ dumalaĩnguk.

21 Nain wolonda ama nolĩ ñĩndĩñ bek sanbekta, ‘Yakñesii! Mesialĩ ñĩ patak’, ba ñĩndĩñ sanbek, ‘Wĩ kawĩt! Endĩ da patak!’, sĩndĩ manda wala nandum tlal tĩmbekak.

22 Neta, Mesia julũngan ba plofet ama julũngan indambi, nĩsĩlok kusasĩ tĩmbĩ dakle-semnekalĩñdok amatam kundit engano sĩnĩk ep dau semum ka-sĩlĩkñenekalĩñ. Tĩkap endĩ tuopta, ama walĩ amatam Yambattĩ enlok gĩñgĩt ep danguk wĩn ep tĩmbĩ kamalanekalĩñ.

23 Gan sĩnĩla ka-kĩlĩñ e-kunekalĩñ. Nak nepek gĩtĩk indaukak wolok itangan sanĩ-talelet.”

Mesialok tomtom nain wĩn dawanda sĩnĩk indaukak wĩn nĩmbek nolĩ nĩm nandĩlak

24 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk,

“Gan mĩlap wopum wĩn taleumek

‘wolonda maim dauitĩ bĩp mĩumbi, yakĩptĩ bo nĩm saleumbi,

25 kunum gĩnañ dĩmboñgĩptĩ pi-pĩnekalĩñ.

Tĩmbi nepek nek kwambĩñ kunum gĩnañ pakañ ep mĩnjalĩmbĩ kwesi bĩnekalĩñ.’

26 Tĩmbi nain wolonda amatam gĩtĩktĩ kanekalĩñ wĩn: Amalok Nĩñan endĩ mulukua gĩnañ gembĩn wopum ba kolsalen walalannat pĩmbi indakleukak.

27 Wolonda endi amatam dembek dembek kuañ enlok giñgit ep kasileñguk endi wakan enloñ ep kimin kolektok añelo eni-mulim ñambi, kunum kwet kimili taleñguknan nanin ep kiutnekalñ.

28 Windiñ ñala sindi komba koneelok plon nanandi ñin epnekalñ: kii gayam tukñat tĩmbi, sak kaik indaumeke, maim nain indaup tĩlak wĩndiñ nandañ.

29 Wĩndiñgangot mĩlap gitik sanit win indaum kañbi, sin ñĩndiñ nandinekalñ: Ama Sisĩnik endi inda-dakleuptok nain ip dumala-ta-bĩlak.

30 Nak biañgan sanba nandiwit: amatam man ñĩndiñgit kuañ endoñnan nanin diwĩndi gama nim kimĩilĩmbi, nepek win gitik indauk.

31 Kunum kwet taleukak, gan nokok mandana gitiktĩ nim paipi, papat kwambĩñ palekak.

32 Nepek gitik win nain wolonda sĩnik indauk win ama nimbek nolĩ nim nandĩlak. Añelo kunum gĩnañ pakañ ba Yambattok Nĩñañ en bo win nim nandañ. Nim. Bep Yambat en noĩgandĩngot nandĩlak.

33 Sindi nain win dawanda sĩnik indauk win nim nandañ, wala tĩmbi ka-kiliñ embi mandim kunekalñ!

34 Nain indauk win ñĩndiñ: ama nolĩ il bimbi, kwet mayañgan ñaup tĩlak. Endi kena gwañgwañii kena molom molom dani-sembi, telak yama mandĩmandi endi ka-mandi-kiliñ ewĩktok endikĩe manda ni-talembi ñalak.

35 Wĩndiñda it molomdi nain dawanda sĩnik biukak win sindi nim nandañ. Endi kwet kilm eumbi, ba tim boñgip, ba puput noĩgan kitĩmbi, ba kwet salaup tĩmbĩmbi, ba salasanan tombekak win sindi nim nandañda tĩmbi ka-mandi-kiliñ e-kunekalñ!

36 Nim kañbi, dou-palĩmbi, molomdi platik sĩnik bi tĩmbi, sep tĩmbi indawik.

37 Endikĩe manda ñin sanlet win giñgitnai gitikkan sindok: ka-mandi-kiliñ embi kunekali.”

Yesu wili kimbi bindambo milakuk

14

Yesu kimkĩmlok ti-pañgipañgile ti-ñĩngilñ

1 Tĩmbi gwĩlat wopum tĩpetti ep tĩmbi dumalañguk, win kamaikamai nain gita plaua wĩmbendĩ nĩmnat wolok gwĩlat. (Wolonda Isael amatamdi Yambatti Isip kwelan nanin ep kimikuk wolok pat-nandi-pakañ.) Gwĩlat wali sandap tĩpet wolok siñgi kandañ ep tĩmbi dumalañĩmbi, tapma ama biesi ba endikĩe manda nandi-tale ama endi Yesu telak gitak plon tĩkembali wili kimbektok telak yolonjĩmbi,

2 ñĩndiñ eñgĩlñ, “Gwĩlat gĩnañ wĩndiñ tĩnambi, nim kindem dauk. Nim kañbi, amatam kimin wopum endi mĩlapi, gimbit tim, kesĩ tapma tĩmbi, mik tĩnelĩñ.”

3 Tĩmbi Yesuli Betani it kwelan ñambi, ama no damañgan wanda kwambĩñ inda-ñĩmĩnguk koi Simon endok ilnan nana na-pakuk. Palĩñĩmbi, tam no endi pama tul mĩndiñ kindem tuan wopum sĩnik win tĩke-bĩmbi, kawat kanim bim ombi-gĩlombi, pama tul win Yesulok kumbam plon yalĩmukuk. Yalĩmulĩmbi,

4 ama diwisi wolok pakĩlĩñ endi tamda gĩnanji komba diumbi nisĩngan eñgĩlñ, “Neta sĩnik pama tul kindem ñin silak tĩmbi kola-talelak?”

5 Tuktok tuan win wopum sĩnik, mĩnem 300 netepeke. * Endi tuk win

* 14:5: Mĩnem denali 300 win kena nain 300 wolok tuan.

tualok k+m+l+mda, m+nem walinin t+kembi, ama p+mbi+ñenda em+w+ik.”

W+ndi+ñ embi, tam ni-ñombi+ñg+l+ñ,

⁶ gan Yesul+ enguk, “Biu palen! S+ndi neta m+lap mañ? Endi ti-k+ndek+ndem ti-namlak.

⁷ Ama p+mbi+ñes+ endi nain tuop s+n g+ta kuañ, wala t+mbi nain nola ba nola ep m+pañg+itanep nandañda k+ndem t+neliñ. Gan natna nain tuop s+n g+ta n+m paletat,

⁸ wala t+mbi tam ñal+ man ñ+ndi+ñg+it nepek nek tuop ti-namek wolok tuop tik. Endi pama tul i-nam+ik, w+n nak k+mbambi nep k+nditnekal+ñ wolok itangan p+ñg+pna ti-pañg+pñg+ile ti-nam+ik.

⁹ Nak biañgan sanlet: dembek ñanekaliñ tuop g+ñg+it manda k+ndem ñ+n eu sataumbi, tam ñal+ nepek nek ti-nam+ik wolok kasat wak+it kwet tuop ti-sembi, tam endok kasat eu kaik taukak.”

¹⁰ Nain wolonda Judas Iskaliot, Yesuloñ gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, endi Yesu bola ti-ñ+mektok tapma ama bies+loñ ñañguk.

¹¹ Ñambi, wolok tuop enb+mbi nand+im g+nañji k+ndem daumbi, m+nem m+nepi ni-kwamb+ñ dañg+l+ñ. T+mbi Judal+ kusei k+m+pi, “Yesu bola ti-ñ+mektok nain k+ndem delok indauk?” embi mand+ñguk.

Yesul+ k+mbepi, gwañgwañii ti-pañg+pñg+ile ti-semguk

¹² Plaua w+l+mbend+ n+mnat sinjilok gw+lat wolok kusei k+m+k+m+l+nan Israel amatamd+ sipsip n+ñañ w+pi, tapma t+mbi, Yambatt+ Isip kwelan nanin ep k+m+ikuk wolok k+m+it-nand+im pakañg+l+ñ.

Gw+lat w+n indaumbi, gwañgwañiil+ Yesu ni-kañbi eñg+l+ñ, “N+ndi delok ñambi, gw+lat ñolok nana ti-jum+it ti-gamneñdok nand+ilañ?”

¹³ Eumbi, Yesul+ gwañgwañiit t+pet en+mupi enguk, “S+ti Jelusalem it kwet g+nañ lombi, ama nol+ tuk kambot bemi bi sep t+mb+ indautak en kle ñandekam+ik. En kle ñaumbi,

¹⁴ it nolok ña loutak wolok molomla ñ+ndi+ñ n+ndekam+ik, ‘N+n+ndautt+ ñ+ndi+ñ elak: nak gwañgwanai g+ta it g+nañ delok gw+lattok nana nambetet?’

¹⁵ Eumbi, it g+nañ wopum no ti-k+liñ e-bimbin w+n gwat patak daut sametak. Wolok ti-jum+it ti-n+mdekam+ik.”

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiit t+pet endi nand+mbi, w+n nanin ñam Jelusalem it kwelan loñg+m+ik. Lo tombi, Yesul+ eñguk wolok tuop inda-semumbi, gw+lattok nana ti-jum+it t+ñg+m+ik.

¹⁷ T+mbi kwet k+l+m eumbi, Yesul+ gwañgwañii 12 g+ta b+mbi, it g+nañnan loñg+l+ñ.

¹⁸ Lom nana na-pali+ñ+l+mbi, Yesul+ enguk, “Biañgan sanlet: s+ndoñnan nanin no nak+ta nana yakan nalak endi nak bola ti-nametak.”

¹⁹ W+ndi+ñ eumbi, g+nañji m+lataumbi, noñgan noñgand+ ñ+ndi+ñ n+ñg+l+ñ, “Nakta n+m bek?”

²⁰ N+mb+mbi enguk, “W+n gwañgwa 12 s+ndoñnan nanin no. Endi plaua d+p t+kembi, nak+ta tuk w+tna noñgan g+nañ youpi nalak, en wakan.

²¹ Biañgan s+n+ik. Manda youyoulin patak wolok tuop Ama S+s+n+ik w+n bola ti-ñ+m+umbi w+l+ k+mbekak. Gan ama nin bola ti-ñ+m+metak en blangandok. Meñd+ n+m ap m+mumda, w+n k+ndem.”

²² T+mbi nana na-pali+ñ+l+mbi, Yesul+ plaua no t+kem gw+lam t+mbi, omb+m gwañgwañiila embi enguk, “T+ke namb+it; ñ+n nokok gaumna.”

²³ W+ndi+ñ embi, wain w+tna no t+kembi, gw+lam ti-talem emumbi, g+t+kkand+ w+tna noñgan wolok g+nañ nañg+l+ñ.

24 Nambimbi enguk, “Ñin nokok wekatna. Nak amatam asup endok kinjan kimbibi, wekatna yalimutet. Wali wakan toptop Yambatti amatamñii git tñak win timbi kwambin dalak.

25 Nak biañgan sinik sanlet: nak wain tuk kwelan nombo nim nambetat. Yambatti ginñgitiñii indangan yambi-dikñeukak wolondamek nak en gita papi, wain tuk kombilin engano wi mek nambetat.”

26 Timbi Yambat ni-wit-ta-lo kap no tiu taleumbi, Oliv kwet jañgin timbi dumalanepi pi-ñañgñilñ.

27 Ñañipi, Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk, “Yambattok manda no ñindin youyoulin patak, ‘Nak ka-dikñe ama wila kimbimbi, sipsipti papusenenekalñ.’ Wala timbi sindi gitikkani siñgi wit-nambi pi ñanetañ.

28 Gan Yambatti kimnan nanin nep mium mlatmek, telak dama ti-sambi, Galili kwelan ñam wok sambetat.”

29 Eumbi, Petloli niñguk, “Ama diwin gitikti gambimbi pi-ñanetañ bek, gan nakta nim sinik.”

30 Eumbi niñguk, “Nak biañgan ganba: man tim ñolondañgan puputti nain tipet nim kitumbi, dik nain tipet git no naka ‘En nim nandi-ñimlet’ eutañ.”

31 Eumbi, Petloli ginñginembi niñguk, “Kindem dikita nep nulimbi kimbetet, gan nak dika ‘Nim nandi-ñimlet’ nim eutet. Nim sinik.” Eumbi, gwañgwañii gitikkandi windiñgangot ni-taleñgñilñ.

Yesu en kimbepi ti-pañgipañgile tiñguk

32 Timbi Yesu git gwañgwañii endi ñambi, kwet no koi Getsemene wok ña-tomgñilñ. Tombi, Yesuli gwañgwa diwinda enbi eñguk, “Sindi ñolok pipalimbi, nak ñam nimolo timbi butet.”

33 Windin embi, Petlo, Yakobo git Yoane yanañgipi ñañguk. Ñañipi, enlok plon nepek inda-ñimetak wala nandum mlata-sinik taumbi, gembin pi-umbi

34 enguk, “Ginañna nandiwa kola-sinik talak, kimbettok tuop nandilet. Sindi ñolok papi, ka-kiliñ embi palit!”

35 Yesuli windin embi, lakat ñaña em kwelan pi-pimbi, telak no palekta, mlap bembendok nain wali en maklewik wala Yambat nimolo ti-ñimñguk.

36 Endi enlok manda plon beula “Abba” kiti-ñimbi niñguk, “O Bep! Dik nepenepek gitik tuop ti-talewiñ, wala timbi dik mlap ñin napma tikenamñ. Gan dik nokok nanandi nim kimik-kleukañ. Nim sinik. Dik nitek nandiñ, wok tuopgan indawin.”

37 Timbi Yesuli gwañgwañii tipet git no endoñ undane-bimbi, yambum dou-palimbi, Petlo ni-ñombim niñguk, “Simon, dik doulañ ba? Dik nain dumangan kaik paleñdok tuop nim ba?” Windin embi enguk,

38 “Biañgan sinik: ginanjili nepek kindem timbepi nandilak, gan piñgipsili gembin nimnat, wala timbi ka-kiliñ embi, nimolo timbit. Nim kañbi, tue-kambi plon pi-pinelñ.”

39 Yesuli windin embi, nombo yambim ñambi, nimolo dama tiñguk windiñgangot nombo tiñguk.

40 Nimolo timbi taleumbi, nombo gwañgwañiiloñ undane-bim yambinñguk win: dausi mlataumbi dou-pakñilñ. Dounan nanin mlapi, manda nitek ninelñ wala nandum mlatañguk.

41 Tĩmbi Yesulĩ nombo ña nĩmolo tĩ-talembi, gwañgwañiiloñ undane-bĩmbi, nain tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi enguk, “Sĩndĩ gamañgot doumbi sĩlak pat-nandĩ-taĩ ba? Ip tuop. Nandañ: Ama Sisĩnk yom amalok kĩsĩ plon kĩmĩkĩmĩttok nain ip indalak.

42 Ñala mĩlalĩmbi ñana. Wĩ kawĩt: bola tĩ-namlok ama ip nĩp tĩmbĩ dumalalak.”

Yesu tĩkeñgĩlĩ

43 Wĩndĩ e-palĩĩlĩmbi, wolongan Yesulok gwañgwañi 12 endoñnan nanin no, Judas Iskaliot, endĩ ama kĩmĩn wopum telak dama tĩ-semumbi bĩñgĩlĩ, wĩn tapma ama biesĩ ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ enĩ-mulĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩñgĩlĩ.

44 Bola tĩndĩ ama endĩ damañgan sambat ñĩndĩ kĩmĩpi enguk, “Simumu tĩ-ñĩmambi, ama ip wakan embi, ña tĩke-kwambĩñ dam tĩke-ñanekalĩ.”

45 Wĩndĩ eñgukta kena gĩnañ tombi, dĩndĩmgan Yesuloñ bĩmbi, “Nĩnĩndaut, we!” embi, wopungan simumu tĩ-ñĩmĩnguk.

46 Wĩndĩ tĩ-ñĩmĩmũm kañbi, gembĩnat ñam tĩke-kwambĩñ dañgĩlĩ.

47 Tĩmbi ama Yesu gĩta pakĩlĩ endoñnan nanin nolĩ kakil tiañe lambĩmbi, tapma amalok telak damanjĩlok kena gwañgwa sĩlanin wĩlepi, pawangot wĩlalĩm pĩnguk.

48 Tĩmbi Yesulĩ enbi eñguk, “Sĩndĩ naka nandum kumbu ama sañan tĩmbĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩ-tombi, nep mañ ba?”

49 Sandap tuop nak tapma it sañ simba gĩnañ lombi, sĩndok boñgĩpsĩnan papĩ, amatam enĩ-daut tĩ-sem-ta-bĩñĩlambĩ, nĩm nepgĩlĩ. Gan manda youyoulĩn patak wolok tuop man inda-namĩwĩn.”

50 Wĩndĩ eumbi, gwañgwañi gĩtĩktĩ en bĩmbi pim ñañgĩlĩ.

51 Tĩmbi ama gwañgwa no sandum satningot tembi Yesu kle-ñañguk en wakĩt tĩkembĩ,

52 sandum tĩke-gĩlĩm dañgĩlĩ. Gan endĩ sandum pĩsapi, biatan pi ñañguk.

Yesu manda plon kĩmĩkĩlĩ

53 Tĩmbi endĩ Yesu tĩkembĩ, tapma amalok telak damanjĩlok ilan nañgĩpi ñañgĩlĩ. (Wandĩ tapma ama biesĩ ba ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama gĩtĩk endĩ bĩm kĩmĩn tĩñgĩlĩ.)

54 Yesu tĩke-ñañĩlĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan siñgi kandañ ep klembi ñañguk. Ñakapi, tapma amalok telak damanjĩ endok sañ simba gĩnañnangan loñguk. Lombi, tapma amalok telak damanjĩ endok tĩplaplailĩ gĩta pĩpapi, komba seĩmbi pakuk.

55 Tĩmbi tapma ama biesĩ en gĩta Juda amalok yambĩ-dĩkĩnenjĩ gĩtĩk endĩ Yesu wĩlĩ kĩmbektok nandĩñĩpi, ama Yesulok siñgin sinelĩñdok yolonjĩ-tlakĩlĩ.

56 Neta, ama asuptĩ bĩmbi, joñgo siñgin simbi, julũtĩ manda eñgĩlĩ. Gan endĩ mandanjĩ walan noñgangot nĩm eñgĩlĩ, endĩ manda kusei kusei eñgĩlĩ.

57 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ bĩ indambi, joñgo siñgin simbi eñgĩlĩ,

58 “Nĩndĩ manda no ñĩndĩ eumbi nandĩñgĩmĩñ, ‘Nak tapma it kĩttĩ tĩndĩn ñĩn wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnangan wolok kĩnjĩn kĩttĩ nĩm tĩndĩn no mamba ilekak.’ Wĩndĩ eumbi nandĩñgĩmĩñ” eñgĩlĩ.

59 Gan mandanjĩlok walan wĩn bo noñgan nĩm.

60 Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endĩ mĩlapi indangan bĩ ipi, Yesu nĩ-nandĩmbi eũguk, “Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩñ ba? Ama wali dĩkok manda eañ wĩn nandum nĩtek tĩlak?”

61 Eumbi, gitak papi, manda tambon no nĩm nĩũguk. Tĩmbi wolongan tapma amalok telak damanjĩ endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eũguk, “Dĩtna Mesia wakan, Yambat nĩ-kĩndekĩndem eamĩñ endok Nĩñañ ba?”

62 Nĩ-nandumbi Yesulĩ nĩũguk, “Natna en wakan. Gamanda kanekalĩñ wĩn: Ama Sĩsĩnik endĩ Gembĩ Molomdok kii dĩndĩmnan pipalĩmbi, yakan amatam yambĩ-dĩkĩndekamĩk. Tĩmbi en wakan kunum gĩnañ nanin mulukua plon undane-bĩumbi kanekalĩñ.”

63 Eumbi, tapma amalok telak damanjĩ endĩ manda wĩn nandum pi-sĩnik taumbi, kusalĩ tĩmbĩ daklewĩktok dasindasin wilapbi enguk, “Neta amala nombo enĩ-nandĩmbi, ama ñolok kusalĩla yout-lonjĩnetamĩñ?”

64 Sĩndĩ ip nandĩlĩñ, endĩ enla Yambat eũpi, Yambat nĩ-tĩke-pĩ-yalilak. Wala nĩtek nandañ?” Eumbi, gĩtĩkkandĩ Yesu mandanlok kĩnjan tĩkewĩktok nandĩũgĩlĩñ tuop wĩlĩ kĩmbektok e-taleũgĩlĩñ.

65 Tĩmbi dĩwĩndĩ kusei kĩmĩpi, manjĩ iwĩt sua-ñĩmbi, timan dai sandumdĩ masĩpbi, kĩsĩlĩ wĩpi nĩũgĩlĩñ, “Nĩndĩ gwĩtak nĩ-nĩmbĩm indaumbi nandĩna!” Tĩmbi tĩplaplaelĩ Yesu tĩkembĩ, kĩsĩ pĩndĩmdĩ wĩkĩlĩñ.

Petlolĩ Yesula “Nak en nĩm nandĩ-ñĩmlet” eũguk

66 Tĩmbi Petlolĩ tapma amalok telak damanjĩlok it pawan sañ simba gĩnañ palĩñĩlĩmbi, ama wolok kena wembe nolĩ bĩmbi,

67 Petlolĩ komba sei-palĩm kañbi, ka-kĩlĩñ embi nĩũguk, “Dĩk bo Yesu Nasalet nanin en gĩta kulañ gambĩlet.”

68 Eumbi, Petlolĩ nĩũguk, “Nĩm a. Dĩk nek elañ nak nĩm nandĩlet.” Wĩndĩñ embi, sañ simba telak yamanan pi-ñĩaumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩũguk.

69 Tĩmbi kena wembe endĩ Petlo kañpi, manda dama eũguk wĩndĩũngangot nombo embi, ama wolok pakĩlĩnda enbi eũguk, “Ama ñĩn Yesulok nol no ñakan.”

70 Eumbi, Petlolĩ nombo “Nak nĩm” embi gĩũgĩneũguk.

Tĩmbi nain nĩm ombataumbi, nombo ama wolok ikĩlĩñ endĩ nĩũgĩlĩñ, “Dĩk Galili naninda tĩmbi dĩk biaũgan endok nol no.”

71 Nĩmbĩmbi, Petlolĩ manda kwambĩũngan nombo nombo embi ñĩndĩñ enguk, “Biaũgan sĩnik. Nak ama koi eañ wĩn nĩm nandĩ-ñĩmlet. Manda julũñĩt eletta, Yambattĩ kĩndem nep tĩmbĩ kolawa.”

72 Eumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩumbi, nain tĩpet tĩmbĩmbi, Petlolĩ Yesulĩ manda nĩũguk wĩn nandĩ-sĩwĩkuk. Yesulĩ ñĩndĩñ nĩũgukta, “Puputtĩ gama nain tĩpet nĩm kĩtĩñĩlĩmbi, dĩk dama nain tĩpet gĩt no naka ‘En nĩm nandĩ-ñĩmlet’ eutañ.” Petlolĩ manda wĩn nandĩ-tombi, sĩmbai kolaumbi, kolan sĩnik kukuk.

15

Yesulĩ yom amalok kĩnjan tĩkeũguk

1 Kwet salaup tĩmbĩmbi, wolongan tapma ama biesĩ gĩt ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama, wĩn endĩ Juda amatamdok yambĩ-dĩkĩnenjĩ gĩtĩk endĩ kĩmĩn tĩmbi, Yesu nek tĩ-ñĩmmelĩndok manda e-topgĩlĩñ. E-topbi, Yesu kii top naũgĩp ñambi, Judia kwettok yambĩ-dĩkĩne ama Pilato endok kii plon kĩmĩkĩlĩñ.

2 Tĩmbi Pilatolĩ kañbi nĩ-nandĩm eñguk, “Ba dĩk Juda amatam endok ama wapmañ ba?” Eumbi tambane-nĩñguk, “Dĩtna elañ ip wakan.”

3 Tĩmbi tapma ama biesĩ endĩ Yesulok siñgin si-sĩnik tañgĩlĩñ.

4 Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, Pilatolĩ Yesu nombo nĩ-nandĩñĩpi eñguk, “Endĩ dĩkok manda asup embi, siñgiñga siyañ wĩn nandĩlañ. Dĩk manda tambon tuop nĩm ewañ ba?”

5 Eumbi, manda no nĩm tambane-eumbi, Pilatolĩ wala nandĩ-bendĩ-tĩñguk.

6 Gwĩlap tuop kamaikamai nain indaumbi, Pilatolĩ amatam nandĩ-sembi, ama nolok koi kĩtiañgĩlĩñ en wakan it kwambĩñ gĩnañ nanin pĩsapi emlĩñguk.

7 Nain wolonda ama no koi Balabas it kwambĩñ gĩnañ pakuk. Endĩ nolii gĩta Roma ama mik tĩ-sembi, dĩwĩn yandĩp kĩmgĩlĩñ, wala tĩmbi ep imbi, it kwambĩñ gĩnañ yambiumbi pakĩlĩñ.

8 Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtik endĩ Pilatoloñ lombi, kundit nek tĩ-semliñguk wĩndĩñgangot nombo tĩ-semektok nĩ-nandĩñgĩlĩñ.

9-10 Tapma ama biesĩ endĩ Yesu koi gĩñgĩtta ka-gimbĩt tĩ-ñĩmbi, kusei wala en Pilatolok kii plon kĩmĩkĩlĩñda. Pilatolĩ wĩn nandĩmbi, amatam tambane-enguk, “Juda sĩndok ama wapmañ wĩn pĩsat-samettok nandañ ba?”

11 Gan tapma ama biesĩlĩ amatam enĩ-munjupi eñgĩlĩñ, “Sĩndĩ eumbi, endok kĩnjan Balabas pĩsat-sametak.” Tĩmbi amatamdĩ ama biesĩlĩ eñgĩlĩñ tuogan eumbi,

12 Pilatolĩ nombo enĩ-nandĩmbi eñguk, “Wĩndĩñ eañda tĩmbi, ama ñĩn Juda ama sĩndok ama wapmañ nĩañ en wakan nek tĩ-ñĩmettok nandañ?”

13 Eumbi, nombo kĩtĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Kloñbat plon wĩlĩ kĩmbĩn!”

14 Eumbi enguk, “Neta wĩndĩñ tĩ-ñĩmet? Endĩ kundit kolan nek sĩnik tĩñguk?” Eumbi, endĩ kwambĩñgan kĩtĩmbi eñgĩlĩñ, “Kloñbat plon wĩlĩ kĩmbĩn!”

15 Eumbi, wolongan Pilatolĩ nandĩ-sembi, gĩnanjĩ busukñanewĩktok Balabas pĩsat-semguk. Pĩsat-sembi, Yesu waipnelĩñdok enbĩmbi, bĩt gwĩlap pĩsĩkñattĩ waipgĩlĩñ. Taleumbi, kloñbat plon wĩtnelĩñdok ama sañasĩlok kĩsĩ plon kĩmĩkuk.

Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ñĩmbi, kloñbat plon wĩkĩlĩñ

16 Tĩmbi ama sañasĩlĩ Yesu tĩkembĩ, nĩsĩlok sañ simba gĩnañ nañgĩpi ñañgĩlĩñ. Ña-tombi, nosii gĩtik ep mĩn tĩmbi,

17 Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ñĩmnelĩñdok sauloñ gĩmĩn ama wapmañdok sauloñ nomĩk wĩn dasĩ-ñĩmbi, toa pĩsĩkñat walĩ bondĩnem kumbam plon dasĩ-mĩmbi, ama wapmañdok bundi walan tĩñguk.

18 Dasi-ñĩm-taleumbi, ama noĩgan noĩgandĩ bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “We! Juda amalok ama wapma!” Wĩndĩñ embi,

19 toñalĩ kumbam plon wĩpi, iwĩt sua-ñĩmbi, julũñjulũ mĩlelem tĩ-ñĩmĩpi tĩ-kĩndem da-ñĩmgĩlĩñ.

20 Tĩ-lakalaka gĩtik tĩ-tale-ñĩmbi, sauloñ gĩmĩn wĩn kiundĩlĩñĩmbi, nombo enlok dasĩndasin dasĩ-ñĩmbi, kloñbat plon wĩtnepi nañgĩp ñañgĩlĩñ.

21 Ñañĩpi, ama no telak plon tĩmbĩ indañgĩlĩñ koi Simon Sailini it kwelan nanin, Alesande gĩt Rufus endok beset. Endĩ Jelusalem it kwelan lambum kañbi, kaikan Yesuloñ kloñbat bemektok nĩ-gĩñgĩneumbi bemum ñañgĩlĩñ.

22 Ñambi, kwet no koi Golgota (nĩnĩlok manda plon Kumbam kwandat) wolok Yesu nañgĩpi ña-tomgĩlĩñ.

23 Ña-tombi, siñgin gawattok gwasap wain tuk gît tambañgîlîñ wîn mi-kaumbi, nîm nañguk.

24 Tîmbi kloñbat plon kîmîp wîpi mambî ikuk. Wîndîñ ti-talembi, dasindasin dannelîñdok satu sañala kolîm ep indaumbi wolok tuop danbi epgîlîñ.

25 Nain wîn 9 kilok tîmbîmbi, kloñbat plon wîkîlîñ.

26 Tîmbi kusaliok manda ñîndîñ palañ plon youpi, kumbam kusipnan wîlîm pakuk, “Juda ama endok ama wapma.”

27-28 Tîñîpi, kumbu ama sañan tîpet Yesu gîta kloñbat plon yandîpgîlîñ, nolî Yesulok kîi dîndîmnan, nolî kîi kepmanan ep mambî ikîmîk. *

29 Tîmbi amatam wolok ñañambî tîngîlîñ endî manda kusei kusei nîmbi nî-lakalaka eñîpi, kumbanjî dîngunembi nîngîlîñ, “Yîî! Dîk tapma it wiat-kopi, nain tîpet gît no wolok gînañngan nombo mambî ilepi eñguñ wîn! Nîtek?”

30 Gwîlaka tîke-kîmîlepi, kloñbat plon nanin pîwîñ!”

31 Tîmbi tapma ama biesî gît endîkîe manda nandî-tale ama endî bo wîndîngot Yesulok plon e-sasale manda nîsîngan embi eñgîlîñ, “Nîtek tîmbi, endî ama dîwîn ep kîmîkuk, gan enlok siñgin tuop nîm tîke-kîmîtak.

32 Tîkap endî biañgan Mesia, Israeî amatam endok ama wapmañ kulakta, man ñîndîngît kloñbat plon nanin pîun. Wîndîñ tîmbekta, kusali ka-nandîmbi nandî-kîlîktî tî-ñîmnetamîñ.” Tîmbi ama tîpet en gîta yandîpgîlîñ endî bo nî-kolañgîmîk.

Yesu kîmguk

33 Tîmbi maim boñgîpnan palîmbi, kwet tuop kîlîm indaumbi ñakap 3 kilok tîkeñguk.

34 3 kilok tîmbîmbi, Yesulî enlok manda plon gembînat kîtîmbi eñguk, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”, wîn nînîlok manda plon “Yambatna Yambatna, nekta nambilañ?”

35 Tîmbi ama dîwîn kamañgan ikîlîñ endî manda wîn nandîmbi eñgîlîñ, “Yakñesî! Plofet Elia kîti-ñîmlak.”

36 Tîmbi ama nolî woñep ñambi, dîlîñ tuk kimbîñ gînañ nanin no tîke-bîm wain tuk kiitan gînañ wîsîmbi, komba bem plon imbi, Yesulî nambektok sua eumbi loñguk. Loumbi eñguk, “Papa kana, Elialî bîmbi tîke-pîutak ba nîm.”

37 Tîmbi Yesulî wopumgan kîtîmbi kîmguk.

38 Nain wolonda tapma ilan it gînañ delok Yambattî patak pa eañ wolok sandum wopum no tembîmbi, it gînañ masip bîmbin pakuk. Tîmbi Yesulî kîmbîmbi, wolongan sandum wîn boñgîpgan blañganembi, gwat nanin wilap pî lap taleñguk.

39 Tîmbi ama sañasîlok telak damanjî endî ama kloñbat plon yandîpgîlîñ yambi-pakuk. Yambi-papi, Yesulî kîm walan engano kîmguk wîn kañbi eñguk, “Biañgan sînik, ama ñîn Yambattok nîñañ sînik.”

40-41 Tîmbi tam asup Galili nanin Yesu gît yakan Jelusalem bîngîlîñ endî bo wolok pakîlîñ. Dîwîndok kosî ñîndîñ: Malia Makdala nanin wakît Salome, tîmbi Malia, Yakobolok ou ba endok kwayañ Joses endok menjet. Yesulî Galili kwelan kulînguk nain wolonda tam tîpet gît no walî en gîta

* 15:27-28: Nandî-tale ama dîwîndî manda kusip no patgot tilak eañ. Manda wîn ñîndîñ, “Wîndîñ tîngîlîñda, manda no youyoulîn patak walî inda-dakleñguk, wîn ‘Enda nandum kolan tîndî ama no tînguk’ wolok bien indañguk.”

kuñipi, tiplaplae kena ti-ñi-mi-kul-iñg-il-iñ. Tam walí gítik giñgiñgan ipi ka-tuak-il-iñ.

Yesulok dalandan sumnan kím-kil-iñ

⁴² Timlala tĩmbĩmbi, Sabat patnandĩ nain dumalaumbi, nepek gítik tĩ-jumit ba ti-dĩndĩm tĩndĩlok nain tĩpmĩn dañguk, wala tĩmbi

⁴³ Josep Alimatia nanin endĩ Yesulok dalandan platik sumnan kĩmĩlepi nandĩñguk. Josep endĩ Juda amatamdok yambi-dĩkĩne ama endoñnan nanin no, ep tĩndĩn kĩndem koi gĩngĩlat. Tĩmbi endĩ bo nain Yambattĩ gĩngĩtĩii indangan plon yambi-dĩkĩneukak wala mandĩmandĩ kuñguk. Endĩ wakan mĩsĩmĩsĩ wĩlambanembi, Pilatoloñ lombi, Yesulok dalandanla nĩ-nandĩñguk.

⁴⁴ Nĩ-nandumbi, Pilatolĩ “Yesu ip kĩmĩk” manda wĩn nandĩ-sĩlĩkĩnembĩ, ama sañasĩlok telak damanjĩ nĩ-tiañeum bĩumbi, “Yesu biañgan kĩmĩk ba nĩm?” wolok nĩ-nandĩñguk.

⁴⁵ Nĩ-nandumbi, endĩ nĩ-dakle-ñĩmĩumbi, Pilatolĩ Josep nandĩ-ñĩmguk.

⁴⁶ Tĩmbi Joseptĩ ñambi, sandum satnin ombap no tuambi, Yesulok dalandan kloñbat plon nanin tĩmbĩ bĩndĩlĩm pĩumbi tĩke-ñambi, sandumdĩ tĩmĩpi imguk. Im-talembi, kawat gĩnañ enlok gĩngĩt kulukĩlĩnnan wolok ña kĩmĩkuk. Kĩmĩpi, kawat wopum no munjulĩmbi ña sum yama masipguk.

⁴⁷ Endĩ wĩndĩñ tĩñĩlĩmbi, Malia Makdala nanin gĩta Malia Joseslok meñ endĩ “Yesulok dalandan delok kĩmĩletak?” wĩndĩñ kĩmĩt-nandĩmbi ka-tuakĩmĩk.

16

Yesulĩ kĩmnan nanin mĩlakuk

¹ Sabat patnandĩ nain taleumbi, Malia Makdala nanin en gĩta Malia Yakobo meñ tĩmbi Salome, endĩ salasalanan kandañ ñam, Yesulok dalandan sapple-ñĩmnelĩñdok gwasap gít pama tul tuambi tĩ-jumit tĩñgĩlĩñ.

² Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlan sala mulum tĩmbĩmbi, tam endĩ mĩlapi isĩ bimbĩ, Yesulok sum telak wĩn kle ñañĩlĩmbi, kwet salañguk.

³ Endĩ telak plon ñañĩpi, nĩsĩñgan nandĩ-mĩlatambi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ nĩp kĩmĩpi, kawat wopum sum yama masip patak wĩn munjupi, dlĩtom nĩmetak?”

⁴ Wĩndĩñ eñĩpi ña sumnan tombi, deium ñaumbi kañgĩlĩñ wĩn: kawattĩ sum yama kĩmĩsip pakuk wĩn ikan munjulĩmbi, tambon kandañ ña pakuk. Kawat wĩn wopum sĩnĩk.

⁵ Tĩmbi endĩ sum gĩnañ lombi, ama gwañgwa no kít dĩndĩm kandañ pipalĩm kañgĩlĩñ, endok dasindasin ombap satnin sĩnĩk. Tamdĩ ama wĩn kañbi sũlĩkĩneñgĩlĩñ.

⁶ Tĩmbi endĩ enguk, “Nĩm sũlĩkĩnenelĩñ! Sĩndĩ Yesu Nasalet nanin kloñbat plon wĩkĩlĩñ en kanepi bañ, gan endĩ ñĩ nĩm patak. Kwel kĩnjangot ñĩ kawit! En ip mĩlalak.

⁷ Kak, ñawit! Sĩndĩ gwañgwañĩ gít Petlo endoñ ñambi, ñĩndĩñ enbĩt, “Yesulĩ manda dama sanguk wolok tuopgan endĩ telak dama tĩ-sambi, Galili kwelan ñaumbi, wolok kanekalĩñ.”

⁸ Eumbi, gembĩnjĩ pĩum blañblañ tĩmbi, sum bim pi ñañgĩlĩñ. Pi ñañĩpi, mĩsĩñgĩlĩñda tĩmbi ama nola nepek nek indañguk wolok kasat nĩm tĩ-semgĩlĩñ.

*Yesulɩ noliiloñ indambi, kunum gɩnañ loñguk **

9 Kena nain kusei kɩmɩkɩmɩlɩnan Yesulɩ salasalanen kɩmnan nanin mɩlapɩ, dama sɩnɩk Malia Makdala nanin endoñ indañguk. (Lap kandañ endɩ yal kolan kɩt tambon tɩpet tam endoñ gɩnañ ep kle-kokuk.) Yesulɩ tam endoñ indaum

10 pi-ñambi, ama Yesu gɩta kuñgɩlɩñ endoñ ñaṅguk. Ña yambumbi, kut-blanbla e-palɩñɩlɩmbi, nepek nek indañguk wolok tuop kasat tɩ-sembi

11 eñguk, “Yesu kaik palɩmbi kat.” Gan amalɩ manda wɩn nandumbi tɩl tɩñguk.

12 Wolok siñgi kandañ gwañgwañiit tɩpet endɩ Jelusalem it kwelan nanin pi-ñañɩlɩmbi, Yesu siñgin walan tɩkɩleumbi inda-semguk.

13 Inda-semum undane-ñambi, nosiila kasat tɩ-semgɩmɩk. Gan endɩ nandumbi, wɩn bo tɩlgot tɩñguk.

14 Tɩmbi gwañgwañi 11 endɩ nana na-palɩñɩlɩmbi, Yesulɩ siñgi endoñ bo inda-semguk. Inda-sembi, amatam en mɩlalɩmbi kañgɩlɩñ endok mandanjɩ nɩm nandɩ-kɩlɩk tɩmbi, gɩnañ kwambɩ tɩmbi, nandum tɩl tɩñguk wala enombɩñguk.

15 Tɩmbi enguk, “Sɩndɩ kwet tuop ñambi, nokok gɩñgɩt manda kɩndem ñɩn amatam gɩtɩkta eu sapakñaneukak!

16 No endɩ miti tuk i-talembi, gɩñgɩt manda kɩndem nandɩ-kwambɩñ dalakta, en wakan Yambattɩ tɩke-kɩmɩlekak. Gan no endɩ nandum tɩl tɩlakta, enlok kusei tɩmbɩ dakleumbi, tambon ombɩ-tɩkeukak.

17 Tɩmbi Yambattɩ amatam gɩñgɩt manda kɩndem nandɩ-kwambɩñ dañ wɩn ep tɩmbɩ pañgɩtaumbi, kundit engano ñandin tɩnekalɩñ: endɩ yal kolan nokok kotna plon ep kle-kopi, manda kombɩlin kwet dɩwɩndoñ wɩn enekalɩñ.

18 Tɩkap endɩ malet sañan upmat kɩsɩlɩ tɩke-lonelɩñ ba tuk kolan upmat nanelɩñ, nepek walɩ nɩm ep tɩmbɩ kolanekalɩñ. Tɩmbi endɩ wakan ama jɩmbasat endok plon kɩsɩ kɩmɩpi ep tɩmbɩ kɩndem danekalɩñ.”

19 Wopum Yesulɩ manda wɩn enɩ-taleumbi, Yambattɩ kunum gɩnañ tɩke-loñguk. Tɩke-loumbi, Yambat enlok kɩi dɩndɩmnan pip palɩmbi, yakan kunum kwet yambɩ-dɩkñeamɩk.

20 Tɩmbi gwañgwañiilɩ kwet tuop ñambi, gɩñgɩt manda kɩndem eu piñguk. Wɩndɩñ tɩmbɩmbi, Wopumdɩ mandanjɩ kwambɩñ dawɩktok ep tɩmbɩ pañgɩtaumbi, kundit engano sɩnɩk tɩñgɩlɩñ.

* 16:8: Nandɩ-tale ama dɩwindɩ ñɩndɩñ eañ: Maleko en manda ñɩn nɩm youkuk.

LUKA Ama Sisinik Yesu indañguk

Lukalî gîngî manda kindem ama loloñ no koi Tiofilus endî pinalektok youkuk

¹ Yambatti nepek gîtik nîndok boñgîpnînan tîmbi indañguk wolok kasat ama asuptî nanandînjîlok tuop kiupi youkîlîñ,

² wîñ kusei kîmîkîmîlînan nanin nepek indañguk wîñ dausîlî kañbi, gîngît manda e-daut kena tîngîlîñ endî kasat wîñ tî-nîmgîlîñ, wolok tuop endî wîndîñgangot kiupi youkîlîñ.

³ Tîmbi nak nepek gîtik indañguk wîñ nain ombapgan e-lonjî kena tî-kîlîñ eñgutta tîmbi ñîndîñ tîmbettok nandîlet: nak bo nepek indañguk wolok kasat sambat plon kîmîp youpi, lolona Tiofilus dîka yout-gametata.

⁴ Wîndîñ tîmbambi, ñîndîñ nandî-dakleukañ: nepek wolok kasat tî-gangîlîñ walî biañgan wîndîñgan indañgîlîñ.

Eñalolî Yoane indauptok Sakalaiala nîñguk

⁵ Elottî Judia kwettok ama wapmañjî kuñîlîmbi, tapma ama no kuñguk koi Sakalaia. Endî telak dama no koi Abia endok sambat gîta tapma it gînañ kena pa tîlînguk. Tamîñ Elisabet endî bo Alondok* sambat.

⁶ Wapatam tîpet endî Yambattok dainan dîndîm sînik kumbi, Wopumdok endîkñe manda ba telak gîtik kîmît-kleñgîmîkta yomjet no nîm patsemguk.

⁷ Gan Elisabet endî yamîñ pakukta tîmbi endî gwañgwanjet bîsat nîmnat papi, gîlik sînik tîngîmîk.

⁸ Nain nola ñîndîñ indañguk: Abialok sambat endî tapma ilan kena tîndîlok nain inda-semumbi, Sakalaiala bo Yambattoñ tapma tîñmepi lom pakuk.

⁹ Palîñîlîmbi, tapma amalî “Wopumî pataknan nîndî lombi, pama mîlîñat si-ñîmetak?” embi, tapma ama nîsîlok ep tîndînjî klembi, tîmbi-inda sañala kokîlîñ. Kolîmbi, Sakalaia tîmbi indaumbi, it gînañnan loñguk.

¹⁰ Pama mîlîñat sinjilok nain indaumbi, amatam asuptî tapma it sañ jîmba gînañ kîmîñ tîmbi, nîmolo tî-pakîlîñ.

¹¹ Tîmbi Wopumdok eñalo nolî Sakalaialoñ inda-ñîmîmbi, pama sinjilok sîsuet wolok kît dîndîm kandañ ikuk.

¹² Ilî kañbi ka-sîlikîembi, kolan mîsîñguk.

¹³ Gan eñalolî ñîndîñ nîñguk, “Sakalaia, dîk nîm mîsîwîñ. Yambatti ikan nîmoloñga nandîngukta ñîndîñ tî-gamekak: tamga Elisabet endî nîñañga no apmîumbi, koi Yoane kîtîukañ.

¹⁴ Enda tîmbi sîmbaka kindem daumbi, sîlîsîlî wopumî gîñañga tokñeukak. Tîmbi endok indaindañîla amatam asuptî bo sîlîsîlî tî-ñîmînekalîñ.

¹⁵ Kusei ñîndîñda wîndîñ tînekalîñ: Wopumî enda nandum loloñ sînik tîlak. Gwañgwa walî kuñgun Wopum bî-ñîmekakta tîmbi wain ba tuk kîmbîñ nîm nambekak. Tîmbi endî meñ sîmbai gîñañnan palîñîlîmbi, Dîndîm Woñdî tokñe-ñîmumbi kuukak.

* 1:5: Alon wîñ tapma ama gîtik endok bep pañji.

16 Endi Israel amatam asup ginañji ep tĩmbi tambanembi, Wopum Yambatsiloñ undane ñanekaliñ.

17 Yambattok gembĩ ba Woñ plofet Elialoñ palmĩnguk wĩndĩngangot nĩñañgaloñ bo palmĩmbi, Wopumdok telak dama tĩmbekak. Endi bepsiilok ginañji tambaneumbi, gwañgwanjii nombo wale kĩndem tĩ-semnekalĩñ, tĩmbi ama Yambattok manda wĩkañ endok ginañji tambaneumbi, ama dĩndĩm kuañ endok nanandĩnji klenekalĩñ. Wĩndĩñ tĩñipi, endi Wopum bĩmbĩndok tĩ-pañgĩpañgĩle tĩ-semekak.”

18 Tĩmbi Sakalaialĩ eñalola nĩmbi eñguk, “Mandañgala nĩtek nandĩwambi, biañgan tĩmbek? Nak gĩlik sĩnik tĩñgut, tĩmbi tamna endi bo gwĩlat asupgan makleñguk wĩn!”

19 Eumbi nĩnguk, “Nak eñalo Gabliel, tĩmbi nak Yambattok ñasiñgan kuñipi, kena pa tĩlet. Tĩmbi nak dĩkĩta manda embi, gĩngĩt manda kĩndem ñĩn ganganlok embi, nanĩ-mulĩmbi bĩt.

20 Ale, dĩk nandĩ: gĩngĩt manda ganĩt wolok tuop Yambattĩ nain kĩmĩkuknan indaukak. Gan dĩk mandana nĩm nanandĩ-kĩlik tĩlañda tĩmbi nak mañga kĩmĩsip gamambi, slak mañga kwap em palĩmbi, nepek ganĩt walĩ bien indaukak wolok tuop.” Eñaloli wĩndĩñ eñguk.

21 Sakalaialĩ nain ombap tapma it ginañ sakñelam pakukta tĩmbi amatam mandĩ-pakĩliñ endi nandĩ-bendĩ tĩ-ñĩmĩngĩliñ.

22 Tĩmbi endi sañ jimba ginañ pĩnguk nain wolonda endi manda enbektok tuop nĩm. Slak man kwap em papi, kitiñngot tĩngukta tĩmbi amatamdĩ “Endi tapma it ginañ nepek engano sĩnik no kañak” wĩndĩñ nandĩngĩliñ.

23 Tapma ilan kenan tĩndĩlok nainĩn taleumbi, Sakalaialĩ ilnan undane ñam

24 pat-ta-ñaumbi, tamĩn Elisabet endi gwañgwa mĩnjĩp tĩnguk. Tĩmbi yakĩp kit tombon endi ilnan gitakan pat-sembiĩmbi, ñĩndĩñ eñguk,

25 “Wopumdi nain ñĩndĩngĩt nandĩ-nambi, amatamdok dausĩnan maetna tĩmbi tale-namektok ñĩndĩñ tĩmbi inda-namlak.”

Eñaloli Yesu indauptok Malia nĩnguk

26 Elisabetti yakĩp kit tombon noñgan gwañgwa mĩnjĩp tĩ-palĩñĩmbi, Yambattĩ eñalo Gabliel Nasalet it kwelan Galili kandañ patak wandĩñ nĩmulĩmbi,

27 tam sim no ama gĩta gama nĩm kuñgun koi Malia endoñ ñañguk. Ama wapmañ Devit damañgan kuñguk endok kombliin koi Josep tam sim wĩn endok gĩngĩt wĩlĩmum pakuk.

28 Eñaloli Malialoñ tombi we ñĩmĩmbi nĩnguk, “Wopumdi ginañ sĩloñ kĩndem tĩ-gambi, dĩkĩta patak.”

29 Wĩndĩñ eu nandĩmbi, gĩnan mĩlalĩmbi, nanandĩn nĩm dakleumbi, gĩnan ginañ “Manda wolok kusei wĩn nek?” embi, nanandĩ kena tĩnguk.

30 Tĩmbi eñaloli nĩmbi eñguk, “Malia. Yambattĩ ginañ kĩndem tĩ-gambi nandĩ-gamlak, wala tĩmbi nĩm mĩsĩwĩñ!

31 Nandĩlañ. Dĩk gwañgwa mĩnjĩp tĩmbi, gwañgwa tĩkeukañ endok koi Yesu kitiũkañ.

32 Endi ama wopum palĩmbi, Yambat Loloñ Sĩnik endok nĩñañ nĩnekalĩñ. Bep pañ Devit endi Israel amatamdok ama wapmañji kuñguk, wĩndĩngangot Wopum Yambattĩ en ama wapmañji kĩmĩlĩm papi,

33 nain taletalen nĩmnat Jekoptok sambat, wĩn Israel amatam, yambi-dĩkĩnembĩ, endok ama wapmañji kuukak.”

34 Tĩmbi Malialĩ eñalo nĩ-nandĩmbi eñguk, “Nepek wĩn nĩtek indaukak? Nak ama gĩta gama nĩm kuñgut, wala.”

35 Eumbi tambane nĩñguk, “Dĩndĩm Woĩdĩ dĩkoñnan pĩumbi, Yambat Loloñ Sĩnĩk endok gembĩnĩ gep tapliukak, wala tĩmbi gwañgwa apmekañ endĩ giñgi sĩnĩk, tĩmbi Yambat enlok Nĩñañ nĩnekalĩñ.

36 Dĩkok sambatka tam no Elisabet en nandĩ-nĩmlañ. Endĩ giĩk, tĩmbi ‘En yamĩn’ wĩndĩñ nĩñgĩliñ, gan man nĩndĩñgĩt endĩ bo gwañgwa mĩnjĩpmat kuumbi, yakĩp kĩt tombon noñgan ñalak.

37 Nekta, Yambattĩ nepek no tuop nĩm tĩmbek no nĩm patak.”

38 Eumbi, Malialĩ tambane nĩñguk, “Ale. Nak Wopumdok kena wembe sĩlanin. Manda elañ, wolok tuop inda-namun.” Wĩndĩñ eumbi, eñalolĩ en kañ bimbi ñañguk.

Malialĩ Elisabetoñ ñañguk

39 Wolonda Malialĩ tĩ-wĩli dĩkĩe tĩmbi, Galili kwet bimbi, Judia kwet pĩñlopĩlatnan platik sĩnĩk ñambi, it kwet nolok tomguk. Tombi,

40 Sakalalalok ilnan lombi, endok tamĩn Elisabet we ñĩmĩñguk.

41 We ñĩmĩumbi nandumbi, wolongan gwañgwa Elisabettok sĩmbai gĩnañ pakuk walĩ gembĩnatgan sasĩk tĩñguk. Tĩmbi Dĩndĩm Woĩdĩ endok gĩnañnan tokñeumbi,

42 wopungan kĩtĩmbi, ñĩndĩñ eñguk, “Tam nĩndok boñgĩpniinan dĩk wakan gwĩlam gamgamĩn, tĩmbi gwañgwa tĩkeukañ wĩn wĩndĩñgangot gwĩlam ikan mĩmĩn.”

43 Elisabettĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi nĩñguk, “Gan nĩtek tĩmbi dĩk Wopumnalok meñĩ tam pĩmbĩñen nak ñandin nokoñ bĩlañ?

44 Nak Wopumnalok meñ ganlet wĩn kusei ñĩndĩñda: nak dĩk we nameñ wĩn nandĩt nain wolondañgan gwañgwa nokok sĩmbatna gĩnañ patak endĩ sĩlĩsilĩ tĩmbi, sasĩk tĩk.

45 Tĩmbi Wopumdĩ nek ganguk wolok tuop indaukak wĩn nandĩkwambĩñ dambi tĩke-kulañda, amatam dĩwĩn yapma kle-patañ.”

Malialĩ Wopum nĩ-kindem dañguk

46 Tĩmbi Malialĩ ñĩndĩñ eñguk,
“Walenalĩ Wopum nĩ-loloñ elak,

47 Yambat nep kĩmĩtak enda gĩnañna tiptĩ nandĩ-koñgom tĩ-ñĩmlak.

48-49 Nekta, nak endok kena wemben pĩmbĩñen,
gan endĩ wandingan embi nandĩ-namguk,
wĩn Yambat Gembĩ Molom endĩ kundĩt wopuwopum asup tĩ-namguk,
wala tĩmbi amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ ba siñgi kunekalĩñ
endĩ naka ‘amatam dĩwĩn yapma kle-patak’ wĩndĩñ nanĩnekalĩñ.
Endĩ Yambat dĩndĩm ba giñgi sĩnĩk,

50 amatam giñgiñgan tĩ-ñĩmañ busuk mamasa tĩ-sembi,
ama sambat no ba no siñgi indanekalĩñ enda wĩndĩñgangot tĩ-sem-tañaukak.

51 Endĩ kundĩt gembĩnat pa tĩñĩpi,
ama gĩnañjĩ gĩnañ nĩsĩla nandum loloñ tĩñguk wĩn ep tĩmbĩ pa-puseneñgĩliñ.

52 Endĩ ama wapmañ gembĩnjĩat pipapatsĩ apma tĩke-sembi,
amatam kosĩ nĩmnat enda kot gĩñgĩt emguk.

53 Endĩ amatam nepenepekta lonjĩñgĩliñ endĩ gĩnañ sĩloñ tĩ-semumbi,
nombo nĩm lonjĩñgĩliñ,

gan amatam nepek asup pat-semguk w'in eni-mul+mbi, slak p+m ñaņg+li+ñ.
 54-55 N'ndok bep pañniila eni-kwamb+ñ daņguk
 wolok tuop end+ kena gwaņgwañii Israeł wakan epm+ platambi,
 Abłaam g+ta komblinñii nand+sembi,
 busuk mamasa nain taletalen n+mnat ti-semektok n+m nandi-
 kamalaņguk."

56 Malial+ w'nd+ñ eu taleumbi, yak+ip t+pet g+it no ba nek Elisabet g+ta papi,
 undanem ilnan ñaņguk.

Elisabett+ Yoane apguk

57 Elisabetti gwaņgwa t+iket+kelok nain indaumbi, n+ñañ apguk.

58 Endok sambalii g+it ilnan nasiil+ Wopumd+ g+nañ busuk ti-ñ+m+ņguk
 g+ņg+it w'in nand+mbi, en g+ta s+is+il+ t+mbi,

59 sande noņgan taleumbi, gwaņgwa p+ņg+u d+ip domb+nepi b+ņg+il+ñ.
 B+mbi, beulok koi Sakalaia w'in k+ti+nepi eņg+il+ñ,

60 gan meñli+ "W'in n+m" eņguk. Embi, "Koi Yoane k+ti+k+ilok" eņguk.

61 Eumbi n+ņg+il+ñ, "Sambatsettok boņg+ps+inan ama no koi Yoane no n+m
 patak." W'nd+ñ embi,

62 k+tt+ņgan beu ni-nand+mbi eņg+il+ñ, "D+k kot nek m+m+lok nand+lañ?"
 Eumbi,

63 kundit youyouttok nepenepela enb+mbi, t+ke b+ m+umbi, "Koi Yoane"
 youkuk. Youl+mbi, w'in kañbi nand+ bend+ t+ņg+il+ñ.

64 T+mbi wolongan Sakalaialok man mamben salaktaumbi, kusei k+m+pi,
 manda embi, Yambat ni-k+ndem daņguk.

65 Nepek w'nd+ñ inda-ñ+m+umbi, il kwelnan nasil+ kundit w'in kañbi
 m+si+ņg+il+ñ. T+mbi nepek indaņguk wolok g+ņg+tt+ sapakñanembi, Judia
 kwet jaņg+nnan tuop ña-taleņguk.

66 T+mbi kasat w'in nand+ņg+il+ñ end+ g+ti+k nand+kw+nakw+nalembi,
 Wopumd+ gwaņgwa w'in gemb+nl+ kasopmilak w'in ka-nand+tomg+il+ñda
 ñ+nd+ñ e-nand+ņg+il+ñ, "Gwaņgwa wal+ bend+ wopum dambi, ama n+tein
 s+in+k indaukak?"

Sakalaial+ Wopum Yambat ni-k+ndem daņguk

67 T+mbi D+nd+im Woñd+ Yoanelok beu Sakalaialok g+nan tokñeumbi,
 Yambatt+ manda eelok n+ņguk wolok tuop embi, ñ+nd+ñ eņguk,

68 "N'nd+ Wopum, Israellok Yambat,
 en kusei ñ+nd+ñda ni-k+ndek+ndem ti-ñ+m+ina:
 end+ amatamñii nand+ni+mbi,
 toptop kolan g+nañ nanin n+ip tuambi, n+ip k+m+kuk.

69 End+ enlok kena aman Devit endok komblinñii boņg+ps+inan nanin ama
 gemb+nat no n+ip k+m+lektok t+mbi inda-n+mguk,

70 w'in damaņgan plofet amañiila enb+mbi eņg+il+ñ wolok tuop.

71 End+ kanj+knii ba ama g+ti+k nand+kola ti-n+mañ endok k+si+nan nanin
 n+ipma t+keuktok w'nd+ñ t+ņguk.

72 End+ bep pañnii busuk mamasa t+sembi,
 en g+ta toptop t+ņguk w'in n+m nand+kamalaugak.

73 End+ enlok koi plon sotn+ Abłaam ñ+nd+ñ ni-kwamb+ñ daņguk:

74 end+ nand+ni+mbi, kanj+knii lok k+si+nan nanin n+ipma t+kembi,
 n+ip t+mbi paņg+taumbi,
 m+si+m+si+ n+mnat ni-wowoñ t+ñ+pi,

75 kuam+ñ tuop endok dainan g+ņg+tñiiņgot d+nd+im ku-ta-lonekam+ñ.

76 Tĩmbi nĩnana dĩkok kandañ nak ñĩndĩñ elet:
Yambat Loloñ Sĩnik endĩ dĩk enlok plofet aman ganbekak.
Nekta, dĩk Wopumdok telak dama tĩmbi,
telak tĩ-dĩndĩm e-ñĩmekañ,

77 wĩn dĩk amatamñii ñĩndĩñ enĩ-daut tĩ-semekañ:
‘Wopumdĩ sepmektok nandĩlak, wolok tuop yomjĩ bi-samekak.’

78 Nĩndok Yambatnĩ endĩ gĩnañ busuk molomda tĩmbi wĩndĩñ tĩlak.
Endĩ ama wĩn nĩ-mulĩmbi,

maim sonan wandin endĩ kunum gĩnañ nanin nĩndoñ pĩmbi,
79 ama yomjĩla tĩmbi kĩlim gĩnañ kĩmdok gĩngĩt kuañ kolĩ sale-semekak,
endĩ busuktok telaknan nĩnañgĩlĩmbi kunekamĩñ.”

Sakalalalĩ plofet manda wĩndĩñ eñguk.

80 Tĩmbi gwañgwa walĩ bendĩ wopum daumbi, gĩnan tiptĩ wĩndĩngot
gembĩlañguk. Tĩmbi endĩ kwet ama nĩmnatnan ña ku-ta-ñakap, nain wĩn
indaumbi, Isael amatamdok dausĩnan inda-dakleñguk.

2

Yesu gwañgwa indañguk

1 Nain wolonda Sisa Augustos Roma kwet gĩtik kiup ka-dĩkñeñguk endĩ
kwet tuop kot sambat tĩmbektok nandĩmbi, wolok tuop endĩkñe manda no
kĩmĩlim ñañguk.

2 (Kwiliniuslĩ Sisalok kapmainan Silia provinslok kandĩkñe ama kuñguk
nain wolonda kot sambat walĩ indañguk. Damañgan wandin no nĩm
tĩndĩn.)

3 Wĩndĩñda amatam gĩtikĩtĩ kosĩ kĩmĩnepi bep pañ kasatsĩlok isĩ ku-
seinan ñañgĩlĩñ.

4 Joseptĩ wĩndĩñgangot tĩñguk. Endĩ ama wapmañ damañgan kuñguk koi
Devit endok sambatta tĩmbi, Nasalet it kwet Galili kwelan patak wĩn bĩmbi,
Judia kwelan ñambi, Devittok il kusei koi Betleem wolok ñaupĩ ñañguk.

5 Ñambi, Malia gĩngĩt wĩlĩmĩum papi, gwañgwa mĩnjĩp tĩñguk en
nañgĩlĩmbi, yakan koset kĩmĩttepi ñañgĩmĩk.

6 Ña tom palĩñĩlĩmbi, gwañgwa tĩketĩkelok nain indaumbi,

7 Malialĩ gwañgwa telak dama tĩkeñguk. Tĩkembĩ, sandumdĩ tĩmĩp
ĩmbi, makauktok jawañ gĩnañ kĩmĩkuk. Wĩn it kiyau tokñeñgukta tĩmbi
makauktok ilan lo pakĩmĩk.

8 Tĩmbi wandĩñ kandañ sipsip kandĩkñe ama dĩwĩn endĩ Betleem it kwet
pawan pa kumbi, sipsip kaulĩ-dĩkñe kena tim tĩ-pakĩlĩñ. Tĩ-palĩñĩlĩmbi,

9 Wopumdĩ eñalo no nĩ-mulĩm endoñ bĩ indaumbi, Wopumdok kolsalen
walalan bien endok plon youlĩm kañbi, kolan mĩsĩfĩngĩlĩñ.

10 Gan eñalolĩ enguk, “Sĩndĩ nĩm mĩsĩnelĩñ! Nak gĩngĩt manda kĩndem no
sĩndoñ tĩke bĩlet, tĩmbi manda walĩ amatam gĩtik gĩnañjĩ youlĩmbi, sĩlĩsĩlĩ
tĩnekalĩñ. Manda wĩn ñĩndĩñ:

11 ama ñĩn Yambat en amatamñii sepmektok nĩ-mutak, wĩn Mesia
Wopumnĩ, endĩ man tim ñolondañgan Devittok il kwel Betleem wolok inda-
samlak.

12 Nak manda biañgan elet wĩn sĩndĩ ñĩndĩñ ka-nandĩnetañ: sĩndĩ
gwañgwa gĩmĩn wakan tĩmbĩ indaumbi, sandumdĩ tĩmĩp imbi, makauktok
jawañ gĩnañ kĩmĩlim palĩm kanetañ.”

13 Eñalolĩ wĩndĩñ eumbi, platik sĩnik eñalo kĩmĩn wopumdĩ kunum gĩnañ
nanin pĩ indambi, Yambat nĩ-kĩndem dambi, ñĩndĩñ eñgĩlĩñ,

14 “Kunum loloñen ginañ Yambattok koi ni-ta-lowit, timbi kwelan amatam ginañ kindem ti-semalak endok kandañ busuk patsemekak.”

15 Timbi eñaloli yambimbi, kunum ginañ undane ña-taleumbi, sipsip kandikñe amal+ nis+ñigan e-nandi timbi eñg+il+ñ, “Yakñe! Nepek indalak win Wopum en nin+ daklelak, wala timbi Betleem ñambi kana!”

16 W+nd+ñ embi, plastik sin+ik ñambi, Malia git Josep ep timbi+ indaumbi, gwañgwa win wakan makauktok jawañ ginañ palim kañg+il+ñ.

17 Kañbi, eñaloli gwañgwa wolok plon manda enguk win kasat ti-semg+il+ñ.

18 Timbi amatam sipsip kandikñe amalok kasat win nandi+ñg+il+ñ endi git+ik nanandi kena ti+ñg+il+ñ.

19 Gan Malia endila manda win git+ikgan ginan ginañ dasimbi, nandi-kw+nakw+inalembe pa kul+ñguk.

20 Timbi sipsip kandikñe amal+ undanem kenanjinan pi ñañg+il+ñ. Ñañpi, nepek git+ik eñaloli enguk wolok tuop indañgukta timbi endi nepek git+ik nandi+mbi kañg+il+ñ wolok Yambat ni-k+indek+ndem embi, koi ni-ta-loñg+il+ñ.

21 Sande noñgan taleñ+il+mbi, gwañgwa g+m+n piñg+u dip domb+ndomb+luk nain indaumbi, meñ beul+ koi Yesu kit+ñg+m+ik. Endi gama meñ s+mbai ginañ nim pal+ñ+il+mbi, eñaloli koi wakan ikan kit+ñguk.

Simeon gita Anal+ tapma ilan Yesu gwañgwa Mesia en wakan kadakleñg+m+ik

22 Moseli endikñe manda diwin kim+kuk wali ñ+nd+ñ elak: tam gwañgwa ikan tiket+iken endi n+tek timbi, b+ndambo Yambattok dainan ti-jamilambi, gumañ enloñ ñauk. Endikñe manda win kim+it-klendem+ktok nain indaumbi, Malia gita Josep endi gwañgwa tikembi, Wopum enlok bi-ñ+m+indepi Jerusalem ñañg+m+ik.

23 Endi Wopumdok endikñe manda ñin tañgonendem+ktok w+nd+ñ ti+ñg+m+ik, “S+nd+ ama ba ilalok gaut wapai telak dama indañ git+ik Wopum enlok bi-ñ+m+inekaliñ.”

24 Timbi Wopumdok endikñe mandali elak wolok tuop endi “mambaip sim tipet ba mon+ik no mambaip wandin tipet” tapma ti+ndem+ktok nandi+m ñañg+m+ik.*

25 Nain wolonda ama no Jerusalem kuñguk koi Simeon. Endi ama di+nd+im, Yambattok endikñe manda kim+it-klambi, ama nin Yambatti ni-mul+mbi Israe amatam eni-busuk ti-semekak en mand+imbi kuñguk. Timbi Di+nd+im Woñdi en gita papi,

26 ñ+nd+ñ ni-dakle-taleñguk: endi gama kuñpi, Wopumdi Mesia ni-mulektok e-kwamb+ñ dañguk win kaukuk.

27 Timbi Di+nd+im Woñdi Simeon tapma it sañ jimba ginañ ni-mul+mbi lo pakuk. Pal+mbi, Yesu meñ beul+ endikñe mandali elak wolok tuop ti-ñ+m+ndem+ktok en wand+ñ tike ñaumbi,

28 Simeondi gwañgwa win kañbi tike apmbi, Yambat we ñ+m+imbi niñguk,

29 “Molom, dik manda nanguñ wolok tuop inda-talelak, wala timbi man ñ+nd+ñg+it kena gwañgwañga nandi-namumbi, busukñenengan semba.

30 Nak ama nindi gamanda amatamgai ni+pmekak en ip dautnali kalet.

31 Dik en ikan ni+mbi taleumbi ni-mul+m amatam git+ikti en kanekaliñ.

* 2:24: Kisim Bek 22:29, 34:19, Wok Pris 12:6-8

32 Tĩmbi Israel amatamgai nĩnda kot giĩngĩt nĩmekak, ba amatam dĩwĩndok telaka kolĩ sale-semekak.”

33 Simeondĩ gwaĩngwala wĩndĩn eumbi, meñ beulĩ wĩn nandĩmbi, nanandĩ kena tĩngĩmĩk.

34 Tĩmbi Simeondĩ gwĩlam tĩ-sembi, Yesu meñ Maliala nĩndĩn nĩnguk, “Nandĩlañ. Yambattĩ gwaĩngwa nĩn nĩmbĩ taleumbi, Israel amatam asup endĩ en kĩmĩt-kleañ ba nĩm wolok tuopgan Yambattok dainan pi piĩnekalĩn ba it-kwambĩn danekalĩn. Gwaĩngwa walĩ kĩmĩsalen no wandin Yambat en kĩmĩkuk, gan amatam asuptĩ siĩgi wĩlĩmnekalĩn.

35 Enda tĩmbi amatam giĩnañ nanandĩnĩ sembin wĩn tĩmbĩ dakle-taleukak. Tĩmbi nepek nĩñaĩngala inda-nĩmĩmekak kusei wala tĩmbi sĩmba gawattĩ kakit man piĩkĩnāt nomĩk waleĩnga bo youlekak.” Simeondĩ wĩndĩn eĩnguk.

36 Tĩmbi plofet tam giĩlik no kuĩnguk koi Ana endĩ bo tapma ilan pakuk. Endĩ Asellok sambat, Fanuellok wemban. Tam sim pakuk wolonda wapāt tĩmbĩmbi, gwĩlat kīt tombon tĩpetgot yakan kuĩngĩmĩk. Kukap,

37 wapai sembumbi, slak tam kanjak pat-ta-bĩkap, gwĩlat 84 giĩtik ombĩnguk. Endĩ tapma ilan pat-kuĩnĩpi, tim sandap Yambat nĩ-wowoñ tĩnĩpi, nanañ kĩmĩsipbi, nĩmolo pa tĩlĩnguk.

38 Nain wolondaĩngan endĩ Yesu meñ beu giĩta Simeon yambĩmbi, endoñ bĩmbi, wolongan gwaĩngwa wala tĩmbi Yambat we nĩmĩnguk. Tĩmbi amatam giĩtik Mesia Jerusalem nasi mĩlap giĩnañ nanin epmektok indaukak endok mandĩmandĩ kuĩngĩlĩn enda Analĩ gwaĩngwa wolok indaindanla giĩngĩt enĩ-ta-nĩnguk.*

39 Yesu meñ beulĩ Wopumdok endĩkĩne mandalĩ elak wolok tuop tĩ-talembi, iset kwesetnan Nasalet Galili kwelan undane nĩngĩlĩn.

40 Tĩmbi gwaĩngwa wĩn nanandĩn kĩndemlĩ giĩnan tokĩneumbi, bendĩ kwambĩn daumbi, Yambattĩ giĩnañ kĩndem tĩ-nĩmĩnguk.

Yesu gwaĩngwalĩ Beulok ilan palektok nandĩnguk

41 Gwĩlat tuop kamaikamai nain† indalĩngukta, Yesulok meñ beulĩ Jelusalem pa nĩyaĩngĩmĩk.

42 Tĩmbi Yesulok gwĩlat 12‡ tĩmbĩmbi, taĩngĩmĩk tuop klembi, Jelusalem londepi Yesu giĩta nĩngĩmĩk.

43 Nĩ pakap, gwĩlat taleumbi, ilan undane nĩandepi, Yesu gwaĩngwa en Jelusalem kandañ sakĩnelam pakuk wĩn nĩm ka-nandĩmbi kaĩnpi nĩngĩmĩk.

44 Endĩ “Tua en amatam asup telak nĩn endok boĩngĩpsinan nĩlak” wĩndĩn nandĩnĩpi, sandap noĩngan nandĩ-bendĩ nĩmnat telak nĩngĩmĩk. Nĩmbi, kusei kĩmĩpi, sambatsettok ba nosettok boĩngĩpsinan lonjĩngĩmĩk.

45 Lonjĩ nĩm kaĩbi, undane Jelusalem nĩnĩpi lonjĩngĩmĩk.

46 Tim sandap tĩpet giĩt no lonjĩlonjĩ kena tĩ-nĩmbi, gwaĩngwa tapma it sañ jimba giĩnañ tĩmbĩ indaumbi, kaĩngĩmĩk wĩn: endĩ endaut ama endok boĩngĩpsinan pipapi, mandanjĩ nandĩmbi, wolok kuseila enĩ-nandĩ pa tĩnguk.

47 Endĩ mandanjĩ nandĩ-daklembi, kĩndem tambane-semgukta tĩmbi ama endok mandan nandĩngĩlĩn endĩ giĩtikgandĩ nandĩ-silĩkĩnĩmbi, nanandĩ kena tĩngĩlĩn.

* 2:38: Jelusalem wĩn Israel amatam giĩtik endok plon e-yout tĩlak. † 2:41: Gwĩlat wolonda Israel amatamdĩ Yambattĩ Isip kwelan epmĩnguk wĩn nandĩ-pakañ. ‡ 2:42: Juda amatamdĩ nĩndĩn nandĩngĩlĩn: gwaĩngwa no gwĩlat 12 ombĩlak en ip amalok jimba plon tomlak.

48 Tĩmbi meñ beulĩ en kañbi ka-sĩlkĩembi, meñlĩ nĩnguk, “Gwañgwa kambak, nekta ñĩndĩñ sĩnik nĩlamĩtañ? Nandĩlañ, beka nĩtĩ gep lonjĩ kuñĩpi, nandĩ-bendĩ wopum tĩ-gamamĩk.”

49 Eumbi enguk, “Nĩtek tĩmbi nep lonjĩm kuamĩk? Nak Bepnalok ilnan ñolok palettok een wĩn sĩtĩ nĩm nandĩngĩmĩk ba?”

50 Wĩndĩñ eumbi, manda wolok kuseĩ nĩm nandĩ-dakleñgĩmĩk.

51 Tĩmbi walinin meñ beu gĩta pĩmbi, Nasalet it kwelan undane ñambi, endok kapmainjetnan kuñguk. Tĩmbi meñlĩ nepek gĩtik gwañgwalok plon indañguk wĩn gĩnan gĩnañ nandĩ-dasimbi kĩmĩt-nandĩ-kuñguk.

52 Tĩmbi Yesulok pĩngĩulĩ bendĩ wopum daumbi, nanandĩn bo wĩndĩngangot tĩngukta Yambat ba amalĩ bo wĩndĩngot nandĩ-koñgom tĩ-ñĩmĩngĩlĩñ.

3

Yoanelĩ Wopumdok telak tĩ-dĩndĩme kena tĩnguk

1 Tĩmbi Sisa Taibelius endĩ Roma kwet tuop wolok ama wapmañjĩ kuumbi, gwĩlat 15 tĩmbĩ dumalañguk. Wolonda Pontius Pilatolĩ Sisa-llok kapmai kumbi, Judia distrik ka-dĩkĩneumbi, Elottĩ Galili distrik ka-dĩkĩneñguk. Tĩmbi Elottok konombal Filiptĩ Itulia gĩt Tlakonitis distrik ka-dĩkĩneumbi, Lisaniaĩ Abilene distrik ka-dĩkĩneñguk.

2 Tĩmbi Anas en gĩta Kaiafas endĩ tapma amalok telak damanjĩ kuñgĩmĩk. Nain wolonda Yoane Sakalaialok nĩñañ endĩ kwet ama nĩmnatnan kuñguk. Kuumbi, Yambattĩ manda nĩmbĩmbi,

3 Jodan tuk balilĩñ tuop kuñĩpi, manda eu pĩmbi, amatamda ñĩndĩñ enguk, “Yambattĩ yomjĩ bi-samektok sĩndĩ gĩnañ tambatambattok tuk inekalĩñ.”

4 Yoanelĩ kena tĩnguk wĩn plofet Aisaialĩ manda no youkuk wolok tuop indañguk. Endok mandan pepa kwasa gĩnañ ñĩndĩñ youyoulĩn patak, “Ama nolĩ kwet ama nĩmnatnan kuñĩpi, ñĩndĩñ kĩtĩlak, ‘Wopumdok telak tĩ-dĩndĩm e-ñĩmĩt! Telak kelam tĩ-dĩndĩm e-ñĩmĩnekalĩñ!

5 Kwet wĩlĩñ gĩtik taplium tokĩneumbi, kwet jañgĩn ba kwet kĩmĩn gĩtik tĩ-jamilenekalĩñ. Tĩmbi telak kelam tĩ-dĩndĩm embi, telak lopĩlat yout dĩndĩmembĩ tĩmbĩ jambilaukak.

6 Tĩmbi amatam gĩtikgandĩ Yambattĩ telak nĩtek plon epma tĩkeukak wĩn ka-nandĩnekalĩñ.’”✠
Aisaialĩ manda wĩndĩñ youkut wolok tuop Yoanelĩ tĩnguk.

7 Tĩmbi nain tuop ama kĩmĩn wopumgandĩ Yoaneloñ bĩmbi, gĩnañ tambatambattok tuk i-semektok nĩmbĩmbi, ñĩndĩñ pa enĩlĩnguk, “Malet sañandok komblinĩii, sĩndĩ nokoñ bĩmbi, tukgot inelĩñdok nandañ ba? Nĩndĩ sanbĩmbi, telak wĩndĩñ Yambattok gimbit inda-samekak wĩn maklenelĩñ? Sĩndĩ kolanjĩlok kĩnjanlĩ sapma kleuktok nandañda,

8 gĩnañjĩ tambanembi, wolok bien kuñgunjĩnan tĩmbĩ indaumbi, gĩnañjĩ gĩnañ ñĩndĩñ nĩm nandĩnekalĩñ, ‘Bep pañĩ Abilaam endok kĩndemla tĩmbi Yambattok gimbit maklenekamĩñ.’ Nak sanba nandĩwĩt: Yambattĩ kĩndem kawat ñĩn ep tĩkĩleumbi, Abilaamdok komblinĩii indanelĩñ wĩn! Wala tĩmbi sĩndĩ bien kĩndem nĩm laliyañda, kilamek!

9 Kapinoño komba kuseinan ikan kımıkımılın patak. Komba bien kindem nım pa laliyañ gıtık wın jınbım gılo-taleumbi, komba gınañ kolı pım dıukak.”

10 Tımbi amatamdı nı-nandımbi eñgılıñ, “Wındıñda nıtek tınekamıñ?”

11 Eumbi tambane enguk, “No endı kiupı tıpet palmılakta, ama no kiupı nımnat enda no mılok. Ba nanala wındıñgangot tılok.”

12 Tımbi takis epep ama dıwın endı wındıñgot tuk i-semektok bımbi nı-nandımbi eñgılıñ, “Endaut, nındı nıtek tınekamıñ?”

13 Eumbi enguk, “Sındı gavmandı takis epnelıñdok elak wolok tuopgot epbi, nım maklenekalıñ.”

14 Tımbi mik amalı wındıñgangot nı-nandımbi eñgılıñ, “Tımbi nındıla nıtek tınekamıñ?” Eumbi enguk, “Sındı ama nolok mınem kasılenelıñdok tı-pıñıñe nım tı-ñımmekalıñ, ba manda plon sıñgin joño nım sinekalıñ. Tambo sındı kenanjılok tuan samañ wala nandum tuop tımbekak.”

15 Tımbi amatam Yoanelok mandan nandıñgılıñ endok gınanjı mılalımbi, gınañjı gınañ ñındıñ eñgılıñ, ‘Mesia en wakan bek’. Wındıñ nandı-kwınakwınalembi, nıtek indawık wala mandıñgılıñ.

16 Tımbi Yoanelı amatam gıtıkta ñındıñ tambane enguk, “Nakta tukgot i-sam tı-kulet. Gan ama no indaup tılak endok gembınlı nak napma klelak. Endı wakan Dındım Woñ komanat i-samekak. Tımbi nak pımbıñen ñandin ñalı endok kesii gwılap kiundımettok tuop nım.

17 Ama no plaua mınjıp gıt gwılap ep danbı, mınjıp wısi-kopi, gwılap ba kılıkılık siu dılak, wındıñgangot ama indaup tılak endı amatam ep danbı, gıñgıtıñı epbi, dıwın komba taletalen nımnat gınañ ep siu dınekalıñ.”

18 Yoanelı wındıñ embi, molo manda dıwın asup eñıpi, gıñgıt manda kindem amatamda enı-ta-kuñguk.

19 Tımbi ama wapmañ Elottı konombal Filip endok tamın Elodias matıkeñguk ba tı-bomboe kusei kusei dıwın tıñgukta tımbi Yoanelı pa nı-ñombıñguk.

20 Gan Elottı tı-bomboen wın nım ka-daklembi, nombo yousımbi, Yoane tıkembı, it kwambıñ gınañ kımılım pıñguk.

21 Yoanelı amatam gıtık gınañjı tambıneñgılıñ wın tuk i-semıñıpi, Yesu bo tuk i-ñımıñguk. Tuk i-ñımımbi, nımolo tıñımbi, kunum gınañ dılı tombımbi,

22 Dındım Woñdı inda-daklembi, monık mambaip walan indambi, endok plon pı pipakuk. Tımbi kunum gınañ nanın kıtıkıtı no ñındıñ kıtıtu pıñguk, “Dık nıñana noñgan sınık. Nak gınañnalı gep kasılembi, dıka walena kindem dalak.”

Yesu Mesialok bep pañıılok kot sabbat

23 Yesulı gwılat 30 nıtepek ombımbi, kenan kusei kımıkuk. Amatam enda nandıñgılıñ en Joseptok nıñañ. Tımbi Josep endı Elılok kombın,

24 Eli wın Matattok kombın, Matat wın Livailok kombın, Livai wın Melkilok kombın, Melki wın Janailok kombın, Janai wın Joseptok kombın,

25 Josep wın Matatiaslok kombın, Matatias wın Amoslok kombın, Amos wın Nahumlok kombın, Nahum wın Esıllok kombın, Esli wın Nagailok kombın,

26 Nagai wın Maattok kombın, Maat wın Matatiaslok kombın, Matatias wın Semeındok kombın, Semeın wın Joseptok kombın, Josek wın Jodalok kombın,

²⁷ Joda wɪn Joanandok komblin, Joanan wɪn Resalok komblin, Resa wɪn Selubabellok komblin, Selubabel wɪn Sealtiellok komblin, Sealtiel wɪn Nelilok komblin,

²⁸ Neli wɪn Melkilok komblin, Melki wɪn Adilok komblin, Adi wɪn Kosamlok komblin, Kosam wɪn Elmadamdok komblin, Elmadam wɪn Erlok komblin,

²⁹ Er wɪn Josualok komblin, Josua wɪn Eliesellok komblin, Eliesel wɪn Jolimlok komblin, Jolim wɪn Matattok komblin, Mattat wɪn Livailok komblin,

³⁰ Livai wɪn Simeondok komblin, Simeon wɪn Judalok komblin, Juda wɪn Joseptok komblin, Josep wɪn Jonamlok komblin, Jonam wɪn Eliakimlok komblin,

³¹ Eliakim wɪn Melealok komblin, Melea wɪn Menalok komblin, Mena wɪn Matatalok komblin, Matata wɪn Natandok komblin, Natan wɪn Devitok komblin,

³² Devit wɪn Jesilok komblin, Jesi wɪn Obettok komblin, Obet wɪn Boaslok komblin, Boas wɪn Salmondok komblin, Salmon wɪn Nasondok komblin,

³³ Nason wɪn Aminadaptok komblin, Aminadap wɪn Atmindok komblin, Atmin wɪn Arnilok komblin, Arni wɪn Heslondok komblin, Heslon wɪn Peleslok komblin, Peles wɪn Judalok komblin,

³⁴ Juda wɪn Jekoptok komblin, Jekop wɪn Aisaktok komblin, Aisak wɪn Ablaamdok komblin, Ablaam wɪn Tɛlalok komblin, Tela wɪn Nahollok komblin,

³⁵ Nahol wɪn Seluktok komblin, Seluk wɪn Reulok komblin, Reu wɪn Pelektok komblin, Pelek wɪn Ebellok komblin, Ebel wɪn Selalok komblin,

³⁶ Sela wɪn Kainandok komblin, Kainan wɪn Alpaksattok komblin, Alpaksat wɪn Semdok komblin, Sem wɪn Noalok komblin, Noa wɪn Lamettok komblin,

³⁷ Lamek wɪn Metuselalok komblin, Metusela wɪn Enoktok komblin, Enok wɪn Jalettok komblin, Jalet wɪn Maalalellok komblin, Maalalel wɪn Kainandok komblin,

³⁸ Kainan wɪn Enoslok komblin, Enos wɪn Settok komblin, Set wɪn Adamdok komblin, tɪmbi Adam wɪn Yambattɪ tɪmbi indaŋguk.

4

Satandɪ Yesu tɪ-kuyuk tɪ-ŋɪmɪŋguk

1 Tɪmbi Yesulɪ tuk i-taleumbi, Dɪndɪm Woŋdɪ gɪnan gɪnaŋ tokŋe palɪmgukta naŋgɪlɪmbi, Jordan tuk bim kwet ama nɪmnatnan ŋa kuŋguk.

2 Wandɪŋ tim sandap 40 dou mɪlat tɪ-kuŋlɪmbi, Satandɪ tɪ-kuyuk pa tɪ-ŋɪmɪŋguk. Nain wolonda nanaŋ no nɪm nam, slak kuŋlɪmbi, tim sandap walɪ taleumbi, nanaŋ gawat tɪŋguk.

3 Tɪmbi Satandɪ ŋɪndɪŋ nɪŋguk, “Dɪk Yambattok Nɪŋan sɪnɪkta, kusaka tɪmbi dakleuktok kawat ŋɪn nɪmbɪmbi, nanaŋ indawɪn!”

4 Eumbi tabane nɪŋguk, “Wɪndɪŋ nɪm. Yambattok manda no ŋɪndɪŋ youyoulɪn patak, ‘Ama nanaŋlɪŋgot kuŋgun mɪuktok tuop nɪm.’” ✠

5 Tɪmbi Satandɪ kwet loloŋen nolok naŋgɪp lombi, kwet tuop amatam kusei kusei kuaŋ wɪn gɪtɪkgan walawalan nomɪk nain dumangan daulɪmɪmbi

6 nɪŋguk, “Kwet gɪtɪk wolok gembɪn ba paman wɪn nokok kɪtnanan kɪmɪlɪm ka-dɪkŋelet, wala tɪmbi ama nola ba nola mɪmɪlok nandɪmbi, kɪndem kiinan kɪmɪlet. Nepek gɪtɪk wɪn dɪk gam-taletalelok nandɪlet,

7 wɪn tɪkɔp dɪk kesiʔnɔnɔn mɪlelem tɪ-nameɲda, nepenepek gɪtɪk wɪn dɪkok gɪŋgɪt tɪ-taleutak.”

8 Eumbi tambane nɪŋguk, “Yambattok manda no ɲɪndɪɲ youyoulɪn patak, ‘Dɪk Wopum Yambatka mɪlelem tɪ-ɲɪmɪmbi, en noŋgangot kɪmɪt-klelok.’ ”*[✧]

9 Tɪmbi Satandɪ Yesu naŋgɪpi, Jelusalem tapma it pendɪm kusip plon lo kɪmɪpi nɪnguk, “Dɪk Yambattok Nɪɲaɲ sɪnɪkta, ɲɪnanɪn dɪkopi ma pi!

10 Kusei ɲɪndɪɲda dɪk nɪm koloutaɲ: Yambatta manda no ɲɪndɪɲ youyoulɪn patak, ‘Endɪ eɲaloɲɪlɔk kɪsɪnɔn gapɪpi, gambɪ-dɪkɲenelɪɲdɔk enbekak.’

11 No wɪn ɲɪndɪɲ, ‘Endɪ kɪsɪlɪ gep wɪt-ta-loumbi, kawattɪ kesɪka nɪm gaulek.’ ”*[✧]

12 Eumbi tambane nɪŋguk, “Yambattok manda ɲɪndɪɲ elak, ‘Dɪk Wopum Yambatka endok gembɪn inda-dakleuktok tɪ-kuyuk nɪm tɪ-ɲɪmekaɲ.’ ”*[✧]

13 Satandɪ tɪ-kuyuk kusei kusei gɪtɪk tɪ-ɲɪmum taleumbi, “Nain nolamek” embi kaɲ bimbi ɲaŋguk.

Ama Sisɪnɪk Yesu endɪ enlok kuseiɲɪn tɪmbi dakleŋguk

Yesulɪ enlok kuseiɲɪn Nasalet it kwelan eu dakleŋguk

14 Tɪmbi Yesulɪ Galili kwelan undane ɲambi, Dɪndɪm Woɲdɔk gembɪ plon kulɪŋgukta endok gɪŋgɪt walɪ kwet kle-gɪmbup pakaɲ tuop sapakɲaneŋguk.

15 Tɪmbi endɪ kwet wolok kle-gɪmbut kuɲɪpi, it kiyaunɲɪ gɪnaɲ gɪŋgɪt manda enɪ-daut tɪ-sem pa tɪmbɪmbi, amatam gɪtɪktɪ koi gɪŋgɪt tɪke-loŋgɪlɪɲ.

16 Tɪmbi Nasalet it kwet kandaɲ pap bendɪŋguknan bo ɲa tomguk. Tombi, Sabat patnandɪ nain indaumbi, ep tɪndɪn klembi, it kiyau gɪnaɲ loŋguk. Lombi, manda pinat-semepi mɪlalɪmbi,

17 plofet Aisaialɪ manda youkuk wɪn tɪkembɪ, enda mɪŋgɪlɪɲ. Mɪumbi pɪsapi, manda ɲɪndɪɲ pakuk wɪn tɪmbɪ indaumbi pinat-semguk,

18 “Wopumdɪ gɪŋgɪt manda kɪndem ama pɪmbɪɲesɪla enbettok nanbɪ taleŋguk,

wala tɪmbi endok Woɲdɪ gembɪn namlak.

Endɪ manda ɲɪndɪɲ ewa pɪuktok nani-mukuk:

toptop kolan plon pakaɲ wɪn pɪsat-semnekalɪɲ,

ba dausɪ sipmɪsipmɪn endok dausɪ tɪmbɪ tom-semnekalɪɲ.

Tɪmbi endɪ ɲɪndɪɲ tɪmbettok nani-mukuk:

nak ama ep pɪ yaliumbi pɪmbɪɲen kuaɲ endok mɪlapsɪ tɪmba taleukak,

19 ba Wopumdɪ amatamɲɪ wale kɪndem tɪ-semsemlok nain indalak wɪn ewa pɪukak.”*[✧]

20 Manda wɪndɪɲ pinat-talembi, pepa kwasa wɪn kwasanembɪ, it kiyau kena amala bɪnda mɪmbi, amatam enɪ-daut tɪ-semektok pipakuk. Tɪmbi it kiyau gɪnaɲ pakɪlɪɲ endɪ gɪtɪkgandɪ daut endanɲot deiŋgɪlɪɲ.

21 Tɪmbi Yesulɪ kusei kɪmɪpi, manda ɲɪndɪɲ enguk, “Gɪŋgɪt manda pinalam nandaɲ walɪ man ɲɪndɪɲgɪt bien inda-daklelak.”

22 Wɪndɪɲ eumbi, amatam gɪtɪktɪ nɪ-kɪndem dambi, mandan nandum galkɲat sɪnɪk tɪŋgukta nanandɪ kena tɪmbi eŋgɪlɪɲ, “Nɪtek tɪmbi Joseptok nɪŋgan walɪ manda wandin elak?”

23 Eumbi enguk, “Biañganak, sindi eyout manda ñindin naninetañ, ‘Tĩmbi kindenda ama, dik ditalok piñgipka tĩmbi kindem da-mek’, win Kapaneam it kwelan kena tĩmbim giñgitka nandĩngimĩñ, wĩndĩngangot ñolok ika kuseinan tĩmbĩmbi kana!”

24 Wĩndin embi yousĩmbi enguk, “Nak biañgan sanba: plofet ama no enlok ilnan nasiili not nĩm pa tĩñĩmañ.

25 Sindi plofet Elia nek tĩnguk win nandi-ñĩmĩt: endi kuñĩlĩmbi, gwĩlat tĩpet git no git yakip kit tambon noñgan gwi no nĩm piĩmbi, kwet tuop nanañ map wopum indaĩnguk. Nak biañgan sanlet: nain wolonda Isael kwelan Juda tam kanjak asupgan kuñgĩlĩñ,

26 gan Yambatti Elia win endoñ nĩm ni-mupi, endi Sidon kandañ tam kanjak no Salefat it kwelan kuñguk endoññan ni-mulim ñambi tĩke kĩmĩkuk.

27 Tĩmbi plofet Elisali kuñĩlĩmbi, Isael kwelan Juda amatam asupti wanda kwambĩñ yambo mawatsiat kuñgĩlĩñ. Gan Elisali endoñnan nanin no nĩm tĩmbi kindem daĩnguk, endi ama no koi Naman Silia kwelan nanin en noñgangot tĩmbi kindem daĩnguk.”

28 Tĩmbi it kiyau gĩnañ pakĩlĩndi Yesulok manda win nandiĩmbi, gĩnañji komba dũmbi

29 mĩlapi, en it kwet pawan kle munjulim ñaĩnguk. Isi kwesi win kwet kĩmĩn plon pakukta, jĩmbĩñ malapan tĩke naĩgip ñambi, munjut kolĩ piĩktok ñaĩngĩlĩñ.

30 Gan endi undanembi, kĩmĩn gĩtik boĩgĩpsi gĩnañ yapma klembi, walinin pi ñaĩnguk.

31 Ñambi, it kwet no koi Kapaneam Galili kwelan patak wandin pi tĩmbi pakuk. Papi, Sabat patnandi nainda giñgit manda eni-daut sem pa tĩlĩnguk.

32 Endi ama biesili manda gembĩnat eañ wĩndin eĩngukta tĩmbi nandi-gĩtĩngĩtik tĩngĩlĩñ.

Yesuli amatam ep tĩmbi kindem daumbi, giñgit manda eu piĩnguk

33 Sabat patnandi nain nola ama no yal kolanĩ gĩnan gĩnañ piĩnguk endi it kiyau gĩnañ lom pakuk. Endi wopungan kwawa tĩñipi eĩnguk,

34 “Ei, Yesu Nasalet nanin, dik nekta nĩndoñ bĩlañ? Dik nĩp tĩmbi kolaneĩdok bĩlañ ba? Nak kusaka nandilet: dik Yambat enlok kena ama giñgi sĩnik win.”

35 Wĩndin eumbi, yal kolan win ni-ñombĩñipi eĩnguk, “Dik maĩga masipbi, amalok gĩnan nanin lambim po ñau.” Eumbi, yal kolanĩ ama win munjut kolĩmbi, ama pakĩlĩñ endok boĩgĩpsĩnan piĩnguk, gan yal endi ama win nĩm tĩmbi kolaumbi, slak lambim po ñaĩnguk.

36 Tĩmbi amatamdi kundit win kañbi ka-sĩlĩkĩembi, nanandi kena tĩmbi, nĩsĩngan e-nandi tĩmbi eĩngĩlĩñ, “Kai, ama ñali manda nĩtnein sĩnik elak? Ama yambalat nomik endi yal kolan manda gembĩnat enbumbi lambim po ñaĩñ!”

37 Yesuli kundit wandin tĩmbĩmbi, endok giñgit wali kwet kle-gĩmbup pakañ tuop sapañaneĩnguk.

38 Yesuli it kiyau gĩnañ nanin piĩmbi, Simondok ilan loĩnguk. It wolok Simon yapman tam jĩmbat tĩmbi, piĩngiu komba dũmbi pakuk. Tĩmbi Yesuli en tĩmbi plap fauktok ni-nandumbi,

39 tam pakuknan lombi mumuñembi, jĩmbat ni-ñombĩumbi, tam win kañ biĩnguk. Wĩndin tĩmbĩmbi, tam piĩngiu nandum paĩngĩtaumbi, plapkan mĩlapi, Yesu git nolii yambi-dĩkĩeĩnguk.

⁴⁰ Maim p̄umbi, Sabat patnand̄i nain taleumbi, amal̄i nosii j̄mbat kusei kusei inda-semguk w̄in Yesuloñ yanañḡip b̄umbi, kiil̄i ama ḡit̄k noñgan noñgan ep kañbi, ep t̄imbi k̄ndem dañḡil̄iñ.

⁴¹ T̄iñ̄ipi, amatam asuptoñ yal kolanj̄i wak̄it ep kle-semumbi, kwawa wopumgan t̄iñ̄ipi po ñambi, ñ̄ind̄iñ eñḡil̄iñ, “D̄ik Yambattok N̄iñañ s̄in̄ik.” Yal kolan end̄i Yesu en Mesia Yambatt̄i n̄i-mukuk w̄ind̄iñ nand̄i-ñ̄im̄ñḡil̄iñ, wala t̄imbi enomb̄imbi, manda eelok e-k̄im̄sip t̄i-semguk.

⁴² Kwet salaup t̄imbi-imb̄i, Yesul̄i it b̄imbi, p̄i ña kwet ama n̄imnatnan ñambi pakuk. T̄imbi amal̄i lonj̄i kukap t̄imbi indaumbi, t̄ike kimb̄i dambi, en ḡita papatok n̄iñḡil̄iñ,

⁴³ gan end̄i ñ̄ind̄iñ enguk, “Yambatt̄i amatam yambi-d̄ikñembi, ama wapmañj̄i kulak wolok ḡiñḡit̄i manda k̄ndem ewa p̄uktok end̄i nani-mukuk, wala t̄imbi nak it kwet d̄i-w̄innan bo ñauttok een.”

⁴⁴ W̄ind̄iñ embi yamb̄ik b̄imbi, ña Judia kwet tuop kumbi, it kiyauñj̄i ḡinañ manda eu p̄iñguk.

5

Petlo ḡit nolili: Yesulok mandala m̄ikbalak asup tiañeñḡil̄iñ

¹ Nain nola Yesul̄i Genesalet tuk guañ k̄nanjatnan il̄imbi, amatam k̄im̄in wopumd̄i Yambattok manda nand̄i-nepi kle-ḡimb̄upi, ñas̄i ñas̄iñgan t̄iñḡil̄iñ.

² T̄imbi Yesul̄i k̄nanjatnan k̄ikeñ t̄ipet pal̄im kañbi, m̄ikbalak epep amal̄i k̄ikeñj̄i b̄imbi, liks̄i w̄il̄ip pak̄il̄iñ yambiñguk.

³ Yamb̄im endoñ ñambi, k̄ikeñ nolok plon lombi, k̄ikeñ molom Simon enda kambak munjul̄im ñaña euktok n̄iñguk. Eumbi, w̄ind̄iñ t̄imbi-imb̄i, wolok pipapi, ḡiñḡit̄i manda eni-daut kenañ yous̄imbi t̄i-semguk.

⁴ T̄i-sem-talembi, Simon ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, “D̄ik tuk guañ boñḡipnan ñambi, m̄ikbalak epeplok liks̄i w̄in mep k̄im̄il̄im ḡinañ ma p̄iwit̄.”

⁵ Eumbi tambane n̄iñguk, “Endaut, n̄ind̄i tim ombap kena ḡim slakan t̄im̄iñ, t̄imbi m̄ikbalak bien no n̄im epm̄im̄iñ. Gan d̄ikok mandala joñgo b̄indambo liks̄i mep k̄im̄il̄am p̄inetañ.”

⁶ W̄ind̄iñ embi, end̄i liks̄i mep k̄im̄il̄im p̄umbi, m̄ikbalak asup s̄in̄ik mel̄imbi, liks̄i blañganenepi t̄iñḡil̄iñ. W̄ind̄iñ t̄imbi-imb̄i,

⁷ nosii d̄i-w̄in k̄ikeñ nolok plon kuñḡil̄iñ end̄i b̄i ep pañḡitaneliñdok kit wayo kot-semum b̄imbi, ep pañḡitañḡil̄iñ. T̄imbi m̄ikbalak k̄ikeñ t̄ipet wolok ḡinañ ep dasi tokñeumbi, k̄ikeñ t̄ipet tuk ḡinañ p̄indepi t̄iñḡim̄ik.

⁸ T̄imbi Simon Petlol̄i w̄ind̄iñ indaum kañbi, Yesu kesiiñan m̄ilelem t̄imbi n̄iñguk, “Wopum, nak ama yomnat, kak nambimbi ñau.”

⁹ Kusei ñ̄ind̄iñda end̄i w̄ind̄iñ t̄iñguk: en wak̄it ama ḡit̄k en ḡita k̄ikeñ plon pak̄il̄iñ end̄i m̄ikbalak asup epḡil̄iñda t̄imbi m̄is̄imbi, nanand̄i kena t̄iñḡil̄iñ.

¹⁰ T̄imbi Sebedilok n̄iñañiit̄i t̄ipet Yakobo ḡit̄i Yoane Simon ḡita m̄ikbalak epep kena pa t̄iñḡim̄ik end̄i w̄ind̄iñgangot t̄iñḡim̄ik. T̄imbi Yesul̄i Simon n̄imbi eñguk, “N̄im m̄is̄i-w̄iñ. D̄ik m̄ikbalak tiatia t̄ilañd̄i gamanda amatam eni-tiatia kena t̄imbi kuukañ.” W̄ind̄iñ eumbi,

¹¹ end̄i k̄ikeñ ep tiañeumbi, k̄nanjat kwamb̄iñnan loumbi, nepenepek ḡit̄k bi-talembi, Yesulok gwañgwa indambi, en kle kuñḡil̄iñ.

Yesul̄i ama j̄mbat yambo mawalat no t̄imbi k̄ndem dañguk

¹² Yesul̄i Juda amatamdok it kwet no pakuk wand̄iñ kuñ̄il̄imbi, ama no p̄iñḡu gw̄ilap ḡit̄k yambo mawatt̄i sipm̄iñguk end̄i b̄im̄i Yesu kañbi, pi p̄im̄i

timan dai kwet plon k+m+p p+nd+im papi, n+ kukulembi eñguk, “Wopum, t+kap d+k nep k+m+lep nand+lañda, guma j+mbatna t+mbi taleumbi, k+ndem dawa.”

13 Eumbi, kii kot suapi, ama w+n t+ke-kañbi niñguk, “Nak nand+gamlet. D+k k+ndem da!” Eumbi, wolongan wanda kwamb+ñ wal+ pail+mbi, k+ndem dañguk.

14 T+mbi Yesuli manda kwamb+ñ n+mbi eñguk, “Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola n+m ti-semekañ. N+m s+n+k. D+k ñambi, gw+lapka tapma amala daul+m+umbi, j+mbatka talelak w+n gambi-dakleutak. T+mbi amatamdi wandaña biañgan ip talek w+n gambi-nand+nel+ñdok d+k tapma t+mbekañ, w+n Moseli end+ikñe manda k+m+it-n+mguk wolok tuop.”

Yesuli w+nd+ñ eñguk,

15 gan kena t+nguk wolok g+ñg+tti sapakñane s+n+k taumbi, amatam asupgand+ mandan nand+nepi ba j+mbats+ kle-semektok Yesuloñ b+mbi, k+m+n pa t+añg+liñ.

16 Gan Yesuli wandangan embi, yamb+k b+mbi, engan kwet ama n+mnatnan ñam, n+molo pa t+l+ñguk.

Yesuli yom bimbilok gemb+ palm+ñguk w+n daut semguk

17 Nain nola Yesuli amatam eni-daut ti-semñ+mbi, Falisi ama g+ta end+ikñe manda nandi-tale ama end+ lo ñas+ñgan pipak+liñ. End+ Jerusalem ba it kwet g+tik Galili ba Judia kwelan pakañ walinin b+mb+n. T+mbi Wopumdok gemb+n j+mbatsiat ep t+mbi k+ndem dalok Yesuloñ palm+ñguk.

18 Nain wolonda ama d+w+nd+ nos+ no kii kesii dalandan taño go plon tañgonem b+mbi, Yesuli it pakuknan lom dainan k+m+nel+ñdok ti-tlak+liñ.

19 Amatamdi it w+n tokñeñg+liñda t+mbi end+ it g+nañnan bem loneliñdok tuop n+m, wala t+mbi end+ it pend+m bat wolok lombi, pend+m wiap blanganembi, toali taño go plon top g+li+m dambi, bium p+ amatam boñg+psinan Yesulok kuañnan p+ñguk.

20 W+nd+ñ t+mb+mbi, Yesuli nanand+ k+likt+nj+lok bien ka-nand+mbi, ama wala ñ+nd+ñ niñguk, “Notna, yomga g+tik w+n bi-gam-taletalen.” W+nd+ñ eumbi,

21 end+ikñe manda nandi-tale g+it Falisi ama end+ kusei k+m+pi, n+siñgan ñ+nd+ñ e-nandi t+ñg+liñ, “Yakii, ama manda winjt+ elak w+n en nin? W+n Yambat en noñganl+ñgot yom bimbilok gemb+n palm+lak yañ!” *

22 T+mbi Yesuli g+nañ nanand+nj+ ka-nand+mbi eni-nand+mbi eñguk, “Kusei n+tekta s+nd+ g+nañj+ g+nañ w+nd+ñ e-nandi tañ?”

23 Gemb+ n+m pat-namumda, nak ‘Yomga bi-gam-taletalen’ n+mbambi, ba ‘M+lapi ñau’ n+mbambi, bien k+ndem indauk ba? N+m ya!

24 Gan nak Ama Sis+n+kti kwelan ñolok yom bimbilok gemb+n pat-namlak w+n s+nd+ nambi-daknel+ñdok nak ñ+nd+ñ t+mbetet.” W+nd+ñ eñ+pi, ama kii kesii dalandanla n+mbi eñguk, “Nak ganlet: d+k m+lapi, ipatka t+kembi, ikanan ñau.” Eumbi,

25 wolongan ama wal+ daus+nangan m+lapi, ipal t+kembi, ilnan ñañ+pi, Yambat n+ k+ndem dañguk.

26 T+mbi amatam g+itkt+ w+n ka s+li+kñembi, nanand+nj+ n+m dakleumbi, nepek m+sis+m+s+n kañg+liñ wala Yambat n+ta-loñ+pi, n+siñgan ñ+nd+ñ eñg+liñ, “Man nepek g+tikñin indaumbi kam+ñ.”

* 5:21: Juda amalok nanand+nj+ w+n ñ+nd+ñ: no en Yambat esiesi-ñ+mlak end+ t+ke p+ yalilak.

Yesul+ yom ama ep tiañeupi indañguk

27 Wolok siñgi kandañ Yesul+ walinin p+im ñambi, takis epep ama no koi Livai en takis epep ilan pal+imbi kañbi, ñ+nd+ñ n+ñguk, “D+ik b+im nep kle ku.” W+ind+ñ eumbi,

28 Livail+ kenalok nepenepel g+it+ik w+in bi-talembi m+ilapi, Yesu kleñguk.

29 T+imbi end+ ilan nanañ si-jumut wopungan Yesulok t+ñ+m+umbi, wolongan takis epep ama ba ama d+iw+in asupgan en g+ita nanañ yakan nañg+il+ñ.

30 T+imbi Falisi ama g+it nos+ d+iw+in end+ikñe manda nand+it+aleñg+il+ñ end+ w+in kañbi nandum p+umbi, e-balep t+imbi, Yesulok gwañgwañii ñ+nd+ñ eng+il+ñ, “S+ind+ nekta takis epep ama ba ‘yom ama’ d+iw+in en g+ita nanañ yakan nañ?” Eumbi,

31 Yesul+ tambanem enguk, “K+indems+ end+ gwasap amaloñ n+im ñañ, w+in j+imbats+at end+ñgot gwasap amaloñ ñañ.

32 Ama nis+ila nandum d+nd+im t+lak nak en en+it+añelok kwelan n+im indañgut, tambo nak yom ama enbambi, g+nañj+ tambanenel+ñdok indañgut.”

Yesulok nanand+in ba ep t+nd+in w+in damanin wandin n+im

33 T+imbi ama d+iw+ind+ Yesu ñ+nd+ñ n+ñg+il+ñ, “Yoanelok gwañgwañii end+ nain asup nanañ k+im+isipbi, n+imolo kena pa tañ, t+imbi Falisi amalok gwañgwanjii end+ bo w+nd+ñgangot tañ, gan n+itekta d+ikok gwañgwañgail+ nanañ k+im+isip nain no n+im k+im+ipi, k+im+isip pa tañ?” Eumbi,

34 noliilok plon eyout manda ñ+nd+ñ enbi eñguk, “Ama no tam+in t+lakta t+imbi noliil g+ita na-s+il+is+il+ t+ñ+il+imbi, s+ind+ k+ndem noliilok nanañ k+im+isip t+semnel+ñ ba? N+im ya!

35 Gan nain indaumbi, kanj+kñiil+ ama w+in yapma t+kenekal+ñ. T+ikeumek, noliil+ blan t+imbi, nanañ k+im+isip t+nekal+ñ.”

36 W+ind+ñ embi yous+imbi, nepek komblin ba damanin wala eyout manda ñ+nd+ñ bo enguk, “Ama nol+ dasindasin komblin blañganembi, kusip t+ikembi, dasindasin damanin mambupmeuk ba? N+im ya! End+ w+ind+ñ t+imbekta, dasindasin komblin w+in k+la-ñ+mek, t+imbi dasindasin kusip komblin wak+it dasindasin damanin endok tuopset noñgan n+im t+imbek.

37 T+imbi wain tul komblin w+in meme gw+ilap damanin g+nañ n+im w+il+ g+ilolok. W+nd+ñ t+imbekta, wain tull+ bend+ wopum dambi, meme gw+ilap damanin t+imb+ tawa kolaumbi, wain kwelan poña p+it+alew+ik.

38 Wala t+imbi wain tul komblin w+in gw+ilap komblin g+nañ pa w+il+ g+ilolok.

39 T+imbi no en wain tuk damanin nañguk end+ wala ‘Koñgom s+in+ik’ embi, wain komblin w+in nambepi kunj+it talak.”

6

Yesul+ Sabat patnand+ nainnan nek t+nd+lok eu talelak

1 Sabat patnand+ nain nola Yesul+ plaua m+ñj+ip kenanan d+ikñe ñañ+il+imbi, gwañgwañii en g+ita ñañg+il+ñ end+ plaua bien mep pañg+ipi, m+ñj+ip kaik nañg+il+ñ.

2 T+imbi Falisi ama d+iw+ind+ w+in kañbi, nandum tuop n+im t+imb+imbi eng+il+ñ, “N+itek t+imbi s+ind+ Sabattok end+ikñe manda w+ipi, kena n+im t+nd+lok elak w+in tañ?”

3 T+imbi Yesul+ tambane enguk, “End+ikñe manda w+iw+ittok kandañ s+ind+ Devit g+ita noliil+ nanañ gawat pal+ñ+il+imbi, n+itek t+ñguk wolok kasat w+in n+im pinap nandañ ba?”

4 Endi Yambattok ilan lombi, plaua nanañ endok bi-ñ+m+m+n w+n mepi nañguk. Endikñe mandali elak wolok tuop nanañ w+n tapma ama endiñgot nanalok, gan Devitti w+n joñgo mep nambi, noliila bo emumbi nañg+i+ñ.***

5 W+ndiñ embi yousimbi enguk, “Nak Ama Sis+ñ+kti Sabat patnandi naindok molomda timbi wolonda nek guma t+nd+i+lok w+n ewa talelak.”

6 Sabat patnandi nain no indaumbi, Yesuli it kiyau g+nañ lombi, eni-daut ti-pal+i+ñ+i+mbi, ama no kii d+nd+i+m dalandañguk endi bo wolok b+i+m pakuk.

7 Timbi Falisi gita endikñe manda nandi-tale ama endi Yesu kit yout ti-ñ+mnel+iñdok kusei lonjiñg+i+ñ, w+nd+iñda endi Yesuli Sabat patnandi nainnan ama no timbi k+ndem dauk ba n+i+m wolok ka-tuak+i+ñ.

8 Gan Yesuli nanandiñji w+n ka-nandi+mbi, ama kii dalandan w+n kiti-ñ+i+mbi n+iñguk, “M+lap b+mbi, ñolok it!” W+ndiñ eumbi m+lapi, daus+nan ikuk.

9 Timbi Yesuli enbi eñguk, “Nak ñ+nd+iñ sani-nandutet: Sabattok endikñe mandali nek t+neñdok nandi-n+i+m+lak - ama timbi k+ndem dalok ba ama timbi kolalok, kuñgun t+ke-k+i+m+ttok ba timbi k+i+mlok?” W+ndiñ embi,

10 amatam wolok pak+i+ñ yambi-ta-ña-talembi, ama kii dalandan ñ+nd+iñ n+iñguk, “Kika kot suat” n+i+mbi+mbi, w+nd+iñ timbi+mbi, kiili salaptambi, k+ndem dañguk.

11 Timbi gimbit wopumdi ama bies+lok g+nañji tokñeumbi, Yesu nitek timbi kolaneliñdok wala n+i+s+ñgan e-nandi t+iñg+i+ñ.

Ama Sis+ñ+kti Yesu endi ama nin en kle-kuñg+i+ñ eni-daut ti-semguk

Yesuli gwañgwa 12 ep danguk

12 Nain wolonda Yesuli n+i+molo timbepi kwet jañg+nnan lombi, tim ombap Yambat n+i+molo ti-ñ+i+ñguk.

13 Kwet salaumbi, ama asup en kleañg+i+ñ kiti-semum b+i+mbi, endok boñg+i+ps+nan nanin ama 12got ep danbi, ‘en+i+mumul+n’ kot emguk.

14 Ama ep danguk endok kosi ñ+nd+iñ: Simon (koi no Petlo kitiñguk), t+i+m kwayañ Andlu, Yakobo, Yoane, Filip, t+i+m Batlomio,

15 Matayo, Tomas, t+i+m Yakobo Alifaialok n+iñañ, t+i+m Simon koi w+n ‘Selot ama’ kitiñg+i+ñ,

16 t+i+m Judas Yakobo n+iñañ, gita Judas Iskaliot, ama nin siñgi Yesu bola ti-ñ+i+ñguk.

Amatam nitein endi d+iw+in yapma kle-pakañ?

17 Timbi Yesuli gwañgwañii ep danguk en gita kwet jañg+nnan nanin p+mbi, kwet k+mbat nolok tomb+mbi, gwañgwañii asupgan d+iw+ndi en gita wand+iñ pak+i+ñ. Timbi endiñgot n+i+m, w+n amatam k+i+m+n wopum Judia kwet tuop nanin ba Jerusalem nanin, ba Tilo Sidon it kwet t+i+pet tuk kimb+iñ baliliñ pakam+knan nanin

18 endi Yesuli manda eumbi nandi+n+i+ñdok ba j+i+mbats+i ep kle-kot ti-semektok b+i pal+mbi nandi-sembi, ama d+iw+in yal kolandi m+lapi emguk w+n bo ep timbi k+ndem dañguk.

19 Timbi amatam k+i+m+n wopum endi Yambatti Yesu gemb+i m+i+mbi, amatam g+i+k ep timbi k+ndem daumbi kañg+i+ñ, wala timbi endi t+ke-ka t+i+n+i+ñdok bañak lonjiñg+i+ñ.

* 6:4: Devitti endikñe manda w+kuk, gañgan Yambatti gimbit n+i+m ti-ñ+i+ñgukta timbi Yesuli Falisi amali enlok gwañgwañiila gimbit n+i+m ti-semneliñdok eñguk.

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiiloñ dei yambĩmbi, ñĩndĩñ enguk,
 “Amatam nĩsĩla nandum pĩmbĩñen tĩlak
 sĩndĩ wakan Yambattok gĩñgĩtĩii indambi kuañ,
 wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

21 Man ñĩndĩñgĩt nepenepeka lonjĩ kuañ
 sĩndĩ wakan Yambattĩ sep tĩmbĩ tokñenekalĩñ,
 wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.
 Man ñĩndĩñgĩt sĩmba blan plon kuañ
 sĩndĩ wakan sĩmba sasat plon kunekalĩñ,
 wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

22 Sĩndĩ nak Ama Sĩsĩnk nep kle-kuañda tĩmbi
 amatamdĩ nandĩ-kola tĩ-samañ,
 ba nĩsĩlok boñgĩpsĩnan nanin sep kle-kotnelĩñdok
 sani-suambapi, kosi tĩmbĩ kolalak,
 nain wolonda sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

23 Wĩndĩñ inda-samekaknan walenjĩ kĩndem daumbi,
 sĩlĩsĩlĩ wopum inda-samumbi,
 kusei ñĩndĩñda dĩkondĩkot tĩnekalĩñ:
 bep pañjii endĩ plofet ama damañgan kuñgĩlĩñ
 enda wĩndĩñgangot pa tĩ-semumbi,
 tuanjĩ wopum kunum gĩnañ kasĩleñgĩlĩñ,
 tĩmbi sĩndĩ wĩndĩñgangot kasĩlenekalĩñ.

24 Gan mĩnem kwĩlĩkwĩlĩnjĩ wopum sĩndĩ blasĩñgan,
 wĩn sĩndĩ ikan nepenepesĩ kĩndem gĩtik wĩn kasĩle-taleañ.

25 Man ñĩndĩñgĩt nĩm tĩ-blamblaem kuañ sĩndĩ blasĩñgan,
 wĩn sĩndĩ lonjĩ tĩ-kunekalĩñ.

Man ñĩndĩñgĩt sĩmba sasat kĩndem plon kuañ sĩndĩ blasĩñgan,
 wĩn sĩndĩ kukulembi, sĩmba blan plon kunekalĩñ.

26 Amatam gĩtĩkti sĩndok kosi tĩke-lonekalĩñ
 wolonda sĩndĩ blasĩñgan!

Neta, bep pañjiilĩ plofet ama juluñgan
 endok kosi pa tĩke-loñgĩlĩñ,

gan Yambattĩ plofet ama wandin wĩn yalamĩkuk.”

Ep tĩndĩn kĩndem amatam tambon nĩmnat tĩ-sem tĩ-kunekalĩñ

27 Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Mandana tĩkembali kuañ sĩnda ñĩndĩñ sanlet:
 sĩndĩ kanjĩksii gĩnañ kĩndem tĩ-sem-ta-kunekalĩñ, wĩn nandĩ-kola tĩ-samañ
 enda tĩ-kĩndekĩndem tĩ-sem-ta-kunekalĩñ,

28 yala tĩ-samañ enda gwĩlam tĩ-sem-ta-kunekalĩñ, kolan tĩ-samañ enda
 nĩmolo tĩ-sem-ta-kunekalĩñ.

29 Ama noli bumga tambon wĩtakta, tambon bo wĩlektok tambane-
 ñĩmekañ. Ba noli sauloña galom tĩke-gamlakta, kiupĩña bo bi-ñĩmĩmbi
 tĩkeukak.

30 Dĩk nepek nola gani-nandĩ tañ enda emekañ, ba noli nepenepeka
 galom mep gamlak ombĩ-gamektok nĩm nĩ-gĩñgĩneukañ.

31 Ep tĩndĩn gĩtik dĩk nandĩ-galk tambi, amatamdĩ dĩka wĩndĩñ tĩ-
 gammelĩñdok nandĩ-semłañ, dĩk bo wĩndĩñgan tĩ-sem-ta-kuukañ.

32 Tĩkap dĩk amalĩ gĩnañ kĩndem tĩ-gamañ endañgot gĩnañ kĩndem
 tĩ-semĩda, neka Yambattĩ gani-kĩndem dawĩk? Yom ama endĩ bo
 wĩndĩñgangot pa tañ, wĩn endĩ ama nin gĩnañ kĩndem tĩ-semłak enda
 gĩnañ kĩndem tĩ-ñĩmañ.

³³ Ba tikap dik amali k'ndem ti-gamañ endañgot k'ndem ti-semiñda, nekta Yambatti gani-k'ndem dawik? Yom ama endi bo w'ndiñgangot pa tañ.

³⁴ Ba tikap dik ama nindi tambon ombi-gammelñdok tuop w'in nandi-kwambiñ dalañ endañgot emiñda, nekta Yambatti gani-k'ndem dawik? Yom ama endi bo yom amala nepek emañ, w'in tambon wolok tuopgan ombi-semnelñdok w'ndiñ pa tañ.

³⁵ N'im, w'ndiñ n'im tilok. Tambo s'ndi kanjiksi g'inañ k'ndem git kundit k'ndem ti-sembi, nepek tambon n'imnat embi, ombi-sammelñdok n'im pa mandinekalñ. S'ndi w'ndiñ t'nekalñda, tuanyi wopum pat-samekak, t'mbi s'ndi Besi Yambat Loloñ Sinik endok ep t'ndin klembi, wembe gwañgwañii kuañ w'in inda-dakleukak. Neta, endi wakan ama kolan pa tañ ba simba k'ndem manda n'im pa eañ endi k'ndem pa ti-semalak.

³⁶ Bepsil amatam g'inañ busuk ti-semalakta, w'ndiñgangot s'ndi g'inañ busuk ti-semnekalñ.

³⁷ S'ndi amatam eni-pi n'im ti-kunekalñ, t'mbi Yambatti w'ndiñgangot sani-pi n'im t'mbekak. S'ndi amatam yom plon n'im ep k'imti ti-kunekalñ, t'mbi Yambatti w'ndiñgangot yom plon n'im sep k'imilekak. S'ndi amatam-dok yomji bi-sem ti-kunekalñ, t'mbi Yambatti bo yomji bi-samekak.

³⁸ S'ndi amatam plap ti-sem ti-kunekalñ, t'mbi Yambatti w'ndiñgangot plap ti-samekak. S'ndi plap tañ wolok tuop endi plap ti-sambi, nombo yous'mbi, sam tokñe s'nik taumbi, d'w'in lamip p'ukak. Nekta, s'ndi amala n'itek ti-semañ, wolok tuopgan Yambatti s'nda bo ti-samekak."

Ama man mambenji t'pet endok telak n'im klenekalñ

³⁹ T'mbi Yesuli yous'mbi, eyout manda ñ'ndiñ enguk, "Ama dai sipm'sipm'in endi nol no dai sipm'sipm'in gumañ nañgilek ba? N'im ya! W'in niset t'pelat ban g'inañ p'ndemik bek.

⁴⁰ Gwañgwa no endi n'ndaulin n'im maklelak, gan endi nand'nandi kena t'mbi taleumek, endi n'ndaulin dok tuop indauk bek.

⁴¹ N'itek t'mbi, dik nokalok dai g'inañ kilikilik w'in kalañ, gan d'itnalok dauka g'inañ komba bem patak w'in n'im ka-daklelañ?

⁴² Dik komba bem dauka g'inañ patak w'in n'im kañbi, n'itek nokala ñ'ndiñ n'imbeñ, 'Notna, nak dauka g'inañ kilikilik patak w'in klewa lambi-gamiñ.' Ama man mamben t'pelat, dama d'itnalok dauka g'inañ komba bem patak w'in kle kopmek, siñgi kandañ ka-d'indim embi, nokaloñ dai g'inañ kilikilik patak w'in k'ndem kleu lambi-ñimek.

⁴³ Komba k'ndem no endi bien kolan n'im pa lalilak, w'ndiñgangot komba kolan no endi bien k'ndem n'im pa lalilak.

⁴⁴ Komba wali n'tein w'in bienli mek t'mbi daklelak. Kuañg'imdi bien mandañ s'nik indaumbi tikelok ba? Ba g'injatti bien gip indaumbi tikelok ba? N'im ya!

⁴⁵ Amalok kandañ w'in w'ndiñgot: nepek endok g'inan tokñe patak wali wakan man g'inañ lambumbi elak. Wolok tuop nepek k'ndem ama k'ndemli g'inan g'inañ dasi-miñguk wali wakan bien k'ndem t'mbi indalak, t'mbi w'ndiñgangot nepek kolan ama kolandi g'inan g'inañ dasi-miñguk wali wakan bien kolan t'mbi indalak.

⁴⁶ Nekta slakan 'Wopumni' manjilñgot pa nanañ, gan manda sanlet w'in n'im tañgoneañ?

⁴⁷ Ama no nokoñ b'mbi, mandana t'ke kulak endi ama n'tein w'in sani-daut ti-sametet.

⁴⁸ Endi ama it kwambiñ tñguk wandin. Endi it kindilñipi, ban ombap kindilim piumbi, ita mambi ilmbi, kawat ta kusei ginañ meli piumbi, gembinatgan youlti gilim da-taleñguk. Tmbi tuk gwam wopum indambi, it plon suañguk, gan endi ti-kindem dañgukta tmbi mñjulim, sasik nim tñguk.

⁴⁹ Tmbi ama no mandana nandi-kimkimnelak endi ama it joñgonjoñgo kindikuk wandin. Endi it kindilñipi, ta plongan kimpi, joñgonjoñgo kindikuk. Tmbi tuk gwam wopumdi it wolok plon suambi mñjulimbi, plastik sinik gilom piombi lilime-taleñguk.”

Ama Sisirik Yesu endi ginañ busuk daut semguk

7

Yesuli mik ama telak damanjlok kena gwañgwa jimbalat tmbi kindem dañguk

¹ Yesuli manda gitik win amatam enbi taleumbi, Kapaneam it kwelan lo ña pakuk.

² Wandin kandañ mik ama telak damanji no pakuk endok kena gwañgwa jimbalt wopum tmbi, kimkimlok tuop tñguk. Endi kena gwañgwa wala nandum loloñ sinik tñgukta tmbi,

³ Yesulok giñgit nandimbi, Judalok ama biesi diwin Yesuloñ eni-mukuk, win endi Yesu ni-tiañeum bmbi, kena gwañgwa jimbalt tmbi kindem dauptok windin tñguk.

⁴ Tmbi ama wali Yesuloñ ña tombi, mik ama telak damanjlok kasat ti-nimmbi ni-giñginembi eñgilin, “Telak damanji win kindem tikekimleñdok tuop.

⁵ Nekta, endi Juda nindok sambat nim, ganmek ninda ginañ kindem pa ti-nimlak. Tinipi, it kiyaun win endiñgan nip tmbi plap taumbi indañguk.”

⁶ Windin eumbi nandi-sembi, en gita ñañguk.

Ñambi, telak damanjlok il tmbi dumalaumbi, telak damanjli nolii Yesuloñ eni-mupi, manda ñandin kimilimñguk, “Wopum, slakan kesik gawat nim biwñ. Nak kambak ñandin ñolok nekta nokok itnanangan bi nambeñ?

⁷ Nak bo daukanan bimbila nandiwam mlatalak. Di slak mandañgot eumbi, kena gwañgwana kindem dawin.

⁸ Natna bo ama lolonailok kapmai kulet, tmbi nokok piombimñenai diwin kuañ. Nak mik ama nola ‘Ñau!’ nimbambi ñalak, ba nola ‘Bo!’ nimbambi pa blak. Tmbi kena gwañgwanala ‘Kena ñin ti!’ nimbambi, kena win pa tlak.”

⁹ Tmbi Yesuli telak damanjlok manda wala nandi-gitiñgitik embi, undane amatam kimin wopum en kle biñgilin yambimbi, ñandin enguk, “Nak ñandin sanlet: Israel sindok boñgipsinan bo nak ama nanandi-kilikinat ñandin no nim kañgut.” Windin eumbi,

¹⁰ telak damanjli nolii eni-mukuk endi bindambo undanem ilan ña lombi, kena gwañgwa kindem dambi palimbi kañgilin.

Yesuli ama sim no kimmnan nanin tmbi mlalakuk

¹¹ Nain nim ombataumbi, Yesuli it kwet no koi Nain wandin ñaumbi, gwañgwanii git amatam kimin wopumdi en gita yakan ñañgilin.

12 Ñambi, it kwet sañ yama tĩmbi dumalaumbi, ama dalandan no tañgonem piñgĩliñ. Wĩn tam kanjak nolok niññañ noñgan sinik endi sembiñguk. Tĩmbi it kwet winasi asupti dalandan ba meñ ep klembi piñgĩliñ.

13 Tĩmbi Wopumdi tam kanjak win kañbi, blan ti-ñimĩmbi niñguk, “Nim kuleñ.”

14 Windiñ eñipi, ña tañgo tĩke-kaumbi, ama tañgoneñgĩliñdi kak wiñgan ilĩmbi, dalandanla niñguk, “Ama sim, nak ‘Mĩlat!’ ganlet.”

15 Windiñ eumbi, gwañgwa wali bĩnda mĩlap pipapi, kusei kĩmĩpi manda eñguk. Tĩmbi Yesuli meñla niñguk, “Niññañga ñin nañgĩpi ñau!” Eumbi nañgĩpi ñañguk.

16 Tĩmbi amatam wi kañgĩliñ endi gĩtik mĩsimbi, Yambat ni-kĩndem dambi, nisiñgan ñĩndiñ eñgĩliñ, “Plofet wopum no boñgĩpni gĩnañ indañguk kulak” ba “Yambatti amatamñi nĩp kĩmĩlektok bi inda-nĩmlak.”

17 Tĩmbi nek indañguk wolok gĩngĩt wali sapakñanembi, Judia kwelan ba kwet kle-gĩmbup pakañ tuop eu sataumbi ña-taleñguk.

Yesu gĩt Yoane endi nin win nim nandi-dakle-semgĩliñ

18 Yoane tuk ii-sem endok gwañgwañiili Yesuli kundit kusei kusei tiñguk wolok kasat gĩtik enla ti-ñimĩ-taleñgĩliñ.

19 Tĩmbi endi gwañgwa tiptet kiti-semum biumbi, Yesula ñĩndiñ ni-nandiñdemĩktok eni-mukuk, “Mesia bi-wĩktok een win dik wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?” Windiñ embi eni-mulĩmbi,

20 Yesuloñ ña tombi niñgĩmĩk, “Yoane tuk ii-sem endi ñĩndiñ gani-nandiñda embi niñ-mulĩmbi bamĩk, ‘Mesia bi-wĩktok een win dik wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?’”

21 Nain wolonda Yesuli amatam jĩmbatsiat ba piñgĩp gawatsiat asup win ep tĩmbi kĩndem dambi, yal kolanji win ep kle kot-sembi, ama asup dausi sipsipmĩn tĩmbi tom-semguk.

22 Tĩmbi endi Yoanelok manda tambon ñĩndiñ tambane enguk, “Siti ñambi, nepek dautsetti kamĩk ba pawanjetti nandamĩk wolok kasat ti-ñimĩdekamĩk: dausi sipsipmĩn dausi tombĩm kañ, tĩmbi kesit nim kuañdi kesit kuañ. Amatam jĩmbat yambo mawatsiat endok wandanji win ep tĩmbi gĩlita-semak, pawanjĩ kamen pawanjĩ tombĩm nandañ. Ama sembi-sembiñ bĩndambo kaitambi mĩlakañ, tĩmbi ama piñmbiñesĩla gĩngĩt manda kĩndem enbum nandañ.

23 Tĩmbi no en kusatna nambi-nandiĩmbi, nandi-kolan nim ti-namlakta endi amatam diwin yapma kle-patak.”

24 Yoane gwañgwa tiptet eni-mukuk endi undane pi ñaumbi, Yesuli kusei kĩmĩpi, ama kĩmĩn wopumda Yoanelok plon ñĩndiñ enguk, “Kwet sĩlaninnan ñañgĩliñ win sĩndĩ nek kanepi ñañgĩliñ? Wĩn sĩndĩ sasalei pinjim pendĩlim ña-bi tĩlak win kanepi ñañgĩliñ ba?”

25 Tikap nĩmda, nek kanepi ñañgĩliñ? Ama dasindasin pamanat no kanepi ñañgĩliñ ba? Nandañ: ama dasindasinji pamanjĩat ba pipapatsi kĩndem sinik endi ama wapmañdok isĩnan pa kuañ.

26 Windiñda sindi nek sinik kanepi ñañgĩliñ? Plofet ama no kanepi ñañgĩliñ ba? I wakanak. Tĩmbi Yoanelok kandañ nak ñĩndiñ sanlet: endi plofet diwin yapma kle-talelak.

27 Wɪn enda wakan Yambattok mandan n̄ndiñ youyoulɪn patak, ‘Nak gɪŋgɪt ee amana no nɪ-mulam n̄ambi, telak dama tɪ-gambi, telak tɪ-dɪndɪm e-gamekak.’* Wɪndiñ youyoulɪn patak,

28 tɪmbi nak n̄ndiñ sanlet: ama gɪtɪk kwelan dama indaŋgɪlɪñ endɪ Yoane nɪm makleañ, ganmek no en Yambattok gɪŋgɪtɪnilok boŋgɪpsɪnan pɪmbɪñen sɪnɪk kulakta endɪ Yoane makle patak.”

29 Takis epep ama gɪt amatam dɪwɪn endɪ manda wɪn nandi-talembi, Yoanelok kɪ plon tuk iŋgɪlɪñda tɪmbi Yambattok telak wɪn dɪndɪm sɪnɪk tɪmbɪ dakleŋgɪlɪñ.

30 Gan Falisi gɪt endɪkñe manda nandi-tale ama endɪ gɪnañ tambatambattok tuk nɪm iŋgɪlɪñda tɪmbi Yambattɪ nek tɪnelɪñdok nandiŋguk wala nandum tɪal tɪŋguk.

31 Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Wɪndiñda tɪmbi amatam man n̄ndiŋgɪt kuañ endɪ n̄tein? Nak endok kusasɪla eyout manda nek ewɪt?”

32 Wɪn endɪ gwaŋgwa bɪsattɪ sañalala ipakanan pɪpapi, nosɪla kɪtɪ-sembe, n̄ndiñ enɪañ, ‘N̄ndɪ pakñuak pendɪtnambi, sɪndɪ kap nɪm tɪlɪñ, ba kap mano tɪñɪtnambi, sɪndɪ ku-blamblae nɪm tɪlɪñ.’

33 Kusei n̄ndiñda nak sɪndok plon wɪndiñ sanlet: Yoane tuk ii-sem endɪ indambi, nanañ kɪmɪsip pa tɪŋguk, tɪñɪpi wain nɪm pa nalɪŋguk wala sɪndɪ nandum tuop nɪm tɪmbɪmbi, enda n̄ndiñ pa eañ, ‘Yal kolan endok gɪnañnan patak.’

34 Tɪmbi nak Ama Sɪsɪnɪktɪ indambi, nanañ ba wain nañɪpi, kɪmɪsip nɪm pa tɪlet, wala sɪndɪ nandum tuop nɪm tɪmbɪmbi, n̄ndiñ pa eañ, ‘Ama n̄n kawɪt! Tɪmbɪ namba! Endɪ nanañ ba wain asup sɪnɪk pa nalak, ba takis epep ama ba yom ama not tɪ-semhlak!’

35 Sɪndɪ wɪndiñ pa eañ, gan amatam Yambattok nanandɪn kɪmɪt-klem kuañ endɪ nanandɪ wɪn dɪndɪm sɪnɪk wakan daut nɪmañ.”

Yom tam nolɪ Yesulok kesii wɪlɪlɪmbi, yomɪn bi-nɪmɪŋguk

36 Falisi ama nolɪ Yesu nanañ en gɪta nambektok nɪ-tiañeumbi, endok ilnan lombi, nanañ nanelɪñdok pi pakuk.

37 Tɪmbi yom tam no it kwet wolok kuŋguk endɪ Yesula “Falisi amalok ilnan nanañ na patak” gɪŋgɪt wɪn nandiŋgukta, pɪŋgɪp sapple mɪlɪñ kɪndem kanɪm kawat satnɪndɪ tɪndɪn no tɪkɪmbi, it gɪnañ loŋguk.

38 Lombi, Yesulok kesiinan kandañ n̄am papi kulɪmbi, dai tullɪ pɪ Yesulok kesii youlɪ gautaumbi, kumban saktɪ tɪmbɪ kalandaumbi, kesii nain ombapgan sɪmumuñ embi, pɪŋgɪp sapple mɪlɪññattɪ sapple-nɪmɪŋguk.

39 Tɪmbi Falisi ama Yesu nɪ-tiañeŋguk endɪ wɪn kañbi, gɪnan gɪnañ n̄ndiñ eŋguk, “Tam n̄n endɪ yom tam no. Ama walɪ biaŋgan plofet ama kuumda, tam tɪke-kalak ñolok kusei ka-nandi-taleuk.”

40 Tɪmbi Yesulɪ Falisi ama endok nanandɪn wɪn nandiɪmbi n̄ŋguk, “Simon, nak manda no ganba nandi.” Eumbi n̄ŋguk, “Endaut, eumbi nandiwa.”

41 Eumbi n̄ŋguk, “Ama nolɪ mɪnem tambonlok ama tɪpetta emguk, nolok mɪnem kwandai 500, tɪmbi nolok mɪnem kwandai 50.*

* 7:27: Malakai 3:1, Kisim Bek 23:20 * 7:41: Mɪnem kwandai noŋgan wɪn kena nain noŋgan wolok tuan. Ama walɪ mɪnem kiulɪm palmɪŋguk wɪn wopum dauptok kena mɪlɪŋguk. Endok mɪnem kena wɪn wakan.

42 Endi ombindemiktok tuop nında, blan ti-sembi, kak tambon wiat-semguk. Wındiında endoñnan nanin nindi nol maklembi, mınem molomda simba kindem ti-nimekak?”

43 Eumbi nınguk, “Mınem kwandai 500 wialımınguk endi bek.” Eumbi, “Wın dındım elañ” nımbi,

44 undanem tam kañbi, Simon nınguk, “Tam ñın kalañ ba? Nak dıkok ika gınañ lambıwambi, dık ep tındını nım klembi, not nım ti-namıñ, wın dık kesıtna wıliwılttok tuk no nım gıt-namıñ, gan endi kesıtna dai tullı wıłıpi, kumbam saktı sapleum kalandalak.

45 Dık kıtna ba bumna no nım sımumuñ ti-namıñ, gan nak it gınañ lambıt wolondañgan endi kusei kımıpi, nım tındın wın, kesıtna sımumuñ ti-namumbi, nain ñın bı tomlak.

46 Dık kumbana tuk galk sılanındı nım saple-namıñ, gan endi pıngıp saple mılıñ kindem bien walı kesıtna saple-namık.

47 Wındiında ñındıñ ganlet: tam ñalı simbai kindem da-sınık talakta tımbi wındıñ ti-namlak. Walı ñındıñ daut nımlak: endok yomın asupgan bimbın. Gan no endok yomın lakatgan bimbında endi lakat wolok tuop simbai kindem dalak.”

48 Tımbi tamda nınguk, “Yomga gıtık bi-gam-taletalen.” Wındıñ eumbi,

49 ama gıtık en gıta nanañ nam pakılıñ endi kusei kımıpi, gınañji gınañ ñındıñ nandıngılıñ, “Endi ama nin sınık, ñala yom bimbi bo pa tılak?”

50 Tımbi Yesulı tam nınguk, “Nanandı-kılıktıñgala tımbi Yambattı kolan gınañ nanin gepma tıkek, wala tımbi busukñenengan ñaukañ.”

8

Tam dıwındı bo Yesu klembi kuñgılıñ

1 Wolok siñgi kandañ Yesulı kle-gımbut ñañıpi, it kwet tip ba wopum wandıñ manda eu pıumbi, Yambattı amatamıñi yambı-dıkñelak wolok gıñgıt manda kindem enı-ta-kuñguk. Tımbi gwañgwañii 12 endi en gıta yakan kuñgılıñ.

2 Tımbi dama Yesulı tam jımbatsıat dıwın ep tımbi kindem dañgılıñ ba yal kolanji ep kle kot-semguk endi bo en kle-kuñgılıñ. Tam no wın Malia Makdala nanin (damañgan Yesulı yal kolan kıt tambon tıpet ep kle kolımınguk).

3 Tımbi Yoana (endok wapai Kusa endi ama wapmañ Elottok it kaulı-dıkñeñguk) gıta Susana wakıt tam asup dıwın Yesu gıta yakan ñañgılıñ. Tam walı Yesu gıt gwañgwañii plap ti-sembi, mınemjıli ep kasop tı-semmañgılıñ.

Ama Sisınık Yesu endi mandan nandıñ tıke-kılıñ enelıñdok eñguk

Gıñgıt manda kindem wın nanañ mınjıp ama nolı kena gınañ kokuk wandın

4 Amatam it kwet nolok ba nolok endi Yesuloñ bı kımın wopum tıñılımbi, eyout manda no ñındıñ enguk,

5 “Ama nolı plaua nanañ mınjıp kot-tikitiki tımbektok kenan gınañ ñañguk. Ña tom kılıñılımbi, mınjıp dıwındı telak plon pıumbi, amalı yalı-ña-bı tımbımbi, monıktı bı na-taleñgılıñ.

6 Tımbi mınjıp dıwın kwet kawakawalatnan pımbi, tawam lambımbi, tuk nımnatta tımbi yañetambi kım-taleñgılıñ.

7 Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ koselek mĩnjĩpnan pĩmbi, wakĩt yakan tawa lambĩngĩlĩĩnda koselektĩ ep tapliumbi kĩmgĩlĩĩ.

8 Mĩnjĩp dĩwĩn kwet kĩndem plon pĩmbi, tawa lambĩmbi, bien asup laliĩngĩlĩĩ, wĩn bien 100 100 wĩndĩĩ laliĩngĩlĩĩ.” Yesulĩ wĩndĩĩ embi yousĩmbi, ñĩndĩĩ kitiĩnguk, “No en pawaĩnand endĩ pawaĩ kĩmĩpi, nandĩ-tĩke-kĩliĩ eukak.”

9 Tĩmbi Yesu gwaĩngwaĩĩĩlĩ eyout manda eĩnguk wolok kusei nandĩnepi nĩ-kaumbi

10 enguk, “Yambattĩ nandĩ-sambi, amatamĩĩ nĩtek yambi-dĩkĩnelak wĩn sanĩ-sĩwĩlĩmbi nandĩ-dakleaĩ. Gan nanandĩn sembĩn wĩn nak amatam dĩwĩn endĩla eyout mandalĩngot enba nandĩaĩ. Wĩn endĩ kaĩbi nĩm ka-nandĩ-tomnelĩĩndok ba nandĩmbi nĩm nandĩ-daklenelĩĩndok wĩndĩĩ pa tĩlet.

11 Tĩmbi eyout manda et wolok kusei wĩn ñĩndĩĩ: plaua mĩnjĩp wĩn Yambattok manda.

12 Mĩnjĩp telak plon pĩngĩlĩĩ wĩn amatamdĩ Yambattok manda nandĩ dasiumbi, Satandĩ bĩmbi, gĩnaĩjĩ gĩnaĩ manda patak wĩn yolom tĩke-semalak. Nĩm kaĩbi, endĩ manda wĩn tĩke-papi, Yambattok gĩngĩt indanelĩĩnda, Satandĩ wĩndĩĩ tĩ-semalak.

13 Mĩnjĩp kwet kawakawalatnan pĩngĩlĩĩ wandin walĩ manda nandĩmbi silĩsilĩnat kasĩleaĩ. Gan endĩ wĩn plaua mĩnjĩptok kakai kwet gĩnaĩnan nĩm pilak wandin, wala tĩmbi endĩ nain dumangan nanandĩ-kĩlĩktĩ taĩ, gan tĩ-kuyuk no inda-semumbi, nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ pipĩlak.

14 Mĩnjĩp koselek boĩngĩpsĩnan pĩngĩlĩĩ wandin walĩ Yambattok manda nandĩm kuĩĩlĩmbi, kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ ba nepenepek silĩsilĩ pa emlak walĩ nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ makleumbi, bukaĩngot pakaĩ.

15 Tĩmbi mĩnjĩp kwet kĩndem gĩnaĩ pĩngĩlĩĩ wandin walĩ ama gĩnaĩ nanandĩnjĩ wĩn kĩndem ba dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi endĩ manda wĩn nandĩ-dasĩmbi, tĩke-kwambĩĩ dambi gĩngĩnem kuĩĩpi, bienjĩat taĩ.”

Sĩndĩ Yambattok manda telak nĩtek plon nandĩ-dakleaĩ wĩn ka-kĩliĩ enekalĩĩ

16 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ kolsalen pĩndopi, kambottĩ nĩm tapliwĩk ba doundoulok palapalat kapmainan nĩm kĩmĩlek. Tambo endĩ kolsalen indaĩngan kĩmĩlĩmbi, ama it gĩnaĩ loaĩ kolĩ sale-semek. Yambattok mandan wĩndĩngangot kusei ñĩndĩĩnda indaĩngan tĩmbĩ daklelok:

17 endĩ amatam nĩtek yambi-dĩkĩnelak wandĩĩ kandaĩ nepek pat-sembĩn pakaĩ gĩtĩk ep tĩmbĩ indaĩngan indanekealĩĩ, tĩmbi nanandĩ sembĩn gĩtĩk wĩn bo eu tawaukak.

18 Wala tĩmbi sĩndĩ Yambattok mandan telak nĩtek nandĩmbi nandĩ-dakleaĩ wĩn ka-kĩliĩ enekalĩĩ. No en endok mandan nandĩmbi tĩke kulakta, Yambattĩ yousĩ mĩmbi, nanandĩn tĩmbĩ paĩngĩtaumbi nandĩ-dakleukak. Gan no en mandan wĩn nĩm tĩke kulakta, nanandĩn palmektok nandĩlak wĩn apma tĩke-ñĩmumbi, slak palekak.”

Yambattok manda kĩmĩt-kleaĩndĩ Yesulok meĩ kwayaĩĩ sĩnĩk taĩ

19 Tĩmbi Yesulok meĩ kwayaĩĩ endĩ Yesu kanepi bĩngĩlĩĩ, gan amatam kĩmĩn wopumdi masip pakĩĩĩnda tĩmbi ñasĩngan bĩmbĩlok tuop nĩm.

20 Tĩmbi amalĩ Yesu ñĩndĩĩ nĩngĩlĩĩ, “Meĩnga kwayaĩngailĩ gambĩnep nandĩmbi bĩlĩĩ, pawan ikaĩ.”

21 Eumbi tambane enguk, “Amatam Yambattok manda nandĩmbi kĩmĩt-kleaĩ endĩla mek nokok mena kwayanai taĩ.”

Ama Sisirik Yesu endi gembin daut semguk

Sasale gita tuk guañd+ Yesulok man tañgoneñgimik

²² Nain nola Yesul+ gwañgwañii gita kikeñ plon lombi enguk, “Tuk guañ d+ikñembi, tambon kandañ ñana” eumbi, wolok ñanepi ñañg+il+ñ.

²³ Ñañañpi, douli+ timb+ gwaseim douñguk. Dou pal+mbi, kwet jañg+innan nanin sasale wopumgan tuk guañnan p+m pend+il+mbi, tuk k+m+n g+it+ik m+lap tawambi, k+keñ g+inañ p+m tokñeumbi, m+lap wopum g+inañ pak+il+ñ.

²⁴ Timbi gwañgwañiil+ dounan nanin timb+ s+ikñembi n+ñg+il+ñ, “Bep bep, n+ndi ip k+mnepi tam+ñ!” Eumbi m+lap, sasale wak+it tuk k+m+n wopumgan lop+lat s+irik w+n enomb+umbi, sasalel+ k+lp eumbi, tukt+ busukñenengan pakuk.

²⁵ Timbi gwañgwañiila ñ+nd+ñ enguk, “Nekta n+m nand+ k+ik+kt+ tañ?”

W+nd+ñ eumbi m+s+mbi, nanand+ kena timbi, n+s+ wal+ñgan ñ+nd+ñ e-nand+ tiñg+il+ñ, “Ama ñ+n en nin s+irik, ñala sasale g+it tukta bo manda kwamb+ñ enbumbi, man tañgoneam+ik?”

Yesul+ yal kolan asup ama nolok g+inan g+inañ nanin ep kleñguk

²⁶ Yesu g+it gwañgwañii endi tuk guañ d+ikñembi, Gelasa amatamdok kwet Galili distrik dat kandañ patak wand+ñ ña suañg+il+ñ.

²⁷ Timbi Yesul+ kwet kwamb+ñnan loubi, ama walinin no yal kolannat endi endoñ b+ñguk. Ama wal+ nain ombapgan it ba dasindasin ka-m+s+mbi, biatan ama sumnan dou-m+lat timbi kul+ñguk.

²⁸ Endi Yesu kañbi, kesiinan pi p+m papi, kwawa timb+mbi, yal koland+ Yesu ka-nand+tomgukta amalok man plon wopumgan ñ+nd+ñ k+it+mbi n+ñguk, “O Yesu, Yambat Loloñ S+irik endok N+ñañ, d+ik nek ti-namepi b+lañ? D+ik nand+nambi, kena gim n+m nam+ñ.”

²⁹ Yesul+ yal kolan ama w+n bim poñauktok manda kwamb+ñ n+ñgukta yal wal+ w+nd+ñ eñguk.

Yal kolan ama wolok g+inan g+inañnan pak+il+ñ endi ni-g+ñg+neumbi, ti-kelakelam pa t+il+ñguk, wala timbi amal+ nain asup sen kwamb+ñl+ kii kesii topbi, n+m pi ñauktok ka-d+ikñeañg+il+ñ, gan endi sen timb+ d+ikñeumbi, yal koland+ ni-kleumbi, kwet ama n+mnatnan ña kul+ñguk.

³⁰ Timbi Yesul+ ni-nand+mbi eñguk, “Koka nin?” Eumbi, yal kolan asupt+ endok g+inan pi-ñ+m+ñg+il+ñda timbi “Kotna K+m+n G+it+ik” n+ñguk.

³¹ Timbi yal koland+ ñ+nd+ñ n+mbi eñg+il+ñ, “D+ik j+imb+ñ ñaneñdok n+m ni-ni-muleñ” w+nd+ñ embi ni-g+ñg+ne tiñg+il+ñ.

³² Kwet klokloñen wand+ñ b+it asupt+ mina-pak+il+ñda timbi yall+ Yesu ñ+nd+ñ ni-g+ñg+neñg+il+ñ, “D+ik nand+n+mumbi, b+it endok g+inañj+inan p+neñ.” Eumbi nand+semguk.

³³ Nand+semumbi, ama g+inan nanin poñambi, b+ttok g+inañj+inan p+umbi, b+it k+m+n wopumd+ kwet kloñnan wolok woñep pi ñambi, tuk guañnan p+mbi, tuk nambi k+m-taleñg+il+ñ.

³⁴ W+nd+ñ timb+mbi, b+it yamb+nd+ikñe amal+ nek indañguk w+n kañbi pi ñambi, wolok kasat amatam it kwelan ba kanda ilan ña ti-semg+il+ñ.

³⁵ Timbi amatamd+ nepek indañguk w+n kanepi Yesuloñ b+mbi kañg+il+ñ w+n: ama dama yal kolannat kul+ñguk endok nanand+ñ dakleumbi, dasin-dasi dasimbi, Yesulok kesiinan pipal+m kañbi m+s+ñg+il+ñ.

³⁶ Timbi nepek nek indañguk w+n daus+il+ kañg+il+ñ endi ama yal kolannat kul+ñguk n+tek k+ndem dañguk wolok kasat amatam d+w+nda ti-semg+il+ñ.

37 Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, Gelasa nasi gɪtɪkgandɪ Yesu kundit tɪñguk wala kolan mɪsɪmbi, kwesɪ biuktok nɪ-nandɪñgɪlɪñ. Nɪ-nandumbi nandɪ-sembe, yambim ñauktok kɪkeñ plon loñguk.

38 Tɪmbi ama yal kolannat kulɪñguk endɪ Yesu gɪta kuuktok nɪ-nandɪ tɪñguk, gan Yesulɪ ilan nɪ-mupi, ñɪndɪñ nɪñguk,

39 “Dɪk ikanan undanem ñambi, Yambattɪ kundit engano sɪnɪk tɪ-gamɪk wolok kasat amatamda tɪ-semekañ.” Eumbi, walinin pɪmbi, it kwelan undanem ñambi, Yesulɪ nepek tɪ-ñɪmɪñguk wɪn amatam gɪtɪkta kasat tɪ-semguk.

Yesulɪ tam jɪmbalat no tɪmbɪ kɪndem daumbi, wembe no kɪmnan nanin tɪmbɪ mɪlakuk

40 Yesulɪ bɪndambo tuk guañ tambon kandañ ña suaumbi, amatam en mandɪ pakɪlɪñ gɪtɪk endɪ sɪlɪsɪlɪ tɪmbi, not tɪ-ñɪmɪñgɪlɪñ.

41 Tɪmbi it kiyaulok kandɪkɪe ama no koi Jailus endɪ Yesuloñ bɪmbi, kesiinan pɪ pɪndɪm dou papi, kakukulembi, enlok ilnan nañgɪp ñauktok nɪñguk,

42 wɪn wemban noñgan sɪnɪk gwɪlatɪ 12 en kɪmbepi tɪñgukta tɪmbi wɪndɪñ tɪñguk. Tɪmbi Yesulɪ nandɪ-ñɪmɪmbi, en gɪta ñañlɪmbi, amatam kle ñañgɪlɪñ endɪ kle-gɪmbupi ñasɪñgan ñasɪñgan tɪñgɪlɪñ.

43 Tɪmbi tam no tam jɪmbat inda-ñɪmɪmbi, ama nolɪ en tɪmbɪ kɪndem dauktok tuop nɪmda tɪ-tlalɪmbi, gwɪlat 12 ombɪñguk.*

44 Endɪ Yesu sɪñgin kandañgan tɪmbɪ dumalaumbi, dasindasinlok blemblem tɪke-kaumbi, wolongan wekailɪ kalandañguk.

45 Tɪmbi Yesulɪ enguk, “Nɪndɪ neplak?” eumbi, amatam gɪtɪktɪ “Nɪm nɪm” eumbi, Petlolɪ nɪñguk, “Bep, dɪk amatam kɪmɪn wopumdɪ gep kle gɪmgɪm embi, ñasɪñgan ñasɪñgan tañ wɪn!”

46 Gan Yesulɪ gɪñgɪnembɪ enguk, “Nimbek ñalɪ kɪndem dauktok nepmɪumbi, gembɪnalɪ kena tɪmbɪm nandɪlet wɪn!”

47 Wɪndɪñ eumbi, tam endɪ pat-sembektok tuop nɪm wɪn nandɪ-daklembi, blañblañem bɪmbi, Yesu kesiinan pɪ papi, amatam dausɪnan kusei nekta tɪke-kañbi, wolongan kɪndem dañguk wolok kasat tɪ-ñɪmɪmbi nɪ-sɪwɪkuk.

48 Tɪmbi Yesulɪ nɪñguk, “Wembana, nanandɪ-kɪlɪktɪñgalɪ gep tɪmbɪ kɪndem dalañ, ñala busukɪeñgan ñau.”

49 Yesulɪ manda wɪndɪñ eñlɪmbi, ama nolɪ it kiyau kandɪkɪelok ilnan nanin manda tɪkembɪ, Jailusloñ bɪmbi nɪñguk, “Wembañga ip sembeɪk, wala tɪmbi endaut nɪmbɪmbi, slakan wandɪñ kesɪk gawat nɪm ñauk.”

50 Gan Yesulɪ mandan wɪn tɪkembɪ, Jailus ñɪndɪñ nɪñguk, “Nɪm mɪsɪwɪñ, nandɪ-kɪlɪktɪñgot tɪ-namɪñ. Tɪmbi wembañga kɪndem dauktak.”

51 Wɪndɪñ embi, ña Jailuslok ilnan tombɪ, it gɪnañnan ama dɪwɪn nɪm lonelɪñdok e-kɪmɪsɪp tɪ-sembe, Petlo, Yoane, Yakobo tɪm wembelok meñ beu endɪñgot yanañgɪlɪm loñgɪlɪñ.

52 Tɪmbi amatam it gɪnañnan pakɪlɪñ endɪ gɪtɪk wembela kut-blambla embi mano tɪ pakɪlɪñ, gan Yesulɪ enda ñɪndɪñ enguk, “Wembe ñɪn nɪm sembeɪk, endɪ slak dou patak, wala tɪmbi mano nɪm tɪmbɪt.”

* 8:43: Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wɪn ñɪndɪñ, “Endɪ mɪnem kwɪlɪkwɪlɪlɪ gɪtɪk gwasap amala em-taleñguk.”

⁵³ Wɪndiñ eumbi, wolok pakiliñdɪ wembe wɪn ikan sembiñguk wɪn kalandiñgiliñda tɪmbi Yesulok mandala nandum tlal tɪmbɪmbi, tɪkɪle manda niñgiliñ.

⁵⁴ Gan Yesulɪ wembe kii plon tɪkembali kɪti-ñɪmɪmbi niñguk, “Wembe, dɪk mɪlat!” Eumbi,

⁵⁵ wembe wolok gɪnañ tiptɪ undane bɪ pɪumbi, wolongan mɪlakuk. Mɪlalɪmbi, Yesulɪ nanañ no mɪumbi nambektok enguk.

⁵⁶ Tɪmbi wembe meñ beulɪ kundit wɪn kañbi ka-sɪlikñembi, nanandinjet nɪm dakleñguk. Gan Yesulɪ eni-kɪmɪsip tɪ-sembi, nepek indañguk wɪn ama nola nɪm enɪneliñdok enguk.

Ama Sisɪnik Yesu endɪ gwañgwañii kena embi, en nin wɪn dausɪnan tɪmbɪ kwambiñ dañguk

9

Yesulɪ gwañgwañii 12 kenala eni-mukuk

¹ Tɪmbi Yesulɪ gwañgwañii 12 kɪti-semum bɪumbi, yal kolan gɪtik ep kleklelok ba jɪmbat kusei kusei ep tɪmbɪ kɪndem dalok gembɪ embi,

² amatam ep tɪmbɪ kɪndem daneliñdok ba Yambatti yambi-dɪkñelak wolok gɪñgɪt eu pɪuktok eni-mukuk.

³ Eni-mupi enguk, “Telak ñanepi nepek no nɪm mep ñanekaliñ, wɪn toñanji ba liksi ba nanañ ba mɪnem ba kiupi dɪwɪn nɪm epbi ñanekaliñ.

⁴ It kwet nolok tombɪmbi, it molom nolɪ sanɪ-tiañeumbi, endok ilnan lonekaliñ tuop, it wolokgot dou-mɪlat tɪmbi, walinin pɪm it kwet nolok ñanekaliñ.

⁵ Ba it kwet nolɪ not nɪm tɪ-samnekalɪñda, it kwet wɪn binekalɪñ wolonda sɪndɪ Yambatti enda nandum pi-sɪnik talak wɪn daut semneliñdok wɪnasɪlok dausɪnan kesɪsɪ plon kilɪkilɪk wɪñgan wɪp mamañeum pɪumbi ñanekaliñ.”

⁶ Tɪmbi gwañgwañii Yesu bimbi, it kwet kle-gɪmbut ñambi, kwet tuop gɪñgɪt manda kɪndem eu pɪumbi, amatam ep tɪmbɪ kɪndem dañgiliñ.

Elotɪ Yesu wɪn nin sɪnik wɪn nɪm nandɪ-dakleñguk

⁷ Tɪmbi Galili kwettok kandɪkñe ama Elot endɪ Yesu gɪt gwañgwañii nepek engano sɪnik gɪtik tɪñgiliñ wolok kasat nandɪmbi, kusei ñɪndiñda endok nanandin nɪm dakleñguk: ama dɪwɪndɪ “Yoane tuk ii-sem endɪ kɪmnan nanin mɪlakuk” wɪndiñ pa eñgiliñ,

⁸ dɪwɪndɪ “Elia bɪndambo indauktok mandɪñgɪmɪñ endɪ wakan indañguk” wɪndiñ pa eñgiliñ, tɪmbi dɪwɪndɪ “Plofet ama damañgan sembiñguk no kɪmnan nanin mɪlakuk” wɪndiñ pa eñgiliñ.

⁹ Tɪmbi Elotɪ eñguk, “Yoane wɪn nak ewambi, bim wɪlɪ dɪkñeñguk. Wɪndiñda tɪmbi ama ñɪn endok koi gɪñgɪtti nokok pawaña gɪnañ pɪñguk wɪn nin sɪnik?” Wɪndiñ embi, Yesu kauptok telak pa lonjiñguk.

Yesulɪ ama 5,000 nanañ emguk

¹⁰ Tɪmbi enɪmumulɪn endɪ Yesuloñ undanem bɪmbi, kena nek tɪñgiliñ wolok kasat tɪ-ñɪmɪumbi yanañgiliñmbi, nɪsɪñgot it kwet no koi Betsaida kandañ ñañgiliñ.

¹¹ Tɪmbi amatam kɪmɪn wopumɪ gɪñgɪt wɪn nandɪñgiliñda endɪ Yesu klembi, ñañguknan ñañgiliñ. Ña tombɪmbi, Yesulɪ yambiñmbi not tɪ-sembi,

Yambatti amatamñii yambi-dikñelak wolok plon manda enbi, amatam ep tĩmbi kĩndem danelĩndok nĩ-nandĩngĩlĩn wĩn ep tĩmbi kĩndem daĩguk.

12 Tĩmbi tĩmlala tĩmbĩmbi, gwaĩngwaĩiilĩ Yesuloĩ bĩmbi nĩngĩlĩn, “Nĩn kwet silaninnan pakamĩn, wala dik amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba kanda it nĩasiĩngan pakaĩnan nĩambi, nanaĩ tuk ba doundou it tĩmbi indawĩn.”

13 Eumbi enguk, “Sĩn ep towiwit!” Eumbi nĩngĩlĩn, “Nĩndĩ plaua nanaĩ kĩt tambon gĩt mĩkbalak tĩpetgot pat-nĩmlak. Ba dik nĩndĩ nĩambi, amatam gĩtik nĩlok nanaĩ tuaneĩdok wĩndĩn nandĩ-nĩnĩlaĩn ba?”

14 Amatam asup kĩmĩn ti-pakĩlĩn, gan amalok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nek. Kusei wala tĩmbi gwaĩngwaĩiilĩ wĩndĩn eĩngĩlĩn. Eumbi, Yesulĩ tambane enguk, “Amatam ep danbĩmbi, kĩmĩn no 50 no 50 wĩndĩn pipalĩt.”

15 Wĩndĩn eumbi, wolok tuop ep danbĩmbi pi pakĩlĩn.

16 Tĩmbi Yesulĩ plaua kĩt tambon gĩta mĩkbalak tĩpet wĩn epbi, kunum plon deium loubi, Yambat we nĩmĩmbi, nanaĩ wĩn ombĩmbi, amatam danĩ-semnelĩndok gwaĩngwaĩiila emguk. Emumbi,

17 gĩtikgandĩ naĩngĩlĩn. Na tokĩne-taleumbi, nanaĩ na tla biĩngĩlĩn wĩn gamap dasiumbi, sandĩn lĩk 12 tokĩneĩngĩlĩn.

Petlolĩ Yesulok kusei e-dakleĩguk

18 Nain nola Yesulĩ engan nĩmolo kena ti-pap bĩmbi, gwaĩngwaĩiilĩ en gĩta pakĩlĩn enda enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Amatamdĩ naka nĩn pa nanaĩ?”

19 Eumbi tambane nĩngĩlĩn, “Asuptĩ dĩka Yoane tuk ii-sem pa ganaĩ, ba dĩwĩndĩ Elia bĩndambo indaĩnguk wĩndĩn pa eaĩ. Tĩmbi dĩwĩndĩ plofet damanĩn no mĩlapĩ kulak wĩndĩn pa eaĩ.”

20 Wĩndĩn eumbi, nĩsĩla enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Gan sĩnla naka nĩn pa nanaĩ?” Eumbi, Petlolĩ “Dĩk Mesia Yambatti ganbĩ taleĩnguk” wĩndĩn nĩnguk,

21 gan Yesulĩ enla Mesia sĩnĩk wĩn ama nola nĩm enĩnelĩndok kĩmĩsip kwambĩn tĩ-sembi

22 yousĩmbi enguk, “Nak Ama Sĩsĩnĩk nepek nĩndĩn inda-namektok een: Juda nĩndok ama biesĩ, tapma ama biesĩ gĩta endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endĩ nambum tuop nĩm tĩmbĩmbi, sĩĩngi wĩt-nambi, piĩngip gawat asupgan nambi, nulĩ kĩmbambi, sandap tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Yambatti nep tĩmbĩm mĩlaletat.”

23 Tĩmbi Yesulĩ ama gĩtikta nĩndĩn enguk, “No en nokok gĩngĩt indam kuupi nandĩlakta, endĩ enlok nanandĩn sĩĩngi wĩlĩmbi, sandap noĩngan noĩngan kloĩbalĩ tĩke bembĩ, nak nep kle kuuktok elet.

24 Nekta, no en wĩndĩn nĩm tĩmbi, kwelalok kuĩngun enlok tĩke kamaiupi nandĩlakta, kuĩngu kwambĩn walĩ pailĩmekak. Tĩmbi no en naka tĩmbi kwelalok kuĩngun biuktok tĩ-paĩngĩtam patakta, kuĩngu kwambĩn walĩ palmekak.

25 Tĩkap amalĩ kwelalok nepenepek kusei kusei gĩtik ep kasĩleĩnĩlpi, kuĩngun kolalak ba pailĩmlak, nepenepek walĩ en nĩtek tĩmbi londauk? Wĩn tuop nĩm.

26 Tĩkap kwelalok nĩlok ama nolĩ naka ba mandanala mayektalakta, endĩ kilamek! Neta, nain taletalenan nak Ama Sĩsĩnĩktĩ undane bĩ tombi, nakĩt Bepna ba kunumdok eĩlalo nĩndok nulĩnulin walĩ nep gĩmbulĩmbi, wolonda nak ama wala mayekta-nĩmĩmbi, sĩĩngi wĩlmetat.

27 Gan nak biaĩngan sanlet: nĩ ikaĩ sĩndoĩnan nanin dĩwĩn endĩ gama kaik kuĩnpi, Yambatti amatam indaĩngan yambi-dĩkñelak wĩn kanekalĩn.”

Yesulok piĩngũ walan engano tĩkĩleĩnguk

28 Yesulı wındıñ eu taleumbi, sande noñgan ñaumbi, Petlo, Yoane gıt Yakobo yanañgıpi, nımolo tımbepi kwet jañgın nolok loñguk.

29 Lombi, nımolo tıñılımbi, mam dai walan engano sınık tıkileumbi, dasindasinlı bo satnin sınık kolı saleñguk.

30 Tımbi plastik sınık ama tıpet, Mose gıt Elia, endı Yesu gıta manda embi ikımık.

31 Kunum nulınulınlı ep gımbulımbi, Yesulı kwet bimbi ñaukak wolok plon manda eñgımık, wın endı Yambattok nanandın kımıt-kleñıpi, Jerusalem kimbektok tıñguk.

32 Eñılımbi, Petlo gıt noliit endı doulı ep tımbı gwaseimbi dou pakılıñ.

Pakap sılıkñembi, Yesulok nulınulın wakıt ama tıpet en gıta ikımık yambıñgılıñ.

33 Tımbi ama tıpet endı Yesu bim ñañılımbi, Petlolı Yesu nıñguk, “Bep, ñı pakamıñ wın kındem sınık. Ñala it jala tıpet gıt no kınditna, dıkok no, Elialok no, Moselok no.” Petlolı manda eñguk wolok kusei nım nandı-dakleñıpi, joñgo eñguk.

34 Eñılımbi, mulukualı indambi ep tımılımbi, gwañgwalı mısıñgılıñ.

35 Tımbi mulukua gınañnan kıtıkıtı nolı kıtımbi enguk, “Ñın nokok nıñana. Nak en kena tımbektok kasleñgut; sindı endok mandan tıke-kılıñ e-kunekalıñ.”

36 Manda eu taleumbi, gwañgwalı Yesu engan ilımbi kañgılıñ. Tımbi nepek kañgılıñ wala manjı galımbi, nain wolonda ama nola kasat nım tı-ñımıñgılıñ.

Yesulı gwañgwa nolok yal kolan no kle kolımıñguk

37 Kwet salaumbi, Yesu gıt gwañgwañıı tıpet gıt no endı kwet jañgınnan nanın pı-taleumbi, amatam kımın wopum en mandı-pakılıñ endı kanepi bıñgılıñ.

38 Tımbi ama no boñgıpsınan pakuk endı kıtı-ñımımbi eñguk, “Endaut, nak dık nıñana noñgan sınık wın nandı-ñımeñdok gani-kukulelet.

39 Nain nain yal kolan nolı tıke-kwambıñ dam tı-lamılımbi, plastik sınık kwawa wopum tımbi, gembı kolımbi, man payak pa lambılak. Tıñıpi, nain noñgan noñgangot kañbiumbi, kındem pa patak.

40 Wındıñda tımbi nak gwañgwañgailı yal kolan wın klenelıñdok enı-kukulelet, gan endı yal kolan wın klenepi tı nım kambi bilıñ.”

41 Tımbi Yesulı tambane eñguk, “Amatam man ñındıñgıt kuañ sindı ama kelakelamesı, tımbi nanandı-kılıktınjı nım pat-samlak. Nak sın gıta kuñgula kunjıt tılet. Nain nıtek sınık gamañgot sın gıtañgan kuwambi, nanandı-kılıktı inda-samekak?” Wındıñ embi, gwañgwa beula nımbi eñguk, “Nıñañaña nañgıp ñolok bo.”

42 Nañgıp bıñılımbi, yal kolanlı tıke kolımbi, kwelan pımbi, gembı kokuk. Gan Yesulı yal nı-ñombımbi kle kolım ñaumbi, gwañgwa tımbı kındem daumbi, bındambo beulok kiinan kımıkuk.

43 Tımbi amatam gıtık endı Yambattok gembın wopum wandın kañbi kağıtıñgıtık embi, nanandınjı nım dakleñguk.

Yesulı en ba gwañgwañıılok kusası enı-kaik tañguk

Amatamdı nepenek gıtık tıñguk wala nanandı kena tıñılımbi, Yesulı gwañgwañııla enbi eñguk,

44 “Sındı pawanjı kımıpi, manda ñın sanbep tılet wın nım nandı-kamalanekalıñ. Nak Ama Sısınık kanjıknailok kısınan napıtnelıñdok een.”

45 Gan gwañgwañiil! Yesu nek eñguk w+n n+m nandi-dakleñg+iñ. Manda wolok kusei k+m+sembi+sem+inda t+mbi n+m nandi+k+iñ embi, Yesu n+nandi+nepi m+s+iñg+iñ.

46 T+mbi endi kusei k+m+pi, n+s+llok boñg+psinan nindi loloñ s+n+k t+lak wala e-ka-lam+it t+iñg+iñ.

47 T+mbi Yesu! g+nañ nanand+nji ka-nandi-daklembi, gwañgwa m+nam no t+ke tiañe b+mbi, en g+ta k+m+iñ il+mbi,

48 ñ+nd+iñ enguk, “No en s+ndok boñg+psinan p+mbi+ñen s+n+k kulakta wal+ wakan loloñ s+n+k, wala t+mbi no en nak nandi-nambi, gwañgwa ñandin nola not t+ñ+mlakta, endi naka not t+namlak, t+mbi no en naka not t+namlakta endi Yambatta not t+ñ+mlak, w+n Yambat nin nak nani-mukuk enda not t+ñ+mlak.”

49 T+mbi Yoaneli n+iñguk, “Bep, ama noli d+kok koka k+i+mbi, yal kolan ep kleumbi kañg+m+iñ, gan endi n+n g+ta n+m kuñ+pi, n+m gep klelak, wala t+mbi n+ndi n+i-k+m+sip t+ n+m kañ biñg+m+iñ.”

50 W+nd+iñ eumbi, Yesu! n+iñguk, “No en kanjik n+m t+samlakta endi not t+samlak, wala t+mbi s+ndi slakan n+i-k+m+sip n+m t+ñ+mnekal+iñ.”

Yesu kle-kuñgu wali m+lapmat

51 Yesu kunum g+nañ nañg+p lololok nain t+mbi dumalañ+i+mbi, nandi-gembilañ+pi, Jelusalem ñauktok ñañguk.

52 Ñañ+pi, ama d+w+n eni-mul+mbi, telak dama ñañg+iñ. W+n Yesu g+it noliilok t+jumut t+semnel+iñdok ñambi, Samalia it kwet nolok ñam tomg+iñ.

53 Gan Yesu! Jelusalem ñaup t+iñgukta t+mbi w+nas+iñ enda n+m n+tiañenel+iñdok nandi+ñg+iñ. W+nd+iñ t+mbi+mbi,

54 Yesulok gwañgwañiit Yakobo g+it Yoane endi w+n nandi+mbi, n+nandi+mbi eñg+m+k, “Wopum, n+i k+i n+nandi+mbi, komba kunum g+nan nanin p+mbi, ep d+um talenel+iñdok nandi+mbi ba?”

55 Eumbi t+k+le yambi+mbi, gwañgwa t+pet w+n enomb+umbi

56 yous+mbi, it kwet nolok ñañg+iñ.

57 Telaknan ñañ+pi, ama noli Yesula ñ+nd+iñ n+iñguk, “D+k wand+iñ ba wand+iñ ñaupi, ñaukañ tuop gep kle kuutat.”

58 Eumbi n+iñguk, “Klinalok toñgaut endi tombañ+iat, ba mon+k kunum plon kuañ endi bo is+at, gan nak Ama S+s+n+kgan it n+m pat-namlak.”

59 T+mbi Yesu! ama nola ñ+nd+iñ n+iñguk, “Bi nak nep kle ku!” Gan ama wali ñ+nd+iñ tambane n+iñguk, “Wopum, dik nandi-namumbi, dama ñambi, betna k+ndiletat.”

60 Eumbi n+iñguk, “Yambiumbi, k+m+k+m+n* n+s+ nosii ep k+nditnekal+iñ. Gan dikta ñambi, Yambatt+ amatam indañgan yambi-dik+neukak wolok g+iñg+it eu p+ukak.”

61 T+mbi ama noli bo Yesula n+mbi eñguk, “Wopum, nak gep kle-kuuttok nandi+let, gan nandi-namum dama ilan ñambi, sambatnai enba nandumek bi gep kleutat.”

62 Eumbi n+iñguk, “No en kena kusei k+m+pi, glimona pa t+lak endi Yambattok kapmainan kena t+nd+llok tuop n+m.”

Ama S+s+n+k Yesulok gwañgwañiil! n+itek kuñgulok

* 9:60: Yesu! k+m+k+m+nla eñguk endi ama Yambattok dainan kuñgunji n+mnat enda eñguk.

10

Gwañgwañiil+ kenanj+ nitek tındlok elak

¹ Siñgi Yesul+ bındambo gwañgwa 70 enb+ taleumbi, end+ it kwelan ba kwet ñaup eñguk tuop wand+ñ gwañgwañiil+ t+pet t+pet telak dama ñaneliñdok en+mupi,

² ñ+ndiñ enguk, “Bien mepmeptok w+in asup, gan kena tındlok ama w+in lakat, wala t+mbi s+ndi kena molom n+molo t+ñ+m+umbi, kena ama d+w+in ep t+mbi+ indaumbi, kenan g+nañ en+muli+mbi ñanekaliñ.

³ Ñawit! Ñambi, ñ+ndiñ nand+nekal+ñ: s+ndi sipsip n+ñañ wandin kamot moyen sañan endok boñg+ps+inan nak san+mula+mbi ña kunekaliñ.

⁴ S+ndi ñanepi, m+inem wak+it lik ba kes+s+ gw+ilap w+in n+m mep ñanekaliñ. T+mbi telak plon ama yamb+mbi, manda manda n+m t+semnekal+ñ.

⁵ It nolok ba nolok lonepi, dama it wolok pakañ enda we sembi, ñ+ndiñ en+nekal+ñ, ‘Busuk pat-samun.’

⁶ T+kap busuk molom nol+ it wolok kulakta, busuk mandanj+li+ enda gw+ilam t+ñ+mekak. T+kap n+m+da, busuk mandanj+ wal+ s+inloñ undane b+ukak.

⁷ S+ndi it p+mbiñ n+m kunekaliñ. Kena t+nd+in ama enda tuan ombi+m+lok, wala t+mbi it lonekal+ñ wolokgot pipat+m+lat t+mbi, nanañ tuk sep towi+mbi nanekaliñ wal+ wakan tuan+ t+lak.

⁸ It kwet nolok ña tomb+mbi sep tiañembi, nanañ samumbi nanekaliñ.

⁹ T+mbi wand+ñ ama j+mbats+at ep t+mbi k+ndem dambi, w+inas+la ñ+ndiñ en+t+kunekaliñ, ‘Yambatt+ indañgan samb+di+kñeuktok nainñ+n dumala-talelak.’

¹⁰ T+mbi nain nola it kwet nolok ña tomñ+li+mbi, sep tiañem not n+m t+samumbi, wolonda s+ndi ipakanan ñambi, ñ+ndiñ en+nekal+ñ,

¹¹ ‘N+ti s+ndok plap no n+m t+ke ñam+ik, w+in s+ndok k+li+k+li+k+li+ kes+tnetnan gal+ilak w+in bo w+p mamañ+endambi p+mbi, s+inlok pat-samekak. Ganmek s+nd+ ñ+ndiñ nand+w+it: Yambatt+ indañgan samb+di+kñeuktok nainñ+n dumala-talelak.’ S+ndi w+inas+la w+ind+ñ en+nekal+ñ.*

¹² Nak ñ+ndiñ sanlet: tombon ombi+tiket+kelok nainnan amatam siñgi w+it-samsam+in endok tombonj+li+ kolan t+nd+in Sodom it kwelan kuñg+liñ endok tombonj+ maklelak.

¹³ Kolasin g+it Betsaida nas+ s+ndi kilañmet! Yambatt+ salam+ilekak! Nak kundit gemb+nat asup s+ndok kandañ t+ñgut wal+ Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, platik s+in+ik w+inas+li+ g+nanj+ tambanembi, blandok dasindasin dasimbi, kw+liñ plon pipatnel+ñ. † Gan s+ndi+ g+nañj+ n+m tambaneng+liñ,

¹⁴ wala t+mbi Yambatt+ amatam yambi-danbekak wolonda s+ndi tombon ombi+t+kenekaliñ wal+ Tilo g+it Sidon nasi tombonj+ makleukak.

¹⁵ T+mbi Kapaneam nasi, s+ndi ‘Yambatt+ kunum g+nañ n+p loukak’ w+ind+ñ n+m nand+nekal+ñ! N+m s+in+ik, s+ndi j+mb+ñ sep kol+ p+nekal+ñ. ‡

¹⁶ T+mbi Yesul+ yous+mbi, gwañgwañiila enguk, “No en mandanj+ nandi+t+ke-k+liñ eukak end+ nokok mandana nandi+t+ke-k+liñ eukak. T+mbi no en siñgi w+it-samekak end+ naka siñgi w+it-namekak. Gan no en naka siñgi w+it-namekak end+ Yambatta siñgi w+li+mekak, w+in Yambat nind+ nak nan+mukuk enda siñgi w+li+mekak.”

* **10:11:** W+ind+ñ t+nel+ñda, w+inas+la ñ+ndiñ daut semnel+ñ: no en gwañgwolok mandanj+ siñgi w+it-semañ end+ Yambatta siñgi w+ilmañ. † **10:13:** Kolasin g+it Betsaida nasi end+ Juda amatam, Tilo g+it Sidon nasi end+ Judalok sambat n+m. ‡ **10:15:** Yesul+ Kapaneam it kwelan kuñpi dou-m+lat t+ñguk, gan w+inas+i asupt+ nanandi-k+li+kt+ n+m t+ñ+m+ñg+liñ.

17 Tĩmbi gwañgwa 70 Yesulĩ kena tĩndĩlok enĩ-mukuk endĩ silĩsilĩ plon undane bĩmbi nĩmbi eñgĩlĩñ, “Wopum, nĩndĩ ñambi, dĩkok koka plon kena tĩnambi, yalĩ kolan endĩ bo mandanĩ pa tañgoneañ yañ!”

18 Eumbi enguk, “Nak Satandĩ piumbi ka-tuakut wĩn pisapisattĩ kunum gĩnañ nanin pi-lak wandin.

19 Nandañ: sĩndĩ malet ba kauñ ep yalinelĩñdok ba kanjĩknĩ Satan endok gembĩn gĩtik tĩke-pĩ yalinelĩñdok nak ikan gembĩ sam-taleñgut pat-samlak, wala tĩmbi nepek nolĩ sep tĩmbĩ kolauktok tuop nĩm.

20 Gañgan sĩndĩ yal kolandĩ manjĩ tañgoneañ wala silĩsilĩ nĩm tĩnekalĩñ. Nĩm. Sĩndok kosi kunumdok kot sambat gĩnañ youyoulĩn patak wala mek nandĩ-koñgom tĩnekalĩñ.”

21 Nain wolonda Dĩndĩm Woĩndĩ Yesulok gĩnannan silĩsilĩ wopum tĩmbi tokñe-ñĩmumbi, ñĩndĩñ eñguk, “Bep, kunum kwet molom, nak ñĩndĩñda ganĩ-kĩndem dalet: dĩk nanandĩñga ama nanandĩnjĩat ba nandĩ-daklenjĩat enda kĩmĩsembĩñguñ, wandangan embi wĩn amatam nanandĩnjĩ nĩmnat enda tĩmbĩ dakle-semguñ. Biañgan sĩnĩk, Bep, dĩk wĩndĩñ tĩmbepi nandĩñguñ tuop tĩñguñ.”

22 Tĩmbi amatamda ñĩndĩñ enguk, “Bepnalĩ gembĩn ba nanandĩn gĩtik wĩn naka nam-taleñguk. En noñganlĩñgot nak Nĩñañ nĩtein wĩn nandĩ-namlak. Tĩmbi nak wakĩt ama nin nak ep kasĩlembi, Bep daut semlet nĩndĩñgot Bep en nĩtein wĩn nandĩ-ñĩmamĩñ.”

23 Yesulĩ gwañgwañĩ gĩta nĩsĩñgan palĩñĩmbi, ñĩndĩñ enguk, “Amatam nĩndĩ nepek sĩndĩ kañ wolok tuop dausĩlĩ kañ endĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

24 Kusei ñĩndĩñda wĩndĩñ sanlet: plofet ama gĩta ama wapmañ damañgan kuñgĩlĩñ asuptĩ nepek sĩndĩ kañ wĩn kanepi nandĩ-koñgom tĩñgĩlĩñ, gan endĩ nĩm kañgĩlĩñ, ba manda sĩndĩ nandañ wĩn nandĩnepi nandĩ-koñgom tĩñgĩlĩñ, gan endĩ nĩm nandĩñgĩlĩñ.”

Samalia amalĩ ama no not tĩ-ñĩmĩñguk wĩndĩñgan gĩnañ busuk tĩ-kulok

25 Nain nola endĩkñe manda nandĩ-tale ama nolĩ Yesuloñ bĩ indambi, Yesulok nanandĩn ka-nanduktok e-ka tĩmbi nĩñguk, “Endaut, nak nĩtek tĩmbi, kuñgu taletalen nĩmnat wĩn kasĩlewĩt?”

26 Eumbi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Endĩkñe manda nĩtek youyoulĩn patak? Wĩn nĩnĩmbim nandĩna.”

27 Eumbi, ñĩn tambane nĩñguk, “Dĩk gĩnañga ba gĩnañga tip, gembĩñga ba nanandĩñga wĩn Wopum Yambatka endok gĩtik bi-ñĩm-taleumbi palmekak. Tĩmbi dĩtnala nandĩlañ, wĩndĩñgangot nokala nandĩ-ñĩmekañ.”*

28 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩñguk, “Manda wĩn tambane elañ wĩn dĩndĩm sĩnĩk. Dĩk wĩndĩñgan tĩ-ta-kulañda, kuñgu kwambĩñ pakamekak.”

29 Tĩmbi ama walĩ ‘Endĩkñe manda kĩmĩt-kle-taleñgut’ wĩndĩñ inda-dakleuktok Yesula ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Tĩmbi nĩnda nandĩwambi, notna tĩmbekak?”

30 Eumbi, Yesulĩ tambane eyout manda no ñĩndĩñ eñguk, “Ama nolĩ Jelusalem nanin Jeliko it kwelen pi-m ñaupi, telaknan ñañpi, ama piñdasĩ endok kĩsĩnan loñguk. Loumbi wĩpi, dasindasin gĩt kwĩlĩkwĩlĩ gĩtikkan lom tĩke-ñĩm talembi, ama en kak bim ñaumbi, kĩmbepi tĩ pakuk.

31 Palĩñĩlĩmbi, ñĩndĩñ indañguk: tapma ama nolĩ telak wolokgan pi-m ñambi ka-kĩmnembi, giñgiñgan ñambi, makle ñañguk.

³² Ñaumbi, tapma ittok kena ama noli bo wolok bi tomguk endi wɪndiñgangot ka-kimnemi, giñgiñgan ñambi, makle ñaņguk.

³³ Gan ama Samalia nanin no telak wolokgan ñaņguk endi ama wɪn pakuknan bi sua kañbi, blan ti-ñiñbi,

³⁴ endoñnan ñambi, wandan wɪn tuk galkñat wakit wain tukti wɪlɪpi tɪmɪlɪmɪņguk. Ti-talembi, enlok doñki plon kimɪlɪm loubi naņgɪp ñambi, patnandi ilan kimɪpi ka-dikñeņguk.

³⁵ Salaumbi kaņip ñaupi, kena nain tɪpet wolok tuan mɪnem jimbi, patnandi it molom mɪmbi, ñɪndiñ nɪņguk, 'Dik ama ñin ka-dikñeukañ, tɪmbi mɪnem gamlet wali nain nɪtepektok tuop. Makleukakta, siņgi undane biñbi, yousɪmbi gametat.' "

³⁶ Yesulɪ wɪndiñ embi, endikñe manda nandi-tale ama ni-nandiñbi eņguk, "Ama tɪpet gɪt no endi ama nin piñdasɪlok kisɪnan loņguk wɪn kaņgɪlɪñ. Dik nɪtek nandiñlañ, endoñnan nanin ama nin endi ama wolok nol sɪnik indalak?"

³⁷ Eumbi nɪņguk, "Ginañ busuk ti-ñiñmɪņguk en." Tɪmbi Yesulɪ nɪņguk, "Dik bo ñambi, wɪndiñgangot ti-kuukañ."

Maliati Wopumdok mandan nandiñguk wɪndiñ tɪlok

³⁸ Tɪmbi Yesulɪ gwañgwañi gɪt Jelusalem ñanepi, telaknan ñaņɪpi, it kwet nolok tombɪmbi, tam no koi Mata endi ilnan ni-tiañeumbi loņguk.

³⁹ Loubi, Matalok dalañ koi Malia endi Wopumdok kesiinan bi pipapi, mandan nandi-pakuk.

⁴⁰ Gan Mata endila nanañ neknek ti-jumupi, glimona tɪmbi, Yesuloñ indambi ni-ñombɪmbi nɪņguk, "Wopum. Dalana nambiumbi, natnañgan nanañ ti-jumut kena tɪlet. Dik wala niñ nandiñlañ ba? Niñbɪm biñ, nep kimɪlɪn."

⁴¹ Eumbi, Wopumdi tambane nɪņguk, "Mata Mata. Dik nepek asuptok nandi-bendi wopum tɪmbi, ginañga mɪlatalak,

⁴² gan dik nepek noņgangotta tɪpɪkalañ. Malia endila wɪn ep tɪndi kindem kasɪlelak wɪn niñ apma tɪkelok.

11

Bep Yambatta nɪtek niñmolo ti-ñiñmlok

¹ Tɪmbi nain nola Yesulɪ kwet nolok niñmolo tɪņguk. Tɪmbi taleumbi, gwañgwañiilok nanin noli niñbi eņguk, "Wopum, Yoaneli gwañgwañiila niñmololok sambat daut semguk, wɪndiñgangot dik bo daut niñiñ."

² Eumbi enguk, "Sɪndi niñmolo tɪñɪpi, ñɪndiñ enekalɪñ, 'Bep, dikok koka wɪn giñgiñgan ti-gamlok.

Dik amatam gɪtik niñ tɪmbi gɪñgɪtkai indaneñ.

³ Dik sandap noñgan noñgan wolok nanañ niñiñ.

⁴ Nɪndi amatamdi yom ti-niñmañ wɪn gɪtik bi-semamɪñ, wala tɪmbi dik bo yomni bi-niñiñ.

Dik ti-kuyuk plon niñ niñbiwɪñ.' "

⁵⁻⁶ Wɪndiñ embi yousɪmbi enguk, "Tɪkap dik tim boņgɪpnan noka noloñ ñambi, kɪtu sɪlikñeumbi, ñɪndiñ niñbeñ, 'Nokok notna noli telak biñkap itnanan biñbi, nanañ towiupi yolonɪlet, wala dik nanañ tɪpet gɪt no namɪñ, tɪmbi siņgimek tambon ombi-gametat.'

⁷ Wɪndiñ eumbi, noka it ginañgan dou patak endi ñɪndiñ tambane ganbek bek, 'Dik nekta douñatnan nanin nep sɪlikñelañ? It yama wesak ip

kekakñet, tĩmbi wembe gwañgwanailĩ bo ip dou-taleleiñ, wala tĩmbi nĩtek mĩlapi gametet?’

8 Nak ñĩndiñ ganba: endi wĩndiñ ganbi, dĩk endok nolla tĩmbi nĩm nandi-gamek bek, gañgan gĩñgĩneñgala tĩmbi endi joñgo mĩlapi, nepek nekta tĩpĩkalañ wĩn dĩa gamekak.

9 Wĩndiñda nak sĩnla ñĩndiñ sanba nandiwit: Yambatta nĩmolo tĩ-ñĩmñĩpi, nepek nola ni tĩ-kunekaliñda wĩn kasĩlenekaliñ, nepek nola lonji tĩ-kunekaliñda wĩn kanekaliñ, tĩmbi yama wesak wit tĩ-kunekaliñda pĩsat-samekak.

10 Nekta, ama Yambattok plapta ni-nandañ endok kandañ wĩn ñĩndiñ: ni-nandi tañdi kasĩleañ, lonji lonji tañdi kañ, ba yama wesak wĩkañ enda pĩsat-semlak.

11 Ba sĩndoñ nanin bep nindi nĩñañĩ mĩkbalakta ni-nandumbi, malet mĩwĩk ba?

12 Ba puput mĩnjĩpta ni-nandumbi, kauñ mĩwĩk ba?

13 Sindi kolan tĩndi ama, gañgan nepenepek kĩndem wembe gwañgwanjiila pa emañ. Wĩndiñda nĩtek tĩmbi kunum Bepsi endi ama nindi Dĩndĩm Woñ kasĩleneliñdok ni-nandañ enda nĩm emek? Nĩm ya, endi sapma klembi, e-nandañ tuop emekak.”

Yesu gembĩnlok kusai wĩn ka-daklelok

14 Nain nola Yesulĩ ama nolok gĩnañnan yal kolan pi-ñĩmĩmbi man sipmĩñguk wĩn ni-kle-kolĩmbi po ñañguk. Ñaumbi, ama walĩ manda eumbi, amatamdi kundit wĩn kañgĩlĩñ endi ka pĩsat tĩmbi, nanandi kena tĩñgĩlĩñ.

15 Gan diwĩndi ñĩndiñ eñgĩlĩñ, “Endi yal kolan pa ep klelak wĩn yal kolandok telak damanji Belsebul endok gembĩn plon tĩlak.”

16 Tĩmbi diwĩndi tĩ-kuyuk tĩ-ñĩmbi, Yambattok gembĩn palmĩlak wĩn tĩmbi dakle-semektok jĩmba kundit no tĩmbektok nĩñgĩlĩñ.

17 Gan Yesulĩ gĩnañ nanandiñji wĩn ka-nandi-daklembi enguk, “Ama wapmañ nolok gĩñgĩtĩilĩ tambĩpi, nĩsĩñgan mineliñda endi biañgan kola-talenekaliñ. Tĩmbi sambat noli bo wĩndiñgangot tĩneliñda endi bo tawam papusenembi kolanekaliñ.

18 Wĩndiñgangot tĩkap Belsebul, wĩn Satan, endok sambaliilĩ tambĩpi, nĩsĩñgan miañda, kenanjilĩ nĩtek kwambiñ dauk? Wĩn tuop nĩm. Wĩndiñda tĩkap nak mandanjilok tuop klembi, Belsebullok gembĩnli yal kolan pa ep klewamda, nak endok kenan tĩmba kolauk.

19 Tĩmbi nepek no wĩn ñĩndiñ: tĩkap Belsebulĩ gembĩ namumbi, yal kolan ep kle-semamda, nindi nosii gembĩ emumbi, endi yal kolan pa ep kle-semañ? Belsebul ba? Nĩm bek. Wĩndiñda nĩtek tĩmbi nokok plon wĩndiñ eañ? Sindi naka manda julũt nanañ wĩn nosiilĩ wakan tĩmbi dakle-samnekaliñ.

20 Gan tĩkap nak biañgan Yambattok gembĩnli yal kolan pa ep kleletta, ñĩndiñ inda-daklelak: sindi Yambatti sambi-dĩkñelak endok gembĩn wĩn ikan boñgĩpsinan ka-nandañ.

21 Ama gembĩnat noli miktok nepenepek gĩtik tĩwĩlĩ dĩkñembi, ilĩ ka-dĩkñe-kĩlĩ elakta, gĩñgĩtĩilĩ ep tĩmbi kolaneliñdok tuop nĩm.

22 Endi miktok nepenepele walĩ tĩke kamaiuktok nandi lak, gan ama no noli wolok gembĩn maklelak endi ama woloñ bĩmbi, mik tĩ-ñĩmĩmbi

maklelakta, endi miktok nepenepel wakit giñg+ñii gitik apma ep danbi, enlok noliila emlak.*

²³ Timbi miktok kandañ win ñndiñ: no en not nım ti-namlakta endi kanjik ti-namlak, timbi nindi nakita kena nım timbi, giñg+ñnai ep kımın tılakta endi ep kleum papuseneañ.”

²⁴ Yesulı wındiñ embi yousimbi enguk, “Tikap yal kolan noli ama ginan gınañ nanin lambı poñaukta, endi yal pa kuañnan ñambi, pipapat lonjımbi kuwik. Lonji tılapbi, ñndiñ ewik, ‘Nak bındambo undane ñambi, pakutnan lowa.’

²⁵ Wındiñ embi, ña kawik win: it win ikan jamimbi ti-dındım em bimbın palek.

²⁶ Wındiñ kañbi ñambi, yal kolan en makleañ kıt tombon tıpet yanañgılm bımbi, it wandiñ lombi, wolok kuneliñ.† Wındiñ tımbımbi, ama blangan. Nekta, dama yal kolan noñgandı ama win tımbı kolaumbi, siñgi yal kolan asuptı tımbı kola sınik tauk.”

Yambattok mandan nandiñmbi tıke kuañdi amatam diwin yapma kle pakañ

²⁷ Yesulı manda wındiñ eumbi, tam no amatam kımın ti-pakılıñ endok boñgıpsınan pakuk endi kıtımbi, ñndiñ niñguk, “Tam gapbi, num gamguk endi amatam diwin yapma klembi patak.”

²⁸ Gan Yesulı tamdok mannan tıkembi, ñndiñ eñguk, “Win amatam Yambattok mandan nandiñmbi tañgoneañ endi wakan amatam diwin yapma kle pakañ.”

²⁹ Amatamdi yousiyouı pa bıñlımbi, kımın wopumgan indaumbi, Yesulı kusei kımıpi, ñndiñ enguk, “Amatam man ñndiñgıt kuañ sındi kolasi. Sındi kusatna kañbi nambı-daklenelıñdok jimba kundit no kanelıñdok embi giñgıneañ, gan jimba kundit no nım daut samum kanekalıñ. Nım sınık. Win Yonalok jimba kunditgot kanekalıñ.

³⁰ Nepek nek Yonala inda-ñımıñguk win Ninive nasila ñndiñ daut semguk: win Yambatti ni-mulımbi bıñguk. Wındiñgangot nak Ama Sısınik nepek nek inda-namekak win amatam man ñndiñgıt kuañ sında ñndiñ daut samekak: win Yambatti nani-mulımbi indañgut.

³¹ Kwet no koi Siba wolok tam wapmalı manda plon lololok nainnan amatam man ñndiñgıt kuañ sın gıta mlapi, kusası tımbı dakleukak. Endi ama wapmañ Solomonda nandumbi, manda nandi-daklelok molom tımbımbi, endok mandan nanduktok kwet mayañgan sınık nanin endoñ ñañguk. Gañgan sındi ama Solomon maklelak endok mandan nandi-kımımbıneañ, wala tımbi kınjan tıkenekalıñ.

³² Timbi Ninive nasılı manda plon lololok nainnan amatam man ñndiñgıt kuañ sın gıta mlapi, kusası tımbı dakleukak. Endi Yonalok mandala gınañji tambaneñgıliñ, gañgan sındi ama Yona maklelak endok mandala wındiñ nım tañ, wala tımbi kınjan tıkenekalıñ.

³³ Ama noli kolsalen pındopi, kambotti nım tapliwik ba kwet sembın nolok nım kımılek. Tambı endi indañgan kımıpi, ama it gınañ loañ kılı sale-semlok wındiñ tımbek.

³⁴ Daukali piñgıpkalok kolsale wandin. Daukali kındemda, Yambatti kolsalen gamlak wala ka-dakleumbi, gınañga gitik kılı salelak. Daukali kolanda, gınañga gınañ kılım mulumgot pakamlak.

* **11:22:** Yesulı eyout manda miktok plon eñguk win enla wakıt Satandok plon eñguk; Satan en ama gembınat wandin, gan Yesulok gembınlı endok gembın maklelak. † **11:26:** It win ama ginanlok walan.

35 Wala tĩmbi kilañmek! Nĩm kañbi, kolsalen kasĩleup nandĩñguñ, gan kilĩm ikan kasĩleum pakamlak.

36 Wĩndĩñda tĩkap kolsalendi gĩnañga gĩtik tokñeumbi, kilĩm no nĩm pakamlakta, sipalakti kolĩ sale-gamlak wĩndĩñgan dĩk bo kolĩ salelañ.”

Ama biesĩlok juluñĩtsĩlok telak nĩm kle-kulok

37 Yesulĩ manda eu taleumbi, Falisi ama nolĩ nanañ yakan nandemĩktok nĩ-tiañeumbi, ñam ilnan lombi, nanañ nanalok pipakuk.

38 Gan endĩ dama kii nĩm wĩlikukta tĩmbi; Falisi ama walĩ nandĩ-bendi tĩmbĩmbi,

39 Wopumdi nĩnguk, “Falisi sĩndĩ jawañ ba tuk wĩtna wĩn pawangot pa wĩlikañ wandin, gan sĩndĩ gĩnañjĩ gĩnañ kolan ba ti-piñpiñelĩ tokñem patak.

40 Sĩndĩ ama kamasĩ! Yambattĩ nepek pawan tĩmbi indañguk, wĩndĩñgangot endĩ gĩnañ nĩm tĩmbi indañguk ba?

41 Pawandok nepek wala nandĩ-bendi wopum nĩm tĩnekalĩñ. Tambo sĩndĩ gĩnañjĩ wĩn pĩmbĩñesĩla bi-sembi, ep kĩmĩtnekalĩñ. Wĩndĩñ tĩnelĩñda, gĩnañjĩ gĩt ep tĩndĩnjĩ tĩpet walĩ Yambattok dainan jamilan indaukak.

42 Falisi sĩndĩ nanañ kena gĩnañ nanin gĩtik wĩn tambĩpi, gwasap ba yaya wĩn bo kĩt tambon tambon tambĩpi, Yambattok tambon pa mañ, gan gĩnañjĩ en nĩm kasĩleañ, ba ep tĩndĩn dĩndĩm nĩm pa tañ, wala tĩmbi sĩndĩ kilañmek! Yambat en mek sambekak. Sĩndĩ Yambatta tambon mĩñĩpi, enda ba amatamda gĩnañjĩ emnelĩñ ñak!

43 Falisi sĩndĩ it kiyau gĩnañ pitit damañgot pitnelĩñdok nandañ, tĩmbi kĩmĩli tũanan amatamdi we sambi, giñgiñgan ti-samnelĩñdok nandañ, wala tĩmbi kilañmet!

44 Amatamdi sum sembĩn no nĩm ka-nandĩ-daklembi, wolok plon joñgo yalimbi kolayañ. § Sĩndĩ sum sembĩn wandin, gan amatamdi nepenepek kolanĩ sĩndok gĩnañjĩ tokñelak wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleañ, wala tĩmbi kilañmet!”

45 Tĩmbi endĩkñe manda nandĩ-tale ama nolĩ Yesula nĩnguk, “Endaut, dĩk Falisi amala wĩndĩñ enlañda, nĩnda bo giñgiñgan nĩm ti-nĩmlañ.”

46 Eumbi enguk, “Endĩkñe nandĩ-tale ama sĩndĩ amatam nepek mĩlap** tañgonelĩñdok pa emum mĩlataumbi, ep tĩmbi pañgĩtanelĩñdok kĩt kĩmĩt no nĩm pa ti-semañ, wala tĩmbi kilañmet! Yambattĩ sĩndĩ bo sambekak.

47 Sĩndĩ kilañmet! Plofet ama nin bep pañjiilĩ yandĩp kĩmgĩlĩñ endok sum gwatnam wĩn sĩndĩ tĩmbi kaik talak.

48 Endĩ yandĩp kĩmgĩlĩñ, tĩmbi sĩndĩ sum gwatnamjĩ tĩmbi kaik tañ, wala tĩmbi bep pañjiilĩ plofet amala nek ti-semgĩlĩñ wĩn sĩndĩ ka nandum kĩndem sĩntĩk tĩlakta sĩn inda-dakleañ.

49 Kusei wĩndĩñda Yambat nanandĩ-tale molom endĩ ñĩndĩñ eñguk, ‘Nak plofet ba gĩngĩt ee ama Israel amatamdoñ enĩ-mulam ñaumbi, endoñnan nanin dĩwĩn ep tĩmbi kolanelĩñdok kle-gĩmgĩm embi, dĩwĩn yandĩp kĩmnekalĩñ.’

‡ 11:38: Falisi amalĩ Yambattok dainan jamilan indanelĩñdok kisi pa wĩlikañgĩlĩñ. § 11:44: Namba 19:11-22 ñĩndĩñ elak: no en ama dalandan en ba nepenepek tĩke-kalakta endĩ Yambattok dainan jamilan nĩm indalak. ** 11:46: Nepek mĩlap wĩn endĩkñe manda mĩlap wolok walan.

⁵⁰ Wala tĩmbi plofet ama gĩtik kwet kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanin bĩkap man ñĩndĩñgĩt yandĩp kĩmgĩlĩñ endok wekatsĩlok tuan kolan wĩn amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ sĩndĩ ombĩ-tĩkenekalĩñ.

⁵¹ Wĩn Abelok plon kusei kĩmĩpi, Sakalaa ama nin sisuat gĩt tapma it wolok boñgĩpsetnan wĩlĩ kĩnguk endok plon talelak endok kĩmkĩmjĩlok tuan kolanla nak biañgan ñĩndĩñ sanlet: amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ sĩndĩ wĩn ombĩ-tĩkenekalĩñ.

⁵² Yambatta nanandĩlok telak walĩ it wandin. No en wolok gĩnañ lolakta endĩ Yambattok kusei ka-nandĩ-daklembi nandĩ-ñĩmlak. Endĩkĩne manda nandĩ-tale ama sĩndĩ it wolok yama ki wĩn kĩmĩt kimbĩñ dañ, gan gĩnañ nĩm loñgĩlĩñ, tĩmbi amatamdi bo lonep nandĩñgĩlĩñ wĩn kĩmĩsip tĩsemgĩlĩñ, wala tĩmbi kilañmet!”

⁵³ Yesulĩ wĩndĩñ eu taleumbi, walinin pi ñaumbi, Falisi gĩt endĩkĩne nandĩ-tale ama endĩ kusei kĩmĩpi, kanjĩk kolan sĩnik tĩ-ñĩmbi, ni-nandĩ kusei kusei tĩñĩpi,

⁵⁴ kit yout tĩnelĩñdok enlok mandanlĩ sĩsoñ tĩ-ñĩmnep nandĩmbi, mandĩmandĩ tĩ-ñĩmgĩlĩñ.

12

¹ Nain wolonda amatam asup kwĩnakwĩnattok tuop nĩm endĩ bo Yesuloñ kĩmĩn tĩmbi kle-gĩmbupi, tambo yali tĩñgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ kusei kĩmĩpi, dama gwañgwañĩila ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ Falisi amalok plaua kĩmĩlĩmbendĩnjĩla ka-kĩlĩñ embi kunekalĩñ. Wĩn endĩ manjĩ mambenji tĩpelat, tĩmbi ep tĩndĩnjĩ juluñtĩ tañ wala elet. Nĩm kañbi, sĩndĩ bo wĩndĩñgangot tĩnelĩñ.

² Biañgan sĩnik, nepek kĩmĩsembĩn gĩtik wĩn Yambattĩ tĩmbi indañgan indaumbi, nanandĩ sembĩn gĩtik wĩn tĩmbi dakleukak.

³ Wĩndĩñda sĩndĩ manda kĩlĩm gĩnañ eñgĩlĩñ wĩn maim plon eu indaukaka, tĩmbi sĩndĩ nepek no it gĩnañnan manda janjak eñgĩlĩñ wĩn ipakanan wopungan eu piukak.”

Yambat endañgot mĩsĩ-ñĩmlok

⁴ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Notnai, nak ñĩndĩñ sanba: amalĩ piñgĩpsĩñgot wĩlĩ kĩmnelĩñ, gan siñgi kandañ sep tĩmbi kolanelĩñdok gembĩ no nĩm patsemalak enda nĩm mĩsĩnekalĩñ.

⁵ Tambo ninda mĩsĩ-ñĩmlok wĩn daut sametet: Yambattĩ ama wĩlĩ kĩmbi, siñgi kandañ jĩmbĩñ kolĩ piuktok gembĩn palmĩlak enda mĩsĩmĩsĩ tĩ-ñĩmlok. Biañgan sĩnik sanlet: endañgot mek mĩsĩnekalĩñ.

⁶ Monĩk tiptip kit tombongot wĩn mĩnem gĩmĩn tĩpettĩ tuatuan, gañgan Yambattĩ noñgan no nĩm kamala-ñĩmlak.

⁷ Sĩndĩ endok dainan loloñ sĩnik, monĩk asup yapma kleañ, tĩmbi endĩ kumbanjĩ saktok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn bo nandĩ-talelak, wala tĩmbi amala nombo nĩm mĩsĩ-semnekalĩñ.

⁸ Sanba nandĩwĩt. No en amalok dausĩnan ‘Nak Yesulok gĩñgĩt’ wĩndĩñ e-daklelakta, nak Ama Sĩsĩnĩkti Yambattok eñaloñĩlok dausĩnan enda wakan ‘Endĩ nokok gĩñgĩt’ wĩndĩñ e-dakleutat.

⁹ Gan no en amalok dausĩnan naka ‘En nĩm nandĩ-ñĩmlet’ elakta, nak Yambattok eñaloñĩlok dausĩnan enda wakan ‘En nĩm nandĩ-ñĩmlet’ eutat.

¹⁰ Tĩmbi no en Ama Sĩsĩnĩk nani-kolalakta, endok yomĩn wĩn kĩndem bi-ñĩmlok, gan no en Dĩndĩm Woñ ni-lakalakae tĩlakta, endok yomĩn wĩn kĩmĩlĩm palmekak.

¹¹⁻¹² Amalĩ manda plon sepmbi, it kiyau gĩnañ ba gavmandok dainan ba lolonjiilok dausĩnan sapĩtnekalĩñ. Nain wolongan sĩnik Dĩndĩm Woñdĩ

manda nek eelok wɪn daut samekak, wala tɪmbi wolonda sɪndɪ nandɪ-bendɪ wopum tɪmbi, nɪndɪn nɪm enekalɪn, 'Nɪndɪ manda nek enetamɪn?' Ba 'Nek tambane enɪnetamɪn?'

Mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ ka-galkta nɪm tɪlok

13 Tɪmbi ama kɪmɪn wopum boɲgɪpsɪnan ama nolɪ Yesu nɪmbi eɲguk, "Endaut, datnalɪ betnettok kii bimbɪn wɪn en noɲganɪnɲgot ep kulak, wala tɪmbi dɪk nɪmbɪmbi, nokok tambon danbi namɪn."

14 Eumbi nɪɲguk, "Notna, ba ama nolɪ nak sambɪ-danbettok ba nepenepe-set danɪ-samettok nanbɪ taleɲguk ba? Nɪm ya, wɪn nokok kena nɪm."

15 Wɪndɪn embi yousɪmbi, amatamda enguk, "Nepek tokɲetokɲen walɪ kuɲgu kɪndem nɪm samlak, wala tɪmbi sɪndɪ ka-kɪlɪn embi, kuɲgunjɪ ka-dɪkɲe-kɪlɪn enekalɪn. Nɪm kaɲbi, kwɪlɪkwɪlɪ ba nepek nola ka-galkta tɪnelɪn."

16 Wɪndɪn embi, eyout manda no nɪndɪn embi enguk, "Ama mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ asupmat endok nanaɲ kenan bien lali kɪndem daumbi,

17 nanandɪn gɪnaɲ nɪndɪn nandɪ-kwɪnakwɪnaleɲguk, 'Nɪtek tɪlok? Nanaɲ bien asup nɪlɪ it kawai wolok gɪnaɲɲnan wɪsɪ-kolettok tuop nɪm!' Wɪndɪn nandɪmbi

18 eɲguk, 'Kombɪkmekek nandɪlet: nak wɪsɪ-kot it kawai gɪtɪk wɪn wiapi, kombɪn wopum asupgan kɪndipi, nanaɲ ba kwɪlɪkwɪlɪ gɪtɪk pat-namlak wɪn wolok wɪsɪ-koletat.

19 Tɪnɪpi, natnala nɪndɪn eutat: Ip nɪk! Nak nepenepek kɪndem gwɪlat asuptok kɪmɪp kiulambi pat-namlakta tɪmbi kɪndem pat-nandɪmbi, na sɪlɪsɪlɪ tɪmbetat!'

20 Gan Yambattɪ tambon nɪndɪn nɪɲguk, 'Dɪk kamen, man tim nɪlondaɲgan kuɲguɲga gapma tɪkelok. Tɪmbi nepek tɪ-jumut tɪɲguɲ walɪ nɪndok tɪmbekak?'

21 Yesulɪ eyout manda wɪndɪn embi, yousɪmbi enguk, "No en kwelan nɪlok kwɪlɪkwɪlɪ asup palmektok ep kiutak, gan nepek Yambattok dainan tuannat no nɪm palmɪlakta, endɪ ama kamen wandɪn."

Pɪɲgɪp ka-dɪkɲela nandɪ-bendɪ wopum nɪm tɪlok

22-23 Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi, gwaɲgwaɲɪila nɪndɪn enguk, "Nepek tokɲetokɲen walɪ kuɲgu kɪndem nɪm samlakta tɪmbi nak kuɲgunjɪlok ba pɪɲgɪpsɪlok kandaɲ nɪndɪn sanlet: wɪn kuɲgu ba pɪɲgɪp walɪ bien tɪlak, nanaɲ ba dasindasin walɪ nɪm, wala tɪmbi sɪndɪ nanaɲ nek nanekalɪn ba dasindasi nek dasinekalɪn wala nandɪ-bendɪ wopum nɪm tɪnekalɪn.

24 Sɪndɪ monɪk oeoe yambɪm nandɪwɪt: endɪ nanaɲ tɪpi-bimbɪ met naɲ wɪndɪn nɪm pa taɲ, tɪmbi endɪ wɪsɪ-kot it bo nɪm pat-semalak, gaɲgan Yambattɪ tuopkan ep towilak. Sɪndɪla endok dainan monɪk yapma kleaɲda, nɪtek tɪmbi nɪm sep towiuk?

25 Tɪmbi sɪndoɲnan nanin no endɪ nandɪ-bendɪ wopumlɪ kuɲgun lakat yousum ombatawɪk ba? Nɪm ya!

26 Sɪndɪ nepek tɪp kambak wandɪn tɪndɪlok tuop nɪm, wɪndɪnda kusei nekta nepek dɪwɪn wala nandɪ-bendɪ wopum pa taɲ?

27 Pama klinan indaɲ wɪn yambɪm nandɪwɪt! Nak nɪndɪn sanba: endɪ kena meɲ nɪm taɲ, ba dasindasinjɪ bo nɪm pa youkaɲ, gaɲgan endok pamanjɪlɪ ama wapmaɲ Solomondɪ dasindasin kɪndem sɪnɪk pa dasɪlɪɲguk endok paman wɪn maklelak.

28 Klɪ nepek pamanat kena gɪnaɲ man lambɪ indaumbi, desa dombɪmbi ep siu dɪnekalɪn wandɪn wɪn bo Yambattɪ dasindasinjɪ kɪndem emlak,

nitekta tĩmbi endĩ sĩndok dasindasinjĩ nĩm tĩmbi inda-samek? Wĩn nĩm nandańda, sĩndok nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ wĩn lakat sĩnĩk pat-samlak!

29-30 Amatam Yambat nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ mań endok nanandĩnjĩlĩ nanań tuk nepek wandindokgot pat-semlak. Bepsĩlĩ ikan ńĩndĩń nandĩ-talelak: nepek gĩtĩk wĩn nĩm pat-samekta sĩndĩ kunelĩńdok tuop nĩm, wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩndĩ tań wĩndĩń nĩm tĩnekalĩń, ba nandĩ-bendĩ wopum nĩm tĩnekalĩń.

31 Tambo sĩndok nanandĩnjĩlĩ Ama Wapmańjĩlok gĩńgĩt kuńgulokgot pat-samekak, tĩmbi nepek wandĩn walĩ bo kuńgunjĩlok inda-samekak.”

Ama Sisĩnĩk endok tomtomlok tĩ-pańgĩtam kulok

32 Tĩmbi Yesulĩ gwańgwańiila enbi eńguk, “Kĩkesmĩn tip, sĩndok Bepsĩlĩ ńĩndĩń tĩndĩla nandum kĩndem dańguk: en ama wapmańjĩ kumbi, sĩndĩ en gĩta kandĩkĩne kena tĩnelĩńdok nandĩmbi, wolok tuop tĩńguk, wala tĩmbi sĩndĩ mĩsĩmĩsĩ nĩmnat kunekalĩń.

33 Sĩndĩ nepenepesi pat-samlak wĩn tuatualok kĩmĩpi, mĩnem walinin tĩkembĩ, pĩmbĩńesiła emnekalĩń. Wĩndĩń tĩnekalĩńda, tuanjĩ nĩm taleukak wĩn kunum gĩnań pat-samekak. Kumbu amalĩ wĩn kumbu tĩnelĩńdok tuop nĩm, ba kwĩnakamdĩ wĩn nĩm tĩmbi kolaukakta tĩmbi walĩ mĩnem lĩksĩ nĩm kolawĩk wandĩn. Sĩndĩ kwelalok nepenepes wala galk nĩm nandĩnekalĩń. Tambo sĩndĩ nepek nek Yambattok dainan loloń sĩnĩk wala galk nandĩnekalĩń.

34 Kusei ńĩndĩńda: nepek gĩnańjĩlĩ kasĩleum pataknan kandań gĩnań nanandĩnjĩlĩ bo wandĩń pat-samekak.

35-36 Kena gwańgwali molomjĩlĩ nanań si-jumut tĩndĩnnan nanin undane ilan bĩmbi, wesak wĩlĩmbi, platik sĩnĩk pĩsalĩmnelĩńdok mandĩmandĩ pa tań, wĩndĩńgangot sĩndĩ kolsalenjĩ pĩndolĩm dĩumbi, kena tĩndĩlok tĩ-pańgĩtam kunekalĩń.

37 Kena gwańgwali wĩndĩń tĩ-kuńlĩmbi, molomjĩlĩ undane bĩmbi kalak wĩn: kena gwańgwańiilĩ gama kaik papi, mandĩ pakań. Kena gwańgwa wandĩn walĩ gwańgwa dĩwĩn yapma kle pakań. Nak biańgan sanba: molomjĩlĩ kena tĩndĩlok tĩ-pańgĩpańgĩ tĩmbi, nanań nanelĩńdok enĩtiańembi, nananjĩ kle-semekak.

38 Wĩn tim bomup ba puputtĩ kusei kĩmĩpi kĩtĩlaknan undane bĩmbi, kena gwańgwali gama kaik palĩńlĩmbi ep tĩmbi indaukta, gwańgwa walĩ wakan dĩwĩn yapma kle pakań.

39 Tĩmbi sĩndĩ nepek ńĩn nĩm nandĩ-kamalanekalĩń: it molomdĩ kumbu amalĩ nain nekta sĩnĩk bĩwĩk wĩn nĩm nandĩlak. Nandĩwĩmda! endĩ kaik kuńĩpi, il wiapi, gĩnań loup tĩmbĩmbi kĩmĩsip tĩ-ńĩmek.

40 Wĩndĩńgangot sĩndĩ ‘Ama Sisĩnĩktĩ man nĩm tombek bek’ wĩndĩń nandĩńlĩmbi, wolongan kaikan bĩ tombekak. Wĩndĩńda tĩmbi sĩndĩ tomtomnalok tĩ-pańgĩtam kunekalĩń.”

41 Tĩmbi Petlolĩ nĩńguk, “Wopum, eyout manda elañ wĩn nĩndokgot ba amatam gĩtĩktok?”

42 Eumbi tambane eńguk, “Manda wĩn kandĩkĩne ama matańgotańgolat nanandĩn kĩndem palmĩlak wandĩn wala elet. Wĩn en wakan molomńiilĩ kena gwańgwańiilĩ dĩwĩn yambĩ-dĩkĩnelok nĩmbi taleumbi, nanań mepmetok nain dĩndĩm sĩnĩk dani-semektok nĩlak. Molomńĩlĩ kena manda wĩndĩń nĩmbi,

43 ńa kukap undane bĩmbi kalak wĩn: kena gwańgwali nek tĩmbektok nĩńguk wolok tuopkan tĩńgukta endĩ gwańgwa dĩwĩn yapma kle patak.

44 Nak biañgan kena gwañgwa enda ñindíñ sanlet: molomñilí nepenepel gítik wín endí ka-díkñeuktok nímbi taleukak.

45 Gan tíkap kena gwañgwa walí gínan gínañ ñindíñ nanduk, ‘Molomnalí ña sakñelambi, platik ním biukak’ wíndíñ nandímbi, kusei kímipi, kena wembe gwañgwa díwín joñgo yandípbi, nanañ ba tuk kwambíñ wopum nañbi, kamakama tímbehta, nek inda-ñimek?

46 Kena gwañgwa molomñilí kena nain nekta ba nain nekta sínik biukak wín ním nandílakta tímbi endí ním mandí palímbi, nain wolondañgan molomñilí undane biukak. Bímbi, ep tíndín kolan wín kañbi, wolok kíñjan tí-lamípi, amatam Molom ním kímít-kleañ en gíta tuanji kolan ombi-semekak.

47 Tíkap kena gwañgwa walí molomñilok mandan nandíñguk, gan ním tañgoneñguk ba ním tí-pañgípañgíle tíñgukta, en nain ombapgan waipmílok.

48 Gan tíkap endí molomñilok mandan wín ním nandíñgukta makleumbi, nain dumangan waipmílok. Wíndíñgangot tíkap Yambattí ama nola gwílam asup mímínda endí wolok tuopkan tambon ombi-mílok nandílak, ba endok kíinan kena wopum kímikímínda, endí wolok tuopkan kenalok bien indauktok nandílak.”

Yesulí amatam ep tambílektok indañguk

49 Yesulí yousímbi enguk, “Nak komba kwelan kímílam díuktok indañgutta ñindíñ nandílet: komba walí ikan dualímnda, wín kíndem sínik.

50 Gan nak dama tuk walan no* íilok nanbí taletalen. Tuk wín gama ním íñgutta tímbi mílap walí gínañna tímbi mílatalak.

51 Síndí nak amatam kwelan ep tímba busukñenengan kunelíñdok indañgut wíndíñ nandañ ba? Wíndíñ ním. Nak ñindíñ sanba nandíwit: tamba nak amatam ep tambílektok indañgut. Naka tímbi

52 man ñindíñgíta kusei kímipi, kundit ñindíñ inda-ta-ñaukak: sambat kí meñ noñgan yakan pa kuañ endí tambípi, kímín típet indambi, típettí tambon, típet gít nolí tambon wíndíñ ípi, nísíñgan tambon tambon kanjík tí-kunekalíñ.

53 Wíndíñ tambípi, bep níñan endí nísetkan tambon tambon ípi, kanjík tíndekamík, tímbi me wemba endí bo nísetkan tambon tambon ípi, kanjík tíndekamík, tímbi nambín tam gít yapman tam endí nísetkan tambon tambon ípi, kanjík tíndekamík.”

Yambattok manda díndímgan nandílok

54 Yesulí amatam kímín wopumda yousím ñindíñ bo enguk, “Síndí mulukualí tuk kimbíñ kandañ indam bímbi kañbi, wolongan ñindíñ pa eañ, ‘Gwi bútak’ wíndíñ eumbi, wolok tuop indalak.

55 Tímbi síndí sasalelí klínan kandañ nanín pendíp bímubi kañbi, ñindíñ pa eañ, ‘Maim kunduwat díutak’ wíndíñ eumbi, wolok tuopkan indalak.

56 Ama manjí mambenjí típelat! Síndí kunum gít kwettok plon nek indalak wín kañbi, maim íletak ba gwi píutak wín ka-kílíñ eañ. Gan nítekta tímbi síndí man ñindíñgít nepek nek indalak wín kañbi, kenanalok kusei ním ka-nandí-dakleañ?

57 Ba kusei nekta sínlok ep tíndínjí plon nek ñalí díndím sínik wín bo ním ka-danbí, wolok tuop tañ?

58 Tíkap ama nolí manda plon gapílep tímíbímbi, síti telaknan yakan ñañípi, mandanjet e-salendemíktok níka tímbekañ. Ním kañbi endí

* 12:50: Tuk wín mílap ba píñgíp gawat Yesulí bembektok tíñguk wala elak.

gĩnginembí, gep tiañembí, manda kandanloñ gapĩlĩmbí, endĩ bo tem dumandok kiinan gapĩlĩmbí, endĩ gepmbí, it kwambĩñnan gapĩlek.

⁹ Biañgan ganlet, dik it kwambĩñ gĩnañ papi, minem nĩtek ombĩ-ñĩmlok een wĩn gĩtik ombĩ-mĩ-taleuñ wolok tuop.”

13

Gĩnanjĩ nĩm tambanenekalĩñda kolanekalĩñ

¹ Nain wolondañgan amatam wolok bĩ pakĩlĩñ endoñnan nanin dĩwĩndĩ Yesula kasat ñĩndĩñ tĩ-ñĩmgĩlĩñ: Galili ama dĩwĩndĩ tapma ilan tapma tĩñĩlĩmbí, Pilatolĩ eum yandĩpmĩum kĩmbĩmbí, wekatsĩlĩ pĩmbí, tapma gauttok wekatsĩlĩ wakĩt kiukuk. Kasat wĩndĩñ tĩ-ñĩmĩumbí

² tambane enguk, “Mĩlap wandin inda-semgukta, ama wolok yomjĩlĩ Galili ama dĩwĩsĩlok yom makleñguk, sĩndĩ wĩndĩñ nandañ ba?

³ Nak ñĩndĩñ sanba: nanandĩnjĩ wĩn dĩndĩm nĩm. Gan sĩndok kandañ, tĩkap sĩndĩ gĩnañjĩ nĩm tambanem kunekalĩñda, wĩndĩñgangot sĩndĩ gĩtik kola-talenekalĩñ.

⁴ Tĩmbĩ amatam 18 Siloam kandañ kĩmgĩlĩñ wĩn endok kandañ nĩtek? It ompap jĩñgĩnlĩ gĩlombí, ep kot taplĩnguk. Endok kolanjĩlĩ amatam dĩwĩn gĩtik Jerusalem kuañ endok kolanjĩ makleñguk, sĩndĩ wĩndĩñ nandañ ba?

⁵ Nak ñĩndĩñ sanba: nanandĩnjĩ wĩn dĩndĩm nĩm. Gan sĩndok kandañ, tĩkap sĩndĩ gĩnanjĩ nĩm tambanenekalĩñda, wĩndĩñgangot sĩndĩ gĩtik kola-talenekalĩñ.”

⁶ Tĩmbĩ Yesulĩ eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama nolok wain kenan gĩnañ fik komba no tĩpium pakuk. Tĩmbĩ kena molomdĩ komba wĩn kandanĩ tĩmbepi bĩñguk, gan endĩ bien no nĩm lali palĩmbí kañguk. Bien nĩmnat kañbĩ,

⁷ kena kandĩkĩne amala nĩmbí eñguk, ‘Kalañ: gwĩlat tĩpet gĩt no gĩtik wolok gĩnañnan nak ñañambĩ tĩmbí, komba bienda yolonjĩlet, gan endĩ bien no nĩm lalilak. Neta slakan sĩnĩk kwettok galk tiañe-talelak? Kak, dombĩ kot!’

⁸ Eumbí nĩñguk, ‘Molomna. Biumbí, gwĩlat noñgangot nombo yousĩmĩum palĩn. Palĩmbí, nak kwet tambĩpi, kuseinan makauttok tem kĩmĩpi kautat.

⁹ Gwĩlat no wolondamek bien laliukak bek. Tĩkap nĩmda, komba wĩn kĩndem dombĩ kolekañ.’”

Yambattĩ amatam nĩtek yambĩ-dĩkĩnelak

Yambattok kandĩkĩne wĩn nĩtein?

¹⁰ Sabat patnandĩ nain nola Yesulĩ it kiyau nolok gĩnañnan amatam enĩdaut tĩ-sem pakuk.

¹¹ Tĩmbí tam no yal kolandĩ pĩ-ñĩmĩmbí, jĩmbat siñgin sait gĩnañ tĩmbí inda-ñĩmĩumbí, en dĩndĩm ilektok tuop nĩm, wala tĩmbí gwĩlat 18 wolok tuop plĩndambí pa kulĩñguk, endĩ bo wolok bĩ pakuk.

¹² Palĩmbí, Yesulĩ tam wĩn kañbĩ kĩtĩ-ñĩmĩum bĩumbí nĩñguk, “Tam, jĩmbat gep top-kĩlĩñ eñguk walĩ ip taleumbí, siñgiñga pañeun.” Wĩndĩñ eñĩpi,

¹³ kii endok plon kĩmĩlĩmbí, wolongan siñgin sait tĩ-dĩndĩm embí, kusei kĩmĩpi, Yambat nĩ-kĩndem dañguk.

¹⁴ Yesulĩ Sabat patnandĩ nainnan tam wĩn tĩmbí kĩndem dañgukta tĩmbí it kiyaulok telak dama endĩ gĩnañ komba dĩumbí, amatam enombĩmbí, ñĩndĩñ eñguk, “Sandap kĩt tambon noñgan wĩn kena tĩndĩlok pat-samlak,

wolonda endi sep timbi kindem daneliñdok binekalin, Sabat patnandi nainnan nim.”

¹⁵ Winiñ eumbi, Wopumdi tambane niñdini niñguk, “Ama manji mambenji tipelat! Sindi gitik makauk ba doñkinji win Sabat patnandi nainnan isinan ep pisapi, tuk naneliñdok pa yanañgikañ.”

¹⁶ Gan tam nin Ablaamdok kombilin endok kandañ win nitek? Satandi gwilat 18 gitik topmumbi ku-ta-bilak, timbi sindi en Sabat patnandi nainnan nim pisalimlok nandañ ba?”

¹⁷ Winiñ eumbi, kanjikni gitikti mayek tam palimbi, amatam gitik endi kundit kindem sasinik tilinñguk gitik wala silisili tifiñgulin.

¹⁸ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Yambattok kandiñe win nitein? Kandiñe wali nitek bendilak nak wolok plon eyout manda nek eut?”

¹⁹ Win mastat minjip ama noli tikembi, kenan ginañ kokuk wandin. Minjip tipnam wali lambi bendi wopum dambi, komba wopum timbimbi, monikti isi kii gayam plon tifiñgulin.”

²⁰ Winiñ embi, bindambo niñdini enguk, “Nak Yambattok kandiñe win nitein eut?”

²¹ Win plaua kimilimbendi tam noli tikembi, plaua kwilan wopungan wakit kiupi tambaneñguk wandin. Papalem kaumbi, kimilimbendi lakatgot wali plaua gitik win timbi bendi lambiñguk.”

Kunumdok yama gik sinik wolok lololok

²² Yesuli Jerusalem ñaupi, it kwet wopum ba tip wandin ñañipi, amatam enidaut ti-semguk.

²³ Timbi ama noli ni-kañbi eñguk, “Wopum, win ama lakat endiñgot Yambatti kolanjilok tuan wiat-semumbi, kunum ginañ lonekalin ba nitek?” Eumbi enguk,

²⁴ “Nak niñdini sanlet: amatam asupti Yambattok kandañ ñanepi witi nim kanekalin, wala timbi sindi yama gik sinik wolok loneliñdok gembikotnekalin.

²⁵ It molom endi mlapi, yama sip taleumek, sindi bi it pawan ipi, wesak wipi ninekalin, ‘Wopum, yama pisat-nimni.’ Eumbi, tambon niñdini sanbekak, ‘Nak nim nandi-samlet. Sindi denasi?’ Sanbi nandimbi,

²⁶ kusei kimipi, manda tambon niñdini ninekalin, ‘Nindi dikita yakan nanañ tuk nañgimni, timbi dik nindok ipakanan giñgit manda e-daut tifiñguñ.’

²⁷ Gan endi niñdini sanbekak, ‘Nak niñdini sanlet: sindi denasi win nak nim nandi-samlet. Kolan dini gitik sindi nambim ña-talewiti!’

²⁸ Timbi kimisip ti-samgukta timbi sindi kunum pawan papi, Ablaam, Aisak, Jepok git plofet gitik endi Yambat gita kuñilimbi yambinekalin, wolondamek sindi wandin kukulembi, manji si-gilim danekalin.

²⁹ Tinilimbi, Yambattok giñgitniil kwet tambon tambon taletalenan nanin en gita kuneliñdok bimbi, nanañ si-jumut tindin pipapi nanekalin.

³⁰ Nandañ: wolonda niñdini indaukak: ama nin enda nandum siñgi kuañ endoñnan nanin diwisili dama tinekalin, timbi damandaman kuañ endoñnan nanin diwisili siñgi tinekalin.”

Yesuli Jerusalem it kwetta blan ti-nimniñguk

³¹ Nain wolongan Falisi ama diwini Yesuloñ bimbi niñgulin, “Elotti gwili kimbeñdok nandilak, wala timbi dik ñalinin pi ñau.”

³² Eumbi enguk, “Sindi ñambi, kamot moyen wala ñindin ñimbi, ‘Nandilañ, nak man git desa jimbatsiat ep timba kindem dambi, yal kolan ep kle-sembi, siñgi nombo yousi ñambi, kenana timba taleukak.’ Sindi ña wandin ñimbi nandin.”

³³ Biañganak, plofet ama Jerusalemgot yandip kimbimlok, kwet nolok nim, wala timbi nak man ba desa ba sisa telaknan yousi ñañalok een.

³⁴ O Jerusalem nasi, sindi blasinngandok. Sindi plofet ama pa yandip kimañ, timbi ama sindoñ eni-mumulin bañ win kawatti yandipmum kimañ. Puputti ninañii ep kimin timbi, papauli ep kamailak, wandinngant nain asupgan natnaloñ sep kimin timbettok nandinngut, gan sindi nim nandi-namgilañ.

³⁵ Nandañ! Wopumdi sindok kwesi bimb, nombo nim sep kamaiukak. Timbi nak ñandin sanba: sindi nombo nim nambinekalin. Nim sinik. Sindi nokok plon ñandin enekalin, ‘Wopumdi ama ni-mulin nindoñ bilak en gwilam milok!’* wolondamek nombo nambinekalin.”

14

Plap kenali Sabattok endikne manda kimit-klekle win maklelak

¹ Sabat patnandi nain nola Falisi ama loloñ noli Yesu nanañ nanalok nintiañeumbi ña lo palimbi, nanañ beulok nolili ka-tuakilañ.

² Timbi ama no kii kesii bendimbendinat endi Yesulok dainan bi indaumbi

³ kañbi, endikne manda nandi-tale ama git Falisi ama eni-nandimbi eñguk, “Endikne mandali nek tneñdok nandi-nimlak - Sabat nainnan ama kindem timbi kindem dalok ba nim?”

⁴ Wandin eumbi, manda no nim tambane nimbimbi, ama win tikembi, timbi kindem dambi ni-mulin ñañguk.

⁵ Timbi Yesuli eni-nandimbi eñguk, “Sabat patnandi nainnan ninañji ba makauksi noli tuk ban ginañ pukka, sindoñnan nanin nin endi platikan nim tiañeum lambek?”

⁶ Wandin eumbi, manda tambon tambane ninelinndok lonjinngilañ.

Kayombineañ ba plap tañdi tuan tikenekalin

⁷ Timbi ama eni-tiatiañen endi ama lolondok pitit plon pipatnelinndok pilimbi, Yesuli win kañbi, eyout manda no ñandin enguk,

⁸ “Ama noli nanañ sina tlaknan gep tiañeumbi, dik ditnalok nanandinjala ama lolondok pitit plon nim pipaleñ. Nim kañbi, ama loloñga no nanañ molomdi nintiañeñguk endi biumbi,

⁹ sitet tipelat sep tiañeñguk endi gambimbi, ñandin ganbek, ‘Endok pitit win, bi-ñimimbi, nolok pit.’ Wandin gambimbi, dik siñgi mayek timbimbi, gan-mulin siñgi sinik ña pipaleñ.

¹⁰ Wandinnda timbi, tambo gep tiañenekalin wolonda dik pitit siñgi sinik wolok pilekañ. Wandin timbeñda, nanañ molomdi gambimbi ñandin ganbek, ‘Notna, dik lo, pitit dama tike.’ Wandin gambimbi, dik ama diwin no gita yakan nanañ nalañ endok dausnan kot ginngit tikeukañ.

¹¹ Nekta, ama gitik nisilok kosi ginngit tike-loañda endok kosi ginngit tike-pukak, timbi no en kayombinem kulakta en tike-loukak.”

¹² Timbi Yesuli yousimbi, ama nintiañeñguk enda ñandin nñguk, “Dik nanañ sina tip ba wopum tinpi, nokai ba dat kwayañgai ba sambakai

ba d̄ikok kwekanaan nasi m̄inem kwil̄+kwil̄+n̄j̄at wandisi w̄in n̄im pa eni-tiañeukañ. N̄im kañbi, end̄i bo tombon gep tiañembi, nepek nek t̄iñguñ wolok tombon kwelan ñolok ombi-gamum t̄ike-taleuñ.

13 Tambo d̄ik nanañ sina t̄iñ̄ipi, ama p̄imbiñesi wak̄it ama kisi ba kesisi ba dausi kolan wandisi eni-tiañeukañ.

14 End̄i tombon ombi-gammel̄ñdok tuop n̄im, gan ama d̄ind̄im end̄i k̄imnan nanin m̄ilatnekal̄ñ wolondamek Yambatt̄i tuañga k̄ndem ombi-gamumbi, amatam d̄iw̄in yapma kle palekañ.”

Yambattok ni-tiañela e-tembi manda nim elok

15 Timbi ama Yesu ḡita yakan nanañ nañḡil̄ñ endoñnan nanin noli manda w̄in nand̄imbi, ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, “No en Yambatt̄i nanañ sina wopum ḡiñḡit̄iñilok ti-semekak w̄in nambekakta end̄i amatam d̄iw̄in yapma kle patak.” W̄ind̄iñ eumbi,

16 Yesul̄i n̄iñguk, “Nain nola ama noli nanañ sina wopum t̄imbepi, amatam asup s̄in̄ik eni-tiañeñguk.

17 Nanañ nanalok nain indaumbi, kena gwañgwa no ni-mul̄imbi, eni-tiatiañen endoñ ñambi enguk, ‘Nepenepek ḡit̄ik ip t̄iw̄il̄ d̄ikñem̄ñda t̄imbi s̄ind̄i b̄iw̄it!’

18 Gan end̄i noñgan noñgand̄i kusei k̄im̄ipi, e-tembi manda n̄imbi eñḡil̄ñ. Ama dama ña kañguk end̄i ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘Nak kwet sanoñgat no tuañgut w̄in ña kauttok een, kusei wala t̄imbi nak n̄im b̄imb̄ilok d̄ik nokok blan mandana molomgala n̄imbekañ.’

19 T̄imbi ama noloñ ñaumbi, end̄i ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘Nak makauk wapai k̄it tombon tombon kena emettok ep tuañgut w̄in yanañḡipi t̄ikatika t̄imbepi ñaupi t̄ilet, kusei wala t̄imbi nak n̄im b̄imb̄ilok d̄ik nokok blan mandana molomgala n̄imbekañ.’

20 Timbi noli bo ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘Nak tam kombikan t̄iñgutta t̄imbi ñañalok tuop n̄im.’

21 T̄imbi kena gwañgwal̄i undane b̄imbi, eni-tiatiañen end̄i nek eñḡil̄ñ wolok kasat ḡit̄ik w̄in molomñ̄ila ti-ñ̄im̄iñguk. T̄imbi nanañ beul̄i ḡinañ komba d̄iumbi, kena gwañgwan ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘D̄ik platik s̄in̄ik it kwettok telak tip ba wopum wand̄iñ ñambi, ama p̄imbiñesi wak̄it ama kisi ba kesisi kolan ba dausi sipsipm̄in yamb̄imbi yanañḡil̄m b̄iw̄it.’ W̄ind̄iñ eumbi, wolok tuopgan t̄imbi, undanem b̄imbi

22 n̄imbi eñguk, ‘Molomna, mandañga ip biennat t̄ilak, gan it ḡinañ gama n̄im tokñek.’

23 W̄ind̄iñ eumbi n̄iñguk, ‘B̄indambo ñambi, it kwet pawan telak tip ba wopum tuop kuñipi, amatam yambetañ w̄in eni-ḡiñḡiñeumbi, itna ḡinañ tokñenel̄ñdok b̄iw̄it.

24 Nak ñ̄ind̄iñ sanlet: ama dama eni-tiatiañen endoñnan nanin noli nanañ t̄i-jumut ti-sem̄it w̄in lakat no n̄im nanekal̄ñ.’ ”

Yesu julunjuļuñ nim kle-kulok

25 T̄imbi amatam k̄im̄in wopum asupt̄i Yesu ñañguknan kle ñañ̄il̄imbi undane yamb̄imbi, ñ̄ind̄iñ enguk,

26 “No en nak̄ita kuupi nand̄ilak, gan naka t̄imbi meñ beu wak̄it tam̄in ba wembe gwañgwañi ba dal kwayañi ba wiwii ba elok kuñgun w̄in bo siñgi n̄im w̄it-sem̄lakta, end̄i nokok gwañgwana s̄in̄ik kuuktok tuop n̄im.

27 T̄imbi no en elok kloñbal n̄im t̄ike bemi, nak nep kle kulakta, end̄i nokok gwañgwana s̄in̄ik kuuktok tuop n̄im.

28 Tikap sindoñnan nanin noli it wopumgan kindilep nandi-wikta, endi dama pipapi, ittok tuanla nandi-mbi, minem palm-lak wali it win tmbi taleuktok tuop ba nim win ka-nandi-wik.

29 Nim kañ, yop tamba, it kusei kimelek, gan endi it tmbi taleuktok tuop nim, tmbi ama it win ka-nandañ endi gitikti kusei kimpipi n-lakalaka embi,

30 ñndiñ eneliñ, 'Ama ñali it plapkan kusei kimpipi kindikuk, gan nitekta nim tmbi talelak?'

31 Ba tikap ama wapmañ no endi ama wapmañ nol nola mik ti-ñimepi ñauk, endi nitek tmbek? Endi dama pipapi nandi-kiliñ embi, endok ama lakatgot endi diwindok ama asupgan mik ti-semneliñdok tuop ba nim.

32 Tikap ninda, kanjikñili gama mayañgan palinli-mbi, ama wapmañ wali kanjikñiloñ manda kimelem ñaumbi nimbek, 'Busuk inda-nimektok nitek tmbet?'

33 Windingangot sindi giñgitsii ba nepenepesi gitik pat-samlak win siñgi wilmñeliñdok nim ti-pañgitam pakañda, sindi nokok gwañgwanai sñik kuneliñdok tuop nim.

34 Palañ win nepek koñgom sñik. Gan wolo koñgomli talewikta, nitek tinambi, nombo koñgom dawik? Windingiñ tndilok tuop nim!

35 Palañ wandin win nana kena ginañ ba gwilañgwilam ginañ kena nimnat, slak kolim ñalok.*

No en pawañnat endi pawañ kimpipi, mandana nandi-kiliñ eukak."

15

Yom amali ginañ tambanelak enda tmbi silisili wopum indalak

1 Tmbi takis epep ama ba yom ama asupgandi Yesulok mandan nandinepi pa baañgiliñ. Windingiñ tmbi-mbi,

2 Falisi ama git endikñe manda nandi-tale ama endi yambi-mbi nandum pi-umbi, Yesula ni-wolwolok embi eñgiliñ, "Ama wali yom ama not ti-sembi, en gita pipat-milat tmbi, nanañ yakan pa nalak."

3 Windingiñ eumbi, Yesuli eyout manda no ñndiñ enguk,

4 "Tikap sindoñ nanin ama noli sipsip 100 yambi-dikñeñli-mbi, noñgan noli pailekta, biwik ba? Nim ya! Endi 99 diwin win kwet kli pataknan yambium kli na-pal-mbi, noñgan pailak win lonji ñakap tmbi indauk wolo tuop.

5 Tmbi indambi, walen kindem daumbi, bupum mbi undane ñauk. Ña

6 ilnan tmbi, nolii ba il kwelnan nasii kiti-semum bi-umbi enbek, 'Sipsip pailak win ip tmba indakta tmbi, bi nakita silisili tmbi!'

7 Nak sanba nandi-wit: ama wali sipsip pait-pal-mbi tmbi indañguk wala silisili wopum tiñguk, windingangot yom ama noñgan no endi ginañ tambanelak enda tmbi kunum ginañ silisili wopum sñik indaukak. Gan ama 99 endi ikan dñim kuañda tmbi ginañ tambatambatta nim nandañ enda tmbi silisili lakatgot indaukak."

8 Yesuli windingiñ embi yousimbi enguk, "Tikap tam nolok minem kwandai satnin* kit tambon tambon palmek, tmbi noñgan no pailekta, kak biwik

* 14:35: No en Yesu julunjuļuñ klelak endi palañ koñgom nimnat wandin.

* 15:8: Minem kwandai satnin wali kena nain noñgandok tuan.

ba? Nîm ya. Endî kolsalen pîndopi, it jamimbi, lonji-kîliñ embi, tîmbi indauk wolok tuop.

⁹ Tîmbi indaumbi, nolii ba il kwelnan nasii kîti-semum bîumbi enbek, 'Mînemna pailak wîn ip tîmba indakta tîmbi bî nakîta sîlîsîlî tîmbi!'

¹⁰ Nak nîndîñ sanba nandîwît: tam walî mînem kwandai pailîmîmbi tîmbi indaŋguk wala sîlîsîlî tîŋguk, wîndîŋgangot yom ama noŋgan no endî gînañ tambanelak enda tîmbi Yambattok eñaloñiilok boŋgîpsînan sîlîsîlî indalak."

¹¹ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Ama no endok nîñañiit tîpet pakîmîk.

¹² Pakap, monalî beula nîndîñ nîŋguk, 'Bep, dîk mînem kwîlîkwîlî ba kwet pakamlak wîn itaŋgan danbi, nokok tambon namîñ.' Eumbi, nepek gîtik wîn danbi enguk.

¹³ Monalî nain nîm ombataumbi, beulî nepenepek mîŋguk wîn tualok kîmît-talembi, mînem gîtik epmbi, kwet mayaŋgan nîmbi pat-tî-kuŋguk. Kumbi, nandî-kamala-kuŋîpi, mînem epguk wîn gîtik kot-taleŋguk.

¹⁴ Kot-taleumbi, kwet pakuknan wandîñ nanañ map wopum indaŋguk. Indaumbi, gwaŋgwa walî nanañla lonji nîm kañbi,

¹⁵ ama wînanin noloñ nîa pa galîumbi, bîlî yambî-dîkñeuktok kena gînañ nî-mulîm nîaŋguk.

¹⁶ Nîa kena tî-kuŋîpi, nanañ gawat tîlîŋgukta tîmbi bîttok nanañ wîn bo ep nanalok galk nandîlîŋguk, gan enlok nanañ nepek no nîm pa maaŋgîlîñ.

¹⁷ Wîndîñ tî-kukap, gînañ nanandîn tombîmbi, nîndîñ nandîŋguk, 'Ama betnalok mînem kena tî-nîmañ gîtik endok nanañ tuk wîn mîlapkan pat-semalak, gan nak endok nîñañlî ñolok nanañnala kîmbepi pa tîlet.

¹⁸ Wîndîñda nak kwet nîn bimbi, bîndambo betnaloñ nîa tombi, nîndîñ nîmbetat: Bep, nak Kunum Molom gît dîk sîta yom tî-samgut,

¹⁹ wala tîmbi nak nîandin nîalî nombo nîñaŋga sînik kuuftok tuop nîm, slak nandî-namumbi, mînem kena tî-gambi kuutat.'

²⁰ Wîndîñ nandîmbi mîlapi, wolongan beuloñ nîauktok nîaŋguk.

Nîkap, kambak mayaŋgan il tîmbi dumalaum bîumbi, beulî kaŋguk. Kañbi ka-daklembi, blan tî-nîmbi, woñep nîam apbi, sîmumuñ tî-nîmîŋguk.

²¹ Tîmbi nîñañlî nîndîñ nîŋguk, 'Bep, nak Kunum Molom gît dîk sîta yom tî-samgut, wala tîmbi nak nîandin nîalî nombo dîkok nîñaŋga sînik kuuftok tuop nîm.'

²² Gan beulî nandî-kîmnebi, kena gwaŋgwañiila nîndîñ enguk, 'Sîndî platik sînik nîmbi, dasindasi engano pamanat wîn tîke bîmbi dasî-nîmît, tîmbi besa pamanat kii nîñañ plon dasî-nîmîmbi, kesî gwîlap wakît dasî-nîmît.

²³ Tîmbi makauk nîñañ kîttî towium bendî wopum da-kîliñe patak wîn tîke bîm wîp, sina wopum tîmbi, sîlîsîlî tîna.

²⁴ Neta, nîñana nîn endî kîmguk ba paikuknan nanin nombo bî indambi, kaik patak.' Wîndîñ eumbi, kusei kîmîpi, sîlîsîlî wopum tîŋgîlîñ.

²⁵ Tîñlîmbi, tuanlî kena gînañ pakuk walî ilan undane bîm, it tîmbi dumalaumbi, amatamdî kap tiumbi nandîŋguk.

²⁶ Nandîmbi, kena gwaŋgwa no kîti-nîmîm bîumbi, nî-nandî asup tîmbi, nîndîñ nî-kaŋguk, 'Wî nek indalak?'

† 15:15: Juda amalî bîtta nandum nepek kolan papait tîmbîmbi, nîm nayaŋgîlîñ ba tîkekaŋgîlîñ ba ep towiyaŋgîlîñ.

²⁷ Eumbi nãñguk, 'Kwayaãga mona ip bãk patak. Tĩmbi pãñgũu gwĩlap no nĩm kolañgukta besettĩ eumbi, makauk nãñaã kĩttĩ towium bendĩ wopum dañguk wĩn wĩpi, nanaã si-na tamãñ.' Wĩndĩñ eumbi,

²⁸ tualĩ wala nandu pũmbi, gĩnaã komba dũmbi, it gĩnaãnan nĩm lololok gĩñgĩneñguk.

Tĩmbi beulĩ pĩmbi, tualoñ ñambi, nĩ-busumbusuk tĩ-ñĩmbi, it gĩnaã louktok nĩ-nandĩñĩpi nĩ-gĩñgĩneñguk.

²⁹ Gan tualĩ tambane nãñguk, 'Nandĩlaã. Gwĩlat asupgan ñĩn nak kena gwañgwa sĩlanin nomĩk kena tĩ-gam-ta-bĩmbi, mandaãga no nĩm wĩkut, ganmek dĩk notnai gĩt sĩlĩsĩlĩ tĩneñdok meme nãñaã kambak no nĩm namguã.

³⁰ Gan nãñaãga mona ñalĩ tam telak joñgo kuañ en gĩta kumbi, mĩnemga na-taleñguk en wandĩn walĩ bũmbi, dĩk eumbi, makauk nãñaã kĩttĩ towium bendĩ wopum dañguk wĩn dombĩmbi si-ñĩmaã.'

³¹ Eumbi, beulĩ nãñguk, 'Nãñaãna, dĩk nepek nola nĩm lonjĩlaã. Nain tuop dĩk noñganĩ nakĩta kulaã, tĩmbi nepenepek gĩtik pat-namlak wĩn dĩkok gĩñgĩt.

³² Kwayaãga ñĩn endĩ kĩmguk ba paikuknan nanin nombo bĩ indambi kaik patak. Nĩtehta waleni nĩm kĩndem daumbi, na sĩlĩsĩlĩ nĩm tĩneñ?' "

16

Mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ nandĩ-daklenat ka-dĩkñelok

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañĩila eyout manda no ñĩndĩñ enguk, "Ama kwĩlĩkwĩlĩ wopummat nolĩ mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ kena aman nolok kiinan ka-dĩkñeuktok kĩmĩt-talembi kuñguk. Kuumbi, nain nola ama dũwĩndĩ kandĩkñelok plon kĩt yout manda ñĩndĩñ nãñgĩlĩ, 'Endĩ nepenepeka ep tĩmbĩ pailektok tĩlak.' Wĩndĩñ eumbi,

² kandĩkñe kĩtĩ-ñĩmĩm bũmbi nãñguk, 'Dĩkok plon manda eum nandĩt wĩn nĩtek? Dĩk kandĩkñe kena nombo tĩ-nameñdok tuop nĩm, wala tĩmbi yout sambat tĩmbĩmbi, mĩnem kwĩlĩkwĩlĩlok kusei dakleun.'

³ Tĩmbi kandĩkñelĩ gĩnan gĩnaã ñĩndĩñ nandĩñguk, 'Molomnalĩ kandĩkñe kena napma tĩkelak, wala tĩmbi nak nĩtek tĩmbetãt? Neta, nak kwet dĩplĩndĩplĩlok gembĩ no nĩm pat-namlakta, tĩmbi mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ kĩtĩnatta maetalet.

⁴ O, kombĩkmeke nandĩlet! Tĩkap nak man wĩndĩñ wĩndĩñ tĩmbetta, molomnalĩ kenala nep kleukak, wolondamek amalĩ not tĩ-nambi, isĩnan gumaã nani-tiañenelĩñ bek.'

⁵ Wĩndĩñ embi, molomñĩlok tombon tĩke-kuñgĩlĩñ noñgan noñgan kĩtĩsemum bũmbi, nola nĩ-kañbi eñguk, 'Molomnalok tombon dĩkok kandañ nĩtek patak?'

⁶ Eumbi nãñguk, 'Oliv komba tul wĩn wĩlĩ gĩlo tĩndĩn wĩn kwet kambot* 100 wolok tuop.' Eumbi ñĩndĩñ nãñguk, 'Ale, dĩk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tĩkembĩ, platik sĩnĩk pipapi, tambon 50 ombeñdok yout.'

⁷ Wĩndĩñ embi, no nĩ-nandĩmbi eñguk, 'Molomnalok tombon dĩkok kandañ nĩtek patak?' Eumbi nãñguk, 'Plaua mĩnjĩp kĩmĩka tĩndĩn wĩn lĩk 100 wolok tuop.' Eumbi nãñguk, 'Ale, dĩk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tĩkembĩ, tambon 80 ombeñdok yout.' Kandĩkñelĩ wĩndĩñ eñguk.

* 16:6: Kwet kambot wandin no wĩn 37 lita ba nek.

⁸ Kwelalok nepektok kandañ ama kwet ñolok gñgít kuañ endí siñginjî tîke-kîmîtnelîñdok kundit tî-kîndem dambi, ama Yambattok kolsalen gñnañ kuañ wîñ yapma kleañ, wala tîmbi molomlî kandîkñe kelamdi nîtek tînguk wîñ nandi-tombi, ñîndîñ eñguk, ‘Ama walî enlok siñgin tîke-kîmîlektok kundit tî-kîndem dañguk.’”

⁹ Yesulî eyout manda wîndîñ embi yousimbi enguk, “Nak ñîndîñ sanba: sindî wîndîñgangot kwelalok mînem kwîlîkwîlî pat-samlak walî amatam not tî-sembi, ep kîmîtnekalîñ. Wîndîñ tînekalîñda, kwelalok nepenepek gítik kena mî-taleumek, kuñgu taletalen nîmnatnan san-tiañeum lonekalîñ.

¹⁰ No en nepek silanin kiinan kîmîlîm patak wîñ ka-dîkñe-kîlîñ elak walî wakan nepek bien wopum wîndîñgangot ka-dîkñe-kîlîñ elak. Ba no en nepek silanin kiinan kîmîlîm patak wîñ dîndîmgan nîm ka-dîkñelak walî wakan nepek bien wopum wîndîñgangot dîndîmgan nîm ka-dîkñe-kîlîñ elak.

¹¹ Wîndîñda tîkap sindî kwelalok mînem kwîlîkwîlî silanin wîñ nîm ka-dîkñe-kîlîñ eñgîlîñda, nîndî nepek Yambattok dainan biennat wîñ sindok kîsînan ka-dîkñenelîñdok kîmîlekak? No nîm.

¹² Ba tîkap sindî ama nolok nepek kîsînan kîmîkuk wîñ nîm ka-dîkñe-kîlîñ eñgîlîñda, nîndî nepek no sînlak pat-samektok samekak? Wîñ bo nîm.

¹³ Kena gwañgwa silanin endî molomñîit tîpet endok kena tî-semektok tuop nîm. Wîndîñ tîmbekta, endî molomñîñ nola nandum pîmbîñen tîmbîmbi, nandi-kunjî tî-ñîmek, tîmbi molomñîñ no wîñ gñnañlî kasilembi, tîke-kwambîñ dauk. Wîndîñgangot sindî Yambat ba mînem kwîlîkwîlîlok kena tîpelatkan tî-kunelîñdok tuop nîm.”

Yambattok dainan matañgotañgolî mînem kwîlîkwîlî maklelak

¹⁴ Falisi ama mînem kwîlîkwîlîlok nandi-koñgom tîañgîlîñ endî Yesulî manda wolok plon eu pîumbi nandiñîpi, tima giak tî-ñîmîmbi, nî-sasale manda eñgîlîñ.

¹⁵ Tîmbi Yesulî enguk, “Sîndî amatamdok dausînan dîndîm walan pa tañ, gan Yambattî gñnañ nanandînjî nîtein wîñ sambî-dakle-talembi, kusei ñîndîñda nandum tuop nîm tî-samlak: nepek amalî nandum loloñ sînik tîlak walî Yambattok dainan kolan papait sînik pa tîlak.

¹⁶ Yoane tuk ii-sem endî gama nîm indañîlîmbi, Moselok endîkñe manda gîta plofet amalî manda youkîlîñ wîñ eu pîumbi, amatamdi kîmîtkleñgîlîñ. Tîmbi Yoanelî indañguk wolok siñgi kandañ Yambattî amatam nîtek yambî-dîkñelak wolok gñgít manda kîndem eu pîumbi, amatamdi endok gñgít indanelîñdok gembî kokañ.

¹⁷ Gan endîkñe manda gîtkîtî gama papat kwambîñ pakañ. Kunum kwet endî kîndem paitekamîk, gan endîkñe manda endîla lakat sînik no nîm paitnekalîñ. Nîm sînik.

¹⁸ Wîndîñda no en tamîñ kle-kopi, kombliñ tîkelak, endî Yambattok dainan telak joñgo kulak, tîmbi no en tam kle-kokolîñ no tîkelak, endî wîndîñgangot telak joñgo kulak.”

Mînem kwîlîkwîlîlî kunumdok yama nîm pîsalekak

¹⁹ Tîmbi Yesulî kasat no ñîndîñ tî-semguk, “Ama mînem kwîlîkwîlîlî wopumnat no kuñguk. Endî dasindasin pamanat tuan wopum pa dasîmbi, sandap tuop nanañ sina wopum pa tîlîñguk.

²⁰ Endok telak yamanan ama p̄mbiñen no k̄m̄l̄m̄ pakuk, koi Lasalos.† Wandali endok p̄ñḡīu gw̄ilap ḡit̄ik t̄mb̄i kolaumbi,

²¹ nanañla papi, ama kw̄l̄ikw̄l̄inat̄tok il̄i ḡinañ nanañ na-tlapi, t̄i na ḡilam ḡinañ mep kokañ w̄in nambepi nandil̄ñguk. T̄imbi w̄ind̄ñgot n̄m. Kamott̄i bo b̄imbi, wandan b̄indaañḡil̄iñ.

²² T̄imbi w̄inaña ama p̄mbiñen end̄i sembumbi, eñaloli ḡinan tip nañḡit-lombi, endok pañ̄in Ablaam ḡita k̄m̄l̄m̄ pakuk. T̄imbi ama kw̄l̄ikw̄l̄inat̄ end̄i bo sembumbi k̄ndit tapl̄iñḡil̄iñ. K̄ndit taplimbi,

²³ kolandok ḡiñḡit t̄imbi, p̄ñḡip̄ gawat wopum nand̄i pakuk. Papi, deium loubi, Ablaamd̄i Lasalos ḡita yakan mayañgan s̄n̄ik pal̄imbi yamb̄iñguk.

²⁴ Yamb̄imbi, k̄it̄īu loubi n̄ñguk, ‘Bep pañ̄ Ablaam! Nak komba galk ñolok ḡinañ papi, p̄ñḡip̄ gawat wopum nand̄ilet. D̄ik blan nand̄i-nambi, Lasalos n̄-mul̄imbi, k̄īi n̄ñañ kusipt̄i tuk ḡinañ youp b̄imbi, mambena plon k̄im̄l̄m̄ busukñenewin.’

²⁵ Gan Ablaamd̄i tambane n̄ñguk, ‘N̄ñana, d̄ik n̄m nand̄i-kamalaukañ: s̄it̄i dama kaik pak̄im̄kn̄an d̄ik pipapat k̄ndem kasile-taleñguñ, t̄imbi Lasalosl̄i nepek kolan kusei kusei ind̄a-ñ̄m̄im̄umbi, blan plon pakuk. Gan man ñ̄in end̄i ñolok busuk plon patak, t̄imbi d̄ik p̄ñḡip̄ gawat wopum nand̄ilañ.

²⁶ T̄imbi w̄ingot n̄m. Masimasip no k̄im̄k̄im̄l̄in, w̄in kwet jambilan n̄ndok ba s̄ndok boñḡip̄n̄nan patak, t̄imbi n̄ndoñnan ba s̄ndoñnan nanin nol̄i w̄in d̄ikñembi, tambo ñaneñdok tuop n̄m.’

²⁷ Ablaamd̄i w̄ind̄iñ eumbi, ama wal̄i nombo k̄it̄i-nand̄imbi n̄ñguk, ‘Bep. W̄ind̄iñda d̄ik k̄ndem Lasalos n̄-mul̄imbi, bepnalok ilan ñambi,

²⁸ kwayanai k̄it̄i tambon pakañ w̄in molo manda enb̄imbi, end̄i kuñgunj̄i t̄i-d̄ind̄im ewit. N̄m kañbi, end̄i bo kwet kolan ñolokgan p̄imbi, p̄ñḡip̄ gawat wopum nand̄inel̄iñ a!’

²⁹ Eumbi n̄ñguk, ‘Neta Lasalosl̄i ñauktok elañ? Kwayañgail̄i Mose ḡit̄i plofet amal̄i manda youyoul̄in w̄in ḡit̄ik pat-semalak. Manda w̄in wakan nand̄imbi k̄im̄it-klenekal̄iñ.’

³⁰ Eumbi, ama wal̄i Ablaamda n̄imbi eñguk, ‘Bep. W̄in tuop n̄m. Gan ama semb̄semb̄in nol̄i endoñ ñaukta, ḡinañj̄i k̄ndem tambanenekal̄iñ.’

³¹ Eumbi n̄ñguk, ‘T̄ikap end̄i Mose ḡit̄i plofet ama endok mandanj̄i nand̄i-k̄im̄nyañda, ama nol̄i k̄im̄nan nanin m̄tlapi, molo manda enb̄im, wal̄i bo n̄m dakle-semek.’”

17

Kuñgu n̄tek kuam̄iñ w̄in ka-k̄l̄iñ elok

¹ T̄imbi Yesul̄i gwañgwañiila ñ̄nd̄iñ enguk, “Nepek kusei kuseil̄i mek amatamda ind̄a-sem̄bi, ep tiañeum yom tañ. Gan ama kusei nind̄i t̄i-kuyuk plon eni-tiañelak end̄i blangan.

² Kawat wopum no ama wolok bim plon temb̄imbi, tuk kimb̄iñ ḡinañ youp munjup kol̄im p̄w̄ik wal̄i m̄lap, gan t̄ikap end̄i ḡiñḡitna koi n̄imnat ñandin no t̄imb̄im yom plon pip̄lakta, Yambatt̄i k̄njan m̄lap wopum omb̄im̄imbi, m̄lata-s̄n̄ik taukak.

³ Wala t̄imbi kuñgunj̄i ka-k̄l̄iñ enekal̄iñ.

T̄ikap noka nol̄i yom tilakta, ep t̄ind̄in kolan w̄in biuktok manda kwamb̄iñ n̄imbekañ, t̄imbi yom̄nla nandum blalaumbi, siñgi w̄itakta, yom̄n bi-ñimekañ.

† 16:20: Kot Lasalos wolok walan w̄in “Yambatt̄i t̄ike-k̄im̄itak en”.

4 Tĩmbi endĩ sandap noĩngan gĩnañ nain asup yom ti-gamek, tĩmbi nombu nain nĩtek yom ti-gamguk tuop ñĩndĩñ ganbek, 'Nak yomnala nandĩwam blalaumbi, siĩngi wĩtet' eumbi, dĩk yomĩn bi-ñĩmekañ."

5 Tĩmbi ama eni-mumulĩn endĩ Wopumda ñĩndĩñ nĩngĩliñ, "Dĩk nanandi-kĩliktĩni tĩmbi wopum da-nĩmĩn."

6 Eumbi tambane enguk, "Tĩkap nanandi-kĩliktĩnji lakat mastat mĩnji p nomĩk pat-samekta, kĩndem komba kakai sakĩen ñala ñĩndĩñ nĩnelĩñ, 'Dĩk kakatka tamapi ñam, tuk kimbĩñ gĩnañ pĩmbi, tipi kwambĩñ dal!' Wĩndĩñ nĩmbĩmbi, komba wali wolongan mandanjĩ taĩngonewĩk."

7 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Tĩkap kena gwaĩgwa sĩlanin no nanañ kena ba sipsip yambĩ-dĩkĩe kena ti-samekta, kena gĩnañ nanin undane ilan bĩmbi, sĩndoñnan nanin nolĩ 'Platik sĩnik bĩmbi, nanañga ñĩn na!' wĩndĩñ nĩmbek ba?"

8 Nĩm ya. Tambo endĩ ñĩndĩñ nĩmbek, 'Dĩk nanañ ti-jumut ti-nambi, dasindasiĩnga ti-dĩndĩm tĩmbi, nanañ tuk mep bĩ kle-namum nambamek, dĩtnalok siĩngimek kle na.'

9 Tĩmbi kena gwaĩgwalĩ molomdok mandan taĩgoneumbi, molomdĩ nĩ-kĩndem dawĩk ba? Nĩm ya.

10 Wala tĩmbi sĩndĩ wĩndĩngangot nepek Molomjĩli manda sanguk wĩn gĩtik taĩgone-taleañda, ñĩndĩñ enekalĩñ, 'Nĩndĩ kena gwaĩgwa ñandin ñalĩ kenaniĩngot tĩngĩmĩñ, nĩnda nĩni-kĩndem dalok tuop nĩm.'

Yambatta kot gĩngĩt mĩlok

11 Tĩmbi Yesulĩ gwaĩgwañĩ gĩt Jerusalem ñaupi, kwet tĩpet, Samalia gĩt Galili, wolok baliliĩjjetnan klembi ñañguk.

12 Ñambi, it kwet nolok loup tĩñĩlĩmbi, ama kĩt tambon tambon endĩ ña Yesu tĩmbi dumalaĩngĩliñ. Endĩ jĩmbat yambo mawatsĩat, amatamdĩ yambĩ-mĩsĩmĩsĩ taaĩngĩliñda tĩmbi mayaĩngan ipi

13 kiti-ñĩmĩmbi nĩngĩliñ, "Yesu, ama wopum, dĩk blan ti-nĩmbi nandĩ-nĩmĩñ."

14 Wĩndĩñ kitiumbi yambĩmbi, Moselok endĩkĩe manda klenelĩndok embi enguk, "Sĩndĩ gwĩlapsĩ tapma amala daut semnepi ñawĩt!" Wĩndĩñ eumbi ñañĩlĩmbi, wolongan wandanjĩ gĩli-taĩnguk.

15 Tĩmbi gwĩlapsĩ kaum kĩndem daumbi, endoñnan nanin nolĩ nolii yambĩmbi, Yambat wopumgan ni-ta-lo tĩñĩpi, Yesuloñ undane bĩnguk.

16 Ama wĩn endĩ Juda ama nĩm, endĩ Samalia nanin. Endĩ Yesulok kesiinan bĩ pi pĩmbi, kwet plon pĩndĩm papi, sĩmba kĩndemda manda nĩnguk.

17 Eumbi, Yesulĩ amatam en gĩta pakĩliñ ñĩndĩñ enguk, "Nak ama kiti tambon tambon ep tĩmba kĩndem dalĩñ bek, gaĩngan ama kiti tambon tĩpet tĩpet endĩ delok pakañ?"

18 Nĩtektat tĩmbi ama sambat nolok ñalĩ engangot undane bĩmbi, Yambat koi gĩngĩt mĩlak?"

19 Wĩndĩñ embi nĩnguk, "Nanandi-kĩliktĩngalĩ gep tĩmbi kĩndem dalañ. Kĩndem a, mĩlapi ñau!"

Yambatti indañgan nĩmbi-dĩkĩeukak wolok ti-pañgĩpañgĩlelok

Ama Sĩsĩnikĩ indañgan bĩ inda-dakleukak

20-21 Yambattı dawanda kusei kımıpi, amatam indañgan yambi-dıkñeukak wala Falisi amalı Yesu nı-nandumbi, ñındıñ tambane enguk, “Endı ikan boñgıpsınan papi sambı-dıkñelak, wala tımbi sındı nepek wolok kusei kımıkımıt wın dausıl kanelıñdok tuop nım, ba amalı nosiila ñındıñ nım enınekalıñ, ‘Yakñesi, endı ñolok patak’ ba ‘Da patak’.”

22 Wındıñ embi yousımbi, gwañgwañiila enguk, “Mılap nain indaukak wolonda sındı Ama Sısınık nak nain dumangangot nambınepi nandıkoñgom tınekalıñ, gan nım nambınekalıñ.

23 Tımbi dıwındı naka ‘En ñandıñ patak’ ba ‘Wandıñ patak’ wındıñ sanınekalıñ, gan sındı nandı-kımnembi, nım woñepi ep klenekalıñ.

24 Kusei ñındıñda: pısapısattı bayak eumbi, kunum kwet kusei kımıkımılınan nanin ñam taleñguknan sale-talelak, wındıñgangot Ama Sısınık nokok nainna indaumbi, indañgan tombetat.

25 Gan dama nak pıñgıp gawat ba mılap kusei kusei bemambi, amatam man ñındıñgıt kuañ endı sıñgi wıt-namnekalıñ. Wındıñ inda-namektok een.

26 Amatamdı Noalok nainnan tuk gwam wopum gama nım indañılımbi nıtek kuñgılıñ, wındıñgangot endı nak Ama Sısınık gama nım tomñılambı kunekalıñ.

27 Endı nanañ tuk nambi, wapatam tıñılımbi, Noalı kikeñ gınañ loñguk wolok tuop. Tımbi tuk gwam wopumdı suam ep walaimbi, yandıp kım-taleñguk.

28 Lotilok nainnan wındıñgangot indañguk: amatamdı nanañ tuk nayañılıñ, ba nepenepek tuatua kena ba nanañ kena ba it kındıkındit kena pa taañılıñ,

29 gan Lotılı Sodom it kwet bıñguk sandap wolonda komba gıt kawat komanat kunum gınañ nanin gwı nomık pım yandıpbi, ep dıumbi kım-taleñgılıñ.

30 Noa ba Lotilok nainnan mılaptı amatam kaikan inda-semguk, wındıñgangot nak Ama Sısınıktı tımbi inda-dakleutatnan mılaptı inda-semekak.

31 Sandap wolonda isı pawan ba kenanjı gınañ pakañ enda ñındıñ tınelıñdok nak elet: endı nepenepesi mep ñanelıñdok isı gınañ nım lonekalıñ ba undane isınan nım ñanekalıñ.

32 Lotı tamınloñ mılap inda-ñımıñguk wın sındı nım nandı-kamalanekalıñ.

33 No en kwelalok kuñgun elok tıke kamaiuktok gembı kotakta, kunumdok kuñgun pailımekak. Tımbi no en naka tımbi kwelalok kuñgun bilakta, kunumdok kuñgun walı palmekak.

34 Nak ñındıñ sanlet: nain wolonda amatam tıpettı tim ipat noñgan plon dou palımbi, no matıkembi, no bium palekak.

35-36 Tımbi tam tıpet endı yakan nanañ mındı palıñılımbi, no matıkembi, no bium palekak.”*

37 Tımbi gwañgwañiilı nı-nandımbi eñgılıñ, “Wopum, wın dendıñ indaukak?” Eumbi, eyout manda no ñındıñ enbi eñguk, “Nepek kımıkımın pataknan monık oeoelı kımın tımbımbi, nepek delok patak wın inda-daklelak.”

* **17:35-36:** Nandı-tale ama dıwındı manda kusip no gamañgot patak eañ. Wın ñındıñ, “Nain wolonda ama tıpet endı kena gınañ yakan palıñılımbi, no matıkembi, no bium palekak.”

18

Nimolo ti-ta-kuumbi, Ama Sisinik en bi tombekak

1 Tĩmbi gwañgwañiilĩ nain tuop nĩmolo tĩmbi giñgĩnembĩ, nĩm nandi-mĩlatanelĩndok Yesulĩ eyout manda no ñĩndĩñ enbi

2 eñguk, "It kwet nolok manda kandan ama no kuñguk. Endĩ amala nĩm nandi-semĩñguk, ba Yambatta bo giñgiñgan nĩm ti-ñĩmlĩñguk.

3 Tĩmbi it kwet wolok tam kanjak no kuñguk endĩ manda kandanloñ nain nain bĩmbi, ñĩndĩñ nĩliñguk, 'Dik nandi-nambi, kanjikna nĩ-giñgĩneumbi, tambonna endok kandañ patak wĩn ombĩ-namekak.'

4 Wĩndĩñ eumbi, kandanli nandi-kĩmnembĩ kulĩñguk. Kukapi, siñgimek enla ñĩndĩñ eñguk, 'Nak ama nĩm nandi-semlet, ba Yambatta bo giñgiñgan nĩm ti-ñĩmlet.

5 Gan wandingan embi, tam kanjak ñali nain nain mĩlap ñĩn pa namlakta tĩmbi nak joñgo tike-kĩmĩlambi, tambon kak tikeukak. Nĩm kañbi, nain tuop giñgĩne bĩumbi jiklotaut.'

6 Wopumdĩ eyout manda wĩndĩñ ti-sembi, gwañgwañiila enguk, "Sĩndĩ kandan ama kelamdĩ nek eñguk wĩn nandañ ba? Endĩ tam giñgĩnen wĩn tike-kĩmĩlepi eñguk.

7 Tĩmbi Yambattĩ amatam enlok ep kasĩleñguk wĩn nek ti-semekak? Endĩ giñgĩtĩliilĩ tim sandap kiti-ñĩmañ wĩn nain ombapgan nandi-kĩmnembĩ, nĩm ep kĩmĩlek ba? Nĩm ya.

8 Nak ñĩndĩñ sanlet: nain nĩm ombataumbi, plastik sĩnik ep kĩmĩlekak. Gan nak Ama Sisĩnikti bĩ tommek, nak wolonda amatam nanandi-kĩliktĩnjĩat dĩwĩn kwelan ep tĩmba indanekaliñ ba nĩm?"

Kayombĩnembĩ kuañ endĩ Yambattok dainan dĩndĩm indañ

9 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, eyout manda no eñguk, wĩn ama endĩ dĩndĩm wĩndĩñ nandi-kwambĩñ dambi, dĩwĩnda nandum pĩmbĩñen tĩlak ama wandisĩ wala ñĩndĩñ enguk,

10 "Nain nola ama tĩpet, wĩn Falisi ama no, tĩmbi takis epep ama no, endĩ nĩmolo tĩndepi tapma it gĩnañ loñgĩmĩk.

11 Falisi ama endĩ lom ipi, gĩnan gĩnañ enla ñĩndĩñ nĩmolo tĩmbi eñguk, 'Yambat. Ama dĩwĩn gĩtik endĩ mĩnem tiatia telak juluñgan kĩmit-kleañ, ba kundit kelam tañ, ba telak joñgo pa kuañ. Gan nak endĩ wandin nĩm, ba takis epep ama da patak en wandin bo nĩm, wala tĩmbi sĩmba kĩndemda manda ganlet.

12 Sande noñgan gĩnañ nak sandap tĩpet endĩkĩne manda klembi, nanañ gĩtik kĩmĩsipbi patet, ba nepenepek gĩtik epmĩlet wĩn kit tambon tambon tambipi, noñgan wĩn dĩkok pa gamlet.'

13 Gan takis epep ama endĩ mayañgan sĩnik ipi, kunum gĩnañ deium lolola mĩsĩmbi, yomĩnlok sĩmba gawat tĩñĩpi, kuañ wĩpi, ñĩndĩñ nĩñguk, 'Yambat. Nak ama yomat, dik mamasa ti-namĩñ.'

14 Yesulĩ eyout manda wĩn ti-sem-talembi enguk, "Nak ñĩndĩñ sanlet: ama ñali Yambattok dainan dĩndĩm indambi, ilnan ñañguk, Falisi ama endĩla nĩm. Neta, ama gĩtik nĩsĩlok kosĩ giñgĩt tike-loañda Yambattĩ ep tike-pĩlak, gan no en kayombĩnelakta en Yambattĩ tike-lolak."

Ama nĩtnein endĩ Kunum Molomdok giñgĩt indaukak?

15 Tĩmbi amatamdĩ Yesulĩ ñakñak bo ep kaupok nandiĩmbi, endoñ yanañgĩpi bĩñgĩliñ. Bĩumbi, gwañgwañiilĩ yambĩmbi enombĩmbi enĩ-kĩmĩsip tĩ-semgĩliñ,

16 gan Yesulí kiti-semum biumbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Wín ama ñandisí ñala wakan Yambattí enlok gíñgítñii yambi-díkñelak, wala tímbi gwañgwa bisat yambiumbi nokoñ bíwít. Telak masip ním tí-semnelíñ.

17 Nak biañgan sanlet: no en Yambattok kapmainan gwañgwa bisat nomík ním kuup nandílakta, endí endok gíñgít ním indaukak. Ním síník.”

18 Tímbi Judalok telak dama nolí Yesula ñíndíñ níñguk, “Endaut kíndem, nak kuñgu taletalen nímnat kasíleuttok ep tíndín nítek kleut?”

19 Eumbi níñguk, “Nekta naka kíndem nanlañ? Yambat en noñganlíñgot kíndem síník.

20 Dík endíkñe manda ip nandí-talelañ: dík ama nolok tamín gíta joñgo ním kundekamík, dík ama wílí kím ním tímbekañ, ba kumbu ním tímbekañ, ba ama nolok síngin joñgo ním siukañ, tímbi meñga bekalá gíñgíngan tí-sem-ta-kuukañ.”*

21 Wíndíñ eumbi níñguk, “Manda elañ wín gítík nak ikan típ plongan kusei kímípi, tañgonem tí-ta-bílet.”

22 Yesulí manda wín nandímibi, ñíndíñ níñguk, “Kíndem, gan nepek noñgangot gama tímbeñdok patak wín ñíndíñ: dík nepenepek gítík pakamlak wín tualok kímílmí tua-taleumbi, mínem wín danbi, ama pímbíñesíla emekañ. Wíndíñ tímbeñda, tambon tuañga wopum kunum gíñañ pakamekak. Ale, wíndíñ tímbi taleumbi, bím nak nep kle-kuukañ.”

23 Wíndíñ eu nandímibi, mínem kwílíkwílín asup síník palmíñgukta tímbi gínan mílatañguk.

24 Yesulí wín kañbi enguk, “Ama mínem kwílíkwílínjíat Yambattok gíñgít indanelíñdok nandañ endí gliñgliñnat.

25 Kamel nolí lík bemdok gíñañ mínam wolok ña tombep nandumda endí gliñgliñ tímbeke. Gan ama kwílíkwílí wopumnat nolí Yambattok gíñgít indambi, endok kapmainan kuup nandílakta endí gliñgliñ wopum síník tímbeke.”

26 Wíndíñ eumbi, manda nandíñgíñ endí ñíndíñ eñgíñ, “Ei, tíkap wíndíñda, ama nolí kuñgu taletalen nímnat kasíleuptok tuop no ním patak!”*

27 Tímbi Yesulí enguk, “Nepek no amalí tímbektok tuop ním wín Yambattí tuop tí-talewík.”

28 Tímbi Petlolí níñguk, “Níndok kandañ bo nítek? Níndí nepenepet ba gíñgítñii gítík pat-nímañ wín yambi-talembi, dík gep kle-kuamíñ wín!”

29 Eumbi enguk, “Nak biañgan síník sanba nandíwít: ama gítík Yambattok gíñgít indam kunelíñdok isí ba tamjíi ba dasí kwayañjíi ba menjí bepsí ba gwañganjí bisat yambi-taleañ endok kandañ wín ñíndíñ:

30 endí gíñgítñii yambiñgíñ wolok kíngan kwelangan yousí-semum kasílenekalíñ, tímbi gíñgítñii kombín walí gíñgítñii damaníñ wín yapma klelak. Tímbi nain gamañda indaukakan endí kuñgu taletalen nímnat kasílenekalíñ.”

Yesu en kímibi mílalekak wala gwañgwañiila ení-kaik tañguk

31 Yesulí gwañgwañii 12 walí nísíñgan patnelíñdok yanañgípi, ñíndíñ enguk, “Nandañ: níndí Jelusalem ñaneñdok ñamíñ, tímbi wolok plofet

* 18:20: Kisim Bek 20:12-16 * 18:26: Juda amalok nanandíñjí no wín ñíndíñ: tíkap mínem kwílíkwílí asup pat-semllakta, ñíndíñ inda-daklelak: Yambattok gwílamdí endok plon patak.

amali Ama Sis:nik nokok plon manda gitik youyoulin wolok tuopkan indaukak.

³² Juda amali ama sambat nolok kis:nan napil:mbi, endi nani-lakalaka embi, kolan ti-nambi, iwitti nep suambi,

³³ kolan sinik nep waipbi, nulim kimbetat. Timbi maim tipet git no n'aumbi, bindambo kimmnan nanin kaitambi m'laletat."

³⁴ Yesuli w:ndi:n e'nguk, gan gwa'ngwa'niil: nek inda-n:mekak w:n n:m nandi-dakle'ngili:n. Manda wolok kusei k:m+sembi-semum pakukta t:mbi endi w:n n:m nandi-kili:n e'ngili:n.

Ama dai sisipm:n noli Yesu en Mesia w:n nandi-dakle'nguk

³⁵ Yesuli Jeliko it kwet t:mbi dumalaumbi, ama dai sisipm:n no telak pawan pipapi, kitinat ti pakuk.

³⁶ Papi, amatam asup makleum nand:mbi, eni-nand:mbi e'nguk, "Ni:n nek ta:n?"

³⁷ Eumbi ni'ngili:n, "Yesu Nasalet nanin endi b:lak." W:ndi:n eumbi

³⁸ kit-i-n:m+mbi e'nguk, "Yesu, Devittok Komblin, dik naka g:na'n busuk ti-nam:i'n!" W:ndi:n kit:umbi,

³⁹ telak dama ti'ngil:i'ndi ni-nomb:mbi e'ngili:n, "Ei, gitak pat!", gan ama wal: wopungan kit:mbi e'nguk, "Devittok Komblin-o, dik naka g:na'n busuk ti-nam:i'n!"

⁴⁰ Timbi Yesuli w:ngan bi ipi, ama w:n na'ngipi endo'n bi:nel:i'ndok eumbi, na'ngip n:asi'ngan b:umbi ni-nand:mbi e'nguk,

⁴¹ "Nak nek ti-gamettok nandi:lan?" Eumbi ni'nguk, "Wopum, nak bindambo daut deuptok nandi:let."

⁴² W:ndi:n eumbi, Yesuli ni'nguk, "W:ndi:nda bindambo dei! Nanandi-kili:kt:i'ngali gep t:mbi k:ndem dala:n."

⁴³ W:ndi:n eumbi, wolongan dai tomb:m deimbi, Yesu klembi, Yambatta kot gi'ngit m:i'nguk. Timbi amatamdi kundit w:n ka'ngil:i'ndi endi bo Yambat ni-ta-lo ti'ngil:i'ndi.

19

Ama Sis:nik endi ama pait-papal ep lonj:mbi epmehtok inda'nguk

¹ Timbi Yesuli Jeliko it kwelan tombi, dikne n'aupi n'a'nguk.

² It kwet w:ndi:n ama no ku'nguk, koi Sakius. Endi takis epep amalok telak damanj: no, en m:nem kwili:kwili wopum palm:i'nguk.

³ Endi Yesu kauptok nandi-ko'ngom ti'nguk, gan endi ama dumanda t:mbi ama k:m+n git:kt: masimasip ti-n:m+umbi, kauktok tuop n:m.

⁴ W:ndi:nda endi yapma klembi, dama wo'nep n'ambi, komba endi lololok tuop nolok plon lombi, "Yesuli telak n'olok b:utak" w:ndi:n nand:mbi, kauktok mand: pakuk.

⁵ Timbi Yesuli kwet wolok na tombi, deium loumbi, Sakius ka'ni ni'nguk, "Sakius. Platit pi! Nak man ni:n dikok ilan n'am palettok elet."

⁶ Eumbi nand:mbi, platit sinik p:mbi, Yesu sil:sil:inat ilnan ni-tia'neumbi lo'nguk.

⁷ Timbi amatam w: ka'ngil:i'ndi endi gitik kusei k:m:pi, e-balep t:mbi e'ngil:i'n, "Endi yom amalok ilan pap dowepi lo'nak."

⁸ Gan Sakiusli m:lap ipi, Wopum ni'ndi:n ni'nguk, "Wopum, nak ni'ndi:n t:mbep nandi:let: nak nepenepetna tamb:pi, tambon ama p:mb:i'nes:la

emetat. Ba nak nimbek nolok nepenepesi juluñ tĩmbi epgutta, nak bĩndambo nain tĩpet tĩpet ombi-semetat.”

⁹ Yesuli manda wĩn nandĩmbi nĩnguk, “Ama ñali bo Ablaamdok komblin* kulakta tĩmbi Yambatti sandap ñolonda it ñolok kuañ en kolandok kiinan nanin sepma tĩkeumbi, kĩndem pakañ.

¹⁰ Nak Ama Sisiñkti amatam pait-papal enda wakan ep lonjĩmbi epmektok indañgut.”

Ama Wapmañli undanem bĩmbi, gĩngĩtĩiilok tuanji ombi-semekak

¹¹ Yesuli Jelusalem tĩmbi dumalañgukta tĩmbi amatamdi ñĩndĩñ nandĩngĩliñ, ‘Yambatti kusei kĩmĩpi, indañgan nĩmbi-dĩkĩneupi tĩlak.’ Kusei wĩndĩnda tĩmbi Yesuli yousĩmbi, eyout manda no amatam mandan nandĩ pakĩliñ enda ñĩndĩñ enbi

¹² eñguk, “Ama loloñ noli kwet kulĩnguknan wolok ama wapmañ indauktok nandĩnguk. Kusei wala tĩmbi endĩ ama wapmañjĩ nĩmbi taleuktok kwet mayañgan ñambi, nombu undane bũktok eñguk.

¹³ Embi, kena gwañgwañii endoñnan nanin kĩt tambon tambon kiti-semum bĩmbi, ama noñgan noñgan mĩnem lĩk noñgan† embi enguk, ‘Sĩndi mĩnem ñĩn tĩkembali, kena mĩñĩliĩmbi, nak ñam undane bĩutat wolok tuop.’ Wĩndĩñ embi ñañguk.

¹⁴ Tĩmbi endok gĩngĩtĩii nandĩ-kunjita ti-ñĩmĩngĩliñ endĩ ama dĩwĩn ep danbi, en kle ñambi, ñĩndĩñ eneliñdok enĩ-mukĩliñ, ‘Ñĩndi ama ñĩn endĩ ama wapmañni kuuptok nĩm nandamĩñ.’

¹⁵ Tĩmbi ama wĩn ama wapmañjĩ nĩmbi taleumbi, ilnan undanem bĩnguk. Bĩmbi, kena gwañgwa mĩnem emĩemĩn endĩ mĩnem wĩn nĩtek kadĩkĩneum bendĩnguk wĩn ka-nanduktok endĩ kiti-semum bĩneliñdok eñguk.

¹⁶ Eumbi, dama bĩngukti ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Molom, dĩk mĩnem lĩk noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mĩnem lĩk kiti tambon tambon ikan yousĩmbi indañgut.’

¹⁷ Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Kena gwañgwa kĩndem dĩk kundit kĩndem sĩnik tĩnguñ. Dĩk nepek tip mĩnam wĩn ka-dĩkĩne-kĩliñ eñguñda tĩmbi it kwet kiti tambon tambon yambi-dĩkĩneũdok ganba talelak.’

¹⁸ Tĩmbi ama noli bĩmbi nĩnguk, ‘Molom, dĩk mĩnem lĩk noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mĩnem lĩk kiti tambon ikan yousĩmbi indañgut.’

¹⁹ Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Ale, dĩk it kwet kiti tombongot yambi-dĩkĩneukañ.’

²⁰ Tĩmbi ama noli bo bĩmbi nĩnguk, ‘Mĩnemga ñĩn. Nak wĩn sandumdi tĩmĩpi biwam pakuk.

²¹ Nekta, dĩk ama kunduwat, dĩk kena nĩm tĩnguñdi ama nolok kena meñdok bien epep pa tĩlañ, wala tĩmbi nandĩ-mĩsi-gambi, wĩndĩñ tĩngut.’

²² Wĩndĩñ eumbi nĩnguk, ‘Kena gwañgwa kolan dĩk, dĩtnalok mandañga waliñgan manda plon gapĩletak. Dĩk naka nandum nak ama kunduwat, kena nĩm tĩngutti ama nolok kena meñdok bien epep pa tĩlet wĩndĩñ nandĩnamlañ ba?’

²³ Tĩkap wĩndĩnda, kusei nekta dĩk mĩnem tĩkembali, mĩnem ilan nĩm kĩmĩkuñ? Kĩmĩliĩmda, mĩnem wali kenaneumbi, bien indaumbi bĩmbi epmet ñak.’

* **19:9:** Sambat ñolok gĩnañ ‘Ablaamdok komblin’ manda wolok walan tĩpet: Sakius endĩ Juda ama, tĩmbi Ablaamdi Yambat nandĩ-kĩlikti ti-ñĩmĩnguk wĩndĩngangot tĩnguk. † **19:13:** Mĩnem lĩk noñgan gĩnañ kena nain 100 wolok tuan dasium pakuk.

24 Wɪndiñ embi, ama wolok ikilñ enda ñɪndiñ enguk, ‘Minem mɪngut wɪn lom tɪkembali, ama nin minem lik kɪt tambon tambon palmɪlak enda mɪwɪt.’

25 Eumbi nɪngɪlɪñ, ‘Wopum, endɪ ikan kɪt tambon tambon palmɪlak wɪn!’

26 Wɪndiñ eumbi enguk, ‘Nak ñɪndiñ sanba: no en nepek ka-dɪkɪelok mɪmɪn wɪn tɪke kulakta, enda nombo yousɪmbi mɪlok, tɪmbi no en wɪn nɪm tɪke kulakta, endok nepek palmɪlak wɪn apma tɪke-ñɪmlok.’

27 Tɪmbi kanjɪknai yambi-dɪkɪneuttok nɪm nandi-namgɪlɪñ wɪn sɪndi ñolok yanañgɪp bɪmbi, dautnanangan yandɪpmi kɪmbɪt.’ ”

Ama Sɪsɪnɪk Yesu endɪ Jerusalem gɪnañnan ama wapmañ wandin kena tɪnguk

Yesulɪ ama wapmañ nomɪk Jerusalem loñguk

28 Yesulɪ wɪndiñ eu taleumbi, Jerusalem it kwet tɪmbɪ dumalauktok yousɪmbi ñañguk.

29 Ñakap, kwet kɪmɪn koi Oliv wolok lombi, Betfage gɪt Betani it kwet ep tɪmbɪ dumalaumbi, gwañgwañiit tɪpet enɪ-mupi

30 enguk, “Sɪtɪ it kwet da wolok ñawɪt. Ña tombi, doñki nɪñañ no toali toptopmɪn palɪmbi kandetamɪk. Doñki nɪñañ wɪn gɪtikɪn, wɪn ama nolɪ wɪlok plon no nɪm pipakɪlɪñ. Wɪn tɪmbɪ indaumbi pɪsapi nañgɪp bɪwɪt.”

31 Tɪkap ama nolɪ ‘Nekta pɪsakamɪk?’ sani-nandumbi, ñɪndiñ nɪndekamɪk, ‘Wopumdɪ wala elak.’ ”

32 Tɪmbi ama tɪpet enɪ-mukuk endɪ ñambi, enguk wolok tuop tɪmbɪ indañgɪmɪk.

33 Tɪmbi doñki nɪñañ pɪsalɪñɪlɪpi, molomñiilɪ engɪlɪñ, “Sɪtɪ nekta ñɪn pɪsakamɪk?”

34 Eumbi, “Wopumdɪ ñala elak” eñgɪmɪk. Eum nandi-semumbi,

35 Yesuloñ nañgɪp ña tombi, sauloñjet doñki nɪñañlok plon kɪmɪpi, Yesu tɪmbɪ plaptaumbi, wolok plon lo pipakuk.

36 Pipalɪm nañgɪp ñaumbi, koi tɪke-lonelɪñdok amatamdɪ sauloñjɪ telak ñañguknan sambat plon ipane-ta-ñañgɪlɪñ.

37 Tɪmbi Yesulɪ Jerusalem tɪmbɪ dumalaumbi, Oliv kwet kɪmɪn klok-loñennan pɪñɪlɪmbi, amatam kɪmɪn wopum en kle kuñgɪlɪñ endɪ kusei kɪmɪpi kof tɪmbi, e-sɪlɪsɪlɪ tɪngɪlɪñ. Endɪ kundilɪ gembɪnat gɪtik tɪmbɪm kañgɪlɪñ wala tɪmbi Yambat wopungan nɪ-kɪndekɪndem embi,

38 ñɪndiñ eñgɪlɪñ,

“Wopumdɪ ama wapmañ nɪ-mulɪm nɪndoñ bɪlak

enda gwɪlam mɪlok!”*

Kunum Molom Loloñ sɪnɪk busuk nɪmlak

endok koi nɪ-ta-lona!”

Wɪndiñ kɪtɪ-kolɪmbi,

39 Falisi ama nɪndɪ amatam kɪmɪn wopumdok boñgɪpsɪnan ñañgɪlɪñ endoñnan nasi dɪwɪn endɪ manda wala nandum pɪumbi, Yesula nɪngɪlɪñ, “Endaut, gwañgwañgai enombɪumbi biwɪt!”

40 Eumbi tambane enguk, “Nak ñɪndiñ sanba: tɪkap endɪ binetañda, kawattɪ gɪtik ñalɪ kɪtɪnetañ.”

41 Tɪmbi Yesulɪ Jerusalem tɪmbɪ dumalaumbi, it kwet wɪn kañbi, kut-blambla embi,

* 19:38: Kap 118:26

⁴² ñ+ndiñ eñguk, “Jerusalem nasi, man ñ+ndiñgít telak nek ñalá busuk tímbi inda-samek wín nandiñeláñ ñak!‡ Gan walá dausiñan sembín palámbi, ním ka-dakleañ.

⁴³ Kusei ñ+ndiñda wíndiñ sanlet: nain inda-samumbi, kanjiksiili bímbe, kwet tuop masip sammeliñdok sañ wandin sep gímbe embi, dímbi pawan kwet kímíli loubi, dímbi makleumbi, mikíat síndiñ lonekalaní.

⁴⁴ Lombi, isi kwesi wakít wembe gwañgwanjii wolok kuañ síndi sandípi, sep tímbi kola-talenekalaní. Tímbe isi wialámbi, kawat nolá nollok plon ním galá kwambiñ dambi palekak. Yambatti sep plaptauktok síndiñ bínguk, gan síndi kilanjá wín ním ka-nandi-dakleñgíliñda tímbi kanjiksiili wíndiñ tí-samnekalaní.”

Yesulá nindá manda nímbeñbi kena tínguk wala Juda ama biesíli ní-kañgíliñ

⁴⁵ Tímbe Yesulá tapma it sañ jimba gíñañ lombi, ama nepenepek tuatualok kímíkiñ yambímbe, gíñañ komba dímbi, kusei kímípi, walinin ep kle kolíñpi

⁴⁶ enguk, “Tapma it ñolok plon Yambattok manda ñ+ndiñ youyoulin patak, ‘Nokok itnalá nímolo tí-namnamlok it palekak’,* gan síndi wín tímbímbe, kumbu ama píndasi endok pat-sembe it nomík tilak.”

⁴⁷ Tímbe Yesulá sandap tuop tapma ilan ñambi, amatam eni-daut tí-semñímbi, tapma ama biesí gít endíkñe manda nandi-tale ama ba Judalok telak damanjá endi en wíli kímneliñdok telak lonjíníliñ,

⁴⁸ gan amatamdi endok mandan nandiñelíñdok en gíta galíñgíliñda tímbi ama biesíli en wítneliñdok telak no ním kañgíliñ.

20

¹ Nain nola Yesulá tapma ilan amatam eni-daut tí-sembe, gíngít manda kíndem eníñímbi, tapma ama biesí wakít endíkñe manda nandi-tale ama ba ama biesí díwín endi kanep bímbe,

² ñ+ndiñ ní-nandiñgíliñ, “Dík tapma ilan ñolok kundit kusei kusei pa tílañ wín nindá wíndiñ tíndílok gembí gamguk ba ganbí taleñguk wín nínbím nandiña.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nak bo ekaeka no saní-nandiwambi nanbí nandiwa:

⁴ nindá Yoane nímbe taleumbi, tuk ii-sem kena tínguk? Wín Kunum Molomdi ba ama nolí?”

⁵ Eumbi, nisíngan manda e-kle-kot tímbi eñgíliñ, “‘Kunum Molomdi’ wíndiñ nínam, ñ+ndiñ nínbetak, ‘Wíndiñda síndi kusei nekta mandan ním nandi-kwambiñ dañgíliñ?’

⁶ Ba ‘Ama nolá Yoane nímbe taleñguk’ wíndiñ nínam, amatam nin Yoane wín plofet ama nandi-kwambiñ dañ endi kawatti níndip kímnetañ.” Wíndiñ embi,

⁷ ñ+ndiñ tambane níngíliñ, “Wín nindá nímbe taleñguk wín nímbi nandamí.” Eumbi

⁸ enguk, “Ale, nak bo nindá nanbí taleumbi, kundit nímbi pa tílet wín bo nímbi sanbetet.”

Yesulá ama biesí endi wain kena kandíkñe ama kolan wandin eñguk

‡ 19:42: Yambatti epma tíkeuktok Yesu ní-mukuk wín nandi-kwambiñ daumda, Yambat gíta busuk inda-semek. * 19:46: Aisaia 56:7

⁹ Tĩmbi Yesulĩ kusei kĩmĩpi, amatamda eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama nolĩ wain kena tĩnguk. Wain tĩpi-talembi, kenan wĩn kandĩkĩe amalok kĩsĩnan kĩmĩpi, nain ombapgan kwet mayańgan nolok ña kuuptok ñańguk.

¹⁰ Bien epeplok nain indaumbi, kena gwańgwa sĩlanin no bien dĩwĩn epmektok kandĩkĩe amalolĩ nĩ-mulĩm ñańguk. Ña tombĩmbi, kandĩkĩe amalĩ waipbi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ. Nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹¹ molomlĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mulĩm ña tombĩmbi, en bo waipbi, sińgi mayek tĩ-lamĩpi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ.

¹² Tĩmbi molomdĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mukuk wĩn endĩ wĩt wekat mĩmbi kle kokĩlĩñ.

¹³ Wĩnaña wain kena molomdĩ enla embi eńguk, ‘Nĩtek tĩlok? Ip nandĩlet: nak nĩñana nońgangot wale kĩndem tĩ-ñĩmlet en nĩ-mulam ñaumeke, gińgińgan tĩ-ñĩmbi, bien nandĩ-ñĩmumbi epmek bek.’ Wĩndĩñ embi, nĩñañ nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹⁴ kandĩkĩelĩ nĩñañ wĩn kańbi, nĩsĩńgan e-nandĩ tĩmbi eńgĩlĩñ, ‘Ñalĩńgan beulok kii gwatnam bimbĩn kasĩleupi bĩlak bek. Wĩtnam kĩmbĩmbi, kena ñalĩ nĩndok gińgĩt tĩmbekak.’ Wĩndĩñ embi,

¹⁵ wain kena pawan munjĩmunjĩt tĩ pĩmbi, wĩlĩ kĩnguk.

Sĩndĩ nĩtek nandañ, kandĩkĩelĩ wĩndĩñ tĩngĩlĩńda tĩmbi wain kena molomdĩ nĩtek tĩ-semekak?

¹⁶ Endĩ bĩmbi, kandĩkĩe wĩn gĩtik yandĩpmĩ kĩm-taleumbi, kenan wĩn kandĩkĩe ama dũwĩn nolok kĩsĩnan kĩmĩlekak wĩn!” Tĩmbi amatamdĩ manda wala nandum pĩmbi eńgĩlĩñ, “E e, wĩn nĩm! Wĩndĩñ nĩm tĩndĩlok!”

¹⁷ Gan Yesulĩ dai gembĩnatgan yambĩmbi enguk, “Tĩkap wĩndĩńda, manda youyoulĩn ñalĩ nek plon e-yout tĩlak?

‘It kĩndikĩndit amalĩ ta kawattĩ tĩndĩn wĩn sińgi wĩlĩmgĩlĩñ walĩ wakan ta bien sĩnĩk,

ta dũwĩn gĩtik yapma klelak.’*

¹⁸ Tĩmbi ta wolok kandañ wĩn ñĩndĩñ: no en ta wolok plon pi wĩleкта, endĩ lĩlĩmeukak, tĩmbi ta walĩ ama nolok plon pĩ wĩleкта, wĩlĩ gakĩeukak.”

¹⁹ Tĩmbi endĩkĩe manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesĩ endĩ Yesulĩ eyout manda wĩn nĩsĩla eńguk wĩn nandĩ-daklembi, nain wolondańgan tĩkenep nandĩńgĩlĩñ, gan endĩ amatamda mĩsĩmbi, kak bĩńgĩlĩñ.

Takis mĩnem kĩmĩkĩmĩttok Yesu nĩ-nandĩńgĩlĩñ

²⁰ Endĩkĩe manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesĩ endĩ Yesu Roma ama Judia kwet ka-dĩkĩeńguk endok kiinan kĩmĩtnelĩńdok telak lonjĩńgĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ Yesulĩ nek tĩńguk ba manda nek eńguk wala ka-tuapi, ama pawanjene deimbi, manda tĩke ku tań wĩn enĩ-mulĩmbi, Yesulolĩ ñańgĩlĩñ. Ñambi, mandalĩ sisoń tĩ-ñĩmĩnelĩńdok dĩndĩm walan juluńgan tĩñĩpi,

²¹ nĩmbi eńgĩlĩñ, “Endaut, nĩndĩ nandĩ-gamamĩñ, dĩk manda elañ ba e-daut tĩlañ wĩn dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi ama lololĩ ba pĩmbĩñen gĩtik manda telal nońgan plon enbi, Yambat nĩtek kĩmĩt-klenelĩńdok biańgan enĩ-daut pa tĩ-semļañ.

²² Wĩndĩńda dĩk nĩnbĩ nandĩna: endĩkĩe mandalĩ takis mĩnem Sisala mĩmĩlok nandĩ-nĩmlak ba nĩm?”

* **20:17:** Kap 118:22, wain kena molomdok nĩñañ wakĩt it ta walĩ Yesulok walan.

23 Eumbi, ti-kuyuksi ka-daklembi enguk,

24 “M̄nem kwandai satnin no daut nam+!” Eumbi daul+m+um kañbi eni-kañguk, “Ama walan ḡit koi kundit wolok patak w̄in nindoñ?” Eumbi tambane “Sisaloñ” niñḡil+ñ.

25 Eumbi enguk, “W̄ind+ñda Sisalok ḡiñḡit w̄in Sisala tambane m̄nekal+ñ, t̄mbi Yambattok ḡiñḡit w̄in Yambatta tambane m̄nekal+ñ.”

26 W̄ind+ñ eumbi, amatamdok daus̄nan mandal+ s̄isoñ ti-ñ+m̄nel+ñdok tuop n̄m end+ Yesulok mandala nanand+ kena t̄mbi, kwap em pak+ñ.

K̄mnan nanin m̄lam+lattok Yesu ni-nand+ñḡil+ñ

27 Sadusi amal+ “Ama sembisemb̄in end+ n̄m m̄lam+lattok” w̄ind+ñ pa eañ endoñnan nanin d̄w̄ind+ Yesuloñ b̄imbi

28 ni-nand+mbi eñḡil+ñ, “Endaut, Mosel+ end+k̄ne manda yout-n̄mguk wal+ ñ+nd+ñ t̄neñdok elak: t̄kap ama noli tam+nnat yam̄n papi sembekta, endok dal ba kwayañl+ endok tam kanjak w̄in t̄kembali, endok gwañgwa bisat ep t̄mbi inda-ñ+m̄nekal+ñ.*

29 Ale, nain nola dakwaya k̄it tambon t̄pet kuñḡil+ñ. Kuñ+pi, tual+ tam t̄kembali, yam̄n papi semb̄iñguk. Sembumbi,

30-31 mona ḡit gw̄ik end+ bo tam wakangot t̄kembali semb̄iñḡim̄k. W̄in dakwaya k̄it tambon t̄pet end+ ḡit̄k tam w̄in t̄kembali, yam̄n papi semb̄i-taleñḡil+ñ.

32 T̄mbi siñgi tam end+ bo lakat papalembi semb̄iñguk.

33 Ale, ama dakwaya k̄it tambon t̄pet end+ tam noñgangot w̄in t̄keñḡil+ñda t̄mbi, ama sembisemb̄in k̄mnan nanin kaitambi m̄latnekal+ñ nain wolonda tam w̄in end+ nindok tam s̄in̄k t̄mbekak?”

34 T̄mbi Yesul+ enguk, “Amatam kwelan kuañ end+ wapatam pa tañ,

35 gan Yambatt+ amatam nandum tuop ti-semumbi, jimba nolok nainnan kunel+ñdok k̄mnan nanin ep t̄mbi m̄latnekal+ñ end+ wapatam n̄m t̄nekal+ñ,

36 end+ eñalol+ kuañ w̄ind+ñgangot kunekal+ñ. T̄mbi Yambatt+ k̄mnan nanin ep t̄mbi m̄lak+l̄ñda t̄mbi end+ enlok wembe gwañgwañii kumbi, b̄indambo semb̄inel+ñdok tuop n̄m.

37 T̄mbi Mosel+ bo ñ+nd+ñ niñi-dakdelak: ama sembisemb̄in end+ k̄mnan nanin pa m̄lakañ. Neta, komba mambenl+ komba nolok plon duat-pakuk wolok kasat t̄ñ+pi, Wopumda ñ+nd+ñ elak, en ‘Ablaamdok Yambat ba Aisaktok Yambat ba Jekoptok Yambat’.*

38 W̄ind+ñda t̄mbi end+ ḡit̄k Yambattok dainan kuñgunj̄at, wala t̄mbi Yambat end+ ama kaik kuañ endok Yambat, ama sembisemb̄in endok Yambat n̄m.”†

39 T̄mbi end+k̄ne manda nand+tale ama d̄w̄ind+ ñ+nd+ñ tambane niñḡil+ñ, “Endaut, d̄k manda k̄ndem bien elañ.”

40 T̄mbi b̄indambo ni-nand+nel+ñdok m̄s̄imbi, kak biñḡil+ñ.

Yesul+ enlok kuseiñ+la en+ñand+ñguk

41 T̄mbi Yesul+ ñ+nd+ñ en+ñand+ñguk, “N̄itekta t̄mbi Mesia end+ Devitok Komblin s̄in̄k w̄ind+ñ pa eañ?

42 Kusei ñ+nd+ñda w̄ind+ñ sani-kalet: Yambatt+ Mesiala manda no niñguk w̄in Devit en Kap ḡinañ ñ+nd+ñ youkuk, ‘Molomd+ nokok Wopumna ñ+nd+ñ niñguk,

* 20:28: Lo 25:5 ☆ 20:37: Kisim Bek 3:6,15,16 † 20:38: Yambat end+ ama piñḡipsi sembisemb̄in, gan ḡinañji tip gama kaik pakañ endok Yambat, t̄mbi end+ nain taletalenan piñḡipsi bo t̄mbi kaik taumbi kunekal+ñ.

Dik kɪtna dɪndɪm kandañ pipalɪmbi,

⁴³ kanjɪkgai wɪn ep pɪmbi,
kesɪka kapmai yapɪletat wolok tuop.[‡]

⁴⁴ Devitti Mesia ‘Wopumna’ nɪñgukta, Mesia endi nɪtek Devittok komblin?”

Kuñgu nɪtein wali Yambattok dainan tuop tɪlak

⁴⁵ Amatam gɪtɪk nandi palɪñɪlɪmbi, Yesuli gwañgwañiila ñɪndɪñ enguk,

⁴⁶ “Sɪndɪ endɪkñe manda nandi-tale ama yambi-nandi-kɪlɪñ embi kunekalɪñ. Endɪ ama loloñ nɪsɪlok dasindasin ombap dasimbi ña-bɪ tɪnep nandañ, ba amatam ipakanan kɪmɪn kokañ endɪ giñgiñgan tɪ-semnelɪñdok nandañ. Tɪmbi nanañ sina wopumnan ba it kiyau gɪnañ endɪ pitit kɪndem damandama patakngot pitnepi nandañ.

⁴⁷ Tɪmbi endɪ tam kanjak juluñgan tɪ-sembi, isɪ ba nepenepesɪ yolom ep semañ, tɪmbi dɪndɪm walan tɪnelɪñdok nɪmolo ombap pa tañ. Juluñtsɪla tɪmbi kɪnjan yousi-semum ombi-tɪkenekalɪ.”

21

¹ Tɪmbi Yesulɪ deium loumbi, amatam mɪnem kwɪɪkwɪlɪnɪjat tapɪkot mɪnem dɪñgwinda gɪnañ kɪmɪlɪm pɪumbi yambiñguk.

² Tɪmbi tam kanjak pɪmbiñen no endɪ bo bɪmbi, mɪnem gɪmɪn tɪpet kɪmɪlɪm pɪumbi kañbi

³ enguk, “Nak biañgan sanlet: tam kanjak pɪmbiñen ñali mɪnem kɪmɪlak walɪ amatam dɪwɪn gɪtɪktɪ mɪnem kɪmɪlɪlɪñ wɪn yapma klelak.

⁴ Neta, dɪwɪn gɪtɪk endɪ nepek tokñetokñengan pat-semhlaknan nanin tɪkembali, lakatgot tapɪkot kɪmɪlɪlɪñ, gan tam pɪmbiñen endɪ nɪmɪninnan nanin nepek kuñgun ka-dɪkñelok tuop palmɪk wɪn gɪtɪk kɪmɪlak.”

Nain taletalenan nek indaukak?

Nain taleup tɪñɪlɪmbi nɪtek indaukak?

⁵ Tɪmbi ama dɪwɪndɪ tapma it kañbi, wala ñɪndɪñ eñgɪlɪñ: it wɪn kawat kɪndemlɪ tɪndɪn, ba nepenepek tuan loloñ tapma mɪmɪn pakuk wala tɪmbi pama walalan indañguk. Tɪmbi Yesulɪ enguk,

⁶ “Sɪndɪ nepek neta daukañga tañ wolok nak ñɪndɪñ sanba: nain indaumbi, kawat gɪtɪk ñɪn mep kolɪm kwelan pɪumbi, kawat noli nolok plon no nɪm gali patnekalɪñ.”

⁷ Wɪndɪñ eumbi nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Endaut, nepek wɪn nain nekta sɪnɪk indaukak, ba jimba kundit nek ñali indaumbi kañbi, nepek walɪ indaupi tɪlak wɪn nandi-nekamɪñ?”

⁸ Tɪmbi enguk, “Sɪndɪ ka-kɪlɪñ embi kunekalɪñ! Nɪm kañbi, juluñ amalɪ juluñ tɪ-sammnelɪñ. Ama asuptɪ nokok kotna plon bɪmbi, ñɪndɪñ enekalɪñ, ‘Nak Mesia wakan’, ba ‘Nain ip dumalalak’. Sɪndɪ ama wɪndɪñ pa eañ wɪn nɪm ep kle-kunekalɪñ.

⁹ Tɪmbi kantri nolok gɪnañ ba kantri dɪwɪndok boñgɪpsɪnan mik indaumbi, wolok gɪñgɪt nandi-nekalɪñ, wolonda sɪndɪ nɪm mɪsɪ-kolanekalɪñ. Nepek wandisɪ walɪ damandama indauktok een, gan nain taletalen walɪ wolongan nɪm indaukak.”

¹⁰ Tɪmbi yousɪmbi enguk, “Kantri noli kantri nola mik tɪ-semumbi, ama wapmañjɪlok sambaliɪlɪ nɪsɪñgan minekalɪñ.

[‡] 20:43: Kap 110:1. No en ama wapmañdok kii dɪndɪm kandañ pipatak endɪ koi gɪñgɪlat ba gembɪ wopumnat.

11 Tĩmbi nain wolonda kwet kwet kenĩñ wopum ba nanañ map ba jĩmbat kusei kusei indaumbi, kĩm tambat indaukak, ba kunum plon jimba kundit ba nepek ka-mĩsĩmĩsĩn wopum indanekalĩñ.

12 Nepek gĩtik walĩ gamañ nĩm indañĩlĩmbi, endĩ naka tĩmbi sep tĩmbi kolanelĩñdok sep kle-gĩmgĩm embi sepbi, it kiyaunji gĩnañ manda plon sapi, it kwambĩñji gĩnañ sep kĩmĩlĩmbi, ama wapmañ ba kandĩkĩe ama endoñ sanañgĩlĩm ñambi, mandala dausĩnan itnekalĩñ.

13 Nain wolonda gĩñgĩt manda kĩndem ama wala enĩnelĩñdok kilanji indaukak.

14-15 Nain wolonda natna nanandĩ sambi, manji tĩmba londaumbi, kanjĩksii gĩtik endĩ sindok mandanji nandĩmbi, mandanji wĩtnelĩñdok ba manda walĩ juluñgan wĩn tĩmbi indauktok telal lonjĩnekalĩñ. Kusei wala tĩmbi sindĩ gĩnañji gĩnañ ñĩndĩñ nandĩ-kwambĩñ danekalĩñ, 'Nĩndĩ manda nek enambi, nĩp kasopmeukak wala itañgan nandĩ-kwĩnakwĩnale nĩm tĩnekamĩñ'.

16 Menji besĩ ba dasii kwayañji ba wekat dĩpsi ba nosii endĩ bo bola tĩsamumbi, kanjĩksiiĩ sindoñnan nanin dĩwĩn sandĩp kĩmnekalĩñ.

17 Kwet tuop amatamdĩ naka tĩmbi nandĩ-kunjĩt pa tĩ-samnekalĩñ,

18 gañgan Yambattok dainan kumbanji sak noñgan no nĩm pailekak.*

19 Sĩndĩ gĩlĩm dambi kunekalĩñda, kuñgu kwambĩñji kasĩlenekalĩñ.

20 Sĩndĩ kanekalĩñ wĩn: mik amalĩ bĩmbi, Jerusalem kle-gĩmbutnekalĩñ. Nain wolonda it kwet wĩn tĩmbi kolauktok nain dumalalak wĩndĩñ kalandĩnekalĩñ.

21 Ka-nandĩmbi, ñĩndĩñ tĩnekalĩñ: Judia kwelan pakañ endĩ kwet jangĩnnan pi ñanekalĩñ, tĩmbi Jerusalem pakañ endĩ bo walinin pi ñanekalĩñ, tĩmbi kwet nolok pakañ endĩ Jerusalem nĩm lonekalĩñ. Kusei ñĩndĩñda wĩndĩñ tĩnekalĩñ:

22 manda gĩtik it kwet wolok plon youyoulĩn patak wolok bien indauktok Jerusalem nasilĩ nain wolonda kolanjĩlok kĩnjan tĩkenekalĩñ.

23 Nain wĩn kolan sĩnĩkta tĩmbi tam gwañgwa mĩnjĩpsĩat ba tam ñakñakta num emañ endĩ blasĩñgandok. Mĩlap wopum sĩnĩk kwelan indaumbi, Yambattok gimbit wopum bien amatamdoñ inda-semumbi,

24 dĩwĩn kakittĩ yandĩpmĩum kĩmnekalĩñ, dĩwĩn ep topbi yanañgĩlĩmbi, kwet kwet ña-talenekalĩñ. Tĩmbi kwet nolok nasilĩ Jerusalem it kwet ma tĩkemi, ep pi-yali-ta-ñaumbi, Yambattĩ nain kĩmĩt-semguk wĩn taleukak wolok tuop."

Ama Sisĩnĩk endok tomtom nain

25 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Tĩmbi nepek gĩtikĩn kusei kusei maim, yakĩp ba domboñgĩp plon indaukak, ba kwelan tuk kimbĩndĩ tawambi, gĩñgĩlĩ wopum kĩtĩukak. Kusei wala tĩmbi kwet kwet kuañdĩ gĩnañji mĩlataumbi, nanandĩnji nĩm dakleukak.

26 Tĩmbi nepek kwambĩñ kunum plon pakañ, wĩn maim, yakĩp, domboñgĩp nek, ep minjalĩmbi jĩlopbi, kwesi bĩnekalĩñ, wala tĩmbi nepek kolan nek kwetta inda-ñĩmekak wala amatamdĩ mĩsĩmĩsĩñĩpi mandĩ-fa-kuñĩpi, kĩm katap tĩnekalĩñ.

27 Wĩnaña kanekalĩñ wĩn: nak Ama Sisĩnĩktĩ mulukua gĩnañ pi tĩmbi, gembĩ ba nulĩnulĩn wopumna tĩmba dakleukak.

* 21:18: Manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: Yambattĩ amalĩ nek tĩ-samnekalĩñ wĩn nandĩ-talelak.

²⁸ Nepek m̄lap wandis̄ wakan kusei k̄m̄p indaumbi, Yambatt̄ sapma t̄ikeukak wolok nain t̄imb̄i dumalaukak wala t̄imb̄i s̄ind̄i deium loumbi nand̄i-pānḡitanekal̄iñ.”

²⁹ T̄imb̄i Yesul̄i eyout manda no ñ̄ind̄iñ embi enguk, “S̄ind̄i komba fik† ba komba d̄i-w̄in nand̄i-s̄iw̄itnekal̄iñ.

³⁰ End̄i mindinj̄i tawa lamb̄i dapm̄umbi, maim nain indaup t̄ilak w̄in s̄ind̄i daus̄il̄i kañbi nand̄i-dakleyañ.

³¹ W̄ind̄iñgangot m̄lap wal̄i indaumbi kañbi, ñ̄ind̄iñ nand̄i-daklenekal̄iñ, ‘Nain n̄im ombataumbi, Yambatt̄ amatam̄nii indañgan yambi-d̄ik̄ñeukak’.

³² Nak biañgan sanba: ama sambat man ñ̄ind̄iñḡit kuañ end̄i gama n̄im k̄m̄-taleñ̄il̄imbi, nepek ḡit̄ik ñ̄al̄i inda-taleukak.

³³ Kunum kwet end̄i talendekam̄k, gan nokok mandanal̄i n̄im taleukak. N̄im s̄in̄ik.

³⁴ S̄inla kuñgunj̄i ka-d̄ik̄ñe-k̄liñ enekal̄iñ. N̄im kañbi, nanand̄inj̄il̄i tuk kimb̄iñ ba nana sinat ba kwelalok m̄lap wolokgot pat-samumbi, Ama S̄is̄in̄ik nokok tomtomnala nand̄i-kamala-kuumbi, kaikan inda-samek.

³⁵ S̄is̄oñl̄i gaut gemb̄inat kaikan t̄ikelak, w̄ind̄iñgangot nain wopum wal̄i amatam ḡit̄ik kwet tuop kuañ kaikan inda-semekak.

³⁶ Wala t̄imb̄i s̄ind̄i nain tuop ka-k̄liñ embi, gemb̄i pat-samektok n̄imolo t̄i-kuñpi, nepek inda-samek w̄in gumañ maklembi, Ama S̄is̄in̄ik nokok dautnanan siñgi m̄is̄i n̄imnat indambi itnekal̄iñ.”

³⁷ Yesul̄i sandap tuop tapma ilan lombi, amatam eni-daut pa t̄i-semguk, t̄imb̄i k̄lim el̄iñguk tuop end̄i p̄i Oliv kwet jañḡin kandañ ñ̄ambi douliñguk.

³⁸ Kwet salaumbi, amatam ḡit̄ik end̄i tapma ilan lombi, Yesulok mandan nand̄inel̄iñdok endoñ pa b̄iañḡil̄iñ.

Ama S̄is̄in̄ik Yesu w̄il̄i k̄mb̄imbi, k̄imnan nanin m̄ilakuk

22

Yesu k̄imk̄imlok t̄i-pānḡipānḡile t̄i-ñ̄im̄iñḡil̄iñ

¹ Plaua nanañ k̄m̄il̄imbend̄i n̄imnat nanalok gw̄lat, koi no kamaikamai nain, w̄in t̄imb̄i dumalañguk.

² T̄imb̄i tapma ama bies̄i ḡit̄ end̄ik̄ñe manda nand̄i-tale ama end̄i amatam yambi-m̄is̄im̄is̄i t̄i-sem̄ñ̄pi, Yesu w̄il̄i k̄imbektok telak gitak no lonj̄iñḡil̄iñ.

³ Yesulok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no w̄in Judas, koi no Iskaliot k̄it̄iañḡil̄iñ. Satand̄i endok ḡinan ḡinañ p̄imbi nañḡil̄imbi,

⁴ nolii yambimbi, tapma ama bies̄i ba ama tapma it kamaikamai t̄iñḡil̄iñ endok telak damanj̄i endoñnan ñ̄ambi, telak n̄itek t̄imb̄i, Yesu bola t̄i-ñ̄im̄umbi t̄ikenel̄iñdok en ḡita e-nand̄i t̄iñguk.

⁵ T̄imb̄im s̄imbasi k̄ndem daumbi, bolalok tuan w̄in m̄inem m̄inepi e-kwamb̄iñ daumbi,

⁶ Judasl̄i ḡinañ noñgan t̄imb̄i nand̄i-tale-sem̄bi, “K̄ndem” eñguk. Embi, amatam k̄im̄in ḡit̄iktok daus̄inan yambi-sem̄bimbi, bola t̄i-ñ̄imektok nain k̄ndem no lonj̄iñguk.

Yesul̄i k̄imbepi, gwañgwañii t̄i-pānḡipānḡile t̄i-semguk

† 21:29: Plofet amal̄i komba fik plon manda youkil̄iñ end̄i nain asupgan Juda amatamdok plon e-yout t̄iñḡil̄iñ.

7 Plaua nanañ kımılımbendi nımnat nanalok gwılat wolok kusei kımıkımılınan kamaikamai gwılat pa indalak. Nain wolonda endıkıne mandalı sipsip nıññañ noñgan noñgan tapma amalok dausınan wılı kımnelıñdok elak. Sandap wın indaumbi,

8 Yesulı Petlo gıt Yoane enı-mupi enguk, “Sıtı ñambi, gwılat ñolok nanañ tı-jumut tı-nımumbi nanetamıñ.”

9 Eumbi nı-nandımbi eñgımık, “Dık delok tı-jumut tındendok nandılañ?”

10 Eumbi tambane enguk, “Nandamık. Sıtı Jerusalem it kwelan ña tombi, ama no tuk kambot bem ñautak en tımbı indaumbi, en klembi, it delok loutak wolok lombi,

11 it beula ñındıñ nındekamık, ‘Nıñındauttı ñındıñ ganı-nandık: it gınañ wın delok patak nakıt gwañgwanai gwılattok nanañ naneñdok nandılañ?’ Wındıñ eumbi,

12 endı it gınañ wopum no plon patak tı-kılıñ e-bimbin wın daut sametak. Wolok nanañ tuk tı-jumut tındekamık!”

13 Yesulı wındıñ eumbi, gwañgwañıttı ñambi kañgımık wın: nepek gıtık Yesulı enguk wolok tuopgan indañguk. Wındıñ kañbi, gwılattok nanañ tı-jumut tıñgımık.

14 Tımbi nanañ nanalok nain indaumbi, Yesu en gıta gwañgwañıi kena tındılok enı-mumulın endı it gınañ wandıñ lombi, nanañ nanelıñdok pi pakılıñ.

15 Pi palıñıpi, Yesulı enguk, “Nak gamañ mılap wopum bembetat. Gan dama nak kamaikamai gwılat ñolok nanañ sın gıta nambepi nain ombapgan nandı-koñgom tı-ta-bıñgut.

16 Kusei ñındıñda wındıñ sanlet: nak gwılat ñandin ñolok nanañ kwelan nombo nım nambetat. Wın nain taletalenan Yambattı amatam indañgan yambi-dıkıneumbi, nanañ ñolok bien inda-dakleukak, wolondamek nak nombo gıñgıtınai gıt yakan nanañ ñandin nambetat.”

17 Tımbi endı wıtına no tıkembi, Yambat we ñımımbi, gwañgwañıila enguk, “Sındı wain tuk ñın tıkembi, sın tambo mıñ tımbi nambıtı!

18 Kusei ñındıñda wındıñ sanlet: sandap ñın taleumbi, nak wain tuk nombo nım nambetat. Wın Yambattı amatam indañgan yambi-dıkıneukak wolondamek nak wain tuk nombo nambetat.”

19 Wındıñ embi, plaua no tıkembi, Yambat we-ñımbi, ombı embi enguk, “Ñıne nokok pıñgıpna nak tapma tı-samlet. Sındı nandı-sıwıt-namnıñdok plaua tıke ombımbi, na tı-kunekalıñ.”

20 Nambı taleumbi, Yesulı wındıñgangot wain wıtına no tıkembi enguk, “Wain tuk ñalı toptop kombılın Yambattı amatamıñı gıta tılak wolok walan. Nak wekatnalı tapma tımbi yalımıt-samıñıpi, toptop wın tımba kwambıñ dalak.”

21 Yesulı wındıñ embi yousımbi enguk, “Yakñesi! Ama bola tı-nam-tınamlok endı nakıtı papi, yakan nanañ namık.

22 Nak Ama Sısınıktı telak kımıt-namnımın wın klembi, kım plon loutat. Gan ama bola tı-namlak en blangandok, Yambattı kınjan ombı-mekak.”

23 Wındıñ eumbi, wolongan gwañgwalı “Nındoñnan nanın nındı kolan wandın tımbek?” embi, nısıñgan manda e-nandı tıñgılıñ.

24 Tıñıpi endoñnan nanın nındı sınık amatamdok dausınan loloñ sınık wala bo nısıñgan e-dombı-tañan tıñgılıñ.

25 Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Kwelan kuañ endok ama wapmanjii ba yambĩndĩkĩnenjii endĩ gĩngĩtsii gembĩnatgan joñgo joñgo pa yambĩ-dĩkĩeañ, gañgan endĩ amatamdĩ ‘Kĩndem tĩ-nĩmañ’ wĩndĩñ enĩnelĩndok nandañ.

26 Gan sĩndok kandañ wĩndĩñ nĩm tĩlok. Nĩm sĩnĩk. Tambo sĩndok boñgĩpsĩnan lolonjĩlĩ ama pĩmbĩñen nomĩk kuukak, tĩmbi telak damanjĩlĩ tĩplaplape nomĩk kuuptok elet.

27 Sĩndĩ nĩtek nandañ? Amatamdok dausĩnan nĩndĩ loloñ sĩnĩk, wĩn ama slak pĩpapi nanañ nalak endĩ loloñ, ba ama tĩplaplap tĩ-ñĩmlak endĩ loloñ? Wĩn slak pĩpapi nalak walĩ mek loloñ sĩnĩk, gañgan natna sĩndok boñgĩpsĩnan tĩplaplapsĩ nomĩk kulet.

28 Nak mĩlap plon kuñĩlambi, sĩndĩ wakan nakĩta gali-kwambĩñ dambi ku-ta-bañ.

29 Tĩmbi Bepnalĩ amatamĩnii yambĩ-dĩkĩeuttok nanbĩ taleñguk, wĩndĩngangot natna sĩndĩ bo wĩndĩñ tĩnelĩndok sanba talelak.

30 Wĩn nak amatam indañgan yambĩ-dĩkĩewamek, sĩndĩ kĩndem nakĩta yakan nanañ nambi, ama wapmañdok pitit plon pĩpapi, Islaellok sambat 12 yambĩ-danĩnelĩndok wĩndĩñ tĩlet.”

31 Tĩmbi Yesulĩ eñguk, “Simon, Simon, dĩk nandĩ: plaua mĩnjĩp kĩlĩkĩlĩknat amalĩ bien epmehtok ep papusenelak, wĩndĩngangot Satandĩ nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ pi pũktok tĩ-kuyuk tĩ-samep nandĩmbi, sĩndok Yam-batta nĩ-nandĩmbi, nandĩ-ñĩm-taleñguk.

32 Gan nak nanandĩ-kĩlĩktĩngalĩ nĩm pi pũktok nĩmolo ikan tĩ-gam-talet. Tĩmbi dĩk undane bĩmbi, nombo nakĩt gali-kwambĩñ damek, nokai ep gembĩlaukañ.”

33 Eumbi nĩñguk, “Wopum, nak dĩkĩta it kwambĩñ gĩnañ ba kĩmnan lololok tĩ-paĩngĩtam patet.”

34 Eumbi tambane nĩñguk, “Petlo, nak ganba nandĩ: puputti man tim gama nĩm kĩtĩñĩlĩmbi, dĩk naka ‘Nak en nĩm nandĩ-ñĩmlet’ embi, nain tĩpet gĩt no e-sembĩ tĩ-nametañ.”

35 Wĩndĩñ embi yousĩmbi enĩ-nandĩmbi eñguk, “Nak kena tĩndĩlok sanĩ-mupi, mĩnem wakĩt lĩk ba kesĩsĩ gwĩlap nĩm mep ñanelĩndok sanĩ-mulam ñañgĩlĩñ, nain wolonda sĩndĩ nepek nola tĩpĩkañgĩlĩñ ba nĩm?” Eumbi, tambane nĩñgĩlĩñ, “Nepek no nĩm.”

36 Tĩmbi yousĩmbi enguk, “Gan nain ñĩndĩngĩtta no en mĩnemñĩn palmĩlakta wĩn tĩke-kuukak, tĩmbi lĩl wĩndĩngĩgot. Tĩmbi no en kakit ombap ñĩm palmĩlakta, wolok tambon sauloñĩn tuatualok kĩmĩpi, kĩnjan kakit no tĩkeukak.

37 Kusei ñĩndĩñda tĩmbi wĩndĩñ elet: manda no ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Enda nandum kolan tĩndĩ ama tĩlak’, tĩmbi manda wolok tuop inda-namehtok een. Biañganak: manda nokok plon youyoulĩn patak wolok bien indaupi tĩlak.”

38 Eumbi nĩñgĩlĩñ, “Wopum, kakit ombap tĩpet pat-nĩmlak ñĩ ka.” Eumbi enguk, “Ip tuop.”

Yesulok kĩmkĩmlok naindĩ dumalaumbi, tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩñguk

39 Tĩmbi Yesulĩ walĩnĩn pĩ ñambi, tim tuop tĩlĩñguk wolok tuop Oliv kwet jañgĩnnan ñaumbi, gwañgwañĩlĩ kle ñañgĩlĩñ.

40 Ña kwet wolok tombi enguk, “Sĩndĩ tĩ-kuyuk nĩm inda-samehtok nĩmolo tĩ-kunekalĩñ.”

41 Wɨndɨñ embi yambɨk bimbi, kawat kolɨm ñalak wolok tuop ñambi, mɨlelem tɨmbi, nɨmolo ñɨndɨñ tɨñguk,

42 “Bep, dɨk nandum kɨndem dalakta, wɨtna* ñɨn napma tɨke. Gan wandangan embi, nokok nanandɨ nɨm klewɨñ, wɨn dɨtna nɨtek inda-namektok nandɨlañ wolok tuop inda-namɨn.”

43 Tɨmbi kunum gɨnañ nanin eñalo nolɨ endoñ pɨ indambi, gembɨ mɨñguk.

44 Tɨmbi sɨmba gawattɨ makleumbi dɨñgunembi, nɨmolo gembɨnatgan tɨ-palɨmbi, kokoptɨ wekat nomɨk kwelan pɨtop pɨtop tɨmbi pɨñguk.†

45 Nɨmolo tɨkap mɨlapi, gwañgwañiiloñ ñambi yambɨñguk wɨn: endɨ blandɨ ep tɨmbɨ gwasaeumbi dou pakɨlɨñ.

46 Dou palɨmbi enguk, “Sɨndɨ nekta dou pakañ? Mɨlapi, tɨ-kuyuk nɨm inda-samektok nɨmolo tɨmbɨt.”

Yesu bola tɨ-ñɨmɨmbi tɨkeñgɨlɨñ

47 Yesulɨ wɨndɨñ eñɨlɨmbi, ama kɨmɨn no endoñ bɨ inda-semgɨlɨñ. Endok gwañgwañi 12 endoñnan nanin no koi Judas endɨ damandama tɨ-sembi, sɨmumuñ tɨ-ñɨmektok endoñ bɨñguk.

48 Gan Yesulɨ nɨñguk, “Judas, dɨk sɨmumuñdañgan Ama Sɨsɨnɨk bola tɨ-nametañ ba?”

49 Tɨmbi endok noliilɨ nepek indaup tɨñguk wɨn kañɨpi nɨñgɨlɨñ, “Wopum, kakittɨ yandɨpnemɨñ ba?”

50 Wɨndɨñ eñɨpi, endoñnan nanin nolɨ tapma amalok telak damanjɨ endok kena gwañgan kakittɨ wɨlepi, pawan kii dɨndɨm kandañ nanin wɨlalam dɨkɨ piñguk.

51 Tɨmbi Yesulɨ wɨ kañbi enguk, “Biwɨt!” Wɨndɨñ embi, ama wolok pawanlok kɨnjannan kiilɨ tɨke-kaumbi, kɨndem dañguk.

52 Wɨndɨñ tɨmbi, tapma ama biesɨ wakɨt ama tapma it kamaikamai tɨañgɨlɨñ ba ama biesɨ dɨwɨn no en tɨkenepɨ bɨñgɨlɨñ enda ñɨndɨñ enguk, “Sɨndɨ naka nandumbi, nak ama piñpiñen tɨmbambi, kakit ba dimba nek mepi, nepnelɨñdok bañ ba?”

53 Nak nain nain tapma ilan sɨn gɨtañgan kuñɨlambɨ, no nɨm nep kañgɨlɨñ. Gan man tim ñɨn kɨlɨm mulum molomdɨ gembɨnat kuñɨlambɨ, nepnelɨñdok sɨndok nain inda-samlak.”

Petlolɨ Yesula ‘Nak en nɨm nandɨ-ñɨmlet’ eñguk

54 Tɨmbi endɨ Yesu tɨkembali ña, tapma amalok telak damanjɨlok ilan lonelɨñdok nañgɨp ñañgɨlɨñ. Telaknan ñañɨlɨmbi, Petlolɨ kambak mayañgan ep klembi ñañguk.

55 Tɨmbi ama dɨwɨsɨlɨ sañ jimba boñgɨpnan komba no simbi, pipap sei-palɨñɨlɨmbi, Petlolɨ wolokgan pɨmbi, en gɨta pipakuk.

56 Pipalɨñɨlɨmbi, kena wembe nolɨ kombalok kolsalen duakuk gɨnañ pipalɨm kañbi, daut kwambɨñ kañbi eñguk, “Ama ñalɨ bo en gɨtañgan pa kulak.”

57 Eumbi, Petlolɨ e-sembe tɨmbi, tamda nɨñguk, “Nak en nɨm nandɨ-ñɨmlet.”

58 Wɨndɨñ embi, nain gama nɨm ombataumbi, ama nolɨ kañbi nɨñguk, “Dɨk bo endok nosɨ no wakan.” Eumbi, Petlolɨ nɨñguk, “Nak nɨm.”

* **22:42:** Wɨtna wɨn mɨlap ba piñgɨu gawat Yesu inda-ñɨmɨmuktok tɨñguk wolok walan. † **22:44:** Nandɨ-tale ama dɨwɨndɨ Luka en manda ñɨn nɨm youkuk wɨndɨñ eañ.

59 Lakat papaleumbi, ama noli bo giñg+nembi eñguk, “Biañgan sin+ik: ama ñali en gita pa kulak. Neta, endi bo Galili nanin!”

60 Gan Petloli ñindin tambane niñguk, “Dik nek elañ nak nim nandilet.” Eñilimbi, wolongan puputti kitinñguk.

61 Kitiumbi, Wopumdi undanembi, Petlo dindimgan kaumbi, Wopumdi manda niñguk win nandi+tomguk. Manda win ñindin, “Man tim puputti gama nim kitinimbi, dik nain tipet git no naka ‘Nak en nim nandi-ñimlet’ eutañ.” Manda win nandi-siwipi,

62 simbai kimbimbi, walinin pi ñambi, mano kwilim tinñguk.

63 Timbi ama Yesu ka-dikne pakilin endi kusei kimipi, ni-suambapi waipi,

64 timan dai bo masipbi niñgilin, “Dik plofet manda embi, nindi gutak win ninbi nandin!”

65 Windin embi, manda winjt kusei kusei nimb, koi ni-kolañgilin.

Yesu manda plon kimikilin

66 Kwet salaumbi, Juda amatamdok ama biesi en gita tapma ama biesi git endikne manda nandi-tale ama endi kimin ti-palimbi, Yesu nañgipi dausinan lumbi, nikañbi eñgilin,

67 “Dik Mesia sinik kulañda, ninbim nandina.” Eumbi enguk, “Nak windin sanbetta, sindi mandana nim nandi-kwambin danetañ.

68 Ba nepek nola sani-nandutta, tambon nim tambane naninetañ.

69 Gan nain nim ombataumbi, nak Ama Sisinikti Yambat Gemb Molom kii dindimnan pipaletat.”*

70 Eu nandimbi, gitikgandi ñindin niñgilin, “Windinda dik Yambattok Ninuñ windin elañ ba?” Eumbi enguk, “Nak nim, win sin eañ wakan.”

71 Eumbi, nisñgan e-nandi timbi eñgilin, “Nindila ama ñolok kusei enlok man plon nanin eu piumbi nandamin, wala timbi win inda-dakleuktok ama nola nombo nim lonjnetamin.”

23

1 Timbi kimin ti-pakilin gitikgandi mlapi, Yesu Pilatoln nañgipi,

2 kusei kimipi, kit yout timbi, ñindin eñgilin, “Nindi ama ñolok kusei ñindin ka-nandamin: endi amatamnii ep timbi kamalalak. Timbi takis minem Roma ama wapmañ Sisala mimlok win endi nin-kimisip pa tinmlak, tinipi bo enla ñindin pa elak, ‘Natna Mesia, ama wapma.’”

3 Timbi Pilatoli Yesu ni-nandimbi eñguk, “Dik Juda amalok ama wapmañi ba?” Eumbi niñguk, “Ditna elañ i wakan.”

4 Eumbi, Pilatoli tapma ama biesila ba ama kimin wopum enda enbi eñguk, “Nak ama ñolok endikne manda wawt bien no nim kalet.”

5 Gan endi giñg+nembi niñgilin, “Endi Judia kwet tuop amatam eni-daut ti-semipi, Galili kwelan kusei kimipi bim Jerusalem ñolok amatam ginanji ep timbi mlatak.”

6 Pilatoli manda win nandinukta eni-nandimbi eñguk, “Ama ñin Galili nanin ba?”

7 Eumbi, “Oñ” eñgilin. Eumbi, Pilatoli nandi+tomguk win: Yesu win kwet Elotti ka-dikneñguk walinin. Timbi Elotti bo nain wolonda Jerusalem pakukta timbi Pilatoli Yesu endon nañgip ñanelindok eñguk. Eumbi nañgip nam tombimbi,

* 22:69: Kap 110:1

⁸ Elottî en kañbi, kusei ñîndîñda sîmbai kîndem dañguk: Yesulok gîñgîttî nain asup pawan gînañ pîumbi, endok dainan kundît engano tîmbektok nandîlîngukta tîmbi endî nain ombapgan en kauktok mandîñguk.

⁹ Wala tîmbi endî manda kusei kusei nî-nandîñguk, gan Yesulî Elottok mandan nandî-kîmkîmneñîpi, tambon no nîm tambanem nîñguk.

¹⁰ Tîñîpi, tapma ama biesî ba endîkñe manda nandî-tale ama endî ñasîñgan îpi, siñgin gembînatgan siñgîlîñ.

¹¹ Tîmbi Elot gît mik amañîi endî nî-tîke-pî-yalimbi, manda sañala tî-ñîmîñgîlîñ. Wîndîñ tîmbi Elottî eumbi, Yesula dasindasi pamanat dasî-ñîmîmbi, nombo nañgîpi, Pilatoloñ undane ñañgîlîñ.

¹² Pilato gît Elot endî dama nîsetkan kanjik tîñîpi kuñgîmîk, gan sandap wolondañgan endî not tîñgîmîk.

¹³ Tîmbi Pilatolî tapma ama biesî wakît Juda amalok kandîkñenjî ba amatam kîmîn gîtik kîti-semum bîumbi

¹⁴ enguk, “Sîndî ama ñîn nokoññan nañgîp bîmbi, endî amatam ep tîmbî kamalalak wîndîñ nanîlîñ, gan nak sîndok dausînan endok kusei tîmba dakle-taleumbi, ñîndîñ sanlet: manda gîtik endok plon e-yout tañ wolok bien no nîm kalet.

¹⁵ Elottî wîndîñgangot tik. Neta, endî eumbi, ama ñîn bîndambo nîndoñ nañgîp bañ. Wîn ñîndîñ: endî kîmkîmlok kolan no nîm tîñguk,

¹⁶⁻¹⁷ wala tîmbi nak nanandîlokgot tî-lamîpi, kak biwa ñautak.”*

¹⁸ Gan amatam gîtikgandî ka-kwawañganembi eñgîlîñ, “Barabas pîsat-nîmbi, ama ñîn wîlî kîmbîñ.”

¹⁹ (Barabas endîla nolli gîta Jelusalem it kwelan papi, gavman mik tî-sembi, ama no wîlî kîmgukta tîmbi it kwambîñ gînañ kîmîlîm pakuk.)

²⁰ Tîmbi Pilatolî Yesu pîsalîmektok nandîmbi, amatamda nombo enguk.

²¹ Gan endî ñîndîñ kîtikîtiñîpi nîñgîlîñ, “Kloñbat plon wîlî kîmbîñ!”

²² Tîmbi Pilatolî mandanjî makleumbi, nain tîpet gît no tîmbîmbi, ñîndîñ enguk, “Nekta sînkî? Endî kolan nek sînkî tîñguk? Nak tîmba dakleumbi, endî kîmbektok bien no nîm kalet, wala tîmbi nak nanandîlokgot tî-lamîpi, kak biwa ñautak.”

²³ Gan amatamdî gîñgînembi, Yesu kloñbat plon wîlî kîmkîmlok embi, kwambîñgan kîtîmbi, manda sala wopum tîmbi, Pilatolok mandan wîlî pîñguk.

²⁴ Wala tîmbi Pilatolî nandî-sembi, manda eñgîlîñ wolok bien indauptok eñguk.

²⁵ Endî e-gîñgînenjîla mandanjî tañgonembi, Barabas en nin gavman mik tî-sembi, ama wîlî kîmgukta tîmbi it kwambîñ gînañ kîmîkîlîñ en wakan amatamda pîsapi emguk. Gan Yesu endîla wîn amatamdok mandanjîla Pilatolî en mik amalok kîsînan wîlî kîmmelîñdok kîmîkuk.

Yesu kloñbat plon wîkîlîñ

²⁶ Endî Yesu walinin nañgîp pîñîpi, ama no koi Simon Sairini nanin telak plon tîmbî indañgîlîñ. Endî kena gînañ nanin bîumbi tîkembî, Yesulok kloñbat bembektok kîi klup plon kîmîpi, en klem ñañalok nî-gîñgîneñgîlîñ.

²⁷ Tîmbi amatam kîmîn wopum en kleñgîlîñ endok boñgîpsînan tam dîwîndî kut-blambî embi, mano tî-ñîmîñgîlîñ.

* **23:16-17:** Nandî-tale ama dîwîndî manda kusip no patak eañ. Manda wîn ñîndîñ, “Kamaikamai gwîlat tuop kandîkñenjîlî ama no it kwambîñ gînañ nanin pîsat-semsemlok een.”

28 Wíndiñ tĩmbĩmbi, Yesuli undanem yambĩmbi enguk, “Jelusalem tam, sĩndĩ naka blan nĩm tĩmbi kutneliñ. Tambo sĩndĩ kusei ñĩndĩñda sĩnla ba wembe gwañgwanjiila kulit:

29 mĩlap nain no indaumbi, amatamdi ñĩndĩñ enekaliñ, ‘Tamdi yamĩn papi, gwañgwa nĩm apgĩliñ ba num nĩm emgĩliñ endĩ tam diwĩn yapma kle pakañ.’

30 Wolongan endĩ kwet jañgĩnla ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Sĩndĩ gĩlombi, nĩndok plon pĩwĩt!’, ba kwet kĩmĩnda ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Sĩndĩ nĩndĩp tapliwĩt!’[☆]

31 Komba kaikta amalĩ nepek ñandin ti-ñĩmañda, kĩmkĩmĩnla nĩtek inda-ñĩmekak?’[†]

32 Tĩmbi ama tĩpet, endĩ kolan tĩndĩn ama, endĩ bo Yesu gĩta yandĩpnelĩndok yanañgĩpi ñañgĩliñ.

33 Ñakap, kwet no koi Kumban Kwandat wandĩñ ña tombi, Yesu kloĩbat plon wĩpi, kolan tĩndĩn tombon tombon yakan en gĩta yandĩpbi ep tembĩñgĩliñ.

34 Tĩmbi Yesuli nĩmolo nombo nombo tĩmbi, ñĩndĩñ eñguk, “Bep, endĩ nek tañ wolok kusei nĩm nandĩ-dakleañda tĩmbi yomjĩ bi-semĩñ.” Tĩmbi mik amalĩ Yesulok dasindasin ep dannelĩndok nĩsĩñgan tĩmbi-inda sañala tĩñgĩliñ.

35 Kloĩbat plon ep tembĩm biu palĩmbi, amatamdi ipi, daukañga tĩñgĩliñ, Juda ama biesĩli bo e-lakalakae tĩmbi eñgĩliñ, “Endĩ amatam ep kĩmĩkuk. Endĩ biañgan Mesia wĩn Yambattĩ nĩmbi taleñguk en sĩnĩkta, kĩndem kusei tĩmbi dakleumbi, enlok siñgin tĩke-kĩmĩlĩn.”

36 Tĩmbi mik amalĩ wĩndĩñgot manda sañala ti-ñĩmgĩliñ, wĩn endĩ endoñ bĩmbi, wain tuk kimbĩñ mi-wet tĩñĩpi,

37 nĩñgĩliñ, “Tĩkap dĩk Juda amalok ama wapmañjĩla, kĩndem siñgiñga tĩke-kĩmĩt!”

38 Tĩmbi Yesulok kusal kumbam mĩndiñnan komba plon ñĩndĩñ youp wĩp bium pakuk, “Ñĩn Juda amalok ama wapmañjĩ.”

39 Tĩmbi kolan tĩndĩn ama tĩpet Yesu gĩta kloĩbat plon ep tembum pakĩmĩk endoñnan nanin nolĩ Yesu nĩ-kolambi eñguk, “Dĩk Mesia wakan ba? Wĩndĩñda dĩtnalok siñgiñga tĩke-kĩmĩliñĩpi, nĩtĩ wakĩt nĩp kĩmĩt!”

40 Gan nollĩ nĩ-ñombĩmbi nĩñguk, “En wĩli kĩmkĩmlok eu taleliñ, wĩndĩñgangot dĩk ti-gamañ, wala tĩmbi dĩk Yambattĩ nek ti-gamekak wala nĩm mĩsĩlañ ba?

41 Nĩtĩ kundĩt kolan tĩñgĩmĩkta tĩmbi tuan dĩndĩmgan ñakan ombĩ-tĩkeamĩk, gan ama ñalĩ kolan no nĩm tĩñguk.”

42 Wĩndĩñ embi, Yesula nĩñguk, “Yesu, dĩk kusei kĩmĩpi, amatamgai yambĩ-dĩkñeñĩpi, nak nandĩ-namekañ.”

43 Eumbi nĩñguk, “Nak biañgan ganlet: dĩk man sandap ñolondañgan nakĩta kunum walalan gĩnañ paletañ.”

Yesu kloĩbat plon kĩmguk

44-45 Tĩmbi kwet boñgĩp taumbi, maim bipmĩumbi, kwet tuop kilĩm e palĩñĩmbi, 3 kilok tĩñguk. Nain wolonda tapma ilan sandum masimasip wopum boñgĩp plon wilapmĩumbi, pan tĩpet indañguk.

☆ 23:30: Hosea 10:8 † 23:31: Yesuli eyout manda wĩn enla eñguk. Manda wilok walan wĩn ñĩndĩñ, “Amatamdi nepek ñandin ama yom nĩmnatta ti-ñĩmañda, ama yomjĩat gĩnañjĩ nĩm tambañgĩliñ enda Yambattĩ nĩtek ti-semekak?”

46 Tĩmbi Yesulĩ wopungan kĩtĩmbi eĩguk, “Bep, nak gĩnaĩna tip kĩka plon kĩmĩtet.”* Wĩndĩĩ eu taleumbi kĩmguk.

47 Tĩmbĩmbi, mik amalok telak damanjĩli nepek indaĩguk wĩn ka-nandi-talembi, Yambat nĩ-ta-lombi eĩguk, “Biaĩgan ama ñĩn ama dĩndĩm no.”

48 Tĩmbi ama kĩmĩn gĩtik nepek wĩn kanelĩĩndok biĩngĩliĩ endĩ nek indaĩguk wĩn gĩtik ka-nandiĩmbi, sĩmba gawat tĩĩngĩliĩnda tĩmbi kuanjĩ wĩwilembi, isĩnan undane ñaĩngĩliĩ.

49 Gan Yesulok nolii gĩt tam nin Galili nanin en klem biĩngĩliĩ endĩ kambak mayaĩgan ipi, nepek indaĩguk wĩn ka-nandi tĩĩngĩliĩ.

Yesu tapliĩngĩliĩ

50 Ama no kuĩguk koi Josep, ama kĩndem ba dĩndĩm no Arimatia it kwet Judia kwelan nanin. Endĩ ama biesĩ Juda amatam yambi-dĩkĩneĩngĩliĩ endok sambat,

51 gan noliiĩ Yesulok plon manda nek e-topgĩliĩ ba kundit nek tĩ-ñĩmĩĩngĩliĩ endĩ en gĩta gĩnaĩ noĩgan nĩm tĩĩguk. Endĩ Yambattĩ amatam indaĩgan yambi-dĩkĩneukak wala nandi-koĩngomnatgan mandĩ pa tĩliĩnguk.

52 Ama wali Pilatoloi ñambi, Yesulok dalandanla nĩ-nandumbi nandi-ñĩmĩĩnguk.

53 Nandi-ñĩmĩumbi ñambi, kloĩbat plon nanin tamat tĩke-pĩmbi, sandum satnĩli tĩmĩp imbi, tĩke ñambi, sum no kawat gĩnaĩ kulukululĩnan kĩmĩkuk. Sum wĩn ama no gama nĩm kĩmĩkĩliĩ.

54 Wĩn Sabat patnandi nain indaup tĩmbĩmbi, tĩwĩliĩndĩkĩne nain dumalaĩgukta endĩ wĩndĩĩ tĩĩguk.

55 Tĩmbi tam Yesu gĩta Galili nanin bĩmbĩn endĩ Josep klembi, sum ba Josepet telak nĩtek plon Yesulok dalandan kĩmĩkuk wĩn ka-talembi,

56 ilan undane ñaĩngĩliĩ. Ñambi, gwasap ba piĩngĩp saple mĩliĩ kĩndem Yesulok dalandanlok tĩ-jumupi, endĩkĩne manda taĩgonembi, Sabatta patnandi tĩĩngĩliĩ.

24

Yesulĩ kĩmnan nanin mĩlakuk

1 Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩĩnan kwet salaup tĩmbĩmbi, tamdĩ gwasap mĩliĩ kĩndem tĩ-jumut tĩĩngĩliĩ wĩn epbi, Yesulok sumnan ñaĩngĩliĩ.

2 Ñam tombi kaĩngĩliĩ wĩn: kawat sum dai masipmĩmĩn wĩn manjaneum tambon kandaĩ ña pakuk.

3 Tĩmbi endĩ sum tombaĩ gĩnaĩ loĩngĩliĩ, gan Wopum Yesulok dalandan nĩm palĩm kaĩngĩliĩ.

4 Nĩm kaĩbi, nek indaĩguk wala nanandiĩnjĩ nĩm dakleñĩliĩmbi, platik sĩnik ama tĩpet dasindasinjet kolsalennat endĩ endoiĩ indambi ikĩmĩk.

5 Tĩmbi tamdĩ yambi-sĩliĩkĩembi, kolan mĩsĩĩpi, mĩlelem tĩ-sembi, dausi kwelan deiumbi, tĩpettĩ engĩmĩk, “Sĩndĩ ama kaik patak enda neka sembĩsembĩn endok boĩngĩpsĩnan bi lonjaĩ?”

6 Endĩ ñolok nĩm patak, ikan mĩlalak. Endĩ dama Galili kwelan gama palĩĩpi, manda ñĩn sanguk wĩn nandi-tombĩt,

7 ‘Nak Ama Sĩsĩnik nepbi, yom amalok kĩsĩnan napĩliĩmbi, kloĩbat plon nulĩ kĩmbambi, sandap tĩpet gĩt no ñaumbi, kĩmnan nanin bĩndambo mĩlalettok een.’”

Eĩnalolĩ wĩndĩĩ eumbi,

* 23:46: Kap 31:5

8 tamdi Yesuli manda eñguk w+n nandi-tombi,

9 sumnan nanin undane pi ñambi, Yesulok gwañgwañii 11 g+ta nosii d+w+n yamb+mbi, nepek gitik inda-semguk wolok kasat ti-semg+il+ñ.

10 W+n Malia Makdala nanin, Yoana, Yakobolok meñ Malia, wak+ tam d+w+n en g+ta pak+il+ñ wal+ wakan ama nin Yesul+ kenalok en+mumul+n endoñ ñambi, kasat ti-sem pa tiñg+il+ñ,

11 gan en+mumul+n endi tamdok mandala nandum tlal t+mb+mbi, n+m nandi-kwamb+ñ dañg+il+ñ.

12 Petloti wandingan embi mlapi, sumnan woñep ñambi mumuñem paunjinem, g+nañ deium loumbi kañguk w+n: sandum Yesulok dalandan t+mp imim+n wal+ñgot pakuk. W+ndi+ñ kañbi, ilan undane ñambi, nepek w+n indañguk wolok nanandi kena tiñguk.

Yesulok noliit t+pet Emaus telaknan ñañ+il+mbi, en inda-semguk

13 T+mbi sandap wolondañgan Yesulok noliit t+pet endi Jelusalem bimb, Emaus ñandepi ñañg+im+k. It kwet w+n 11 kilomita wolok tuop Jelusalem t+mbi dumalaum patak.

14 Tim ñañ+ipi, n+setkan nepek gitik indañguk wolok manda e-nandi tiñg+im+k.

15 Manda eu ñañambi t+mbi, e-kle-kot tim pa ñañ+il+mbi, Yesu en wakan siñginjetnan ep t+mbi dumalaumbi, en g+ta yakan ñañguk.

16 Gan nepek noli daset masipm+umbi, n+m ka-nandi-tomg+im+k.

17 Timbi endi eni-nandi+mbi eñguk, “Sit+ manda nektok e-kle-kot tiñ+ipi ñam+ik?” Eumbi, gitakan s+n+ik ipi, dei-blambla embi pak+im+k.

18 T+mbi endoñnan nanin no koi Kleopas endi Yesu ni-kañbi eñguk, “Ama yok asupgan Jelusalem bi pakañ. Endoñnan nanin dik noñganli kena nain lap kandañ wand+ñ nepek indañguk w+n n+m nandi+lañ ba?”

19 Eumbi, “W+n nek indañguk?” w+ndi+ñ eni-kañguk. Eni-kaumbi, tambane n+ñg+im+k, “Nepek Yesu Nasalet nanin enda inda-ñ+m+ñguk wala eam+ik. Endi plofet ama no, t+mbi manda gemb+nat eñguk ba kundit engano tiñguk wal+ amatamda ñ+ndi+ñ daut semguk: Yambatt+ enda nandum loloñ s+n+ik.

20-21 N+ndi ñ+ndi+ñ nandi-kwamb+ñ dambi mand+ñg+im+ñ: Yambatt+ Yesu en wakan Israel amatam n+ndi kolan g+nañ nanin n+ipma t+keuktok n+mbi taleñguk, gan n+ndok tapma ama bies+ ba n+mb+ndi+kñen+li en Roma amalok k+s+inan k+im+il+mbi, w+li k+imbektok manda embi, kloñbat plon w+il+m k+mguk.

Nepek w+n ikan sisañgan inda-ñ+m+umbi, biañgan k+m-s+n+ik tañguk.

22 T+mbi wakangot n+m. N+ndoñnan nanin tam d+w+n endi n+ip t+mbi silikñenembi, nanand+n+ n+m daklelak. Man salasalanen s+n+ik endi sumnan ñal+ñ,

23 gan Yesulok dalandan n+m kañbi undane b+mbi, ñ+ndi+ñ n+n+il+ñ, ‘N+ndi nepek engano kam+ñ, w+n eñaloli Yesu kaik patak n+n+mb+m yamb+im+ñ.’ Tamdi w+ndi+ñ eumbi,

24 n+ndoñnan nanin ama d+w+n endi bo sumnan ñambi kal+ñ w+n, nepek tamdi sumda n+n+il+ñ wolok tuop palak. Gan Yesu en n+m kal+ñ.”

25 T+mbi Yesul+ enguk, “S+ndi ama kamas+, plofet amalok mandanji git+ik g+nañj+ g+nañ baiñgan baiñgan pa nandi-dasiañ.

26 Endi Mesial+ amatam epmektok mlap wakan bemb+mbi, Yambatt+ koi g+ñg+it wopum m+uktok youk+il+ñ.”

²⁷ Yesulı wındıñ embi, Moselok plon kusei kımıpi, Mose en wakıt plofet ama dıwındı Yesu enlok plon manda youkılıñ gıtık wın enı-dakleñguk. Enı-dakleñımbi ñakap,

²⁸ it kwet ama tıpettı ñandep nandıñgımık wın tımbı dumalañguk. Tımbı endı kaum Yesulı gamañgot yousım ñauktok tımbımbi,

²⁹ tıke-kımbı dambi nıñgımık, “Kak, nıkıta pat! Maim ip pıumbı kılım elak.” Wındıñ nı-gıñgıneumbı, en gıta palep it gınañ loñguk.

³⁰ Tımbı nanañ nanep tıñımbı, Yesulı plaua nanañ no tıkembi, Yambat we-ñımbı ombımbı emum tıkeñgımık.

³¹ Tıkeñıpi, dauset tombımbı ka-nandı-tombımbı, dausetnangan paikuk.

³² Tımbı endı nısetkan e-nandı tımbı eñgımık, “Biañgan sınık. Endı telaknan nıkıta bıñıpi, manda embi, Yambattok manda wolok bien nıñı-dakleñımbı, walenet biañgan mılalak!”

³³ Wındıñ eñıpi, wolongan mılapı, Jerusalem undane ñañgımık. Ña tombı, Yesulok gwañgwañıı 11 gıt amatam dıwın en gıta kımın tı pakılıñ ep tımbı indañgılıñ.

³⁴ Tımbı amatam walı ama tıpetta ñındıñ engılıñ, “Wopumdı biañgan kımnan nanın mılapı, Simondoñ indañak!”

³⁵ Wındıñ eumbı, ama tıpet endı telaknan nek indañguk wolok kasat tısembı engımık, “Endı plaua nanañ no ombımbı nımumek, nıtı ka-nandı-tommık.”

Yesulı gwañgwañııloñ inda-semguk

³⁶ Gwañgwañıılı gamañgot endañgan manda e-palıñımbı, Yesu en wakan boñgıpsınan bı indam ipı enguk, “Busuk pat-samun.”

³⁷ Wındıñ eumbı, ka piasat tımbı, kolan mısnıpi, “Ama wale kamıñ” embi nandıñgılıñ.

³⁸ Tımbı endı enguk, “Neta gınañjı mılataumbı, gınañ tıpet tañ?”

³⁹ Kıtna kesıtına kawıt, ñın natna sınık yañ! Gwılatna tıke-kañbı, ñındıñ nambı-daklewıt: nak gaumna gıt kwandatna nat, gan wale tıpet endı gaum ba kwandatsı nım nat.”

⁴⁰ Eu taleumbı, kii kesıı daut semumbı kañgılıñ.

⁴¹ Kañbı, sılısılı gıt nandı-bendılı gınañjı tokñeñgukta tımbı gama nım nandı-kwambıñ dañgılıñ. Tımbı endı enı-kañbı eñguk, “Sındok nanañ no patak ba?”

⁴² Eumbı, mıkbalak sinjin pan no mıumbı

⁴³ tıkembi, dausnangan nañguk.

⁴⁴ Tımbı gwañgwañııla enbi eñguk, “Nak dama sın gıta kuñıpi, ñındıñ sangut: Mose wakıt plofet ama ba ama dıwın gıtık endı nokok plon e-yout tımbı, manda youkılıñ patak manda gıtık wolok bien indauptok een.”

⁴⁵ Wındıñ embi, Yambattok manda youyoulın patak wolok kusei nandı-kılıñ enelıñdok nanandıñjı tımbı pañgıtumbı

⁴⁶ enguk, “Nepek ñındıñ indauktok youyoulın patak: Mesialı pıñgıp gawat bembı kımbı, sandap tıpet gıt no tımbımbı, kımnan nanın mılalakak.

⁴⁷ Tımbı nolılı Jerusalem it kwelan kusei kımıpi, endok koi plon amatam gıtık kwet tuop kuañ enda ñındıñ eu pıukak, ‘Sındı gınañjı tambanenekalıñda, Yambattı yomjı bı-samekak.’ Wındıñ indauktok youyoulın.

48 Sɪndɪ mek nepek gɪtɪk wɪn indaŋguk ba indaukak wolok gembɪ ipi e-daklenekaliŋ.

49 Nandiwit! Bepnalɪ nek samektok e-kwambiŋ daŋguk wɪn natna ni-mulambi, sɪndoŋ pɪukak. Gan sɪndɪ Jerusalem ŋiŋgan papi mandɪŋilɪmbi, Yambattok gembɪn kunum gɪnaŋ nanin wɪn dasindasin nomɪk dasi-samekak wolok tuop.” *

Yesulɪ kunum gɪnaŋ loŋguk

50 Tɪmbi Yesulɪ gwaŋgwaŋii yanaŋgɪpi, Betani it kwet kandaŋ ŋam tombi, kii tɪke-lombi, ep gwɪlam tɪ-semguk.

51 Ep gwɪlam tɪ-semŋɪpi yambɪk biumbi, Yambattɪ kunum gɪnaŋ tɪke-lombi loŋguk.

52 Loŋilɪmbi, gwaŋgwaŋiilɪ mɪlelem tɪ-ŋɪmbi, silɪsɪlɪ wopum tɪŋɪpi, Jerusalem it kwelan undane ŋaŋgɪlɪŋ.

53 Ŋambi, sandap tuop tapma it saŋ jimba gɪnaŋ lombi, wolok Yambat ni-kɪndem dambi kuŋgɪlɪŋ.

* **24:49:** Manda ŋolok walan wɪn ŋɪndɪŋ, “Yambattok gembɪn, wɪn Dɪndɪm Woŋ, kunum gɪnaŋ nanin inda-sembi pat-semekak.”

Gĩng'it manda k'ndem Yoaneli youkuk Eundakle manda

Yoane gĩng'it manda youkuk endi Yesulok gwañgwañii endoñnan nanin no, gan enlok koi t'ike-louptok n'im nand'imbi, k'im'it-sembe'mbi, enlok plon ñ'ind'ñ e-yout t'inguk, "gwañgwa nin Yesuli g'inañli kasileñguk" (13:23, 19:26, 21:7,20) ba "gwañgwa no" (18:15-16, 20:2-8).

Matayo wak'it Maleko ba Lukali gĩng'it manda kasatsi w'in ikan youk'it'ñ, wala t'imbi Yesuli kundit engano t'inguk asup w'in Yoaneli lap'ipi, diw'in no biennat s'in'ik w'ingot youpi, ñ'ind'ñ eñguk, "kundit youyoul'in patak wali kusei ñ'ind'ñda youyoul'in: sindi manda ñ'in pinat nandi t'imbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N'ñañ, w'in nandi-kwamb'ñ danekaliñ, t'imbi nandi-kwamb'ñ dañ'ipi, endok g'ing'it'ñii kuañda t'imbi kuñgu sis'in'ik w'in kasilenekaliñ." (20:31)

Yesuli e-yout manda asup eñguk w'in Yoaneli w'ind'ñgangot lap'ipi, t'ipetgot youkuk. Gan endi Yesulok kusal wak'it kuñgu sis'in'ik ba nandi-k'it'it'lok plon manda asup ñ'ind'ñ youkuk: Yesuli Kunum Yambattok Man Mandan sis'in'ik, t'imbi nepek g'it'ing'it'ik ep t'imbi indañguk. Endi Kunum Yambattoñ lololok yama wakan; endi telaktok kusei, manda biañgan sis'in'iktok kusei, ba kuñgu sis'in'iktok kusei; endi kuñgulok nanañ tuk biañgan sis'in'ik ba kolsalen kuñgu emlak en wakan; endi m'lam'lat ba kuñgu molom; t'imbi endi sipsiplok kand'k'ienji k'ndem ba wain komba sis'in'ik en wakan. Nin endi Yesu nandi-k'it'it' t'ñm'lak, endi kuñgu sis'in'ik kasilembi, papat kwamb'ñgan kulak, gan nin endi Yesu siñgi w'ilm'lak, endi k'mlok g'ing'it' kulak, t'imbi kolandok tambon ombi-t'ikeukak.

Yoaneli kasat youkuk wolok sambat

Yesuli ama s'in'ik indambi, kena kusei k'im'ikuk (1)

Yesulok mandan ba kundil wali endi Kunum Yambattok N'ñañ w'in t'imbi inda-dakleñguk (2-12)

Yesuli kimbepi, gwañgwañii t'ipañg'ipañg'ile t'i-semguk (13-17)

Yesuli enlok kusal t'imbi inda-dakleuktok k'im m'lap'i, gwañgwañiiloñ inda-semguk (18-21)

Yesuli ama s'in'ik indambi, kena kusei k'im'ikuk

Yesu, w'in Kunum Yambattok Man Mandan en wakan, ama s'in'ik indañguk

¹ Kwet nain kusei k'im'ikim'ilinan Man Mandan endi ikan pakuk. Endi Kunum Yambat g'it yakan kuñg'im'ik, en bo Yambat.

² En wakan kusei k'im'ikim'ilinan Kunum Yambat g'ita yakan kuñguk,

³ t'imbi endok mandanla nepek g'it'ing'it'ik ep t'imbi inda-taleñguk, w'in telak nolok plon nepek no n'im t'imbi indaindan.

⁴ Man Mandan en wakan kuñgu biañgan sis'in'ik wolok kusei, t'imbi kuñgu wali amatamdok kolsalen sis'in'ik.

⁵ T'imbi kolsalen wali k'it'it' g'inañ kol'i sale-ta-ñaumbi, k'it'it' en makleuktok tuop n'im.

6-7 Kolsalen wolok gemb+n ilimektok Kunum Yambatt+ ama no koi Yoane * ni-mul+m bi indambi, kolsalen wolok kusei eni-daklembi, amatam git+kgandi endok mandan nand+mbi, kolsalen w+n nandi-kil+kt+ t+n+neli+ndok w+ndi+n t+nguk.

8 Kolsalen w+n Yoane en n+m, tambo endi kolsalen wolok kusei eu inda-dakleuktok indaŋguk.

9 Kolsalen sisin+k, nindi amatam git+ik kol+ sale-sem lak, endi kwelan indaupi t+nguk.

10 Man Mandanli kwet n+n t+mbi indaŋguk, t+mbi en wakan kwelan ama indambi, kwelan kuŋguk, ganmek kwelalok amatamdi en w+n nin sin+k w+n n+m ka-nandi-tomgil+n.

11 W+n endi enlok kwelan w+ngan p+ indambi kuŋguk, gaŋgan enlok amatamniil+ siŋgi w+lm+n+ngil+n.

12 Gan ama en not t+n+m+ngil+n, w+n endok koi t+ke-kwamb+n daŋgil+n, endi git+ik Man Mandanli ep t+mbi paŋg+taumbi, Kunum Yambattok gwaŋgwa bisalii indaŋgil+n.

13 W+n endi meŋ beptok wekat sin+k n+m indaŋgil+n, ba amalok kalgalsila ba nanand+njila n+m, tambo Kunum Yambat engan ep t+mb+mbi, enlok gwaŋgwa bisalii indaŋgil+n.

14 Man Mandanli kwelan ama gw+lap ba gaummat indambi, n+ndok boŋ+p+ninan dou m+lat t+nguk. T+mbi n+ndi dautn+li kaŋ+tnambi, endi enlok kusal engano w+n t+mbi inda-daklembi kaŋgim+n, w+n endi Bep Yambattok N+n+n engano sin+k. Bep en ni-mul+m p+m indambi, yousiyousi+ngan Beulok g+nan s+loŋ ba kusal sisin+k w+n t+mbi inda-dakleŋguk.

15 Endok plon Yoaneli n+ndi+n e-daklembi kit+mbi eŋguk, "W+n ama wala wakan nak n+ndi+n sangut, 'Ama nokok siŋgi kandaŋ indalak endi nak gama n+m indaŋ+lambi ikan pakuk, wala t+mbi endi nak napma klelak.' "

16 T+mbi Man Mandanli g+n+n s+loŋ molom sin+kt+ t+mbi bis+ik kusei kuseil+ n+ndi git+ktok nain nain inda-n+nguk.

17 W+n Moseli Kunum Yambattok endi+kne mandan Juda n+ndok bep paŋniila emguk, t+mbi Yesu Klistoli Kunum Yambattok g+nan s+loŋ ba kusal sisin+k w+n t+mbi inda-dakleŋguk.

18 Nimbek nol+ Bep Yambat nain nola no n+m kaŋgil+n. W+n enlok N+n+n engano sin+k en wakan Bep Yambattok kusal t+mbi inda-dakleŋguk. Neta, endi bo Yambat sin+k, t+mbi Beu gita nas+ngan sin+k patak.

*Yoane tuk i-sem-i-semli Yesulok telak t+d+ndim eŋguk
(Matayo 3:1-12, Maleko 1:2-8, Luka 3:15-17)*

19 Juda ama biesi Jelusalem pakil+n endi Yoanelok kusal, w+n endi Mesia indaindalok een en wakan ba no, w+n nandi-daklenel+ndok nandi+ngil+n, wala t+mbi endi tapma ama git Livai ama † d+w+n Yoaneloŋ eni-mul+m na tombi, "Di+k nin sin+k?" ni-nandi+ngil+n. T+mbi Yoaneli n+ndi+n tambane enguk:

20 endi enlok kusal n+m kim+it-sem b+mbi, endi e-daklembi enguk, "Natna w+n Mesia n+m."

21 W+ndi+n eumbi, ni-nandi+mbi eŋgil+n, "Tikap d+k Mesia n+mda, d+k nin sin+k? Ba d+k plofet Elia b+ndambo indauktok een en ba?" Eumbi enguk,

* 1:6-7: Yoane giŋgit manda k+ndem youkukt+ ŋolok Yoane tuk i-sem-i-sem endok plon elak.

† 1:19: Ablaamdok lan Jekop endok n+n+n+loŋnan nanin nolok koi Livai. Endok sambalii tapma ilan t+plapape kena kusei kusei t+aŋgil+n endok kosi "Livai ama" kit+kt+in. (Namba 3:17-37)

“Nak en n+m.” Eumbi n+ñg+il+ñ, “W+ndi+ñda d+ik plofet Mose nom+ik w+in indauktok een en ba?” ✨ Eumbi, “Nak en bo n+mgot” enguk.

22 W+ndi+ñ eñgukta, b+indambo n+nand+imbi eñg+il+ñ, “D+ik nin s+n+k? N+nd+ ama n+n+muk+il+ñ enda manda tambon en+ineñdok d+ik kusaka n+nb+m nand+ina. D+ik d+itnala n+tek elañ?”

23 Eumbi, Yoanel+ manda no plofet Aisaial+ youyoulin w+in kim+it-klembi, ñ+nd+ñ enguk, “‘Ama no kwet ama n+mnatnan papi, Wopumdok telal t+id+im ew+it! w+ndi+ñ kit+ilak’ ✨ w+in natna wakan.”

24 T+imbi Falisi amal+ ama en+mul+imbi b+ñg+il+ñ wali

25 Yoane ñ+nd+ñ n+nand+ñg+il+ñ, “T+ikap d+ik Mesia en n+m, ba Elia ba plofet w+in bo n+m, w+ndi+ñda d+ik neкта amatam tuk pa i-sem+lañ?”

26 Eumbi tambane enguk, “Nak w+in tukgot pa i-semlet, gan ama no s+ndok boñg+ips+inan kulak - s+n endok kusal n+m ka-nand+ dakleañ -

27 end+ wakan nokok singi kandañ indaupi t+lak, t+imbi nak p+imb+ñen ñandin ñal+ endok kes+i gw+ilaplok toan p+sal+imettok tuop n+m.”

28 W+in Yoanel+ Betani it kwet, Jodan tuk maim lamb+lamb+n kandañ papi, tuk i-sem+ñguk kwet wolok w+ndi+ñ indañguk.

Yoanel+ Yesula Kunum Yambattok Sipsip N+ñan s+n+k w+ndi+ñ e-dakleñguk

29 Kwet salaumbi, Yoanel+ Yesu b+um kañbi, noliila ñ+nd+ñ enguk, “W+ kaw+it: en Kunum Yambattok Sipsip N+ñañ, nin end+ kwelalok amatam g+it+k endok yom+j+lok m+lak w+in apma t+ike-taleukak! ‡

30 W+in ama walañgan nak ñ+nd+ñ eñgut, ‘Ama nind+ nokok singi kandañ indalak, end+ nak gama n+m indañ+lambi ikan pakuk, wala t+imbi end+ nak napma klelak.’

31 Dama natna bo en nin s+n+k w+in n+m ka-dakleñgut, gan endok kusal Israe+ amatamda t+imba inda-dakleuktok nak ñolok b+imbi, tuk i-sem-i-sem kena kusei kim+ikut.”

32 T+imbi Yoanel+ yous+imbi, Yesulok plon ñ+nd+ñ e-dakleñguk, “D+ind+im Woñd+ mambaip wandin kunum g+inañ nanin p+imbi, endok plon p+ pal+m kañgut.

33 Damañgan nak bo en Mesia w+in n+m nand+ñm+ñgut, gan tuk i-sem-i-semlok nani+mukukt+ ñ+nd+ñ nanguk, ‘Ama nindok plon nokok Woñnal+ p+ pal+imbi kaukañ en wakand+ amatam D+ind+im Woñl+ i-semekak.’

34 Eumbi, natna dautnal+ w+ndi+ñ indaumbi ka-taleletta t+imbi ñ+nd+ñ pa e-daklelet: ñ+n Kunum Yambattok N+ñañ s+n+k.”

35 Salaunda Yoanel+ kwet pakuknan wolok b+indambo ñam ikuk. T+imbi gwañgwa en kle-ta-kuñg+il+ñ endoñnan nanin t+ipett+ en g+ta ik+m+k. ñ+ñ+il+imbi,

36 Yoanel+ Yesu yapma kle ñaum kañbi, gwañgwañiitta ñ+nd+ñ enguk, “W+in kadem+ik! Kunum Yambattok Sipsip N+ñañ wakan ñak!”

37 Eumbi, end+ manda w+in nand+imbi, Yesu kle ñañg+m+k.

38 T+imbi Yesul+ tambanembi, ama t+ipet en kle b+umbi yamb+imbi, en+nand+imbi eñguk, “Sit+ neкта bam+k?” Eumbi n+ñg+m+k, “Rabai” (w+in n+ndok mandan+ plon ‘endaut’), “d+ik it delok dou m+lak pa t+lañ?”

✨ 1:21: Malakai 4:5, Lo 18:15 ✨ 1:23: Aisaia 40:3 ‡ 1:29: Kunum Yambatt+ yom+j+ bi-semektok Juda amal+ sipsip ba gaut d+win no yand+ipbi, tapma t+ñmañg+il+ñ. Gan gauttok wekail+ amalok yom w+l+it-semum taleuktok tuop n+m, wala t+imbi Kunum Yambatt+ enlok n+ñañ Yesu amatam kolan+j+lok tuan apma t+keuktok n+mul+im p+m indambi, sipsip n+ñañ wandin kim-semguk.

39 Eumbi enguk, “Bimbi kandemik!” Yesulı wındıñ eumbi, endı en kle ña it wın kañgımık. 4 kilok tımbımbi, en gıta palımbi, tim tıñguk.

40 Ama tıpet Yoanelok mandan nandımbi, Yesu kle ñañgımık, endoñnan nanin no wın Simon Petlolok kwayañ koi Andlu.

41 Endı Yesu gıta pakap kañbimbi, dındımgan ñam dal Simon lonjı-ta-ña kañbi nıñguk, “Nıtı Mesia ip kamık.” (Mesia wın Glik manda plon Klisto kıtıañ.)

42 Wındıñ embi nañgımbi, Yesuloñ ña tomgımık. Ña tombımbi, Yesulı Simon daut kwambıñ kañbi nıñguk, “Dık Simon Yoanelok nıñañ. Koka kombın Sıfas kıtınekalıñ.” (Kot ‘Sıfas’ wın Grik manda plon Petlo.) §

Filip gıt Natanaellı Yesu en Mesia, Kunum Yambattok Nıñañ, wın ka-nandı-tomgımık

43 Salaumbi, Yesulı Galili kwelan ñaupı nandımbi ñañguk. Ñañıpi, Filip tımbi indaumbi nıñguk, “Dık bı nak nep kle kuukañ.”

44 (Filiptok it kwet wın Betsaida, wın Andlu gıt Petlo endok iset kweset.)

45 Tımbi Filiptı ña Natanael tımbı indaumbi nıñguk, “Ama walıñgan Moselı endıknıe manda gınañ ba plofet amalı bo indauktok youyoulin, wın Mesia en nındı ip kamıñ. En Joseptoñ nıñañ koi Yesu Nasalet it kwelan nanin.”

46 Eumbi nı-nandımbi eñguk, “Akai! Ba nepek kındem no it kwet koi gıñgıl nımnat wandınnan indauktok tuop ba?” Eumbi, Filiptı nıñguk, “Dıtına bımek ka!”

47 Tımbi Yesulı Natanael bıum kañbi, endok plon ñındıñ eñguk, “Yakñe! Ama ñın endı İslael ama sısınık. Juluñıt endok plon no nım palmılak.”

48 Wındıñ eumbi nı-nandımbi eñguk, “Nıtek tımbi dık nokok kusatna wandın nandı-namlañ?” Eumbi nıñguk, “Filiptı gama nım kıtı-gamñımbi, dık komba fik kapmainan pipalımbi gambıt.”

49 Natanaellı manda wın nandımbi nıñguk, “Endaut. Dık Kunum Yambattok Nıñañ sınik, İslael nındok Ama Wapmañnı mandı pakamıñ wın dık wakan!”

50 Eumbi, Yesulı tambane nıñguk, “Ba nak komba fik kapmainan pipalım gambıt wındıñ ganıtta tımbi, dık wındıñ nandı-kwambıñ dalañ ba? Dık nepek gıtıknın dıwın sıñgımek indaumbi kaukañ walı man nek indalak wın makleukak.”

51 Tımbi yousımbi nıñguk, “Wın biañgan sınik. Nak ñındıñ sanlet: sındı kanekalıñ, wın kunum yama dılı tombımbi, Kunum Yambattok eñaloñıilı kwelan nanin kunum gınañ lombi, nak Ama Sısinık nokoñnan undane pımbi, wındıñ lo ña pı pa tınekalıñ.” **

Yesulok mandan ba kundil walı endı Kunum Yambattok Nıñañ wın tımbı inda-dakleñguk

2

Yesulı tuk tımbım wain indañguk

1 Kena nain tıpet taleumbi, Galili kwelan it kwet no koi Kana wandıñ ama nolı kıkokot tımbi, nanañ sina wopum tıñguk. Yesu meñlı wandıñ pakuk,

§ 1:42: Kot tıpet wolok kusaset wın ‘kawat’. ** 1:51: Jekoptı Kunum Yambattok eñaloñıilı lat plon lombi pımbi kañbi ka-nandı-dakleñguk, wın Yambattı en kasileñguk (Stat 28:12-15), wındıñgangot Yesulok gwañgwañıilı Yambattı Yesu kasileñguk wın ka-nandı-tomnekalıñ.

² tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañii bo eni-tiañeum bĩmbi, wandĩñ pakĩlĩñ.

³ Pakap, wain tuk taleumbi, Yesu meñlĩ Yesula ñĩndĩñ nĩnguk, “Wain ememlok wĩn ip talek.”

⁴ Eumbi tambane nĩnguk, “Me, wĩn nokok nepek ñĩm. Kusatna tĩmba inda-daklelok nain wĩn gama ñĩm indak.”

⁵ Eumbi, Yesu meñlĩ it wolok kena gwañgwala ñĩndĩñ enguk, “Endĩ nepek no sanbĩmbi, wolok tuop tĩnekalĩñ!”

⁶ Tĩmbi it wolok gĩnañ kawat kambot tuknat kĩt tombon, tombon noñgan pakuk, noñgan noñgan wolok wopum wĩn 80 ba 120 lita, wolok tuop. Wĩn Kunum Yambattok dainan tĩ-jamilan tĩndĩlok Juda amatamdĩ tuk walĩ kĩsĩ kesĩsĩ, nepek dĩwĩn wakĩt wĩlikañgĩlĩñ.

⁷ Tĩmbi Yesulĩ kambot wĩn kañbi, kena gwañgwala enguk, “Kambot ñĩ pakañ wĩn tuk gĩt-talewĩt!” Eumbi, kambot gĩtĩk wĩn gĩlĩm man plon tokñe-taleumbi

⁸ enguk, “Ale, tuk lakat no kambot gĩnañ nanin gĩpi, nanañ kandĩkñe amalotĩ tĩke ñawĩt!” Eñguk wolok tuop tĩke ñambi,

⁹ nanañ kandĩkñe amala mĩumbi, tuk walĩ ikan wain indañguk wĩn nakanaka tĩnguk. Nakanaka tĩmbi, wain tuk wĩn denanin wĩn ñĩm nandĩnguk, wĩn kena gwañgwa gĩkĩlĩñ endĩngot nandĩngĩlĩñ, wala tĩmbi kandĩkñelĩ ama kĩkokot tĩnguk wĩn kitiñmĩmbi

¹⁰ nĩnguk, “Kĩmĩn beu gĩtĩktĩ wain tuk kĩndem wĩn dama danbi, yoksila emum nam, kamakama tĩmbĩmbi, wain kolan siñgimek danbi pa emañ. Gan dĩk wain tuk kĩndem tĩke-kimbĩñ dambi, kombĩtmeke tĩke bĩlañ.”

¹¹ Yesulĩ Galilĩ kandañ, Kana it kwelan tuk tĩmbĩ wain indañguk walĩ endok jĩmba kundil dama sisĩnĩk. Kundil wĩn tĩñĩpi, enlok kusal engano wĩn tĩmbĩ inda-dakleumbi, gwañgwañiilĩ kañbi nandĩ-kwambĩñ dañgĩlĩñ.

¹² Sina walĩ taleumbi, Yesu meñ kwayañii ba gwañgwañii endĩ Kapaneam it kwelan ña tombi, sandap nĩtepekgot yakan wandĩñ pakĩlĩñ.

*Yesulĩ Beulok il giñgiñgan ñĩm tĩngĩlĩñda ep kle-kokuk
(Matayo 21:1-13, Maleko 11:15-17, Luka 19:45-46)*

¹³ Juda amatamdok Kamaikamai gwĩlat walĩ indaup tĩmbĩmbi, Yesulĩ gwañgwañii gĩta Jelusalem lo ñañguk.

¹⁴ Ña tombi, tapma it sañ jĩmba gĩnañ lombi yambĩnguk, wĩn ama dĩwĩndĩ tapmalok makauk wakĩt sipsip ba mambaip tualok ep bĩ yapĩkĩlĩñ, tĩmbi ama dĩwĩndĩ mĩnem walan kusei kusei tombo mĩñ kena tĩ-pakĩlĩñ. * Yesulĩ wĩn yambĩmbi,

¹⁵ toa no binjaneum gĩlĩm daumbi, ama wakĩt makauk ba sipsip gĩtĩk wĩn tapma it sañ jĩmba gĩnan nanin yandĩp kleum poña-taleumbi, ama mĩnem tombo mĩñ kena tĩ-pakĩlĩñ endok mĩnem kwandainjĩ gĩtĩk wĩn wĩlĩ papuseneumbi, endok kĩmĩkĩmĩtsĩ ep tambokuk.

¹⁶ Tĩmbi endĩ ama mambaip tualok kĩmĩkĩlĩñ wĩn enombĩmbi eñguk, “Ei! Nepenepek gĩtĩk ñĩn platikan mep ña-talewĩt, tĩmbi nokok Bepnalok il ñĩn tĩmbĩm kĩmĩlĩ tua it silanin inda-ta-bĩlak, wĩndĩñ nombo ñĩm tĩnekalĩñ!”

¹⁷ Wĩndĩñ eumbi, gwañgwañiilĩ plofet manda no Kap nolok gĩnañ youyoulin patak wĩn nandĩ-sĩwĩkĩlĩñ. Manda wolok gĩnañ Mesialĩ Kunum Yambatta ñĩndĩñ nĩnguk, “Nak dĩkok ika tĩke-kimbĩñ dambi, it walĩ giñgi sisĩnĩk palektok gĩñgĩneletta tĩmbi kuñguna kolaukak.” ✨

* **2:14:** Ama mĩnem tombo mĩñ kena tĩañgĩlĩñ endĩ amatamdok mĩnem tĩkembĩ, wolok kĩnjan tapma ittok mĩnem emumbi, amatamdĩ walĩ tapmalok gaut tuañgĩlĩñ ba tapĩkot kĩmĩkĩlĩñ. ✨ **2:17:** Kap 69:9

18 Yesulî tapma ilan wîndîñ tîngukta tîmbi Juda ama biesîlî nîmbi eñgîlîñ, “Dîk jimba kundit nîtek tîmbîmbi ka-dakleamîñ, wîn Kunum Yambattî tapma it kandîkîe kena wandin tîndîlok ganbî taleñguk?”

19 Eumbi tambane enguk, “Sîndî Kunum Yambattok il ñîñ wialîmbi, sandap tîpet gît no wolok gînañnan nak bîndambo mamba ilekak.”

20 Eumbi nîngîlîñ, “Akai! Nîndîla tapma it ñîñ gwîlat 46 gînañnan kîndit-ta-bamîñ, gan dîkta sandap tîpet gît no wolok gînañnan mambî ilepi elañ ba?”

21 Gan Yesulî tapma itta sînk nîm eñguk, tambo endî enlok pîngîula eñguk.

22 Tîmbi Kunum Yambattî en kîmnan nanin tîmbî mîlakuk, wolok sîngî kandañ gwañgwañîlî manda wîñ eñguk wîñ nandî-sîwîpi, Mesialok mîlamîlat plon manda youyoulîñ patak wakît manda Yesu en eñguk wîñ nandî-kwambîñ dañgîlîñ.

Yesulî amatam gîtîktok kusasî nandî-talelak

23 Yesulî Kamaikamai gwîlatta Jelusalem it kwelan palîñîpi, jimba kundit asup tîmbîmbi, amatam asuptî wîñ kañgîlîñda tîmbi en wîñ Mesia sînk wîñ nandî-kwambîñ dañgîlîñ.

24 Gan Yesu endîla amatamdok nanandîñjî plon nîm panjañganeñguk,

25 wîñ kusei ñîndîñda: amatam gîtîk endî nîtein wîñ Yesu en nandî-kîlîñ eñguk, tîmbi endok gînañ nanandîñjî yambî-nandî-dakle-taleñgukta tîmbi, nîsîlok kusasî plon nîmbek nolî Yesula nanandî mîuktok tuop nîm.

3

Kuñgu taletalen nîmnat wolok kusei wîñ Yesu en wakan

1 It kiyau wopum Juda amatam yambî-dîkîñeñgîlîñ, endoñnan nanin Falisi ama no koi Nikodemus.

2 Endî tim nola Yesuloñ bîmbi nînguk, “Endaut. Nîndî gambî-nandî-dakleamîñ, wîñ Kunum Yambattî dîk endaut kuuñdok ganî-mupi, dîkîta patak. Neta, jimba kundit dîk pa tîlañ, wandin wîñ ama nolî nîsîlok gembîñjî plon tînelîñdok tuop nîm.”

3 Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîñ biañgan sînk. Tîmbi Kunum Yambattok kandañ nak ñîndîñ ganba: tîkap ama nolî indainda komblin bîndambo nîm indaukta, endî endok gîngît indauktok tuop nîm.”

4 Eumbi, Nikodemusî nî-nandîmbi eñguk, “Akai, ama gîlîktî indainda komblin wîñ telak nîtek plon tuop indauk? Endî meñlok sîmbai gînañ bîndambo pîumbi, meñlî apmektok tuop nîm bek.”

5 Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîñ biañgan sînk. Nak ñîndîñ ganba nandî: tîkap Kunum Yambattî tuk wakît Woñînlî ama nîm tîmbî kaiktaumbi, indainda komblin indaukta, endî Kunum Yambattok gîngît indauktok tuop nîm.

6 Wîñ amalok pîngîu gwîlap wîñ enlok meñ beuloñnan nanin, tîmbi gînañ tiptok kuñgu sîsînk wîñ Dîndîm Woñloñnan nanin.

7 Nak ‘Sîndî indainda komblin indanelîñdok’ ganî, wala nandî-gîtîngîtîp nîm tîmbekañ.

8 Sasalelî enlok nanandîñ klembi, pendîp ñalak. Wali denanin bîmbi delok ñalak wîñ dîk nanduñdok tuop nîm, dîk gîngîlîñgot pa nandîlañ. Wîndîngangot Dîndîm Woñdî telak nîtek plon amala kuñgu sîsînk wîñ mîumbi, komblin indalak, wîñ ama nolî kauktok ba nandî-dakleuktok tuop nîm.”

9 Nikodemusli ni-nandi+mbi eñguk, “Woñdi kuñgu sis+n+ik m+lak wali n+itek indauk?”

10 Eumbi tambane niñguk, “Di+k Israel amatamdok endauts+ loloñ, gañgan nepek win n+m nandi-daklelañ bek?”

11 Biañgan ñak. Nak ñ+indiñ ganba: n+ndi nepek nandi-kiliñ eam+ñ wolok plon manda eam+ñ, ba nepek dautn+l+ kañg+m+ñ wolok gemb+n ikam+ñ, gan s+ndi n+ndok mandan+ n+m pa nandi-dasiañ.

12 Nak nepek kwelan ñolok indañ wolok plon kasat ti-samgut, gan s+ndi nokok mandana n+m nandi-kwamb+ñ dañda t+mbi, n+tek plon pañg+tambi, nepek kunum g+nañ indañ win sanbam nandi-kwamb+ñ daneliñ?

13 Ganmek s+ndoñnan nanin ama noli kunumdok nepek ka-nand+l+ok wandiñ no n+m loñg+l+ñ. N+m. Nak Ama Sis+n+ik noñgan+l+ñgot kunum g+nañ kukap, kwelan ñolok piñgutta t+mbi kunumdok nepek g+tik win nandi-talelet.

14-15 Timbi nak nandi-kilikt+ ti-namañdi kuñgu talelalen n+mnat win kasileneliñdok Kunum Yambatti Ama Sis+n+ik nak nep lololok elak. Win Israel amatamdi kwet s+l+aninnan kuñ+l+mbi, amatam maletti eium k+mnep tiñg+l+ñ win ep k+mlektok Moseli malet walawalan no t+mbi, komba bem mioñ nolok plon ti+ke-lo mamb+ ikuk, ✧ walan win+d+ñgangot amatamdi kuñgu talelalen n+mnat win kasileneliñdok nep mamb+ loutat.”

16 Kunum Yambatti kwelalok amatam gitik engano s+n+ik ep galk tañguk win ñ+ndiñ t+mbi inda-dakleñguk: end+ enlok Niñañ engano s+n+ik amatamda k+m-semektok ni-mul+mbi indañguk. Windiñda no en Niñañ nandi-kilikt+ tiñm+lakta, end+ kolandok g+ñg+ n+m t+mbekak, tambo end+ kuñgu talelalen n+mnat win kasileukak.

17 Win Kunum Yambatti Niñañ amatamdok kolanj+l+ok k+ñjan eu taleuktok kwelan n+m ni-mukuk, tambo end+ kolanj+l+ok k+ñjannan nanin yapma ti+keuktok ni-mul+mbi indañguk.

18 Nin end+ Niñañ nandi-kilikt+ tiñm+mbi kulakta, Kunum Yambatti yom+nlok k+ñjan tambon ombi-ti+keuktok n+m eu talelak. Gan nin end+ Niñañ n+m nandi-kilikt+ tiñm+mbi kulakta, end+ Kunum Yambattok Niñañ engano s+n+ik endok koi n+m nandi-kilikt+ ti+lakta t+mbi, Kunum Yambatti ikan yom+nlok k+ñjan tambon ombi-ti+keuktok eu taleñguk.

19 Windiñ tiñguk win kusei ñ+ndiñda: end+ kolsalen kwelan ikan ni-mul+mbi indañguk, gan kuñgunji kolanda t+mbi amatamdi kolsalen siñgi wil+mbi, kilim kasileñg+l+ñ.

20 Neta, ama gitik ti-m+pm+le tañ end+ ep tiñd+nj+l+ok kusei inda-dakleñmek wala m+siñ+pi, kolsalenla nandi-kunjit s+n+ik tambi makleañ.

21 Gan nin end+ Kunum Yambattok kusal sis+n+ik win k+m+ti-klembi, ti+kekwamb+ñ dalakta, end+ Kunum Yambat tañgoneñ+pi, kundit k+ndem pa ti+lak wali inda-dakleuktok kolsalen g+nañ pa b+lak.

Yesuli Yoane tuk i-sem-i-sem maklelak

22 Kamaikamai gwilat taleumbi, Yesuli gwañgwañii yanañg+pi, Jerusalem nanin p+mbi, Judia kwelan ña tombi, nain d+w+ñ gwañgwañii g+ta wandiñ kuñ+pi, amatam tuk i-semliñguk.

23-24 Yoane tuk i-sem-i-sem it kwamb+ñ g+nañ gama n+m k+m+k+l+ñda t+mbi, end+ bo kena win ti-ta-kuñguk, win it kwet koi Salim kandañ tuk asup pakukta t+mbi, end+ tuk no koi Aion wolok pal+mbi, amatamdi yous+yous+ñgan endoñ b+umbi, tuk i-semliñguk.

²⁵ Tĩmbi nain nola Yoanelok gwañgwañii dıwın gıt Juda ama nolı kusei kımıpi, kısı kesisi ba nepek kusei kusei dıwın wın nitek wıłıpi, Kunum Yambattok dainan jamılan indaindalok plon e-tañan tıñgılın.

²⁶ Wındın tĩmbi, Yoaneloñ nambi nıñgılın, “Endaut, ama walı ba, dıkıta Jodan tuk tambon kandañ kuumbi, endok kusei pa nını-dakleñguñ, wın Yesu endı bo nain nındıñgıtañgan tuk i-sem-i-sem kena tımbımbi, amatam gıtıktı endoñ pa ñañ yañ!”

²⁷ Eumbi tambane enguk, “Wın kındem. Tıkap Kunum Molomdı ama nım tıke gwılam tıñmekta, kenanlok bien walı indañmektok tuop nım.

²⁸ Sınıla nak nındıñ ewambi nandıñgılın, ‘Nak Mesia en nım, tambo nak endok telak dama tıñmettok nanı-mulımbi bı indañgut.’

²⁹ Mesia nıtok plon nak e-yout manda nitek ewıt? Mesia wın, endı ama no tam gıñgıt wılımımnı wandin. Tımbi ama wolok nol endok kandañ ipi, mandan nandılak wandin natna Yesulok gembın ipi, amatamdı endok mandan nandınepi ñañ wın nandılet, nain wolonda nandı-sılsıslı nokok gınañna tokñelak.

³⁰ Neta, Kunum Yambattı endok koi gıñgıt walı wopum daumbi, nokok kotna gıñgıt walı pıpi euktok nandılak.”

Kunum gınañ nanin pımbi indañguk wın Yesu en wakan

³¹ Kunum gınañ nanin pımbi indalaktı ama gıtık yapma klelak. Neta, kwelan ama endı kwettok gıñgıtıñii, tımbi kwelalok nepek plon manda eañ, gan kunum gınañ nanin pımbi indañguktı wandin nım, tambo endı kwelan ama gıtık yapma klembi,

³² nepek kunum gınañ kañguk ba nandıñguk wolok plon elak, gañgan mandan wın noñgan noñgandıñgot nandı-dasiañ.

³³⁻³⁴ Kunum Yambattı Nıñañ nı-mukuk enda Dındım Woñ tokñetokñen mılakta tımbi, Woñ walı tımbı pañgıtaumbi, Kunum Yambattok mandan-got pa elak, wala tımbi nin endı mandan wın nandı-dasilak, endı nındıñ tımbı inda-daklelak: endı Kunum Yambattı biañgan molom sınık wındın nandı-kwambın dalakta.

³⁵ Beptı Nıñañ tıke-galk talak, tımbi endı nepek gıtıñgıtık endok kiinan kımıpi, ka-dıkñeuktok nımbı taleñguk.

³⁶ Wındıñda tımbi nin endı Kunum Yambattok Nıñañ nandı-kılıktı tıñmılak, endı kuñgu taletalen nımnat wın ikan nındıñgıtañgan kasılembi kulak, gan nin endı Nıñañdok mandan nım tıkembı kımıt-klelak, endı kuñgu sısnık wın nım kasıleukak. Tambo, Kunum Yambattı ikan yomınlok kınjan tambon ombı-tıkeuktok eu taleumbi, palmekak.

4

Samalia nasılı Yesu en Mesia wın nandı-kwambın dañgılın

¹⁻² Tımbi manda no nındıñ eu sapañaneñguk, “Amatamdı Yesulok gwañgwañii indaumbi, tuk i-sem-lak, endok kwınakwınatsılı Yoanelok gwañgwañii yapma klelak.” (Gan wın Yesulı tuk i-sem-i-sem kena nım tıñguk, wın endok gwañgwañiilıñgot amatam tuk i-sem pa tıñgılın.) Tımbi manda walı Falisi amalok pawanjı gınañ pıñguk wın Yesulı nandı-tomguk, wolonda

³ endı Judia kwet bimbi, Galili kwelan bındambo undane ñaupı ñañguk.

⁴ Nambi nandıñguk, wın “Samalia distrik dama dıkñeuttok.”

⁵ Tĩmbi Yesulĩ Samalia kwelan ñañĩpi, it kwet no koi Sikal wĩn tĩmbi dumalaumbi, Juda gĩt Samalia nasilok bep pañji Jekoptĩ kwet no nĩñañ Joseptok biñmĩñguk wolok tomguk. *

⁶ Tĩmbi Jekoptĩ tuk ban no kĩndit-bium wolok pakuk, wala tĩmbi Yesulĩ telak ombapgan bĩñgukta tĩmbi gwaseimbi, ban baliliñnan pip pakuk. Kwet nain bomup tĩmbĩmbi,

⁷ Samalia tam nolĩ tuk gĩlep bĩum kañbi nĩñguk, “Dĩk tuk gĩt nam!”

⁸ (Gwañgwañii endĩla it kwelan nanañ tuatuala ña-taleñgĩliñ.)

⁹ Yesulĩ wĩndĩñ eumbi, Juda amatamdĩ Samalia en gĩta not nĩm tañda tĩmbi tam walĩ nandĩ-silikĩembi nĩñguk, “Nĩtektta tĩmbi dĩk Juda amalĩ nak Samalia tam ñandin ñala tukta nanlañ?”

¹⁰ Eumbi, Yesulĩ tambane nĩñguk, “Kunum Yambattĩ amatam nek siloñ tambongan ememlok nandĩlak wĩn dĩk nandĩ-dakleumda, ba nin sĩnĩk tukta ganlak wĩn ka-nandĩ-tombĩmda, dĩtna naka tukta nanbĩmbi, nak tuk ama tĩmbi kaiktalok wĩn gumañ gamam.”

¹¹ Tĩmbi tamdĩ nĩñguk, “Ama wopum, tuk ban ñĩn ombap sĩnĩk, tĩmbi tuk gĩñgĩttok bo nĩm pakamlakta tĩmbi, dĩk tuk ama tĩmbi kaiktalok elañ wĩn denanin gĩletañ?”

¹² Sotnĩ Jekop endĩ wakan tuk ban ñĩn kĩndit-nĩmbi, en wakĩt nĩñañii ba sipsip bulmakaũĩliĩ tuk ñakan nayañgĩliñ. Nĩtek tĩmbi dĩk gumañ en macleũndok nandĩlañ?”

¹³ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ tambane nĩñguk, “Amatam gĩtĩktĩ tuk ñolok gĩpi pa nañ, endok binji bĩndambo kalandaũk.

¹⁴ Gan no en tuk natna mĩwambi nambekak, endok bim nombo nĩm kalandañmekak. Tambo tuk nak mĩmĩlok pat-namlak, walĩ endok gĩnan gĩnañ tuk dai no wandin indambi, tĩmbi kaiktaumbi, papat kwambĩngan kuukak.”

¹⁵ Tĩmbi tamdĩ manda wolok kusei nĩm nandĩ-tombi nĩñguk, “Ama wopum, dĩk tuk wĩn naka namekañ! Nĩm kañbi, nak nombo tukta kĩmbi, tuk gĩlepi, slakan ñandĩñ yousĩyousĩ bĩut.”

¹⁶ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩñguk, “Ale, dĩk ña, wapaka kĩtĩ nañgĩpi, en gĩta undane bĩukañ.”

¹⁷ Eumbi nĩñguk, “Nak wapatna nĩm nat.” Eumbi, Yesulĩ nĩñguk, “Dĩk wapaka nĩm nat elañ, wĩn dĩndĩm sĩnĩk.

¹⁸ Gan dĩk wapakai epguñ wĩn kĩt tambon gĩtĩk, tĩmbi ama nin en gĩta man ñĩndĩngĩt kulañ, endĩ dĩklok wapaka nĩm, wala tĩmbi manda elañ wĩn bĩañgan sĩnĩk.”

¹⁹ Yesulĩ wĩndĩñ eñgukta tĩmbi tam walĩ nĩñguk, “Ama wopum, nak gambĩ-nandĩlet, wĩn dĩk plofet ama no.

²⁰ Wĩndĩñda nak ganĩ-nandĩwa: kwet jañgĩn da patak wolok Samalia nĩnlok bep pañniilĩ Kunum Yambat mĩlelem tĩñmañgĩliñ. Nĩtek tĩmbi Juda sĩndĩ amatamdĩ Jelusalem it kwelangot Kunum Yambat mĩlelem tĩñmĩnelĩñdok pa eañ?”

²¹ Eumbi Yesulĩ tambane nĩñguk, “Tam, dĩk manda ñĩn dĩka ganlet wĩn nandĩ-kwambĩñ daukañ: nain dumalaumbi, amatamdĩ kwet jañgĩn ñolokgot ba Jelusalem it kwet wolokgot Bep Yambat nĩm mĩlelem tĩñmĩnekalĩñ.

²² Samalia sĩndĩla Kunum Yambat mĩlelem tĩñmañ, endok kusal nĩm nandĩ-kĩliñ eañ, gan Juda ama nĩndĩla nin sĩnĩk mĩlelem tĩñmamĩñ

* 4:5: Manda walĩ Stat 48:22 gĩt Josua 24:32 wolok plon e-youtak.

en nandiñmamiñ, wïn kusei ñïndiñda: Kunum Yambatti amatam gitik kolanjlok mïlapnan nanin yapma tïketikelok kenan wïn Juda nïndok kandañ kusei kïmïkuk.

²³ Tïmbi nïm ombataumbi, nain wïn ip inda-talelak, wolonda ni-wowoñ tïndïlok ama sisïnik endï Beptok kusal sisïnik wïn nandi-kïliñ eumbi, Woñnli ep tïmbi pañgïtaumbi, ni-wowoñ tïñmïnekalïñ. Wïn ama wandin wala Beptï yambi-galk tambï, ni-wowoñ tïñmïnelïndok ep kasileup nandiïlak.

²⁴ Kunum Yambat en ama nïm, endï Woñ sïnikta tïmbi en mïlem tïñmïlok wolok telak biañgan sisïnik noñgangot patak. Wïn ñïndiñ: endok kusal sisïnik wïn nandi-kïliñ eumbi, Woñnli ep tïmbi pañgïtaumbi, ni-wowoñ tï-ñïmlok.

²⁵ Tïmbi tamdi nïnguk, “Nak nandiïlet wïn Mesia, koi no Klisto kïtiañ, endï indauktok een. Tïmbi endï indamek, nepek gitik nïni-dakle tï-nïm-taleukak.”

²⁶ Tïmbi Yesuli nïnguk, “Nak nindi manda ganlet wïn Mesia en wakan.”

²⁷ Wolongan endok gwañgwañiili undane bi tombi kañgïliñ, wïn Yesuli tam gïta manda e-nandi tïnguk, tïmbi ka-sïlikñembi, nanandi kena tïngïliñ. Gan endoñnan nanin nolï Yesu ñïndiñ no nïm ni-kañgïliñ, “Dïk nehta lonjïmbi ni-nandiïlañ?” ba “Kusei nehta tam ñakïta manda e-nandi tïlañ?”

²⁸ Tïmbi tam walï tuk kambot tïke-bïnguk wïn wolok biu palïmbi, it kwelan undane ñambi, amatamda ñïndiñ eni-ta-kuñguk,

²⁹ “Sïndi nakïta tuk bannan ñambi, ama no nokok ep tïndïnalok kusei gitik nani-talelak en bïm kawï! En Mesia wakan bek?”

³⁰ Wïndiñ eumbi, amatamdi it kwet bimbi, Yesu kanepi ñañgïliñ.

³¹ Amatamdi gama nïm bi tomñïliñmbi, gwañgwañiili Yesu ni-gïngïnembï eñgïliñ, “Nïniñdaut, nanañga na!”

³² Gan Yesuli tambane enguk, “Nokok nanañ pat-namlak wïn sïndi nïm ka-nandi-dakleañ.”

³³ Wïndiñ eumbi, nïsiñgan ñïndiñ e-nandi tïngïliñ, “Ama nolï nanañ ep bïm mïk ba?”

³⁴ Tïmbi Yesuli eni-daklembi eñguk, “Nak nin nani-mukuk endok man tañgoneñpi, kenan tïmbettok nañguk wïn gitik tïmba taleukak, walï wakan nokok nanañna tïlak.”

³⁵ Tïmbi Yesuli yousïmbi enguk, “Amatamdi ñïndiñ pa eañ, ‘Yakïp tïpet tïpet taleumbi, nanañ mepmep tok nain indaukak.’ Gan nak ñïndiñ sanlet, sïndi dausi deium ñaumbi, amatam nïndoñ bïnep tañ wïn yambi: endï kena gïnañ nanañ bien epeptok ikan gïlitalak wandin.

³⁶ No en amatam wandin kuñgu taletalen nïmnatnan yanañgïtak, endï ama bien epep kena tïmbi, tuan kïndem kasïlelak wandin. Wïndiñda tïmbi tïpitïpi tïlak gïta bien epep tïlaktï yakan bienla sïlisïli tamïk.

³⁷ Manda no ñïndiñ pa eañ, ‘Ama nolï tïpitïpi tïmbïmbi, nolï bien epep pa tïlak.’ Wïn kusei ñïndiñda tïmbi manda walï sïndok kandañ bien tïlak:

³⁸ sïndi kena nolï tïngïliñ wolok bien epnelïndok nak sani-mulam ñañgïliñ, wïn dïwïn nolï kena meñ tïngïliñ, tïmbi sïndi endok kenanjlok bien kasïleañ.”

³⁹ Samalia tamdi eñguk, “Endï nokok ep tïndïna gitik nani-dakle-talelak,” wïndiñ eñgukta tïmbi endok ilan nasi asuptï Yesu en Mesia sïnik wïndiñ wïn nandi-kwambiñ dañgïliñ.

⁴⁰ Wïndiñda tïmbi endï Yesuloñ bi tomgïliñ, endï Yesuli en gïta kuuptok gïngïnembï, ni-tiañeumbi nandi-sembi, isï kwesïnan sandap tïpet kumbi,

41 giñgít manda enguk. Tĩmbi manda eñgukta tĩmbi amatam asupgan sɨnɨktɨ Yesu en Mesia sɨnɨk wɨn nandɨ-kwambɨñ dambi,

42 tamda ñɨndɨñ nɨñgɨlɨñ, “Wɨn dɨkok mandañgalañgot tĩmbi nɨndɨ nombu nɨm nandɨ-kwambɨñ damɨñ. Tambo, nɨndɨ nɨnlok pawannɨlɨ endok mandan nandɨmbi, ñɨndɨñ nandɨ-dakleamɨñ: biañgan sɨnɨk, ñɨne Mesia nin kwelalok amatam gɨtɨk kolanjɨlok kɨnjannan nanin yapma tɨkeukak en wakan.”

*Yesulɨ kena ama nolok nɨñañ tĩmbɨ kɨndem dañguk
(Matayo 8:5-13, Luka 7:1-10)*

43 Yesulɨ Samalia kwelan sandap tɨpet pakap, Galili kwelan ñaupɨ ñañguk.

44 Endɨ damañgan ñɨndɨñ eñguk, “Plofet ama nolok ilnan nasɨlɨ giñgɨñgan nɨm pa tɨñmañ.”

45 Wɨndɨñda endɨ Galili kwelan undane ña tomguk, wolonda wɨnasɨ endɨ bo Kamaikamai gwɨlatta Jerusalem ñambi, Yesulɨ nepek nek wolok tɨñguk wɨn gɨtɨk kañgɨlɨñda tĩmbi enda not tɨñmɨñgɨlɨñ.

46 Yesulɨ Galili kwelan kuñɨpi, Kana it kwet wolok damañgan tuk tĩmbɨm wain indañguk, wandɨñ kandañ endɨ bɨndambo ñam pakuk. Tĩmbi Kapaneam it kwet walɨ Kana ñasɨñgan pakuk, wandɨñ ama wapmañdok kena ama nolɨ kuñguk. Endok nɨñañɨ jɨmbat tɨñgukta tĩmbi,

47 endɨ Yesulɨ Judia kwelan nanin pɨmbi, Galili bɨ tomguk wolok giñgít nandɨmbi, wolongan endoñ bɨñguk. Bɨmbi, nɨ-gɨñgɨnembɨ, ñɨndɨñ eñguk, “Wandingan, dɨk nakɨta Kapaneam ñambi, nokok nɨñana sembepɨ tɨlak wɨn tĩmbɨ kɨndem dawɨn.”

48 Wɨndɨñ eñgukta tĩmbi Yesulɨ ñɨndɨñ nɨñguk, “Tɨkap amatam sɨndɨ jimba kundit ba kundit gɨtikɨn daut samambi nɨm kañda, sɨndɨ nak nɨm nandɨ-kɨlɨktɨ tɨ-namañ.”

49 Wɨndɨñ eumbi tambane nɨñguk, “Wopum, nɨm kañbi nɨñana sembekta, plapgan bɨumbi ñanda.”

50 Gan Yesulɨ tambane nɨñguk, “Dɨk ñau. Nɨñañga ip kɨndem dam kulak.”

Tĩmbi ama walɨ Yesulɨ manda nɨñguk wɨn nandɨ-kwambɨñ dambi, ilan ñaupɨ ñañguk.

51 Ñañɨlɨmbi, endok kena gwañgwañiilɨ en telaknan bɨ tĩmbɨ indaumbi, ñɨndɨñ nɨñgɨlɨñ, “Dɨkok nɨñañga ip kɨndem dak kulak.”

52 Eumbi, nain nekta sɨnɨk kɨndem dañguk wala enɨ-nandumbi nɨñgɨlɨñ, “Desa 1 kilok timplala tĩmbɨmbi, siñgin komba dɨñguktɨ busukñeñguk.”

53 Eumbi, beulɨ ka-nandɨ-dakleñguk, wɨn 1 kilok timplala sɨnɨk Yesulɨ “Nɨñañga kɨndem dam kulak” wɨndɨñ nɨñguk. Tĩmbi en gɨta amatam endok ilnan kuñgɨlɨñ endɨ gɨtɨktɨ Yesu nandɨ-kɨlɨktɨ tɨñmɨñgɨlɨñ.

54 Yesulɨ Judia kwelan nanin Galili kwelan undane bɨ tombi, bɨndambo jimba kundit wɨn tĩmbɨmbi, nain tɨpet indañguk.

5

Yesulɨ tuk ban baliliñnan ama no tĩmbɨ kɨndem dañguk

1 Nain nɨtepek ñaumbi, Juda amatamdok gwɨlat no tĩmbi dumalaumbi, Yesulɨ Galili kwet bimbi, Jerusalem undane ñam pakuk.

² Jerusalem it kwettok sañ yama nolok koi w+n Sipsiplok Yama, * t+mbi yama wolok ñas+ñgan tuk ban no patak, wolok koi w+n Judalok mandanj+ plon Betesta kit+añ. Tuk ban wali palanda kit tambongot, †

³⁻⁴ t+mbi palanda wolok plon amatam j+mbatsiat asup, w+n amatam dausi sipsipm+n, ba kesisi kolan ba piñg+ps+ dalandañguk endi pakil+ñ. ‡

⁵ Ama no gwilat 38 gitik j+mbat t+keñgukta endi bo wolok pakuk.

⁶ Yesul+ tuk bannan ña tombi, ama w+n kañbi ka-nand+ñguk, w+n endi nain ombapgan wolok pakañguk. W+nd+ñda endi ñ+nd+ñ ni-nand+mbi eñguk, “D+k kindem dauñdok nand+galk tilañ ba?”

⁷ Eumbi, ama j+mbalatti tambane n+ñguk, “Wopum, tukti sasik t+mb+mbi, notna noli nepmu plaptaumbi, tuk g+nañ piut ñak! N+mda t+mbi, natnañgan p+mbilok gliñgliñ t+mbambi, di+w+n noli napma klembi, dama pa pañ.”

⁸ W+nd+ñ eumbi, Yesul+ n+ñguk, “D+k m+lapi, ipaka t+kembi ñau.”

⁹ T+mbi wologan ama wali kindem dambi m+lapi, ipal t+kembi ñañguk.

W+n Sabat patnandi nainda w+nd+ñ indañgukta t+mbi,

¹⁰ Juda ama bies+li ama kindem dañgukta ñ+nd+ñ ni-giñg+nembi eñg+liñ, “Man Sabat yañ! D+k nitek t+mbi end+kñe manda w+pi, ipaka t+kembi ñalañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama nep t+mbi kindem dat endi ñ+nd+ñ nan+k, “D+k ipaka t+kembi ñau.”

¹² Eumbi ni-nand+ñg+liñ, “Ama nindi ‘Ipaka t+kembi ñau’ gan+k?”

¹³ Gan Yesul+ k+m+n wopum wolok pak+liñ endok boñg+ps+nai paikukta t+mbi, ama kindem dañgukti en nin s+n+k w+n n+m nand+ñ+m+ñguk.

¹⁴ Siñgi kandañ Yesul+ ama w+n tapma it sañ jimba g+nañ t+mbi indaumbi n+ñguk, “Nand+lañ, d+k ip kindem dañguñda, yom nombo n+m t+mbekañ. N+m kañbi, m+lapp wopum s+n+k noli gepmek!”

¹⁵ Eumbi, amal+ walinin p+m ña Juda ama bies+loñ ñambi, Yesul+ t+mbi kindem dañguk w+nd+ñ eumbi nand+ñg+liñ.

Kunum Yambattok N+ñañ ba kuñgu sis+in+ktok kusei w+n Yesu en wakan

¹⁶ Yesul+ kundit wandisi Sabat patnandi nainda pa til+ñgukta t+mbi, Juda ama bies+li kusei k+m+pi, m+lapp pa m+ñg+liñ.

¹⁷ T+mbi Yesul+ enlok ep t+nd+ñ kasopmeuktok ama bies+la ñ+nd+ñ enguk, “Bepnal+ yous+yous+ñgan kena ti-ta-kulakta t+mbi nak bo w+nd+ñgangot ti-ta-kuutat.”

¹⁸ Kusei wala t+mbi Juda ama bies+li Yesu wali k+mbektok telak lonji-s+n+k tañg+liñ. W+n endi Sabattok end+kñe manda lap+kuk walañgot n+m. W+n endi Kunum Yambatta “Bepna” eñguk, wali en t+mb+mbi, endi Kunum Yambat git tuopset noñgan t+ñgukta t+mbi w+li k+mbektok telak lonji+ñg+liñ.

¹⁹ T+mbi Yesul+ ñ+nd+ñ tambane enguk, “Manda et wali biañgan s+n+k. T+mbi ñ+nd+ñgot sanba: nak Kunum Yambattok N+ñañdi natnalok nanand+nala nepek no t+mbettok tuop n+m. Tambo nokok Bepnal+ nepek

* 5:2: Yama wolok sipsip yanañg+liñ lo-pit pa t+ñg+liñ. † 5:2: Nandi-tale amal+ eañ, w+n tuk ban w+n wopum s+n+k, amal+ t+nd+ñ, t+mbi ban w+n palandali tamb+li+mbi, tukti tambon tambon pak+m+k, t+mbi palandali tuk ban w+n ep kle-g+mbut pakuk. ‡ 5:3-4: Nandi-tale ama di+w+ndi manda kusip no gamañgot patak eañ. W+n ñ+nd+ñ, “Endi tuk sasik t+mbektok mand+paqañg+liñ. W+n kusei ñ+nd+ñda: nain no ba nola Wopumdok eñalo noli tuknan p+mbi, tuk t+mbi sasik t+ñguk, t+mbi nin endi tuk g+nañ dama pil+ñguk endiñgot j+mbat w+n ba w+n inda-senguk wali tale-semli+ñguk.”

nek tĩmbĩmbi kalet, wĩngot gumañ tĩmbet. Wĩn Bepti nepek nek pa tĩlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañdi pa tĩlet.

²⁰ Tĩmbi endi gĩnañli nep kasilembi, enlok ep tĩndĩn gĩtik wĩn dau namum kañbi pa tĩlet. Tĩmbi sĩndi ka-sĩlkĩmbi, nanandi kena tĩnelĩndok, endi kundit gĩtikĩn dau namum kañbi tĩmbetat, tĩmbi walĩ kundit damañgan tĩngut wĩn makle tĩnekalĩñ.

²¹ Wĩn nĩndĩñ: Bepnali ama kĩmnan nanin ep tĩmbi mĩlalĩmbi, kuĩngu emlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañli bo ama ninda kuĩngu emepi nandĩlet enda emlet.

²² Tĩmbi wĩngot nĩm. Bepti ama no nĩm yambi-danlak. Tambo amali kuĩngulok ba kĩmkĩmlok wĩn eu taletale kena wĩn Bepti nokok kĩtnanan kĩmĩt-taleĩnguk.

²³ Wĩn kusei nĩndĩñda: endi enda kot gĩngĩt mañ gĩtikĩt nak Nĩñañda wĩndĩngangot kot gĩngĩt namnelĩndok nandĩlak. No en gĩngĩnembĩ, nak Nĩñan kot gĩngĩt nĩm namlak, endi Bep nani-mukuk enda bo kot gĩngĩt nĩm pa mĩlak.

²⁴ Wĩn biañgan sĩnĩk.

Tĩmbi nĩndĩñ sanba nandĩwĩt: nin endi nokok mandana kĩmĩt-klembi, Bep nani-mukuk en nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩlak, endi kuĩngu taletalen nĩmnat wĩn ikan palmĩlak. Wĩn endi damañgan kĩmlok gĩngĩt kuĩnguk, gan kuĩngu sĩsĩnĩk wolok gĩngĩt ikan indambi kulak, tĩmbi yomĩnlok kĩnjan tambon nĩm ombi-tĩkeukak.

²⁵ Manda walĩ biañgan sĩnĩk.

Tĩmbi nak nĩndĩñ sanlet: nain indaup tĩlak wolonda amatam endok gĩnañji tip kĩmkĩmĩn endi nak Kunum Yambattok Nĩñañ nokok mandana nandĩnekalĩñ. Biañgan ñak, nain wĩn ikan indak, tĩmbi mandana nandĩ-dasiañdi papat kwambiñgan kunekalĩñ.

²⁶ Wĩn kusei nĩndĩñda: nokok Bepna en kuĩngu molomdi amatam ep tĩmbi kaiktaumbi, kuĩngu ememlok gembĩn palmĩlakta, tĩmbi nak endok Nĩñañdi wĩndĩngangot tĩmbettok endi gembĩn wĩn naka bo namguk.

²⁷ Tĩmbi nak Ama Sĩsĩnĩkta tĩmbi endi nak amatam yambi-danbettok ikan nanbĩ taleumbi, endi kuĩngulok ba kĩmkĩmlok manda wĩn nak ewa taleukak.

²⁸ Sĩndi wala nanandi kena nombo nĩm tĩnekalĩñ, wĩn kusei nĩndĩñda: nain indaukak wolonda sembĩsembĩn gĩtik endi nokok mana malap nandĩmbi.

²⁹ sumji binekalĩñ, wĩn kĩndem tĩndi endi mĩlapi, kuĩngu kwambiñ kunekalĩñ, tĩmbi kolan tĩndi endi mĩlapi, nak mandanjĩ ewa taleumbi, endi kolanjĩlok tambon ombi-tĩkenekalĩñ.

³⁰ Nak natnalok nanandĩnala nepek no tĩmbettok tuop nĩm. Wĩn Bepnali nĩtek nanlak, wolok tuopgan nak amatam pa yambi-dani tĩlet. Tĩmbi nak telak dĩndĩm plon yambi-dani tĩlet, wĩn kusei nĩndĩñda: nak natnalok nanandĩna nĩm kĩmĩt-klelet, tambo Bep nani-mukuk endok man taĩngombi kĩmĩt-klelet.”

Yesulok kusal tĩmbi inda-dakleuktok asup patak

³¹ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, ama biesĩla enguk, “Tĩkap nak noĩnganliĩngot natnalok kusatna e-daklewamda, sĩndi wala nandum biañgan nĩm tĩlak.

³² Gan kusatna e-daklelok no patak, wĩn Bepna en wakan. Tĩmbi nak nĩndĩñ nandĩ-daklelet: endi manda nokok plon elak walĩ biañgan sĩnĩk tĩlak.

33 Tĩmbi sĩnĩ nokok kusatna tĩmbĩ inda-daklenelĩndok ama enĩ-mulĩmbi, endĩ Yoane tuk i-sem-i-semloĩ ñam nĩ-nandĩngĩlĩñ, wolonda Yoanelĩ kusatna sĩsĩnik wĩn sanĩ-dakleñguk.

34 Natna kusatna inda-dakleuktok endok ba ama nolok mandan plon nĩm panjañganelet, ganmek sĩndĩ Yoanelok mandan nandĩ-dasiumbi, Kunum Yambattĩ kolanjĩlok kĩnjannan nanin sapma tĩkeuktok nak Yoanelok mandan wĩn sanĩ-kaikta tĩlet.

35 Sipalaktĩ duapi kolĩ salelak, wĩndĩngan Yoanelĩ nokok kusatna tĩmbĩ sale-samumbi, sĩnĩ nain dumangan endok mandanla tĩmbi nandĩ-koĩngomnat sĩlĩsĩlĩ wopungan tĩngĩlĩñ.

36 Kusatna tĩmba inda-dakleuktok nepek no pat-namlak, tĩmbi walĩ Yoanelok mandan maklelak. Wĩn nokok Bepnalĩ nak kena tĩmba taleuktok namguk, wĩn nak kundit pa tĩlet, walĩ wakan endĩ nak nanĩ-mulĩmbi indaĩgut wĩn tĩmbĩ inda-daklelak.

37 Tĩmbi wĩngot nĩm. Bepna nanĩ-mukuk endĩ bo kusatna tĩmbi inda-daklelak. Sĩndĩ nain nola endok man malap nĩm nandĩngĩlĩñ, ba endok walan nĩm kaĩngĩlĩñ.

38 Tĩmbi endok mandan sĩndok gĩnañjĩ gĩnañ nĩm nandĩ-dasium patak, wĩn kusei ñĩndĩñda: endĩ nak wakan nanĩ-mulĩmbi indaĩgut, ganmek sĩndĩ nokok mandana nĩm nandĩ-kwambiñ dañ.

39 Sĩndĩ kuĩgu taletalen nĩmnat wolok telak wĩn manda youyoulĩn gĩnañ tĩmbi inda-samektok nandañda tĩmbi manda wĩn pinat-lonjĩ kena pa tĩ-kĩlĩñ eañ, tĩmbi manda walĩ wakan nokok kusatna eu daklelak,

40 gaĩngan sĩndĩ gĩngĩnembĩ, nak sep tĩmba paĩngĩtaumbi, kuĩgu sĩsĩnik wĩn kasĩlenelĩndok nokoñ nĩm pa bañ.

41 Amalĩ kot gĩngĩt namañ ba nĩm namañ, nak wala nandĩ-koĩngom nĩm pa tĩlet.

42 Gan sĩndok kandañla wĩndĩñ nĩm. Nak nandĩ-kĩlĩñ tĩ-sambi, sambi-nandĩ-daklelet, wĩn sĩndok gĩnañjĩlĩ Kunum Yambat nĩm kasĩleañ.

43 Neta, nokok Bepnalĩ nanĩ-mulĩmbi, endok kĩnjannan sĩndoñ bĩngut, ganmek sĩndĩ siĩngĩ wĩwĩt pa tĩ-namañ. Gan tĩkap ama nolĩ enlok nanandĩla sĩndoñ bĩlakta, sĩndĩ not pa tĩñmañ.

44 Sĩndĩ nosiilĩ kot gĩngĩt samañ wala nandĩ-koĩngom pa tañ, gan Kunum Yambat noĩngan sĩnĩktĩ kot gĩngĩt samektok sĩn gembĩ nĩm pa kokañ. Wĩndĩñda tĩmbi sĩndĩ nĩtek nokok mandana nandĩ-kwambiñ danelĩñ?

45 Bepnalok dainan nĩndĩ sĩnĩk mandalĩ sep youpi sanĩ-kolaukak? Wĩn nak nĩm! Sĩndĩ wĩndĩñ nĩm nandĩ-namnekaliñ. Wĩn ama sĩndĩ sep kĩmĩlektok nandĩ-kwambiñ dañ, wĩn Mose en wakan mandalĩ sep youlekak!

46 Endĩ nokok plon manda youkuk, wala tĩmbi tĩkap sĩndĩ endok mandan nandĩ-kwambiñ daumda, nokok mandana bo nandĩ-kwambiñ danelĩñ.

47 Gan tĩkap sĩndĩ Moselĩ manda youkuk wĩn nĩm nandĩ-kwambiñ dañda, nokok mandana nĩtek nandĩ-kwambiñ danelĩñ?"

6

*Yesulĩ ama 5,000 wakĩt tam gĩt gwaĩngwa bisat nanañ ep towĩnguk
(Matayo 14:13-21, Maleko 6:30-44, Luka 9:10-17)*

1 Tĩmbi Yesulĩ Galilĩ kwelan undanem bĩ pakap, nain nola kĩkeñ tĩkembĩ, Galilĩ tuk guañ, wolok koi no Taibelias, wĩn dĩkĩñembĩ, tombon kandañ gwaĩngwañiĩ gĩta wandĩñ ñaĩnguk.

² Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdi Yesuli jimba kundit ama jĩmbatsĩatta ti-semliĩnguk wĩn pa kayaĩgĩliĩnda tĩmbi, en kle-gĩmgĩm embi ñaĩgĩliĩn.

³ Tĩmbi Yesuli tambon kandaĩ ña tombi, kwet jaĩgĩn nolok lombi, gwaĩgwaĩii gĩta pip pakuk.

⁴ (Nain wolonda Juda amatamdok gwĩlat wopum no, koi Kamaikamai gwĩlat, wali dumalaĩnguk.)

⁵ Tĩmbi Yesuli deium ñaumbi, amatam kĩmĩn wopum endoĩ bĩumbi yambĩmbi, Filipta ni-nandiĩmbi eĩnguk, “Nĩndĩ nanaĩ denanin tuambi, amatam ñandin sĩnĩk ep towineĩ?”

⁶ (Endĩ amatam ep towiuktok nandi-sambat ikan tĩnguk, gan Filiptok nanandi-kĩlĩktĩn ka-nanduktok wĩndĩn eĩnguk.)

⁷ Tĩmbi Filiptĩ tambane nĩnguk, “Tĩkap nĩndĩ kena tĩmbi, sandap 200 wolok tuan pat-nĩmumda, mĩnem wali plaua nanaĩ tuanambi, amatam noĩngan noĩnganli lakatgot nanelĩnda, wali gama tuop nĩm ti-semek.”

⁸ Tĩmbi Yesulok gwaĩgwa no koi Andlu, Simon Petlolok kwayaĩ, endĩ Yesu ñĩndĩn nĩnguk,

⁹ “Gwaĩgwa no ñĩn patak, endok plaua nanaĩ wĩn bali kwĩlanli tĩndĩn kĩt tambongot gĩt mĩkbalak sinjin tĩpet palmĩlak. Gan plaua gĩt mĩkbalak wandin wali amatam asupgan pakaĩ nĩtek tuop ti-semek?”

¹⁰ Tĩmbi Yesuli gwaĩgwaĩii enbĩmbi, endĩ amatamdi pip patnelĩndok enbĩmbi pipakĩliĩn. (Kwet wolok kli asup pakuk.) Tĩmbi ama endok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nĩtepek.

¹¹ Tĩmbi Yesuli plaua nanaĩ wĩn epbi, Kunum Yambat weĩmĩmbi, amatam wolok pipakĩliĩn enda dani-semnelĩndok gwaĩgwaĩiila emguk. Emu taleumbi, mĩkbalak tĩpetta wĩndĩnĩngangot tĩnguk. Tĩmbi amatamdi nandi-galksĩlok tuop epbi naĩgĩliĩn.

¹² Na tokĩneumbi, Yesuli gwaĩgwaĩiila enguk, “Nanaĩ nambĩmbi, dĩp pat-ta-ñalal wĩn kiulĩt! Nĩm kaĩbi, binam pap kolauk.”

¹³ Wĩndĩnda endĩ amatamdi nanaĩ na-tĩlap biĩgĩliĩn wĩn kiukĩliĩn, wĩn plaua nanaĩ kĩt tambongot wolok dĩpdĩpli sandĩn lĩk 12 tokĩneĩgĩliĩn.

¹⁴ Amatamdi Yesuli jimba kundit wĩn tĩmbĩm kaĩgĩliĩnda tĩmbi manda ñĩndĩn eu sataĩnguk, “Biaĩngan sĩnĩk, Kunum Yambattĩ plofet ni-mulĩm kwelan indauktok een [☆] wĩn ama ip ñakan sĩnĩk!”

¹⁵ Endĩ wĩndĩn eumbi, Yesuli yambĩ-nandiĩnguk, wĩn amatamdi en kaikgan tĩkembĩ, ama wapmaĩji wĩndĩn mambĩ ilektok nandi-sambat tĩngĩliĩn, wala tĩmbi endĩ yambĩk bimbĩ, bĩndambo engan kwet jaĩgĩnnan loĩnguk.

*Yesuli tuk guaĩ plon yalimbĩ ñaĩnguk
(Matayo 14:22-27, Maleko 6:45-52)*

¹⁶ Tĩmlala tĩmbĩmbi, Yesulok gwaĩgwaĩiili kwet jaĩgĩnnan nanin tuk guaĩnnan pĩmbi pakĩliĩn.

¹⁷ Pakap, kwet kĩlĩm eumbi, Yesuli endoĩn gama nĩm bĩngukta tĩmbi endĩ kĩkeĩ plon lombi, tuk guaĩ dĩkĩneumbi, ña Kapaneam kandaĩ ñanepi ñaĩgĩliĩn.

¹⁸ Ñaĩnĩlĩmbi, sasale wopum bĩmbi, tuk pendĩlĩmbi, tuktok gembĩndĩ wopumgan mĩlakuk.

¹⁹ Endĩ 5 ba 6 kilomita wolok kĩndit ñambi kaĩgĩliĩn, wĩn Yesu kesĩkti tuk plon yaliyali bĩmbi, kĩkeĩ tĩmbĩ dumalaum kaĩbi mĩsĩngĩliĩn.

20 Gan Yesulí enguk, “Ñin natna sɪnɪk, nɪm mɪsɪnelɪñ.” Wɪndɪñ eumbi,
 21 gwañgwañiilɪ kɪkeñ gɪnañ nañgɪp lonelɪñdok nandɪ-koñgom tɪñgɪlɪñ,
 tɪmbi wolongan kɪkeñdɪ kwet ñanepi ñañgɪlɪñ wandɪñ ña suañguk.

Kuñgukol nanañ biañgan sɪsɪnɪk wɪn Yesu en wakan

22 Kwet salaumbi, amatam tuk guañ tambon kandañ gamañgot pakɪlɪñ endɪ ka-nandɪ-tomgɪlɪñ, wɪn “Desa kɪkeñ noñganlɪñgot ñolok pakuk, gan Yesulɪ wolok plon nɪm loñguk. Wɪn gwañgwañiilɪ nɪsɪñgot wolok plon lombi ña-taleñgɪlɪñ.”

23 Tɪmbi kɪkeñ dɪwɪndɪ Taibelias it kwelan nanin bɪmbi, Yesulɪ Kunum Yambat weñmɪmbi, amatam nanañ ep towiñguk kwet wolok ñasɪñgan bɪ tomgɪlɪñ.

24 Tɪmbi amatamdɪ ka-nandɪ-tomgɪlɪñ, wɪn Yesu gɪt gwañgwañiilɪ kwet wolok nombo nɪm pakɪlɪñ, wala tɪmbi endɪ kɪkeñ wandɪñ bɪ tomgɪlɪñ wolok plon lombi, Yesu lonjɪnepi Kapaneam it kwelan ñañgɪlɪñ.

25 Ñambi, Yesu en tuk guañ tambon kandañ tɪmbi indaumbi, nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Endaut, dɪk dawanda ñandɪñ bɪñ?”

26 Tɪmbi Yesulɪ e-nandɪnjɪ wɪn nandɪ-kɪmneumbi, ñɪndɪñ tambane enguk, “Ba sɪndɪ nak jimba kundit asup tɪmbam kañbi, kusatna nandɪ-dakleñgɪlɪñda tɪmbi nep lonjañ ba? Wɪn biañgan nɪm! Nak sanlet, wɪn sɪndɪ nandɪ-galksɪlok tuop nanañ na tokñeñgɪlɪñ, walañgot tɪmbi nep lonjañ.

27 Sɪndɪ nanañ kolalak wandin kasɪlenelɪñdok kena boñgɪt nɪm tɪnekalɪñ. Tambo sɪndɪ nanañ walɪ sep tɪmbɪ kaiktaumbi, kuñgu taletalen nɪmnat samlak wɪn kasɪlenelɪñdok gɪñgɪnembɪ, kena boñgɪt tɪnekalɪñ. Tɪmbi nak Ama Sɪsɪnɪktɪ nanañ nandɪ wakan sametat, wɪn kusei ñɪndɪñda: Bep Yambattɪ nak wɪndɪñ tɪmbettok nanbɪ taleñguk.”

28 Wɪndɪñ eumbi, endɪ nɪ-nandɪñgɪlɪñ, “Ale, nɪndɪ Kunum Yambattok kenan tɪneñdok nɪtek sɪnɪk tɪlok?”

29 Eumbi tambane enguk, “Kunum Yambat endɪ ñɪndɪñ tɪnelɪñdok nandɪ-samlak: sɪndɪ endɪ ama nin nɪ-mulɪm pɪ indañguk, wɪn natna nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-nam-ta-kunekalɪñ.”

30-31 Amatamdɪ manda wɪn nandɪmbi, ñɪndɪñ nɪ-nandɪñgɪlɪñ, “Ale, dɪk jimba kundit nek sɪnɪk no tɪmbɪm kañmek, dɪk manda biañgan elañ wɪn gumañ nandɪ-kwambɪñ daneñ? Wɪn ñɪndɪñ youyoulɪn patak, ‘Endɪ nanañ kunum gɪnañ nanin emum nayañgɪlɪñ,’ * wala tɪmbi Mose endɪla nɪndok bep pañniila nanañ koi mana wɪn kwet sɪlaninnan emumbi nayañgɪlɪñ. Wɪndɪñda dɪtna kundit engano nek sɪnɪk dau nɪmetañ?”

32 Eumbi tambane enguk, “Endɪ nanañ wɪn nayañgɪlɪñ wɪn biañgan sɪnɪk, gan nak ñɪndɪñ sanba: nanañ kunum gɪnañ nanin emuk wɪn Mose nɪm. Tambo nokok Bepna en wakan nanañ sɪsɪnɪk wɪn kunum gɪnañ nanin pa samlak.

33 Wɪn kusei ñɪndɪñda: nek ñalɪ kunum gɪnañ nanin pɪmbi, kwelalok amatam kuñgu sɪsɪnɪk emlak, walɪ nanañ biañgan sɪsɪnɪk Kunum Yambat en pa samlak wakan.”

34 Eumbi nɪñgɪlɪñ, “Wopum, dɪk nain tuop nanañ wɪn nɪmekañ.”

35 Eumbi enguk, “Kuñgu sɪsɪnɪk wolok nanañ wɪn natna wakan. No en nokoñ bɪmbi, nep yousɪmbi, nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namlakta, endok gɪnan tɪpmɪnlɪ nanañ tukta nombo nɪm kɪmbekak.

36 Gan nak sangut wolok tuop sindi nokok kusatna ikan nambi-nandañ, gañgan nım nandi-kilikti tañ.

37 Bepnalı amatam nokok kitnanan yapıtak, endi gitikti nokok kandañ bi-talenekaliñ. Tımbi nokok kandañ bañ wın nak endoñnan nanin no nım ep kleutat. Nım sinik.

38 Wın kusei ñındıñda: nak natnalok mana tañgoneupi kunum gınañ nanin kwelan ñın nım pıñgut. Tambo Bepnalı nani-mukuk endok man mandan tañgoneuttok indañgut.

39 Tımbi endok man mandan wın ñındıñ: amatam nokok kitnanan yapıt-taleñguk, endoñnan nanin walı no nım pait-talenekaliñ. Tambo nak endi gitik ep kamaimbi, nain taletalennan kımnan nanin epma mlattalenekaliñ.

40 Wın Bepnalı ñındıñ indauptok nandi-galk talak: amatam nin endok Nıññañ nokok kusatna nambi-daklembi, nandi-kilikti ti-namañ, endi gitik kuñgu taletalen nımnat wın kasılenekaliñ, tımbi nain taletalennan natna mek kımnan nanin epma mlattalenekaliñ.”

41 Yesuli “Nanañ kunum gınañ nanin pıñguk wın natna” wındıñ eñgukta tımbi, Juda ama biesılı kusei kımıpi, endok plon e-balep tımbi,

42 nisıñgan e-nandi tımbi eñgılıñ, “En Yesu yañ, Joseptok nıññañ wın, tımbi ñındı endok meñ beu nandi-semamıñ! Niteкта tımbi ama wandin walı kunum gınañ nanin kwelan pıñguk wındıñ pa elak?”

43 Eumbi tambane enguk, “Sıdı sinlok boñgıpsınan e-balembalep nombo nım tımbıt.

44 Bep nin nak nani-mukuk en amatam nokoñ nım yanañgılımda, ama nolı nokoñ bımbi, nep kle kuneliñdok tuop nım. Tımbi nain taletalennan natna mek kımnan nanin ep tımba mlattalenekaliñ.

45 Plofet amalı manda youkılıñ wolok gınañ ñındıñ youyoulin patak, ‘Kunum Yambattı amatam gitik enı-daut ti-sembi, nanandı emekak.’ ✧ Wındıñda tımbi amatam Bepı nanandı emlak wın nandımbi nandı-dasiañ, endi gitikti nokoñ bımbi, nep kle kuañ.

46 Ama nolı Bep dailı kañguk wındıñ nım sanlet. Wın nak Bep git kukap kwelan pi indañgut, nak noñgandıñgot en kañgut.

47 Wın biañgan sinik. Tımbi ñındıñ sanlet: nin endi nandi-kilikti ti-namkulakta, endi Bep git papat kwambıñgan kulak.

48 Kuñgu sisinik wolok nanañ wın natna wakan.

49 Sındok bep pañjilı kwet sılaninnan kuñıpi, nanañ koi mana kunum gınañ nanin pıñguk wın nayañgılıñ, gañgan endi sembi-taleñgılıñ.

50 Gan nanañ sisinik kunum gınañ nanin pıñguk walı mana wandin nım. Tambo nin endi nanañ wakan nalak, endi nım sembekak.”

51 Yesulı yousımbi enguk, “Nanañ kunum gınañ nanin pımbi, kuñgu sisinik wın pa samlak wın natna wakan. No en nanañ wın pa nalakta, endi papat kwambıñgan kuukak. Nanañ wın nokok pıñgıpna, tımbi kwelalok amatamı papat kwambıñgan kuneliñdok nak tapma ti-semetat.”

52 Yesulı wındıñ eñgukta tımbi Juda ama biesılı gınañjı komba dımbi, kusei kımıpi, nisıñgan e-tañan tımbi, ñındıñ eñgılıñ, “Ama wandin walı enlok pıñgıu nında nımum nanefıdok telak no nım patak!”

53 Eumbi enguk, “Manda et walı biañgan sinik. Tımbi ñındıñgot sanlet: tıkap sıdı Ama Sisinik nokok pıñgıpna git wekatna nım nanekaliñda, kuñgu sisinik walı nım pat-samekak.

54 Gan nokok piñgipna gít wekatna na-ta-kulakti kuñgu taletalen nímnat wín ip palmílak, tímbi nain taletalennan natna en kímnan nanin tímba mílalekak.

55 Wín kusei ñíndíñda: nokok piñgipna gít wekatna walí nanañ tuk sisínik.

56 Wíndíñda tímbi nin endí nokok piñgipna gít wekatna na-ta-kulak, endí nakíta galí-kwambíñ dambi kulak, tímbi nak en gíta galí-kwambíñ dambi kulet.

57 Bep kuñgu molomdi naní-mupi, kuñgu namgukta tímbi kulet. Wíndíñgangot nin endí nak nep na-ta-kulakta, nak kuñgu sisínik wín ip pa míletta tímbi endí papat kwambíñgan kuukak.

58 Nanañ kunum gínañ nanin piñguk wín natna wakan. Nanañ ñalí bep pañdí nanañ koi mana wín nambi, kukap sembíñgíñ wandin ním. Tambo nin endí nanañ ñín pa nalakta, endí papat kwambíñgan kuukak.”

59 Yesulí Kapaneam it kwelan papi, it kiyau gínañ amatam ení-daut tísemguk, wolonda endí manda wíndíñ eñguk.

Manda kuñgu taletalen nímnat wín tímbi inda-nímlak wolok kusei wín Yesu en wakan

60 Amatamdi Yesulí enlok piñgíu gít wekai nanala manda eum nandímbi, en kle-kuñgíñ, endoñnan nanin asuptí ñíndíñ eñgíñ, “Manda ñín mílap sisínik yañ. Níndí síník kíndem nandí-dasiuk?”

61 Gan endí e-balep wíndíñ tíñgíñ wín Yesulí enlok gínan gínañ ikan nandí-daklembi enguk, “Manda walí síndok nanandí-kílikínjé tímbi kolalak ba?”

62 Wíndíñda tímbi tíkap síndí nak Ama Sísiníkti dama pakutnan undane lowambi nambínelíñda, nítek nandí-namnelíñ?

63 Wín Kunum Yambattok Woñín walí wakan kuñgu sisínik wín samlak, tímbi kwelan ama nolí wolok sep plaptauktok tuop ním. Wín natna manda saní-talelet walí sep tímbi pañgítaumbi, síndí Woñ wakít kuñgu sisínik wín gumañ kasíleañ.

64 Ganmek síndoñnan nanin díwíndí nokok mandana ním nandí-dasiañ.” (Yesulí manda wín eñguk wín kusei ñíndíñda: endí kenan kusei kímíuknan ikan yambí-nandí-dakleñguk, wín ama níndí en ním nandí-kílikí tíñmíñgíñ, ba nin síníkti en kanjíkíílok kísinan kímílekak.)

65 Tímbi yousímbi enguk, “Amatam díwíndí nokok mandana ním nandí-dasiañda tímbi nak ñíndíñ ikan sanít: tíkap Beptí ama no ním nandí-taleñmekta, endí nokoñ bímbi, nep kle-kuuktok tuop ním.”

66 Yesulí manda wíndíñ eu taleumbi, en kle-kuñgíñnan nanin asuptí en síngi wílim bímbi, en gíta nombo ním kuñgíñ.

67 Wíndíñda tímbi Yesulí gwañgwañí 12 ení-nandímbi eñguk, “Ba síndí bo nak nambík bímbi, ñanépi nandañ ba?”

68 Eumbi, Simon Petlolí tambane níñguk, “Wopum, níndí dík gambíneñda, níndoñ síník ñanéñ? Neta, manda kuñgu taletalen nímnat wín tímbi inda-nímlak wín dík noñgandíñgot pa níñíleañ.

69 Tímbi níndíla ikan gambí-nandí-daklembi, nandí-kwambíñ damíñ, wín dík wakan Kunum Yambattí gep danbí ganí-mukuk.”

70 Tímbi Yesulí tambane enguk, “Natnañgan gwañgwa 12 sep kasíleñgut. Ganmek síndoñnan nanin nolí kolan molomdok gíñgít kulak.”

⁷¹ Wɪndiñ eñguk wɪn Simon Iskaliottok niññañ Judas enda eñguk. Wɪn kusei ñɪndiñda: Judas endi gwañgwa 12 endoñnan nanin no, ganmek endi Yesu kanjikñiilok kisiñnan kɪmɪlepi tiñguk.

7

Yesulok kwayañiili en nɪm nandi-kiliktɪ tɪñmñgɪliñ

¹ Wolok siñgi kandañ Juda ama biesɪli Yesu wɪli kɪmneliñdok telak lonjiñgɪliñda tɪmbi, endi Judia kwelan nombo nɪm kuñgulok nandiɪmbi, Galili kwet wandiñ kandañ kle-gɪmbut ñambi kuñguk.

² Tɪmbi Juda amatamdok gwɪlat no, wɪn gonjala it gɪnañ papattok gwɪlat * wali dumalañguk. Gwɪlat wɪn Jelusalem indauptok tiñgukta tɪmbi,

³ Yesulok kwayañiili ñɪndiñ nɪñgɪliñ, “Dɪk ñalinin pɪmbi, gwɪlatta Judia kwelan ñambi, kundit engano pa tɪlañ wɪn wolok tɪmbekañ. Wɪndiñda amatam gep kle-kuañ endi wɪn gumañ kaneliñ.

⁴ Neta, kot gɪñgɪt tɪkeuktok nandiɪlaktɪ kena pat-semɪn nɪm pa tɪlak. Dɪk kundit wandin pa tɪlañda tɪmbi, kwelan kuañ gɪtɪk enda dɪkok kusaka tɪmbi inda-dakle-semun.”

⁵ (Yesulok kwayañiili bo en Mesia sɪnik wɪn nɪm nandi-kwambiñ dañgɪliñda tɪmbi manda wɪndiñ eñgɪliñ.)

⁶ Wɪndiñda Yesuli tambane enguk, “Nokok nainna gama nɪm indañguk, gan sɪndɪla gwɪlatta nain no ba nola ñanepi ñaneliñ, wali bo kɪndemgot.

⁷ Wɪn kwelalok gɪñgɪtñiili kusei nɪmnat nɪtek tɪmbi sambɪ-kunjɪt tɪ-sammelñ, gan nakta endok kunditsɪ kolan wɪn ewa dakle-ta-kuletta tɪmbi, endi nambi-kunjɪtta pa tɪ-namañ.

⁸ Sɪndi singan gwɪlatta Jelusalem ñanekaliñ, gan nakta nainna gama nɪm indañgukta tɪmbi nɪm ñautat.”

⁹ Wɪndiñ embi, Galili kwelan wɪñgan pakuk.

Yesulok mandan ba kundil wɪn Kunum Yambattoñnan nanin

¹⁰ Yesulok kwayañiili Jelusalem gwɪlatta ña-taleumbi, endi bo ñañguk, gan endi indañgan nɪm ñañguk, endi pat-semɪn gitañgɪtak ñañguk.

¹¹ Tɪmbi gwɪlat wolonda Juda ama biesɪli en lonjiɪmbi, “Ama wɪn dek?” embi, e-nandi-ta-kuñgɪliñ.

¹² Tɪmbi kɪmɪn wopumdok boñgɪpsɪnan asuptɪ Yesulok plon manda janjat eñgɪliñ. Dɪwɪndi “Endi ama kɪndem” wɪndiñ eumbi, dɪwɪndi ñɪndiñ eñgɪliñ, “Nɪm, endi amatam nanandɪnjɪ tɪmbɪ kamalalak.”

¹³ Gan Juda ama biesɪla mɪsɪñgɪliñda tɪmbi ama nolɪ Yesulok plon manda indañgan no nɪm eñgɪliñ.

¹⁴ Gwɪlat ip palɪm boñgɪptaumbi, Yesuli tapma it sañ jimba gɪnañ lombi, kusei kɪmɪpi, amatam enɪ-daut tɪ-semguk.

¹⁵ Tɪmbi Juda ama biesɪli endok mandan nandiɪmbi, nanandɪ kena tɪmbi eñgɪliñ, “Endikñe manda nandi-tale ama nolɪ en nɪm ni-daulɪmñguk, gan nɪtek tɪmbi nandi-nandi wopum wandin palmɪlak?”

¹⁶ Wɪndiñ eumbi, Yesuli tambane enguk, “Nak nanandɪ emlet wɪn natnaloñnan nanin nɪm, wɪn Kunum Yambat nindi nani-mukuk endoñnan nanin.

* **7:2:** Bep pañjiili kwet sɪlaninnan kuñpi, sel isi gɪnañ dou-mɪlat tiñgɪliñ, nain wɪn nandi-kaiktaneliñdok Juda amali gonjala it gɪnañ papattok gwɪlat wolonda gonjala it kindipi, wolok dou mɪlat tiñgɪliñ (Wok Pris 23:33-36,39-43, Lo 16:13-16).

17 Tĩmbi no endĩ Kunum Yambattok man kĩmĩt-kleuptok nandĩmbi kĩmĩt-klelak, endĩ ka-nandĩ-dakleukak, wĩn nanandĩ walĩ denanin sĩnĩk, wĩn Kunum Yambattoñnan nanin, ba ama sĩlanin no nomĩk natnalok nanandĩnala pa elet.

18 Enlok nanandĩnla manda elaktĩ enlok koi gĩngĩt tĩke-louptok wĩndĩn pa tĩlak. Gan nin endĩ nĩ-mukuk endok koi gĩngĩt tĩke-louptok kena tĩlak, endĩ biañgan molom, julufĩt endok kandañ no nĩm palmĩlak.

19 Moselĩ Kunum Yambattok endĩkĩne mandan sĩndok bep pañjiila enĩdaut tĩ-semguk wĩn pat-samlak, gañgan sĩndoñnan nanin nolĩ manda gĩtik wĩn no nĩm kĩmĩt-kleañ. Wĩndĩnda tĩmbi sĩndĩ kusei nekta nak sĩnĩk nepbi, nĩlĩm kĩmbettok telak lonjañ?”

20 Eumbi, kĩmĩn gĩtikĩ tambane nĩngĩlĩn, “Nĩndĩ gwĩlĩ kĩmbeñdok telak lonjĩlak? Yal kolandĩ pĩ-gamumbi, e-kamakama tĩlañ!”

21 Eumbi enguk, “Nak Sabat patnandĩ nainnan kundit engano noñgan tĩngutta tĩmbi, sĩndĩ gĩtik wala nandum pĩumbi, nanandĩ kena tañ.

22 Sĩndok kandañ, sĩndĩ nĩñañjiilok sĩngĩnjĩ dĩp gwĩlap wĩn Sabat patnandĩ nainnan bo pa dombañ, Moselĩ bep pañjiila enguk wolok tuop. (Gan dombĩ kundit telak wĩn Moselolĩ nanin nĩm, wĩn sĩndok bep pañjiilolĩ nanin.)

23 Tĩkap sĩndĩ Moselok endĩkĩne mandan wĩn nĩm wĩtnelĩndok nĩñañjiilok sĩngĩnjĩ dĩp gwĩlap wĩn Sabat patnandĩ nainnan bo kĩndem pa dombañda, nĩtek tĩmbi sĩndĩ nak Sabat patnandĩ nainnan ama nolok sĩngĩn gĩtik tĩmba kĩndem da-taleñguk, wala gimbit tĩ-namañ?

24 Sĩndĩ yop tambi, ama dausĩlĩngot yambi-danbi, yom plon nombo nĩm yapĩtekalĩn. Tambo sĩndĩ nek walĩ Kunum Yambattok dainan dĩndĩm sĩnĩk wolok tuop ama yambi-danbi, dĩndĩmgan tĩnekalĩn.”

Amatamdi Yesu en Mesia ba nĩm wala gĩnañ tĩpet tĩngĩlĩn

25 Wolonda Jerusalem nasi dĩwĩndĩ kusei kĩmĩpi, nĩsĩngan Yesulok plon nĩndĩn e-nandĩ tĩmbi eñgĩlĩn, “Nĩndok ama biesĩlĩ ama wĩwĩttok nandañ wĩn ñakan bek.

26 Nĩtek tĩmbi endĩ ñolok indañgan ipi, manda samakgan elak, tĩmbi ama biesĩlĩ enda manda no nĩm nĩañ? Ba endĩ en Mesia sĩnĩk wĩndĩn biañgan nandĩ-ñĩmañ bek?

27 Gan nĩtek? Mesia en indaume, endĩ denanin wĩn no nĩm nandĩñĩmekalĩn, gan nĩndĩla ama ñolok il kusei wĩn nandĩñĩmamĩn.”

28 Wĩndĩnda tĩmbi Yesulĩ tapma it sañ jimba gĩnañ amatam enĩdaut tĩ-semñĩpi, manda tambon nĩndĩn wopumgan eu pĩnguk, “Sĩndĩ nokok kusatna nandĩ-nambi, nak denanin wĩn biañgan nandĩ-namañ ba? Gan nak natnalok nanandĩnala nĩm bĩ indañgut. Tambo nin nak nanĩ-mukuk, endĩ biañgan molom sĩnĩk. Sĩndĩla en nĩm nandĩñĩmañ,

29 gan nakta en nandĩ-kĩlĩn tĩñĩmĩlet, wĩn kusei nĩndĩnda: nak en gĩta palambi nanĩ-mulĩmbi, pĩ indañgut.”

30 Yesulĩ Kunum Yambattoknan nanin pĩnguk wĩndĩn eñgukta tĩmbi ama dĩwĩndĩ en tĩkenepĩ tĩ-tĩlakĩlĩn, gan endok kĩmkĩmlok nainñĩn gama nĩm indañgukta tĩmbi, amalĩ en tĩkenelĩndok tuop nĩm.

31 Ganmek kĩmĩn gĩtik endok boñgĩpsĩnan amatam asuptĩ Yesu en Mesia sĩnĩk wĩn nandĩ-kwambĩn dambi, nĩsĩngan nĩndĩn eñgĩlĩn, “Ama ñalĩ Mesia wandin indambi, jimba kundit asup pa tĩlak! Ama nolĩ indam, en makleuktok tuop nĩm bek ya.”

³² Kĩmĩn gĩtĩktĩ Yesulok plon manda janjat wĩndĩn̄ eumbi, Falisi amalĩ wĩn nandĩmbi, tapma ama biesĩla enbĩmbi, endĩ tapma ittok kamaikamai ama dĩwĩn yakan enĩ-mulĩmbi, Yesu tĩkenepi ñaĩngĩlĩn̄.

³³ Tĩmbi Yesulĩ eĩguk, “Nak nain dumangangot sĩn gĩta gama paletat. Pakap, nanĩ-mukok endoĩn undane ñawambi,

³⁴ sĩndĩ nak nep lonjĩmbi, nĩm nambĩnekalĩn̄, tĩmbi nak paletatnan sĩndĩ ñanelĩndok tuop nĩm.”

³⁵ Wĩndĩn̄ eumbi, Juda ama biesĩlĩ nĩsĩn̄gan ñĩndĩn̄ e-nandĩngĩlĩn̄, “Nĩndĩ en lonjĩmbi nĩm kanekamĩn̄, wĩndĩn̄ elakta tĩmbi endĩ dendĩn̄ ñaupi elak? Ba endĩ ñĩndok notnii dĩwĩn papusenem papi, Grik amalok boĩgĩpsĩnan kuaĩ endoĩn̄ ñambi, Grik ama enĩ-daut tĩ-semepi elak ba?

³⁶ Tĩmbi nĩndĩ lonjĩnekamĩn̄, gan nĩm kanekamĩn̄, tĩmbi nĩndĩ endĩ palekaknan ñaneĩndok tuop nĩm wĩndĩn̄ elak, manda wolok kusei wĩn nĩtek?”

Kuĩngulok tuk biaĩngan sĩsĩn̄ik wolok kusei wĩn Yesu en wakan

³⁷ Gonjala it gwĩlat wolok nain taletalen walĩ loloĩn̄ sĩn̄ik. Sandap wolonda Yesulĩ tapma it saĩ jĩmba gĩnaĩn̄ mĩlap ipi, kĩtĩ-kolĩ pĩmbi eĩguk, “No en tukta kĩmlakta, endĩ nokoĩn̄ bĩmbi nambĩn̄!

³⁸ Kunum Yambattok mandan youyoulĩn̄ patak, wolok tuop nin endĩ naka nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlakta, ‘tuk en tĩmbi kaiktauktok walĩ endok gĩnan gĩnaĩn̄ tokĩne map pĩne-ta-ñaukak.’ ”

³⁹ Yesulĩ tuktok plon eĩguk, wĩn endĩ Dĩndĩm Woĩlok plon eĩguk. (Wĩn Yesu nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-ñĩmaĩndĩ Woĩn wĩn kasĩlenepi tĩn̄gĩlĩn̄, gan nain wolonda Kunum Yambattĩ Yesulok pipapal engano patak wolok undane louktok gama nĩm tĩke-loĩngukta tĩmbi Dĩndĩm Woĩn gama nĩm nĩ-mulĩmbi, kwelan pĩn̄guk.)

⁴⁰ Yesulĩ wĩndĩn̄ eumbi nandĩn̄gĩlĩn̄, wolonda dĩwĩndĩ ñĩndĩn̄ eĩngĩlĩn̄, “Biaĩngan sĩn̄ik, ama ñalĩ plofet indaĩndalok een ip en wakan.”

⁴¹ Tĩmbi dĩwĩndĩ eĩngĩlĩn̄, “Endĩ Mesia sĩn̄ik.” Gan dĩwĩndĩ ñĩndĩn̄ eĩngĩlĩn̄, “Nĩm ya! Mesialĩ Galili kwelan nĩm indauktok een!

⁴² Manda youyoulĩn̄ patak walĩ ñĩndĩn̄ elak: Mesialĩ Devittok komblin, tĩmbi endok il kusei Betleem wandĩn̄ indaukak.”

⁴³ Wĩndĩn̄da tĩmbi amatamdĩ Yesu en nin wala embi tambĩkĩlĩn̄.

⁴⁴ Tĩmbi dĩwĩndĩ en tĩkenelĩndok nandĩ-galk tĩn̄gĩlĩn̄, gan ama nolĩ en nĩm tĩke-kaĩngĩlĩn̄.

Juda ama biesĩlĩ gĩn̄gĩn̄embi, Yesu nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tĩn̄mĩn̄gĩlĩn̄

⁴⁵ Tĩmbi tapma tĩ kamaikamai amalĩ undanembi, tapma ama biesĩ gĩt Falisi amalõn̄ ña tombĩmbi, endĩ enĩ-kaĩbi eĩngĩlĩn̄, “Kusei nekta sĩndĩ en nĩm tĩke naĩngĩpi baĩn?”

⁴⁶ Eumbi tambane engĩlĩn̄, “Manda elak wandin ama nolĩ no nĩm eumbi nandĩn̄gĩmĩn̄!”

⁴⁷ Eumbi, Falisi amalĩ enombĩmbi eĩngĩlĩn̄, “Nĩm kaĩbi, endĩ sĩnda bo juluĩn̄t tĩ-samek.

⁴⁸ Ba kandĩkĩne ama gĩt Falisi ama nĩndoĩnan nanin nolĩ Yesu wĩn nandĩ-kĩlĩktĩ tĩn̄mĩn̄guk ba? Nĩm yaĩn!

⁴⁹ Wĩn kĩmĩn̄ gĩtĩk, nĩndĩ Moselok endĩkĩne manda nĩm nandĩ-dakleaĩnda tĩmbi jĩmbĩn̄dok gĩn̄gĩt kunelĩndok nandĩ-semamĩn̄, endĩ wakan Yesu nandĩ-kĩlĩktĩ tĩn̄maĩn̄.”

50 Tĩmbi ama biesĩ endoñnan nanin no koi Nikodemus, ama nindi damañgan tim no Yesu kaupatok ñañguk, endi ñĩndĩñ enguk,

51 “Nĩndok endikĩe mandanĩli ñĩndĩñ tĩneñdok elak: nĩndĩ yop tambi, ama kit yout tamĩñ tambon manda ena taleumbi, wĩndĩñ nĩm tĩñmĩlok. Tambo nĩndĩ endok ep tĩndĩn wĩn eu inda-dakleuktok nain mĩmbi, endok kusal wĩn ka-nandĩ-daklembi, wolok siñgi kandañmek endok mandan ena talelak.”

52 Eumbi, noliilĩ tambane nĩñgĩliñ, “Nĩm kañbi, dĩtna bo endok nol no Galili nanin! Tĩkap dĩk manda youyoulĩn patak wĩn pinat-lonjĩlonjĩ tĩmbeñda, dĩk ka-dakleuñ, wĩn Galili kwelan plofet ama no nĩm indanelĩñdok een.”

53 Wĩndĩñ eumbi, endi walinin pĩm ñambi, isiñnan ña-taleñgĩliñ.

8

1 Gan Yesu endĩla Oliv kwet jañgĩnnan ñambi loñguk.

Tam telak joñgo kuñguk no Yesuloñ nañgĩpi bĩñgĩliñ

2 Kwet salawa salawa tĩmbĩmbi, Yesulĩ tapma iti sañ jimba gĩnañ bĩndambo undane loubi, amatam gĩtĩktĩ endoñ bĩm kle-gĩmbulĩmbi, endi pip papi, kusei kĩmĩpi enĩ-daut tĩ-semguk.

3 Tĩñĩliĩmbi, endikĩe manda nandĩ-tale ama gĩt Falisi ama dĩwĩn endi tam wapaiat no telak joñgo kuum kañbi tĩkeñgĩliñ wĩn nañgĩp bĩmbi, amatam Yesulok mandan nandĩ-pakĩliñ endok boñgĩpsĩnan kĩmĩliĩm ilĩmbi,

4 Yesula nĩmbi eñgĩliñ, “Endaut, tam ñĩn telak joñgo kuñĩliĩmbi tĩkeumbi, nañgĩpi bamĩñ.

5 Moselok endikĩe mandalĩ tam wandisĩ wĩn kawattĩ yandĩp kĩm tĩndĩlok nĩnlak. Ale, dĩkta nĩtek tĩ-ñĩmĩneñdok ewĩñ?”

6 Endi Yesu manda plon kĩmĩtnelĩñdok kusei lonjĩmbi, mandanjĩli sĩsoñ tĩñmĩnep nandĩmbi, wĩndĩñ nĩ-nandĩñgĩliñ. * Gan Yesulĩ nandĩ-kĩmnebi, mumuñanembi, kwet kwĩliñ plon kii nĩñanli kundit youkuk.

7 Tĩñĩliĩmbi, nombo nombo nĩ-nandumbi, mĩlap ipi enguk, “Sĩndoñnan nanin nindi yom no nĩm tĩñguk, wandĩn walĩ kĩndem telak dama tĩ-sambi, kawat tĩke kopi wĩliñ.”

8 Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo mumuñanembi, kwet kwĩliñ plon kii nĩñanli kundit youkuk.

9 Tĩmbi amalĩ manda wĩn nandĩmbi, endi kusei kĩmĩpi, noñgan noñgandĩ walinin pĩm ñañgĩliñ, wĩn ama gwĩlatsĩ wopum endi dama ñaumbi, dĩwĩndĩ bo ep klem ña-taleumbi, Yesu gĩta tam endiñgot pakĩmĩk.

10 Tĩmbĩmbi Yesulĩ mĩlap deĩmbi, tam nĩ-nandĩmbi eñguk, “Tam, ama kit yout tĩ-gamlĩñ endi dek? Ba dĩkok yomgalok tambon ombi-tĩkeuñdok ama nolĩ nombo nĩm elak ba?”

11 Eumbi nĩñguk, “Wopum, no nĩm.” Tĩmbi Yesulĩ nĩñguk, “Nak bo dĩk tamboñga ombi-tĩkeuñdok nĩm elet. Kĩndem a, ñau, tĩmbi yom nombo nĩm tĩ-ta-kuukañ.”

Kolsalen nindi kuñgu sĩsĩnĩk nĩmlak wĩn Yesu en wakan

* **8:6:** Nain wolonda Juda amatamdi endikĩe manda tĩpet kĩmĩt-klembi, kapmainan kuñgĩliñ. Moselok endikĩe mandanli tam telak joñgo kuañ wĩn kawattĩ yandĩp kĩmnelĩñdok eñguk, gan Roma nasilok endikĩe mandanli wala kĩmĩsip tĩñguk. Tĩkap Yesulĩ tam wĩn wĩli kĩmbektok eukta, endi Romalok endikĩe mandan wĩn wilek, gan tĩkap endi nĩm wĩli kĩmbektok eukta, endi Moselok endikĩe mandan wĩn wilek, tĩmbi amatam en kle-kuñgĩliñ asuptĩ siñgi wĩliĩmnelĩñ.

12 Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo amatamda manda enbi eĩguk, “Kwelan kuaĩdok kolsalen wĩn natna. No en nak nep kle-kulakta, endĩ nain no ba nola kĩlĩm gĩnaĩ nĩm kuukak. Tambo endĩ kolsalen kuĩgu sĩsĩnik mĩlak walĩ palmekak.”

13 Tĩmbi Falisi amalĩ manda wala nandum pĩumbi nĩĩgĩlĩĩ, “Dĩtnalok kusaka e-daklelaĩda tĩmbi manda elaiĩ walĩ biaĩgan nĩm tĩlak.”

14 Eumbi tambane enguk, “Wĩndĩĩ nĩm. Nak natnalok kusatna e-daklelet, ganmek nokok mandanalĩ biaĩgan tĩlak, wĩn kusei nĩndĩĩda: nak denanin bĩĩgut ba dendĩĩ nĩautat wĩn nandĩ-talelet. Gan sĩndĩla nak denanin bĩĩgut ba dendĩĩ nĩautat wĩn nĩm nandaĩ.

15 Tĩmbi sĩnlok nanandĩnjĩlok tuop ama pa yambi-danĩ tĩ-semaĩ, gan nakta wĩndĩĩ nĩm pa tĩlet.

16 Gan tĩkap nak ka-danĩ kena tĩmbetta, nak wĩn natnaĩgan nĩm tĩmbet, tambo Bep nak nani-mukuk en nĩtĩ ka-danĩ kena wĩn yakan tamĩk, wala tĩmbi walĩ dĩndĩm euk.

17 Tĩmbi sĩnlok endĩkĩe mandanjĩ gĩnaĩ manda no nĩndĩĩ youyoulĩn patak: tĩkap ama tĩpettĩ nepek nolok plon gembĩ ipi, manda noĩgan eamĩkta, endok mandanjĩt walĩ biaĩgan.

18 Ale, sĩndĩ nokok mandanala wĩndĩĩngangot nandum biaĩgan tĩmbekak. Neta, natnalok kusatna e-daklelet, tĩmbi Bep nani-mukuk endĩ bo gembĩ it-nambi, nokok kusatna e-daklelak.”

19 Yesulĩ wĩndĩĩ eumbi, endĩ nĩ-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Tĩmbi dĩkok bepka gembĩ it-gamlak endĩ dek?” Eumbi enguk, “Sĩndĩ nak nĩm nandĩ-namaĩ, ba nokok Bepna bo nĩm nandĩ-nĩmaĩ. Neta, tĩkap sĩndĩ nak nin sĩnik wĩn nandĩ-namumda, nokok Bepna en bo ip nandĩnĩnelĩĩ.”

20 Yesulĩ tapma it saĩ jimba gĩnaĩ papi, tapĩkot mĩnem dasiyaĩgĩlĩĩ kandaĩ wolok pipapi, amatam eni-daut tĩ-semĩĩpi, manda wĩn eĩguk. Ganmek en wĩlĩ kĩmnelĩĩndok nain walĩ gama nĩm indaĩgukta tĩmbi, ama nolĩ en nĩm tĩkeĩgĩlĩĩ.

Yesu en kunum gĩnaĩ nanin wĩn eu inda-dakleĩguk

21 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, nĩndĩĩ enguk, “Nain nĩm ombataumbi, nak sambim nĩautat, tĩmbi sĩndĩ Mesia lonjĩ-tĩlapi, sĩndok yomjĩ gama pat-samumbi kĩmnekalĩĩ. Tĩmbi natna nĩautatnan sĩndĩ nĩanelĩĩndok tuop nĩm.”
†

22 Wĩndĩĩ eĩgukta tĩmbi Juda ama biesilĩ nĩsĩngan nĩndĩĩ eĩgĩlĩĩ, “Endĩ elak, wĩn endĩ nĩaukakan nĩndĩ nĩaneĩndok tuop nĩm. Wĩndĩĩ elakta tĩmbi endĩ enlok kuĩgun tĩmbĩ kolauktok elak ba nĩtek?”

23 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Sĩndĩla kwelan nanin, gan nakta kunum gĩnaĩ nanin. Sĩndĩla kwet nĩlok gĩĩgĩt, gan nakta kwet nĩlok gĩĩgĩt nĩm.

24 Kusei wala tĩmbi nak nĩndĩĩ sanĩt: sĩndok yomjĩ gama pat-samumbi kĩmnekalĩĩ. Wĩn tĩkap sĩndĩ nokok kusatna papat kwambĩĩ ‡ wĩn nĩm nandĩ-kwambĩĩ daĩda, sĩndok yomjĩ biaĩgan pat-samumbi kĩmnekalĩĩ nĩak.”

† 8:21: Manda wolok walan wĩn nĩndĩĩ: Yesulĩ kĩmbi, kunum gĩnaĩ loukak, gan nin endĩ Yesu en Mesia sĩnik wĩn nĩm nandĩ-kwambĩĩ daĩ, endĩ ep kĩmĩlektok Mesia nola lonjĩ-ta-kuĩpi, nĩsĩlok yomjĩla tĩmbi kunum gĩnaĩ lonelĩĩndok tuop nĩm. ‡ 8:24: Grik mandalĩ nĩm inda-daklelak, gan nandĩ-tale ama asuptĩ nandaĩ, wĩn Yesulĩ enlok kusal plon e-yout tĩĩguk, endĩ Kunum Yambat wĩndĩĩ eĩguk.

25 Eumbi nî-nandîngilîñ, “Dîk nin sînik wî nînbî nandîna.” Eumbi tambane enguk, “Nak nin? Wî nak kena kusei kîmîkîmîlînan eñgut ip wakan.

26 Nak sîndok kusasi tîmba inda-dakleumbi sani-danbettok manda asupgan gumañ ewit. Tîmbi manda elet wali biañgan sînik. Neta, nanî-mukuktî biañgan molom sînik, tîmbi nak endî manda nanbîmbi nandîlet, wîndîngangot kwelan kuañda pa enlet.”

27 Yesulî Bep Yambattok plon manda enguk wî nîm nandî-dakleñgîlîñda tîmbi

28 Yesulî yousîmbi enguk, “Sîndî nak Ama Sîsînik kloñbat plon nep lomek, ñîndîñ nambi-nandînekalîñ: kusatna sangut wî natna, tîmbi natnalok nanandînala nepek no nîm pa tîlet, tambo Bepî nanandî namguk wolok tuopgangot nak manda pa elet.

29 Tîmbi nanî-mukok en wakan nakîta pat-ta-kulak, wî endî nokok ep tîndîna gîtik wî kau kîndem dalakta tîmbi nain nola nak nîm nambiñguk.”

30 Manda wîndîñ eñîlîmbi, amatam asuptî en Mesia sînik wî nandî-kwambîñ dañgîlîñ.

Yesulî nin yomjînan nanin ep pîsatak endî Kunum Yambattok sambalii sînik samaktangan kuañ

31 Tîmbi Yesulî Juda ama nin ip nandî-kîlîktî tîñmîngîlîñ endî ñîndîñ enguk, “Tîkap sîndî nokok mandana kîmît-kle tî-ta-kuañda, sîndî nokok gwañgwanai biañgan sîsînik,

32 tîmbi Kunum Yambattok kusal sîsînik wî ka-nandî-talenekalîñ. Tîmbi wali sep pîsalîmbi, sîndî samaktangan kunekalîñ.”

33 Eumbi, endî manda wala nandum pîumbi, tambane nîngîlîñ, “Nîndî Ablaamdok kombliñîi, nain nola ama nolok kapmainan kena gwañgwa sîlanin no nîm kuñgîmîñ. Nîtek tîmbi dîk elañ, wî wali nîp pîsalîmbi, samaktangan kunekamîñ?”

34 Eumbi tambane enguk, “Sîndî Ablaamdok kombliñîi wî biañgan sînik. Gan nak ñîndîñ sanba: amatam yom tî-kuañ gîtik endî yomjîlî ep topmumbi, kena gwañgwa sîlanin wandin wolok kapmainan kuañ.

35 Tîmbi sîndî yomlok kena gwañgwa sîlanin kuañda tîmbi Kunum Yambattok ilan pîpapat kwambîñ nîm pat-samlak, gan nak Molomdok Nîñañdî Bepnalok ilan papat kwambîñgan kulet.

36 Wîndîñda tîmbi tîkap sîndî nak nandî-tale-namnelîñda, nak Molomdok Nîñañdî yomdok toptopnan nanin sep pîsalambî, sîndî biañgan Kunum Yambattok sambalii samaktangan kunekalîñ.”

Amalok ep tîndînjîlî bepsi sîsîniktok kusal wî tîmbî inda-daklelak

37 Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, “Sîndî Ablaamdok sambalii wî nandî-samlet, ganmek sîndî nokok mandana nîm nandî-dasiañda tîmbi nîlî kîmbettok telak lonjañ.

38 Nakta Bepnalok kandañ nek kañgut wala manda elet, gan sîndîla sînlak bepsiî sanguk wolok tuopkan pa tañ.”

39 Eumbi tambane nîngîlîñ, “Nîñîlok bep pañî wî Ablaam en wakan.” Eumbi enguk, “Tîkap Ablaamdî sîndok bep pañî sîsînik palîmda, sîndî endok telak kîndem wîn ikan kîmît-klembi kunelîñ.

40 Gan nîtek? Nak Kunum Yambattok kusal sîsînik wî endoñnan nanin kasîleñgut wakangot pa sanlet, gañgan sîndî nîlî kîmbettok telak lonjañ wîñ! Ablaamdî kundî wandin no nîm tînguk,

41 wala tĩmbi endĩ sĩndok bep pañjĩ sĩsĩnĩk nĩm. Sĩndok bepsĩ sĩsĩnĩk no patak, tĩmbi sĩndĩ endok wekai pa kleañ.” Wĩndĩnĩ eĩngukta tĩmbi nĩĩngĩlĩnĩ, “Nĩnĩlok menĩ patnĩ Salalĩ telak joĩgo wandin no nĩm kuñĩpi nĩpĩguk. Nĩm sĩnĩk. Nĩndĩ Ablamdok komblinĩnĩ, wala tĩmbi Kunum Yambat en noĩngandĩ nĩndok Bepnĩ sĩsĩnĩk.”

42 Wĩndĩnĩ eumbi enguk, “Tĩkap Kunum Yambattĩ biaĩngan sĩndok Bepsĩ sĩsĩnĩk palĩmda, sĩndĩ gĩnañjĩlĩ nep kasĩlenelĩnĩ. Wĩn kusei nĩndĩnĩnda: wĩn Kunum Yambat enlok kandaĩnan nanin nak pĩmbi, kwelan nĩlok indaĩngut patet. Tĩmbi natnalok nanandĩnala wĩndĩnĩ nĩm tĩngut. Tambo endĩ nak nanĩ-mulĩmbi pĩ indaĩngut.

43 Nak manda elet wĩn sĩndĩ kusei nekta nĩm nandĩ-dakleañ? Wĩn kusei nĩndĩnĩnda: sĩndĩ nokok mandana nandĩ-dasĩndasila kunjĩt pa taĩ.

44 Sĩndĩ wĩn bepsĩ Satan endok komblinĩnĩ, tĩmbi endok wekai klembi, endĩ nĩtek tĩmbep nandĩ-galk talak wĩn sĩndĩ tĩnep nandaĩ. Nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanin endĩ amatam ep tĩmbi kola tĩ-ta-bĩlak. Tĩmbi juluñĩt molom sĩsĩnĩkta tĩmbi endĩ kusei sĩsĩnĩk wĩn nain no ba nola nĩm pa kĩmĩt-klelak. Tambo endĩ juluñĩt molom gĩtĩktok kusei, wala tĩmbi juluñĩt manda elak wĩn enlok gĩnañ nanandĩn klembi pa elak.

45 Gan nakta Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta tĩmbi, sĩndĩ nokok mandana nĩm nandĩ-kwambĩnĩ daĩ.

46 Sĩndoĩnan nanin noli nak kolan tĩngut wĩn tĩmbi inda-dakleuktok tuop nĩm. Wĩndĩnĩnda tĩmbi nak endok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta, sĩndĩ nĩtektta tĩmbi mandana nĩm nandĩ-kwambĩnĩ daĩ?

47 Kunum Yambattok gĩngĩtĩnĩlĩ endok mandan pa nandĩ-dasiañ, gan sĩndĩla endok gĩngĩtĩnĩ nĩm kuaĩnda tĩmbi wĩndĩnĩ nĩm pa taĩ.”

Yesu papat kwambĩngan kulaktĩ Ablam maklelak

48 Tĩmbi Juda ama Yesulok mandan nandĩ pakĩlĩnĩ endĩ nĩndĩnĩ nĩĩngĩlĩnĩ, “Dĩk Samalia ama pĩmbĩnĩen yal kolannat wĩndĩnĩ eĩngĩmĩnĩ, wĩn nĩndĩ manda biaĩngan eĩngĩmĩnĩ yaĩ!”

49 Eumbi tambane enguk, “Nak yal kolanna nĩmnat. Tambo nokok kuĩngunalĩ ba mandanalĩ Bepnalok koi gĩngĩt tĩmba wopum dalak, ganmek sĩndĩla nokok kotna gĩngĩt tĩmbi kolalak.

50 Natna kotna gĩngĩt tĩke-louptok kena nĩm pa tĩlet. Tambo no patak nokok kotnalĩ gĩngĩt tĩkeuptok nandĩlak, tĩmbi endĩ wakan amatam gĩtĩk yambĩ-danbekak.

51 Wĩn biaĩngan sĩnĩk.

Tĩmbi nak nĩndĩnĩ sanba: no en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indaĩmekak. Nĩm sĩnĩk.”

52 Wĩndĩnĩ eumbi, Juda amalĩ amalok pĩngĩpsĩ sĩlanin wala eumbi, wĩndĩnĩ nandĩnĩpi nĩĩngĩlĩnĩ, “Dĩk yal kolanganat wĩn ip gambĩ-nandĩ-dakleamĩnĩ! Ablam gĩta plofet ama endĩ sembĩ-taleĩngĩlĩnĩ, gaĩngan dĩk wĩn nĩndĩnĩ elañ, ‘No en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indaĩmekak.’

53 Dĩkĩ nĩndok bep pañnĩ Ablam maklelañ ba? Nĩm ya! En gĩt plofet amalĩ sembĩ-taleĩngĩlĩnĩ, wala tĩmbi dĩk wandin walĩ dĩtnala nandum nin sĩnĩk tĩmbĩmbi, manda wandin elañ?”

54 Eumbi, Yesulĩ tambane enguk, “Natna kotna gĩngĩt tĩke-lowamda, walĩ tĩlak tĩmbek. Wĩn nokok Bepnalĩ wakan kotna gĩngĩt pa tĩke-lolak. Sĩndĩ en sĩndok Yambatsĩ kĩtĩañ,

55 gan en nîm nandi-kîliñ eañ. Natna en nandi-kîliñ tîñmîlet. Tîkap nak 'en nîm nandi-kîliñ elet' wîndîñ ewamda, sîndî nomîk manda juluñgan eut. Gan nak en nandi-kîliñ tîñmîmbi, endok mandan kîmîit-klembi kulet.

56 Sîndok bep pañji Ablaam endîla nandiñguk, wîn nak kwelan indam kuwambi kauktok, tîmbi wala sîlîsîlî wopum tînguk. Tîmbi endî wîndîñ indaumbi kañguk, wolonda simbai kîndem dañguk."

57 Wîndîñ eumbi nîngîlîñ, "Akae! dîk gama gwîlat 50 nîm maklelañdî nîtek tîmbi 'nak Ablaam kañgut' wîndîñ elañ?"

58 Eumbi tambane enguk, "Wîn biañgan sînik. Tîmbi nak nîndîñ sanlet: Ablaamdî gama nîm indañîlîmbi, nak papat kwambiñgan kulettî ikan pakut." Yesulî enla wîndîñ eumbi,

59 Juda amalî endî Kunum Yambat nî-tîke-pî-yalîlak wîndîñ nandiñmbi, wîtnelîñdok kawat mekîlîñ, gan endî yambi-sembiñmbi, tapma it sañ jimba gînañ nanin pîm ñañguk.

9

Yesulî dausi sisipmîn kuañ endok dausi tîmbi tombektok indañguk

1 Nain nola Yesulî telaknan ñañîpi, ama no meñ simbai gînañ nanin dai sisipmîn indañguk wîn kañguk.

2 Tîmbi endok gwañgwañiilî nî-kañbi eñgîlîñ, "Nîndaut, wîn enlok yomda ba meñ beulok yomjetta tîmbi dai sisipmîn indañguk?"

3 Eumbi enguk, "Wîn enlok ba meñ beulok yomla tîmbi nîm, wîn Kunum Yambattî tîke-kîmîlîñîlîmbi, amatamdî endok kundil engano sînik wîn kadaklenelîñdok dai sisipmîn indañguk.

4 Tîmbi nîndî Bep nak nani-mukuk endok kundil engano wîn gama sala palîñîlîmbi tîlok. Nain nîm ombataumbi, kîlîm eumbi, ama nolî kena no tîmbektok tuop nîm.

5 Gan kwelan kulet tuop nak kwelan kuañ endok kolsalenjî wakan."

6 Wîndîñ eu taleumbi, kwet plon iwît suambi, kwet gît tambaneumbi, ganji indaumbi, ama dai sipsipmîn dai gwîlap plon saplembi,

7 nîndîñ nînguk, "Dîk Siloam tuk guañnan ñambi, tîmañga daut wîlît." (Kot Siloam wîn nînlîk mandanînan 'nî-mumulîn'.) Tîmbi ama walî ñambi, tîman daut wîlîlîmbi, dai tombîmbi, kîndem deimbi, ilnan undane ñañguk.

8 Tîmbi endok nolî gît ama dîwîn nin endî dama mînemda kîtinat tî-semñîlîmbi kañgîlîñ, endî en kañbi, nîsîñgan e-nandi tîmbi eñgîlîñ, "Ama kwelan pipapî, mînemda kîtinat tîlîñguk en wakan bek."

9 Eumbi, dîwîndî eñgîlîñ, "En ñak," tîmbi dîwîndî nîndîñ pa eñgîlîñ, "Nîm yañ, ama no en nomîk." Tîmbi endî enguk, "Wîn natna ñakan."

10 Eumbi nî-nandiñmbi eñgîlîñ, "Wîndîñda dîk nîtek tîmbi dauka tombîmbi deilañ?"

11 Eumbi tambane enguk, "Ama koi Yesu kîtîañ endî kwet tîke ganji tîmbi, nokok dautna gwîlap plon saplembi, nîndîñ nanîk, 'Dîk Siloam tuk guañnan ñambi, tîmañga daut wîlît.' Wolok tuop nak ñambi, wîlîlîmbi, dautna tomîk."

12 Wîndîñ eumbi, endok nolîlî "Ama wîn dek?" nî-kaumbi, "Nak en nîm nandiñmîlet" enguk.

13 Tîmbi endî ama dama dai sisipmîn kuñguk wîn nañgîpi, Falîsî amalîñ ñañgîlîñ.

14 Wɪn Sabat patnandi nainnan Yesuli kiilɪ ganji tɪmbi, ama wolok dai plon sapleumbi, dai tomguk,

15 wala tɪmbi Falisi amali wala nandum pɪumbi, endi bo kusei kɪmɪpi, telak nɪtek plon dai tomguk wala ni-kaumbi, nɪndiɪn tambane enguk, “Endi ganji nokok dautna plon sapleumbi, nak timana daut wɪlɪpi deilet.”

16 Wɪndiɪnda Falisi ama diwɪndi Yesula nɪndiɪn eɳgɪliɪn, “Ama wali Sabat patnandi naindok endikɪne manda maklembi, kena pa tɪlak, wala tɪmbi Kunum Yambatti en nɪm ni-mulɪm bɪm indaɳguk.” Gan diwɪndi nɪndiɪn eɳgɪliɪn, “Nɪtek tɪmbi yom amali jimba kundit wandin gumaɳ pa tɪmbek?” Wɪndiɪn embi, nɪsiɳgan tambɪkɪliɪn.

17 Wɪndiɪnda endi ama dai sisipmɪn indaɳguk enda bɪnda ni-nandiɪmbi eɳgɪliɪn, “Wɪn endi diɳnalok dauka tɪmbi tomguk, wala tɪmbi diɳna ama wala nɪtek sɪnik elaiɳ?” Eumbi enguk, “Nak enda nandiɪwam endi pofet ama no tɪlak.”

18 Gan ama wali dai sisipmɪn kuumbi, endok dai tomguk, wɪn Juda ama biesɪli gama nɪm nandi-kwambɪn daɳgɪliɪn, wala tɪmbi endi ama wolok meɳ beu kɪti-semum bɪumbi

19 eni-nandiɳgɪliɪn, “Nɪne sɪtok niɳaɳjet ba? Tɪmbi sɪti dai sisipmɪn indaɳguk wɪndiɪn eamɪk ba? Wɪndiɪnda nɪtek tɪmbi endi man nɪndiɳgɪt deilak?”

20 Eumbi tambane engɪmɪk, “En nɪtok niɳanet, dai sisipmɪn indaindan wɪn nandiɳmamɪk.

21 Gan nɪtek tɪmbi man nɪndiɳgɪt deilak, ba nindi sɪnik endok dai tɪmbi tomguk, wɪnda mek nɪtɪla nɪm nandi-dakleamɪk. Wɪn enla ni-kawɪt! Endi ip bendɪmbi, ama tɪlakta tɪmbi kɪndem enlok kusei e-dakleutak.”

22 Juda ama biesɪli ikan e-toptopmɪn, wɪn tɪkap ama noli Yesula en Mesia sɪnik wɪn indaɳgan eukta, ama biesɪli en it kiyau gɪnaɳ nanin kle-kolɪmbi, pawan pa kuuk. Kusei wala tɪmbi ama wolok meɳ beuli Juda ama biesɪla mɪsɪmbi,

23 nɪndiɪn eɳgɪmɪk, “Endi ip bendɪmbi, ama tɪlakta tɪmbi enla ni-kawɪt!”

24 Tɪmbi ama biesɪli ama dai sisipmɪn kuɳguk wɪn bɪndambo kɪtiɳmum bɪumbi niɳgɪliɪn, “Nɪndi ama wala yom ama sɪnik wɪndiɪn nandiɳmamɪn, wala tɪmbi diɳk manda biaɳgan embi, diɳkok daukalɪ tomguk, wala Kunum Yambat en wakan ni-kɪndem daukaɳ, ama wɪn nɪm.”

25 Eumbi tambane enguk, “Endi yom ama ba nɪm, wɪn nak nɪm nandiɳlet. Gan nak nepek no nandi-kɪliɳ elet wɪn nɪndiɪn: nak dautna sisipmɪn kuɳgutti man deilet.”

26 Eumbi yousɪmbi ni-kaɳgɪliɪn, “Nɪtek ti-gamguk? Ba nɪtek tɪmbi dauka tɪmbi tomguk?”

27 Eumbi tambane enguk, “Nak wɪn ikan sani-talet, gan sɪndi nandiɳnepi kunjɪt tɪliɳ. Nektɪ manda kɪliɳ wɪngan bɪndambo sanbam nandiɳnepi eaiɳ? Nɪm kaɳbi sɪndi bo endok gwaɳgwaɳii indanelɳndok nandiɳnelɳn?”

28 Tɪmbi ama biesɪli ni-suambapi eɳgɪliɪn, “Diɳkta ama wolok gwaɳgwan, gan nɪndɪla Moselok gwaɳgwaɳii.

29 Tɪmbi nɪndɪla ka-nandi-dakleamɪn, wɪn Kunum Yambatti Mosela kena manda niɳguk, gan ama wolok kena tɪndɪlok gembɪn wɪn denanin wɪn nɪm nandiɳmamɪn.”

30 Eumbi tambane enguk, “Akai! Nɪn nepek gɪtikɳin sɪnik yaɳ! Sɪndi endok gembɪn wɪn denanin wɪn nɪm nandiɳmaɳ, ganmek endi nokok dautna tɪmbi tomguk!

31 N'ndi g'itik nandi-dakleam'iñ, w'in Kunum Yambatti yom ama n'im nandi-semalak. Tambo nin endi Kunum Yambat k'im-it-klembi, man tañgone-kulakta, Kunum Yambatti endok n'imolo w'in nandi'mbi nandi'ñmilak.

32 Ba kwet kusei k'im+k'im+il+nan nanin b'ikap man ñ'ndi'ñg'it, ama no dai sisipm'in indaindan endok dai t'mbi tomguk, wolok kasat no ip nandi'ñg'im'iñ ba? N'im ya!

33 W'ndi'ñda t'ikap ama ñali Kunum Yambattoknan nanin n'im b'umda, nepek wandin no t'imbektok tuop n'im."

34 W'ndi'ñ eumbi, ama bies'ili tambane n'ñg'ili'ñ, "D'ik me'ngalok simbai g'inañ nanin yom ama indañguñdi kulañ wandin wali n'nda n'tek t'mbi nanandi n'ime'ndok nandi'lañ?" W'ndi'ñ embi kle-kok'ili'ñ.

35 T'mbi Yesuli ama w'in kle-kok'ili'ñ wolok kasat w'in nandi'mbi, ama w'in kaupok ñambi, t'mbi indaumbi, n'-nandi'mbi e'nguk, "D'ik Ama Sis'n'ik enda nandi-kil'ikti t'ñm'ilañ ba?"

36 Eumbi tambane n'nguk, "Ama wopum, nak en nandi-kil'ikti t'ñmettok Ama Sis'n'ik w'in nin, w'in d'ik nanb'im nandi'wa."

37 Eumbi n'nguk, "D'ik en ip kalañ ñak. Biañgan sin'ik, nak manda ganlet natna Ama Sis'n'ik wakan."

38 W'ndi'ñ eumbi n'nguk, "Wopum. Nak nandi-kil'ikti t'i-gamlet." W'ndi'ñ e'ñpi, m'ilelem t'ñm'i'nguk.

39 T'mbi Yesuli ñ'ndi'ñ e'nguk, "Nak kusei ñ'ndi'ñda t'mbi kwelan indañgut: naka t'mbi dausi sisipm'in kuañ endok dausi tomb'mbi, de-imb'i ka-daklenekali'ñ, t'mbi nin endi ñ'ndi'ñ nandañ, 'n'ndi' dautni de-imb'i ka-dakleam'iñ,' endi dausi sisipm'in papat kwambi'ngan kunekali'ñ. T'mbi endi ka-dakleañ ba n'im, wolok tuopgan Kunum Yambatti yambi-danbekak." *

40 T'mbi Falisi ama d'w'in Yesu g'ita pak'ili'ñ endi manda w'in nandi'mbi n'ñg'ili'ñ, "N'tek? N'ndi' dautni sisipm'in n'ime!"

41 Eumbi enguk, "T'ikap s'ndi' N'im ka-dakleam'iñ' w'ndi'ñ eumda, s'ndok yomj'lok m'lap n'im pat-samum, gan s'ndi' 'Ka-dakleam'iñ' w'ndi'ñ julu'ngan eañda t'mbi, s'ndok yomj'lok m'lap w'in k'im'ilim pat-samlak."

10

Sipsip kandik'ñenji k'ndem w'in Yesu en wakan

1 Yesuli yous'mbi, Falisi amala enguk, "Manda elet wali biañgan sin'ik. T'mbi ñ'ndi'ñ sanlet: nin endi sipsip sañ g'inañ loupi, yamanan n'im loñ'ipi, nolok joñgo lap'ipi p'uk, endi kumbu ama ba ti-pi'ñpi'ñen.

2 Gan nin endi yamanan lolak, endi sipsiplok kandik'ñenji en wakan.

3 Ama endi yamanan b'umbi, yama kandik'ñe amali yama pa p'isal'lmak, t'mbi sipsipti endok man pa k'im-it-kleañ, w'in endi enlok sipsipñiilok kos' k'iti-semum b'umbi, yanañg'it'mbi, kwelan p'mbi ñañ.

4 Kwelan pi ña-taleumbi, kandik'ñenji'li telak dama ti-semalak, t'mbi sipsipti endok man malap nandi'ñmañda t'mbi en pa kle ñañ.

5 Gan endi ama g'itik'ñin no n'im kle ñaneli'ñ. Tambo endi man malap walan no nandañda t'mbi m'is'mbi pi ñaneli'ñ."

* 9:39: Yesuli g'inañ tiplik daila manda wandin embi, ñ'ndi'ñ e'nguk: no en Yesulok kusal sis'n'ik w'in n'im ka-daklembi, n'im nandi-kil'ikti t'ñm'ilañ, endi ama dai sisipm'in wandin, t'mbi Kunum Yambatti endok tombon ombi'ñmekak.

6 Yesulí Falisi amala eyout manda wíndíñ enguk, gan endí manda wolok kusei wín ním nandí-dakleñgíñ.

7 Wíndíñda tímbi Yesulí bándambo enbi eñguk, “Manda walí biañgan sínik. Tímbi ñíndíñ sanlet: sipsiptí Bep Yambattoñ lololok yama wín natna.

8 Nak gama ním indañlambi, ama nindí sipsiploñ bímbi, juluñañ yambí-díkñeñgíñ, endí kumbu ama ba tí-piñpiñen ama, gan sipsiptí endok mandanjí ním nandí-dasimbi kímít-kleñgíñ.

9 Nak noñgandí yama wakan. No en nokoñ bímbi, Bep Yambattok sañ gíñañ lolakta, en ním kolauktok nak en tíke-kamaiutat, tímbi endí mísímísi nímnan kumbi, nepek nola ním lonjukak.

10 Kumbu amalí sipsip kumbu tíndílok ba yandíp kímlok ba ep tímbi kolanelíndok walañgot pa bílak. Gan natna indañgut, wín nokok gíñgítnailí kuñgu sísínik wakít bísítk tokñetokñen walí endok pat-semektok indañgut.”

11 Tímbi Yesulí yousímbi eñguk, “Natna wín sipsiplok kandíkñenjí kíndem. Kandíkñe kíndem endí sipsipñiila tímbi nandí-koñgomnat kímsemek.

12 Gan ama nin mím nem kenañgot pa tílak, endíla sipsiplok kandíkñenjí ba bepsí ním. Endí kamot moyendí bímbi kalakta, mísímíbi, sipsip yambímíbi pímbi ñaumbi, kamottí sipsip ep sí kleumbi papusenañ.

13 Ama walí mím nem kenañgot tímbi, sipsip ním nandí-semlakta tímbi wíndíñ pa tílak.

14-15 Gan natnala sipsiplok kandíkñenjí kíndem. Beptí nandí-kíliñ tí-namumbi, nak nandí-kíliñ tíñmílet, wíndíñgangot nokok gíñgítnaila nandí-kíliñ tí-semambí, endí naka nandí-kíliñ tí-namañ. Tímbi wíngot ním. Nokok sipsipnaila tímbi nandí-koñgomnat kím-semetat.

16 Tímbi sipsip ñalañgot ním a. Sipsip díwín no wakít pat-namañ. Endí sañ ñolok gíñañ nanin ním, gan nak endí wakít yanañgít bímbílok. Endí nokok mana malapna nandímíbi, nep kímít-kleumbi, nokok sipsipnai gítíktí kíkésímín noñgan indaumbi, nak noñgandí endok kandíkñenjí kuutat.

17 Bepnalí nep kasímímbi, gíñañlí nandí-koñgom pa tí-namlak wín kusei ñíndíñda: nak kímnan nanin bándambo mílalettok nandí-koñgomnat kímбетat.

18 Nak ním nandí-tale-semamda, ama nolí nílí kímnelíndok tuop ním, gan nak nandí-tale-semíbi, nandí-koñgomnat kímбетat. Wín Bepnalí nokok kuñguna bímbi, bándambo tíketíkelok gembí nambí, wíndíñ tímbettok naní-díkñeñguk.”

19 Yesulí wíndíñ eñgukta tímbi Juda amatamdí nísíñgan bándambo tambípi,

20 asuptí ñíndíñ eñgíñ, “Yal kolan nolí endok gínan gíñañ pímbi, kamakama tílak. Endok mandan slakan neta nandílok?”

21 Tímbi díwíndí eñgíñ, “Ama yal kolannat nolí manda wandin ním euk. Tímbi wíngot ním. Yal kolan nolí dai sísipmín endok dai tímbi tombektok tuop ním ya!”

Juda amatam asuptí Yesu en Kunum Yambattok Níñañ wín ním nandí-kwambíñ dañgíñ

22 Tĩmbi gwĩlat no Jelusalem indaĩnguk wolonda Juda amatamdĩ bep paĩjiilĩ tapma it tĩmbĩ kaiktaĩnguk * nain wĩn nandĩ-kaikta pa taĩ. Gwi sasale nain tĩmbĩmbi,

23 Yesulĩ tapma it saĩ jimba gĩnaĩ Solomondok palanda plon ñaĩambĩt tĩĩĩĩmbi,

24 Juda amatamdĩ bĩmbi, en klem gĩmbup papi nĩĩĩĩĩ, “Dĩkok kusaka nain nĩtek gamaĩgot kĩmĩt-sembumbi, nĩndĩ dĩa nin sĩnĩk wala gĩnaĩ tĩpet tamĩ? Tĩkap dĩk Mesia sĩnĩkta, kusaka indangan nĩnĩ-dakleukaĩ.”

25 Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn ikan sangut, gan sĩndĩ nĩm nandĩ-kwambĩĩ da-namaĩ. Nak Bepnalok koi plon kundit engano pa tĩlet walĩ mek kusatna tĩmbĩ inda-daklelak,

26 gan sĩndĩ sipsipnai nĩmda tĩmbi wĩn nĩm nandĩ-kwambĩĩ daĩ.

27 Nokok sipsipnailĩ mandana nandĩ-dasimbi kĩmĩt-kleaĩ. Wĩn nak nandĩ-kĩliĩ tĩ-semlet, tĩmbi endĩ nak nep kĩmĩt-klembi kuaĩ.

28 Tĩmbi nak kuĩgu taletalen nĩmnat emlet, tĩmbi endĩ kolandok gĩĩĩĩĩt nombo nĩm tĩnekalĩĩ, tĩmbi ama nolĩ nokok kĩtnanan nanin no nĩm kĩwĩlap tĩmbi epmekak.

29 Wĩn nokok Bepna, nin endĩ gĩĩĩĩĩtnei kĩtnanan yapĩkuk, endĩ mek nepek gĩĩĩĩĩgan yapma kle-talelak, wala tĩmbi ama nolĩ Bepnalok kiinan nanin gĩĩĩĩĩtnei kĩwĩlap tĩmbi, epnelĩĩndok tuop nĩm.

30 Bep nĩtĩ noĩngan tamĩk.”

31 Manda wala tĩmbi amatamdĩ bĩndambo kawattĩ wĩlĩ kĩmnelĩĩndok kawattĩ mekĩliĩ,

32 gan Yesulĩ enguk, “Nak kundit kĩndem kusei kusei Beptonĩ nanin sĩndok dausĩnan tĩmbambi kaĩĩĩĩĩ. Sĩndĩ kundit nek sĩnĩkta tĩmbi kawattĩ nĩtĩnapi taĩ?”

33 Eumbi tambane nĩĩĩĩĩ, “Wĩn kundit kĩndem nola tĩmbi wĩndĩĩ nĩm tamĩ. Wĩn dĩk kwelan ama sĩlanin wandin walĩ dĩtnala Kunum Yambat eĩĩpi, en nĩ-tĩke-pĩ-yalilaĩnda tĩmbi nĩndĩ kawattĩ gwĩtĩnapi tamĩ.”

34 Wĩndĩĩ eumbi, Yesulĩ enlok kusal kasopmeuktok Kunum Yambattok mandan nolok plon e-yout tĩmbi, ñĩndĩĩ tambane enguk, “Sĩndok endĩkĩne mandanjĩ gĩnaĩ youyoulĩn patak, wĩn Kunum Yambattĩ ama dĩwĩnda ñĩndĩĩ enguk, ‘Nak sangut wĩn sĩndĩ yambat’.”

35 Tĩmbi nĩndĩ nandamĩĩ, manda youyoulĩn patak walĩ nain tuop biaĩngan sĩnĩk. Ale, tĩkap Kunum Yambat en wakan ama sĩlaninda manda embi, endok kosi ‘yambat’ kĩtĩĩngukta,

36 nĩtek tĩmbi sĩndĩ nak kĩt yout tĩ-namaĩ, tĩmbi ‘Nak Kunum Yambattok Nĩĩĩĩĩ’ wĩndĩĩ eĩngukta tĩmbi nak en nĩ-tĩke-pĩ-yalilet wĩndĩĩ eaĩ? Wĩn Beptĩ en wakan nak enlok kenan tĩndĩlok nak nep kasĩlembi, nanĩmulĩmbi, kwelan pĩ indaĩngut.

37 Kĩndem a, tĩkap nak Bepnalok kenan nĩm pa tĩletta, kak, nak endok Nĩĩĩĩĩ wĩn nĩm nandĩ-kwambĩĩ danekalĩĩ.

38 Gan tĩkap nak Bepnalok kenan wĩn tĩletta, nak endok Nĩĩĩĩĩ wĩn nandĩ-kwambĩĩ danekalĩĩ. Wĩn sĩndĩ nokok mandanala tĩmbi wĩn nĩm nandĩ-kwambĩĩ danelĩĩ bek, ganmek nokok kunditnala tĩmbi wĩn nandĩ-kwambĩĩ dawĩt. Wĩndĩĩ tĩnelĩĩnda, sĩndĩ ka-daklembi nandĩ-daklenekalĩĩ, wĩn Beptĩ nokok gĩnaĩ patak, tĩmbi nak endok gĩnaĩ patet.”

* 10:22: Damaĩngan nain nola Silia nasilĩ mikta Jelusalem lombi, tapma ilan nĩsĩlok yambatsĩla bĩt ep tapma tĩĩĩĩĩĩĩĩ, kusei wala tĩmbi ittĩ kolaĩnguk. Juda amalĩ Silia nasi ep kle-kot-talembi, tapma it wĩn bĩndambo tĩmbĩ kaiktaĩnguk. ✪ 10:34: Kap 82:6

³⁹ Yesulî wîndîñ eñgukta tîmbi amatamdi bîndambo tîke ñanep nandîñgîlîñ, gan endî kisînan nanin jîlop paipi ñaŋguk.

⁴⁰ Tîmbi Yesulî Jodan tuk dikñembi, maim lambîlak kandañnan undane ñambi, Yoanelî damañgan tuk i-sem-i-sem kena tiñguknan wandîñ ña kuñguk. Kuñîlîmbi,

⁴¹ amatam asuptî endoñ bîmbi, nisîñgan ñîndîñ eñgîlîñ, “Yoanelî jimba kundit engano no nîm tiñguk, ganmek endî ama ñolok plon manda eñguk gîtik walî biañgan sinîk.”

⁴² Wîndîñ eñîpi, wolok pakîlîñ asuptî Yesu en Mesia wîn nandî-kwambîñ dañgîlîñ.

11

Mîlamîlat ba kuñgu molom wîn Yesu en wakan

¹⁻² Ama no koi Lasalos endî jîmbat wopum tî-pakuk. Lasalosî wîwiit Malia gît Mata en gîta Betani it kwelan kuñguk, tîmbi Malia wîn tam nin endî siñgimek Wopumdok kesîi pîñgîp saple mîlîñnattî wîlîpi, kumbam saktî tîmbi kalandañguk. ✧ Lasalosî jîmbat tî-palîñîlîmbi,

³ endok wîwiitî Yesuloñ manda ñîndîñ kîmîlîm loñguk, “Wopum, dik nandî: noka gînañgalî kasîlelañ endî jîmbat tîlak.”

⁴ Tîmbi Yesulî kasat wîn nandîmbi, ñîndîñ eñguk, “Jîmbat indañmîñguk walî endî kîmbektok nîm. Tambo walî Kunum Yambattok koi gîñgît wopum dauktok ba nak Kunum Yambattok Nîñañ nokok kusatna engano wîn tîmbî inda-dakleuktok indañmîñguk.”

⁵ Tîmbi Yesulî Mata wakît dalañ Malia ba wîu Lasalos wîn ep galk tañguk.

⁶ Wîndîñda tîmbi endî ‘Lasalosî jîmbat tîlak’ gîñgît wîn nandîmbi, kwet pakuk wolok sandap tîpet nombo yousîm pakuk.

⁷ Pakap, gwañgwañiila enguk, “Bîmbi, Judia kwelan bîndambo undane ñana.”

⁸ Eumbi nîñgîlîñ, “Nînîndaut, Judia nasîlî kawattî gwîtnep tiñgîlîñ, nain nîm ombataumbi, dik bîndambo wandîñ undane ñauñdok elañ ba?”

⁹ Eumbi tambane enguk, “Sandap noñgan gînañ aua 12got kwettî sala patak. Wala tîmbi sandap kulaktî kwet ñolok kolsalen kalakta tîmbi yout-kasalam nîm pa tîlak.

¹⁰ Gan tim kulaktî kolsalen nîm palmîlakta tîmbi yout-kasalam pa tîlak.”

¹¹ Yesulî wîndîñ eñîpi, yousîmbi enguk, “Notnî Lasalosî dou patak, gan nak ñambi, tîmba sîlîkñem mîlalekak.”

¹² Eumbi, gwañgwañiilî nîñgîlîñ, “Wopum, tîkap endî dou patakta, jîmbalî taleumbi, kîndem daukak.”

¹³ Wîn Yesulî Lasaloslok kîmdok plon e-yout tîñguk, gan gwañgwañiilî endî dou sîlanin wala elak wîndîñ nandîñgîlîñ.

¹⁴ Wîndîñda tîmbi Yesulî indañgan enî-daklembi eñguk, “Lasalosî ip sembîk,

¹⁵ gan sînda tîmbi nak en gîta nîm pakut wala sîmbatnalî kîndem dalak. Wîn kusei ñîndîñda: nain ñolonda nokok kusatna nandî-kwambîñ da-sîn tanelîñdok nainjî indalak. Gan man ñîn endoñ ñana.”

¹⁶ Eumbi, wolongan Tomas koi no Didimus endî gwañgwa dîwînda ñîndîñ enguk, “Ale, wîndîñda nîndî bo ñambi, nînîndaut en gîta kîmna.”

17 Tĩmbi Yesulĩ Betani it kwet kandañ ña tombi, Lasalosĩ nain tĩpet tĩpet ikan sum gĩnañ taplium pakuk wolok kasat nandĩnguk.

18 Betani wĩn mayańgan nĩm, 3 kilomita ba nĩtek Jelusalem tĩmbĩ dumalaum patak,

19 wala tĩmbi amatam asuptĩ Jelusalem bimbi, Malia gĩta Matalok wiset sembĩngukta tĩmbi eni-kĩlĩktĩ tĩnepi endoñ bĩ taleńgĩlĩñ.

20 Tĩmbi nimbek noli Matala “Yesu bĩlak” wĩndĩñ nĩmbĩ nandĩmbi, endĩ telak plon ña tĩmbĩ indańguk, gan Malialĩ ilan pipakuk.

21 Tĩmbi Matalĩ Yesula nĩnguk, “Wopum, dĩk ñolok palĩmda, witnalĩ nĩm sembek.

22 Ganmek man ñĩndĩngĩtańgan ñĩndĩñ nandĩlet: dĩk Kunum Yambatta nĩtek tĩmbektok nĩ-nandutańda, nandĩ-gametak.”

23 Eumbi nĩnguk, “Dĩkok wikalĩ bĩndambo kĩmnan nanin mĩlapi kuukak.”

24 Eumbi, Matalĩ nĩnguk, “Kunum Yambattĩ nain taletalennan amatam gĩtik ep tĩmbĩ mĩlatnekalĩñ, wolondamek nokok witnalĩ bo mĩlalekak wĩnda nak nandĩ-daklelet ñak.”

25 Eumbi nĩnguk, “Amatam ep mĩlamĩlat ba kuńgu ememlok molom wĩn natna ñakan. Wala tĩmbi naka nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlaktĩ kĩmbek bek, ganmek kuńgun sisĩnik walĩ gama palmekak.

26 Wĩn amatam kaik papi, naka nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namañ gĩtik endĩ sembĩnelĩñ, ganmek kĩm biańgan walĩ nain no ba nola nĩm inda-semekak. Dĩk wĩn nandĩ-kwambĩñ dalañ ba?”

27 Eumbi, Matalĩ nĩnguk, “Wopum, biańgan ñak! Tĩmbi nak manda ñĩn bo nandĩ-kwambĩñ dalet: Mesia, Kunum Yambattok Nĩñañ, nin kwelan ñolok indauptok een, wĩn dĩtna wakan.”

28 Matalĩ wĩndĩñ eu taleumbi, ilan undane ñambi, dalañ Malia kĩtĩmĩmbi, manda janjat tĩmbi, ñĩndĩñ nĩnguk, “Nĩnĩndauttĩ bĩ tombi, kĩtĩ-gamlak.”

29 Eu nandĩmbi, wolongan platik mĩlapi, Yesuloñ ñańguk.

30 (Yesulĩ it kwet gĩnañ gama nĩm lońguk, tambo endĩ Matalĩ en tĩmbĩ indańguk wolok pakuk.)

31 Tĩmbi Jelusalem nasi, nĩndĩ Malia gĩta it gĩnañ papi, nĩ-kĩlĩktĩ tĩńgĩlĩñ, endĩ Malia platik sisĩnik mĩlapi, pawan pĩm ñaumbi kańgĩlĩñ. Kańbi, “Endĩ sumnan kut-blamblan eup ñalak” wĩndĩñ nandĩmbi, kle ñańgĩlĩñ.

32 Tĩmbi Malialĩ Yesu pakuknan ña tombi kańguk, wolonda endĩ kesĩinan mĩlelem tĩmbi nĩnguk, “Wopum, dĩk ñolok palĩmda, witnalĩ nĩm sembek!”

33 Wĩndĩñ eu taleumbi, kut-blamblan eńguk, tĩmbi Jelusalem nasi en gĩta bĩńgĩlĩñ endĩ bo mano tĩńgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ wĩn yambĩnguk, wolonda endok gĩnañlĩ mĩlata-sisĩnik taumbi, blan ba gimbit walan wandin deĩnguk.

34 Tĩmbi enĩ-nandĩnguk, “Delok kĩmĩlĩm patak?” Eumbi nĩńgĩlĩñ, “Wopum, ñĩn bĩ ka.”

35 Tĩmbi Yesulĩ sumdok telaknan ñańpi, dai tullĩ pĩnguk.

36 Wĩndĩńda Jelusalem nasilĩ nĩsĩńgan ñĩndĩñ eńgĩlĩñ, “Wĩ kawit! Endĩ Lasalosĩ gĩnañlĩ sisĩnik tĩke-kasileńguk yañ.”

37 Gan endońnan nanin dĩwĩndĩ ñĩndĩñ eńgĩlĩñ, “Nĩtek tĩmbi ama dai sipsipmĩn endok dai tĩmbĩ tomguktĩ ama ñĩn nĩm tĩke-kĩmĩlĩmbi sembĩnguk?”

³⁸ Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo gĩnañ mĩlata sĩnĩk taumbi, sumnan ña tomguk. Lasalos wĩn kawat tombañ nolok gĩnañ kĩmĩpi, yama wĩn kawat wopumĩ masip bĩmbin.

³⁹ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Kawat tĩke ñawit!” Eumbi, ama sembĩsembĩndok wiu Mata endĩ tambane nĩnguk, “Wopum, nain tĩpet tĩpet ikan sembĩpakukta tĩmbi ip mĩlĩñ tĩlak yañ!”

⁴⁰ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nak ikan ñĩndĩñ ganĩ: tĩkap dĩk naka nandĩkĩlĩktĩ tĩ-namlañda, Kunum Yambattok kusal engano wĩn inda-dakleumbi kautañ.”

⁴¹ Wĩndĩñda ama dĩwĩndĩ kawat wĩn tĩke ñaumbi, Yesulĩ deium loubi, ñĩndĩñ eĩnguk, “Bep, dĩk nokok nĩmolona ikan nandĩ-namlañ, wala tĩmbi nak we ganlet.

⁴² Dĩk nain tuop nandĩ-namlañ, wĩn natna nandĩ-talelet. Gan nak amatam ñolok ikañ enda nandĩ-sembi, endĩ dĩtna wakan nanĩ-mulĩm indaĩngut wĩn nandĩ-kwambĩñ danelĩñdok wĩndĩñ et.”

⁴³ Wĩndĩñ eu taleumbi, wopungan kĩtĩmbi eĩnguk, “Lasalos, dĩk pi!”

⁴⁴ Eumbi, kĩngukĩ kaiktambi pĩnguk. Tĩmbi kii kesĩ ba kumbam wĩn sandumĩ tapli imimĩnda tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sandum pĩsalĩm, samakgan kuwĩn.”

*Yesu amatamdok kĩnjana wĩlĩ kĩmmelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ
(Matayo 26:1-5, Maleko 14:1-2, Luka 22:1-2)*

⁴⁵ Wĩndĩñda Jelusalem nasi Malia kanep bĩngĩlĩñ endoñnan nanin asuptĩ Yesulĩ Lasalos nĩtek tĩñmĩnguk wĩn ka-nandĩngĩlĩñda tĩmbi en Mesia sĩnĩk wĩn nandĩ-kwambĩñ daĩngĩlĩñ.

⁴⁶ Gan dĩwĩndĩ Falisi amalofĩ ñambi, Yesulĩ nĩtek tĩnguk wolok kasat tĩ-semgĩlĩñ.

⁴⁷ Wĩndĩñda tapma ama biesĩ gĩt Falisi ama endĩ Judalok it kiyau wopumdok ama gĩtik kĩtĩ-semum bĩumbi, kĩmĩn tĩmbi, nĩsĩngan Yesulok plon ñĩndĩñ e-nandĩ tĩngĩlĩñ, “Nĩtek tĩlok? Ama walĩ jimba kundit asupgan sĩnĩk pa tĩlak wĩn!”

⁴⁸ Tĩkap nĩndĩ binambi, wĩndĩngot tĩ-kuukta, amatam gĩtikgandĩ en Mesia wĩndĩñ nandĩ-kwambĩñ dambi, enda tĩmbi kusei kĩmĩpi, nĩndok kandĩkĩnenĩ Roma nasi mik tĩ-semumbi, endĩ bĩmbi, nĩndok tapma it wakĩt ama sambat ñĩn nĩpma tĩkeumbi kolanekamĩñ.”

⁴⁹ Tĩmbi ama biesĩ endoñnan nanin no, wĩn Kaiafas, endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ kuĩnguk, tĩmbi endĩ ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ ka-nandĩ-daklenjĩ nĩmnat yañ!”

⁵⁰ Nĩm kañbi Juda ama nĩn gĩtik kola-taleneñ, wala tĩmbi wĩn sĩndok kandañ kĩndem, tĩkap ama noĩnganlĩngot amatam gĩtiktok kĩnjannĩ kĩm-nĩmek. Sĩndĩ wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleañ bek.”

⁵¹ Kaiafaslĩ wĩndĩñ eĩnguk, gan endĩ manda wĩn enlok nanandĩnla nĩm eĩnguk. Tambo endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ pakukta, plofet manda eĩpi, ñĩndĩñ eĩnguk: Yesulĩ Juda amatamdok kĩnjana kĩm-semepi tĩnguk.

⁵² Tĩmbi endokgot nĩm. Endĩ Kunum Yambattok gĩngĩtĩnĩ kwet nolok nolok papusenem pakañ ep kiulĩmbi, sambat noĩngan tĩnelĩñdok kĩmbepi tĩnguk.

⁵³ Kaiafaslĩ wĩndĩñ eĩngukta tĩmbi Juda ama biesĩ sandap wolondaĩngan kusei kĩmĩpi, nĩsĩngan e-sambat tĩ-kumbi, Yesu wĩlĩ kĩmmelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ.

54 Wɪndiñda tɪmbi Yesulɪ Jelusalem nasi endok boŋgɪpsɪnan indañgan nombo nɪm kuŋguk. Tambo endɪ walinin pɪm ñambi, kwet no kwet sɪlanin ñasɪŋgan patak wolok ñambi, it kwet no koi Eflaim wolok gwaŋgwaŋii gɪta kuŋguk.

55 Tɪmbi Juda amatamdok Kamaikamai gwɪlat dumalaumbi, amatam asuptɪ isɪ kwesɪ bɪmbi, Kunum Yambattok dainan jamilan indaneliñdok itañgan tapma ilan tɪ-paŋgɪpaŋgɪle tɪnepi Jelusalem lo ñañgɪlɪñ.

56 Ñambi, Yesu lonjɪmbi, tapma it sañ jimba gɪnañ ipi, nɪsɪŋgan ñɪndiñ eŋgɪlɪñ, “Sɪndi nɪtek nandañ? Endɪ gwɪlatta nɪm bɪukak bek.”

57 Wɪndiñ eŋgɪlɪñ wɪn kusei ñɪndiñda: tapma ama biesɪ gɪt Falisi amalɪ Yesu tɪkeneliñdok manda kwambiñ no ñɪndiñ eu sataŋguk, “Tɪkap ama nolɪ Yesu delok patak wɪn nandiɪlakta, wɪn nɪnbɪ nandiɪmbi, en tɪkeneñdok.”

12

Maliatɪ Yesu kɪmkɪmlok tɪ-paŋgɪpaŋgɪle tɪñmɪŋguk (Matayo 26:6-13, Maleko 14:3-9)

1 Kamaikamai gwɪlat gama nɪm indañɪmbi, sandap kɪt tambon noŋgan gama palɪmbi, Yesulɪ nolii gɪt Betani it kwelan ña tomguk. Betani wɪn Lasalos, nin Yesulɪ kɪmnan nanin tɪmbi mɪlakuk, endok il kwel.

2 Yesulɪ wolok tombɪmbi, nanañ sina tɪ-ñɪmɪumbi, Yesu gɪta nanañ naŋgɪlɪñ endoñnan nanin no wɪn Lasalos, tɪmbi Matalɪ yambi-dɪkñeŋguk. Nanañ na-palɪñɪmbi,

3 Maliatɪ wɪliñgɪlo no tɪkembali, Yesuloñ ña indambi, pɪŋgɪp saple mɪliñ kɪndem tuan loloñ sɪnɪk endok kesɪ plon yalɪmɪpi, kumbam saktɪ tɪmbi kalandaŋguk. Tɪmbi pɪŋgɪp saplelok mɪliñ kɪndem walɪ it gɪtɪk wɪn tokñeŋguk.*

4 Tɪmbi Yesulok gwaŋgwaŋii endoñnan nanin no koi Judas Iskaliot, ama nin endɪ siŋgi kandañ Yesu kanjɪkñiilok kɪsɪnan kɪmɪkuk, endɪ Maliatɪ kundit tɪŋguk wala nandum pɪumbi eŋguk,

5 “Yakai! Nɪndɪ pɪŋgɪp saple wɪn tuatualok kɪmɪtnem tuaumda, gwɪlat noŋgandok kena naindok tuan walinin epbi, gumañ pɪmbɪñesɪla emneñ!”

6 Gan endɪ ama pɪmbɪñesɪla nɪm nandi-semguk, tambo endɪ kumbu pa tɪŋgukta tɪmbi wɪndiñ eŋguk. Wɪn amatamdɪ Yesu gɪt gwaŋgwaŋiila mɪnem emgɪlɪñ wɪn Judasɪ ka-dɪkñeɪmbi, walinin gitakan enlok pa epliŋguk.

7 Tɪmbi Yesulɪ Judasla nɪmbi eŋguk, “Maliata mɪlap nɪm mɪwɪñ! Wɪn nak kɪmbambi, nep kɪndit taplinekalɪñ, wolok itañgan nokok pɪŋgɪpna tɪ-paŋgɪpaŋgɪle tɪ-namektok endɪ pɪŋgɪp saple wɪn tuatualok nɪm kɪmɪkuk.

8 Pɪmbɪñesɪli nain tuop sɪn gɪta kuumbi, kɪndem ep kɪmɪtnekalɪñ, gan nakta kwelan ñolok sɪn gɪta papat kwambiŋgan nɪm kuutat.”

Tapma ama biesɪlɪ Lasalos bo wɪlɪ kɪmnelɪñdok e-sambat tɪŋgɪlɪñ

9 Tɪmbi Jelusalem nasi asupgan sɪnɪk endɪ Yesu Betani it kwelan pakuk wolok gɪŋgɪt nandiɪmbi, kanepi bɪŋgɪlɪñ. Tɪmbi engot nɪm. Endɪ Yesulɪ Lasalos kɪmnan nanin tɪmbi mɪlakuk en bo kanepi bɪŋgɪlɪñ.

10-11 Wɪn Lasalosla tɪmbi amatam asuptɪ Yesulok kandañ ña-talembi, nandi-kɪlɪktɪ tɪñmɪŋgɪlɪñ, wala tɪmbi tapma ama biesɪlɪ Lasalos bo wɪlɪ kɪmnelɪñdok e-sambat tɪŋgɪlɪñ.

* 12:3 Wɪn wɪtna tɪpet ba nɪtek wolok tuop Maliatɪ pɪŋgɪp saple koi ‘nad’ kɪtiañ wɪn Yesulok kesɪ plon yalɪmɪkuk.

*Yesul+ ama wapmañ wandin Jerusalem loñguk
(Matayo 21:1-11, Maleko 11:1-11, Luka 19:28-40)*

¹² Kwet salaumbi, amatam kımın gıtık gwılatta Jerusalem bñngılıñ endi Yesulı wolok loupı tñnguk manda wın nandıñgılıñ.

¹³ Nandımbi, Yesulok koi gñğıt tıke-loneliñdok komba gandua wandin wolok kii gayam ombım epbi, it kwet bimbi, telaknan tımbı indauktok ñambi, ñındıñ kıtımbi eñgılıñ,

“Hosana! Ni-ta-lona!

Ama ñın Wopumdok koi plon bımbi,

Kunum Yambattı gwılam tñmın!

Endı Israeı nındok Ama Wapmañı! ✧

¹⁴ Tımbi Yesulı doñki sim no tımbı indaumbi, wolok plon pipapı ñañguk. Wın pıofet manda ñındıñ youyouılın patak wolok tuop indañguk,

¹⁵ “Saion nasi sındı nım mısıneliñ! Wı kawıt!

Sındok ama wapmañı doñki nıñañ plon pipapı bılak.” ✧

¹⁶ (Nain wolonda Yesulok gwañgwañıilı nek indañguk wolok walan gama nım nandı-dakleñgılıñ. Wın Kunum Yambattı Yesu kımnan nanin tımbı mılapi, endok pipapal engano wolok undane loñguk, wolok siñgi kandañmek endı nandı-tomgılıñ, wın pıofet amalı Yesulok plon wındıñ indauktok youyouılın, tımbi wolok tuopgan indañmıñguk.)

¹⁷ Tımbi kımın wopum Yesulı Lasalos kıtıñmımbi, kımnan nanin tımbı mılapi, sum gınañnan nanin lambumbi kañgılıñ, endı yousımbi, nek indañguk wın e-saktañgılıñ.

¹⁸ Kımın gıtık Kamaikamai gwılatta Jerusalem bñngılıñ, endı Yesu telak plon tımbı indanelıñdok ñañgılıñ, wın kusei ñındıñda: Yesulı jimba kundit wandin tñnguk wolok gñğıt sapakñeumbi, endı nandımbi, telak plon tımbı indanelıñdok ñañgılıñ. Ñaumbi,

¹⁹ Falisi amalı wın kañbi, nandum tuop nım tımbımbi, nısıñgan ñındıñ eñgılıñ, “Wı kawıt! Kwelan kuañ gıtıktı en ip klem kunepi ñañ! Nındı nek kusei kusei tamıñ, walı bien nımnat wandin inda-daklelak!”

Yesulı enlok kımımñıla pıofet manda enguk

²⁰ Amatam gwılatta Kunum Yambat mılelem tñmıneliñdok Jerusalem bñngılıñ endok boñgıpsınan Grik ama dıwın pakılıñ.

²¹ Filıp endı Betsaida it kwet Galılı kwelan nanin, tımbi sambat walı endoñ bımbi nıñgılıñ, “Ama wopum, nındı Yesu kanep nandamıñ.”

²² Eumbi, Filıptı ñambi, Andlu nımbı nandumbi, yakan Yesuloñ ñambi, eñgılıñ wolok tuop nıñgımık.

²³ Tımbi Yesulı ñındıñ tambane enguk, “Nak Ama Sısınık nokok pipatna engano wolok undane louttok nain walı ip inda-talelak.

²⁴ Wın biañgan sınık. Tımbi ñındıñ sanlet: tıkap nanañ mınjıptı kwelan nım pımbi kımbekta, en noñgangot palek. Gan tıkap endı kımbekta, endı bien asup laliuk.

²⁵ Nin endı enlok kuñgun tıke-kımbıñ dalakta, endok kuñgun papat kwambıñgan nım palmekak. Gan nin endı kwelan ñolok kumbi, naka tımbi kuñgun enlok nım tıke-kımbıñ dalakta, walı wakan kuñgun wın tıke kamaimbi, papat kwambıñgan palmekak.

26 Wɪn no en nokok kena gwañgwana kulakta, endi nak nep kle kuwɪn. Nak nep kle kuñpi, natna patetnan endi bo palekak. Tɪmbi nokok Bepnalɪ kena gwañgwana kuañ gɪtkta kot gɪngɪt emekak.”

27 Tɪmbi Yesulɪ enlok kɪmla kɪmɪt-nandɪmbi yousɪmbi eñguk, “Man nokok gɪnaña mɪlataumbi, nɪtek ewit? ‘Bep, dɪk mɪlap inda-namep tɪlak ñɪn napma tɪke’ wɪndɪñ ewit ba? Nɪm a. Wɪn nak mɪlap wɪn bemettok indañgutta tɪmbi wɪndɪñ nɪm eutet.

28 Tambo nak ñɪndɪñ elet, ‘Bep, dɪkok kusaka engano wɪn tɪmbi inda-dakleumbi, kokalɪ wopum dawɪn.’”

Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, kunum gɪnañ nanin manda nolɪ ñɪndɪñ eu pɪñguk, “Nokok kusatna engano wɪn ikan tɪmba inda-dakleumbi, kotnalɪ wopum dañguk, tɪmbi wɪndɪñgangot bɪndambo tɪmbetat.”

29 Kɪmɪn gɪtik wolok pakɪlɪñ endi kɪtkɪtɪ wɪn nandɪmbi, dɪwɪndɪ “Dɪlɪmat kɪtɪlak” eumbi, dɪwɪndɪ “Eñalo nolɪ manda nɪlak” wɪndɪñ eñgɪlɪñ.

30 Tɪmbi Yesulɪ tambane enguk, “Manda walɪ nak nep tɪmbɪ plaptauktok nɪm, walɪ sɪndɪ sep tɪmbɪ plaptauktok pɪlak.

31 Man ñɪndɪngɪt nain inda-taleumbi, ñɪndɪñ indaukak: Kunum Yam-battɪ kwelalok amatam gɪtik yambi-danbi, tambonjɪ ombɪ-tikenelɪñdok eu taleukak, tɪmbi kwet ñolok kandɪkñe Satan en wakan wɪlɪ pɪukak.

32 Gan natnalok kandañ wɪn ñɪndɪñ: nak kwelan nanin nep loumek, nak amatam gɪtkɪtɪ nokoñ bɪmbɪlok telak dɪlɪ-tom-semetat.”

33 Yesulɪ wɪndɪñ eñguk, wɪn endi kɪmkɪm nɪtein kɪmbektok wɪn e-dakleñguk.

34 Tɪmbi amatamdɪ tambane nɪngɪlɪñ, “Manda youyoulɪn patak walɪ Mesia papat kwambɪngan kuuktok eumbi pa nandɪngɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk Ama Sɪsɪnɪk kloñbat plon tɪke-loumbi kɪmbektok elañ? Dɪk Ama Sɪsɪnɪk nɪtein wandɪn ñala manda wɪn elañ?”

35 Tɪmbi Yesulɪ enlok plon manda embi, ñɪndɪñ enguk, “Kolsalenlɪ nain dumangangot gama sɪndok boñgɪpsɪnan pat-samekak. Nɪm kañbi kɪlɪmdɪ sapma kleuk, wala tɪmbi sɪndɪ kolsalen gama pat-samlak tuop wolok gɪnañ yousɪmbi kunekalɪñ. Neta, kɪlɪm gɪnañ kulaktɪ dendɪñ ñalak wala nɪm nandɪ-daklelak.

36 Wɪndɪñda tɪmbi kolsalendok kuseilɪ sɪn gɪta gama palɪñlɪmbi, sɪndɪ kolsalen molom indanelɪñdok en nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnekalɪñ.”

Yesulɪ wɪndɪñ eu taleumbi, amatam yambɪk bim ñambi, yambi-semɪm pa kuñguk.

Yesu nɪm nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmañdɪ tuanjɪ ombɪ-tɪkenekalɪñ

37 Yesulɪ jimba kundit asupgan amatamdok dausɪnan ip tɪñguk, gan asuptɪ wandɪngan embi gɪngɪnembɪ, en Mesia wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

38 Wɪn plofet Aisaialɪ manda no youkuk patak walɪ bien tɪmbektok wɪndɪñ indañguk. Manda wɪn ñɪndɪñ, “Wopum, nɪndɪ gɪngɪt manda eñgɪmɪñ wɪn amatam tɪpet sɪnɪktɪ nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ, ba dɪkok gembɪngɪ daut semguñ wɪn ka-dakleñgɪlɪñ.” *

39 Endɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnelɪñdok tuop nɪm. Wolok kusei wɪn Aisaialɪ ñɪndɪñ youkuk,

40 “Nak Kunum Yambattɪ endok dausɪ masipbi,

* 12:38: Aisaia 53:1

gɨnañji tɨmba kwambiñ dañguk.
 Nɨm kañbi, endi dausi:li nokok kunditna kañbi,
 gɨnañji:li nandi-kiliñ embi,
 tambanem, nokoñ bɨumbi,
 natna ep tɨmba kaikta-talenekaliñ.” ✧

⁴¹ Aisaiali wɨndiñ youkuk, wɨn kusei ñɨndiñda: Kunum Yambatti Mesialok kusal engano wɨn Aisaia itañgan daulɨmɨum kañbi, endi nepek eukak ba tɨmbekak wolok plon youkuk.

⁴² Ganmek nain wolongan Juda ama biesi:lok boñgɨpsinan bo asupti Yesu nandi-kiliktɨ tɨñmɨñgɨliñ, gan endi Falisi amala mɨsɨñgɨliñda tɨmbi wɨn nɨm e-indañgɨliñ. Nɨm kañbi, endi it kiyau gɨnañ nanin ep kle-kolɨmbi, pawan kuneliñ.

⁴³ Ama wali amatam eni-kɨndem dañ wala nandi-galk wopum tɨñgɨliñ, ganmek Kunum Yambattok kandañ nandi-galk wopum wandin nɨm tɨmbi, nandi-kiliktɨnɨji kɨmɨt-sembeñgɨliñ.

⁴⁴ Tɨmbi Yesuli wopungan kɨtɨmbi, ñɨndiñ eu pɨñguk, “Nak nandi-kiliktɨ ti-namlaktɨ nakgot nɨm nandi-kiliktɨ ti-namlak, tambo endi Bep nak nani-mukuk en bo nandi-kiliktɨ tɨñmɨlak.

⁴⁵ Wɨndiñgɨngot nak nambi:lakɨ nani-mukuk en bo kalak.

⁴⁶ Amatam nak nandi-kiliktɨ ti-namañ, endi kɨlɨm gɨnañ nombo nɨm kuneliñdok nak kolsalen wandin kwelan pɨ indañgut.

⁴⁷ Nak kwelan kuañ yambi-danbi, endok kolanjɨlok tambon ewa taleuktok nɨm indañgut. Tambo nak kolanjɨlok tambonnan nanin yapma tɨkeuttok indañgut. Kusei wala tɨmbi tɨkap ama nolɨ nokok mandana nandi-kɨmkɨmnelakta, natna en ka-danbi, endok tambon ewa talelak wɨndiñ nɨm tɨlet.

⁴⁸ Tambo nin endi nak siñgi wɨt-nambi, nokok mandana nɨm nandi-dasilak en ka-danbi, tambon eu taleuktok no patak, wɨn nak manda eñgut wali wakan en kwet nain taletalenan ka-danbi, tambon ombi-tɨkeuttok eu taleukak.

⁴⁹ Wɨn kusei ñɨndiñda: nak natnalok nanandɨnala manda nɨm eñgut. Tambo Bep nak nani-mukuk en wakan nak manda nek ba nɨtek eelok wɨn nani-dikñeñguk.

⁵⁰ Tɨmbi nak ñɨndiñ nandi-kiliñ elet: endi manda euttok nani-dikñeñguk, manda wali amatam ep tɨmbɨmbi, kuñgu taletalen nɨmnat kunekaliñ. Wɨndiñda tɨmbi nak endi manda nɨtek eelok nanguk, wolok tuopgangot pa elet.”

Yesuli kɨmbepi, gwañgwañii tɨ-pañgɨpañgɨle tɨ-semguk

13

Yesuli gwañgwañii lok kɨsɨsɨ wɨlɨt-semguk

¹ Kamaikamai gwɨlat indaup tɨmbɨmbi, Yesuli kwelan ñolok bimbi, Beuloñ undane lololok nain indañgut wɨn ka-nandi-dakleñguk. Endi ama nin kwelan ñolok en kɨmɨt-kle kuñgɨliñ wɨn ep galk tɨ-ta-bɨñguk, tɨmbi yousɨmbi, kwelan gama kuñguk tuop ep galkta tɨñguk wɨn daut semguk.

² Yesu gɨt gwañgwañii endi tim nanañ na-paliñɨlɨmbi, ñɨndiñ indañgut: Satandɨ Judas, Simon Iskaliottok nɨñañ, enda ikan gɨnan gɨnañ nanandɨ mɨmbi, Yesu kanjɨkñii lok kɨsɨnan kɨmɨlektok nɨñguk.

3 Gañgan Yesulí nandiñguk, wïn Beptí nepek gítik endok kiinan kímímbi ka-díkñeñguk, tímbe endí Kunum Yambattoñnan nanin piñguktí endoñ undane louptok tínguk. Wíndíñ nandiñpi,

4 nanañ na-pakíññan nanin mlapi, dasindasin ombap kiundiþ kímipi, tímbekalanda no tikembi, boñgiunan temguk.

5 Tíñpi, tuk jawañ gíñañ wíl piþumbi, kusei kímipi, gwañgwañii kesisi wílít-sembe, tímbekalanda boñgiunan temguk walí tímbe kalandañguk.

6 Wíndíñ ti-sem-ta-ñakap, Simon Petloloñ bi tombímbe nñguk, “Wopum, ním kañbi díki nokok kesítina wíllep tímbeñ a.”

7 Eumbi tambane nñguk, “Natna nek ti-samlet wolok kusei wïn dík man ñíndíñgíta ním nandi-daklelañ, gan gamamek nandi-tombekañ.”

8 Eumbi, Petloli kímisip tíñmímbe nñguk, “Dík nain no ba nola nokok kesítina no ním wílít-namekañ.” Eumbi, Yesulí nñguk, “Tikap nak ním wílít-gametetta, dík nokok gíñgít yousim kuuñdok tuop ním.”

9 Eumbi, Simon Petloli nñguk, “Wopum, tikap wíndíñda, dík nandi-nambi, kesítinañgot ním wílít-nameñ, tambo dík nokok kítina ba kumbana wakít wílít-namekañ!”

10 Eumbi, Yesulí nñguk, “Nin endí tuk ikan ik, endí jamilan sisínik, gan kesíñgot wílít-wílítok. Tímbe gíñañjlok kandañ síndí jamilan sínik, gan gítik sínik ním.”

11 Yesulí nin síníktí en kanjíkñiilok kisinan kímipi tínguk wïn ikan kandiñgukta tímbe ñíndíñ eñguk, “síndí gítik sínik jamilan ním.”

12 Yesulí gwañgwañiilok kesisi wílít-talembi, dasindasin ombap bíndambo dasimbi, kwel kíñjannan undane ña pip papi ení-nandiñguk, “Síndí nak nek ti-samít wolok kusei ka-nandi-tomañ ba ním? Wïn ñíndíñ:

13 nak síndok Saníndausí ba Wopumjí kuletta tímbe síndí ‘Níníndausí’ ba ‘Wopum’ naníañ wïn dándim eañ.

14 Wíndíñda tikap nak síndok Wopumjí ba Saníndausíli síndok kesisi wílít-sam-taleletta, síngan kesisi tambo wílítim ti-ta-kulok.

15 Nak telak wïn dausí samít, wïn síndí bo nak nomík kosí gíñgít wïn biu piþumbi, nak ti-samít wíndíñgan síndí tambo tíke-kímít ti-kunekalíñ.

16 Biañgan ñak. Nak ñíndíñ sanlet: kena gwañgwa sílaníndí molomjlok kapmainan kuañ, tímbe ama kena tíndílok ení-mulim ñañ endí bo nin ení-mukuk endok kapmainan kuañ. *

17 Síndí nepek sanít wolok walan ip nandi-dakleañda, tikap síndí wolok tuop ti-kunekalíñda, síndí Kunum Yambattok dainan amatam díwïn yapma kle-patnekalíñ.”

Ama nin Yesu kanjíkñiilok kisinan kímipi tínguk wïn inda-dakleñguk (Matayo 26:20-25, Maleko 14:17-21, Luka 22:21-23)

18 Tímbe Yesulí yousimbi enguk, “Nak síndí gítik amatam díwïn yapma kle-patnekalíñ wíndíñ ním elet. Nak ama nítein nokok gwañgwanai kunelíñdok ep kasíleñgut wïn nandi-dakle-samlet, tímbe nak nin kasíleñgut wïn plofet manda no youyulín patak walí bien tímbektok kasíleñgut. Wïn ñíndíñ, ‘Ama no notna wandin nakíta yakan nanañ nalak, endí kanjík tí-namlak.’ ✧

* **13:16:** Manda wolok walan wïn ñíndíñ: tikap Yesulí síngin tíke-pímbe, gwañgwañii ep kímíkkukta, endok gwañgwañiilí tambo wíndíñgangot tílok. ✧ **13:18:** Kap 41:9

19 Nak man ñin wolok plon itañgan kasat ti-samlet, w+n kusei ñindĩnda: w+ndĩñ inda-namumek, s+ndĩ nokok kusatna papat kwambĩñ w+n nandĩ-kwambĩñ danekaliñ.

20 Nak kusatnala elet wali biañgan s+n+k. Tĩmbi ñindĩñ sanlet: nin endi nak ama ni-mukut enda not tĩñmĩlak, endi Kunum Yambattok dainan nak wakan not ti-namlak, tĩmbi nin endi not ti-namlak, endi nak nanĩ-mukuk enda bo not tĩñmĩlak.”

21 Yesuli w+ndĩñ e-talembi, gĩnañ mĩlata-s+n+k taumbi, indañgan e-daklembi enguk, “Manda et wali biañgan s+n+k, w+n nak ñindĩñ sanlet: s+ndoñnan nanin noli bola ti-nambi, kanjĩknailok kĩsĩnan napĩletak.”

22 Tĩmbi gwañgwañiĩ Yesuli ninda s+n+k eñguk wala gama nĩm nandĩ-daklembi, nandĩ-bendi wopum tĩmbi, tambo ka tĩñgĩliñ.

23 Tĩmbi endoñnan nanin no, w+n gwañgwa nin Yesuli gĩnañĩ kasĩleñguk † endi Yesulok ñasiñgan kii dĩndĩm kandañ pakuk,

24 wala tĩmbi Petloli endi kiili walawala tĩmbi nĩñguk, “Ninda s+n+k elak w+n dik ni-ka!”

25 W+ndĩñ tĩmbĩmbi, gwañgwa wali Yesulok kandañ ñaña embi ni-nandĩñguk, “Wopum, w+n nin?”

26 Eumbi, Yesuli tambane nĩñguk, “Nak plaua nanañ dĩp ñin wĩtna gĩnañ wĩsĩmbi, mĩwam nambetak en wakan.” W+ndĩñ eñipi, plaua nanañ dĩp w+n wĩsĩmbi, Judas Simon Iskaliottok nĩñaña mĩumbi

27 tĩkeumbi, wolongan Satandi Judaslok gĩnañ pi-ñĩmĩñguk. Tĩmbi Yesuli nĩñguk, “Dik nepek tĩmbep tĩlañ w+n platik s+n+k ti.”

28 Endi w+ndĩñ eñguk, gan nanañ na-pakĩliñ dĩw+n noli endi kusei neka w+ndĩñ nĩñguk w+n nĩm nandĩ-dakleñgĩliñ. Nĩm nandĩ-daklembi,

29 Judasli endok mĩnemji ka-dĩkĩeñgukta tĩmbi dĩw+ndi Yesuli Judasla ñindĩñ ba nek nĩñguk w+ndĩñ nandĩñgĩliñ, “Dik ñambi, gwĩlatta nek nanalok tĩpikamĩñ w+n tua,” ba “Pĩmbĩñesĩla mĩnem em.”

30 Tĩmbi Judasli nanañ dĩp w+n tĩke-taleumbi, wolongan walinin kĩlĩm gĩnañ pĩm ñañguk.

Yesuli gwañgwañiĩ tambo tĩke-galk tĩnelĩñdok eni-dĩkĩeñguk

31 Judasli walinin ip pĩm ñaumbi, Yesuli gwañgwañiĩ dĩw+n ñindĩñ enguk, “Ama S+s+n+k nokok kusatna engano wali man inda-dakleupi tĩlak, tĩmbi nek inda-namepi tĩlak, wali Kunum Yambattok kusal engano w+n tĩmbi inda-dakleukak.

32 Tĩkap nak endok kusal engano w+n tĩmba inda-daklelakta, nain nĩm ombataumbi, endi bo nokok kusatna engano w+n tĩmbi inda-dakleukak.

33 Gwañgwanai, nak nain dumangot gama s+n gĩta kuutat. Kukap ñawambi, s+ndi nep lonjĩnekalĩñ, gan nak juda ama biesĩla engut w+ndĩñgangot s+nda ñindĩñ sanlet, ‘Nak ñautatnan s+ndi ñanelĩñdok tuop nĩm.’

34 W+ndĩñda tĩmbi nak endi-kĩe manda kombilin sanbi, s+ndi gĩnañjĩli tambo tĩke-galk tĩnelĩñdok sani-dĩkĩelet, w+n nak sep galk ti-samgutti ti-samlet, telak wolok tuopgan s+ndi bo tambo tĩke-galk tĩnekalĩñ.

35 Tĩkap s+ndi w+ndĩñ ti-kunekaliñda, amatam gĩtĩkti s+ndi nokok gwañgwanai kuañ w+n sambi-nandĩ-tomnekalĩñ.”

*Yesuli Petlolok e-sembin w+n eu indañguk
(Matayo 26:31-35, Maleko 14:27-31, Luka 22:31-34)*

† 13:23: Yoaneli enlok plon e-yout tĩñguk, gan enlok koi tĩke-louktok nĩm nandĩmbi, eu inda-dakleñguk.

36 Tĩmbi Simon Petlolĩ Yesu nĩ-nandiĩnguk, “Wopum, dĩk dendiĩ ñaukañ?” Eumbi tambane nĩnguk, “Nak ñautatnan dĩk man ñĩn nep klem ñauñdok tuop nĩm, gan gamamek dĩk nep klembi ñaukañ.”

37 Eumbi nĩ-nandiĩmbi eĩnguk, “Wopum, nĩtek tĩmbi nak man ñĩn gep klem ñauttok tuop nĩm? Nak kuĩguna bimbi, kĩm-gamettok paĩngĩtam patet.”

38 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Ba dĩkok kuĩnguĩga bimbi, kĩm-nametañ ba? Wĩn biaĩngan nĩm! Nak ñĩndĩñ ganlet: puputti gamañ nĩm kitiĩñĩmbi, dĩk naka nain tĩpet gĩt no e-sembe tĩ-nametañ.”

14

Kunum Yambattoñ lolok telak noĩngangot wĩn Yesu en wakan

1 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwaĩngwaĩiila ñĩndĩñ enguk, “Gĩnaĩji mĩlataumbi, nandi-bendi wopum tañ wĩndĩñ nombo nĩm tĩnekalĩñ. Tambo sĩndĩ Kunum Yambattok plon panjaĩnganembi, wĩndĩngangot nokok plon panjaĩngane-ta-kunekalĩñ.

2 Nokok Bepnalok il kuseinan it gĩnañ asup patak. Nĩm palĩmda, nak ñĩndĩñ nĩm sanbet, ‘Nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sametata.’

3 Tĩmbi nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sam-talemek, undane bĩmbi, sanaĩgĩlambi, sĩndĩ bo natna kuutatnan kunelĩñdok ñanekamĩñ.

4 Tĩmbi nak kwet delok ñautat, wolok telak wĩn sĩndĩ ip nandi-taleañ.”

5 Tĩmbi Tomaslĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk dendiĩ ñaukañ wĩn nĩndĩ nĩm nandi-dakleamĩñ, wala tĩmbi telak wĩn nĩtek nandi-dakleneñ?”

6 Eumbi nĩnguk, “Natna telaktok kusei, manda biaĩngan sĩsĩnĩktok kusei, ba kuĩngu sĩsĩnĩktok kusei. * Nak napma klembi, Beptoñ tomtom wĩn no nĩm sĩnĩk patak.

7 Sĩndĩ nak nandi-kĩliĩne tĩ-namumda, Bepna bo nandi-ñĩmĩnelĩñ. Tĩmbi sĩndĩ man kusei kĩmĩpi, en nandi-kĩliĩ tĩñmañ. Biaĩngan ñak, sĩndĩ en ikan kaĩngĩliĩñ.”

8 Tĩmbi Filiptĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk Bep daut nĩmumbi, nandi-na tuop tĩ-nĩmek.”

9 Eumbi nĩnguk, “Filip, nak nain ombapgan sĩn gĩta ip kuĩngut, ganmek dĩk nokok kusatna gama nĩm nambi-nandi-tomlañ ba? No en nak nambi-ĩnguktĩ Bep ip kaĩnguk. Wĩndĩñda dĩk neкта ‘Bep daut nĩmekañ’ elañ?

10 Beptĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet. Dĩk wĩn nĩm nandi-kwambiñ dalañ ba? Nĩti noĩngan tamĩkta tĩmbi nak manda sanlet wĩn natnalok nanandĩnala nĩm pa elet. Tambo Bep nokok gĩnañ pataktĩ enlok kenan pa tĩlak.

11 Beptĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet, sĩndĩ manda wĩn nandi-kwambiñ da-kunekalĩñ. Tĩkap sĩndĩ nak wĩndĩñ eletta tĩmbi wĩn nandi-kwambiñ danelĩñdok tuop nĩmda, kundit ep tĩmbambi kaĩngĩliĩñda tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

12 Biaĩngan sĩnĩk, sĩndĩ kunditnala tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

Tĩmbi kundit tĩndĩlok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: nin endĩ nak nandi-kĩliĩktĩ tĩ-nam tĩ-kulakta, endĩ bo kena ba kundit natna tĩlet wĩndĩngangot tĩmbekak. Tĩmbi endok kenan ba kundit walĩ natna kena ba kundit tĩngut wĩn makleukak. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak Bepnalolĩ loutat.

* 14:6: Yesu en wakan telak Kunum Yambattoñ ñalok wĩn daut nĩmlak, endok kusal wĩn tĩmbi inda-dakle-nĩmlak, tĩmbi kuĩngu sĩsĩnĩk nĩmlak.

13 Lowambi, sindi nokok kotnalok plon kiti-nambi, nek ba nek ti-samettok nani-nandiña, wolok tuop nak Niññañdi Bepnalok kusal engano win timba inda-dakleuktok ti-sametat.

14 Win tikap sindi nokok giñgitiñai kuaña timbi nek ba nek ti-samettok nani-nandiñekaliña, natna win ti-sametat.”

Yesulí Dindim Woñ ni-mulim piuptok e-kwambiñ dañguk

15 Timbi Yesulí yousimbi, gwañgwañiila ñindiñ enguk, “Tikap sindi giñañjili nep galk taña, nak sindi nek tñelññdok sani-dikñelet wolok tuop ti-kunekaliñ.

16 Timbi nak Bepta ni-nandiwambi, endi sindok Pañgembilanji no ni-mulim piumbi, nokok kinjan sin gita papat kwambiñgan kuukak.

17 Nak Dindim Woñ Bep tok kusal sisinik win timbi inda-daklelak enla elet. Kwelalok giñgitiñii endila en nim ka-nandañ ba en nim nandiñmañ, wala timbi endi en kasilenelññdok tuop nim. Gan Woñ wali sin gita kulak, timbi sindok giñañji gñañ piñbi, palekakta timbi sindila en nandi-kiliñ tiñmañ.

18 Nak sambiwambi, pañgembilanji nimnat nomik nim kunekaliñ. Nim. Nak sindoñ undane biutat.

19 Win nain nim ombataumbi, kwelalok giñgitiñiili nombo nim nambinekaliñ, gan sindila bindambo nambinekaliñ. Timbi nak papat kwambiñgan kuletta timbi sindi bo kunekaliñ.

20 Sindi bindambo nambimek, ñindiñ ka-nandi-daklenekaliñ: nak Bep tok gñañ patet, timbi sindi nokok gñañ palimbi, nak sindok gñañ patet.

21 Nin endi nokok endikñe mandana nandi-dasimbi kimt-kle-kulakta, endi wakan giñañli nep galk tamba, nep kasilelak. Timbi nin endi windiñ ti-namlak, en wakan Bepnalí tike-galk taukak, timbi natna bo en tike-galk tamba, nokok kusatna timba inda-dakle-ñimekak.”

22 Timbi Judas no, win Judas Iskaliot en nim, wali Yesu ni-nandiñbi eñguk, “Wopum, nitek timbi dikok kusaka win nindañgot timbi inda-dakle-nimep elañ, gan kwelalok amatam diwinda nim?”

23 Timbi Yesulí tambane niñguk, “Tikap noli giñañli nep kasile-kulakta, endi nokok mandana kimt-kle-kulak. Timbi Bepnalí ama wandin win tike-galk tamba, Bep nití endoñ biñbi, en gita yakan papat kwambiñgan kundekamik.

24 Gan nin endi giñañli nim nep kasile-kulakta, endi nokok mandana nim kimt-klelak. Timbi manda sanbambi nandañ wolok kandañ win ñindiñ: win natnalok manda nim, win Bep nin nak kwelan nani-mukuk enlok mandan.

25 Nak gama sin gita kuñipi, nepek gitik win sani-ta-bilet.

26 Gan g manda Bep ti sindok Pañgembilanji, win Dindim Woñ, ni-mulim piñbi, nokok kinjannan sin gita kuukak. Timbi endi wakan nepenepek gitik sani-daut ti-sambi, natna manda sangut gitik win timbi kaikta-samumbi, binda nandi-tomnekalíñ.

27 Nak sambik bimbi, nokok busukna bisikñat pat-samektok samlet. Busuk samettok pat-namlak wali busuk kwelan nanin wandin nim. Nak busuk win samletta timbi sindok giñañjili mlataumbi, misimis nim tñekaliñ.

28 Nak manda ñindiñ ikan sanbambi nandiñli, ‘Nak sambik bimbi, ñakap, sindoñ bindambo undane biutat.’ Sindi giñañjili biañgan nep galk tamba, nep kasile-kuumda, nak Bep toñ ñautat wala sindi naka timbi nandi-silisili tñelññ. Neta, Bepnalí nak napma klembi, loloñ sinik patakta.

²⁹ Nepek gamamek indaukak w+n nak man n+n itañgan sani-talelet, w+n kusei n+nd+n+da: nak san+t wolok tuop indaukak, wolondamek s+nd+ nak manda biañgan elet w+n gumañ nandi-kwamb+n danekaliñ.

³⁰ Nak s+n g+ta manda nombu yous+m sansanlok nain lakatgot pat-namlak, w+n kusei n+nd+n+da: kwettok kand+kñe ama Satan end+ nep t+mbi kolauttok b+upi t+lak. End+ nepek no t+namektok gemb+ n+m palm+lak,

³¹ gan nak wandingan embi n+m k+m+sip t+ñm+let. Tambo nak Bepna g+nañnal+ kas+lelet w+n kwelan kuañdi namb+-nandi-daklenel+ñdok Bepnal+ nan+di+kñeñguk wolok tuopgan tilet.

Ale, ip mlapi, p+m ñana.”

15

Wain komba sis+nik w+n Yesu en wakan

¹ T+mbi Yesul+ yous+mbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Natna wain komba sis+nik, t+mbi nokok Bepnal+ wain kenalok kand+kñe ama.

² End+ nokok k+tna gayam bien n+m laliañ g+tik w+n domb+mbi, ep kol+m ñalak. T+mbi nokok k+tna gayam bien laliañ wal+ bien lali-s+nik tanel+ñdok end+ t+di+nd+me kena pa t+lak.

³ T+mbi komba kii gayam bien lalilalilok t+di+nd+m eañ, wandin nak manda sanbambi nandi-dasiñg+liñ wal+ ikan sep t+di+nd+m eumbi, Kunum Yambattok dainan di+nd+m indañg+liñ.

⁴ T+kap kii gayamdi komba plon n+m yous+m patakta, wal+ engan bien laliuktok tuop n+m, w+nd+ñgangot t+kap s+nd+ natnalok plon n+m yous+m pakañda, bienj+ lalinel+ñdok tuop n+m. W+nd+n+da t+mbi s+nd+ natnalok plon yous+mbi pat-ta-kunekaliñ, t+mbi natna s+ndok plon yous+mbi pat-ta-kuutat.

⁵ Natna wain komba, t+mbi s+nd+ nokok k+tna gayam. Nin end+ nokoñ yous+mbi, nak bo endoñ yous+letta, wal+ wakan bien asup pa lalilak. W+n kusei n+nd+n+da: nak napma klembi, bien lalilalilok telak no n+m patak.

⁶ T+kap ama noli nokoñ n+m yous+mbi patakta, end+ komba gayam domb+ kokottok wandin: w+n t+ke kol+mbi, yañetaumbi, kii gayam di+w+n g+ta ep kiupi, komba g+nañ ep siu di+nd+lak.

⁷ T+kap s+nd+ nokoñ yous+m pakañ, t+mbi nokok mandana nandi-dasiñg+liñ w+n k+m+t-kle-kuañda, s+nd+ Kunum Yambatt+ w+nd+n ba w+nd+n t+samektok nandañ wala k+ndem n+-nandumbi, nandi-samekak.

⁸ Nandi-samumbi, s+nd+ telak w+nd+n plon bien asup laliumbi, nokok gwañgwanai kuañ w+nd+n inda-daklelak, t+mbi nokok Bepnal+ kot g+ñg+ tikelak.”

⁹ Yesul+ yous+mbi, gwañgwañiila enguk, “Bept+ nep galk tañguk, w+nd+ñgangot nak sep galk tañgut. T+mbi nak yous+mbi, sep galk ta-ñauttok s+nd+ nokoñ yous+m patnekal+ñ.

¹⁰ W+n natna Bepnalok end+kñe mandan k+m+t-kle-talembi, endoñ yous+m patet, t+mbi end+ yous+yous+ñgan nep galk talak, w+nd+ñgangot t+kap s+nd+ nokok end+kñe mandana k+m+t-kleañda, s+nd+ nokoñ yous+m patnekal+ñ, t+mbi nak yous+yous+ñgan sep galk tautat.

¹¹ W+n nak s+mba sasat nandi+let w+n s+nd+ bo nandi+mbi, g+nanj+ g+nañ tokñeumbi pat-samektok nandi+let, wala t+mbi nokok mandana k+m+t-klenel+ñdok san+t.

¹² T+mbi end+kñe mandana w+n n+nd+n: nak sep galk tañgut, w+nd+ñgangot s+nd+ g+nañj+li tambo t+ke-galk t+ta-kunekaliñ.

13 Tikap ama noli noliila ep galk tamba kim-semekta, endi ep galk tindilok telak diwin gitik patak win makle-sin tauk.

14 Timbi tikap sindi nokok endikne mandana kim-it-kle-kuañda, sindi nokok notnai sinik inda-dakleañ.

15 Nak sinda kena gwañgwa nombo nim sanlet, tamba nak sinda nokok notnai sani-talelet. Win kusei ñindañda: kena gwañgwal molomdi nek nandi-sambat tilak win nim nandilak, gan nokok Bepnali nepek gitingitk nanguk win nak sinda sani-dakle-talewambi, sindi ikan nandi-taleañ.

16 Sindi nak nim nep kasileñgilñ. Tamba natna sep kasilembi, ñindañ tinelindok sep dangut: sindi ñambi, bienji timbi indaukai, win bien papat kwambañgan palekak wandin. Windañ indaumeke, sindi nokok kotna plon Bep kitinimbi, nepek no ba no ti-samektok ni-nandañ, endi wolok tuop sinik ti-samekak.

17 Nak endikne manda ñin bindambo sanba nandiwit: sindi ginañjil tamba tike-galk ti-ta-kunekalñ.”

Gwañgwañilok mñlap inda-semekak wala Yesuli eu inda-semguk

18 Yesuli bindambo yousimbi, ñindañ enguk, “Amatam kwelalok gñgit kuañdi nandi-kunjitta ti-samumbi, wolonda sindi nim nandi-kamalanekalñ, win kwelalok gñgit kuañdi dama naka ip nandi-kunjitta ti-namgilñ.

19 Sindi kwelalok gñgit kuumda, endi sinda nandum endok nosii timbimbi, sep galk tanelañ. Gan nak endok boñgipsinan nanin sep kasilewambi, sindi natnalok gñgitnai kumbi, kwelalok gñgit nombo nim kuañ. Kusei wala timbi endi sinda nandi-kunjitta ti-samañ.

20 Sindi manda ñin dama sangut win nandi-tombit, ‘Kena gwañgwa silanindi molomjlok kapmainan kuañ.’ * Kusei wala timbi tikap kwelalok gñgitñiil nak nep timbi kolauttok nep kle-gimgim eñgilñda, windiñgangot sindi bo sep timbi kolanelindok sep kle-gimgim enekalñ, timbi tikap endi nokok mandana nandi-dasimbi kim-it-kleñgilñda, windiñgangot endi sindok mandanji bo nandi-dasimbi kim-it-klenekalñ.

21 Endi Bep nani-mukuk en nim nandi-kiliñ tñmañ, wala timbi sindi nokok gñgitnai kuañda timbi endi kolan wandin win ti-samnekalñ.

22 Nak indambi, Bepnalok mandan engut win ikan nim enbamda, yomjlok mñlap nim pat-semek. Gan nak indambi, endok mandan engutta timbi endi yom tindilok e-tembi manda no nim pat-semek.

23 Naka nandi-kunjitta ti-namlakti Bepnala bo nandi-kunjitta tñmñlak.

24 Ba nak kundit gembinat gitikñin amal nim tindin endok boñgipsinan nim pa timbamda, yomjlok mñlap nim pat-semek. Gan endi kundit win kañgilñ, ganmek Bep nita nandi-kunjitta ti-nimgilñ, wala timbi yomjlok mñlap kimñm pat-semek.

25 Endok endikne mandanji ginañ ñindañ youyoulin patak, ‘Endi naka slakan nandi-kunjitta ti-namgilñ,’ * timbi manda wali bien timbektok endi windiñ ti-namgilñ.”

Yesuli Dindim Woñdi gwañgwañii ep timbi pañgitauktok e-kwambañ dañguk

26 Yesuli yousimbi enguk, “Siñgimek nak sindok Pañgembilanji win Beptok kandañ nanin ni-muletat. Woñ wali Beptoñnan nanin pñmbi, endok

* **15:20:** Manda wolok walan win ñindañ: kena molomda nitek indañmñlak, wolok tuopgan endok kena gwañgwanla indañmñlak. ☆ **15:25:** Kap 35:19, 69:4

kusal sisinik win timbi inda-daklelak. Pimek, nokok kusatna e-dakle timbekak,

²⁷ timbi sinu bo nokok kusatna e-dakle ti-ta-kunekaliñ. Win kusei ñindinãda: sindi nak kena kusei kimikut nanningan nakita ku-ta-bañ.

16

¹ Nepek kolan sanit wandin wali inda-samumek, sindok nandi-kiliktinji wolonda nim pi puhtok nak manda gitik win sanit.

² Endi it kiyauñi ginañ nanin sep kle-kolombi, pawan kunekaliñ. Timbi wandinñgot nim. Nain indaumbi, nin endi sindoñnan nanin no wali kimbekakta, endi 'telak wolok plon Kunum Yambat kimik-klelet' em nandukak, gan endi timbi kamalaukak.

³ Endi Bep niti nim nandi-kiliñ ti-nimañda timbi wandinñ ti-samnekaliñ.

⁴ Nepek gamamek indaukak, win nak man ñin itañgan sani-talelet. Win kusei ñindinãda: nak sanit wolok tuop ti-samnekaliñ, wolondamek nak endok plon manda sangut win sindi nandi-tomnekaliñ.

Nak sin gita kuñgutta timbi kena kusei kimikut wolonda nepek wolok kasat gama nim ti-sangut.

⁵ Gan man ñindinñgit nak Bep nani-mukuk endoñnan ñaupi tilet, gañgan sindoñnan nanin noli 'Dik dendinñ ñaukañ?' wandinñ no nim nani-nandañ.

⁶ Tambo nak ñañalok manda mlap wandin sanletta timbi, simba gawatti sindok ginanji tokñelak.

⁷ Gan nak manda ñindinñ elet wali biañgan tilak: nak sambu ñautat wolok bien wali sindoñ inda-samekak. Neta, tikap nak nim sambu ñautta, Pañgembilali sindoñ nim biwik. Tikap nak sambu ñautatta, nak en nimbambi, sindoñ bukak.

⁸ Bimek, kwelalok ginñitñiila timbi dakle-semumbi, nandi-kwambinñ danekaliñ, win yom win nek sinik, ba nin endi win dandinñ sinik, ba Kunum Yambatti nitik sinik yambi-danbekak win endi nim nandi-daklembi, nandum kamalalak.

⁹ Win ñindinñ: endi nak nim nandi-kilikti ti-namañ, wali yom biañgan sisinik.

¹⁰ Timbi dandinñ kuñgulok kandañ win ñindinñ: nak Bepton undane ñawambi, sindi nombu nim nambinekaliñ, wali nak dandinñ sinik win timbi inda-dakleukak.

¹¹ Timbi ka-dani kenalok kandañ win ñindinñ: Kunum Yambatti kwet ñolok kandikñe ama Satan ikan ka-danbi, tambon ombi-tikeuktok eu taleñgukta timbi amatam bo yambi-danbekak.

¹² Manda sansanlok gama asup patak, gan man ñindinñgit sindi win gitik nandi-daklembi, nandi-dasineliñdok tuop nim.

¹³ Gan Woñdi Kunum Yambattok kusal sisinik win timbi inda-daklelak. Endi pimek, sindok nanandinñi ep timbi pañgitaumbi, Yambattok kusal sisinik win nandi-daklenekaliñ. Win kusei ñindinãda: Woñdi enlok nanandinla manda no nim eukak, tambo manda nitik nimbimbi nandi-lak wolok tuop endi eukak, ba nepek nek siñgimek indaukak win sanbi indaukak.

¹⁴ Timbi endi nak manda nimbambi nandi-lak win sanbi indaukakta timbi, endi nokok kusatna engano win timbi inda-dakleukak.

¹⁵ Bep nitok nanandinñet win noñganda timbi nak ñindinñ sanit, 'Nak manda Woñda nimbambi nandi-lak win sinda sani-dakleukak.'

Milapsilok kinjannan silsilili gwañgwañiiloñ inda-semekak

16 Yesulɩ yousɩmbi enguk, “Nain nɩm ombataumbi, sɩndɩ nombo nɩm nambɩnekalɩɩ, tɩmbi nain nɩm ombataumbi, bɩndambo nambɩnekalɩɩ.”

17 Wɩndɩɩ eumbi, endok gwaɩgwaɩii dɩwɩndɩ nɩsɩɩngan ɩɩndɩɩ eɩgɩɩɩ, “Endɩ ɩɩndɩɩ elak, ‘Nain nɩm ombataumbi, nɩndɩ nombo nɩm kanekamɩɩ, tɩmbi nain nɩm ombataumbi, bɩndambo en kanekamɩɩ,’ tɩmbi ‘Endɩ Bepɩɩ undane ɩɩaukakta tɩmbi wɩndɩɩ indaukak.’ Manda wolok walan walɩ nek plon e-yout tɩlak?”

18 Wɩndɩɩ eɩɩpi, nɩsɩɩngan e-nandɩɩgɩɩɩɩ, “ ‘Nain nɩm ombatalak’ manda wolok walan wɩ nɩtek? Nek elak wɩn nɩndɩ nɩm nandɩ-dakleamɩɩ.”

19 Tɩmbi endɩ wala nɩ-nandɩnelɩɩndok nandumbi, Yesulɩ yambi-nandɩ-daklembi enguk, “Nak ɩɩndɩɩ sanɩ, ‘Nain nɩm ombataumbi, sɩndɩ nombo nɩm nambɩnekalɩɩ, tɩmbi nain nɩm ombataumbi, bɩndambo nambɩnekalɩɩ.’ Wɩn manda wolok kuseila sɩngan e-nandɩ taɩ ba?”

20 Manda et walɩ biaɩngan sɩnɩk. Tɩmbi nak ɩɩndɩɩ sanlet: nak kɩmbambi, sɩndɩ kut-blamblan embi, mano tɩnekalɩɩ, gan kwelalok gɩɩngɩtɩɩɩɩ sɩɩsɩɩ tɩnekalɩɩ. Tɩmbi sɩndok gɩnaɩjɩ mɩlata sɩnɩk taumbi patnekalɩɩ, gan sɩndɩ bɩndambo nambɩmbi, sɩndok nandɩ-mɩlapsɩlok kɩnjannan sɩɩsɩɩɩɩ inda-samekak.

21 Wɩn tamɩ gwaɩgwa tikelak wandin inda-samekak. Endok pɩɩngɩp gawat tɩndɩlok nainɩn indalakta tɩmbi gɩnan mɩlata sɩnɩk taumbi patak, gan endɩ gwaɩgwa tɩkemek, gwaɩgwan indaɩmɩlak walɩ sɩɩsɩɩ mɩmbi, mɩlap wɩn ip kamalalak.

22 Wɩndɩɩngangot nain ɩɩolonda sɩndok gɩnaɩjɩ mɩlatalak, gan nak bɩndambo bɩ sambambi nambɩnekalɩɩ, wolonda walenjɩɩ bo kɩndem daumbi, sɩɩsɩɩɩɩ gɩnaɩjɩ tokɩeukak, tɩmbi ama nolɩ sɩndok sɩɩsɩɩɩjɩ solom tɩkenelɩɩndok tuop nɩm.

23 Nain wɩn indaume, sɩndɩ nepek nolok plon nombo nɩm nak nandɩnekalɩɩ. Wɩn biaɩngan sɩnɩk. Tɩmbi nak ɩɩndɩɩ sanlet: sɩndɩ nepek no ba nola nokok Bepnala nɩ-nandɩnekalɩɩ, wolok tuop endɩ nokok kotna plon samekak.

24 Sɩndɩ nokok kotna plon enda nepek nola nɩm nɩ-nandɩ-ta-bɩɩngɩɩɩ. Ale, man ɩɩn sɩndɩ kɩndem gɩɩngɩnɩmbi, nɩ-nandɩ tɩ-ta-kunekalɩɩ, tɩmbi wolok tuopgan inda-samumbi, nandɩ-sɩɩsɩɩɩɩ gɩnaɩjɩ tokɩeukak.”

Mɩlap kusei kusei indaukak, gan Yesulɩ kwettok gembɩn kolan wɩn ip walɩ pɩɩnguk

25 Yesulɩ yousɩmbi, ɩɩndɩɩ enguk, “Nak manda sanɩ-ta-bɩɩlet wɩn eyout mandalɩngot sanɩɩngut, gan nain indaumbi, nak manda eɩɩpi, eyout manda nombo nɩm sanbetat. Tambo nokok Bepnalok plon indaɩngan kasat tɩsametat.

26 Nain wolonda sɩndɩ nokok kotna plon Bep nɩ-nandɩnekalɩɩ. Nak Bepɩɩ sep kɩmɩlektok nɩ-nandɩtat wɩndɩɩ nɩm sanlet, tambo ɩɩndɩɩ sanlet: wɩn sɩn en nɩ-nandɩnekalɩɩ.

27 Wɩn kusei ɩɩndɩɩda: sɩndɩ gɩnaɩjɩɩɩ nak nep galk tambɩ, nak Bepɩɩnan nanin pɩɩngut wɩn nandɩ-kwambɩɩ da-kuaɩda tɩmbi endɩ sep galk tambɩ, nɩ-nandɩnɩjɩ nandɩ-samekak.

28 Nak en gɩta pakap kwelan pɩmbi indaɩngutta, man ɩɩn kwet ɩɩn bimbi, endoɩ undane loupi tɩlet.”

29 Wɩndɩɩ eumbi, gwaɩgwaɩɩɩ nɩɩngɩɩɩ, “Ei! man ip dɩk eyout manda bimbi, manda indaɩngan nɩnɩlaɩ wɩn!”

30 Man ɩɩn nɩndɩ gambɩ-nandamɩɩ, wɩn dɩk nepek gɩtɩngɩtɩk nandɩ-talelaɩ, tɩmbi nɩndɩ gama nɩm ganɩ-nandɩnambɩ, dɩk ikan nɩndok

nanandini ka-nandi-daklelañ. Kusei wala timbi nindi dik Kunum Yambat-toñnan nanin piñguñ win nandi-kwambiñ damiñ.”

³¹ Timbi Yesuli tambane enguk, “Ba sindi biañgan ip nandi-kwambiñ damaan ba?”

³² Nandañ! Nim ombataumbi, nain nin ip inda-talelak: nokok kanjiknaili sep kleumbi, sindi nak nambium, natnañgan palambi, sindi noñgan noñgandi papusenembi, isinan pi ña-talenetañ, ganmek nokok Bepnali nakita patakta timbi nak natnañgan nim paletet.

³³ Sindi nokok ginañ kuañda timbi busuk bisikñat win kasileumbi pat-samektok nak manda win sanit. Kwelan ñolok mlap kusei kusei pat-samlak, gan nak kwelalok gembin kolan win ip wila piñgukta timbi sindok simbatsi saleun.”

17

Yesuli enla ba gwañgwañiila nimolo tiñguk

¹ Yesuli manda win eu taleumbi, kunum ginañ deium loumbi, Beula nimolo ñindiñ tiñmñguk, “Ambep, nak mlap bemi, kimbettok nain ip indalak. Dik nandi-namumbi, nak dikok Niñañgali kusaka engano win timba inda-dakleuktok dik bo nokok kusatna engano win timbi inda-dakleukañ.

² Dik ama nep kimit-kleneliñdok namguñ, timbi nak kuñgu taletalen nimnat enda emettok nandiñguñ, wala timbi dik nak amatam gitik yambi-dikñeuttok napikuñ.

³ Timbi kuñgu taletalen nimnat wolok walan win ñindiñ: endi Kunum Yambat sisanik noñgangot dik nandi-kiliñ ti-gamañ, timbi Yesu Mesia dik nani-mukuñ naka nandi-kiliñ ti-namañ.

⁴ Dik naka kena timbettok namguñ win gitik timba taleñguk, timbi telak wolok plon ditnalok kusaka engano win kwelan ñolok timba inda-dakleñguk.

⁵ Ale, Bep, man nin dik nandi-nambi, natnalok kusatna engano win ñindiñ timbi inda-daklewini: kwet gama nim indañliimbi, nak dikita kuñipi, nokok pipapatna engano pat-namguk win dik bñdambo naka namumbi pat-namun.

⁶ Dik kwelan kuañ endoñnan nanin diwin ep danbi, nokok gwañgwanai kuneliñdok yapikuñ, timbi nak dikok kusaka enda eni-dakle-semambi, endi dik nandi-kiliñ ti-gamañ. Win endi dikok giñgitkai, gan dik nakita kuneliñdok yapikuñ, timbi nak yambi-dikñewambi, endi dikok mandañga kimit-kle-kumbi,

⁷ man ñindiñgit nambi-nandi-dakleañ, win dik nepek gititñgitik namumbi pat-namlak wali biañgan dikoñnan nanin. Endi windiñ nandi-dakleañ,

⁸ win kusei ñindiñda: dik manda naka nanguñ win nak enda enba taleñguk. Ewambi, endi nandi-dasimbi, nak dikoñnan nanin pi indañgut win biañgan ka-nandi-dakleañ, timbi dik nan-mukuñ win ip nandi-kwambiñ da-taleañ.

⁹ Nak enda timbi nimolo ti-gamlet. Nak man ñindiñgit kwelan kuañ gititkta nimolo nim ti-gamlet. Tambo nak ama nin dik nokok gwañgwanai kuneliñdok yapikuñ endañgot nimolo ti-gamlet, win kusei ñindiñda: endi dikok giñgitkai sinit.

¹⁰ Win nokok giñgit kuañ endi gitik dikok giñgitkai, timbi dikok giñgitkai gitik endi nokok giñgitnai. Timbi endok kuñgunjili nokok kusatna engano win timbi inda-daklelak.

11 Nak kombikan dikoñ b'utat, t'mbi kwelan ñolok nombo n'ım yous'ımbi kuutat, gan end'ıla kwelan yous'ımbi kunekalıñ.

Bep Giñgi S'ınık n'ıtı noñgan tamık, w'ındiñgangot endi bo noñgan t'neliñdok d'ık nandi-nambi, d'ıkok gemb'iñga naka namguñ wali ep kamaiukañ.

12 Nak en gita kuñ'ipi, d'ık gemb'i namguñ wali ep kamaimbi yambi-d'ıkñe-ta-b'iñgut. T'mbi endoñnan nanin no kolandok giñgit kuñguk en noñgandiñgot kolañguk, nolii d'ıw'ınli n'ım. W'ın manda youyoul'ın patak wali bien t'imbektok w'ındiñ indañguk.

13 Ale, nak dikoñ b'ıupi t'ilet, gan nak nandi-s'ılis'ıli t'ilet wolok tuopgan endi bo nandi-s'ılis'ıli t'inelıñdok nak kwelan ñolok gamañgot patetta manda gi'ık ñin embambi nandañ.

14 D'ık manda nanguñ w'ın nak enda eni-talewambi, endi nandi-dasiñg'ılıñ, t'mbi natna kwet ñolok giñgit n'ım kulet, w'ındiñgangot endi bo kwet ñolok giñgit nombo n'ım kuañ, wala t'mbi kwelalok giñgit kuañdi nandi-kunjitta t'i-semañ.

15 D'ık kwet ñalinin yapma t'ıkeuñdok n'ımolo n'ım t'i-gamlet. Tambo nak ñ'ındiñ n'ımolo t'i-gamlet: d'ık ep kamaiumbi, kolan molomdi ep t'mbi kolanelıñdok tuop n'ım.

16 Natna kwet ñolok giñgit n'ım, w'ındiñgangot endi bo kwet ñolok giñgit n'ım kuañ.

17 W'ındiñda t'mbi d'ıkok mandañgali kusaka s'ıs'ınık w'ın e-daklelak, wali ep t'mbi pañg'ıtaumbi, endi d'ıtnalok giñgitkaiñgot kunekalıñ.

18 D'ık nak kwelan nani-mul'ımbi indañgut, w'ın d'ıkok kenañga t'ımbettok. W'ındiñgangot nak bo endi kwelan eni-mut-talelet.

19 T'mbi endi bo biañgan kuñgunjı d'ıkok bi-gamnelıñdok nak d'ıkok kenañga t'ımbettok kuñguna d'ıkok bi-gam-talelet."

Nin endi Yesu nandi-k'ılıktı t'ıñm'ınekalıñ enda n'ımolo t'iñguk

20 T'mbi Yesuli n'ımolo yous'ım t'ımbi eñguk, "Bep, nak gwañgwanai 11 endañgot n'ımolo n'ım t'i-gamlet. Tambo nak amatam nin endi gwañgwanailok mandanjı nandi'ımbi, nandi-k'ılıktı t'i-namnekalıñ, enda bo n'ımolo t'i-gamlet.

21 W'ın Bep d'ık nokok gi'ınañ palımbi, nak d'ıkok gi'ınañ palambi, n'ıtı noñgan tamık, w'ındiñgangot endi bo noñgan t'neliñdok nak n'ımolo t'ilet. T'mbi kwelan kuañ gi'tıktı d'ık wakan nak nani-mukuñ w'ın nandi-kwambiñ daneliñdok nak nandi-k'ılıktı t'i-namnekalıñdi Bep n'ıtok gi'ınañ patnelıñdok n'ımolo t'ilet.

22 N'ıtı noñgan tamık, w'ındiñgangot endi bo noñgan t'neliñdok nak nandi-sembi, d'ık pipapat engano naka namguñ pat-namlak w'ın emambi pat-semalak.

23 W'ın endi noñgan s'ınık inda-talembi, noñgan t'neliñdok nak endok gi'ınañ palambi, d'ık nokok gi'ınañ patañ. Endi w'ındiñgan noñgan t'nekalıñ, wolonda kwelan kuañ gi'tıktı ka-nandi-daklenekalıñ, w'ın d'ık wakan nani-mukuñ, t'mbi d'ık nak nep galk tañguñ, w'ındiñgangot nak nandi-k'ılıktı t'i-namañ w'ın ep galk tañguñ.

24 Kunum kwet gama n'ım indañ'ımbi, d'ık nak nep galk tañguñda t'ımbi pipapat engano w'ın namguñ pat-namlak. Bep, nak ñ'ındiñ indauktok nandi-galk talet: amatam nak'ıta kuneliñdok namguñ, endi bo natna kuutatnan nak'ıta kumbi, nokok pipapat engano w'ın kanekalıñ.

²⁵ Bep ep tɪndɪn dɪndɪm molom, kwelalok gɪŋgɪtɪniilɪ dɪka nɪm nandɪ-gamañ, gan nakta nandɪ-kɪlɪñ tɪ-gamlet, tɪmbi dɪk nani-mulɪmbi indaŋgut wɪn nokok gwaŋgwanai ñali ka-nandɪ-tom-taleañ.

²⁶ Nak dɪkok kusaka engano wɪn daut semgut, tɪmbi yousɪmbi daut sem-ta-ñautat. Wɪn dɪk nak nep galk talañ, wɪndɪŋgan endɪ bo tambo ep galk tanelɪndok ba nak en gɪta kuuttok wɪndɪŋgan tɪ-semetat.”

Yesulɪ enlok kusal tɪmbɪ inda-dakleuktok kɪm mɪlapɪ, gwaŋgwañiiloñ inda-semguk

18

Yesu tɪkeŋgɪlɪñ

(Matayo 26:47-57, Maleko 14:43-53, Luka 22:47-54)

¹ Yesulɪ nɪmolo tɪmbɪ taleumbi, gwaŋgwañii gɪt pakɪlɪñnan nanin pɪm ñambi, tuk no koi Kitlon wɪn dɪkñembi, oliv komba kena no wandɪñ pakuknan ña tomgɪlɪñ.

² Endɪ wolok nain asup kɪmɪn taŋgɪlɪñda tɪmbi Judas Yesu endok kanjɪkɪniilok kɪsɪnan kɪmɪlepi tɪŋguk endɪ bo kwet wɪn nandɪŋguk.

³ Wɪndɪñda tapma ama biesɪ gɪt Falisi amalɪ tapma ittok kamaikamai ama dɪwɪn enɪ-mukɪlɪñ en wakɪt Romalok mik ama dɪwɪn Judasɪ ep kiulɪmbi, endɪ tou gɪt sipalak ep pɪndopi, miktok nepenepek epmumbi, Judasɪ yanaŋgɪlɪmbi, kwet wolok bɪŋgɪlɪñ.

⁴ Bɪumbi, Yesulɪ nɪtek indaŋmektok wɪn ikan nandɪ-taleñɪpi, ña ep tɪmbi indaumbi enguk, “Sɪndɪ nin lonjañ?”

⁵ Eumbi tambane nɪŋgɪlɪñ, “Yesu Nasalet nanin.” Eumbi enguk, “Wɪn nak ñakan.” (Tɪmbi Judas Yesu kanjɪkɪniilok kɪsɪnan kɪmɪkuk endɪ ama wolok boŋgɪpsɪnan ikuk.)

⁶ Yesulɪ “Wɪn nak ñakan” wɪndɪñ eumbi, wolongan amalɪ nandɪ-sɪlɪkñembi, siŋgɪsiŋgilok ñambi, pi pɪ-taleŋgɪlɪñ.

⁷ Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, bɪndambo enɪ-nandɪmbi eŋguk, “Sɪndɪ nin lonjañ?” Eumbi, “Yesu Nasalet nanin” wɪndɪñ nɪŋgɪlɪñ.

⁸ Eumbi, Yesulɪ tambane enguk, “Wɪn nak ñakan wɪn ikan sanɪt. Wɪndɪñda tɪkap sɪndɪ nak nep lonjañda, notnai ñɪn yambiumbi ñawɪt.”

⁹ Yesulɪ manda wɪndɪñ eŋguk, wɪn endɪ dama Beula ñɪndɪñ nɪŋguk walɪ bien tɪmbektok eŋguk, “Dɪk ama nakɪta kunelɪñdok namguñ wɪn nak yambi-dɪkñewambi, no nɪm paikɪlɪñ.”

¹⁰ Tɪmbi Simon Petlolɪ kakit tɪke bɪŋguk wɪn tiañeum lambumbi, tapma amalok telak damanjɪ endok kena gwaŋgwa sɪlanin no koi Malkus endok pawan kɪt dɪndɪm kandañ nanin wɪlalɪm pi pɪŋguk.

¹¹ Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, Yesulɪ Petlola nɪŋguk, “Dɪkok kakitka kwelnan suaueum pɪwɪn. Bepnalɪ engan mɪlap ñɪn kɪmɪt-namguk wɪn nɪtekta tɪmbi nɪm bembet?”

¹² Tɪmbi mik ama wakɪt endok telak damanjɪ ba tapma ittok kamaikamai ama endɪ Yesu tɪkembɪ, kii imbi

¹³ naŋgɪpi, ama no koi Anas endoñ dama ñaŋgɪlɪñ. Anas endok wembanlok wapai koi Kaiafas endɪ gwɪlat wolonda tapma amalok telak damanjɪ kuŋguk.

¹⁴ Wɪn Kaiafas en wakan Juda ama biesɪla nanandɪ dama ñɪndɪñ emguk, “Ama noŋganɪñgot amatam gɪtɪktok kɪnjanjɪ kɪmbek wɪn kɪndem.”

Petlolí Yesula “Nim nandíñmilet” eñguk
(Matayo 26:58,69-70, Maleko 14:54,66-68, Luka 22:55-57)

15 Yesu nañgip ñañilimbi, Simon Petlo gít Yesulok gwañgwa no * endi siñgi klem ñañgimik. Tapma amalok telak damanjí endok sambaliilí gwañgwa no wín nandíñmíñgíñ, wala tímbe endi telak damalok il sañ jimba gíñañ Yesu kíndem klem loñguk,

16 gan Petlolí telak yama pawan ikuk. Tímbe gwañgwa nin telak damanjílok sambaliilí nandíñmíñgíñ endi pí ñambi, telak yama kandíkñe wembela Petlolok plon manda nimbimbi, yama pisalimbi, gwañgwa walí Petlo nañgílimbi, gíñañ loñgimik.

17 Loumbi, yama kandíkñe wembe walí Petlo ní-kañbi eñguk, “Nim kañbi, dik bo ama wolok gwañgwa no?” Eumbi níñguk, “E, nak nim.”

18 Sasale tíñgukta tímbe tapma amalok telak damanjí endok kena gwañgwa gít tapma ittok kamaikamai ama endi komba sim ipi, sei-palimbi, Petlo endi bo boñgipsinan ña ipi, komba sei-pakuk.

Tapma amalok telak damanjí Yesu ní-nandíñmilet
(Matayo 26:59-66, Maleko 14:55-64, Luka 22:66-71)

19 Tímbe Anas tapma amalok telak damanjí damañgan pakuk endi Yesu ní-kañbi, endok gwañgwañilok plon ba manda e-daut tíñguk wolok plon ní-nandíñmilet eñguk.

20 Tímbe Yesulí ñíndíñ tambane níñguk, “Nak amatam gítikta indañgan manda engut, wín Juda amatam gítikta it kiyauñgi gíñañ ba tapma ilan kímín tañ wolok nain tuop manda eni-daut tí-sem-ta-kuñgut, tímbe nak kwet sembínnan nepek no nim eñgut.

21 Wala tímbe nekta naka nani-nandíñmilet? Manda enbambi nandíñgíñ endi eni-kañbi; endi mek nak nek engut wín nandañ.”

22 Wíndíñ eumbi, kamaikamai ama ñasíñgan ikíñ endoñnan nanin nolí Yesu timan dai plon wípi níñguk, “Dík tapma amalok telak damanjí endi nítektá manda wíndíñ tambane níñmilet?”

23 Eumbi tambane níñguk, “Manda ewa kamalalakta, wín kusei nani-dakleumbi nandíwa, ba díndím eletta, dik nekta slakan nítañ?”

24 Tímbe Anaslí eumbi, Yesu kii im-bimbin nañgip ñambi, tapma amalok telak damanjí Kaiafas endoñ ñañgíñ.

Petlolí Yesula “Nim nandíñmilet” bándambo eñguk
(Matayo 26:71-75, Maleko 14:69-72, Luka 22:58-62)

25 Tímbe Simon Petlolí komba sei-palíñimbi, ní-nandímbi eñgíñ, “Nim kañbi, dik bo ama wolok gwañgwa no?” Eumbi, e-kímít-semimbi enguk, “E, nak nim.”

26 Tímbe tapma amalok telak damanjí endok kena gwañgwa no, wín ama nindok pawan Petlolí wíli díkñeñguk endok wekai dípti Petlola ñíndíñ níñguk, “Dík oliv komba kena gíñañ en gíta kuumbi gambít wín!”

27 Eumbi, bándambo “Wín nak nim” eumbi, wolongan puputtí kítíñguk.

Pilatolí Yesu ama wapmañ kuñgunla ní-nandíñmilet
(Matayo 27:1-2,11-14, Maleko 15:1-5, Luka 23:1-5)

28 Kwet salaumbi, Juda ama biesilí Kaiafaslok il bimbi, pímbi ñambi, Yesu nañgípi, kandíkñe ama Pilatolok ilan ñañgíñ, gan il gíñañ nim loñgíñ, wín kusei ñíndíñda: endi Roma ama Pilatolok il gíñañ loumda, Kunum

* 18:15: Yoanelí gwañgwa ninda youkuk endi enla eñguk.

Yambattok dainan kolambi, Kamaikamai gwilatlok nanañ sandap wolonda naneliñdok tuop nım. It gınañ nım lombi, sañ jimba gınañ palımbi,

²⁹ Pilatolı pım, endoñ ñambi, enı-nandımbi eñguk, “Sındı ama ñala manda nıtek embi, kıt yout tıñmañ?”

³⁰ Eumbi tambane nıñgılıñ, “Endı kolan tındı ama nım palımda, dıkok kıkanañ slakan nım kımıtneñ.”

³¹ Eumbi, Pilatolı enguk, “Tıkap wındıñda, sın en tıkembi, sıllok endıkñe mandanjı kımıt-klembi, manda plon kımılt.” Eumbi, ama biesılı nıñgılıñ, “Juda nındok endıkñe mandanjı en kımkmlok elak, ✧ gan Roma sındok endıkñe mandanjılı nındı sep lapıpi, wındıñ tıneñdok kımısip patak.”

³² Juda ama biesılı Pilatola wındıñ nıñgılıñ, walı tımbı inda-dakleñguk, wın Yesulı damañgan kımkm nıtein kımbektok e-dakleñguk, manda walı bien tımbep tıñguk. ✧

³³ Tımbi kandıkñe Pilatolı ama biesılok mandanjı nandı-talembi, kandıkñe amalok it gınañ undane lombi, Yesu kıtıñmum bıumbi nı-nandımbi eñguk, “Ba dık ñakan Juda amatamdok ama wapmañjı ba?”

³⁴ Eumbi tambane nı-nandıñguk, “Ba dık manda wın dıtınalok nanandıñgala elañ, ba dıwındok manjı klembi elañ?”

³⁵ Eumbi nıñguk, “Natna Juda ama nım, wala tımbi dıkok kusaka nıtek nandı-gamet? Wın dıtınalok amatamgai gıt tapma ama biesılı gepbi, nokok kıtınan gapıkañ. Dık nıtek sınık tıñguñ?”

³⁶ Eumbi tambane nıñguk, “Nokok ama wapmañ kuñguna wın kwet ñolok nım. Wın kwet ñolok palımda, nokok kena gwañgwanañ kanjıknai mik tı-semumbi, endı nıtek plon nepbi, Juda ama biesılok kısınan napıtneññ? Gan nokok ama wapmañ kuñguna wın kwet ñolok nım.”

³⁷ Tımbi Pilatolı nıñguk, “Wındıñda dıtına ama wapmañ wındıñ elañ ba?” Eumbi tambane nıñguk, “Naka ama wapmañ nanlañ wın dındım elañ. Wın kusei biañgan sısınık wın e-dakle kena tımbettok menalı napıtumbi, kwelan indañgut. Tımbi nin endı kusei biañgan sısınık wın tıke-kwambiñ dalok nandı-galk tañ gıtık endı nokok mandana nandımbi nandı-dasiañ.”

³⁸ Eumbi, Pilatolı nıñguk, “Kusei biañgan sısınık wın nek sınık?”

Pilatolı Yesulok kolan no nım tımbı indañguk, ganmek kımbektok eu taleñguk

(Matayo 27:15-31, Maleko 15:6-20, Luka 23:13-25)

Tımbi Pilatolı bındambo pımbi, Juda amatamdoñ ñambi enguk, “Nakta endok kolan no nım tımba indalak.

³⁹ Gan nak sındok ep tındıñjı no kımıt-klembi, Kamaikamai gwilat tuop ama no it kwambiñ gınañ nanın sındok pa pisat-samlet, wala tımbi sındı nak ama ñın Juda amatamdok ama wapmañjı nının en pisat-samettok nandañ ba?”

⁴⁰ Wındıñ eumbi, endı kwawañganembi, tambane nıñgılıñ, “Nım yañ! Barabas kak pisat-nımıñ!” Barabas wın endı ama piñpiñen nin Roma ama mik tı-semıñguk. ✧

19

1 Wolongan Pilatolá eumbi, mik amalá toa písik asupnat gaut gwilapti tándin walá Yesu waipgiláñ.

2 Tímbi ama wapmañ walan esilimáñipi, toa no písikñat wali bondinemi, kumbannan kímili píumbi, sauloñ gimín dasi-máñgiláñ.

3 Wíndáñ tíñipi, ama noñgan noñgan endoñ bíñgiláñ tuop endá walan noñgangot tímbi, “Judalok ama wapmañji, we!” wíndáñ nímbi, timan dai plon kít píndím wíkiláñ.

4 Tímbi Pilatolá bándambo pímbi, kímín gítiktoñ nambi enguk, “Nandíwít: nak en síndoñ nañgíp bíwambi, síndí nándáñ ka-nandíwít: nakta endok yomínlok bien lonji ním kañ bilet.”

5 Tímbi Yesu en toa písikñat bondínen gít sauloñ gimínnat wakít pí ilímbi, Pilatolá daut sembi enguk, “Ama nín kawít!”

6 Wíndáñ eumbi, tapma ama biesí gít tapma ittok kamaikamai amalá Yesu kañgiláñ, wolongan endá wopumgan kítímbi eñgiláñ, “Kloñbat plon wíli kímbin!” Eumbi, Pilatolá manjínan tíkembi enguk, “Nakta endok yomín yolonjiletta tímbi síndí en tíkembi, kloñbat plon wílit.”

7 Tímbi Juda ama biesíli tambane máñgiláñ, “Endá enla ‘Nak Kunum Yambattok Níñañ’ wíndáñ pa elak, tímbi endíkñe manda pat-nímلاك walínin nolá ama wánsi wín yandíp kímneláñdok elak.”

8 Tímbi Pilatolá Yesulok plon manda wánsi wín nandáñguk wolonda endá wíli kímneláñdok eu taletalela mísí síník tambí,

9 Yesu it gíñañ nañgíp lombi, ní-kañbí eñguk, “Dík denanin síník?” Gan Yesulá tambon no ním tambane máñguk,

10 wala tímbi Pilatolá máñguk, “Nítek? Ba dík manda tambon no ním nanláñ ba? Nak dík slak gambiwam kuuñdok ba ewa kloñbat plon kímbeñdok gembí pat-námلاك, wín dík ním nandí-dakleláñ ba?”

11 Tímbi Yesulá tambane máñguk, “Kunum Yambattí gembí ním gamumda, nepek no tí-nameñdok gembí no ním pakamek. Kusei wala tímbi ama nín nak díkok kíkanaan napíkuk endok yomínli díkok yomga maklelak.” *

12 Pilatolá manda wala tímbi Yesu kañbiuktok telak lonjímáñguk, gan Juda ama biesíli kwawa tímbi kítímbi, Pilatola máñgiláñ, “No en enla ama wapmañ elak, endá Roma ama wapmañ Sisala kanjík tíñímímbi e-ta-pí tíñímíلاك. Wíndáñda tíkáp dík ama nín kañbiutañda, dík bo Sisalok nol ním indaláñ.”

13 Pilatolá manda wíndáñ nandímímbi, wolongan endá Yesulok mandan eu taleuktok en nañgíp pímbi, ka-daní amalok pítit plon pipakuk, kwet kawat píndímli galgalín wolok. (Juda amalok mandanjínan kwet wolok koi wín Gabata.)

14 Sandap wolondañgan Juda amalá Kamaikamai gwílattok nepek gítík tí-jumít tíñílimímbi, kwet boñgíp taumbi, Pilatolá pítit plon pipapi, Juda amatamda e-sasale manda enbí eñguk, “Ale, síndok ama wapmañji nín kawít!”

15 Eumbi, endá kítímbi eñgiláñ, “Nañgíp nawít! Nañgíp nawít! Nañgíp nambi, kloñbat plon wíli kímbin!” Tímbi Pilatolá enguk, “Nítek? Síndok ama wapmañji nakan nakan! Ba nak en kloñbat plon wíli kímneláñdok eut

* 19:11: Yesulá tapma amalok telak damanji Kaiafas endok plon e-yout máñguk bek.

ba?” Eumbi, tapma ama biesilí ñíndíñ tambane nínḡilíñ, “Nimbek no en níndok ama wapmañí ním, Sisa en noñḡan.”

16 Wolongan Pilatolí nandí-sembi, Yesu kloñbat plon wílí kímnelíñdok kísinan kímíkkuk.

Yesu kloñbat plon wílí kímíñḡuk

(Matayo 27:32-56, Maleko 15:21-41, Luka 23:26-49)

17 Wíndíñda mik amalí Yesu walinin nañḡip ñambi, enlok kloñbat mím bembímbi, kwet no koi Kumba Kwandat, Judalok mandanjinan Golgata, wandíñ nañḡip ñambi,

18 kloñbat plon wíkílíñ. Tímbi kolan tíndí ama típet wakíta yandípbi, no tombon no tombon, tím Yesu en endok boñḡipsetnan ep samba embi, mambí ikílíñ.

19 Tímbi Pilatolí eu taleumbi, Yesulok kumbam míndíñ plon kundit ñíndíñ youp kímíkkílíñ, “Yesu Nasalet nanin, Juda amalok ama wapmañí.”

20 Kundit wín Juda wakít Roma ba Grik endok mandanjí plon youp kímíkkílíñ, tímbi Yesu wíkílíñ wín it kwet ñasíñḡan pakukta tímbi Juda ama asupḡandí manda wín kañbi pinakílíñ.

21 Tímbi Juda amalok tapma ama biesilí kundit wala kañ nandum tuop ním tímíbímbi, Pilatolí nímbi eñḡilíñ, “Dík ‘Juda amalok ama wapmañí’ wíndíñ ním yout. Tambo ñíndíñ yout, ‘Ama ñalí en ‘Nak Juda amalok ama wapmañí’ eñḡuk.’ ” Wíndíñ eumbi,

22 Pilatolí tambane enguk, “Ewam youlalíñ wíndíñḡan palín.”

23 Tímbi mik amalí Yesu kloñbat plon wít-talembi, endok dasindasin típet típet wín ep danbi, molom tuop tuop eḡḡilíñ. Tímbi endí wíndíñḡot endok kiupín ombap tíkembí kañḡilíñ, wín kiupí wín sandum noñḡandíñḡot tíndín, dímbó nímnat,

24 wala tímbi endí wala kau kíndem daumbi, nísíñḡan ñíndíñ eñḡilíñ, “Wín wilapnambi kolauk, wala tímbi molom nin síník wín indauktok níndí tímíbí-indalok sañala tína!” Wíndíñ embi, tímíbí-inda sañala tímíbímbi, kiupí wolok molom indaumbi, manda ñíndíñ youyoulín patak walí bien tíñḡuk,

“Endí nokok dasindasina ep danbi,

sandumnala tímbi tímíbí-inda sañala tíñḡilíñ.” ✧

Wolok tuopḡan mik amalí tíñḡilíñ.

25 Tímbi Yesulok meñ wakít meñlok dalañ, ba Klopas tamín koi Malia, tímbi Malia Makdala nanin endí Yesulok kloñbalí kuseinan ikílíñ.

26 Tímbi Yesulí enlok meñ ḡit gwañḡwan nin ḡinañlí kasíleñḡuk wín endí ñasíñḡan ilímbi kañbi, gwañḡwa wolok plon meñla ñíndíñ níñḡuk, “Tam, ñín díkok níñañḡa wakan.”

27 Wíndíñ em tambanembí, gwañḡwa wala ñíndíñ níñḡuk, “Ñín díkok meñḡa wakan.” Tímbi nain wolonda gwañḡwa walí Yesulok meñ nañḡilímbi, endok ilnan ñaumbi ka-díkñeñḡuk.

28 Wolok síñḡi kandañ Yesulí nandíñḡuk, wín endí kena nek tímbektok indañḡuk wín ḡitík ip tímíbí taleñḡuk. Tímbi manda enlok plon youyoulín patak walí bien tímbektok endí ñíndíñ eñḡuk, “Tukta kímlet.” ✧

29 Tímbi kwet kambot nolok ḡinañ wain tuk kímíbíñ wílímbi, wolok pakuk. Wíndíñda ama nolí nepek busukñanen tuk tiañelok no tíkembí, walí

wain tuk ginañ wis+mbi, komba koi hisop wolok bem kusip bañak ginañ k+m+pi, man plon k+m+l+m loubi nañguk.

³⁰ Wain tuk kimb+ñ w+n nañbi eñguk, “Ip t+mba talelak.” W+nd+ñ eñ+pi, kumbam bium gwasei p+umbi, kuñgun Kunum Yambattok kiinan k+m+pi k+m+ñguk.

³¹ Sandap wolonda Sabat patnand+ nain wopum indaup t+mb+mbi, Juda amatamd+ wolok t+pañg+pañg+ile t+ñg+il+ñ. T+mbi Juda ama bies+li ama kloñbat plon yand+pm+um pak+il+ñ endok p+ñg+ps+il+ Sabat nainnan yous+im papatta nandum tuop n+im t+mb+mbi, Pilatoloñ ñambi n+ñg+il+ñ, “D+ik k+ndem nand+ n+mbi, mik amala enb+mbi, end+ endok kes+s+ kwandat w+li g+lo-semum platikan k+mb+mbi, p+ñg+ps+ ep p+mbi, ep ñaw+.” W+nd+ñ eumbi, Pilatol+ mik amala enb+mbi,

³² end+ ama t+pet Yesu g+it yand+pg+il+ñ endoñ ñambi, dama nolok kesi kwandai w+li g+loumbi, siñgi nolok w+nd+ñgot t+ñg+il+ñ.

³³ T+mbi Yesuloñ b+im kañg+il+ñ, w+n en ikan k+m+ñguk. W+nd+ñ kañbi, endok kesi kwandai n+im w+li g+loñguk.

³⁴ Gan mik ama nol+ bambau kandañ basamd+ youl+ tomb+mbi, wolongan wekat g+it tukti yal+mul+mbi, Yesul+ biañgan k+m+ñguk w+n inda-dakleñguk.

³⁵ W+n sind+ bo nand+ k+il+kt+ t+nel+ñdok nepek w+n dail+ñgan indaum kañgukt+ wolok gemb+n ipi elak. Endok e-dakle mandan wal+ biañgan t+lak, t+mbi end+ manda biañgan elak w+n ikan nand+ talelak.

³⁶ Nepek nek indañguk wal+ manda youyoul+n patak wal+ bien t+mbektok indañguk. Neta, manda nol+ ñ+nd+ñ elak, “Kwandai no n+im w+li g+lolok,” ✧

³⁷ t+mbi no w+n ñ+nd+ñ, “End+ ama youl+ tomtom+n enda daut deinekal+ñ.” ✧

Yesu sum ginañ k+m+ik+il+ñ

(Matayo 27:57-61, Maleko 15:42-47, Luka 23:50-56)

³⁸ Josep Alimatia nanin + end+ Yesulok gwañgwa no kuñguk, gan Juda ama bies+la mis+ñgukta t+mbi gitañgitak pat-sembiñguk. Yesu k+m+ñgukta end+ Pilatoloñ ñambi, ñ+nd+ñ n+ nand+ñguk, “Nak Yesulok dalandan k+ndem t+ke ñaw+ ba?” Eumbi nand+ ñ+mumbi, ñam Yesu kloñbat plon nanin b+nd+pi, t+ke ñañguk.

³⁹ T+mbi Nikodemus † damañgan tim nola Yesu ña kañguk end+ bo b+ñguk. End+ gwasap m+l+ñ k+ndem walan t+pet 30 kilo ba n+tek kiukiul+n w+n ep b+ñguk.

⁴⁰ Ama t+pet end+ Yesulok dalandan t+kembi, Juda amal+ dalandanj+lak plon pa tañ telak w+n klembi, gwasap endok plon k+m+pi, sandum satnind+ t+m+p img+m+ik.

⁴¹ Yesu kloñbat plon w+ik+il+ñ kwet wolok ñasiñgan gwatnam kena no pakuk, t+mbi kena wolok ginañ sum kawat tombañ g+itk+ñin no pakuk, wolok ama dalandan gama no n+im k+m+ik+m+l+n.

⁴² Sabat patnand+ nain w+n indaup t+mb+mbi, sum ñas+ñgan pakukta t+mbi end+ Yesulok dalandan wolok t+ke ña k+m+pi, sum telak yama masipg+m+ik.

✧ **19:36:** Kisim Bek 12:46, Namba 9:12, Kap 34:20 ✧ **19:37:** Sekeraia 12:10 † **19:38:** Josep Alimatia nanin end+ Juda amatamdok kand+kñen+j+ ba ama wopum no. (Matayo 27:57, Maleko 15:42, Luka 23:50-51) ‡ **19:39:** Nikodemus end+ Juda amatamdok kand+kñen+j+ ba ama wopum no. (Yoane 3:1-10, 7:50)

20

*Yesulok dalandan sum ginañ nım pakuk
(Matayo 28:1-10, Maleko 16:1-8, Luka 24:1-12)*

¹ Kena nain kusei kımıkımılınan kwet gama nım salañılımbi, Malia Makdala nanin endı Yesulok sumnan ñambi kañguk, wın kawat sum telak yama masimasipmın wın tıke lo tambon kımılım pakuk.

² Wındıñ kañbi, woñep ñambi, Simon Petlo gıt gwañgwa no Yesulı gınañılı tıke-kasilelıñguk endoñ ñambi enguk, “Wopumdok dalandan sumnan nanin tıke ñambi, delok kımılım patak wın nındı nım nandamıñ.”

³ Wolongan Petlo gıt nol endı iset bimbi, sumnan ñandepi

⁴ yakan woñep ñañgımık, gan nol walı Petlo maklembi, dama sumnan tomguk.

⁵ Tombi, telak yama pawan mumuñembi, gınañ deium loubi, sandum Yesulok dalandan tımıtımılın wın kañguk, gan gınañ nım loñguk.

⁶ Tımbi Simon Petlolı sıñgi klem bı tombi, sum gınañ lombi kañguk, wın Yesulok kwel kınjannan sandumlıñgot pakuk.

⁷ Sandum no endok kumbam imimın walı dıwın no gıt nım pakuk. Tambu sandum wın engan kwasanembi, giñgiñgan kımılım pakuk.

⁸ Tımbi gwañgwa dama sumnan tomguk endı wındıñgot gınañ lombi, nepenepek gıtık wın kañbi, Yesu mılakuk wın nandı-kwambıñ dañguk.

⁹ (Nain wolonda endı Kunum Yambattok mandanlı Mesialı kımnan nanin mılalektok elak wın gama nım nandı-tomgılıñ.)

*Yesulı Malia Makdala nanin endoñ indañguk
(Maleko 16:9-11)*

¹⁰ Tımbi gwañgwa tıpet endı isetnan undane ñañgımık,

¹¹ gan Malia Makdala nanin endı sumnan undane bı tom papi, pawan ipi, kut-blamblan eñguk. Tıñıpi mumuñembi, sum gınañ deium loubi,

¹² eñalo tıpet dasindasinjet satnin wın yambıñguk. Endı Yesulok kwel kınjannan pipakımık, nolı kumbam kandañ pilımbi, nolı kesıi kandañ pipakuk.

¹³ Pipapi nıñgımık, “Tam, dık neta kut-blamblan elañ?” Eumbi enguk, “Nokok Wopumnalok dalandan tıke ñam, delok kımılım patak wın nım nandılet.”

¹⁴ Wındıñ eñıpi undanembi, Yesu sıñgi kandañ ilımbi kañguk, gan endı en gama nım ka-nandı-tomguk.

¹⁵ Tımbi Yesulı nı-kañbi eñguk, “Tam, dık neta kut-blamblan elañ? Ba nında lonjılañ?” Nı-kaumbi, Malialı “Kena kandıkñe ama kalet” wındıñ nandımbi nıñguk, “Ama wopum. Tıkap dık ñalı tıke ñañañda, nanbı nandımbi, dık kwet delok kımılañnan ñambi, natna tıke ñam kındit taplıutet.”

¹⁶ Tımbi Yesulı Malialok koi kıtımbi, endı tıkile ka-nandı-tombi, Juda mandanjınan “Rabonai” nıñguk. (Wın nınılok mandanınan ‘Nokok nandautna’.)

¹⁷ Malialı Yesula wındıñ kıtımbi, tıke-kaumbi, Yesulı nıñguk, “Nambık bı! Nak gama Bepnaloñ nım undane loñgut, wala tımbi nombo nım nep kawıñ. Dık nokok kwayanailoñ * ñambi, ñındıñ enbekañ, ‘Wın nokok Betna gıt sındok Bepı, nokok Yambatna gıt sındok Yambatsı, nak endoñ undane loupi tılet.’”

* **20:17:** Yesulı enlok kwayaıñila eñguk, wın endı gwañgwañilok plon e-yout tıñguk.

18 Tĩmbi Malia Makdala nanin endĩ Yesulok gwañgwañiiloñ ña tombi enguk, “Nak Wopum ip kat” embi, Yesulĩ manda nñguk wĩn wakan kasat tĩ-semumbi nandĩngĩlĩñ.

*Yesulĩ gwañgwañiiloñ inda sembĩ tĩ-semguk
(Matayo 28:16-20, Maleko 16:14-18, Luka 24:36-49)*

19 Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan sandap wolonda kwet kĩlĩm eumbi, Yesulok gwañgwañiilĩ kĩmĩn tĩ-pakĩlĩñ. Endĩ Juda ama biesĩla mĩsĩngĩlĩñda tĩmbi it yama kekak tĩ sip kwambĩñ da-talembi pakĩlĩñ. Palĩñĩlĩmbi, Yesu en boñgĩpsĩnan indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

20 Wĩndĩñ e-talembi, enlok kii bim tĩpet wakĩt bambau gilĩn daut semumbi, endĩ Wopum en wakan wĩn ka-nandĩ-tom sĩnĩk tambĩ, sĩlĩsĩlĩlĩ tokũe-semguk.

21 Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo enguk, “Busuk pat-samun. Beptĩ nak nanĩ-mukuk, wĩndĩngangot nak bo sĩndĩ sanĩ-mutet.”

22 Wĩndĩñ e-talembi, man woñlĩ ep pendĩpi enguk, “Sĩndok gĩnañjĩ gĩnañ Dĩndĩm Woñ kasĩlewĩt! Kasĩle-talemek,

23 Woñ walĩ daut samlak, wĩn Kunum Yambattĩ ama nolok yomĩn bĩñmĩnguk ba nĩm, tĩmbi wolok tuop sĩndĩ amatamda kĩndem ñĩndĩñ enĩ-dakle-semnekalĩñ, ‘Yomjĩlok mĩlap wĩn wiat-taletalen,’ ba ‘Yomjĩlok mĩlap wĩn kĩmĩlĩm pat-samlak.’”

24 Yesulĩ inda-semguk wolonda endok gwañgwañiilĩ 12 endoñnan nanin no koi Tomas (koi no Didimus) endĩ nolii gĩt nĩm pakuk.

25 Nĩm pakukta, endok noliiĩ ñĩndĩñ nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ Wopum kañgĩmĩñ!” Gan endĩ enguk, “Tĩkap nak dautnalĩ biliñdok gil endok kii bim plon nĩm kautat, tĩmbi kĩtna nĩñañlĩ kii bim wandan gĩnañnan nĩm suaetata, tĩmbi bambau wanda wĩn nĩm tĩke-kautata, sĩndĩ nek eañ wĩn nak nĩm sĩnĩk nandĩ-kwambĩñ dautat.”

26 Sande noñgan taleumbi, gwañgwalĩ bĩndambo it gĩnañnan kĩmĩn tĩmbĩmbi, Tomaslĩ en gĩta yakan pakĩlĩñ. Endĩ yama kekak tĩ sip kwambĩñ da-talembi pakĩlĩñ, ganmek Yesulĩ bĩndambo boñgĩpsĩnan bĩ indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

27 Wĩndĩñ eñĩpi, Tomasla kii bim daulĩmĩmbi nĩnguk, “Kĩka nĩñañ kĩtna gil plon kĩmĩpi, kĩtna ka! Tĩmbi kĩka kot suapi, nokok bambatna tĩke-nandĩ! Dĩk nandĩ-bendĩ nombu nĩm tĩmbekañ, tambo nak kaik patet wĩn nandĩ-kwambĩñ daukañ!”

28 Eumbi tambane nĩnguk, “Dĩk nokok Wopumna gĩt Yambatna.”

29 Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Ba dũk nambĩlañda tĩmbi nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlañ ba? Nin endĩ nĩm nambañ, gan wandingan embi nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namañ, endĩ Bepnalok dainan amatam dĩwĩn yapma kle pakañ.”

Kusei nekta pepa ñĩn youyoulĩn patak

30 Yesulĩ gwañgwañiilok dausĩnan jimba kundit dĩwĩn asupgan tĩnguk, gan wĩn pepa ñolok gĩnañnan nĩm youyoulĩn patak.

31 Gan kundit youyoulĩn patak walĩ kusei ñĩndĩñda youyoulĩn: sĩndĩ manda ñĩn pinat nandĩ tĩmbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok Nĩñañ, wĩn nandĩ-kwambĩñ danekalĩñ, tĩmbi nandĩ-kwambĩñ dañĩpi, endok gĩngĩtĩñ kuañda tĩmbi kuñgu sĩsĩnĩk wĩn kasĩlenekalĩñ.

¹ Yesulá gwañgwañiiloñ dama Jelusalem inda-semguk, wolok siñgi kandañ endí bñdambo Galili kwelan tuk guañ koi Taibelias wolok inda-semguk. Wñ ññdññ:

² Simon Petlo, Tomas (endok koi no Didimus) gít Natanael Kana it kwet Galili kwelan nanin, wakít Sebedilok nññañiit tñpet ba Yesulok gwañgwañiit tñpet no yakan kñmñn tñpakñlññ.

³ Palñññlmbi, Simon Petlolá noliila enguk, “Nak mñkbalak lolonjila ñautet.” Eumbi nññgñlññ, “Nñndí dñkñta yakan ññnetamññ.” Wñndññ embi, walinin pñm ññmbi, kñkeñ plon lom ññmbi, mñkbalak lñk tiatia kena tññgñlññ, gan tim ombap wolonda mñkbalak no ññm epgñlññ.

⁴ Kwet salaup tñmbñmbi, gwañgwañiilí Yesu kñnanjatnan palñmbi kañgñlññ, gan endí en Yesu wñn ññm ka-nandñ-tomgñlññ.

⁵ Tñmbi Yesulá kñtñ-sembi enguk, “Notnai! Ba sñndí mñkbalak no ññm epmñlññ ba?” Eumbi, “Nñm epmamññ” wñndññ ññmbñmbi,

⁶ endí enguk, “Ale. Lñksñ kñkeñ kñt dñndñm kandañ kolí pñmbi epnetañ.” Eumbi, endí bñdambo lñk wñn kolí pñmbi, mñkbalak asup epgñlññda tñmbi lñk wñn tiañeum kñkeñ plon lambñlambñlok tuop ññm.

⁷ Wolongan Yesulá gwañgwa gññañlñ tñke-kasñleañguk endí Petlola ññndññ ñññguk, “Wñn Wopum engan!” Simon Petlolá manda “Wopum” wñndññ nandñmbi, dasindasin kiundñp biñguk wñn tñke dasimbi, Yesuloñ ññaupi, tuk guañ gññañ dñkokuk.

⁸ Tñmbi gwañgwa dñwñndí Petlo kñkeñ plon klembi, mñkbalak lñk tokñetokñen wñn tiañembi, kñnanjatnan bñ tomgñlññ. Kwet wñn mayañgan sññk ññm, 100 mita ba ññtek wolok tuop.

⁹ Kñnanjatnan pñmbi, komba dñ-papal kañgñlññ, tñmbi komba galk plon mñkbalak wakít plaua nanañ dñwñn palñmbi kañgñlññ.

¹⁰ Tñmbi Yesulá enguk, “Mñkbalak kombñkan epmñlññ dñwñn ep bñwit!”

¹¹ Eumbi, Simon Petlolá kñkeñ plon lombi, mñkbalak lñk tiañeumbi, tuk pawan kñnanjatnan lambññguk. Mñkbalak wopum sññk 153 gñtñk walí pñ lñk tñmbi tokñeñgñlññ, ganmek lñk walí ññm blañganeñguk.

¹² Tñmbi Yesulá bñm, nanañ nanelññdok enguk. Gwañgwañiilí en Wopum wñn ip nandññmññgñlññda tñmbi, endí gñtñk walí “Dñk nin?” wñndññ ññnandññep mñsññgñlññ.

¹³ Tñmbi Yesulá bñmbi, plaua wakít mñkbalak epbi, emumbi nañgñlññ.

¹⁴ Yesulá kñmnan nanin mñlakuk wolok siñgi kandañ endí gwañgwañiiloñ wñndññ inda-semumbi, nain tñpet gít no tññguk.

Yesulá Petlola endok gññgñtññi yambñ-dñkñeuktok ñññguk

¹⁵ Nanañ nanbñ taleumbi, Yesulá Simon Petlo ññ-nandñmbi eñguk, “Simon Yoanelok ñññañ, dñk nokok gwañgwanai dñwñn ññn yapma klembi, gññañgalí nak nep kasñle-sññk talañ ba?” Eumbi ñññguk, “Tñmbi, Wopum, nak gññañnalí dñk gep kasñlelet wñn dñk ip nandñlañ.” Wñndññ eumbi, Yesulá enlok gññgñtññiilok plon Petlola ññndññ ñññguk, “Nokok sipsip ñññanai ep towi tñ-ta-kuukañ.”

¹⁶ Tñmbi bñdambo ññ-nandumbi, nain tñpet tññguk, “Simon Yoanelok ñññañ, dñk gññañgalí nak nep kasñle-sññk talañ ba?” Eumbi ñññguk, “Tñmbi, Wopum, nak gññañnalí dñk gep kasñlelet wñn dñk ip nandñlañ.” Wñndññ eumbi ñññguk, “Nokok sipsipnai yambñ-dñkñe tñ-ta-kuukañ.”

¹⁷ Tñmbi bñdambo ññ-nandumbi, nain tñpet gít no tññguk, “Simon Yoanelok ñññañ, dñk gññañgalí nak nep kasñlelañ ba?” Yesulá “Dñk gññañgalí

nak nep kasilelañ ba?” wíndiñ eumbi, nain tîpet gît no tîngukta tîmbi, Petlolî gînañ kolaumbi niñguk, “Wopum, dîk nepek gîtîk ip nandi-talembi, nak gînañnali dîk gep kasilelet wîn nambi-nandiñlañ.” Eumbi, Yesulî niñguk, “Nokok sipsipnai ep towi tî-ta-kuukañ.

¹⁸ Wîn biañgan tîmbekañ.

Tîmbi nak ñîndiñ ganba nandi. Dîk sim plon papi, dîtnañgan bîngwîlap tembi, delok ñaupi nandîlîñguñ wolok tuopkan samasamakgan ñalîñguñ, gan dîk gîlîk tîmbekañ nain wolonda dîk kîka tîke-loumbi, nimbek nolî gep topmbi, kwet nîm ñañalok nandi-galk talañnan ganañgîlîmbi ñaukañ.”

¹⁹ (Yesulî wíndiñ embi, Petlolî Kunum Yambattok koi gîñgît mîuktok telak nîtek plon kîmbekak wîn tîmbî inda-dakleñguk.) Tîmbi yousîmbi, ñîndiñ niñguk, “Dîk nak nep kle-kuukañ.”

Pepa ñîñ youkuk endok mandan

²⁰ Tîmbi Petlolî tambanem kañguk, wîñ Yesulî gwañgwa nin gînañlî tîke-kasileñguk endî ep klem bîñguk. (Endî gwîlattok nanañ yakan na-pakîlîñ, wolonda gwañgwa walî wakan Yesulok plon panjañganembi nî-nandîmbi eñguk, “Wopum, wîñ nindî sîñîk dîk kanjîkkailok kîsînan gapîlekak?”)

²¹ Petlolî gwañgwa wîñ kañbi, Yesu nî-nandîmbi eñguk, “Wopum, ama ñolok kandañ nîtek indañmekak?”

²² Eumbi niñguk, “Tîkap nak undanem bî tombetat, endî wolok tuop yousîmbi kuuktok nandîñmetta, walî dîkok nepek nîm. Dîkta nak nep kle-kuukañ.”

²³ Tîmbi manda walî Yesu kîmît-kle-kuañgîlîñ endok boñgîpsînan sapakñeumbi, ama walî nîm kîmbekak wíndiñ nandîñgîlîñ. Gan Yesulî Petlola ñîndîñ nîm nîmbi eñguk, “Gwañgwa walî nîm kîmbekak.” Tambo endî ñîndîñgot eñguk, “Tîkap nak undanem bî tombetat, endî wolok tuop yousîmbi kuuktok nandîñmetta, walî dîkok nepek nîm.”

²⁴ Gwañgwa walî wakan nepek gîtîk wolok gembîñ ipi, ñolok yout-talelak. Tîmbi nîndî mandan youkuk wala nandîna biañgan sîñîk tîlak.

²⁵ Yesulî kundit kusei kusei asup dîwîñ no wakît tîñguk. Tîmbi nak ñîndîñ nandîlet: nîndî kundit gîtîñgîtîk wîñ youtnamda, pepa asup sîñîk indaumbi, nîndî kwet tuop tuop pepa gîtîk wîñ kîmîtneñdok kwet lonjîneñ.